

2

Eneratio et generatio lau-
dabit opera tua et potentiã
tuam pronunciabunt Da-
uid inden C ẽn xliiij psalm
scrijft ẽn seyt Dat gheslach-
te ende gheslachte sal louen
dijn wercken ẽn voertkun
dighen dijn moghentheyt.
Want die heylighe vaders
mit groter neersticheyt die
loep des tijts ghescreuen heb
ben. soe en ist gheen twiuel
daer en is den gheestelijken
mẽschen ẽn bi sonder den ghe-
nen die der gheesteliker po-
litien te regieren hebben grote profijt ẽn oerbaerlicheyt off voert ghecomen
Ende oeck allen menschen in wat staet dat si sijn sal dit seer profijtlick ẽn
nut wesen ist saeck dat si matelick hoer oghen des verstants op luken tot
die hystorien der verleden dinghen welcke die heylighe mannen mit groter
neersticheyt bescreuen hebben om dagelicx die hystorien den memorie te be
uelen ẽn ouer te peynsen hoe wel datter veel sijn diese weynich doer sien ẽn
luttel mercks op slaen Het betaemt duechdelike mannen dicwijl tot hoerre
memorie te wed roepen die wercken welcke verleden sijn. op dat si doer goe
de exempelen hoer oefeningen leeren setten ende stellen tot alle eerweerdic-
heyt ẽn dat si in quaden punten moghen scuwen ẽn verwerpen dat stoff ẽn
vullens d' verloren dinghen Certeyn ten waer datter verscheyden wort dat
costelick van dat gheen datter snode ende arch is. die dwase begheerlicheyt
die hoer nijt matighen en can soude ghetinghe hoer verdrencken in die ver-
slindinghe der duysterheden Hier om die heylighe doctoers aensiende dattet
onderwijs der heyligher scriftueren ẽn regiment des heylighen kercks mit
die loep der hystorien een deel van grote node is Ende te samen die vergade
ringhe alre wercken in een. onnut is om hoer grootheyt ẽn om vergheesselche
vertellinghe der ouerulopdigher ẽn snode wercken. daer om sijn som hystori
en approbiert ẽn canoniziert Ende veel fabulen die gheen vrucht voert en
brenghen sijn afghesneden ẽn verworpen Aldus ist gheschiet doer groten ar
beyt der doctoren dat vol na die heel hystori der tijden van een yghelick ver

standel menschē nijt alleen sonder groten arbeyt mer oeck mit grote ghenoechte der
herten mach begrepen eñ verstaen werden Het betaemt oeck tot cierheyt der scriftue
ren dat si nijt deruen en sel schoenheyt welcke allen mēschen sel voerghesct wesen als
een blenckende lichte ghestelt op een duyster plaetze Noch wāt dat menschelick ver
stant lichtelick veel dingen begripen mach so betaemtet oeck datmē nijt deruen en
sel dese wellustighe camp vā verscheydenre bloemen. in welcken men vijnden mach
menighe exempellen ð duechden eñ oeck mercken mach versmādelike wercken der
onduechden waer off wi ūnaemt werden dat een te plucken eñ te aenveerden Eñ
dat anð verbi te gaen Eñ want bouē māten ghenoechlic is te sien hoe dat onse eer
ste vaðs wt welcke wi oersprong genomē hebben gestelt eñ ghescepen gheweest sijn
vāden almachtigen god regiere alles dinghes. eñ van horen loep eñ voertganck hoe
dat die redelike creatuer voert gegaen heeft eñ oeck gebreckelike geweest is in wijs
heyt ī duechden ī mogentheyt ī heylicheyt eñ ī lang liuicheyt eñ so ī allen anderen
puntē Eñ in al deser voerscreuē machmē aenscouwē dat godlike regimēt hoe won
ðlike dat god is ī sijn creatueren die nijt of en laet noch ūghe[illegible]en heeft te dienē dien
die hi ghescapen heeft. oeck machmē merken die grote langmoedicheyt eñ bermher
ticheit des sceppers eñ die ōbegripelike afgront eñ diepheit ð godliker oerdelle waer
ō begint hier die cōtemplacie ī een genuechlike speculacie ð creaturen. eñ eyndet in
eē saliger ūdriet ð seluer creaturē tot eē begeerlicheyt des sceppers als dauid inden
psalm scrijft sprekēde wat is mi inden hemel. eñ wat heb ic vā di gewilt opt eerden
mer goet ist mi gode aen te hangē. Bi auētuere wil ōs dese seluer prophet dauid dit
seluer leren ī onse voersprokē woerden daer hi seyt gheslachte eñ gheslachte sel lo
uē dijn wercken eñ voertkundigen dijn mogentheyt. of hi seggen wilde. doer alle
dingen die wi inð werlt ūganckelike mercken eñ aensien so sellen wi ons voeghen
tot die here die nymmermeer onbreect of ūgaet. welcker sentencie seer bequaem is
tot onser ꝑpoest eñ voerghenoemð woerden wāt augustinꝰ scrijft datter veel din
ghen inð heyligher scriftueren ūtellet werden die nijt en beteykenen eñ nochtans oe
baerlick sijn bescreuen om dat gheen datter wat beteykent daer om ist vā node die
puntē al schinense onvruchtbaer. also te gebrukē als dat geen dat sonð middel ōs
herte op voerē mach tot god mit een vruchtbaere deuotie of wi en souden die scriftue
re nijt te recht lesen ī welcken wi ghelouen al tijt die heylighe gheest te spreken waer
ō al ghelijckese dorre eñ onvruchtbaer nað letter nochtant sijn si rijp eñ vruchtbaer
na dat gheestelike verstant Eñ die also seer verueremt sijn datmense in gheenre ma
niere gheestelike verstaen en mach. nochtant sijn si alre eerbaerheyt weerdich om
datse tot een goet eynde gheordiniert werden als tot god te bekennen eñ lieff te heb
ben Eñ van dit gheslacht eñ deser manier schijnt te wesen die rekeninghe der jaren
die inð heyligher hystorien mit groter neersticheyt ghetekent staet vā welcken als
augustinus scrijft so ist vast te houden eñ sekerlick te ghelouen dat mit godlike au-

corrupcien so gheuesticht is dattet al valsch eñ quaet is datter hem so af scheydet dat
ment in gheenre manier mede concordieren en mach Mer wãt dit aldus waer is
so ist wel wond' waer om die doctoers d' heyligher scriftuerẽ so twistende sijn ĩ deser
materie eñ verscheyden opinien hebben in veel plaetzen d' scriftuerẽ tot huden opten
dach toe datmense mendallen nijt of nauwelick concordieren en mach Hier wert
nu wed' ghepoort die oude eñ vermaerde questi ofmen meer ghelouen sel
van die rekening d' iaren den lxx interpretes off den text welcke moyses die eerste
wett gheuer gemaect heeft Om dit hebben die heylighe doctoers seer ghearbeyt Eñ
een yghelic heeft na sijn begrip ghesproken eñ bescreuen sijn opinie Mer wãtet seer
periculoess is te iudicieren die sentencien eñ scriften d' heyligher doctoren als ieronimus
sept sup danielem Ende seer werckelick ist alle ding wed' te vertellen daer om
na veel and' die ĩ deser materie seer ghearbeyt hebben so heeft die eerweerdighe beda
wtuercoren die manier van orosio die ghenoech concordiert mit iheronimo eñ eusebio
eñ mit and' leeraers sprekende van deser materie Ende hi seyt dat die heylighe
kerck hout dese manier hoe wel hi nochtant die ander nijt en straffet. waer om ist
gheschiet dat dese rekening meer vermenicht is in veel boeken d' ghenre die na ghescreuen
hebben Augustinus tractiert oeck veel vã deser materie in sijn xv boeck vã
die stadt gods Mer hi scheelt ghenoech van beda want hi naghevolcht heeft die exemplaren
die op die tijt meest vermaert waren alsmen bescreuen vijnt in sijn omelyen
eñ alre meest op die psalmodye Orosius ende beda houden eñ scriuen dat van
dier tijt dat die werlt ghescapen wert tot dat Abraham gheboren wert hebben ghe-
weest iij[m] hondert lxxxiiij iaer na die lxx interpretes Mer die hebrei en hebben so
veel nijt eñ scriuen een dusent CC xxxvi want na die bybelen die nader hebreu-
scher waerheyt gecorrigiert sijn so hebben gheweest vã adam tot die gheboert abrahe
i[m] ix[c] xlviij iaer Voert concordieren ghenoech die lxx interpretes mit die hebrei
tot die destruccõ des tempels welcke ghemeenlick gheheten wert die ouerganck vã
babylonien Die ander navolghende tyden en hebben wi nijt wt der heyligher scrif-
tueren mer wt ander hystorien der ioden eñ der heydenen eñ si twisten oeck in hoer
rekening mer nijt alte veel Tesamen vergadert eñ ghereken van die tijt dat die
werlt eerst ghescapen wert totter gheboert ons heren ihesu xpi na dat die eerweer-
dighe beda bescriuet hebben gheweest vijff dusent iaer hondert iaer xcix iaer Ende
dese manier houdet die heylighe kerck Unde versus Unum tolle datum ad milia
quinq; ducentis Nascenti domino beda dat a prothoplausto Item Ante ihesum
duo cc minus vno milia quinq; .

Diet behaecht te hebben een meere ondwijs deser questie die doer siet eñ ouerleset augustinũ
iheronimũ eñ and' doctoren in dier plaetzen daer si vã deser materie ghescreuen
hebben Mer want wi alle lancheyt scuwen eñ arbeyden tot alre cortheyt daer
om bi die hulpe ons heren hebben wi voerghenomen te vergaderen wt veel boeken

een boeck datmen hiet fasciculus temporum beghinnende vā die croniicken der ou
den tijden als vā die sceppinghe des werlts tot deser teghenwoerdighe tijt toe daer wi
cortelick te samen binden eñ knopen sellen die wercken der heyligher scrifturen eñ
mede die wercken van veel ander vremder hystorien Ende op dat dese hystorie na
den letter den deuoten mēschen niet en verdrietet so hebben wi die wijl bi ghesct stoen
sentencien eñ leringhen der heylighen die ons te samen brenghen tot deuocie autori-
teyt ghevende den ghenen die voer ons ghearbeyt hebben Eñ wi die inghegaen sijn
in horen arbeyt hebben gheplucket eñ tsamen in een vergadert van allen boecken na
onser manier wes wi vermochten Ende om te weten bi wat ordinancie wi hoer na
ghevolcht hebben so vijnden wi inden eersten die tijt des ouden testaments van v^m
jaer C eñ xcix jaer ghedeylt in vijff outheyden eñ dat in een boecsken dat ysidorus
bescreuen heeft alsmen hem toe scrijft daer hi seer kunstelike procediert vervolghen-
de die jaren des werlts tot sijn tijden toe als tot Eraclius tijt die began te regne-
ren omtrent die jaren ons heren vi^c eñ xvij Mer sijn rekening en ordiniert hi niet
na den daet xpristi Als orosius oeck niet en doet Ende desen navolghen wi in die
twee eerste outheyden eñ des ghelijck mede ī die twee navolgende outheyden alleen
een weynich wt ghesondert want die text nader hebreeuscher waerheyt vand ghe-
boerte Abrahe tot die overganck van babylonien is bi ons meer eñ neersteliker
corrigiert daer om volghen wi hem al scheeltet weynich. In die vijfte outheyt heb-
ben wi meerre neersticheyt eñ arbeyt ghehat om dat die hystorien daer meer ūscheyden
sijn Ic bid ghenade om dat ic op die een plaetze den enen doctoer eñ opten an-
deren den anderen meyster alst mi alre orbaerlicste ende bequaemste docht ghevolcht
heb Eñ off ic die jaren op een yghelike plaetze wel gheordiniert heb dat oerdel daer
off beveel ic den leser Mer die linie der romeynen eñ der coninghen van assyrien eñ
der anderen etc heb ic wt veel verscheyden hystorien mit groten arbeyt bequaem ghe
noech ghesct eñ gheordiniert biddende een yghelick diet believet wt te scriuen dat hi
neersteliken onthout eñ scuwet so dat hi spacium eñ ghetal der jaren niet langher off
corter eñ ordiniert dant exemplaer wt wijst off neen sijn arbeyt soude te verghefs
eñ sonder vrucht wesen. In die seste outheyt navolghen wi die cronijcken martini
eñ vincencij die seer cortelick eñ beknoptelick procedieren tot hoer tijden toe Ende
na desen omtrent ij^c jaer so na volch ic een notabel boeck welcker autoer eñ mey-
ster mi onbekent is Ende wat daer na ghescheit is dat weerdich is te bescriuen so
hebben wi dat ghelijck wi ghehoert eñ ghesien hebben hier aen bescreuen Ende daer
na sijn aen ghesct ende seer puntelike gheordiniert veel cronijcken van verscheyden
rijcken eñ provincien eñ dat opt corste procedierende vanden outsten nedwert als
inden eersten vanden roem eñ cronijcke der coninghen van vrancrijck. daer na vā
den coninghen van enghelant Item van die hertoghen vā brabant. van die biscop
pen van vtrecht. van die greuen van vlaenderen. van hollant zeelant henegouwen.

van die grauen eñ hertoghen van ghelre ende van cleff Daer na werden ghenoemt die biscoppen van colen. van ludyck eñ die grauen eñ hertoghen van berch eñ van der mercke Ende hoe eñ waer of dat een ygheliick rijck eñ provincie sijn oersprong ghenomen heeft hebben wi cortelike hier aen bescreuen alsmen hier na vijnden eñ lesen mach Die manier eñ dat process van onser voertganck is seer plaen eñ lichtelick te verstaen want ic heb int middel van die bladen ghesét circulen mit namen d' personen een ygheliick na sijn tijt Ende bouen eñ beneden twee linien van welcken die bouenste mit hoer ghetal neder clymmet van adam tot xpm toe alst voersept is bewisende eñ beteykende so wat bi dat ghetal het si bouē of beneden ghescreuen staet dat selmen ghelouen omtrent die tijt ghescheit wesen Die ander linie dat is die onderste die op clymmet afterwert van die ghebort xpristi tot dat die werlt ghescapen wert om bi een ghetal lichtelic te weten hoe langhe tijt enich dinghe voer gods ghebort ghescheit is eñ dat hier om want die dael meer ghemeentlick is eñ eerst ghevraghet wert Mer na gods ghebort so dalen beyde die linien neder wert tot onser tijt toe so dat die ouerste linie altijt bewijst die iaren des werlts Ende die nederste linie die iaren van die ghebort ons heren dat hier na openbaer staen sel een ygheliick op sijn plaetze Eñ want wi mit groten arbeyt dit wt veel boeken gecorrigiert hebben soe bidden wi in xpo den ghenen die dit boeck leset dat hi niet en corrigiere die rekening d' iaren ten si dat hi eerst alt boeck doer siet Dit en segghen wi niet daer om recht off wi nerghent ghedwaelt en souden hebben Mer om te auisieren ende te waerscuwen van die grote eñ diuerscher opinien der doctoren in deser materien Eñ veel tijt ghescheitet dat die setting des eens is een verwerding eñ in voluti des anders Mer in wat stede datmen dwaling vijnt dat vergheeft goedertierlicke ende corrigiertet wt den ghenen die wi na volghen. lichtelick dwaeltmen int ghetal eñ veel tijts wertet vergheetlick eñ qualick ghescreuen eñ noch veel qualiker ghecorrigiert Als augustinus scrijft in sijn xv boeck van die stadt gods.

C

2

Eneratio et generatio lau:
dabit opera tua et potentiā
tuam pronunciabunt Da:
uid inden C en̄ xliiij psalm
scrijft en̄ seyt Dat ghslach
te ende ghslachte sal louen
dijn wercken en̄ voertkun
dighen dijn moghentheyt.
Want die heylighe vaders
mit groter neersticheyt die
loep des tijts ghescreuent heb
ben. soe en ist gheen twiuel
daer en is den gheesteliken
mēschen en̄ bi sonder den ghe
nen die der gheesteliker po:
licien te regieren hebben grote profijt en̄ oerbaerlicheyt off voert ghecomen
Ende oeck allen menschen in wat staet dat si sijn sal dit seer profijtlick en̄
nut wesen ist saeck dat si matelick hoer oghen des verstants op luken tot
die hystorien der verleden dinghen welcke die heylighe mannen mit groter
neersticheyt bescreuen hebben om daghelicx die hystorien den memorie te be
uelen en̄ ouer te peynsen hoe wel datter veel sijn diese weynich doer sien en̄
luttel merckts op slaen Het betaemt duechdelike mannen diewijl tot hoer re
memorie te wedroepen die wercken welcke verleden sijn. op dat si door goe
de exempellen hoer oefeninghen leeren setten ende stellen tot alle eerweerdic:
heyt en̄ dat si in quaden punten moghen scuwen en̄ verwerpen dat stoff en̄
vullens d verkeren dinghen Certeyn ten waer datter verscheyden wort dat
costelick van dat gheen datter snode ende arch is. die dwase begheerlicheyt
die hoer niet matighen en can soude ghcringhe hoer verdrencken in die ver:
slindinghe der duysterheden Hier om die heylighe doctoers aensiende dattet
onderwijs der heyligher scrifturen en̄ regiment des heylighen kercks mit
die loep der hystorien een deel van grote node is Ende te samen die vergade
ringhe alre wercken in een. onnut is om hoer grootheyt en̄ om vergheesfsche
vertellinghe der ouertulloydigher en̄ snode wercken. daer om sijn som hystori
en approbiert en̄ canonyziert Ende veel fabulen die gheen vrucht voert en
brenghen sijn afghesneden en̄ verworpen Aldus ist gheschiet door groten ar
beyt der doctoren dat vol na die heel hystori der tiden van een ygkelick ver

standel mensche nijt alleen sonder groten arbeyt mer oeck mit grote ghenoechte der
herten mach begrepen eñ verstaen werden Het betaemt oeck tot cierheyt der scriftue
ren dat si nijt deruen en sel schoenheyt welcke allen mē schen sel voer gheset wesen als
een blenckende licht ghestelt op een duyster plaetze Noch wāt dat menschelick ver
stant lichtelick veel dingen begripen mach so betaemtet oeck datmē nijt deruen en
sel dese wellustighe camp vā verscheydenre bloemen. in welcken men vijnden mach
menighe exempellen ð duechden eñ oeck mercken mach versmādelike wercken der
onduechden waer off wi ūnaemt werden dat een te plucken eñ te aenveerden Eñ
dat anð verbi te gaen Eñ want bouē māten ghenoechlic is te sien hoe dat onse eer
ste vadē wt welcke wi oersprong genomē hebben gestelt eñ ghescepen ghewest sijn
vāden almachtigen god regiere alles dinghes. eñ van horen loep eñ voertganck hoe
dat die redelike creatuer voert gegaen heeft eñ oeck gebreckelike geweest is in wijs
heyt ĩ duechden ĩ mogentheyt ĩ heylicheyt eñ ĩ lang leuicheyt eñ so ĩ allen anderen
puntē Eñ in al deser voerscreuē machmē aenscouwē dat godlike regimēt hoe won
ðlike dat god is ĩ sijn creatueren die nijt of en laet noch ūgheten heeft te dienē dien
die hi ghescapen heeft. oeck machmē merken die grote langmoedicheyt eñ bermher
ticheit des sceppers eñ die ōbegripelike afgront eñ diepheit ð godliker oerdelē waer
ō begint hier die cōtemplacie ĩ een genuechlike speculacie ð creaturen. eñ eyndet in
eē saliger ūdriet ð seluer creaturē tot eē begeerlicheyt des sceppers als dauid inden
psalm scrijft sprekēde wat is mi inden hemel. eñ wat heb ic vā di gewilt opt eerden
mer goet ist mi gode aen te hangē. Bi auētuere wil ōs dese seluer prophet dauid dit
seluer leeren ĩ onse voersprokē woerden daer hi seyt ghessachte eñ ghessachte sel lo
uē dijn wercken eñ voertkundigen dijn mogentheyt. of hi seggen wilde. doer alle
dingen die wi inð werlt ūganckelike mercken eñ aensien so sellen wi ons voeghen
tot die here die nymmermeer onbreect of ūgaet. welcker sentencie seer bequaem is
tot onser ppoest eñ voerghenoemð woerden wāt augustinꝰ scrijft datter veel din
ghen inð heyligher scriftueren ūtellet werden die nijt en beteykenen eñ nochtans oe
baerlick sijn bescreuen om dat gheen datter wat beteykent daer om ist vā node die
puntē al schinense onvruchtbaer. also te gebrukē als dat geen dat sonð middel ōs
herte op voerē mach tot god mit een vruchtbaere deuotie of wi en souden die scriftue
re niet te recht lesen ĩ welcken wi ghelouen al tijt die heylighe gheest te spreken waer
ō al ghelijckese dorre eñ onvruchtbaer nað letter nochtant sijn si rijp eñ vruchtbaer
na dat gheestelike verstant Eñ die also seer verwreemt sijn datmense in gheenre ma
niere gheestelike verstaen en mach. nochtant sijn si alre eerbaerheyt weerdich om
datse tot een goet eynde gheordiniert werden als tot god te bekennen eñ lieff te heb
ben Eñ van dit ghessacht eñ deser manier schijnt te wesen die rekeninghe der jaren
die inð heyligher hystorien mit groter neersticheyt gheteykent staet vā welcken als
augustinus scrijft so ist vast te houden eñ sekerlick te ghelouen dat mit godlike au:

scriteplen so ghevestlicht is dattet al valsch en quaet is datter hem so af scheydet dat ment in ghenre manier mede concordieren en mach Mer wāt dit aldus waer is so ist wel wond waer om die doctoers d heylighe scriftuerē so twistende sijn ī deser materie en verscheyden opinien hebben in veel plaetzen d scriftuerē tot huden opten dach toe datmense mendallen nijt of nauwelick concordieren en mach Hier wert nv wed ghepoert die oude en vermaerde questi ofmen meer ghelove toe scriuen sel van die rekening d iaren den lxx interpretes off den text welcke moyses die eerste wett ghever gemaect heeft Om dit hebben die heylighe doctoers seer ghearbeyt En een yghelic heeft na sijn begrip ghesproken en bescreuen sijn opinie Mer wātet seer periculoess is te iudicieren die sentencien en scriften d heylighe doctoren als iheronimus seyt sup danielem Ende seer wercklick ist alle ding wed te vertellen daer om na veel and die ī deser materie seer ghearbeyt hebben so heeft die eerweerdighe beda wtuercoren die manier van orosio die ghenoech concordiert mit iheronimo en eusebio en mit and leeraers sprekende van deser materie Ende hi seyt dat die heylighe kerck hout dese manier hoe wel hi nochtant die ander nijt en straffet. waer om ist ghescheit dat dese rekening meer vermenicht is in veel boeken d ghenre die na ghescreuen hebben Augustinus tractiert oeck veel vā deser materie in sijn xv boeck vā die stadt gods Mer hi scheelt ghenoech van beda want hi naghevolcht heeft die exemplaren die op die tijt meest vermaert waren alsmen bescreuen vijnt in sijn omelyen en alre meest op die psalmodye Orosius ende beda houden en scriuen dat van dier tijt dat die werlt ghescapen wert tot dat Abraham ghebaren wert hebben ghewest iijm hondert lxxviij iaer na die lxx interpretes Mer die hebrei en hebben so veel nijt en scriuen een dusent CC xxxvi want na die bybelen die nader hebreeuscher waerheyt gecorrigiert sijn so hebben gheweest vā adam tot die ghebort abrahe im ixc xlviij iaer Voert concordieren ghenoech die lxx interpretes mit die hebrei tot die destructiē des tempels welcke ghemeenlick gheheten wert die ouerganck vā babylonien Die ander navolghende tijden en hebben wi nijt wt der heyligher scriftueren mer wt ander hystorien der ioden en der heydenen en si twisten oeck in hoer rekening mer nijt alre veel Tesamen vergadert en ghereckent van die tijt dat die werlt eerst ghescapen wert totter ghebort ons heren ihesu xpi na dat die eerweerdighe beda bescriuet hebben gheweest vijff dusent iaer hondert iaer xcix iaer Ende dese manier houdet die heylighe kerck Vnde versus Vnum tolle datum ad milia quinq̄ ducentis Nascenti domino beda dat a prothoplausto Item Ante ihesum duo cc minus vno milia quinq̄.

Diet behaecht te hebben een meere ondwijs deser questie die doer siet en ouerleset augustinū iheronimū en and doctoren in dier plaetzen daer si vā deser materie ghescreuen hebben Mer want wi alle lanckheyt scuwen en arbeyden tot alre corthēyt daer om bi die hulpe ons heren hebben wi voerghenomen te vergaderen wt veel boeken

een boeck datmen hiet fasciculus temporum beghinnende vā die croniicken der ou
den tijden als vā die sceppinge des werlts tot deser teghenwoerdighe tijt toe daer wi
cortelick te samen binden eñ knopen sellen die wercken der helligher scrifturen eñ
mede die wercken van veel ander vreemder hystorien Ende op dat dese hystorie na
den letter den deuoten mēschen niet en verdrietet so hebben wi die wijl bi ghesetstoen
sentencien eñ leringhen der helighen die ons te samen brenghen tot deuocie autori:
teyt gheuende den ghenen die voer ons ghearbeyt hebben Eñ wi die ingheghaen sijn
in horen arbeyt hebben ghepluckt eñ tsamen in een vergadert van allen boeken na
onser manier wes wi vermochten Ende om te weten bi wat ordinancie wi hoer na
gheuolcht hebben so vijnden wi inden eersten die tijt des ouden testaments van v[m]
jaer C eñ xcix jaer ghedeylt in vijff outheyden eñ dat in een boecsken dat ysidorus
bescreuen heeft alsmen hem toe scrijft daer hi seer kunstelike procediert veruolghen
de die jaren des werlts tot sijn tijden toe als tot Eraclius tijt die began te regnie:
ren omtrent die jaren ons heren vi^c eñ xvi Mer sijn rekening en ordiniert hi niet
na den daet xpristi Als orosius oeck niet en doet Ende desen navolghen wi in die
twee eerste outheyden eñ des ghelijck mede ī die twee navolgende outheyden alleen
een weynich wt ghesondert want die text nader hebreeuscher waerheyt vand ghe:
boerte Abrahe tot die ouerganck van babylonien is bi ons meer eñ neersteliker
corrigiert daer om volghen wi hem al scheeltet weynich. In die vijfte outheyt heb:
ben wi meerre neersticheyt eñ arbeyt ghehat om dat die hystorien daer meer ūscheyt
den sijn Ic bid ghenade om dat ic op die een plaetze den enen doctoer eñ opten an:
deren den anderen meyster alst mi alre oerbaerlicste ende bequaemste docht gheuolcht
heb Eñ off ic die jaren op een yghelike plaetze wel gheordiniert heb dat oerdel daer
off beueel ic den leser Mer die linie der romeynen eñ der coninghen van assyrien eñ
der anderen ēē heb ic wt veel verscheyden hystorien mit groten arbeyt bequaem ghe
noech ghesett eñ gheordiniert biddende een yghelick diet belieft wt te scriuen dat hi
neerstelike onthout eñ scriwet so dat hi spacium eñ ghetal der jaren niet langher off
corter eñ ordiniert dant exemplaer wt wijst off neen sijn arbeyt soude te verghefs
eñ sonder vrucht wesen. In die seste outheyt navolghen wi die croniicken martini
eñ vincencii die seer cortelick eñ beknoftelick procedieren tot hoer tijden toe Ende
na desen omtrent ii^c jaer so na volch ic een notabel boeck welcker autoer eñ mey:
ster mi onbekent is Ende wat daer na gheschiet is dat weerdich is te bescriuen so
hebben wi dat ghelijck wi ghehoert eñ ghesien hebben hier aen bescreuen Ende daer
na sijn aen ghesett ende seer puntelike gheordiniert veel croniicken van verscheyden
rijcken eñ prouincien eñ dat opt corste procederende vanden outsten ned wert als
inden eersten vanden roem eñ croniicke der coninghen van vrancrijck. daer na vā
den coninghen van enghelant Item van die hertoghen vā brabant. van die biscop
pen van vtrecht. van die greuen van vlaenderen. van hollant zeelant henegouwen.

van die grauen eñ hertoghen van ghelre ende van cleeff Daer na werden ghenoemt die biscoppen van colen. van ludyck eñ die grauen eñ hertoghen van berch eñ vander mercke Ende hoe eñ waer of dat een yghelick rijck eñ provincie sijn oerspronck ghenomen heeft hebben wi cortelike hier aen bescreuen alsmen hier na vijnden eñ lesen mach Die manier eñ dat process van onser voertganck is seer plaen eñ lichtelick te verstaen want ic heb int middel van die bladen ghesel circulen mit namen der personen een yghelick na sijn tijt Ende bouen eñ beneden twee linien van welcken die bouenste mit hoer ghetal neder clymmet van adam tot xpm toe alst voerseyt is bewisende eñ beteykende so wat bi dat ghetal het si bouē of beneden ghescreuen staet dat selmen ghelouen omtrent die tijt ghescheit wesen Die ander linie dat is die onderste die op climmet afterwert van die gheboert xpristi tot dat die werlt gheschepen wert om bi een ghetal lichtelic te weten hoe langhe tijt enich dinghe voer gods gheboert ghescheit is eñ dat hier om want die dact meer ghemeentlick is eñ eerst ghevraghet wert Mer na gods gheboert so dalen beyde die linien nederwert tot onser tijt toe so dat die ouerste linie altijt bewijst die iaren des werlts Ende die nederste linie die iaren van die gheboert ons heren dat hier na openbaer staen sel een yghelick op sijn plaetze Eñ want wi mit groten arbeyt dit wt veel boeken gecorrigiert hebben soe bidden wi in xpo den ghenen die dit boeck leset dat hi niet en corrigiere die rekening der iaren ten si dat hi eerst alt boeck doer siet Dit en segghen wi niet daer om recht off wi nerghent ghedwaelt en souden hebben Mer om te auisieren ende te waerscuwen van die grote eñ diuerscher opinien der doctoren in deser materien Eñ veel tijt ghescheit et dat die setting des eens is een verwerding eñ in volum des anders Mer in wat stede datmen dwaling vijnt dat vergheeft goedertierlicke ende corrigiertet wt den ghenen die wi na volghen. lichtelick dwaeltmen int ghetal eñ veel tijts wertet vergheetlick eñ qualick ghescreuen eñ noch veel qualiker ghecorrigiert Als augustinus scrijft in sijn xv boeck van die stadt gods.

C

Int beghinsel heeft god ghescapen hemel
eñ eerde Sinte Augustijn seyt opt boeck
genesim dat die auctoriteyt deser scriftue
ren meerre is dan tbegrip alles menscheli:
kes verstants. eñ want wi hier principali
ke dencken te spreken van die tijt so heeft
ons behaecht cortelick te rueren dat begin:
sel des tijts. waer om selmē mercken als
die doctores bescriuen. datter int beginsel
van god ghescapen sijn ghelijck eñ tsamen
vier dingen wt niet In welcken blencket
ende schijnt die ouerste moghentheyt des
sceppers Dese vier sijn aldus ghenoemt Celum empyreum dat is die vuerigen
hemel. die enghelsche natuer. die materi der vier elementen. eñ die tijt. Ende dit
heten die doctores dat werck des sceppings dat ghewrocht is voer eñ eer dat eni
ghen dach ghemaect wort Hier nae volchde dat werck des verscheydings. In
welcken blencket die ouerste wijsheyt des sceppers. eñ dat gheschiede in die eers:
te drie daghen Daer na volghet dat werck des cierheyts daer die ouerste goet:
heyt des sceppers in schijnt dat ghescheide in die drie andꝰ daghen alst claerlick be
screuen staet ī genesi int eerste capittel. Mer inden seuenden dach rustede god vā
alle werck dat hi ghewrocht had. niet dat hi werckende vermoeyt was. mer dat
hi of liet te maken enich nywe creatuer welcke materi ofte ghelikenisse niet voer
ghemaect en was Ende dat sinte jan bescrijft in sijn vijfte capittel. Mijn vader
werket tot nv toe eñ ic wercke. dat is te verstaen van een stadighe dienstaftic:
heyt den creaturen. Want hi laet niet of te regieren eñ te behouden dat hi ghesca
pen heeft. Ende daer in schijnt die ouerste volcōmenheyt des sceppers want hi
hem seluen ghenoech is eñ en behoeuet den creaturen niet. mer die creaturen be:
hoeuen hem. wāt die cracht des sceppers is allen creaturen een saeck des wesens.
eñ dat is dat die seuenden dach gheen auont en heeft Hier of ouersiet sinte Tho
mas int andꝰde boeck vanden hoghen sin eñ die doctoers daer op scriuende Ende
want dese navolghende tijt hoe wel datse ons bewijst god tot dese vier voerspro
ken. als die ouerste moghentheyt. wijsheyt. goetheyt. eñ daer wt volghende die
süste volmaectheyt Nochtans bewijstse ons mede die godlike bermhertichteyt.
eñ rechtueerdicheyt. Als dauid spreect. O heer. Ic sal di singhen bermhertich:
heyt ende rechtueerdicheyt. Item alle die weghen gods sijn bermhertichheyt ende
waerheyt Ende bermhertichheyt hout dat sceptrum dat is den staf also langhe als
wi op deser eerden wanderen. welcke nyemant gheweyghert en wert.

Wat daghen dat die warē daer god alle ding in sciep dat en weet ghen mensche opter eerden.

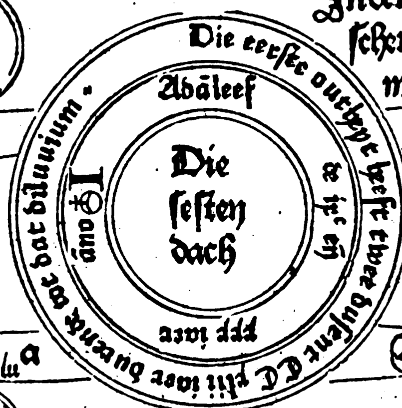
eerste dach. Inden eersten dach heeft god gemaect een licht in manier van luchtender wolcken dat ouermits sinen opganck maekede den dach ende sijn onder-ganck aenbrochte den nacht.

die an-derde Inden anderden dach maecten god dat firmament welcke die ouerste en de onderste wateren deylt.

die derde Inden derden daghe vergaderde die wateren die waren onder dat firma-ment in een plaets en scheen doe dat is die eerde gheciert mit hout vrucht hebbende.

die vierd Inden vierden dach maekede god twee grote lichten dat is die son en die maen ende die sterren die den hemel cieren en die eerde verluchten ende die tijden verscheyden.

die vijfte Inden vijften dach maecten god voghelken ende vis-schen op dat die wateren mit visschen en die lucht mit voghelken gheciert worden.

Inden sesten daghe maecte god menigherley ghedierte en schiep den mensch van slijck der eerden en beelde den mensch na hem seluen.

Adam had xxxii sonen ende xxxii dochteren.

die se-uende Inden seuenden dach rustede god van alle werck dat hi ghemaect had en ghebenedide den dach ende heylich maectent.

In dat eerste jaer des werlts inden sesten dach heeft god adam gemaect vander eerden een volwassen man na den beelde gods. en adam slapende maecte god euam van adams ribbe ende settense inden paradijs en ghebiedende dat si niet eten en souden vanden vruchten des houts opten pene des doots. Inden seluen dach dat si onghe-hoersam waren ende ghesondicht hadden ter stont heeftse god gheworpen uten paradijs daer si mer seuen uren i ghe weest hadden in dat eertrijck des vermaledijnghe daer dat si leuen souden in drocfnisse en ellende thent dat si storuen als bescreuen staet in genesi int eerste capittel.

Item adam en eua waren maech-den doe si uten paradijs ghinghen in-den xv jaer dat si verdreuen waren wonnē si Caym horen eersten ghebo-ren soen en calmanam sijn suster. en daer nae inden xxx jaer wonnense Abel en sijn suster Delboram. Doe adam out was hondert jaer doe ver-sloech Caym sinen broeder Abel.

Adam wan den rechtueerdighen seth doe hi out was CC en xxx jaer van welken
moyses ouerslaet C jaer daer hi in bescreyden sinen soen abel int dal des screyinchs
bi ebron Doe adam sieck was seynde hi sinē soen seth tot dat paradijs d ghenuech
ten dat hi brenghen soude sinē vad vanden hout des leuens mer doe hi quā bi dat pa
radijs en mocht hi daer niet binnē comē vanden enghel diet bewaerde. mer die en
ghel gaff seth een tellich vā dat hout d adam aen gesondicht had seggēde hem Als
uinult sellen wesen v^m ij^c en xxx jaer so sel dit hout vrucht draghen doer welke dijn
vad verrisen sel Doe seth wed quā vant hi sinen vad doot en begrauē in spelunca
duplici doe plante hi die tellich teynden aen sijn vads hoeft en wesse op t alten grotē
boem en daer na wert hi ghesct i salomons pallaes. en den coninginne sabe wert ge
openbaert dat aen dat hout die ghesontmaker des werlts soude ghecruust werden.
doer welckes doot dat rijck d ioden en die wet vergaen soude doe nam si thout en be
melde onď die eerde en daer wert ghemaect pbatica piscina Mer nakende die pas
sie ons heren dreef dat hout bouen opt water welcke die ioden namen en cruusten
daer god aen Dit is die vrucht des boems doer welcken adam verlost word zc.

C xxx

Seth ix^c
en xij.

Dese seth leefde neghenhondt en twalcff jaer Ende wan sonen
ende dochteren welckes kinderen ghenoemt werden die kinderen
gods als Augustinus bescriuet.

[illegible] Die iaren voer die gheboert cristi

Delbo
mabels

suster

Abel.

Dese abel die eerste martelaer heeft die kercke begonnen wāt hi
in gracie starff Waerse vā adam begonnē so en soudese niet wesen
continueert Dese abel als augusting seit heeft gesticht die stadt
gods in welcke hi die eerste borgher ghewest is En wāt hi recht
ueerdich was so heeft god sijn offerhande ontfangen Doe hi out
was xx jaer wert hi vā sinen broed caym vslagen i damasco.

caynis suster en
wijf

Cal
mana

Ca
yn

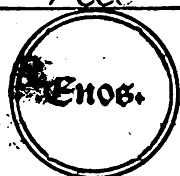
Dese Cayn was die eerste van man ende wijf ghebozen hi was een
quaet en sondich mensch. hi versloech sinen broed abel. hi tymmer
de eerst een stadt opter eerden daer hi in sette die van hem quamen
ende dat om anxt ende vreese want hi den anderen ghewelt dede en
de bewesde daer om vermoede hi dat hem des ghelijck soude weder
ghedaen werden daer om began hi een stede te tymmerē om hem mit
ten sinen daer in te beschermen Ende wāt hi sinen broeder abel verslaghen had wt
haet en nyde wert hi van gode vermaledijt ende wert daer nae voertvluchtich wilt
ende mistroestich Ten laesten wert hi van lamech doot ghescoten onder die doern
ende gheboemte.

Augustinus in sijn xiiij boeck van die stadt gods bescrijft dat twee manier va liefte heeft ghemaect tweerhande stadt. dat is die liefte sijns selfs totter versmadenisse gods dese heeft ghemaect die eertsche stadt. Die and is die liefte en minne gods tot versmadeniss sijns selfs en dese heeft ghesticht die hemelsche stadt. Die eerste glorieert in sijn seluen en begheert glori ende loff vanden menschen tot deser stadt hoert Cayn die eerste ghebore is Ende die and glorieert in gode en na ghetughenissen sijnre conscienacien so is god sijn meeste blijscap en glorie. tot deser stadt hoert Abel die na gheboren is en als een pelgrum op deser eerden ghewandert heeft want hi in gracien voersien was te wesen een borgher hier bauen En op dat die stadt gods blinc: ken mach alsmen se ghehicket tot hoer vyanden so ist van node gheweest te vertellen sommighe wercken ende hantiering der sondaren.

Josephus seyt dat seths kinderen al goet bleuen tot die vierde gheslacht toe ende hieten die kinder gods daer na ouer traden si die eerbaerheit hoer's vaders en gauen hoer teghens tghebot gods tot quade wercken.

Anno mundi iiijc xxxv

Xps lini

Dese enos leefde negen hondert ende vijf jaer.

lxxxxj a liii

Doe seth out was hondert en vijf jaer wan hi Enos En enos beduut ons een mensch of een man dat is redelic en sterck hi began alre eerst aen te beden die naem des heren en hi vant sommighe woerden daermen god mede aenroept Mer veel van die ioden ymaginieren dat hi eerst maecte beelden ter eren gods of hi dede dat om te verdriuen die traecheyt der menschen tot god ende daer om maecte hi beelde nader ghedaenten gods alsmen noch daghelics inder kercken doet.

In dat heeft Cayn sinen stadt ghe: tymmert die hi noemde enoch na sine soen als augustinus seyt indat xv boeck van die stadt gods Ten is niet vreemt dat cayn heeft getymmert een stadt hoe wel dat die scrifture spreect datter toe nauwe gheweest hebben vier mannen want si en sijn niet alle ghetellet die toe wesen mochten mer hi vermoede van node alleen die te nomen welcke die reden des begrepen wercks wt eyschte Item dat gheslachte van adam doer die sondighe Cayn wert int elfte ghetall gheeyndet bi welcken die sonde beteykent wert Ende wert besloten in een vrou van welcke kun dat beginsel des sondes oerspronk heeft.

enoch

yrad.

God heeft gheordineert dattet menschelike gheslachte voert ghecomen is wt een mensche om te prijsen ende te bewisen hoe dancberlick dattet gode is in veel dinghen enicheyt welcke consideraci ende aendacht den wtuercoren die den heylighen enghelen in die ewighe vrede sellen verselllet werden seer vordelick ende ghenoechlick is. Serteyn mit die grote onmenschelicheyt te sondighen sijn die menschen vergaen soe dat die beesten onder malcander vreedsamer ende vryer leefden. Die lewen en die draken en hebben nie onder hem alsulcken strijden ghevoert als die menschen ghehadt hebben God die mint den bant der eendrachticheyt Als Augustinus bescriuet int boeck van die stadt gods.

Hystorie als Cycero seyt is een tuych der tijden. een licht des waerheyts. een meystris des leuens. een boetscapter des outheyts Daer om ist seer orbelick te weten veel hystorien ende daer een mensch hem in te oefenen op datmen by ander lude exempellen leere na te volghen dat nut ende profijtlick is ende te vlyen alle dat hijnderlick mach sijn.

vi c xxv — vij c xcv

Caynam — Dese leefde neghen hondert ende tien jaer.

Malaleel — Dese leefde acht hondert vijf ende neghentich jaer

Anno voor die gheboert cristi [illegible]

Adam was een heylich man Alle die daghen sijns leuens was hi vernuft ende vermaert ind gheeste der prophecien Hi heeft grote en langhe penitenci ghedaen Hi gaff sinen kinderen gheboden d rechtueerdicheyt ghebiedende dat si wachten en scuwen souden tghelselscap van Cayn horen broed en mit sijn kinderen niet vergaderē ind echtscap. Dese Adam onse eerste vad ouermits een sonde die hi dede so heeft hi ons allen verdreuen vten paradise Mer mit sijn heylighe conuersaci en grote penitenci heeft hi ons wed ghegheuen exempel te comen tot die vruechde des hemelschen rijcks. Die oec nv dat niet en volcht die en mach van dat eerste mit recht niet claghen.

mamiael. — matusael.

Die outheyt des werlts werden bi ghelikenisse ghenomen na die outheyden der menschen Ende van diuersen doctoren werdense verscheyden ghheset. Ende mit menigherhande redenen bewijsen si waer om datse dus of anders bequaemlicste beghinnen ende oeck mede eynden welcke materie hier nijt en dient. Mer nae dien dat ons hier orberlic is soe selmen weten datter sijn sess outheyden des werelts Van welcken die eerste beghint van Adams tijt ende dat die werelt ghescapen wordt duerende tot dat diluuium toe. Ende heeft nae der hebreuscher waerheyt dusent vc̃. sueet hier om ✝

✝ dusent vi^c lvi iaer Ende na lxxij tolcters Als ysidorus eñ veel anđ segghen dien wij hier na volgen ij^m ij^c xlij Dus schelen si v^c lxxxvi iaer welche die ebreeusche min hebben in deser eerste outheit · Ende na deser rekening so heeft mathusale doot geweest voer dat diluuiū · nochtans int self iaer datter diluuium was · Die anderde outheit beghint van dat diluuum durende dat Abraham gheboren wert Ende heeft nađ ebreeusche ij^c xcij iaer Ende nađ lxxij tolcđs ix^c eñ xlij dus twistense in vi^c eñ l iaer welcke die hebreeusche min hebben Eñ wat die reden mach wesen eñ die saeck van alsulcke twist en heb ic niet moghen vijnden · Die derde outheit beghint van die gheboert Abrahe ende duert tot dat beghinsel des rijcks dauid hebbende nađ hebreeusche ix^c xli iaer Ende na die lxxij ix^c ende xl iaer · Die vierde outheit beghint van dauid eñ duert totter ouervaert van babylonien Ende heeft nađ hebreeusche iiij^c eñ lxxxiiij iaer Ende na die lxxij tolcđs iiij^c eñ lxxxv iaer · Die vijfte outheit beghint vanđ ouervaert van babylonien als doe iherusalem đdestrueert wert eñ die tempel verbrant ⊕

Dese Enoch was rechtueerdich ende gode behaechlick Eñ om sijn grote heylicheits wil heeft hem god ghestelt int paradijs daer hi leeft in groter rust des lichaems ende des ghestes mit die prophet helyas tot die tocoemst van Entekerst Eñ dan sellen si beide als Enoch eñ helyas comē te iherusalem Eñ prediken al daer cristum drie jaer eñ een half Dan sellen si vā entekerst int middel van iherusalem ghemartierizeert werden Ende sellen verrisen des derden daghes eñ op climmen ten hemel mit aensiender oghen alsmē leest in Apocalipsi Dese Enoch heeft scrift after ghelaten ·

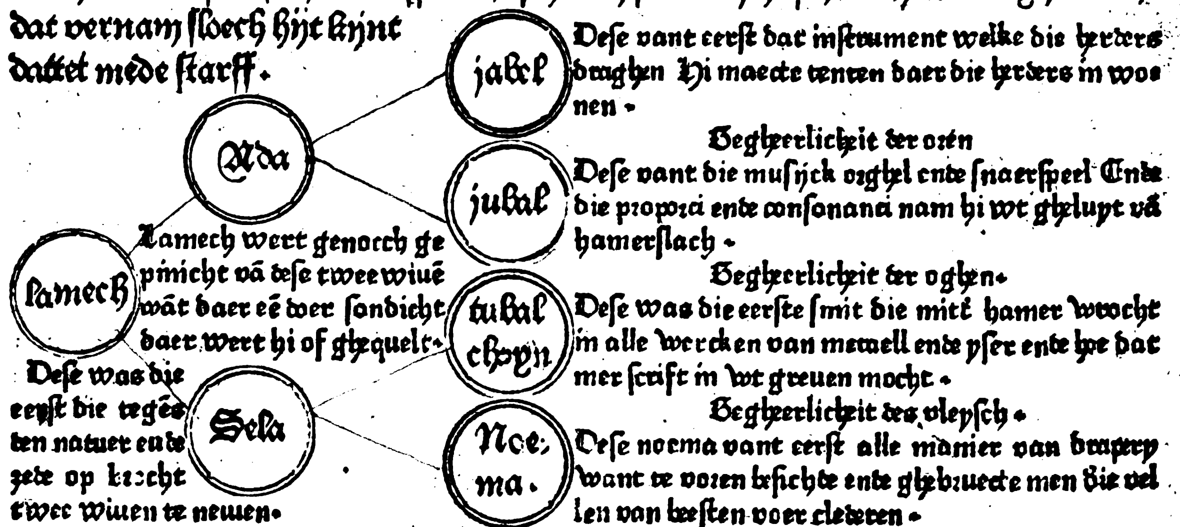
Anno mundi ix^c lxx — M C xxij

Linia xpi

Jareth. — Dese leefde ix^c lxij hi starf vij daghen voer dat diluuiū ·

Enoch. — iij^c lxv · iaer ·

Dese lamech was die eerste bygamus dat is die twee wiuen trouwede hi leefde in ouerspeel versmadende tghebot gods als datter twee sellen wesen in een vleysch Dese lamech heeft oeck Cayn ghedoot mer niet willichlic want doe hi out was eñ sijn oghen verduustert waren wort hi van een kijnt gheleyt welcke kijnt vermoede een wilt beest te sien beweess dat hi schieten soude eñ hi schoet eñ dode cayn Doe hi dat vernam sloech hijt kijnt dattet mede starff ·

Dese vant eerst dat instrument welke die herders draghen Hi maecte tenten daer die herders in woonen ·

Begheerlicheit der oren

Dese vant die musijck orghel ende snaerspeel Ende die proporci ende consonanci nam hi wt ghelupt vā hamerslach ·

Begheerlicheit der oghen ·

Dese was die eerste smit die mit hamer wrocht in alle wercken van metaell ende yser ende hoe dat mer scrift in wt greuen mocht ·

Begheerlicheit des vleysch ·

Dese noema vant eerst alle manier van draperij want te voren bedichte ende ghebruecte men die vellen van beesten voer cleederen ·

Lamech wert genoech gepinicht vā dese twee wiuē wāt daer eē doer sondicht daer wert hi of ghequelt ·

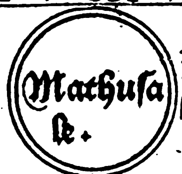
Dese was die eerst die tegēden natuer ende zede op brocht twee wiuen te nemen ·

Hwert duerende tot die ghebenedide ghebort christi hebbende iaren na der voerghenoemde meysters dien wij volghen v^c ende xc iaer Ende als ic voersproken heb so isser twist van die rekening der iaren dese outheyden want die meysters hebben verscheyden opinien in hoer rekening ghehadt Mer si en schelen niet alte veel Daer om een yghelic verkiest dat hem behaecht dat ons goet docht hebben wi ghesept

Die seste outheyt beghint van die ghebort christi ende duert totten eynde des werlts welckes eynde alleen gode bekent is.

Item int beghin des eersten outheyts is die werlt ghescapen. Int beghin des anderde is die werlt purgiert doert diluuium. Int derde is inghheset die besnydenisse teghens die erffsonde. In die vierde is gheordineert die salvinghe der coninghen. In die vijfte ghesciede die ouerganck des volcks gods in babylonien. In die seste heeft die soen gods vleyschelick natuer aenghenomen. In die seuende sel die doer des paradijs gheopent werden. In die achte seller sijn verrising der lichamen Ende dese sel dueren inder ewicheyt toe.

M ij^c lxxxvij

Dese leefde ix^c ende lxix jaer.

M iiij^c liij

Dese leefde vij^c jaer en de lxxvij

Dese mathusale was die alre outste van jaren daer die scriftuer of spreect Ende doe hi vijff hondert jaer out was sprack god tot hem Mathusale wilstu so tymmert een huus want du selste leuen noch vijff hondert jaer Hi antwoerde ende sprack. Om dat weynichgen tijts en sel ic gheen huus tymmeren Ende onder die bomen ende doern ruste hi als hi ghewoenlick was.

Nota men leest dat alle die vrij kunsten werelicke en natuerlike kunsten dienende die menschelike curiositheyt ghevonden sijn van lamechs kinderen En dus so hebben die vreemde kinderen in ouerspul ghewonnen subtijlre gheweest dan die ander Ende want si ghehoert hadden van adams prophecie als van toecomende diluuium daer om heeft tubalchaim dese seluer consten in twee columpnen wt ghehouden in elcke columpne al gheheel van welcke die een was van marmor steen om dat tet water van diluuium niet off wasschen mocht. Die ander columpne was ghebacken steen ouermits dattet vuer daer niet op winnen en mocht. Die columpne van marmor steen is noch in syrien.

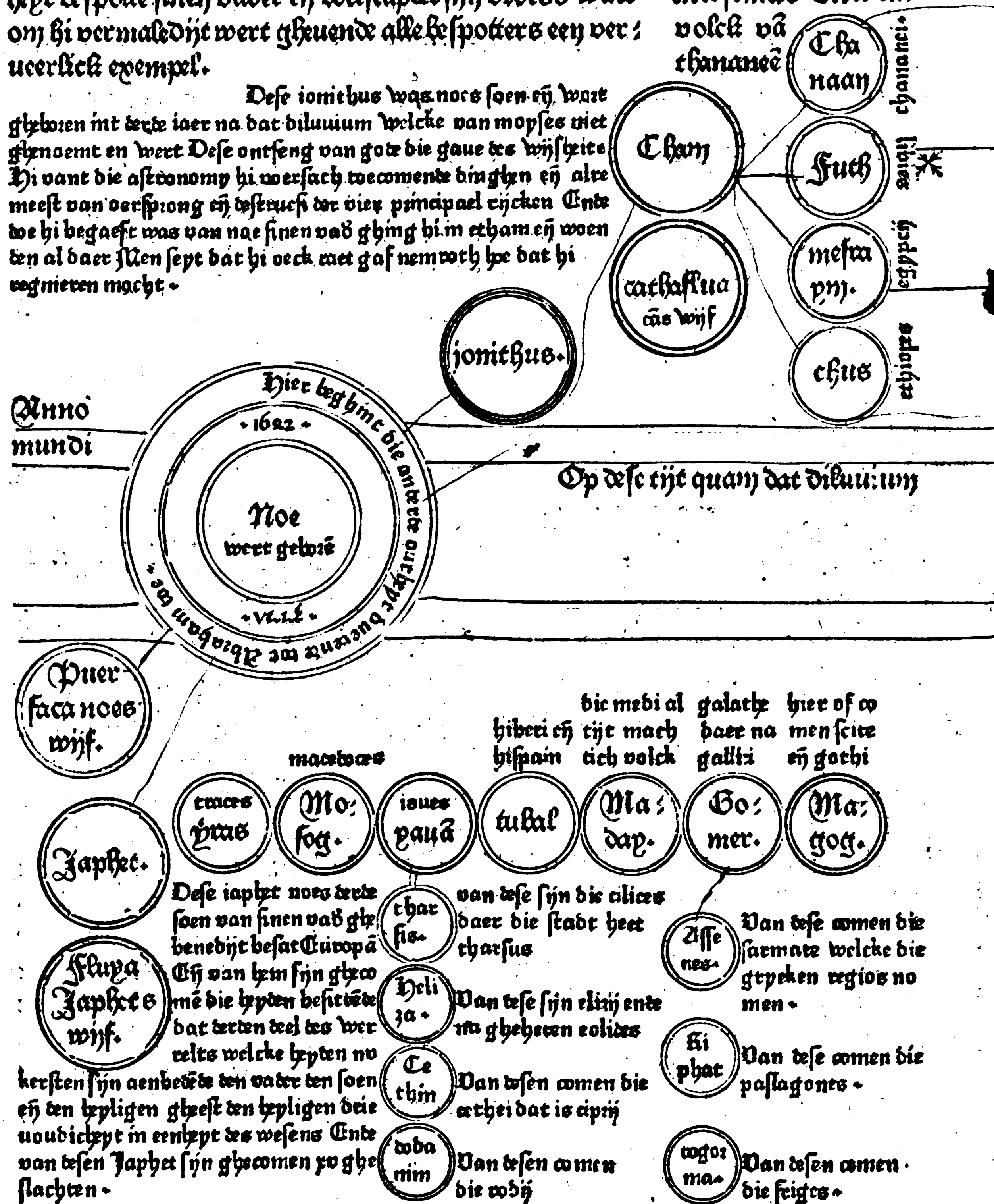
In dese tijt waren die gyganten opter eerden.

Die quade wercken werden vermenicht opter eerden.

Dese cham noes soen besat affricam Ende vā hem quamen xxx gheslachten Dese cham siende sijns vaders scamelheyt bespotte sinen vader eñ boetscapte sijn broeders waerom hi vermaledijt wert gheuende alle bespotters een verueerlick exempel.

Van desen Chanaan sijn ghecomen die afri ende fenices Ende dat volck vā chananee

Dese ionithus was noes soen eñ wart gheboren int derde iaer na dat diluuium welcke van moyses niet ghenoemt en wert Dese ontfeng van gode die gaue des wijsheits Hi vant die astronomy hi voersach toecomende dinghen eñ alre meest van oersprong eñ destrucsi der vier principael rijcken Ende doe hi begaeft was van noe sinen vad ghing hi in etham eñ woenden al daer Men seyt dat hi oeck raet gaf nemroth hoe dat hi regnieren macht.

Dese iaphet noes derde soen van sinen vad ghebenedijt besat Europā Eñ van hem sijn ghecomē die heyden besitten dat derden deel des wereelts welcke heyden nu kersten sijn aenbedende den vader den soen eñ den heyligen gheest den heyligen dryeuoudicheyt in eenheyt des wesens Ende van desen Japhet sijn ghecomen xv gheslachten.

van dese sijn die cilices daer die stadt heet tharsus

Van dese sijn elisij ende ma gheheeten eolides

Van desen comen die cethei dat is cipri

Van desen comen die rodij

Van dese comen die sarmate welcke die grieken regiōs nomen.

Van dese comen die paslagones.

Van desen comen die freigess.

gergeseus. Eueus. Aratheus Cyneus Aradius.
Samarites. Saba. Dadan [Regma]
sidony sydon ethei Ethetus Amatheus iebusei iebusei Amoreus.

Van suth hebben oerspong die libies waer of dat water mauritanus gheheten is suth Eñ alle die lantē daer ōtrent heten suthenses.

Neptulim. Cellulim. Judim auar labaim fex zim Philistym.
Nemroth. babylonij Belus minus conic semiramis ares conic Celtius.
sabei Saba Sabatha Sabatham. eiule eiula. arabes regia

ij^m ij^c xlij ij^m ij^c xliiij

vi^c iaer Sem off melchi

Dese sem noes eerste soen besat asyam die hebrei seggen dat hi was melchisetech priester eñ conic van salem dat is ihr͞lm want na dat diluui tymmerde hi salem of ihr͞lm Hi leefde tot ysaacs tiden abrahā͞s soen vā hē͞ syn gecomē͞ xxvij geslachtē͞.

iij^c iaer arphaxat. xxxviij.

Dese was sems soen eñ wert ghebozen int anderde iaer na dat diluuium.

lvij, ij^c, ij ... *die gheslacht noe* (printed inverted)

Parphia.

ludij
syri aram Lud of lid assirij assur elam

Van dese comen die Elamite princen vā parsiden

Van desen Aram syn ghecomen die syri welkes principael stadt is damascus want in hebreeusch so heet syria Aram.

Dese hus had die heerscappi ouer tlantscap traconitidis eñ damasci Eñ die heylighe prophet job is van dit eertrijck hus gheboren.

Hus. Hul. Gether. Mes.

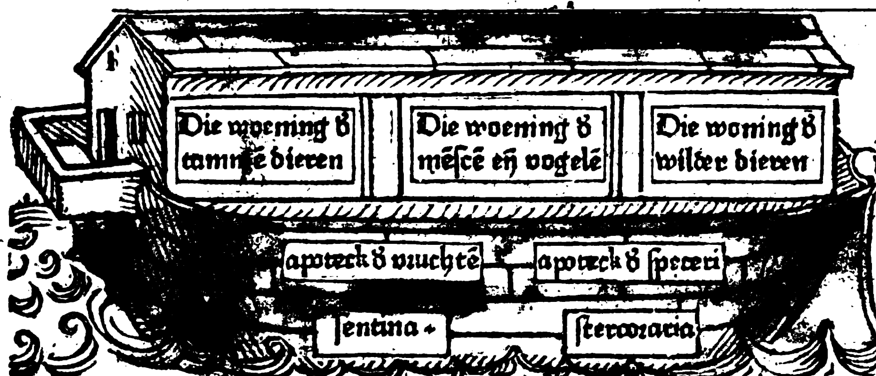
Dese Assur want hi niet rebell ende ongheboersam woude wesen teghens god doe nemroth tymmerde den toren van babylonien daer om vloech hi van sennaar tot een ander lant ver van daen dat te voren onbewoent was welcke lant wt sinen naem ghenoemt is assyria Ende hi tymmerde een stadt die namaels gheheten is niniuen een ouerst ende principael stadt van al dat rijck van syrien Dit volck was altijt beruft ende vernoemt wreet te wesen.

Noe was een rechtueerdich man Hi had gratie gheuonden voer den heer Doe hi out was v^c jaer wan hi cham sem en japhet. wt ghebot gods began hi te tymmeren die arch en volmaectense i hondert jaren In dat hondste jaer dat die arch volmaect was openbaerde hē onse heer andwerf ghebiedende hem dat hi mit sijn wijf mit sijn drie kinderen en hoer wiuen en mit die beesten gaen soude ind archen &c. Ende ter stont so quam dat diluuium en die waterē op resen bouen allen ghebercchten xv cubiten alst bescreuē staet in genesi int vij capittel. Nota opten seluen sonnendach in mey doen hi ghing ind archen opten seluen dach doet jaer om ghecomen was ghing hi wed wt mit allen beesten die daer in waren Na dat diluuiū. ghescihiedet noe die vernaemde dronckenscap welke een oersaeck was sinē kinderen sem en japhet om die vaderlike eerweerdicheyt dat hise ghebenedide Mer sijn soen cham om die bespotting en oneer dien hi sijn vad bewees wert hi vermaledijt Ende als augustinus bescrijft so wert hier eerst meney ghemaect van dienstaftichept en vand edelheyt Ten is oeck niet te vermoeden dat allet volck die van cham quamē dat si ghe weest sijn onedel en onmachtich wāt si warent die eerst begonnē soect op and si

Anno mundi.

Xpo lxxi

Archa noe was lang CCC cubiten Ende was breet .L. cubiten inden hoechte hadse .xxx. cubiten int ouerste besloten in een cubit alst bescreuen staet in genesi int vi capittel.

Nota dat waerachtelic vā noes iij kinderē wt gesprotē sijn lxxij geslachtē en so menigerhande tongen ofte spraeck began te comē opt eertrijck als iheronimus bescrijft i genesi int x ca. om te bewisen dit misterium so heeft onse heer ihesus voer sijn aensicht ghesent lxxij discipulen als lucas bescrijft i sijn x ca. Van deser materien spreect augustinus int xvi boeck vā die stadt gods en ond veel and punten seyt hi datter veel and mēschen ghebore sijn daermen ghen huechnissen of en heeft wāt si voer and volck gheweest en geborē sijn en si ghen vrucht voert gebrocht en hebbē Die namē vā desen volck sijn een deel gebleuē daermē hoer oerspronc of weet als vā assur sijn die assyrij gecomē en van heber die hebrei En een deel sijn verandt wt outheyt des tijts so dat die geleerste meysters ondsoekende die oude hystorien niet en hebben gheuonden die oersprong vā allen mer alleen een deel wt desen volck.

macht te hebben op eertrijck en̄ te regnieren alsmen leest van nemroth en̄ van die coninghen van chanaan en̄ van affren Ende al die van Sem en̄ Japhet ghecomen sijn en hebben oeck niet al duechdsam edel en̄ machtich gheweest wāt vol nae sijn si alle ghevallen in die worm der afgodye en̄ veel tijt worden si van den anderen verdruct Mer dese maledixi en̄ benedixi aensiet die duechden en̄ die onduechden vā welcken enich mensch waerachtich edel of onedel ghenoemt wert. Ghelikerwijs als die ghene die abrahams gheloeff nae volghen werden meer gheheten abrahams kinderen dan die ioden die na den vleysch van hem ghecomen sijn Niet te min si hebben nochtans ghehadt sommighe speciael preuilegien van god om hoer verdienst en̄ om die benedexie des vaders Ende van desen drie noes kinderen dier wijls dat noe noch in levende lijf was worden ghebóren xxiiij dusent en̄ hondert mans personen behaluen die vrouwen ende kinderen hebbende bouen hoer drie princen Als dat van Cham quam had tot een prince nemroth die van Sem quamē hadden Jectan Ende die van Japhet quamen hadden suphene.

ijm iijc lxxix

Sale of caynam

Dese was arphaxats soen en̄ leefde .cccc. en̄ xxxiij jaer doe hi out was .c. en̄ xxx jaer wan hi sonen ende dochteren dese sale wert van sinte lucas gheheten caynam Hi stichtede die stadt Salem die namaels wert gheheten Jherusalem.

[illegible] Anno voor die gheboerte xpi

Dit is een teyken van eendrachte ende vrede welcke ic gheue tusschen u ende my ende tot allen siel Alst iheronimus bescrijft inden bybel genesis int neghende capittel .:.

Die regen boge heeft twee principael coloren die ons beteykenē twee oerdelen. Die waterich coloer beduut ons dat diluuiū welcke bleden is en̄ des wij nijt meer ontsien dorven Die ander is een vuerighe coloer beteykende ons dat toecomende oerdel ouermits dat vuer dat wij waerachtelick verbeydende sijn.

Nota merct die doctores sprekende dat in desen tyden die werlt geplaecht wert mit een rechtūdigen peen En̄ wāt die oncuusheit ouūbedich was welcke die lichamen besmettede daer ō ist eertrijck gewasschen en̄ gereynicht doert water Mer int eynde des werlts wāt die ōmanierlicke ghiericheit sel ouūbedelic regnierē d ō sel die werlt purgiert werdē doer tvuer wāt gout en̄ siluū plechmē iden vuer purgēn

Augustinus in sijn xvi boeck vā die stadt gods seit dat van dier tijt dat noe sijn kinderē ghebene bijt had tot abrahās tijt toe ghene menie gemaect wert vā eniger rechtūdiger mēschen die god geeert hebben dat geleden is meer dan .M. iaer nochtās en ist niet te gelouen si en hebbens gewest Mer si en sijn niet genoemt wātet te lange soude wesen vā allen huechnisse te hebben.

Dese jectan bi exempel van nemroth nam hi heerscappi ouer die sonen van sem en hi had xiij sonen die en ygelic een principael gheslacht maecte Mer dit volc als iheronimus seyt en is van ons niet bekent want die lande te ver van ons verscheyden sijn of om veranderinghe des volcks en der namen of dat si in striden ofte and ongeual vā and saken ūgaen sijn.

Van desen heber hebben die hebrei hoer naem wāt in sijn huus inder verscheydinge der tongen bleef alleen die hebreeusche heel die te voren genaemt was die menschelike tael wāt alle menschen spraken die tael en anders gheen Item by dese hebers tyden wert ghetymmert die toren van babylonien van nemroth inden acker sennaar.

Anno mundi ij m v c ix

Linia xpi

Die hebreeusche segghen dat dese heber ghehadt heeft een gheest der prophetien Ende hi had twee sonen als Jectan ende Phaleg hi leefde vier hondert en lxiiij jaer.

xl, ia, li

Die edelheyt is omtrent deser tyden voert gecomen Ende nō dat om veel saken die edelheit ingheset is Inden eersten wast vā node wāt doet menschelike gheslacht wassende was. warē die mēschen beneyt en seer geneycht tot quaet waer om most men verbieden die oploopinghe der quader teghen die goeden mēschen Dus wort daer wtuercoren een goet man rechtueerdiger en wijsher dan die andere welcke die communiteyt dat is die ghemeent presidieren soude om den duechdsame te promoueren. den matighen te beschermen. en den quaden te castyen Daer om is edel soe veel te segghen als voer ander in duechden notabel Iheronimus seyt Nijt en sie ic anders in die edelheyt te begheren dan dat die edelen mit sommighe noetsaken benauwet en ghedwonghen werden om hoer nijt te veronedellen van die wijsheyt der ouderen. Die anderde saeck was onbekentheyt en onwetenscap des volcks welcke gheen rechte justici en wisten hoe wel dat si nochtans vredelike leefde Ende si waren soe seer plomp ende groff dat si nijt groet en achte dan dat in ghemeenre opinien der menschen gheeert wert waer om wast hoer orbaerlick tot hoer vrede te beschermen dat si hoer princen eligierden ende vercoren wt die gheslachten der edellen. Die derde saeck quam wt sonderlinghe staerckheyt want bij tyden als die ghemeent belast wert van oploep der vyanden so wertter ghegheuen een ghebot so wie die lande ver:

Dese drie prineen mit hoer volck quamen te samen in die camp sennaar ontsiende en beanxt wesende dattet diluuium mochte anderwerf wed comen spraken tot malcanderen laet ons tymmeren ee toern welcke hoechte weren mach totten hemel ec. als bescreue staet genesis int xi ca. Mer god aensiende hoer dwaesheit soe heeft hi tot een peen des sondes mirakelic verstweyt en confundiert hoer tonghen so dat die een den anderen niet en verstonde En dus sijn si over alle die werlt verstweyt ec.

Die toren babel

Nemroth pnce. vā chā

jectan prins van Sem

suphene pns vā japhet

Die boeken sijn vol van desen nemroths boesheit het is by auentuer vā gode ghesciet dat nero desen nemroth ghelikerwāt si mit enen quadē gheruft vnaemt sijn En doe die tongen ghedeylt waren liet hi sinē soen belo babylomien die hem na volchde int rijck en hi ginck tot die parsen lerende hoer dat vuer te aenbedē voer * god En die vā nemroth quamen besaten babylomien totten vierden cyliadea toe als metodius seyt Mer augustinus seyt dat hi veriaecht wert ende die kinderen vā assur dat rijck besaten ende hieldent dusent driehondert ende vijf iaer.

ij^{m} vi^{c} xliij

Phaleg ij^{c} jaer xxxix

Anno voor die ghebort xpi

In desen phalechs tyden doe die toern van babylonien ghetymmert wert inden acker sennaar wort daer een groet confuus ond den menschen en hoer tongen ofte spraeck wert gedeylt Mer i phalechs familie en gesin bleef alleen die hebreeussche tael die ouste tael alre tongen Dus is hi phalechs geheten dat is te seggen als vanden anderen verscheyden Onser god deylde alle die sonen d menschen in lxxij talen van welcke die een den anderen niet of en verstont Van desen lxxij warender xviij die letteren hadden Dese phalech leefde C C en xxxix jaer Ende in sinen tijt worden in babylonien die afgoden aengebeden.

Vloste en vryde vand vyanden handen die soude voer hem en voer sijn erfghenamē behouden dat recht des edelheyts. Die vierde saeck wert ghenomē wt ouulodicheit d rijckdomme bi wijlen wast dattet volck vā groten honger en commer so vergingen dat si hoer seluē mit dat si haddē ouagauen enen rijcken man En mit alsulcke compact tē perde si hoer armoede en si hieldē den rijcken man voer horē heer en voer een edel man. Men vijnt oeck edelheyden vā gode instituert mer weynich vā welckē somme ghebleuen sijn Als in dauid en sommighe sijn ugaen als saul iherobam en anderen. Veel edelheyden leestmē oec die mit gewelt en tyranscap begonnē sijn vā welcken veel ter stont verginghen en veel sijn staende ghebleuen. En nota dat

Item Nemroth was een gygant van ... biten Hi was machtich inder eerden Hi was een sterck iagher voer den heer dats te segghen den heer Hi heeft mit alsulke yammerlike sonden des begheerlic heits van heerscappi te hebben mit tyranscap begonnen datter noch die werlt so mede besmet en̄ ver gaen is dattet onsprekelic is Ende tbeghinsel van sijn rijck was babilon arad archad ende calamie int eertrijck van sennaar.

Dat rijck scitarum

Dit rijck scitan hoe wel dattet alre ouste is mer wantet bar barien is so en wertet niet ghe rekent ond die principael rijcke want om die ombequaemheit en̄ grofheit des volcs so is dit rijc altijt genoemt barbarien En̄ het is seer groot beginnende van die broecken en̄ landen meotidis tusschen danubium en̄ occeanū streckt tot germanien Ende het is dat eerste deel van europen daer thanus van iaphets gheslachte eerst regnierde Die onghers ende die denen sijn hier wt ghe sproten.

Amazonū oft magesatar.

Dit rijc amazonū dat is der vrouwen rijck neemt oersprong wt dat rijck scitarum En̄ tis ghelegen tusschen den sciten ende albanos noertwert.

Hier begint dat rijck van egypten dat mit menighe veranderinge die wil mutiert is En̄ daer wert tot veel plaetze der heyliger scrif tueren menci of ghemaect Ende duerde tot Augustum toe.

Hores die eerste co[n]inc van e[gypten]

Anno mundi ij^m vij^c lxxiiij

Reu oft ragau iij^c en̄ ij

Xps lini

Item int rijck van sciten striden die mans mit die vrouwen teghens hoer vyanden Die amazonen daer striden die vrouwen alleen Die romeynen ende ander lantscappen striden die mans alleen.

iacob liii li

Na der ouder hystorien dat in pagenisino dat is in heydenisse die gheslachten der edelen hebben selden off nymmermeer duerachtich gheweest en̄ dat oumits houerdye en̄ tyranscap Oeck veel edel gheslachten in kerstenrijck sijn mede om die selue saeck vergaen alst bescreuen staet ecclesiastici int x capittel daer staet dat die heer verdestrueert heeft die stoelen der houerdigher hertoghen en̄ princen. en̄ heeft den sachtmoedighen daer in ghesett. Item Nō datter gheen mensch die edelheit ghehadt heeft want van hem seluen ist een begheerlick goet Als duechde of ander religi Nochtans veel heyligen hebbent ghescuwet om grote perikels wil datter in verholen is en̄ mede om grote difficulteyt die hem aengeuesticht is Dat scheen wel aen die heylighe prophet dauid dien god seluer so minlike wtuercoren heeft Waer wt peynsmen datter seer weynich bequaem gheweest sijn tot sodanighen hoecheyt.

Item int der de jaer na dat diluuiū wan noe een soen gheheten jonithus dese was beghift van god mit wijsheit en̄ hi vant die astronomy tot welcken jonithum quam nemroth en̄ begheerde raet hoe dat hi regnieren mocht in babylonien Dese jonithus voersach toecomende dinghen als die oersprong en̄ destructi der vier principael rijcken Als dat rijck assyriorum sichioniorum scitharum en̄ egyptiorum dat oeck daniel die prophet claerlike prophetiert heeft en̄ voerseidet sinen discipel nemroth etc.

Dat rijck si chioniorum beghint hier

Agia lius eerste conic.

Als augustinus seyt in sijn xviij boeck van die stadt gods so heeft dat rijck sichioniorum te mael cleyn gheweest vā welcken die ghelerste varro vā ouden tijden wt ghesproten is Ende het is daer na ghecomen tot die athenienses. daer na totten lati-nen Ende ten laetsten totten romeynen Desen navolchde int rijck europs die ander coninck sichioniorum Ende duerde tot helijs tiden priester ende recht vā ysrahel

Dese wert ghenoemt cham noes soen.

Zoro astes die eerste coninc bra cianorum.

Belus die eerste conic.

Dese zoroastes als augustinus seit lachtede doe hi geborē wert ende dat en pnostiaerde niet goets want het allen mēschen gemeen is al screyende opt eertrijck te comen Dese vant die zwarte const Ende van ninus wert hi ūwonnen inden strijt die twe sijn boecken verbrande.

Dese belus die eerste conic vā assyrien regnierde lxv jaer Ende hi wert vā somighe sa-turnus ghenoemt Men seyt vā hem dat hi int duyster regniert heeft wāt hi cleyn do-minacie had. ende hi was die eerste die het volc wt hoere dwaling vermoede god te wesen waer ō wert hi menichsins genoemt als bel baal baalim beelphegor beelsebub etc. Ende dese ongheregelde dwaling heeft geduert int mē-schelike geslacht meer dan twee dusent jaer.

ij^m ix^c v

ij^c xxx Sanuth jaer.

dese sanuth leefde ij^c ende xxx jaer In sijn iij jaer began dat rijc d egyptē in sijn xxv jaer is begonnē dat rijc vā assyrien daer belus eerst regnier-de. dese sanuth wan sonē ende dochterē

Anno voer die gheboert xpi iiii^m ii^c lix

Onder veel rijcken der eerden in welcken tghesselscap van eertsche nutticheyt of beheerlicheyt ghedeylt is dat wij gemeenlick hieten die stadt deser werlt aenscouwen wij datter sonderling twee principael rijcken voert ghecomen sijn heerliker dan enich ander Van welcken dat eerst ist rijck van assyrien Ende dat ander ist rijck d romeynen also inder tijt ende stede ghordiniert ende verscheyden als dattet rijck van assyrien eerst int oest op stont Ende dat rijck d romeynen namaels int west Int eynde des eersten rijcks wast beghin des anderen Ende alle die ander coninghen ende rijcken hieten wi als aenhanghende rijcken bi desen tween voerghenoemt.

Item in die heylighe scrift en worden altijt niet voerghenoemt die eerste ghebo-ren sijn Want heber had twee sonen die eerst is genoemt phalech ende die andr iectan nochtans is iectan ghebooren gheweest voer den andr want iectan in die tijt doe die tongen ghedeylt worden had hi xij sonen so groot dat si gedeylt worden in verschey-den volck. ende doe wort eerst phaleck gheboren doe iectans sijns broeds kinderen ghe-deylt worden Ende phaleck wort inder scrifturen voer den ander ghenoemt.

Augustinus in sijn xvi boeck vā die stadt gods int xv capittel seyt dat nae dat diluuium op stonden veel quade eñ valsche superstitioeñ manieren Mer thares huus bleef alleen verlaten want in sijn huus was ghe plantet dat huus gods Eñ hi wert seer veruolcht van die chaldeen om dat in sijn huus gheert ende aenghe beden wort een waerachtich god.

Dese grote stadt heeft ninus seer verbreet ende wt sinen naem heeft hijse ghenoemt niniuen.

Coninghen van assyrien

Die principael daer eusebij ende der heydenen meys ters die huechnisse maken ende bescriuen van die ouden tijden Die beghinnent ghemeenlike van desen tijt.

Die grote stadt niniue is die principael eñ ouer ste van al assyrien.

Dit rijck van assyrien heeft volnae nye te deghen vreelick gheweest.

Anno mundi iijm iijc v

Linia xpi

Dese nachor was abrahams eudevader hi leefde. C. lij. jaer ende wan sonen ende dochteren.

iiijm D lii

Hier beghint eñ neemt oersprong die aenbedinghe der afgoden Nota ist saeck dat ghi wel ouerpeynst ende doer siet die hystorien so vijnt ghi drie principael punten welcke den menschen gebrocht hebben tot afgody Dat eerste punt is die affecti eñ begheerte die de leuendighe menschen ghehadt hebben totten doden Dat anderde punt is anytuoudicheyt eñ flactieringhe die welcke den menschen ghehat hebben totten coninghen Dat derde punt is die neerstichheyt van meysters beelde snyders Mer die duuellen die in die beelden verholen laghen eñ antwoert gauen hebben de se dwalinghe so seer ghevesticht datmen allen den ghenen onthoefde die hem niet en conformierde noch en ghehijckte deser afgodyen Hier bouen op sijn noch ghecomen die bedriechlike pluymstrijckinghe woerden der poeten die ouermits hoer loghen tael den onsalighen verdoemden menschen verheuen hebben bouen den hemellen Eñ op die seluer tijt dat die duuellen begonsten te spreken den mēschen so heeft die god der tieren heer sijn enghellen ghesent dat si in sienlike schijn oeck sommighe wtuer coren ghesproken hebben op dattet mēschelike gheslacht niet gheheel in die alre quaetste dwalinghe vergaen en soude.

Dese nynus wt ghenuecht ende begheerlic heyt van heerscappie te hebben en om dat hi ver re en meer regnieren mocht so aenvacht hi sijn nagebuer En want dat volck noch grof was daer om en hadden si gheen wetenscap van strij den noch van wapen te hantieren Aldus so be dwang hi cortelick vol na dat ghe heel lantscap van asyen Ende hi wort die eerste monarcha ofte ou ste prince inden oesten Ende want hi hem seer bedroefde va sijns vaders doot die belus hiet daer om so liet hi maken tot sijnre so laes een beeld conterfeyt na sinen vad welcke hi so grote eerweerdicheyt bewees dat wat mis dadighe menschen toevlucht name tot dat beel de spaerde hi en vergaf hoer haer misdaet Ende bi exempel va desen nynus begonsten veel me schen hoere ouder vrienden beelden te eeren Aen siende dit die bose gheesten des volcks curiosich heyt. verholen ende bedecten hoer in die beelden gheuende antwoert segghende dat si goden wa ren ende datmense godlick eer bewijsen soude. Dus so is die alre onsalichste sonde ende onge loeff der afgodye op ghebrocht te mael den god like moghentheyt seer contrari Ende dese rasen de kettery wies so seer datmen allen den ghenen onthoefden die daer spraken dattet menschen ge weest hadden.

Nyno die eerste conic. regnierde liij jaer.

iij^m C xiiij

Dese thare abrahās vader leefde ij^c ende vijf jaer.

Anno voer die gheboert xpi [illegible]

Dese thare en woude niet liden die onrechten diemen hem dede in chaldeen om te aenbeden dat vuer welcke si voer god hielden Ende want Aran sijn eerste gheboren soen daer om ghedoot wert. soe reysde hi als een vreemt man wt pelgrimaed si mit sijn twee ander sonen als abraham ende nachor mit hoer familie en de ghesin tot mesopotamien in een stadt ghehieten char ram daer Thare starff doe hi out was ij^c jaer ende vijff Ende die hebreeusche segghen ghemeenlick dat nemroth regnierden in chaldeen die anders gheheten was amraphel coninck van sennaar die lang hier na verslaghen word van abraham somen leest gene sis int xiiij capittel.

Melchisedech coninck van iherusalem wert om sijnre groter heylic: heyts wil vanden ghemeente gheheten een rechtueerdich coninc Hi offerde abrahe broet en wijn tot een groet misterium dat is tot een verborgen gheestlicheit hi was een priester des alre ouerste gods.

Teloxion

Melchisedech.

Dese semiramis des conincs nyny wedue streden tegens die vā indien na des conincs doot en verwanse Aldus ist rijck vā assyrien doer al asyen verbreet Sij vertymmerde en ombemuerde die grote stadt vā babylonien En want si hoer soen dorst ūwecken tot onbehoerlike oncuuscheyt daer om wertse van horen soen ghedoot. als Augustinus vertelt in sijn xviij boeck van die stadt gods Mer die meyster d' hystorien scrijft dat si hoer hilickte aen horen soen en wan bi hem een soen die babylonien die principael stadt en dat hoeft van al dat rijck restaureerde.

Coninghen van assyrien

ij Semiramis.

Anno mundi

Hier begint die suete hystorie onser patriarken die den waerachtighen god gheert hebben Ende hem te eren ende te aenbeden ghepredict hebben.

Linia xpi

Hier beghint die derde outheyt duerende tot Dauid hebbende ix hondert ende xl iaer.

3184

Abrahā. Thares soen.

Abraham leefde C en lxxv jaer.

Saray Abrahams wijf was langhe tijt onvruchtbaer Ten laesten van die grati gods wertse vruchtbaer en baerde ysaac doe si out was .xc. jaer Sij was een heylich vrou ende heet oeck yescha.

abrahams wijf

Sarai of yescha

Obila āmone

moeder

Dese Aram starf in vr chaldeorum dat is in een stede also gheheten daermen seyt dat hi mit abraham int vuer geworpē wert Mer dat sijn der joden fabulen als die meyster inder hystorien seyt.

Aram

Loth

loths dochteren

Alba moabs

moeder

Abrahams broeders

Melcha.

Nachor.

Nachor thares soen abrahams broeder nam te wijf sijn broeds arams dochter die melcha hiet Hi woende in mesopotamien in een stadt geheten charram Ende doe sijn vader doot was Ende abraham ghereysd was pelgrimaetsij inden lande van chanaan doe wan hi dese drie sonen Als hus bus en bathuel mit noch vijf ander.

Telexion was die vijfte coninck sychiorum ende hem regnierende. waren die tijden al soe sacht ende vrolic dattet volck na sijnre doot hem eerde voer god doende hem sacrifici. En tot sijnre eren maecten si alre eerst schoen speelen en badimēten Desen telexyon navolchde int rijck Thuriacus bi welckes grafstede si oeck na sijnre doot sacrificie deden.

Trier

Die oude stadt Trier wert op die moesel ghesticht Ende is voer romen ghweest dusent drie hondert jaer.

Abraham heeft verslaghen vier coninghen om dat si loth ghevanghen hadden vā welcken een daer of was nemroth die hier hiet Amraphel alst bescreuen staet genesis int xiiij capittel.

Dese grote vrient gods abraham wert gheboren in des conincs ninus xliij jaer.

iij^m ij^c xxxiiij

Nota dat in Abrahams lxxv jaer is gecomē van die grote glorie des ouersten gods een woert d' ontfermhertichept op dat menschelike ghslacht want doe begonnen die antwoerden ons heren der beloefnisse xpristi als Augustinus seyt int. xvi. boeck van die stadt gods.

Anno voer die gheboert xpi [illegible] iaer

Na dat saran doot was doe nam abraham dit wijff Cethura en van hoer is veel volcks ghecomen alsmen leest genesis int xxv capittel.

cethura.

Dese Agar was abrahams dienstmaecht en ter begheerten vā saran sijnre huusvrou wan hi bi hoer een soen ysmahel daer veel coningen of quamē.

agar.

Ammon. Dese was der ammoniten vader.

moab

Na dat zodoma en gomorra versoncken waren. Ende loth droncken gheworden was doe wan hi bi sijn twee dochteren elcks eenen soen daer twee grote conick rijcke of quamen

Bathuel.

Bathuel bleef na sijn vaders doot i charram.

Hus.

Hi was een heylich ende rechtueerdich man Hi verdiende vanden enghelen visitiert te werden Als Abraham visitiert wert.

Bus.

Vā bus quā balaam die i Jobs boeck hiet Eliubu sites.

Balaam.

Job.

Item Moab is vader vanden moabiten.

Dit waren ombequaem en grof tiden in welcken dat menschelike ghessacht ver gaen was van die claerheyt des natuerliken lichtes Daer om wast van node te or dinieren ende setten rechten ende een wet. dat ouermits hulp van dien die mensche mocht wed comen totter eerste natuerlike verstandenisse Wetet dat veel quade wetten ende valsche rechten inghesét waren vanden menschen seer contrari den reden des rechten verstandes. Ende veel menschen die in moghentheyt wijsheyt of in ander punten den anderen bouen ginghen dien vermoede sij gode want al dat selsom was hielden si godlick.

Coninghen van assyrien

iiij Nimus

Dese nynus des groten nynus ende semiramis soen was die vierde coninc vā assyrien Men seit dat hi sijn moeder dode om saken hier voer bescreuen

v Arrius.

Dese arrius was die vijfte coninck van assyrien in sijn tijden word ysaac gheboren als Augustinus scrijft.

Van ysaacs ghebeerte tot die wtganck van egypten waren xl jaer Hier of leset lyran opt xv ca. van genesis.

Anno mundi iij^m ij^c lxxxiiij

Xps lini

Hier hebben die heylich enghelen den menschen alre eerst openbaert in menschelikker ghedaente.

Ysaac.

Ysaac leefde C ende lxxx jaer.

aa .ai lll

jesbot en sue — Madyan — Madan. — cantrā seyā.

Dese sijn vā Cethura gecomen

Esau verco ft sijn broeder jacob sijn eerst gheborē. Hi is der ydumeen vad. Hi besat den berch seyr. Hi dede eerst een heynst springhen mit enen ezelin daer die mulen of voert ge comen sijn.

Esau Edom off Seyr

ysmahel.

Dese ysmahel quam vā agar en wan twe sonen mit noch tien van een wijf vā egipten.

cedar. — Nabaioth.

rebecca.

laban

Lya. — Rachel.

Omtrent dese tijt versoncken die steden sodoma ende gomorra.

Loth wijf omsiende wert verwandelt in enen sout steen.

Men leset in die fabulen en dat ongeleert volck meent dattet so is dat van jupiter en ysis sou de ghebozen wesen een godlick kint Mer som : mighe quade menschen hebben dit wtghe : set om mit sulke vi?ierde logen hoer selfs onaipsheyt mede te bedecken .

Ysis .

Dat rijck d griecken begint hier . en duerde tot dlobores en den we .

Ynachus .

Deſe ysis was eerst ghehetē yo ynachus dochter Mer si reysde in egypten en leerde al daer die scrif : tuer en wert daer ysis ghehetē Ende van dat sotte volck wort si voer god aenbedet .

Xerses .

Dit is die oude Xerses die oeck ghehetē wert ba : leus In sijn tijt wert ja : cob ghebozen Regnierin : de te sychionien thuriacq die oeck ghenoemt wert thurimacus .

Augustinus seyt dat armanit was die viij coninc va assyrien . in sijn tijt openbaerde god ysaac louen de hem dat sinen vad beloeft was Regnierende te sychio : nien leocippus die viij conic

armaniter

iij^m iij^c xliij

Jacob .

Jacob leefde C ende lxxxiiij jaer Hi wan joseph doe hi xc jaer out was Jo seph leefde C ende x jaer .

M vij^c lvi · Anno voer die gheboert xpi

Deſe lya jacobs eerste wijff had scheel oghen Ende si wan bi hem seſſ sonen en een dochter .

Lya .

Deſe bala was lyens dienst maecht en jacobs amye si wan twee sonen .

Bala

Rachel jacobs wijf was lan ghe tijt onvruchtbaer Ten laet sten wan si twee sonen en starf int baren en wert begrauen bi bethleem .

Rachel .

Zelpha rachels dienstmaecht was jacobs boel En wan twee sonen .

zelpha

Dan .

Dan maect een gheslacht daer sampson of ghebozen is .

nep tali .

maect een gheslacht .

Jo seph

joseph een heylich man en glorie des huus va israhel maect eē dubbelt geslacht

beia min

beyamin maect eē geslaht van welcke saul ende pau lus ghebozen sijn .

Aser .

aser maect een gheslacht .

Gad .

gad maect een gheslacht .

In desen tijden seitmen dat promotheus athlas broeder die menschen eerst maecte wāt hi dat groff ende plomp volck leerde Ende om dat hi ghemaect heeft beelden nader mēschen vorm die hi mit sondling conste dede gaen hi maecte eerst een ring besluytende daer in een costele steen ghebiedende datmense aenden vierden vingher soude draghen Eñ dat om een āder die van daen ter herten streckt.

Coninghen van grieken

Phoroneus.

Dese phoroneus heuet eerst in grieken die weerlicke wechten bescreuen.

Onder desen belocus coninck van assyrien heeft onse heer ghesproken tot jacob louende hem dat sijn vaders gheloeft was als te besitten dat lant van belofter gheheten chanaan Ende die benedictie van allen menschen wt sijn saet comende welcke is xpristus Jhesus onsen heer.

Coninghen van assyrien

Belocus

In des coninckx Ogigius elusiue tijt was in Achaya een grote diluui.

Anno mundi iiͫ iiiͨ xxxiiij

Linia xpi

Die Colchines stichtede rhodum

judas jacobs soē iiij

Van judas coemt een coninclick gheslacht van welke onse here xpristus ten laetsten of coemt.

Abraham starf ende wert begrauen in Ebron.

iacob .lia III

ruben maect eē geslacht eñ hi verloer sijn eerste gheboren.

Manasses eñ effraym josephs sonē maken elcx eē heel gheslacht van xij om dattet gheslacht van leui gheen erfnisse en nam Ende dese twee sijn in egipten ghebo ren ende werden ghetelt ondˀ jacobs kinderen.

ruben — enoch

symeon. — psaluesrō — Thelyab. — Dathan — Abyron.

manasses.

Carmy.

Leui.

effraym

ysachar.

zabulon.

dyna

symeon maect eē geslacht

Van leui is ghecomen dat priesterlic geslacht

ysachar maect een gheslacht.

Zabulon maect een gheslacht.

Dese twee als dathan eñ abyron worden mit al hoer geselscap leuendich vandˀ eerden verslenden eñ ter hellen geuoert want si hem teghens moysen versettede.

Dyna jacobs dochter maect gheen gheslacht in ysrahel. Ende doe si wt ghing te besien die vrouwen des coninckrijcks werse van sichem bekent.

Phoroneus had een broeder die leerden hoe dat= men die jaren eñ maenden soude houden Hi stichte= de cleyn tempellen daermen den afgoden in aenbeden soude waer om wert hi van dat plomp eñ grof volc onder die goden mede ghestellet Si offerde hem ossen ende hi is gheheten phegous.

Serapis.

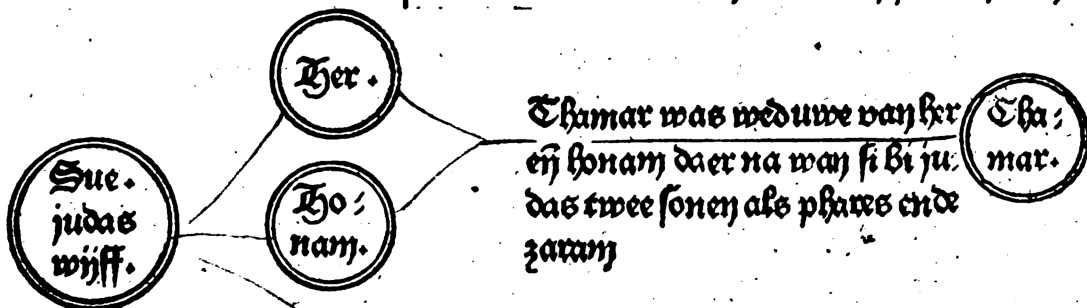
Serapis die derde coninck vã grieken was te voren ghe heten apis Doe hi te sceep ouer quã in egypten eñ al daer gestoruen was doe maecte hem dat blint volck een die meest te god ouer al egypten eñ doe began daer een wonderlike secte eñ een vreemde ma= nier van enen osse mit onderscheyden ver we dien si noemden apis om datse leuen dich aengebeden wert Ende doe die osse ghestoruen was beworuen die duuellen daer een kalf vã ghelijker verwen om dat grove volck mede te bedrieghen. hier wt quam die oersprong dat die kinder van ysrahel oeck ghelikerwijs tot grote dwa ling quamẽ eñ aenbaden dat gulden kalf wat mach d' onsaliger wesen in een redelic eñ verstandel mensch dan mit dusdanigher dwaling besmet te sijn.

Minerua.

Dese minerua openbaerde heer eerst int dal tricõ dis ende vant daer veel consten eñ sonderling dra= pery van wol te tractieren eñ nad heyden dwaling is si geworden een afgodinne

Anno voor die gheboert xpi

Her ende honan worden van god verslaghen want si lelick ondaet bedreuen Si waren judas sonen.

Thamar was weduwe van her eñ honam daer na wan si bi ju= das twee sonen als phares ende zaram

Dese sela judas soen doe hi iong was en gaff hem judas thamar niet Mer hi seynde hoer tot hoers va ders huus wedue Ende doe sela groter was en dorst hem judas thamar niet gheuen want hi beanxt was dat hi als sijn broeders verslaghen soude worden waer om thamar ghing sitten daer twee weghen vergaderden ende veinsde hoer te wesen een ghemeen wijff. Ende ontfeng daer van judas twee sonen teffens Als phares ende zaram.

Argus was die vierde coninck van grieken wt welcke dat rijck argiuorum dat is der grieken sijn naem neemt Dese word na sijn doot voer god ghehouden En in sijnre eeren maecten se een tempel daermen hem sacrificien in dede.

Coninghen van grieken

Item in dese tijt begonnen die grieken koern te saeyne.

Athlas een groet astrologus die den hemel op sijn scouweren droech als men seyt om die wetenscap die hi had van den sterren.

In desen baleus tijden coninck van assyrien starff ysaac regnierende te sychionien die ix coninck messapus.

Coninghen van assyrien

Dese pharao coninc van egypten ontfeng Joseph ende verhoeff hem om die beduding der dromen van dese schoen hystori leset den bybel genesis int .xli. capittel.

Coninghen van egipten

Memphis ee stadt in egypten wert ghesticht.

Chorintus wert ghesticht.

Anno mundi iij^m iij^c xlv — iij^m iij^c xcv

Xps lini

Ysaac starff omtrent desen tijt.

Jacob starff ende wert eerlike van Joseph begrauen in Ebron.

ay ,lia 111 — a ,lia 111

Doe joseph out was xv jaer wert hi vā sijn broeders vercoft. in sijn xxx jaer stond hi voer den coninck pharao bedudende hem sijn dromen waer om wert hi van hem verheuen Ende wāt hi cuusch ende sorchuoudich was word hi ouer al van den heer ghesegent ende gheschict.

een heylich man

Judas wan phares en zaram van thamar Ende int baren quam zaram voer en stac sijn hant wt sijn moeders lichaem Ende dat vroetwijf bant een root syden snoerken aen sijn hant ende seyde dit sel die eerste wesen doe toech hi sijn hant weder na hem en phares word eerst gheboren daer na quam zaram en brocht an sijn hant dat syde snoerken.

C ende xxxvij jaer out.

Dese leui is die vader van allen leuiten die doer Moysen ende Aarons verdienten

leefde C ende xxxiij jaer.

vercreghen hebben grote eer des priesterlike dignitepts Van desen leui is oeck cristus ghecomen om die naheyt der gheslachten deser leui ende jude Ende mede om een sonderling misterium Want xpristus die ouerste priester ende ewighe coninck aldus soude werden gheboren ende van ons bekent wesen.

Cicrops stichtede die stadt van athenen ende van minerua heeft si hoer naem ontfanghen Dese stadt is die moeder vander vrij consten en van veel philosophen Nochtans is si mede superstitioes ghewordē doer des duuels bedroch aennemen de valsche en quade religien Siet augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods een wonderlike fabel.

Dese amithys coninck van assyrien onder welck Joseph starff regnierende tot sychionien plemeus die ix coninck.

Amithus

die stadt chorinthen wert ghesticht.

Mercurius was i dese tijt vermaert en wel gheleert in veel kunsten die hi den menschen voert leerde waer om meenden si dat hi god was.

Apollo delphicus was in dese tijt vermaert Ende na sijn doot wert hi voer god ghehouden hi hiet oec phyton ende vant die swarte kunst die men phytonica hiet van welcke die heylighe scriftuer menci maect.

Dese pharao en kende joseph niet jacobs soen En hi gheboet datmē alle die kinderen van ysrahel dat knechtgens waren soude drencken so men leest Exodi int eerste ca.

pharao amonophis.

iiij^m v^c xliij

iiij^m v^c xciij

Joseph starff doe hi out was C ende xx jaer.

Esrom.

Hier beghint die dienstaftichheyt ende tribulacie den kinderen van ysrahel due rende C ende xliiij jaer.

Anno voer die M ai a ghebort xpi M ai a

Caleph. Hur. Hury. Beseleel.

Omogirus ploech alre eerst die ossen inden ploech.

Hier beghint die hystorie van tboeck gheheten Exodus.

ysuar

chore.

Chore ysuars soen starf quader doot vanden hemelschen vuer om sijn ongehoersamheyts wil Mer van hem quam helchana die vad des heylighen propheet samuel.

Amram.

leefde C ende xxxvij jaer

Jacobeth.

amrams wijff

Hier beghint dat rijck van athenen in welcken Cicrops alre eerst regnierde en̄ hi broecht op veel quader en̄ superstitioess secten die te voren in grieken gesien noch gehoert en waren vaā hem wert jupiter eerst ghesept god te wesen offerende hem een osse.

Cicrops.

In die hoechtijt ende feestdach vanden afgod sarapis quā in egipten een oss uten water verheffende hem ind lucht en̄ daelde weder int water ende openbaerde hem niet meer waer om wert hi van dat sotte volck voer god gheeert ende aenbeden.

Die eerste coninc van Athenen

Dese safrus coninck vā assyrien ond welcke moyses gheboren word in egypten regnierende te sichionien

Safrus.

die xij conic ortho polis en̄ cria so die. v coninc vā grieken.

Coninghen van assyrien

Pharao die ix coninc vā nefre en heeft die stemme des heren niet ghehoert ende hi en woude die kinderen vā ysrahel niet verlossen waer om verging hi En̄ wert mit tienrehande plaghen gheplaecht Ten lesten ūdranck hi mit al sijn volck int rode meer.

Pharao boccho ris.

Coninghen van egipten

Anno mundi iij^m vi^c xliiij

Linia xpi

Aram.

Job een heylich man Ende een spieghel der lijdsamicheyt wert in dese tijt gheboren van Nachors lini Abrahams broeder Hi leefde langhe jaren wāt na sijnre tribulacie leefde hi C ende xl jaer Dit segghen Augustinus Gregorius en̄ Lyra ꝛc. Als dat hi int derde ghslacht na jacop gheweest is Aldus was hi mit moyses in een tijt Mer hi leefde veel langher Hier of leset Augustinum int xviij boeck van die stadt gods.

Moy ses.

Moyses verloste mit die hulpe gods die kind van ysrahel wt egipten mit grote teykenen En̄ hi screef vijf die eerste boeken vāden bybel En̄ doe hi out was C en̄ xx jaer starf hi en̄ wert van god heymelick begrauen.

Aaron.

wert iij jaer voer moysen gheboren.

Doe moyses gheboren was wert hi in een korfken int water gheset.

maria

Dese maria moyses suster was een prophetisse Si maecte een loff sanck Si was seuen daghen malaetsch om dat si murmuerierden Si starff in Cades ende wert al daer begrauen.

Augustinus scrijft dat omtrent deser tijt die hystori scriuers van grieken veel fabulen ende loghentael bescreuen hebben die ghemeenlic veel minre sijn dan dat ghe rucht is datmen daer of maect Want van een te mate cleynen saeck maken si grote materien.

Die stadt lacedemon wert ghesticht

Deucalions diluui was ontrent de se tijt en daer om hietet deucalions wa ter i sijn rijck die meeste vloyt was Item die fabulen phe tontis worden verbrant.

Ascatades

Onder desen Ascata des heeft moyses sijn volck ghelept wt egypten Regnierende te sichionien die coninck Maratus Ende in Grieken die coninck Triopas Ende in die laetste tijt Cicropis des eersten coninecks van Athenen.:.

Liber pater vant eerst die wijn in grieke hi stichtede die stadt archos hi is dyoni sius bachus des coninck va theben seme lees soen hi wert voer god aenbedet.

Hercules verwan Antheum.

Item weet dat augustinus sept datter veel hercules en liberpatres gheweest heb ben die va dat ongheleuighe volck voer goden ghehouden worden.

iiij^m vi^c lxxviij

Die wet wert ghe geuen moysi inden berch synay.

Aminadab.

Dese was die eerste na moysen die mit ganser ghe loeff intradt dat rode meer daer die and voer screm den waer om verdiende hi een coninclick gheslacht voert te brenghen.

Anno voor die gheboert xpi M v^c xl

Dat boeck leuiticus wert ghescreuen.

Dat boeck numerus wert ghemaect en verkundicht.

Die tabernakel wert bereyt.

Moyses was xl jaer rechter hi leefde C en xx jaer.

moyses wijf

Zelphora

Moyses.

Moyses van welckes loff die hemel en eerde gheluut gheuen was die ouerste bo uen allen propheten en hystori scriuers. Hi heeft god seer claerlike ghesien van aensicht tot aensicht datmen va nimant anders en leset dan van sinte pauwels in desen crancken vleysche. Die reden van beyden is alleens.

Aaron

Die eerste ouerste biscop en priester leefde C xxiij jaer.

Aaron gheroepen van god heeft eerweerdelike aenghenomen dat ouerste priesterscap Ende heeft hem seluen ende sijn sonen ghemaect een ewich testament Hi starf doe hi out was C ende xxiij jaer. en de wert begrauen inden berch hor Sijn soen Eleazarus na volchde hem int bisdom.

fijf caronis

Eliza beth.

Aptherws coninc van creten vant eerst die manier vā honich te vergaderen vanden byen Dese aptherws had eē dochter die welke ōtfeng eñ baerde eē soen daer wonderlike dingen of vertelt worden. eñ voer dē namaels tregimēt ī cretē hi hiet Auidis eñ hi heeft veel rechten ghemaect. hi sloech al daer die ossen eerst inden ploeghe.

Die dese x gheboden wil houden ende leren
Die sal mit gode ewelick regneeren
So wiese breect vaert in die helle
Ende wert daer lucifers ghesellle
Weest nv hier doch gheern alleyne
Ende hout v ghedachten ymmer reyne
Ende hout voer oghen die x ghebode
Ende bouen al so minnet gode
Onsiet god ende hout sijn ghebot
Van allen boeken is dattet slot

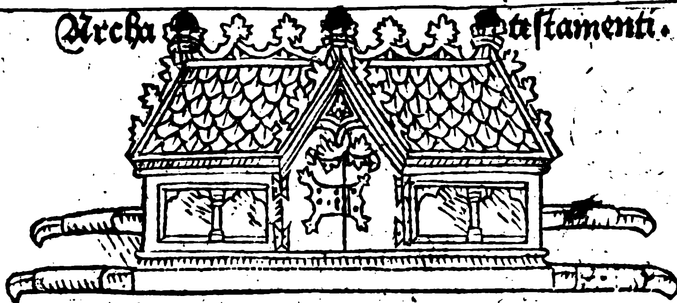
an° mūdi

Linia xpi — Naason.

Naason prince vā dat gheslacht juda was inder woestinen.

Chore vergaet mit iiij^c mannen.
Dathan ende abyron werden verslonden ende veel dusent menschen worden verslaghen ec̄.
Balaam prophetiert ende wert verslaghen.
Dat boeck deutronomium wert ghescreuen.

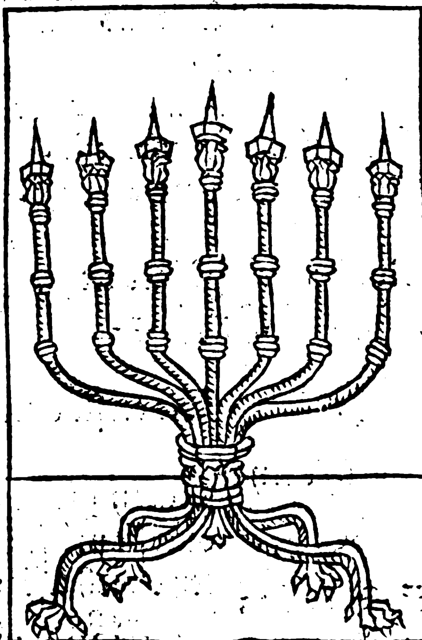
Archa testamenti.

Dese archke stont ī die binneste tempel dat men hiet sancta sanctoꝝ Eñ hier in was besloten hoer heylichdom Als een cruyck mit hemels broet Ende aarons rede die bloeyde Ende twee tafelen daer die x ghebode in bescreuen stonden.

Dit sijn Aarons kinderen: ithamar · eleazar · Nadab · Abiu

Dese twee om dat si vreemt vuer offerdē worden si vāden heer verslaghen.

Desen gulden kandelaer liet moyses maken van dat alre fijnste gout van beseleel bindes soens handen somen leest Exodi int xxxvij capittel.

Omtrent dese tijt begonnen die coningen vā ytalien te regnieren Eñ si hebben veel tijts hoer namen verwandelt wt welcken die romeynen seer verbreet sijn .:.

Coninghen van ytalien

Janus.

Van desen Janus die eerste coninc van italien seitmē dat hi noes soen gheweest is Hi timmerde een pallaes dat gheheten wert janiculum Ende die van italien heb ben desen janum gehouden voer een groet god makende hem twee aensichten Ende si vierden sijn hoechtijt int beghinsel des jaers om dat het was dat eynde des voerleden jaers eñ dat beghinsel des toecomende jaers Van desen janus neemt die eerste maent januarius sijn naem.

Coninghen van assyrien

Amictus

Dese amictus was coninck vā assyrien onder welck josue starf regnierende te sychionien die xvi coninck Corax Ende in grie ken regnierde die tiende coninck danaus Ende tot athenen die vierde coninck Ericthonius.

iii m vii c xxx

Salmon.

Salmons wijff hiet Raab.

Moyses starft

Die jordaen ūdruycht

Jherico wert ghewonnē

Die sonne bliuet inden hemel onwerlic staen.

Dat boeck judicum begint hier

Die histori vā josue begīt hier.

Anno voer die gheboert xpi — M iiii. lxxxiiii

Josue leyde die kinderen van ysrahel vter woestinen door die jordaen int lant van beloffte. Hi was een wel stridende man. Hi hiet die sonne staen ende si bleef staen. Hi verwan Amalech inder woestinen Nae moyses doot wort hi ghset rech ter ouer ysrahel om dat hi dat lant den volcke van ysra hel deylen soude Sijn heerlicke wercken nede striden wer den in sijn boeck bescreuen.

Rechters van ysrahel.

josue.

Van josue tot Aioth sijn .xl. jaer.

Van Eleazar quamen die priesters die in deser linie staen dalende tot xpristum toe nader ordinancie der rechteren. der coninghen. ende der prophet en.

Bisscoppen

Elea zarus

Dese Eleazarus die anderde biscop deylde mitten rechter josue den kin deren van ysrahel dat lant Ende van hem comen die biscoppen tot xpristum toe alleen mer een weynich wt ghenomen .:.

Die Coninck ytalus tymmerde een stadt bi dat water albula dat die tyber is daer namaels romen ghetymmert wert van welcken ytalus al ytalien sijn naem voert.

Coninghen van ytalien

Fenix quam in tyrum ende sydonen die steden daer hi regnierde. Hi leerden dat volck die scriftuer ende die ghebruking der letteren Ende datmen die capitael letteren mit een sonderling fenize verwe soude onderscheyden.

Cathmo die stichtede die stadt thebas daer hi regnierde hi vant die griexe letteren

Ericthonius prince van athenen heeft in grieken die eerste waghen ghemaect.

Coninghen van assyrien

Sibilla samia femonoe prophetiert claerlike van xpristo ende van sijn arme moeder maria.

Sibilla erithrea gheboren in babylonien prophetiert veel van dat rijck der ioden ende van die destrucsi van troyen. van die gheboerte xpristi ende van die heylighe moeder ende joncfrou maria.

Die hystorie vanden afgod miche Als die beduders der scriftueren ghemeenlick segghen so ist gheschiet int viij jaer na josue tijt Mer die hebrei segghen dattet in Othoniels tiden was.

Anno mundi iij^m vij^c lxxv

Xps lini

In dese tijt was rachab daer een alte geestelike gheslacht of ghecomen is Hi quam van jetro moyses neeff Ende hi keerde hem totten joden.

[illegible]

Othoniel Calephs jonxste broeder verloste die kinderen van ysrahel vanden coninck van mesopotanien dien hi versloech ende creech daer mede een wijff ghehieten axa calephs dochter Si begheerden van horen vader lant dat gewatert waer bouen ende beneden somen leest judicum int eerste ca.

Rechters van ysrahel

iij

van juda gheslacht

Hi wert heer van al ysrahel. In sijnre tijt wert verslaghen al dat ghesslacht van benyamin om een ondaet dat si deden an eens leuiten wiue die si dode mit lelicheyt.

Dese aoth van benyamins geslacht was alte stercke man hi was mit beyden handen rechts hi versloech coninc Eglon die coninc was van moab Ende verloste die kinderen van ysrahel also dat si in vreden bleuen lxxx jaer sonder moeynisse.

Biscoppen

Dese phinees siende datter een vanden kinderen van ysrahel ghing tot een ghemeen wijf daer moyses ende die kinder van ysrahel staende voer die dore des tabernakels seer om screyde Nam hi sijn sweert ende doerstack man ende wijf doe cessierde die plaech ende god wert versoent somen leest numeri int xxv capittel.

Dese Saturnus jupiters vader somen seyt is gecomē van dat eylant Creta in ytalien daer hi regnierde Eñ die sotte afgodyers mit wonderlike verblint seyt missaken dat hi mensch geweest is eñ nochtans segghen dat hi regniert heeft. hi heeft dat volck eerst ghelert hoer lant mit messing vet te maken waer om wert hi ghehetē stercu-tius Ende na hem sijn die romeynen geheten stercotiani off saturniani.

Satur- nꝰ jupiters vader

Dese picus saturnꝰ soen was die eerste coninc lau-rentum hi was een heerlic strij-der eñ oeck een wijchselaere hij wert onder die goden ghetelt.

Picus

Dese lamperes was die xviij coninc van assyrien onder welcke die hys-tori vā delbore wert bescreuē als Augustinus seyt Ende dat rijck der grieken verghing.

Lamperes

Trovs regnierde in dardanien ende stichtede troyen.

In dese tijt worden van die grieken veel fabulen ghescreuen.

iij viij xxx

Boos.

Anno voor die M iij. lxxxiiij gheboert xpi

Sangar en wert niet in die lini ghesēt want hi gheen ja-ren en heeft hi ver-sloech sess hondert man-nen mit een ploech couter somen leest judicum in dat derde capittel.

Sangar.

Nota weet dat hier ghesciet een ouersprong van die ewangelisten Als van Boos of te rekenen tot Obeth toe Want te minsten soe hebben tusschen hoer gheweest twee hondert twee ende tseuentich jaer wel-ke tijt een mensch niet toe ghescreuen en wert. daer om werden hier vijff boos ghesēt meer om te beteyke-nen die tijt dan die wercken die daer in ghesciet sijn Nycolaus de lyra seyt dat nae der hystorien waer-seyt gheweest sijn drie boos die een den anderen vol-ghende. Ende want wij dat inder heyligher scrifturen niet en lesen daer om en hou-den wij dat niet seker. Dit is nochtans vast ende waerachtich dat van tbeghinsel doe josue rechter was ende salmon nam raab welcke wan boos tot dat dauid ghe-boren was ver bij ginghen omtrent drie hondert seuen ende tsestich jaer daer noch-tans niet dan drie gheboerten ghesēt ende ghetelt werden.

Die oerspronc der strijden van Troyen begost hier welcker beghinsel was als een cleyn vonsken daer een grote brant of coemt want daer om dat laodemon niet en ontfinc herculem ende jason mit sulcker eerweerdicheyt als hoer toe behoerde. wt desen cleynen werck maecten si een grote saeck daer alte veel quaets wt quam hier om seyt Comicus dat een yghelic hem wacht ende voer hem siet.

Coninghen van ytalien

Dese was die anderde coninck laurentum hi was oeck god der gheenre die soe woudén ofte meenden.

Coninghen van assyrien

Onder desen thautanus coninck van assyrien ghescjiede somen seyt die eerste destructi van troyen Ende in die tijt was thola rechter van ysrahel.

Sibilla delphica prophetierde voer die strijt van troyen dat die soen gods soude mensch worden. ende des dit waerachtich waer so soudet misterium vander gheboerten xpisti eerst openbaert wesen den heydenen dan den joden dat seer wonderlick luyt.

Anno mundi iij^{m} $viij^{c}$ lxxv

Linia xpi

M ij^{c} lxxxiiij

Dese delbora was een vrouwe van effraymes gheslacht Ende om die gracie der prophetie is hoer ghegheuen die eer dat si rechten soude ouer ysrahel ende rechtede xl jaer Ende wt dat ghebot gods riep si baruth dat hi verslaen soude die vyanden van ysrahel Ende die kinder van ysrahel streden teghens jabin coninck van chanaan Ende jeghens cysaram prince des heers ende si hebbense verwonnen somen leest judicum int iiij capittel.

Rechters van ysrahel

van manasses gheslacht regnierde xl jaer.

Dese Gedeon versloech inder nacht mit iij^{c} mannen een ontallick heer vanden volcke van madyan die hi bewaerde mit basunen en fackelen Onder welck waren vier coninghen als oreb zeb zebee ende salmana hi had lxx trouwede sone ende enen bastaert gheheten Abymalech.

Biscoppen

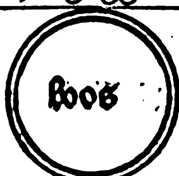
Hier wert ghesticht die stadt van mileten.

Hercules ende jason hadden trweyē beleghen ende verdestrueerdent seer welcke van priamus weder ghetymmert word. dese hercules heeft xij heerlike wercken ghedaē hi ordinierde een strijt optē berch olimpi Noch heeft hi veel ander stridē geu oert: item veel grote loghentalen sijn van hem versiert Ten laesten doe hi veel van sijn vi: anden verwonnen had. wert hi van sijns selfs passie ende zuycte verwonnen eñ worp hem seluen inder vlammen des vuers Alsoe sterf hi ende wert onder die go: den ver·heuen

Anchises bij die afgodinne gehieten venus wan hi Eneam welcke Eneas regnierde naemaels in italien Al dusdanighe loghetalen hebben die bedriegers der simpelre menschen versiert dat sij haer onculsheit ende ouerspel daer mede mochten bedecken.

Laodemon coninc van troyen wert verslagen Ende sijn dochter exiona wert ghevanghen ende in grieken ghevoert Waer om navolchden daer alte groten stri: den ende seer verueerlike dinghen van deser materie soe ouer leset die hystorie vā Troyen.

iij^m. ix^c. xxv

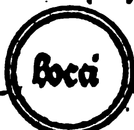

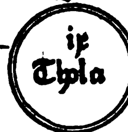
Die jaren voer die gheboert xpristi M.ij^c.lxxiiij

Dese Abymelech gedeons bastert soē nijt ghewepē vandē heer Mer door sijn selfs boesheit heeft hi hem seluen ghesett in die heerlicheit want hi onthoefdē sijn lxx edel broeders op een steen om dat hi tlant van ysrahel woude regieren.

Ende quader doot eynde hi sijn leuen want hi regierde mer drie jaer lang. Daer na wert hem die hersen in ghewoerpen wt eenre toern van een wijf mit een stuck van een molensteen. Alsoe sterf hi

van ysachar regnierde xxiij iaer

Dese Thola van ysachars gheslacht regnierde xxv iaer Ende hi quam int regimēt nae ouder ghewoenten nijt mit ghewelt. Mer wt ripen rade der ghemeente

Coninghen van ytalien

Hier verghing dat Rijck laurentum Ende wert van desen latinus der latinen rijck gheh[e]te

Latinus

Carmentis euanders dochter heeft die latijnsche letteren eerst ghevonden

Sibilla frigia heeft prophetiert anchises vā die gheesel eñ plaghe der mogender princē des eertrijcks Ende van die dalinghe gods wten hoghen hemel

Helena wert ontvoert ende ghenomen van parides priamus soen Si was een coninghinne des conincs menelaus huusvrou

Coninghen van assyrien

Priamus coninc van troyen laodemons soen nae dien dat hi een stadt wonderlike ghetymmert had began hi een strijt teghen die grieken tot sijnre quaet

anthanis

In desen anthanis tijde worden die striden vā troyē bescreuē regnierēde te athenē inesteo eñ te sychionien polisides

Amazones sijn seer fel vrouwen Si hebben haer ghewapent ende bedreven veruerlike veel quaets wel hondert iaer lanc verdestrueerde die steden in asyen ende in Europen. etc.

Anno mundi iij^m ix^c lxxv.

Linia Xpi

Die stadt Carthago wert in dese tijt eerst ghesticht van Carcedon tyrius Men seyt datse menich werf verdestrueert ende weder ghetymmert is.

Rechters van ysrahel

Jayr had xxx sonen die hi princen maecte ouer xxx steden Ek was heer van eē stadt Ende want dat lant bi deser tweer als thola ende iayrs tijden in goeder vreden was so ist kenlick dat doe die kijnderen van ysrahel god diende waer om hadden si in al hoer werken gheluck eñ voerspoet.

x Jayr vā galaad xx iaer

sond wecht xviij iaer

xi iepte van galaad vi iaer

Na dat jayr ghestoruen ende begrauen was hebben die kijnder van ysrahel weder ghesundicht Ende tot hoer oude sonden hebben si die nywe toeghedaen Si hebben veel quaets gedaen voert aenschijn gods dienende den afgoden baalim eñ astaroth ende hebben god ghelaten. waer mede verloren de si god ende worden ghelevert in der philisteen handen eñ ammons kijnderen daer si te mael seer off tribuliert ende verdruct worden xviij iaer lang Daer nae verworpen si hoer afgodē eñ riepen totten heer seggēde verlost ons o here wi hebben gesondicht In dese tijt was iepte een sterck vechter Ende die gheest des heren wesende op iepte heeft verslaghen den coninc ammon Eñ hi heeft sijn enighe dochter dwaeslick gheoffert so men leest iudicum int. x. xi. ende xij capittelen.

Bisscoppen

In dese tijt ghesciede die tieste ende die alre vermaerste strijt vā troyen

Die coninc Agamennon des conincs menelaus broeder was een leydsman vander grieke heer hi streed teghens die van troyen Ten laesten wert hi verradelick ende seer scandelick gheuanghen

Troyen wert beleghen ende wreetlick verraden van anthenores ende Eneas die alre scandelike haer ghelooff braken

Hector was priamus sijn eerste geboren soen hij was een wijff trou ende een vroem man hij was van so groter sterckheyt eñ strenghicheit datter sijns ghelijck niet en was.

Ulixes eē wel sprekende mā quam nae veel grote periculen des zees tot sijn alre cuuste wijf ghehieten penolpes

Na dat troyen verdestrueert was die verghinghen die grieken iammerlicke ende worden opter eerden ende inder zee seer verdruct. Het was wel een onsalighe strijt daer niemāt danc lof of eer en behaelde. Mer daer beyde parthien scaey ende grote scande hadden

Die principael daet der grieke Item om deser victorijs wil hebben die grieken hoer historien ende ander wercken bescreuen sluten de mit deser daet. als int eerste ij of iij jaer nae dat die destructi van Troyen Ende dat is dat derde iaer des Rechters abdon

Die iaren voor die gheboert cristi

Dese abessau was van bethlehem hi had xxx sonen ende xxx dochteren al bestaet te hilick hij was vij iaer rechter ende wert begrauen in bethlehem. van ghe slacht iuda. vij iaer

Abessau

Men seit dat dese abessau gheweest is boos die ruth tot een wijff nam

Dese ozy gecomen van Aarons saet doer die lini van Eleazarus was bisscop Ende na sijn doot wort dat priesterscap ouergeset van eleazar

Ozy

tot hely die ghecomen was van ithamar Ende duerde hondert ende xx iaer in welcken hely was die eerste ouerste priester Eñ Abiathar was die laeste

Ahyalon zabulonites was tien iaer rechter hi sterf eñ wert begrauen in zabulon van ghslacht zabulon. x. iaer

Abialon

Abdon van effraymis geslacht regnierde viij iaer

Abdon

Abdon had xl sonen die voert onder hem hadden. xxx. sonen die welcke lxx te samen reden op ezelen mitten rechter abdon die. viij iaer rechter was daer nae sterf hij ende wert begrauen in pharaton inden berch amalech

Na dien dat Troyen verdestrueert was · doe wort dese Eneas verdreuen Eñ hi quam in italien mit · xx sceep ende ordinierde veel striden · hi had te wiue Eleusiua priamus dochter Ende hi wort vant dwalende sotte volck voer god aenbedet Item Francio Ende turcus voer vluchtich wt Troyen stichten twee riken langhe tijt daer na ẞc ·

Coninghen van ytalien

Eneas regnierde iij jaer

Van desen Eneas seytmen dat gecomen is Julius die keyser eñ octauianus Augustus

Van die dwaess ende sotte fabulen dyodeme eñ cyrce leset Augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods O hoe heeft die mensch bedroghen ghewees̃t ·

Coninghen vā Assyrien

Dat Rijck lacedemoniorum beghinet hier in welken menesteus eerst regnierde · Dat Rijck van chorinthen neemt hier oersprong daer Alates alre eerst regnierde ·

Paduen ende veneetgen werden ghetymmert van die reliquien van twepen ·

Anno mundi iiij[m] xxv

Linia Xpi

Boos

Die histori van Ruth beghint hier

Obeth

Dat eerste boeck der coninghen beghint bij helijs tijt

[illegible]

elimelech

maalon

Ruth

Dese Ruth nae haer mans maalons doot wan sij van boos obeth ysayas vader ·

Noemy elimelechs wijff

Celyon

orpha

van gheslacht leui xl iaer

ophni

Rechters

Sampson had in sijn haer ontallike craften Eñ was onverwinlick hi versloech dusent mans mit een kinnebacken van eenre ezelinne daer nae wert sijn haer of ghesneden van dalila sijnre vriendinne doe was hi cranck ghelijck den ghemeẽ mensche Ende van sijn vyanden worden beyde sijn oghen wt ghesteken Eñ doe sijn haer weder ghewassen was had hi sijn craft weder Ende wt ingheuen gods brack hij een huus daer sijn vyanden in waren die daer onder doot bleuen omtrent drie dusent Ende hi bleef seluer mede doot Sijn wonderlike wercken leestmen int boeck judicum int xvij capittel

sampson van dan ghesIacht xx iaer

xvi hely

Phinees

Bisscoppen

Dese ascanius Eneas soen van Creusa stichtede die stadt Alba En regnier-
de aldaer waer of is hi gheheten coninc van albanen Ende sijn nacomelings sijn
gheheten albani

Dat ghesin ende tghesel scap iuliorum neemt sijn
naem van iulius ascanius soen

ascanius xxxvij iaer

Dese was die eerste
coninc van albanen
En die derde conic
der latinen

Codrus Coninc van athenen heeft sijn volck verlost om dat hij hem seluen wil
lechlick ter doot gaff. hi heeft die princen ghelaten ende ghegheuen een eerweerdich
exempel dat nochtans weynich of niement na en volghen Ende om die wonder-
like truwicheits wil wert dat exempel allegiert vanden heylighen doctoren recht
of die figuer xpristi in hem voer ghegaen ende figuriert waer.
Amalech wert verwonnen van saul ende al sijn volck vergaet als moyses voer
seyt heeft so men leest in Exodo int xvij capittel.

iiij^m. lxxx.

Dese yesse heeft twee namen hi is oec geheten ysay
dauids vader van welcke die scriftuer veel tijts spreect
want xpristus van hem ghecomen is

yesse ysay dauid vader

Die iaren voer M D cccc iiij die gheboert xpristi

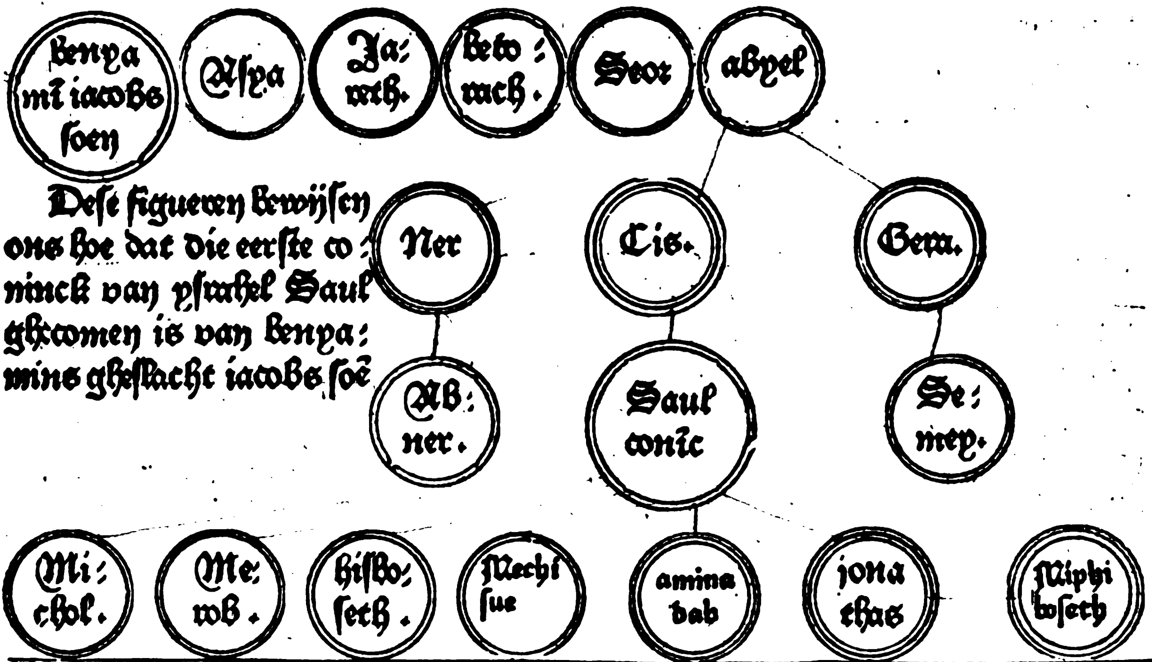
Dese voerscreuen hely was rechter
ende bisscop hi had twee sonen ghehe
ten ophni ende phinees Ende want
hij die niet en strafte noch en corri-
gierde van haer quade werken daer
om wert hij mit sijn kijnderen van
god gheplaecht. Sijn twee sonen
worden op enen dach verslagen En
de doe die maer tot haren wiuē quā
doe misbaerden sij van ruwe ende
storuen.

helchana. fenenna Saul anna samuel xvij

Dese helchana
is ghecomen vā
chore ende van
anna die samu
els moeder is.

Dese vier navolghende bisscoppen als zarria merraioth a-
marias en achitob en waren gheen ouerste priesters om die
saeck welcke voerscreuen is. mer vā desen quam sadoch die
van salomō geset wert een ouste priester na dat woert ons
heren ende abyathar wort eerst verworpen vā dat priesterscap die die laetste was
van ythamars kijnsonen leest int iij. boeck der coninghen int Anderde Capittel.

zaraia

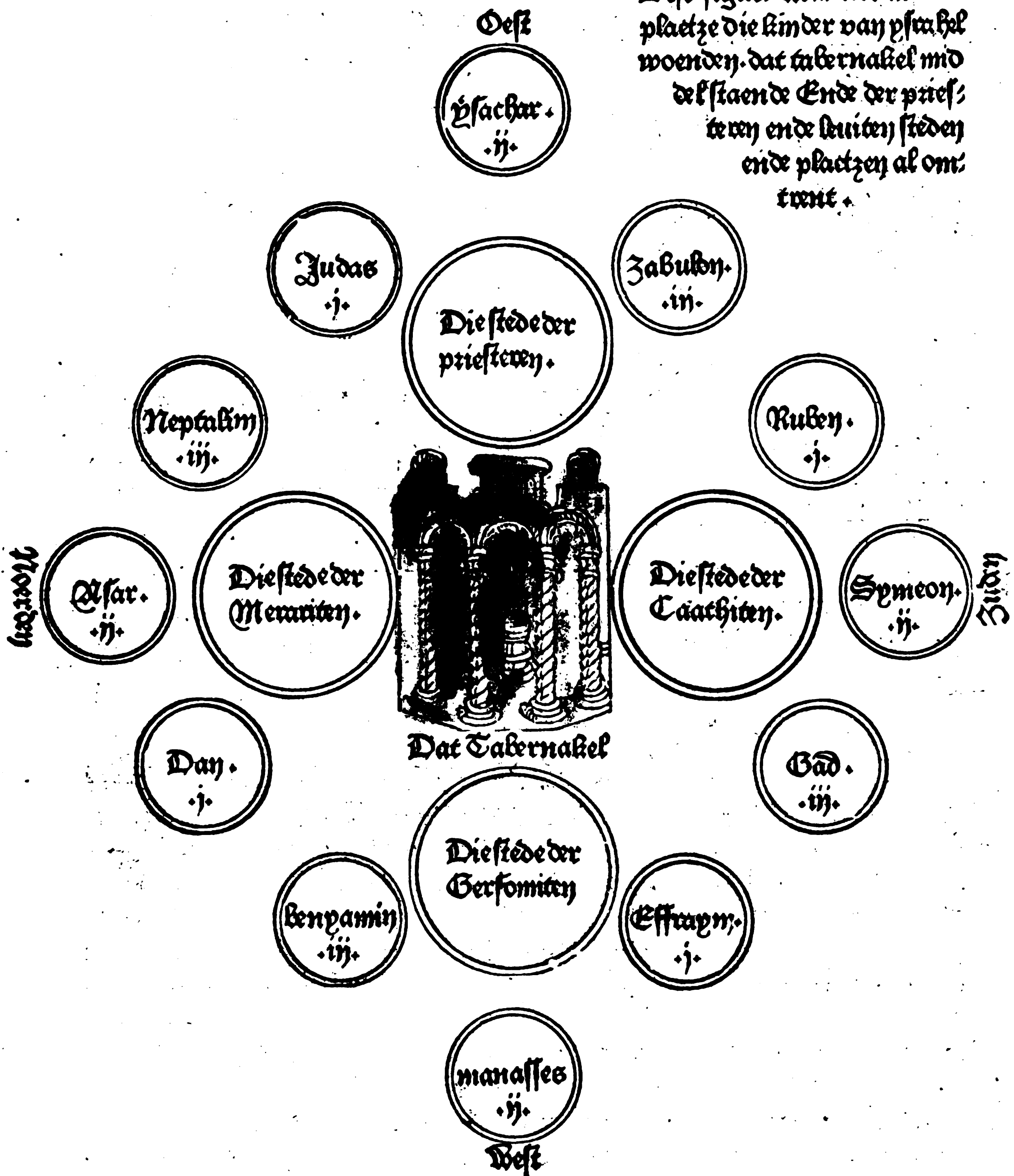
Anno mundi

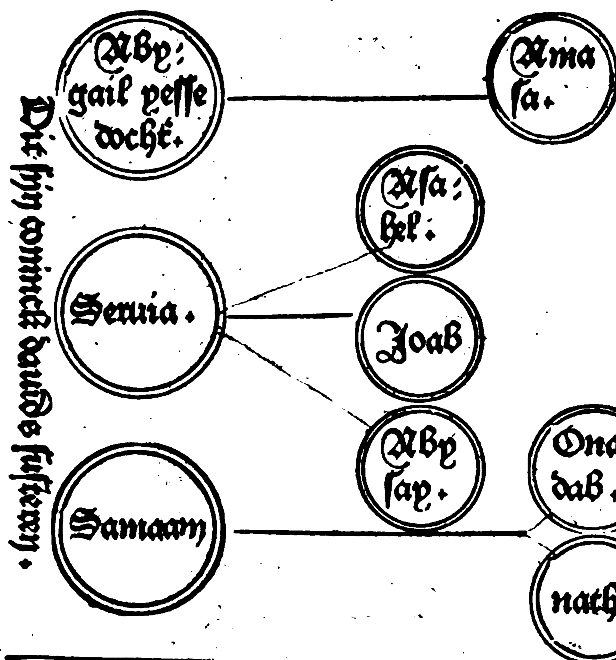
Linia Xpi

Saul die eerste coninck van ysrahel regnierde een iaer of xl iaer mit samuel hi was van benyamins gheslacht Dese saul. eer dat hi dat rijck aen nam te regierē was hij een wtuercoren goet man. Mer namaels ontghing hij hem yammerlike Sijn wercken leestmen int eerste boeck der coninghen int .ix. capittel.

Die heilighe man Samuel wert van eenre onvruchtbaere moeder gheboren hij diende voer die here Ende van sijnre kijntsheit tot dat hij out wert was hi goet in sijn omme ganck. Hij en was gheen biscop. want hi nijt ghecomen en was van Aaron Mer van Chore Ende als Augustinus seyt soe was hij van Aaron mer gheen priesters soen hij rechtede ouer ysrahel alle die daghe sijns leuens. want hij was een waerachtich propheet des heren Allen menschen was hi minlick. hij salfde twe Coninghen Als inden eersten salfden hi Saul Ende daer nae dauid. niet dat hi ter stont regnieren soude. Mer alset die heer ordinierde Men leset van dessen Samuel Ende Moyses dat si alleen int oude testament ghebeden hebben voer hoer vyanden. Waer mede si veruult hebben die volcomenheit des ewangelijs eer dattet ewangelium ghekundicht wert Sijn leuen leestmen int eerste boeck der Coninghen van dat beghinne totten eynde toe.

Dese figuer leert ons in wat plaetze die kinder van ysrahel woenden. dat tabernakel mid del staende Ende der pries- teren ende leuiten steden ende plaetzen al om- trent.

Dese figueren leren ons kennen die sonen ende dochteren van yesse dauids vader ende wat datter voert of ghecomen is.

Onadab.

Coninck dauids wercken staen bescreuen in die twee eerste boe-ken der coninghen.

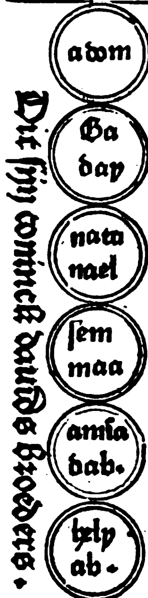
nathā propheet

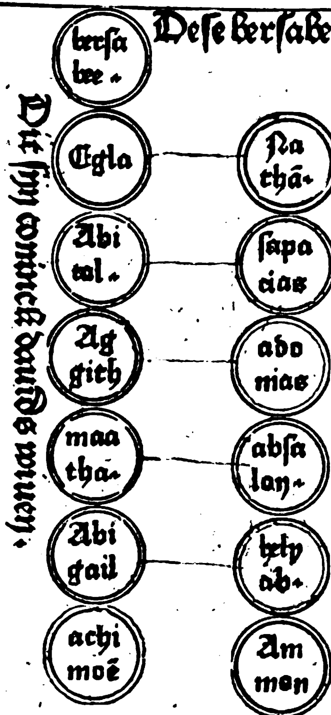
Anno mundi

Xps kint

Dauid was die anderde coninck van ysrahel Een man nader herten gods wtuercoren In sijnre juecht van samuels geslacht in een coninc Hi regnierde na sauls doot xl jaer lang.

Dese bersabee wan salomon.

of ietraam.

Adonias wert ūslagen vā coninc salomon sijn broed om dat hi na dat rijck stont.

Absalon verdreef sinen vad dauid ende daer hi inden velde quam teghens sinen vad warrede sijn haer dat lang was aen een tel-lich van enen eyken boem En die mule daer hi op sat die liep voert en̄ hi bleef hanghen daer wort sijn hart doersteken mit drie lanci en also starf hi.

Dese ammon had een suster hiete thamar die absalons volle suster was en̄ seer schoen die vercrachte hi waer om wort hi van absalon doot gheslaghen.

Van desen siluius Eneas soen van lauina latinus dochter werden al die navolghende coningen gheheten siluius · wat dese siluius was in silua dat is in een bosch op ghevoet Hi wort gheboren na sijn vaders doot waer om is hi oeck geheten posthumus Enee dat is dat hi gheboren word na dat sijn vader begrauen was.

Siluius · xxix · jaer.

Hectors sonen als waerachtich erfgenamen hebben die stadt van troyen weder in ghenomen Ende si verdreuen die van nestoris daer gheset waren.

Oneus.

Dese oneus was Coninck van assyrien Onder hem verging dat rijck van sychionien dat ghestaen had ix^c en lviij jaer regnierende tot athenen Melanchis die xvi bi helijs tijt.

Dese Dauid blencket wonderlike int menschelike gheslacht jn wat mensche hebben ye ouer een ghecomen so grote hoecheyt ende oetmoedicheyt. So grote strengicheyt ende sachtmoedicheyt So grote sorchuoudicheyt der weertliker dinghen mit soe reyne ende grote contemplacie der gheestteliker dinghen Soe veel menschen te doden Ende weder om soe veel tranen te storten.

Hier beghint die vierde outheyt duerende tot die ouervaert van babylonien.

iiij^m c xxv

David · ij · coninc · xl · jaer.

M lxxx.

Anno voor die gheboert cristi

Dese Abyathar nam sijn toevlucht tot dauid somen scrijft inder coninghen boeck. Hi was in alle dauids tijt Een glorioes biscop. Mer van salomon wert dese Abyathar verworpen die van ythamar ghecomen was ende maecten sadoch ouerste priester die van Eleazars gheslacht ende achitobs soen was.

Achitob. — Achimelech — abyathar.

Dese achitob phinees helijs soens soen was vader van achimelech die van saul mit al sijn familie vslaghen wert om dauids wil somen leest i dat eerste boec der Coninghen int xxij capittel.

meraioth.

Gad. Nathan. Asaph. Dese iij prophetierden i dauids tijt. Dese nathan was dauids broeders soen Ende ysay vercoren soen.

Dat anderde boeck der coninghen wert begonnen van die tijt dat dauid begonst te regnieren.

Dese Eneas des voorghenoemde silvius posthumus soen regnierde xxxi jaer bi Coninck sauls tijt.

Na dat Codrus ghestoruen was coren die vā athenen meysters die dat ghemeen goet souden ministrieren.

Coninghen van albanen in ytalien.

Ene: as. xxxi. jaer.

Lati: nus silvi9 .j. jaer

Dese Latinus silvius regnierde vijftich jaer bi dauids tijt.

Anglia is dat Coninckrijck van Enghelant dat wel eer Albino Ende nv ter tijt Britanien gheheten is. wert ghewonnen van brucus die een Romeyn ofte ytalian was. Dese brucus wort vanden sinen verdreuen. ende quam tot troyen ende vergaderde al daer een heer van dien die tot troyen ghebleuen waren Ende na grote striden nam hi te wiue des coninckes dochter van grieken Daer na quam hi op die zee varende al wildelick soekende een bequaem plaetze ende quam auentuerlick in een alten goeden eylant gheheten enghelant Al daer verwan hi een weynich gyganten bi helijs priesters tijden Ende hieldent tot die paeus sergius tijden toe omtrent die jaren ons heren. vi^c. ende. xc.

Anno mundi

Xps lini

Men vermoeyt dat homerus in dese tijden gheweest is die alte veel loghentalen bescreuen heeft Als sybilla Erithrea prophetierd had Anders seytmen dat hi gheweest is bi Achams tijt.

Die hystorie van dat derde boeck der Coninghen beghint van die tijt dat dauid ghestoruen was ende salomon began te regnieren Al daer besiet sijn wercken die groot ende veel sijn tot dat xij capittel toe Ende vā dat beginsel des anderen boecks paralipomenon tot dat x capittel toe Nota dat Augustinus seyt in sijn xvij boeck van die stadt gods dat salomon had een goet beghin mer een quaet eynde Certeyn gheluckighe dinghen die veel tijt die moet der wijsen moede maken. hebben hem meer hijnderlick dan vordelick gheweest Item in sinte brigitten openbaringhe leest men dat dese salomon ende aristotiles nijt hoer seluen mer ander menschen gheleert hebben.

Biscoppen

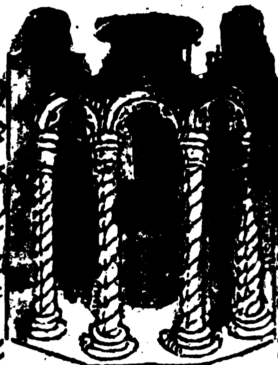
Amarias.

Achitob.

Die stadt van Carthagen wert weder ghesticht somen seyt van die coninginne dydon wantse bi auentuer verdestrueert was.

Dese Alba silvius was Eneas silvius soen hi Regnierde xl iaer Als die meister der historien seyt Augustinus dat hi tymmerde die stadt albam van welcken die Albani hoer naem nemen. Bi Auentuer mach dese stadt te voren hebben fundiert gheweest Ende dat se nu vertymmert wert.

Alba silvius xl iaer.

Die tempel Des heren.

Die principael datum deser heyligher hystorie is die fundaci des tempels dat is iiij iaer van salomons rijck nae die wtganc van Egipten iiij^c ende lxxx iaer sonen leset in iij boeck der coninghen int vi capittel.

Die Coninghinne saba doe si dat gerucht ende die faem salomons ghehoert had quam si om hem te sien Ende want si een prophetisse was wertse gheheten sibilla Si prophetierde van dat heylich Cruys ons heren Ende van die destructie der ioden Si eerden ende aenbadt een waerachtich god.

iiij^m C lxv.

Salomon xl iaer

Dat lant van ysrahel was hier in sijn bloeyen dat noch voer noch nae aldusdanighe daghen in ysrahel gheweest en hebben.

Die iaren voer die gheboert christi · iiij^m CCCxv ·

Dese Salomon Coninck des vredes had wt der gauen gods sonderling excellencie bouen allen menschen die ye op eertrijck gheweest sijn in wijsheit Rijchdom Ghenuechte. glorie. ende in ghemeenscap mit god Ende al ist dat moyses. david. petrus. paulus. jheronimus. augustinus. Ende meer deser ghelijck hem bouen ghegaen hebben in wijsheit ende in heylicheit. Mer nijt in glorie ende in Rijcdomme Item hoe wel dat Augustus ende sommich ander heren bouen ghinghen in glorie. macht. en Rijckdom Mer nijt in wijsheit etc. Ende aldus so en heeft gheen mensch opter eerden dese punten te samen ghehadt als salomon had Ende dese also grote man heeft so yammerlike ghedwaelt.

Bisdommen

sadoch achitob

soen

Dese Sadoch want hi hem nijt en neychde tot adonyas zijde Mer meer was mit Nathan voer salomon daer om wort hij verheuen int bisdom Ende Abyathar wert verworpen van tpriesterscap Aldus quam dat bisdom ende ouerste priesterscap weder tot Eleazarus sonen.

Dese Achis silvius was oeck gheheten. Egipptus Ende regnierde xxiiij iaer in roboams tijt.

Achis silvius

Coninghen vā Albanē in ytalien

Van die wijding des tempels Ende mede van ander hoechtijden der joden ist te weten datter inden eersten sijn gheweest seuen hoechtijden en feest daghen Als die sabaoth diemen in elcke weeck eens vierde. Die ander hoechtijt hiet Neomenia ende die vierdemen int beghinsel van een ygheliker maent Die derde hoechtijt was paesschen ende wort ghehouden altijt op den xiiij dach van nywe licht in die April Die vierde hoechtijt is pijnster en ende hieltmen opte vijftichsten dach nae paesschen inder memorie dat doe die wet ghegheuen word. Die vijfte is die hoechtijt der basunen ende hieltmen opten eersten dach van september in memorie dattet volck van ysrahel verlost wort. Die seste hiet festum propitiationis dat is die feest der versoninghe inder memori dattet volck van israhel mit god versoent word Ende men hielt dese hoechtijt en feest dach opten tienden dach van september Die seuende hoechtijt is gheheten festum scenophegie dat beduut ons die op rechting des tabernakels ende wort ghehoudē

Anno mundi iiij^m. ij^c. v.

Hier beghinnen Die Coninghen van iuda

Roboam

Linia Xpi

Dese Roboam navolchde int rijck sinen vader salomon. Mer niet in alsulker wijsheit want vander iongher Raet is hij bedroghen. Ende hem ontghinghen tien geslachten om dat hij sijn volck onwijslick antwoerden somen leset in iij boeck d coningen int xij capittel Ende i twede boeck paralipomenon in tiende capittel

Lxxx. xl.

Dese achimaas was sadochs soe somē leest int eerste boeck parali pomenon int vi Capittel

Semeyas was in dese tijt vermaert hi bedwang namaels roboam dat hij niet en vachte teghens Iheroboam Ende hi heeft hoer beyder wercken bescreuen

achi maas

Bisscoppen

achias silonites voerseydet iheroboam dat hi Regnieren soude ouer ysrahel

Dese Iheroboam was van salomons ghesin ende familie hi was seer goet Mer doe hij coninc wert is hij ghewor den een afgodyer. Ende mede heeft hij dat volck van ysrahel doen sondighen want hij brachtse totter afgodye en veel quaets volchde daer na volnae die destrucsi alle des volcs Dese heeft gheweest een figuer van machomet alst ghescreuen sel werden op sijn plaetze ghelikerwijs als anthiochus een figuer is van entekerst die wercke van Iheroboam staen int derde boeck der coninghen int xij ende xiij Capittellen.

Coninghen van ysrahel

Iheroboam

xxij iaer

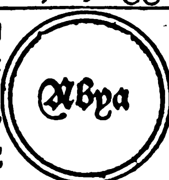
Hopten xv dach van september Daer na omtrent dese tijt is op ghecomen die kerck wydinghe Noch hier na bi hesters tijt quam festum furim dat beduut die hoechtijt der auentuerlike dinghen Dit notabel punt is nut ende orbaerlick tottet verstãt der scriftueren in veel plaetzen.

Sesang coninc van Egipten heeft in veel dinghen voerspoet ghehadt Ende inden strijt verwint hi die heyden Namaels vsettede hi hem teghens Roboam ĩ iherusalem.

Abdo prophet was in dese tijden vermaert hi prophetierde namaels teghen die Caluerem.

iiij^m ij^c. xxvij.

Dese Abya was ghemenght in sijn wercken want bi tijden had hi hem seer wel alst kenlick is in een strijt Ende in een lang sermoẽ tegens dat heer van ysrahel in victorie die van god ghegheuen was Ende bi tijden had hi hem seer qualiken want hi dẽ afgoden sacrifitia dede eñ aenbadt Ende om die grote ondanckerheits wil wert hi vanden heer verslaghen ende regnierde een weynich tijts somen leset int derde boeck der coninghen int. xiiij capittel Ende int anderde boeck paralipomenon int xiij capittel.

Die jaren voer die ix^c. [illegible] geboert xpi

Nota wetet dat Jeroboam alte valsche ende quade exempel ghelatẽ heeft sijn navolghers ende noch huden opten dach is eñ namaels wesen sel als dat veel menschen soekende enich oersaeck om heerscappye te hebben offtercken hoer onder satẽ van dat iuck des ghelooues insettende ende ordinierende een vreemde wett Alst bewijslick is van machomet mit sijn aenhanghers Ghelijker wijs die grieken doe sij wouden ofgaen ende laten die ghehoersamheit der heiligher kercke sijn sij wetende geuallen in veel vreemde dwalingẽ aen nemende een nywe manier in gods dienst Ende daer om sijn si menich werff yammerlike vergaen.

Coninghen vā Albanē in ytalien

Van die exempelen der heilighen welcke nae beloep des tijts gheweest sijn niet te samen mer dat een den anderen volghende seit gregorius in moralibus dattet wt wonderlike dispensacie godes ghesciet is hoe datter sommighe menschen in deser werelt als sterren gheblenct hebben om te verlichten die nacht des teghenwoerdigen leuens ter tijt toe dat die waerachtighe morghen sterre dat is dat die verlosser des menschelicken gheslachtes soude op staen Want om te tonen die onnoselheit is ghecomen abel Ende om te leeren reynicheit des wercks soe quam Enoch. Om te bewijsen langmoedicheit des hopes ende des werckes soe quam Noe. Om te tonen ghehoersamheit quam abraham. Om te bewijsen heilicheit des echtes quam ysaac Om te tonen verduldicheit ende verdrachlicheit des wercks quam Jacob. Om goede wercken weder te gheuen voer quaet quam Joseph Om te tonen sachtmoedicheit quam Moyses. Om te informieren ghetruwicheit in teghenspoet quam Josue Om te tonen lijdsamheit in tribulacien quam Job. Dus schijntet dat in voerleden tijden dat ghetal der volcomenre seer weynich ende clein gheweest is Mer omtrent die tijt der prophetensijn die exempellen des heilicheits seer ghewas

Anno mundi

Linia Xpi

sen wanter veel martiriziert sijn voer ghelove om dat sij aen ghebeden hebben enē waerachtighē god. Siet wat blenckende sterren wij aenscouwen inden hemel op dat wij in der eerde wanderen moghen die wech des nachtes sonder quetsing der voeten onser wercken.

Abyas propheet was een goet man hi vermaledide dat outaer mitten caluerẽ dat die coninck iherobiam maecte Ende een ander propheet bedwech hem dat hij

Biscoppen

teghens ghebot godes at Ende doe quam een leewe ende verslonch hem. Ende als hij doot was bleef die leewe bij hem ende bewaerde sijn doot lichaem ter tijt toe dattet eerlick begrauen wert tot een teyken sijnre heilicheit

Dit sijn die namen der. Coninghen van israhel die nae salomon regnierden ouer die tien gheslachten Die eerste was Iherobiam die regnierde teghens. Roboam. Totten laesten toe die ozee hiet. Ende onder Ozee worden die tien gheslachten mit haren coninghen ghevanghen van salmanasar coninc van syrien die se sette

Coninghen van ysrahel

tede ouer een strom ghehieten gosam verbijt gheberght van parsen ende meden. item alle die coninghen die van israhel hieteden ouer die tien gheslachten die waren quaet ende afgodyers.

Dese Capis siluius stichtede die stadt Capua in Campanien En Regnierde daer xxviij iaer

Capis sil uius.

Dese Asa Coninc van iuden van beghinsel sijns rijcks Ende oeck daer nae tot dat xxxvi iaer wandde hi seer wel als dauid Hi uslwech die moeren die teghe hem quamen. hi afnam hoer afgoden Mer daer na maecte hi een compact mitten Coninck van syrien gheheten benadab om baasa den coninck van ysrahel die te ghens hem op stoent Ende dit misthaechde den heer te mael seer Waer om seynde hi tot hem die propheet anani dien hi ter stont inden kercker worp Daer om creech hi een passie in sijn voeten en had dat voet euel Ende wert gepinicht mitter seluer pijn daer hi die propheet des heren mede pinichde Ende also sterft hi somen leest int derde boeck der coninghen int xv. Capittel Ende int ander de boeck paralipomenon int xiiij.xv.ende int.xvi capittelen

iiij m ij c xxx

Asa xli iaer

Die werlt voer die gheboert xpisti [illegible]

Die propheet Anani strafte de den coninck Asa waer om wert hi ghevanghen ende inden kercker gheleyt

Hyeu propheet Ananijs soen wert ghe seynt teghens baasa coninck va ysrahel en wort van hem martelijt om dat woert des heren somen leset int derde boeck der conin ghen int xvi Capittel

Dese nadab began te regnieren int an derde iaer des Conincks van iuden Asa hi dede veel quaets als sijn vader hi wert verslagen van baasa die toe voer hem reg nierde somen leest int derde boeck der conin ghen int xv capittel.

Dese baasa began te regnieren int iij iaer des conincks van iuden Asa hi wandde in ierobeams sonden wel ker huus wt dat ghebot gods hi ver slaghen had hi en hoerde den propheet hieu niet als dat hi soude weder keren alst ghescreue staet int iij boec der coningen int xv ende xvi capittel.

ierobo ams soen

Na dab ij iaer

van ysrael gheslaeght.

baasa xxiiij iaer

Die propheet Azarias odeths soen was in dese tijt vermaert Hi voersayde va die vangheniffe somen leest int anderde boeck paralipomenon int xv capittel.

Die heylighe scriftuer die ic omtrent dese tijt ghesien ende ghelesen heb. en spreect nijt van die historie der heidene Ende ic vermoede dattet coemt om deser saeck wil want die historien nijt profijtlick sijn tot verstant te hebben vade heilighe scriftuere Ende totten laesten monarcha ende princen sardanapphalum en maecte gheen mencie van die anderen die hier tusschen gheweest sijn Nota weet dattet sommighe onverstandel mensche seer wonder ende vreemt heeft waer om dat die heylighe mannen soe neerstelick ondersocht hebben die hystorie der heydenen die nochtans in haer scrifture ons vermanen Als dat wi ons hert sullen opwerts keren tot god Ende al dese eertsche dinghen versmaden want dauid seyt Mijn mont moet niet spreke die wercken der menschen item Mijn mont sel louen den heer waer om ist aen te merken dat menigherley noottruftichheit hoer hier toe ghedwonghe heeft. wanter gheweest hebben sommighe ketters ende heyden die die heylighe scriftuer wouden te nijt maken recht of se valsch gheweest waer om dat sij segghen dat die loep ende rekening der tiden onbequamelick bescreuen staet Mede segghen si dat veel wercke op ander tiden ghesciet sijn dan die heilighe scrifture vertellet Mer nae dat iheronimus ende ander verstandel doctoren die hystorien te same applicert hebben ist openbaer ghewordē dat si enen wech hebben ouermits goeder eendrachtichheit ende concordie die daer gheweest is Aldus ist nu oerbaerlick ghescheit dat den heilighe scrifture aenghecomen is een nywe ghetuychnisse van haer vyanden welcke seer vast is. die se nochtans nijt en behoefde hoe wel dattet nochtans nut ende oerbaerlick is voer die onvolcomen menschen Die ander noottruftichheit toe eyschet om die afgodiers te verdestrueren want heel heydenscap heeft valsche goden aenghebeden daer om wast van node te ondersoeken die oersaeck alsulker dwalinghe om te straffen. ende toe te roden die ydel aenbeding der valscher duuellen Als augustinus wel doet in sijn boeck van die Stadt gods daer hy claerlike bewijst hoe dat die heyden doctoers in haer scriften hem seluen contrari scriuen Ende dat se een kijntsche ende een groff proces hebben so dat die philosophen ende ander duechdsame meschen vā beyden kunne als mannen ende vrouwen hoer mit woerden ende scriften ghestraft hebben. Die derde saeck is oeck van node om die ontstantaftichheit der crancker menschen die inden eersten nijt wel ghewesticht waren int gheloue. Ende menich werf verleit worden van die heidens. die seiden dattet beter waer die afgoden te aenbeden dan xpristum. Want doe men die afgoden aenbat had men altijt voerspoet Ende inden tijt dattmen xpristum aenbadet. had men teghenspoet dat men dal len ghelogen ende valsclick gheseyt is. soe men bewisen mach in hoer selfs historie Als orosius claerlicke bewijst Ende oec Augustinus ende Ambrosius bescriuen. dat die tijt des kerstenheits veel graselicker is gheweest dan die tijt was. doe mē den afgoden ende den duuelen aen badt dat seer wel op sijn platze sel verclaert werden Oec vijndt men ander saken die nae sullen bescreuen werden. Thelis waer

Linia Xpi

Dese Carpentus silvius Regnierde na des conincs Capis doot xiij jaer in yta lien in josaphats tijt Coninck van iuden.

Car-
pentus sil
uius.

O dat een goet hert proficeert ende vordert ouer al. want men in allen dingen vijnden mach een goede contemplaci Ende die god minnen ende lief hebben. keren alle dinc te besten van deser materie vijndmen beter bescreuen in die voerghenoemde boecke

·iiij^m·ij^c·xl·

·dj·di· Die iaen voer die ghgoert ectjyt

Dese Azarias was Achimaas soen Ende hij wan Johannam somen leset int eerste boeck paralipomenon int vi capittel Ende int iiij boeck der coninghen sept- men dat joiada na hem volchde dus sel hij bi auentuer twee namen ghehadt heb- ben oft dat mach comen bi des scriuers versumeniss.

Aza-
rias.

Coninghen van ysrahel

Hela
ij iaer

Dese hela began te regneren in des conincs Asa tijden. Ende wert mit zamri mit al sijn va- ders huusghesin uslagen somē leest int iij boeck der coninghen int xvi capittel.

zamri
vij
daghen

Dese zamri verdestrueerde baasaes huus Ende hij wort ter stont verslaghen van amri die doe voer hem regnierde.

Coninghen van syrien

Bena-
dab.

Dese benadab tabrenmons soen des conincs van syrien ozyons soen maecte een ouerdracht mitten conninck baasa Ende doe dat ghebroken was maecte hi een compact mit Asa coninc van judeen Ende van die tijt turbierde die coninghen vā syrien dat rijck van ysrahel somen leset int iij boeck der coninghen int xv. capittel.

Dese Tyberius regnierde ix jaer lang Ende want hij inden tyber verdranck die te voren albula ghenoemt was daer om heeftse van hem die naem ontfanghen datse die tyber hiet

Coninghen van italien

Dat ghetal der striden der menschen binnen iherusalem was xij. hondertich dusent ende lx dusent behaluen den ghenen die van den coninck gheset waren in die stede van juden Alle dese waren tot dat ghebot des conincs bereyt.

Helyas thesbites een groot prophet was in desen tijden vermaert ouermits heylicheit sijns leuens ende glorie der miraculen Dese is gheweest een hamer der coninghen Hij wert vander eerden mit een vuerighe waghen tottet paradijs gheuoert soe men leset int derde boeck der Coninghen int. xvij. capittel Hij had een dubbelde gheest als der prophetien ende der miraculen welcke oeck rustede op helyzeum.

Anno van beghin der werlt iiij^m ij^c lxvi.

Dese josaphat was een goet mensch glorioess Rijck ende deuoet inden wech des heren Men leest nijt quaets van hem dan dat hi den quaden Coninghen van ysrahel bij tijden behulpelick was

Linia Xpi

juda

Samarien wert ghesticht. Jherico wert ghetymmert.

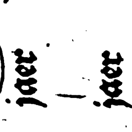
Ende hi dede oeck noch weynich ander cleyn wercken Daer om was die heer mit hem ende gaf vrede ende vachte voer hem somen leest int anderde boeck paralipomenon int xvij xviij xix en xx. capittellen.

Biscoppen

Dese Amri began te regnieren int xxxi jaer des conincs Asa hij dede veel quaets als sijn voer vaders.

Coninghen van ysrahel

Dese Achab Amrijs soen was een arm dwalende mensch seer onstantaftich hij had kijntsche goedertierenheit ende rasende stranghicheit hij began te regnieren in des conincs van juden Asa xxxviij jaer. Hij bouen ghing in boesheit allen den ghenen die voer hem gheweest hadden Hij en soude so veel quaets nijt ghedaen hebben des hi al tijt goeden raet hadde ghehadt Mer die quade en bose yesabel regnierde meer dan hi dede Ende sij dwang hem dat hi haer volghen most.

Coninghen van syrien

Dese Agrippa siluius regnierde na tiberium xl jaer lang.

Helyzeus prophet was in dese tijt ū maert hi stont i helyas stede verciert mitte dubbelde gheest des beyde testaments Als mitten gheest der vrese. Ende der liefften Hi was den vtuercoren ende den quaden menschen seer ontfanglick ende behaechlick. blenckende in duechden Ende glori oeff wesende in miraculen. somē leest int vierde boeck der Coninghen int anderde Capittel.

Jn dese tijt was in ysrahel een grote duer tijt Als Helyas prophetiert had.

Anno. M. C Ende tien nae Abrahams tijt ghebort Ende int jaer dcccc eñ xxiij. voer gods ghebort Wert die prophet helyas mit een vuerighe waghen leuendich ouervoert int paradijs. Ende daer is hij noch ende sel onder entekerst verslaghen werden mit Enoch. Desen opuaert aen sach helyzeus. Dese helyas was die oersprong der Carmeliten.

Dese yoiada was een edel man. hi ūwerp athaliam om dat si niet en soude regnieren ouer tlant van iuden Ende hi settede in haer stede joas jorams soen somen leest int iiij boeck der coninghen. int xi Capittel Ende int anderde boeck paralipomenon int xxij capittel. hi heeft alleen na moyses tijt geleeft hondert ende xxx jaer Sijn wijff hiet yosabeth. Ende was des conincs yorams suster.

Die iaren voer die ghebort christi

Die prophet mycheas voersēyde Achab dat hi steruen most somen leest int derde boeck der coninghen int xx Capittel.

Dese ochosias achabs soen seynde tot beelzebub accarons god. met vragende of hi oeck mochte gesont werden. waer om sterf hi ghelijker wijs helyas voer sproken had. somen leest int. iiij. boeck der coninghen int eerste capittel hij began te Regnieren in josaphats des conincs van iuden xvi iaer.

ij jaer

Yesabel des conincs dochter van sydonien Achabs wijff was een wonderlick werckster alles quaets ende boesheyts Si heeft ghedoot die propheten des heren eñ oeck mede den heylighen nabath. Ende veel meer ander quade wercken heeft sij ghedaen. Dese wert van hyeu namaels verslaghen.

Jonadab Rechabs soen was in dese tijt vermaert van hem is ghecomen een al te gheestelijken gheslacht die welcke ghewandert hebben als pelgroms sonder eyghē ackeren ende ander proprieteyten ꝛc̄ Ende weet dat Rechab quam van jetro pries ter van madyan moyses neve.

Coninghen van ytalien

Dese joram van enen goede vader was hi alte quaden soen hi dode sijn broeders ende wan= derde in die wegen d coninghen van ysrahel. Daer om wert hij jammerlick geplaecht in allē dinghen hij sterff onsalichlick soe men leest int anderde boeck paralipomenon int xxi capittel

Dese ochosias of Azarias bedreeff veel quaets als sijn vader Hij regnierde een jaer ende wert mit al achabs huusghesin verslagen van hyeu Ende doe dat Athalia sijn moeder hoerde. dat hoer soen doot was Nenna si dat rijck ende dode al dat coninclike saet ende reg= nierde vi jaer Ende in haer vij jaer wertse vā den biscop yoiada ghedoot somen leest int. iiij boeck der Coninghen int. xi capittel Eñ int twede boeck paralipomenon int xxij eñ xxiij Capittel.

Anno mundi

iiij^m ij^c xci

iiij^m ij^c xcix

Linia Xpi

Athalia jorams wijff was achabs na= tuerlike dochter Ende Amri was hoer oude vader.

Regnierde een iaer

lna dl

dl

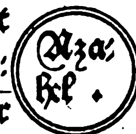
Dese Joram began te regnieren in des conincs josaphats xviij jaer in sijn broe= der ochosias stede Hi wert van benadab beleghen in samarien Ende door helyzeus verdienste wert hi van god verlost somen leest int iiij boeck der Coninghen int vi ende vij capittel Mer want hi Iheroboams sonden nae volchde daer om wert hij mit al sijns vaders huusghesin van hyeu verslaghen somen leest int seluer boeck int ix ende int x capittel Hi was coninck van ysrahel xij jaer lang.

Biscoppen

Coninghen van ysrahel

Dese Azahel om sijn quade wercken wil wert hi wt die heymelicke rechtueerdicheit gods ghemaect coninck van sy= rien Ende dat om sijn boesheit te vermeren Ende den kijnderē van ysrahel te quellē dien hi bouen maten tribulierde somen leest int iiij boeck der Coningen int x capittel Hier om en sel hem nye= ment verheffen al wert hi openbaer lick van god promouiert tot enighe officien want hi nijt en weet wat vā hem voersien is in dat heymelike eñ strenghe oerdel gods.

Coninghen van syrien

Dese joas doe hi noch iong ende onnosel was wort hi veruoert om dat hi niet mede en soude werden verslagen van Athalia Ende doe hi seuen jaer out was wort hi van ioiada gheordiniert tot een Coninck Ende also lang als hem die eerweerdighe priester des heren ioiada regnierde so had hi hē seer wel. en leefde seer eerlike Mer na dat die biscop joiada gestoruē was wort hi bekalt ouermits flactiering der moghender princen die welke hatede die heylighen cerimonien der oetmoedigher ghehoersamheit des wets van Moyses Aldus is dat hert des conincs om ghekeert tot sijn verderfnisse ende verdoemnisse der gheenre die sijn raetsluden waren tot quaden wercken afterlatende ende ghevende allen gheslachten een verueerlick exempel hoe lastich Ende zwaer dattet is. datmen den oetmoedighen niet en wil consentieren noch ghehoer gheuen. hier off leestmen int anderde boeck paralipomenon int xxiij. ende xxiiij Capittel.

iiij^m iij^c

Athalia. vi jaer

Dese quam int Rijck bij tyranscap ende wert ūslaghen.

viij^c xcix.

iiij^m iij^c vi

Joas. xl jaer

Die iaren voer die geboert christi viij^c xciiij

Anno Na Abrahams gheboerte dusent hondert Ende tien sterf die heylighe prophet helyzeus.

Dese hyeu wert van een kijnt dat elyzeus tot hem zeynde in een coninck ghesalft Hi versloech joram mit al Achabs familie Hi versloech die coninck ochosia Hi verdestrueerde baals huus. Ende dode die propheten. Waer om verdiende hij dat sijn navolghers tottet vierde gheslacht toe besaten dat coninck rijck somen leest int vierde boeck der Coninghen int ix ende x capittel

Hyeu. xxviij jaer

Coninghen van ytalien

Anno mundi

Linia Xpi

Biscoppen

Coninghen van ysrael

Coninghen van syrien

Ligurgus was in dese tijt vermaert Ende hoe wel dat hij een heyden was Noch tans gaf hi den volcke van lacedemonien alte rechtueerdighe rechten den natuerlike ende godlike rechten seer ghelijck ende bequaem Ende hij en ordinierde noch en ghebode niet. Daer hij bij goeder exempellen gheen voer gangher off en was. Hy afnam alle die materie der sonden hi deylde den menschen alle die eruen all ghelijck. Op dat ouermits ghelike patrimonium die een hem niet verheffen en soude bouen den anderen. Hi ghebode een yghelick dat si gheen rijckdom souden verholen houden Hi en hengde oeck niet dat die ionghen meer dan een cleet alt jaer doer souden draghen En die een en most niet feestelijker ghecleet gaen dan die ander Noch ouervloydigher te werscappe Hi ghebode alle ding te copen ende te vercopen niet om ghelt: mer waer om waer Hi liet die hilicber ionghelinck niet opter mercten mer opten acker leyden om dat si hoer eerste jaren niet in onnuusheit mer mit werck en arbeyt souden ouerbrenghen Ende ordinierde om snachts te slapen gheen oercussen ondert hoeft te legghen Ende dat leuen te leyden sonder bry of lecker heit te eten Ende niet in die steden te woenen dan als si mannen ghewörden waren. Hi ordinierde dat men die maechden sonder medegauen soude hiliken om datmense niet om tghelts wil soude trouwe En dat die mannen hoer strenghelicker souden bedwinghen als si mit gheen mede gaue ghehouden worden. Die meeste eer seyde hi out te wesen En niet rijck of machtich te sijn En want dese wett hard strang scheen te wesen daer om heeft hise gheuesticht ende mit ghesworen recht hoer daer toe verbonden. Dat si niet souden veranderen van dese godlike wett. ter tijt toe dat hi weder quaem Aldus soe reysde hi buten sijn landen ende maecten hem seluen een ewich ballinge op dat sijn ordinancie ewelick dueren mocht. Doe hij steruen most ghebode hi datmen sijn gheheente inder zee soude werpen Dat dede hi hier om want bij auentuer mocht sijn gheheent weder te land ghebrocht werden Ende die van lacedemonien souden dan menen verlost te wesen van horen eet. O heyden mensch die bi na alleen affsniedeste van die kersten ende heylich menschen alle materie der houerdie. Hier om en sellen ons martelaers niet vermetelick glorieren. recht off si wat groots ghedaen hadden om dat ewighe leuen te vercrighen Als wij aen mercken dat die heyden dusdanighe wercken ghewrocht hebben etc. Hier off leset Augustinum int eerste ende int twede ende int derde boeck van die stadt gods Ende sonderling int vijfte.

Dese Aremulus siluius Regnierde xix jaer In des Conincs van iuden ioas tijt

Dese Auentinus siluius heeft xxxviij iaer regniert Die berch Auentinus heeft van hem sijn naem ontfanghen in welcken hij leyt begrauen Augustinus seyt int xviij boeck van die stadt gods dat hi onder den valschen afgoden mede gherekent wert van dat sotte ende dwaes heydensche volck.

Zacharias ioiadees soen wert ghesteent ende sterft een glorioess martelaer om dat hij Coninck ioas strafte dat hij die heer ghelaten had soe men leset int anderde boeck paralipomenon int xxiiij Capittel.

Helyzeus sterft ende sijn ghebeent prophetiert Want een doot lichaem dat mit sijn ghebeent gheruert wort. wert leuendich Ende die kijnder van ysrahel hadden doer sijn verdiensten drie werf victori teghens die van syrien.

Die iaren voer die ghebort xpristi

Dese ioahas regnierde xvij jaer hij wert seer verdestrueert mit al sijn volck vanden coninck van syrien Azahel Waer om bad hi god den heer ende hi wert een weynich ü-licht somen leset int vierde boeck der coningen int xiij capittel. Ende hi began te Regnierē ī des cōīcs van Juden xxiij jaer.

xvij jaer

Dese Azarias was een duechdsam soen van enen goede vader hij verdiende Ende voerde een Eerbaer naem om dat hi vromelike weder stonde den coninck van iuden ozie die den afgoden woude sacrifici doen soe men leest int Anderde boeck paralipomenon Int xxvi Capittel.

Coninghen van ytalien

Anno mundi

Linia Xpi

Biscoppen

Coninghen van ysrahel

Coninghen van syrien

Een mercklick notabel punt dat weerdich is te vertellen ghesciede in brytanien Aldaer was een coninck gheheten leyr die gheen sonē en had Mer hi had drie scoē dochteren. welcken hi docht sijn rijck te deylen Ende om te weten wien van die driē hi gheuen woude dat beste deel. daer om vraechde hij een ygheliick. hoe lief dat si hē hadden Die twee ousten Antwoerden bij haren eet. dat sij hem lieuer hadden dan haer selfs siele Mer die derde merckende dat die oude vader ghelofde haer smekende ende flattieringhe woerden Antwoerde neerstelijcker ende sprack. dat si hem lief had als haer vader Ende op dat hi nijt meer en soude vraghen. so seyde sij ter stont mede Also veel als ghi hebt ende gheuē moghet. so veel sij ghi weerdich. ende daer na so veel heb ick v lieff Doe die vader dit hoerde wert hi seer toernich. ende deylde den twee ousten sijn rijck Ende den joncysten onterfde hi. welke nochtans die coninck van vranckrijck nam tot eenre coninghinne Om haer grote scoenheits wil Mer doe dese vader leyr seer out gheworden was. beroefde ende ontnamen hem sijn rijck die twee sijn ouste dochteren mit haer mannen Ende hij wert soe seer van haer versmaet. dat si hem nauwelick hielden gaende mit enen knecht. Dit merckende die oude vader ouerpeynsde die voerleden blijscap. die hi in sijn iueght ghehadt hadde Ende wert mede ghedachtich dat onrecht welcke hij dede sijn ioncyste dochter. die hem die waerheit sprack Aldus mit screyende stemme seyde hi O mijn dochter die woerden sijn nv waer. die du my antwoerdeste Also veel als ghi hebt ende gheuen moghest. soe veel sij ghi weerdich Ende daer nae soe veel heb ic v lieff Doe ick wat had dat ic mocht gheuen doe hieldense my in weerden Ende bewesen my vrienscap nijt om minen wil mer om mijn goets wil Ende want ick nv nijt meer gheuen en mach daer om bin ic verlaten Ten laetsten doe hi niet meer een had te eten off te cleden. wert hij van sijn ioncyste dochter goedertierlick ontfanghen Ende die settede hem weder in sijn rijck Ghelijcker exempelen vijndmen noch dagheliicx ghenoech meer.

Nota Men vijnt veel scoen praters ende pluymstrikers sonder trouwicheit Ende oeck veel trouwe menschen sonder veel of scoen woerde te spreken.

Nota Als ick wat heb ende wat mach gheuen Soe heb ick nichten ende neuē Mer als my haue ende goet of gaet Soe en vijnde ic niemant die my bestaet.

Die prophet jonas Amathi soen was in dese tijt vermaert hij heeft veel dinghen ghepropheteert die niet bescreuen en sijn Hi wert namaels gesent in die grote stadt Nynive Ende predicte daer . want die boesheit des volcks van niniuen clam op totten heer Ende jonas stont op om te vlyen in tharsis vanden aensichte des heren Ende is neder ghestegen in joppen ende heeft daer ghevonden een sciep varende in tharsis . hi steech neder in dat scip ende betaelde sijn sciploen ende voer in tharsis vanden aensichte des heren . Mer die heer seynde een grote wijnt ende een groet onweder in die zee dattet sciep was in anxt te verderuen Ende sij spraken tot malkander Coemt ende laet ons werpen dat lot waer om dat dit quaet op ons gecomen is Ende dat lot viel op jonam doe wert hij gheworpen in dat meer en wert verslonden van een walvisch daer hi in was drie daghen ende drie nachten . Men seyt dat helyas hem vander doot verweckte doe hi noch jong was . Overleset die hystori van hem in sijn boeck.

iiij^m iij^c xlvi.

(printed upside down:) Die iaren voer die gheboert cristi . [illegible]

Dese Amazias had een goet beghin Mer dat nam een quaet eynde Dat noch huden daghes ghemeen is mitten ghenen die macht crighen Item ampten en grote diensten hebben veel wiser notabelre mannen verdorven Exempellen hier of vijnd men ghenoch tot allen plaetzen Dese Amazias heeft oeck aenghebeden seyrs afgoden etc. so men leest int anderde boeck paralipomenon int xxv capittel.

joas . xvi . jaer

Dese joas versloech dien van syrien drie werff als helyzeus voersproken had . hij ontnam benadab azahels soen die stede wt sijnre macht Ende restitueerde een yghelick in sijn rijck . hi heeft Amaziam seer moeylick gheweest niet willichlick mer wt dwang . hi dede hem sijn hovierdye neder legghen soe men leest int iiij boeck der coninghen int xiiij capittel hi began te regneren in des conincs van juden joas xxxvij jaer .

bena dab .

Dese benadab was Azahels soen .

Dese procbas silvius was Auentinus soen ende Regnierde xxxviij jaer in des conincs van iudeen ozyas tijt Virgilius tot lof van desen seyt aldus dat dese prochas was seer na den volck van romen in glorie.

Coninghen van ytalien

Pro chas silui us

Nota wetet dattet rijck vã iudeẽ na amazias doet was xij jaer sonder coninck Datmen subtijlike u staen moet ouerleggende die jaren der coninghen van ysrahel ende van iudeen want Amazias began int anderde jaer des conincs van ysrahel joas Ende ozyas Amazias soen began in Jherobaams coninck van ysrahel xxvij jaer. Welcke tijt hem verbreet tot xli jaer toe hier aff trecket Amazias jaren. so blijfter. xij jaer in welcken Ozyas noch iong was ende onbequaem tot dat rijck te besitten Dit en hebben die. lxx interpretes niet noch veel ander historien Mer si vervullent op een ander stede Aldus moet mense verenighen of men soude dwalen in die rekẽning der jaren.

Anno mundi iiij^m iij^c lxxx.

Linia Xpi

Dit rijck was xij jaer sonder Coninck.

sonder co ninck

Linda lija

Dese Jherobaam coninck van ysrahel began te regnieren in des conincs van iudeen Amazias xv jaer Hij wes een wel strijdende man Hij had veel tijt victori Hi verneerde die coninck van syrien ende restitueerde dat rijck van ysrahel alst te voren was Ende des ghelijck mede damascum na des propheten Jonas voersproken woerden Hier aenmerct hoe wandelbaer dat die staet der coninc rijken is Want dat lant van ysrahel wort vernielt ende ten uterste toe ver oetmoedicht. Die van syrien verheffen hoer Ende werden oeck weder vanden koninclijken verdruct Aldus die die hoechste gheweest is. wert die nederste Ende weder contrari die onderste climt op wert ende daelt weder neder wert. Dit is dat rat der auentueren Hier om en ist ghen wonder dat weynich retuercoren menschen daer toe vã god ghescicht werdẽ Eñ dat die wijse mannẽ mit all haere cracht arbeyden te ontgaen dat werck welcke soe wandelbaer is Doer siet Augustinum int boeck van die stadt gods Item Als die goede menschen regnieren soe ist den ghemeent profijtelick Ende Als die quade regnieren so valt contrari. etc.

Biscoppen

jhero boam

Coninghen van ysrahel

Coninghen van syrien

Dese was die eerste co- ninck vā me den	arbatus.	Dese verwan sardanapalum sinen heer Ende hi verdes- trueerde alre eerst sijn monarchi. Ende ouervoerde die tot die medos meer in hope dan mittē wercke wāt darius die volbrochtet naemaels.

Die grote monarchi vā assyrien cessierde hier welcke die gheduert had langer dan M cc ende xl jaer Ende doe opstonden daer verueerlike tijden vol na dueren- de tot die gheboert xpristi in welcken dat bloet der menschen meer dan men ghelo- uen mach in allen hoecken des werlts als water ghestort wert Hier off leset oro- sius int ij boec sijnre cronijcke Eñ leset oeck ander cronijcken

Die laetste Monarchi van assyrien	sardanap- palus	Dese sardanapalus was heel sondich Hi vant eerst die oer cussen op te rusten Hi verclede hem mitten vrouwen om ond die vrouwen sijn ghenuecht te bedriuen Waer om cregen sijn

dienres grote onweerdicheit tot hem ende sien wouden hem niet meer ghehoersam wesen Si opstonden ende wouden teghens hem strijden Hi dit aenmerckende ver brande hi hem seluen.

iiij^m iij^c lxxxviij		Item die Coninghen van assyrien hebben wel machtich gheweest sonder monarchi tot die destrucci van nyniuen toe.
.lij. jaer	ozyas off azari as.	

Die iaeri voor die gheboert xpristi [illegible]

Dese Ozyas dede dat goet was voerden heer Eñ van hem en wert niet quaets ghescreuen dan dat hi vergheten heeft den here sinen god Ende ingaende den tempel des heren woude barnen wierocck opten altaer des thymiaems dat hem verboden wort vanden priester azarias Eñ om d' ongheboersamheits wil wert hij gheslagen vanden heer ende wert malaetsch somen leest int anderde boeck paralipomenon int xxvi capittel Oeck wasser doe een eertbeuinghe.

sonder conic — Hier was dat Rijck van ysrahel sonder Coninck xxiij jaer lang datmen vinden mach wt die Rekening der coninghen van juden

propheet .i. ozeas	propheet .ij. johel	propheet .iij. amos	propheet iiij abdyas
Dese Ozeas die eerste propheet van xij. wert ghesent teghens die .x. gheslachten.	Dese johel die ij van xij. prophe tierde van die toe comēde tribulaci des lants vā judeē	Amos die .iij. vā xij. prophetiert tegens veel heydē eñ sonderling tegēs die .x. gheslachten.	Abdyas die iiij van xij. prophe- tiert tegens Edom.

Coninghen van ytalien

Coninghen van assyrien

Anno mundi

Linia Xpi

Macedo Arbatus soen was die eerste coninck van macedonien

Dat rijck macedonii.

Hier beghint dat Rijck vā macedonien vā welcke Alexander magnus ghecomen is Ende wert destrueert indes biscops onyas pius tijt.

Armilius siluius.

Spartani dat sijn die lacedemones hadden wel .l. jaer lang alte bloedighe strijdē tegens die van athenē. altijt hadden si onseker victori. si streden te lant eñ ter zee ec̄

Dese Armilius siluius regnierde .xlix. jaer. hi verdreeff sijn broeder die munitor hiet wt dat rijck. daer nae wert dese armilius verslaghen vā twee broeders als van Romulus eñ remus. Ende doe wert munitor weder geset in dat rijck. wāt hi hoer oude vader was.

Phul.

Dese Phul eñ sijn navolghers willēde die monarchi van assyrien recuperieren hebben dat lant alte seer turbiert Hi op quam mede teghens die van ysrahel eñ wan die stadt Thersam Eñ die coninck van ysrahel most hem tribuut gheuen somē leest int vierde boeck der coninghen int xv. Capittel.

iiij^m iiij^c xiiij

.xxxxij. sia

Ysayas die edel prophet een van die vier principaelste was in dese tijt ūmaert Ende Jheronimus hiet hem meer te wesen een Ewangelist dan een prophet ende dat om claerheit sijnre prophetie.

Bisscoppen

Coninghen van ysrahel

Coninghen van syrien

amarias.

Dese zacharias begā te regnierē ī des conīcs van iudeē. xxxviij jaer hij dede veel quaets als sijn voer vaders gedaē hadden. hi was die .iiij. biscop nae hyeu. Ende wert verslagen van sellum die doe in sijn stede regnierde Eñ sellū wert ter stont mede ūslaghen vā manahen somē leest int iiij boec d coninghē int xv. capittel. Hi regnierde vi maent lang.

zacharias.

Jheroboams soē

Sellum.

rasin

Dese Rasin coninc van syriē had dat lant van iudeen belegen in Achas tijt. waer om beleyde hem weder die coninck van assyrien teglatphalasar in damasco Ende wan die stadt eñ versloech hem Eñ ūuoerde sijn volck somen leest int vierde boeck der Coninghen int .xvi. Capittel.

Rhea maghet des conincs munitors dochter diende inden tempel den afgod ves-
te Dese wetiet dat haer boel bij haer quam daer si off ontfenc ende baerde twee so-
nen gheheten Romulus Ende Remus om welcker onsuiuerheits wil wert si leuen-
dich begrauen Ende die twee kijnderen worden buten int velt gheworpen Daer si
wonderliken van enen wolffinne gheuoedt worden Mer om die eerweerdicheit
der romeynen segghen die poeten dat Mars die afgod des strijdes bij haer rustede
Also bedeckende ende eerende ontsculdighen si haer onsuiuerheit.

Te-
glathpha
lasar.

Dese in nam dat lant van neptalim ende van gali-
leen En die ouer die iordanen geseten waren voer-
de hi in assyrien Daer na om bede will van Acham
so ombeleyde hi damascum ende versloech Rasin co-
ninck van syrien. Ende die van syrien veruoerde
hi in cyrenen somen leest int vierde boeck der conin-
ghen int xv ende xvi Capittel.

iij^m iiij^c. xl.

Micheas prophet die vi van xij pro-
phetiert teghens iherusalem ende samarien
Naum propheet die vij van xij prophe-
tiert teghens nyniuen.

Joa-
chan xvi.
jaer

Die iaren voer die gheboert xpristi vij^c . lij

Dese Manahem began te regnieren
in des Conincs van Juden Ozyas
xxxix jaer. hi dede dat quaet was voer
den heer Ende wert vanden heer ghele-
uert in die handen des conincs va assy-
rien somen leest int vierde boeck der co-
ninghen int xv capittel.

x jaer
Ma-
nahē

phace
ia. ij

jaer

Dese was
manahēs
soen en hi
dede veel quaets. hi wert verslaghen
va phacee die na hem regnierde dese pha
ceia began te regnieren int. l. iaer ozye
des Conincs van iudeen.

Dese phacee began te regnieren
in des conincs van iudeen Ozyas
lij iaer Ende ghelijker wijs als hi
ghedaen had. ghesciedet hem weder
Want hi wert van ozee verslagen
die doe in sijn stede regnierde. Hi
maecte oeck
een compact
mit Rasin en
ombelaghen dat lant van Juden
Waer om versloech hem teglath-
phalasar En ouervoerde omtrent
drie gheslachten in assyrien somen
leest int vierde boeck der coningen
int xv capittel.

jaer
Pha-
cee xx

Coninghen van ytalien

Dese Munitor na dat hi weder int ryck ghe set was wert hi terstont daer nae versla ghen vā Romulus als orosius scrijft.

Munitor

Tytus liuius bescrijft die Condicie des stadts van Romen in xiiij decades dat is in. C. ende xl. boecken Mer hudens daghes en vijndmense niet al. Iheronimus in ee epistel die hi scrijft ad paulinū maect van hem mencie Ende oeck seneca in prolo go vltimi libri declamationum.

Coninghen van assyrien

Dese salmanasar belede die stadt van samarien in ozee des conincs van ysrahel ix jaer. hi wan die stadt en worp den coninck inden kercker. hi veruoerde die van ysrahel en brachtse i assyriē en dat rijck vā ysrahel cessierde hier dat ij^c. en lxxxij jaer ghestaen had.

Salma nasar

Anno mundi iiij^m iiij^c lvi.

Linia Xpi

Van desen Achas en vijnd men niet dat duechdlick is. hij heeft die heer ghelaten. ende hij wert van hem verlaten. vā die coninghen van ysrahel ende vā Syrien wert hi verslaghen mit sijn volck somē leest int ij boeck paralipomenō it xxviij capittel

Achas.

liijā lia

Biscoppen

Achi tob.

Dese ozee was die laetste coninck van ysrahel hi begā te regneren in Achamas des conincs van iudeen. xij. jaer Hi dede quaet als sijn voer vaders gedaen haddē Hi wer tin sijn ix jaer ghevan ghen vā salmanasar coninck vā Assyrien. Ende dat rijck van ysrahel wert ouer gheuoert in assyrien somē leest int iiij boeck der coninghen int xvij capittel

Coninghen van ytalien

Hier was dat Rijck vā ysrahel viij jaer lang son der Coninck.

sond. conic

Ozee ix jaer

Sibilla erithrea die vermaerste van allen sibillen heeft in dese tijden geleeft als sommighe meisters seggen Anders seyt men dat haer ge dicht ende haer propheien in dese tijt ghevon den wert Dese heeft voer die strijt van tweyē seer suuerlike geprophetiert van xpristo. hier of leset augustinū int xviij boec vā die stadt gods

Romen

Romen wert ghesticht int jaer van beghin des werles iiij^{m} iiij^{c} lxxxiij.

Die principael daer der romeynen als orosius martinus ec beschreuen is nader hebreeusche rekening dat xij jaer ezechie. Mer als die lxx bedu ders scriuē so ist laetste jaer des conincs achams

Dese sennacherib quam in iudeen teghens den heylighen man Ezechiam Eñ die here versloech al sijn heer tot getal van C^{m}. eñ lxxxv. M. stridender mannen Eñ dese senacherib schyske vlyende quam tot nyniuen eñ quelde die joden eñ oec thobiā Ten laetsten wert hi van sijns selfs volc ūslaghen somē leest int iiij boeck der conigen int xix capittel Eñ int ij boeck paralipomenon int xxxij capittel

Sennacherib. — ij soen — Assaradon senacherib

iiij^{m} iiij^{c} lxxij

xxix. iaer.

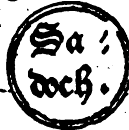

Ezechias

Jn dese tijt tradt die sonne afterwert. x. linien Ende die dach was x uren langher dan die ander dach. O hoe groot wonder. Die vyanden worden verslaghen

Die jaren voer die gheboert xpristi. [illegible]

Dese Ezechias was een die beste soen van een alte quaden vader die acham hiet Hij wanderde voer den heer in volcomenre herte. hi ofnam die hoechheiden der affgodiers. ende tymmerde dat huus des heren. Voer hem en heeft sijns ghelijck niet gheweest onder den coninghen van iudeē. daer om heeft hem die heer glorificiert somē leest int iiij boeck d coninghen int xviij xix ende xx capittelen Eñ int ij boeck paralipomenon int xxix. xxx. xxxi xxxij. Capittelen.

Sadoch.

Dat Coninck rijck van ysrahel wert veruoert in Assyriā Ende ghing te niet dat ij^{c} eñ lxvij jaer ghestaen had

Thales was een van die vij wijsen hij mocht eerst voerseggen Eclipsim des sonnes ende des manes als Augustinus seyt int viij boeck van die stadt gods.

I

Anno voer die ghebort christi vii^c ende .xv. wert Romen ghesticht van twee broeders inden berch palentino . recht offt ander babilonien waer Certeynlick in die tijt der aermoede so en is daer gheen stadt heyligher gheweest noch Rijcker va goeder exempelle en duechden dan die stadt Romen Ende hoe datse armer was van rijckdomme hoe sie rijcker was van duechden, want die ghiericheit ende onmatelicheit

Die eerste coninc van Romen

goeder exempelle en duechden dan die stadt Romen Ende hoe datse armer was van rijcke haue . so veel te min begheerlichkits hadse . mer namaels heeft die rijckdom op gebrocht ende in ghelept ghierechit ende onaynsheit .

Anno mundi

Linia Xpi

Nota dat orosius alte veel quaets scrijft van desen Romulus . hi dode sijn broeder Remus . ende oeck sijn oude vader mit veel wijser mannen Hij dede groot ghewelt . ende bedreeff veel tyeranscaps . want hi vergadert had die harders en moerdenaers &c mit welcken hij tymmerde een stadt En wt die stadt verdructe hi sijn naebuer te mael seer Namaels doe hi out en groot ghewordem was . doe wtuercoer hi hondert oude mannen tot raetsluden dien hi hiet senatoers Ende hi vercoer dusent voer vechters die hi Ridders hiet ende hi vorderde en profiaerde int hoghe Te laesten om sijn quade wercke wil ende misdienst wert hi mede ghereekent onder die afgoden . want hi vanden donre verslaghen wert en nerghent en openbaerde hi hem Dit is gheschiet tot een vermeering sijnre pinen om dat hi so veel meer soude inder hellen afgront ghepinicht werden . als sijn naem eerbaere ghehouden wort inder menschen memorie dat hi niet mit enighe duechden verdient had mer mit valsche flactiering ende bedroch des ghemeen volcs wert hi vanden menschen onder die afgoden gheeert Item dese voergenoemde senatoers regnierden ander half jaer na Romulus doot verwachtende off hi yet bi auentuer weder ghecomen had .

Biscoppen

Syracusa

Die stadt Syracusa wert ghesticht in sicilien

Ca[...]

Die stadt Cathyna wert ghesticht

Augustinus seyt in sijn xviij boeck van die stade gods dat Cycero scrijft tot loue ende prijse romuli dat hi verdient heeft mit godliker eeren gheeert te werden. nijt in die tijt doe die grove ende onghelеerde menschen lichtelick bedroghen worden Mer in die tijt dattet volck tot leeren eñ gheleertheyt ghecomen is Ende want tet nv kenlick ghewordeu is die rasende dwaling der afgodyers overmits dat die oude lichtelick beweghen. bedroghen worden. menende dat die dode menschen worden goden ghemaect. Daer om want si nv in dese gheleerde tijt verlicht sijn. soe hebben si concludiert ende tsamen ghesloten voert aen gheen menschen meer onder den afgoden enich godlike eer toe te scriven Mer si en hebben nijt ghelaten den afgoden te aenbeden Mer houdende ende vermerende die oude manier hebben approbiert mit hoer wercken dat si mit woerden scuwede waer om en sijn si nijt onsculdicht Mer als paulus die apostel seyt so doen si die meeste sonde.

Anno voer die ghebort xpi

In dese tijt wert Ezechias coninck van judeen sieck ter doot toe Eñ doe quam tot hem die prophet ysayas Amons soen Ende seyde hem Dit spreect god die here beschict dijn huse wãt du selste sterven ende nijt leven Doe weynde hi sijn aensicht totter wandt. ende bad den heer ende seyde je bid di here Ghedenct hoe ic voer di ghewandert heb inder waerheyt ende in een volcomen herte. ende heb voer di ghedaen dat di behaechlick was Ende doe screyde Ezechias groot screyendes Ende eer dat ysayas half uten voer huse ghecomen was. Doe quam dat woert des heren tot hem ende seyde. keert weder om ende segghet Ezechie den leydsman mines volcks Dit spreect god die here dauid dijns vaders Je heb dijn ghebet ghehoert. eñ dijn screyen [illegible] Ende siet Je heb di ghesont ghemaect Des derden daghes selstu gaen inden [illegible] des heren Ende ic sel tot dinen daghen toe doen xv jaren Ende van die hant [illegible]ncks van assyrien sel ic di verlossen. ende dese stadt. Ende ic sel dese stadt [illegible]en om minen wil ende om dauid mijns knechts wil Ende hoe dat ysayas [illegible] ghesont maecte dat leset int iiij boeck der Coninghen int xx capittel.

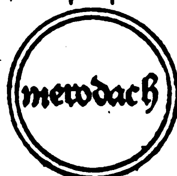
Dese merodach die eerste coninc van babylonien was een seer vernaemt man Hi ofghing vander monarchie. ende en woude niet meer obedieren of ghehoersam wesen den coninck van assyrien die assaradon hiet Des ghelijck dede oeck die coninck van meden Ende daer om verging alte seer dat rijck van assyrien Ende die Coninghen van babylonien worden seer machtich tot des coninck baltha: sars tijt toe hier of leset die meyster inder hystorien.

In dese tijt waren dese. vij. wise mannen seer vermaert.

Thales.
Solon.
Chilon.
Perpander.
Elleobolus.
Byas.
Pitacus.

Coninghen van romen

Hier beghin: nen die Co ninghen vā babylonien

Dese eerste coninck seynde Ezechie veel ghiften somen leest int iiij boeck der coninghen int xx capittel.

Anno mundi iiij^m v^c j

Linia xpi

Dese was xij jaer out doe hi began te re: gnieren Ende hi regnierde lv jaer in iherusa: lem Sijn moeder hiet Aphsiba.

uiaxx ,ia

Dese manasses van een goede ende duechdsame vader was hi een alte quaden ende bosen soen. Hi dede veel meer quaets dan alle die ghene die voer hem gheweest waren. Hi storte de te mael veel bloets. waer om heeft die Coninck van Assyrien dat lant van juden beleghen ende den Coninck Manassen gheuanghen ende inden kercker ghewerpen. Daer nae weder comende tot sijnre herten. bekende hi sijn mis: dadt. ende aenbedende den here soe wert hi verhoert ende weder gheset in sijn rijck. Ende al dat hi te voren qualick ghedaen ende ghemaect had dat verdestrueerde hi we der. Ende hi wanderde te recht inden wech des heren. leyende een salich leuen so dat alle die ghene die hem voermaels ghekent hadden. hoer seer verwonderden somen leest int vierde boeck der coninghen int xxi capittel. Ende int anderde boeck parali: pomenon int xxxiij capittel.

Biscoppen

Die deuote exemplaer ende hystori van Thobyas wert omtrent in dese tijt ghemaect.

Capitul ii

Dese Numa pompilius was die alre meeste afgodyer Hi veruulde die stadt so seer mit afgoden dat hi voer hem selven gheen plaetze vijnden en mocht Augusti: nus in sijn xviij boeck vã die stadt gods bespot aldus sijn dwaesheyt. recht of hem grotelic misdaen waer dat hi nijt xlij jaer. mede gheleent en wert onder den afgoden die nochtans der afgoden eer so seer promouierde Dese heeft tot dat jaer ghedaen twee maenden als Januarium ende Februarium. Item bouen maten ist te verwonderen dat dese mannen van groter verstant so scerplick tractiert ende ge sproken hebben vol nae van allen wercken die onder die sonne ghescieden dat si nochtans in bekennisse des waerachtighe gods soe verdoelt waren. laet ons danc: ken onsen heren god.

numa põpilius.

Sibilla samia was in dese tijt vermaert alsmen seyt.

iiij^m v^c xxviij

ysayas prophet wert mit veel ander goeder menschen marterizeert om dat hi den coninc strafte van sijn quade wercken.

Anno . vi.c. lij voer die gheboert chri

Caleucus een alten rechtueerdighen man heeft veel rechten ghemaect Onder alle ghebode hi ende ordinierde. so wie dat in ouerspul gheuonden wort datmen die bey de sijn oghen soude wtsteken Ende het gheuiel dat sijns selfs soen in ouerspul beuon den wert waer om ghebode hi datmen hem sou de sijn oghen wtsteken Mer die gemeent viel hem in die saeck contrari. Ten laetsten ouer: mits bede wil des volcks wort hi verwonnen Ende op dat die wet welcke vã hem ingheset was nijt en soude vpoliert of ghebroken werden. so heeft hi eerst laten wt: steken sijns selfs een oghe Ende daer nae sijns soens een oghe Aldus behielden si alle beyde hoer ghesicht. O kersten mensch leert mit wat neersticheyt du bewaren selste die ghebode dijns heren Als aldusdanighe heydens man woude ghepinicht sijn om die rechtueerdighe wet die hi ghesct had. dan dat hise ongheworken breken soude. Dese ende meer ander puncten mostmen vanden volck houden mit groter strengicheyt. om dat si ouermits anxte des pijns scuwen ende vlyen souden alle quade wercken ec.

Selkum.

elchias.

Coninghen van romen

Augustinus in sijn derde boeck van die stadt gods seyt dat vā die tijt dat romen fundiert wort tot Augustum toe. waren die striden so continueert. dattet voer mirakel ghehouden wert. Als dat na den strijt punitum een jaer ver by ghing sonder striden weghesondert die xliij jaer dat Numa coninck van romen regnierde in welcker tijt die romeynen stadich vrede hadden.

Byzancium of constantinopel

Die stadt Byzancium wert ghesticht die namaels gheheten wert Constantinopel.

coningen vā babylonien

Anno mundi iiij^m v^c lvi

Xps lint

Amon.

Amon was xxij jaer out doe hi began te regnieren ende hi regnierde mer twee jaer in iherusalem sijn moeder hiet Messallemeth Arutis dochter van jethebu.

manasses soen

lijxl ,1a

Van desen Amon leesmen na der hebreeuscher text dat hi regniert heeft twee jaer. Mer na die twee ende tseuentich interpretes soe regnierde hi .xij. jaer Aldus werden hier van den lxxij interpretes tien jaer veruult ende toe ghedaen van die xiij jaren welcke hier voer

Biscoppen

bescreuen staen sonder coninck. Ende aldus selmen die ander hystorien concordieren die den twee ende tseuentich nae volghen. Dese Amon dede veel quaets int aenschijn des heren Als sijn vader manasses ghedaen had. Hi wanderde in allen den weghen daer sijn vader in ghewandert had. Ende hi en wanderde niet in die weghen des heren. waer om wert hi ten laetsten van sijn knecht verslaghen ende starff sonder penitencie alst bescreuen staet int vierde boeck der Coninghen int xxi capittel.

Die stadt van nyniuen wert destrueert vanden coninck vā meden Ende dat rijck van assyrien cesserde en̄ verghin als naum en̄ thobyas prophetiert hadden.

Nyniuen wert ghedestrueert.

Tullius hostilius

Dese Tullius en̄ verhengde den tijt niet vredelick te wesen Mer na langhe tijden des vredes dede hi sijn ghebueren groot verdriet. waer mede vercreech hi een naem des vyantscaps en̄ wert gheheten tullius hostilius En̄ want god verstropt alt volck die strijden begheren daer om wert hi mit al sijn huusghesin vanden blixem verslagen Van desen tullio spreect valerius in sijn ij boeck int iiij capittel. dat eens herders huus ontfeng hem inder cribben En̄ in sijnre joecht voede hi die vye. mer doe hi out wert regierde hi dat rijck van romen xxxij jaer lang.

iiij m v c lviij

Josyas.

Josyas was viij jaer out doe hi began te regnieren En̄ hi regnierde xxxi jaer.

Anno voor die gheboert xpi yc ,ia

Dese josyas was een die beste soen van een verkeerde vader. hi had sonderling gratie. want in sijnre kijnsheyt socht hi den heer. en̄ volherdent prijselick ten eynde toe In sommighen punten so ghing hi bouen ezechiam sijn ouer oude vader Ende daer om seytmen dat sijns ghelijck niet gheweest en is onder den coninghen vā juda Item sijn religioess leuen en̄ sijn heylighe wercken die veel sijn lestmen int iiij boeck der coninghen int xxij en̄ xxiij capittel Ende int anderde boeck paralipomenon int xxxiiij en̄ xxxv capittel.

Sophonias die ix prophet van xij prophetiert van die destrucsi van iherusalem ende dattet weder soude ghetymmert worden.

Olda sellums wijff was een prophetisse Ende prophetierde den coninck josye somen leest int iiij boeck der coninghen int xxij capittel.

Dese Nabuchodonosor was een wel stridende man. Hi had ouer al victori om dat hi was een rede der verbolghentheyt gods Ende dat hi pinighen soude die sonden van veel menschen Dese was eerst coninck van babylonien Ende namaels behield hi dat rijck van assyrien. welcke vanden Meden verdestrueert was Ende hi wert een monarch ende een ouerste prince Mer om dat hi langhe regniert heeft soe worden die jaren menichsins ghereklent. Die heylighe scrifture spreect oeck in menigherley manier van hem als nv goet ende als nv quaet. Dat seer neerstelick exponiert wert vanden heylighen doctoren. Item het behaecht ende dunckt sommighe meysters. dat hi soude behouden wesen ouermits grote penitencie welcke hi dede alst bescreuen staet in daniele Ende oeck mede om dat die scrifture sijn leuen besluut in loff ende belydinghe eens waerachtich gods. Dit seluer gheuoelt oeck nycolaus de lyra somen leest danielis int iiij capittel. Die doctores segghen dat hem god ingaff wrake te doen ouer sijn vyanden Mer hi misbruucte dat ingheuen ouermits houerdye. hatt ende nijt Aldus so en verdiende hi nijt te wesen een instrument des godliken rechtueerdicheyts. By auentuer soe mach dese Nabuchodonosor vā alle sijn sonden doer daniels verdienten penitencie ghedaen hebben.

Coninghen van romen

coningen vā babylonien

Anno mundi

Xp̄s lini

Thobyas starff in sijn C ende xx jaer Hi was een seer heylich man. vol vā goeder wercken Hi was vermaert inden gheest der prophetien Hi prophetierde die destructi van iherusalem ende des tempels recht oft gheschiet waer om sekerheyt der prophetie Ter stont na sijn doot starff sijn wijff Ende doe die jonghe Thobyas mit sijn kinderen wt nyniuen ghegaen was doe wert nyniuen verdestrueert.

Biscoppen

Iheremias die Anderde propheet vanden meesten began te prophetieren doe hi jong was teghens iherusalem ende den tempel in des conincks josyas xiij jaer Ende hi prophetierde xlij jaer behaluen dat hi in egypten prophetiert had Grote hardicheyt des volcks Ende een grote plaghe pinende dat volck.

cap IV

Dese Anais maecte alre eerst ouer den tyber een brugh tusschen den berch auen-tinum ende janiculum Ende hi stichtede die stadt hostiam opter zee xvi milen van die stadt van romen.

iiij Anais. xxiiij jaer

Dese Joathas wert ter stont na sijns vaders doot Coninck ghemaect van juden in iherusalem Mer want hi niet nae en volchde die exempellen sijns gcedertieren vaders josye daer om veng hem pharao nechao ende brocht hem in egypten somen leest int iiij boeck der Coninghen int xxiij capittel.

Urias die prophet wert ghedoot vanden Coninck Jeconias Ende Jheremias wert inden kercker gheworpen.

iiijm vc lxxxix

Joathas was out xxiij jaer doe hi began te regnieren Ende regnireden drie maent.

Joathas.

Jeconias .xi. jaer.

Elyachim off Joachim

vic vi

Anno voor die gheboert xpi

Dese Jeconias was oeck Josyas soen ende Joathas broeder Hi wert van pharao Coninck ghemaect in iherusalem op dat hi den coninck soude tribuut gheuen Dese want hi quaet dede ende den prophet ghen gheboer en gaf daer om quam nabuchodonosor teghens hem Ende jeconias wert sijn knecht drie jaer lang Daer na doe hi weder rybell ende wederspannich wert. quam die coninck van babylonien anderwerf teghens hem ende brocht hem ghebonden in babylonien. niet dat hi daer ghesleypt wert Mer die coninck nabuchodonosor veranderde sinen raet ende dode hem in iherusalem Ende worp sijn lichaem buten der mueren alst prophetiert was somen leest iheremie int xxij capittel Ende hi nam mit hem die vaten des heren ende setten se in sijn tempel somen leest int anderde boeck paralipomenon int laetste capittel.

ezechias soen

Azarias.

Zarapas.

azaries soen

Dese Zarapas wert verslaghen vanden coninc nabuchodonosor in reblata inden lande Emath mit die ander raetslude zedechie somen leest int iiij boeck der coninghen int laetste capittel.

Florus lucius beschrijft cortelick ende claerlick die hep ende die stact der romeynen van seuen hondert jaer gheuende hem vier outheyden Aldus seyt hi Ist saeck dat yement die grootheyt des heerlicheyts ghelijket mitten jaren die sal daer rekenen een outheyt te wesen Want so breet ende verre ouer alle die werelt hebben si hoer cracht ghetoent. ende stryten van wapenen ghedaen. dat die ghene die hoer wercken ouer lesen. leren nijt alleen dat procest der tijtliker dinghen eens volcks. mer des gheheel menschelike gheslachtes Item alsulcken groten betrouwen hadden die Romeynen in hoer crachte. so dattet grofe ertsche volck ghen onderscheyt en maecten off si te peerde. off te sceep. off te lande. off ter zee streden. O volck dat weerdich is te ghebieden ouer alle die werelt. weerdich alles gunstes ende verwondering der menschen ende der goden.

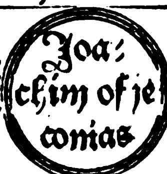
Coninghen van romen

Coningen vā babylonien

Anno mundi iiij^m vi^c

Linia xpi

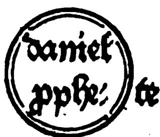
Dese Joachim was xviij jaer out doe hi began te regnieren Ende hi regnierde drie maenden in iherusalem sijn moeder hiet noescha helnathans dochter van iherusalem.

ia

Dese Joachim was Jeconias soen. Hi dede veel quaets daer om wert hi van dat rijck ghenomen Ende wert ghebonden veruoert in babylonien. Ende veel meer ander worden mit hem gheuoert in babylonien somen leest int vierde boeck der Coninghen int xxiiij. capittel.

Biscoppen

te

Dese Daniel sach in sijn laetste prophecie Ende vraechde god van dat eynde der werelt Ende hi seyde hem dat Entekerst regnieren soude dusent twee hondert ende tneghentich daghen dat is drie jaer mit een half jaer Salich waren si die comen souden tot dusent twee hondert ende xxxv daghen daer in bewijst is dat die werelt staen sel xlv daghen nae Entekersts doot off yement woude in die penitencie doen.

Daniel	Ananyas	Alle dese worden mitten Coninck Joachim
Azarias	Mysael	ghelept in babylonien doe si noch kinderen waren.
Ezechiel	Mardocheus	

Die stadt hostia.

Die stadt hostia wert ghesticht Item die paeus wert consecriert ende ghewijt vanden biscop van deser stat als die paeus Marcus gheordineert heeft.

Daniel propheet doe hi noch jong was verloste hi susannam Hi stont mit sijn ghesellen in teghenwoerdicheyt des coninckx ꝛc. Namaels bedude hi des coninckx drom waer om wert hi verheuen somen leest danielis int eerste capittel.

Dese Sedechias josyas derde soen was quaet. Ende hi en gaff den propheet iheremie gheen ghehoer. Waer om verghing hi yammerlike Ende al dat lant van juda mit hem. Sijn oghen worden hem wt ghesteken. Sijn kinderen worden ghedoot. somen leest int vierde boeck der Coninghen int laetste capittel. Ende in iheremia int .lij. capittel.

Hier eyndet dat Rijck van juden.

Sedechias .xi. jaer.

Dese was out xxi jaer doe hi begonst te regnieren Ende hi regnierde xi jaer Sijn moeder hiet Amithal iheremias dochter van lobna.

Anno voor die gheboerte xpi

Dese Josedech is wt ghegaen Als die heer judam ende iherusalem gaff inden handen des coninckx Nabuchodonosor somen leest int eerste boeck paralipomenon int seste capittel. Ende hi is mitten anderen ghevanghen ghelept in babylonien som mighe segghen dat dese gheweest is Esdras scribe ende priester Off hi mach bi auentuer sijn broeder gheweest hebben.

Josedech. azarias soen

propheet Abacuc.

propheet Ezechiel.

propheet Baruch.

Abacuc prophetiert teghens Nabuchodonosor ende babylonien Mer in wat tijden dattet was daer vijnd men verscheyden opinien off dese Abacuc brochte die spise die hi voer hem seluen bereyt had tot daniel in die kuyl der lewen bi babylonien als iheronimus scrijft.

Ezechiel prophetiert in Calden die destruccie van iherusalem ꝛc. Ende ten laetsten wert hi ghemartirizeert.

Baruch prophet heeft veel ghesept van xpristo ende van die laetste tijden.

Cap: V

Dese priscus ordineerde die spelen en badimenten. hi dede omtrent romen tymmeren dat Capitolium Item Capitolium is te segghen alleen een hoeft want int fundament wert gheuonden een hoeft sonder lichaem Als een prophetie des toecomende wercks. want namaels saten daer die senatoers dat sijn die oudermanss als een hoeft des werelts

Coninghen van romen

Prisaus Tarquinus.

xxxviij jaer

Dese nabuchodonosor des groten nabuchodonosors soen tymmerde sijn huisurouwen een alten suuerliken en kosteliken hof. Hi heeft van die roue der vyanden die tempel belis grotelick verciert. En veel groter wercken heeft hi ghedaen so datmen hem toe scrijft dat hi in grootheyt sijnre wercken herculem bouen ghegaen heeft.

coningen va babylonien

Nabuchodonosor.

Die drie kinderen als Ananyas Azarias ende Mysael worden in een barnenden ouen geworpen wt welcken si bi mirakel verlost worden so men leest danielis int derde capittel.

Anno mundi

Linia xpi

Hier gaet wt die vierde outheyt des werelts ende had gheduert iiij^c ende lxx jaer nader hebreeusche rekening Mer die lxx interpretes rekennen iiij^c ende lxxviij jaer.

Die caldeen verbrande salomons tempel ende destrueerde iherusalem Ende dit is een van die principael datum deser heygligher scrifture. Dese tempel had ghestaen iiij^c ende xlij jaer te rekenen van datse eerst fundiert wert als in salomons vierde jaer Ende van dese destructi tot die ander destructi die van tytus ende vespasianus ghesciede int xlij jaer na die doot ons heren waren vi^c ende lxxij jaer als Eusebius ende iheronimus bescriuen.

Bisscoppen

iheremias

prophete

Dese was gheheylicht in sijn moeders lichaem Hi screef die twee leste boeken der Coninghen Ende twee boeken van paralipomenon en sijns selfs boeck Hi prophetierde den Coninghen van egypten dat hoer afgoden souden neder vallen als een maghet baerde daer om hebben die priesters in een heymelike stede des tempels aen ghebeden een beelt des maghets mit een kinderkin Hi verdreef die serpenten van dat eertrijck door sijn ghebet Ten laetsten strafte hi die afgodyers waer om wert hi van tvolck ghesteent ter doot toe Ende die van egypten hebben den heylighen martelaer glorioselick begrauen in der Coninghen grafstede om sijnre weldaets wil.

Astrages Coninck van meden had een enich dochter dien hi hilichte aen enen ridder uten ghemeen volck om dat van hoer gheen edel vrucht comen en soude. Die saeck hier of vertellet die meyster inder hystorien. want hi angst had verdreuen te werden wt dat rijck des sijn dochter een edel soen ghebaert had als hem voerseyt was. Ende dat ghevuiel hem daer hi voer sorchde, want van hoer wert gheboren Cyrus die coninck van parsen wert die hem verdreef.

Eiulmerodach.

Eiulmerodach was dese voerghenoemde Nabuchodonosors broeder. hi verloste joachim uten kercker ende maecte hem seer groot. want na sinen raet dede hi sinen vader uter eerden op grauen deylende dat lichaem in iijc deelen ende worp dat lichaem also ghedeylt voer iijc ghieren die dat verslenen om dat hi niit en soude weder verrisen vander doot die van een beest weder tot een mensche ghecomen was.

iiijm vic xxxiij

Salathiel

Dese was des Coninck van juden jeconias soen die hi wan na die ouer ganck van babylonien Als die ewangelist matheus bescrijft.

ad ,a

Anno voor die gheboert xpi

ezechiel pro

phete

Dese Ezechiel na veel wercken die hi glorioselick ghedaen had soe bewerf hi doer sijn ghebet dat die wateren thobar dick worden so dat die kinderen van ysrahel daer op mochten wanderen ende die van caldeen daer in verdrencken Ten laetsten doe een deel d boser menschen welcke hi ghestraft had verslaghen ende ghedoot waren ouermits venijnt der serpenten. Doe worden die ander toernich. ende hebben hem mit peerden ghesleept langhes der straten ende ouer den steenwetze soe dat sijn breyn opter straten bleeff legghen Aldus word hi een glorioess martelaer des heren.

Dat scaeck spul wort eerst ghevonden van enen philosoeph ghehieten xerses op dat hi doer sollaes van desen spul den tyran Eiulmerodach Coninck van babylonien die sijn meysters ende sijn wijse mannen plach te doden mocht brenghen tot betering sijns leuens.

Cap: VI

Dese servius tullius was van syn moeds weghen van knechtelike condicien wāt si was een ghevanghen maecht hoe wel dat si edel was Dese voert groot lof vā die hystori scriuers want in allen staten heeft hi ghweest. ende ouer al hielt hi hem seer eerlike Dese maecte aen die stadt die berghen Ende om die mueren maecte hi grauen.

Coninghen van romen — xliiij jaer — Servius Tullius

Dese drie waren broeders ende regnierden die een naden anderen Ende balthasar was die laetste coninck van babylonien Hi wort van darius ēn cyrus verslaghen hi en had ghenen soen Ēn darius suster was syn moeder. daer om in nam darius dat rijck mit hulpe van cyrus. ēn die here en hoelp hem niet want hi die vaten des heren onweerdelic tracteert had somen leest int ij ca daniels.

coningen vā babylonien — Regusar. — Sabusar dach — balthasar.

Daniel een man der begeerten heylich ēn vtuercoren was in dese tijt vermaert. syn wercken heeft god approbiert mit gloriose miraculen.

Anno mundi iiij^m vi^c lix

Kinia xxi — Esdras priester van aarons gheslacht is vermaert ouermits heylichheyt syns leuens ēn wijsheyt Ēn doer syn grote vernuftheyt ēn arbeyt wort die ioedsche staet reformiert ēn tot een beter ghestelt.

Jd, a

Bisscoppen

Die stadt van babylonien wert hier destrueert.

Die grote stadt babylon wert ghewonnen Ende syn macht wort hem benomen ghelijck die heylighe propheten prophetiert hadden Dit was die eerste ēn die meeste stadt vand werlt daer onghelooflike dinghen of bescreuen staen Ende dese die so groot was wert ī eenre nacht destrueert. hier in wert ons bewesen dat alle cracht ēn starcheyt deser werlt ghelijckt bi den toerne gods is als stoff vulkens ende als een cleyn voncxken Men seyt waerachtelick dattet onghelooflic scheen dat alsulcken stadt van menschen hadden ghetymmert mocht werden off oeck verdestrueert werden Waer off soude die werlt een groot spieghel ende een bequaem exempel hebben des si hier bi wouden informiert ēn ghelert wesen.

Dese Darius was astrages zwagher Ende want astrages mer een enighe dochter had. so vercoer hi darium tot enen soen. want Cyrus vacht ende strede teghens hem. Ende Cyrus verwanse alle beyde en tractierdese als sijn neven. want hi gaff sinen ouden vader astragi dat rijck va hyrcanen Ende hi gaff dario dat rijck van meden.

Dese Cyrus was eerst coninc va parsen en namaels brocht hi die monarchi totten parsen. hi was va sijns vaders weghen geboren van een vten ghemeen volck Mer sijn moed was des coninck astrages dochter Van desen Cyro spreect ysayas Hi heeft babylon verwonnen. balthasar versla ghen. den propheet daniel heeft hi verheuen. en hi heeft die kinderen va ysrahel weder in judeen gheseynt om dat si die tempel souden tymmeren als esdras bescrijft i sijn j ca.

die monarchi van parsen.

Coninghen van parsen.

Sibilla Cumana prophetiert van xpo en si brocht tarquino den coninc va romen ix boecken in welcken bescreuen waren die ouerdrachten en politie d romeynen.

iiij^m vi^c lxxxiiij

Dese heeft den tempel fundiert ende namaels volmaect somen leest Esdre int vi capittel.

Aggeus en Zacharias prophetierden ende strecten volck verweckende hoer totten tempel te tymmeren.

Anno voer die gheboert xpi v^c xv

Na dat die kinderen van ysrahel weder quamen van babylonien doe waren dese twee hoer ouerste. Als jhesus een groot priester als een regent. Ende zorobabel was als een hertoech of een leydsman Ende dese manier word ghehouden tot herodes tijt toe Als dat die ouerste priesteren waren die principaelste Ende die hertogen waren die substituten Nochtans hebben die hertoghen altijt gheweest van dat ghslacht van juda nae jacobs prophecie. Ende onder dit alre beste priesterlike regiment en leesmen niet dattet volck dwaelde vander waerheyt des ghelouen. als si voermaels deden want in die tijt der rechteren ende der Coninghen ist volck die wijl gheuallen totter afgodye. Item die joden die hier weder ghecomen sijn ende namaels verstroeyt worden doer alle die werlt nae dauids prophecie inden lxviij psalm hebben al gheweest van die ghslachten juda benyamin ende leui Ende weynich warender va die ander tien ghslachten Mer die verdreuen ende ghesent worden inden berghen van Caspien die en quamen niet weder. als die hebrei segghen.

Dese is josue een groot priester en figuer xpi.

Dese jos

Na dat seruius verslaghen was. doe tradt dese Tarquinus int rijck. dese was die ghen die eerst alle manier van tormenten bedacht Ende namaels wert hi wt dat rijck verdreuen om dat sijn soen lucreciam ũtrachte. waer om en wouden die romeynen voert aen gheen coninghen meer hebben om dat si te veel tyranscapheden bedreuen.

Coninghen van romen

die hoǁudighe tarquing

Cyrus na veel striden die hi ghevoert had. quam hi totten scithen. ende word aldaer vanden Coninghinne tamyrus ghevanghen. Ende mit al sijn heer tot twee hondert dusent menschen worden verslagen Ende die coninghinne onthoefde hem en dede dat hoeft werpen in een vat vol menschen bloets. sprekende aldus. versade dy nv vanden bloede daer dy lang na ghedorst heeft.

Coninghen van parsen

Lucrecia was een eerbaer ende edel joncfrouwe. si wert gheweldelick vercracht van des coninckx soen. waer om dode si hoer seluen seer dwaesselicke Dese wert allegiert tot een exempel der reynicheyt Mer si en wert niet onsculdicht van manslachticheyt. hier of leset augustinum int eerste boeck vā die stadt gods.

Anno mundi

Xp̄s ānt

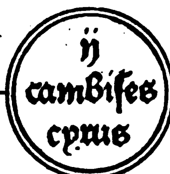
Arphaxat wan mit cracht dat rijck van meden na cyrus doot. Ende hi tymmerde die grote stadt ecbathanis Hi disponeerde hem ribellie werden teghens nabuchodonosor dat is Cambisen. Mer hi wort verwonnen somen leest judith int eerste capittel.

Bisscoppen

Sibilla hellespontica gheboren vten land van troeyen heeft in dese tijt van xpristo prophetiert aldus. Jhesus xpristus sal gheboren werden van een reyne ende suuer maghet.

Falaris sycilus was een tyran die veel onnosel bloets stortede. Dese dede den constenaer ende meyster perillum die een metalen stier ghemaect had om die menschen daer in te pinighen alre eerst in werpen. om dat hi ondersoeken soude wat dat hi ghemaect had Ende sijn stemme gaf een veruaerlick ghelupt doer des stiers mont ghelijck die ossen bleten Aldus so vant die onrechtueerdighe tyran bi tijden den ghen die hi rechtueerdelick pinichde Orosius seyt dat dit ghescchiede int lxiij jaer of daer ontrent eer dat die stadt ghetymmert wert &c. Item Alsmen seyt soe heeft Sicilia gheweest een voester ende een moeder der tyrannen.

Dese Cambises wert menichsins gheheten. Hi wert in Esdras boeck gheheten Artaxerses of Assuerus. Ende in Judiths hystorie die onder hem ghemaect is wert hi ghenoemt nabuchodonosor Dese gheboet seer crachtelick datmen noch den tempel noch iherusalem en soude weder tymmeren. Ende sijn vader ghebode alleen datmen die stadt niet en soude tymmeren. Mer die princen belettent oeck mede en de waren hijnderlick tottet werck van thuus des heren. sonder ende buten weten: scap van Coninck Cyrus. Item dese dede een quaden rechter leuendich villen. ende ghebode des rechters soen op sijns vaders velle te sitten. om dat hi ouermits anxte soude alle quade wercken schuwen ende rechtueerdeliken

vij jaer

rechten.

soen

Holofernus een prinss van nabuchodonosors heer wan veel landen van Cambises Ende brochtse onder dwanck van sijn heer Ten laetsten quam hi tot bethuliam Ende al daer wert hi van die vrouwe Judith onthoeft. somen leest in judiths anderde boeck int xiij capittel.

Een nywe babylonien wert in egypten ghesticht van Cambises die al dat rijck in wan.

Pitagoras die eerste philosoeph.

Anno voer die gheboert cri

Item Wetet dat die wijsheyt der heydenen was gheheel vanden creatueren Ende began eerst vanden afgoden in die tijt dat die menschen noch plomp ende groff waren. Want wie dat doe wat vernuft was. of yet meer wist dan die ghemeente. die wort voer god ghehouden Daer na is die wijsheyt ghewassen Ende doe quamen die oude poeten. die vanden valschen goden menich loghentael versierden Ende hadden dese in voer tijden gheweest. men soudese voer goden ghehouden hebben. Daer nae quamen die wijse die mit wonderlike vermetelheyt. hoer selfs glorie ende eer verbrede. Nochtans en verdiende si gheen godlike eer. om des tijts wil wantment bet wist. Mer leyder si na volchde die oude ghewoenten hoe wel dat si verboden nywe goden te maken. Ten laetsten worden die philosophen vermaert. van welken dese Pitagoras die eerste was om dat hi oetmoedelike antwoerde sprekende dat hi gheen wijs man en was. Mer hi was een minre der wijsheyt Ende dese waren ghemeen contrari den afgodyers. ende veel worter ghedoot Ende veel deden ghescheen die anderen om vrese ende anxt Mer veel quader waren si die om ghiften ende gauen teghens hoer selfs conscientie die wet der afgodyers verheuen hebben hier off leset Augustinum int boeck van die stadt gods.

Coninghen van romen

Coninghen van parsen

pātap tes.

Dese pantaptes Cambises dochter was dese twee hoer wijf den enen als Exenepdes voer en̄ den anderen nae als iheronimus sept op daniels boeck int der de boeck.

Dese Exenepdes nam des Coninckx dochter te wijf Ende niet lang daer na hi en starf. Hi was een vā die seuen wisen die rechters waren ouer dat rijck van ysrahel.

een halff jaer.

iij exenepdes

Nota dat die meyster der hystorien sept dat Darius wt vermaning ende ingheuen van zorobabel woude datment werck vanden tempel des heren soude weder aen nemen ghebiedende allen sinen princen dat si daer toe niet hinderlick mer behulpelick souden wesen hier off leset Esdram int v ende int vi capittel.

Ju dith. weduwe

Die hystori van judith wert onder Cambises coninc van parsen ghemaect Si wert gheset ende allegiert te wesen een exemplaer alre reynichept.

an° mundi iiij^m vij^c ix

Linia xp̄i

Dano ende Phisios Pitagoras discipulen dese hebben die sect gheuolcht ende continueert daermen vijf jaer lang swighen most om dat na die tijt als si wel gheleert waren spreken mochten.

Bisscoppen

Pitagoras die eerste philosoeph van hem hebben alle die philosophen hoer oersprong dat si soe hieten want voermaels hieten si die wise als augustinus sept in sijn viij boeck van die stadt gods. Dese leerde den volck veel goeder leringh Ende ond' veel doctrinen seyde hi datmen oncuusheit soude vlyen Ende dat die beste cyerhept der vrouwen gheen gout ofte suluer was. mer reynichept vercyerde den vrouwen alre meest. Item hi vant die musijck. Item hi seyde datmen na god die waerhept soude eeren want die waerhept maect den menschen gode alre naest. Item doe hi hoerde enen mensch die costelick ghecleet was lelyke woerden spreken doe seyde hi anter spreket costelike ende suuer woerden na v cleederen of treet cleder aen die v lelyke woerden bequaem ende gheliick sijn. Item hi hoerde een ombeleeft mensch spreken die lieuer gheselscap ende conuersaci had mitten vrouwen dan mitten philosophen. dien antwoerde hi ende seyde Die verken weytelen oeck lieuer in die modder dan in schoen water. Dese was onder den volck in sulcker weerdichept ghehouden dat si na sijn doot van sijn huus een tempel maecte.

Dese Darius was een van die seuen wisen Ende bi dat neyen ofte ghecruft van een peert vercreech hi subtijlike dat rijck Hi creech weder tot sijn rijck die van Assyrien Hi bedwang babylonien Asyen ende Macedonien Namaels doe hi begheerde tot eenre coninginghe te hebben des coninc s dochter van sciten. diemen hem nijt gheuen en woude. Daer om quam hi teghens den sciten mit seuen hondert dusent menschen Ende hi en ontsach hem nijt al dat volck in perikel des doots te brengen om begheerte van eenre vrouwe dat seer wreetlick onrechtueerdich ende onwijslick ghedaen was. waer om wert hi scandelike veriaecht Ende hi verloer al daer lxxx dusent menschen Daer na wert hi mit luttel volcks van Athenen als mit xi dusent verwonnen Ende verloer al daer twee hondert dusent Ten laetsten woude hi sijn scaep wreken al daer int aencomen bleef hi seluer. Item sommighe segghen dat hi geloefde in een waerachtich god welcke hi ghebode een tempel te maken ende sacrifici te doen &c. waer om isser hoep van hem. leset Esram opt vi capittel van Esdras boeck.

iiij Darius ytaspis

Abyuth Zorobabels soen

Anno voer die gheboert xpi

Van desen Abyuth ende vanden anderen die in deser linien volgen tot josephs tijt toe en vijndmen nijt bescreuen inder scrifturen dan alleen dat si mitten anderen vanden ewangelist matheo ghetellet werden. daer om en machmen hoer tijt volcomelick nijt weten.

Dese twee propheten waren in deser tijt Ende in des conincs anderde jaer bestrafte si dat volck van hoer verghetelheyt om dat si souden weder tymmeren dat huus des heren Ende si sollicitierdent ende vercreghent aen zorobabel so dat hi willich word den coninck daer of te spreken Ende die coninck gaf daer ghehoer toe ende consentierdet Doe worden die herten der ghemeente ontsteken om dat si tymmeren mochten die tempel des heren. somen leest Esdre int vi capittel.

Aggeus

Zacharias.

Democritus philosoeph maecte hem seluen blint ende arm om liefte die hi had totter wijsheyt.

Anaxagoras had een navolgher die gheheten was Archelaus socrates meyster.

Die bloeyende schoen sentencien van deser philosophen vijntmen in speculo hystoriali vincencij.

Heraclitus tenebrosus.

Hostilius een scriuer der tragedien.

I

Romeynen

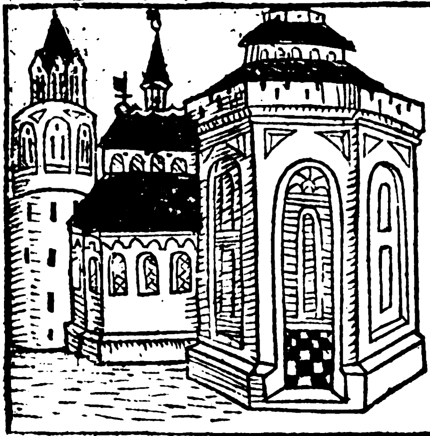
Hier beghinnẽ die raetsludẽ vã romẽ ind coningẽ stede gestelt.
Die romeynẽ hebbẽ hoer heerlicheyt uandt Mer si en hebbẽ die tyranscap niet ontgaen.

Brucq eerste raetsman.

Lucius.

Int jaer cc en xliiij na dat romen ghesticht wert doe hebben die romeynẽ mit rypen raet gheordiniert in die stede der coninghen twee raetsmannen die niet een jaer en souden regieren op dat si van langheyt des tijts heer niet en souden verheffen tot houerdye. ende oeck mede om dat die een den anderen soude onderwijsen desser een van beyden in enighe saken dwaelde.

Coninghen van parsen

Die tempel des heren wort volmaect in Coninck darius vij jaer.

Anno mundi iiij^m vij^c xxxiiij

Leonida coninck van spartaengen mit iiij^m menschen verwan hi ende dode vol na vij^c dusent menschen van parsen Dit is een wonderlick ding te spreken aldus sprack hi sijn volck toe Etet hier nv v middachmael alleens of ghi uwe auontmael doen soude bi die verdoemde inder hellen Ende dat ghesciede also. want van groter vermoetheyt vielen si neder op die doden ende storuen te samen mitten anderen.

Linia xpi

adj liiij

Bisscoppen

Aggeus heeft van desen Tempel prophetiert Dat die glorie deser tempel soude meere wesen dan vanden anderen. welcke dat gheestelike te verstaen is. want onse here ihesus xpristus mit sijnre lichamelike teghenwoerdicheyt heeft dicwijl desen tempel ingaende grotelick glorificiert En in desen wert hi gheoffert op onser vrouwen purificacien dach Anders en mocht die waerheyt der prophecien niet staen. want dese andere tempel en was niet te gelijken bi den eersten Augustinus neemt hier een sterck argument teghens den joden Als dat dese auctoriteyt of dit punct van groter noot was te verstaen van die tempel welcke dat huus gods is wt leuendich steen ghetymmert Ende die tempel also ghetymmert en heeft gheen sins ghelijck ghehadt je swighe van meere glorie Hier of leset Augustinum in sijn xix boeck van die stadt gods.

Dese dictator was daer toe ghesschickt en vercoren dat hi den raetsluden soude voer staen Ende wesen een voerganghere crachtelick hoer vyanden resistencie te doen ende te weder staen Item dicta tor is een naem van een eerber ampte.

Dictator.

In dese tijt was binnen romen een grote twist tusschen den ghemeenten en den senatoers.

Dese xerses coninck van persen maecte dat eertrijck en die zee in groter vrees ouermits veelheyt des volcks welke hi vergadert had Nochtans en wast vol na niet te achten daer hi voerspoet had. Mer in corter tijt verloer hi neghentien werf hondert dusent mannen Ende mer een weynich tijts daer nae wert hi van arthabano sijn prouoest ghedoot. Item dat ghetal der griecken die victori hadden was onghelijck meerre dan tghetal der gheenre die verslaghen worden O dweuighe tijden. hier of leset Orosium.

Dese regnierde xx jaer lang.

v Xerses darig soe

iiij^m vij^c lviij

Iheronimus vertelt in een sijnre Epistelen hoe dat Xerses staende op een hoghe plaetze ouersach een ontallick schaer van volck Ende hi wert te mael seer screyende om dat ouer hondert jaer gheen van allen in leuende lijff soude wesen.

Anno voer die gheboert xpi iiij^c lx

Dese Ioachim wert van josephus ende Eusebius gheheten Iosedech Onder hem wert die stadt van iherusalem weder ghetymmert dit seluer leestmen oeck in Neemias boeck int xij capittel.

Ioachim

Pindarus poete
Sophocles
Euripedes
Herodotus scriuer der tragedien
Dese waren in xerses tiden vermaert.

Socrates wert gheboren in dese tijt.
Empedocles
Permenides
Democritus
Ypocras
Pytagoras
Zeno
Ariscipus
Zenephon
Antistenes
Alchipiades

Dese ende veel ander vermaerde mannen waren in dese tijt welker arbeyt ghebleuen is.

Romeynen

In deser raetsluden tijden was te Romen een grote duer tijt Ende een swaer pestilenci daer die stadt seer of verghing.

Tytus. publius

In dese raetslude tijden ghescie de die bitter ende wrede strijt der veientium i welcke dat glo riose ghesels cap des stadts fabiorum verslagen wert

Verginius doer stack sijns selfs dochter mit enen swerd. om dat si nijt soude ghe brocht werden tot enigher dienstaftichept. daer om werden noch die rechters gedwon ghen neder te legghen hoer teykenen der edel heyt die si voermaels pleghen te hebben hier off leset Tytum liuium van die condicie des stadts van romen int derde boeck.

Coninghen van parsen

artaba nouij mae den.

Dese en wert nijt gheset int ghetal der Co ninghen van parsen want hi weynich profi tierde Nochtans tellet hem Iheronimus int derde boeck super danielem.

Anno mundi iiij^m vij^c lix

Xps linie

elyachim

Van desen en vijndt men nijt inder scriftueren dan dat hi alleen van matheo mitten anderen ghetelt wert.

Ia. liiij

mala chias

Dese malachias die laetste prophect van xij was in dese tijt vermaert en de malachias beduut een enghel om sijn goede leuen ende sijn suuerlicke schoen aenschijn Men seyt dat mit die selue mont mit welcken hi prophe tierden. die enghel des heren openbarende heeft dat selff anderwerf verhaelt.

Biscoppen

Socrates was een philosoephs van wonderliker paciencie ende ghedoechsamheyt. hi was altijt van eenre moet sonder verandering. Men seyt dat hi dat alre subtijl ste verstandt ghehadt heeft van dat eerste wesen dat is van god. waer om wert hem venijnt inden kercker te drincken ghegheuen. Item hi seyde dat die bequaemste wech totter glorie is dat die menschen alsoe leuen als si begheren gheacht te wesen onder den volck. Item hem wert ghevraecht van een rijck man ende van een arm man wie van beyde die meeste waer. hi seyde ende sprack dat die duechdelicste die meeste waer. Item nijt en verliest hi die nijt en heeft Ende weynich behoeft hi die luttel begheert. Item een dwaess wijff en schoen. is een suuerlick tempel op een stil ghetymmert. Item sijn testament was. Ick presentier mijn siel den verlosser der sielen etc.

Tot romen is gheordiniert ende inghesett van xij tabulen want tien tabulen wor-den wt grieken ghebrocht. tot welcke die romeynen noch twee toe voechden int jaer iij^c van dat die stadt begonnen wort. dat was van beghinsel des werlts iiij^m v^c lxxxiiij.

Marcus Gneus.

Quintius gaende int velt wert vanden ploech ghenomen ende wort ghecoren tot een prinss. dese heeft den romeynen die vol na mistroestich waren ouermits menigherley teghenspoet seer grotelike vertroest mit sijnre victorie.

Romen was hier in druck en in liden. die stadt wert verbrant ende die mueren wor-den destrueert etc.

Arthar-xerses.

Dese arthar xerses was langmoedich Ende regnierde xvi jaer Onder desen quam Esdras te ihe-rusalem Ende neemias was sijn schencker dien hi namaels seynde om te tymmeren die mueren vander stadt van iherusalem.

Archita tarentinus was vermaert in groot grieken Plato was sijn discipel van desen scrijft valerius in sijn iiij boeck dat hi sinen knecht lieuer liet ongepinicht van sijn misdaet. dan hi hem wt toernicheyt soude meer ghepijnt hebben dan hi ver-dient had.

Quinto voor die gheboert cxcl

Nee-mias

propheet

Dese Neemias een seer goedertieren man van sonderlinghe deuocie was des coninx van parsen Arthar xerses sijn schencker. Hi wert vanden Coninck ghesent wt die wille gods om weder te tymmeren die mueren van iherusalem Ende hi tymmerden in benauwicheyt der tijden Ende doe dat werck volmaect was. vonden si daer bi mirakel heylich vuer daermen die muer mede wijde. Daer na quam hi weder totten coninck Ende quam anderwerff weder te iherusalem. al daer starff hi ende wort begrauen bijden muere dien hi ghe-tymmert had. Hier of leset ende doer siet sijn boeck.

Cathinus die eerste Comicus heeft on-der gedaente van boertighe fabulen die son-den seer ghestrafft.

Eudoxus Astrologus

Epicurus

Hendnes die walschen streden mitten romeynen En die stadt wert ghewonnen wt ghenomen dat Capitolium. welcke si mede souden verloren hebben. waert saeck dat die gansen niet bet ghewaeckt en hadden dan die romeynen. want die romey- nen oumits vermoetheyt van striden worden si slapende Mer die gansen doer hoer ghcruft wecten se weder. waer om ambrosius verwitende den romeynen hoer on- danckbaerheyt van dat voerspoet des kerstenheyts seyt dat si sculdich sijn meer den gansen sacrifici te doen dan hoer afgoden. des ghelijck spreect mede augustinus etc.

Romeynen

Coninghen van parsen

Die mont vander hellen openbaerde hem seer veruerliken int middel des stads van romen. van welcker wasom ende reeck veel menschen storuen Ende doe Mar- cus curtius hem seluen ghewapent daer in werp. doe cesserde die plaghe der boser vyanden.

Anno mundi iiij^m vij^c lxxxiiij

Linia xpi

Die vermaerde striden van Athenen ghescheide in deser tijt recht oft ander troyen ghweest waer Ende si sijn yammerlike vergaen en tot dienstaftichheyt ghebrocht. O hoe sijn si verdestrueert die heerscappi plaghen te hebben.

ad liii

Es dras

Dese Esdras een seer heylich ende wel gheleert man word vanden volck seer eerweerdelike gheeert. recht of hi moyses ghelijck ghweest waer. hi quam eerst van babylonien mitten anderen Mer beweghen mit vaderlike sorchuoudicheyt keerde hi weder om veel menschen te winnen ende mit hem te bren- ghen Dese Esdras weder maecte ende vernywede die wet ende die heylighe boeken welcke die vanden caldeen verbrant waren. afterlatende den werlt een salich testa ment. hi vant oeck nywe ende subtijlre letteren Ende doe hi dit doer den heylighen gheest salichlick volbrocht had. quam hi weder tot iherusalem mit een grote me- nicht van volck ende mit coninclike priuilegien om dat volck te leren somen leest in sijn boeck int vij capittel. hi starff in eerweerdich ontheyt ende word al daer be- grauen.

Biscoppen

Dyogenes philosoeph was moghender ende rijcker dan alexander want hi ver smade al dat ghen welcke alexander gheuen mocht. Ende hi en was niet beducht noch veruaert voer dat ghen dat hi hem afnemen mocht.

Jnden lxxx of lxxv Olimpias worden die raetsluden ofghe set Ende in hoer steden worden wed' ordiniert x rechters wantet volck hem seer beclaechde vā quaet regi ment d' raetsluden. voerwaer dese ūanderung maecte een grote destrucsi des ghemeen goets om dat een yghelick mit keyserlike teyken en gingē ter tijt toe dat si mit cracht gedwonghen worden ned' te legghen alsulc ke houeerdicheyt eñ tyranscap Mer nv ter tijt en blijft den comeynē ghen hoep vā vrede te vercrighen dan alleen doer patientie eñ ūdoldicheyt. welcke die waerachti ghe wijsheyt gods ihesus xps ons ge leert heeft.

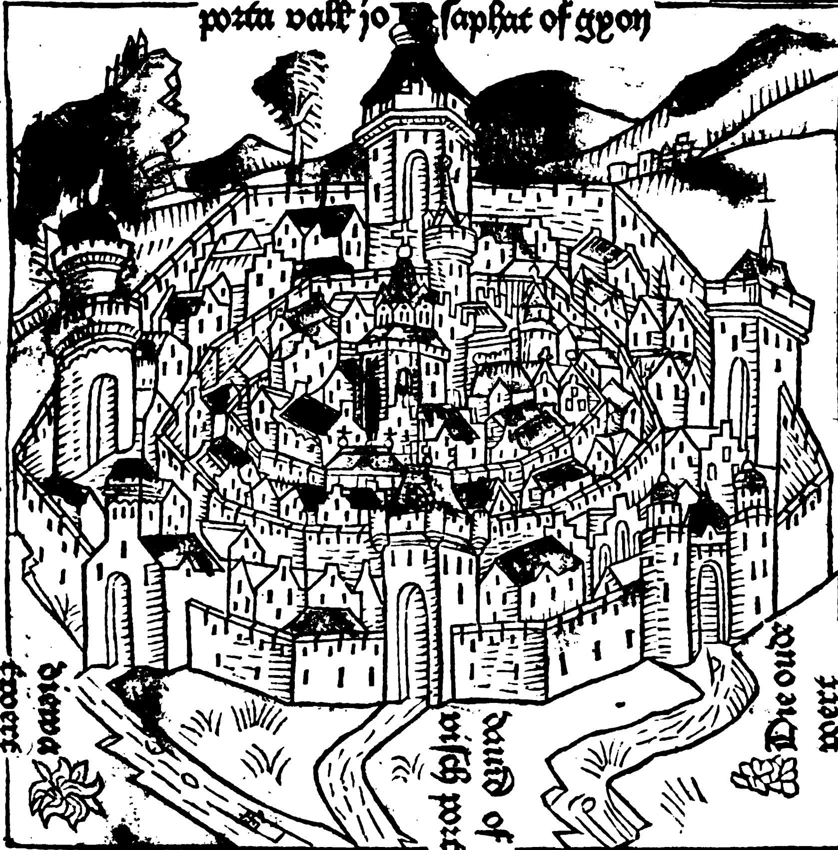
Tien rechters

Xerses ij maenden

Segdiang vij maenden.

Dese twee als xerses eñ segdianus hebben wey nich ghevordert daer om en heb ic nijt notabels van hoer noch in hoer tijt ghevonden.

iherusalem wert wed' ghetymmert.

Die stadt van ihrlm wert weder ghetym mert vā neemias eñ vā die and' kinderen vā ysrahel hebbē in woeningen. die eē is die woeninghe d' ghe meente vā alrehande ambochten. die and' is die woeninghe der edelingen eñ der pro pheten. die dde is die woening des conīcs eñ der priesteren Ende dese stadt heeft .vi. poerten.

Die stadt van meylanen wert in dese tijt ghesticht Ende is ghehieten mediola-na, want daer openbaerde een soech hebbende op die een helft vant lijf wol Ende op die ander helft haer ghelijck ander vercken In aldusdanighe manieren hebben die gloriose dinghen des werlts hoer oersprong ghenomen van cleyn ende snode saken Ende ten laetsten comense daer weder toe.

Romeynen

Dese Darius seynde een swaer machtich volck teghens die van Athenen. waer of worden si ten laetsten verwonnen Ende na beloep der auenturen so sijn die ouerste die nederste geworden Onder desen is egypten of ghegaen vanden parsen Item hi had een broeder die een wel stridende man was ghehieten Cyrus hier of leset orosium in sijn ander-de boeck.

Coninghen van parsen

xix jaer — Darius. Nochus

Plato wert ghenoemt een godlike philosoeph Augustinus prisende verheeft desen recht of hi yet van die heylighe scriftuer ghesmaect had.

an° mundi iiij^m viij^c ix

Plato seyt dattet is een sterck man die sijn toernicheyt verwinnen can. Ende dat is een cranck man die sijns selfs heymelicheyt niet swighen en can. Item ghelijck datmen die eerden potten kennet bi hoer ghelupt. so kenmen die menschen bi hoer woerden.

Xps lini

xl lii

Dese helyazib navolchde Joachim int bisdom als Eusebius seyt Ende nv voert an volchghense hier ghemeenlick josephum als die meyster der hystorien seyt Eusebius. Ende oeck dat hi josephum navolcht

Biscoppen

Helyazib of Eliasyb

In desen tijt worden te romen ordiniert en inghezet die spelen diemen hiet ladimenten om dat ouermits dese ladimenten te romen cessieren mocht die pestilencie Van dese materie tractiert seer veel ende neersteliken sinte augustijn verwitende ende straffende der afgoden valsheyt die ouermits dusdanighe ladimenten eyschte versoening mitten menschen Item also lelyken bedreefmen dese ladimenten dat alleen eerbare mannen ende vrouwen niet en wouden mede spelen. Mer si en begheerdent van verre niet aen te sien. O der afgoden sacrilegium ende valsche afgoderij doer welcke die nywe joecht der romeynen ouermits quade exempellen gebrocht wort tot grote sonden. Aldus om te verdriuen die tijtlike pestilencie ende ander zuycte des lichaems hebben si niet ontgaen die ewighe passie der sielen.

Dyonisius syculus was een quaet tyran Ende wert wt spaiken verdreuen Dese was een vanden discipulen platonis . mer hi en volchde die leeringhe sijns meysters nijt . Het gheschiede op een tijt dat een arm wedue hoer offerhant brocht den goden biddende seer neerstelick voer desen tyranne dat hi ymmer langhe tijt leuen mocht Ende hi staende after dese wedue hoerde dat ghebet datmen voer hem badt . en verwonderde hem seer. Mer doe si die offerhant mit hoer ghebet volbrocht had. doe riep hise tot hem vraghende. waer om biddestu aldus voer my. daer ic di altijt seer lastich gheweest bin ende gheen goet di bewesen noch ghedaen en heb. Doe antwoerde si ende sprack aldus . Heer ic heb ghehadt vier koyen. ende iv oude vader die een tyran was nam van my een koe. doe behielde icker mer drie. waer om bad ic den goden om sijn doot. om bi auentuer als hi ghestoruen waer dat sijn soen die v vader was mochte my die koe weder gheuen. Mer seyder hi was noch quader. want hi alleen nijt en behielt. dat my van sinen vader ghenomen was. mer hi nam van my noch een koe. Ende ic behielder doe mer twee. Anderwerf heb ic ghebeden dat hi mocht steruen. hopende dattet my van v soude verset werden. Mer ghi die alre quaetste. en hebt my nijt weder ghegheuen. mer den bedructen heb ghi meerre tribulacien ghedaen nemende van my noch een koe. Aldus heb ic sorchuoudich geweest of yet na uwer doot noch yemant quader mochte op staen. die mijn enighe koey nv mede naem. ende ic dan van hongher steruen mocht Hier om heb ic den goden ghebeden om v lang leuen ondervijndende onsalichlick dat die dingen ende die wercken der menschen altijt tot een quader neyghen . Dit sijn oude woerden ende een nywe practijck. welke ondersocht heyt die menschen nijt ghelijck en bekennen Mer die dit lyden. connen hoer van lachghen wel onthouden .

Aristotiles doe hi xviij jaer out was hoerde hi ende leerde van sinen meyster plato ende hi was namaels Alexanders meyster .

Anaxagoras starff.

Socrates ende Democritus droncken venijnt inden kercker ende storuen .

Romeynen

Dese is gheheten Camillus furius en̄ was seer behulpelick den ghemeen goede der bedructer romeynen. want stridende verwan hi die vehienten die x jaer lang den ro- meynen seer lastich gheweest hadden Mer die ondancber romeynē verdreuen desen camillum namaels Orosius seyt dat dese victori meer profijtelick dan edel gheweest is. want si sond enighe weerdich ghetughenisse d' romeynen mer mit een heymelic oftrecking ghesch ie de. en̄ dese camillus en liets nijt om d' ondanckerheyts wil welke men hem gedoent had. hi en quam wed' vter ellende om andwerf te beschermen dat lantscap vā romē dese is den kersten menschen gheweest een groot ex empel der paciencie als augustinus scrijft.

camillus dictator

Coninghen van parsen

Assuerus

Dese Assuerus of atharxerses menon was darius nochus soen Hi regnierde van jndien tot ethiopien ouer hondert en̄ xxvij prouin cien. dese had een broed' gheheten Cyrus dien hi na sijns vads doot inden strijde ver sloech. want die begheerlicheyt van heerscappie te hebben en mocht nijt ghelept wer den dan mit alsulke dodelike en̄ blo dighen strijt Nochtans besat hi so veel lantscappen dattet hondt conin- ghen ghenoech gheweest waer. Dese nam eerst tot een wijf den seer schoen coninginne vasti. dien hi nochtans namaels verworp En̄ in vastijs stede nam hi die joncfrou hester van benyamins gheslacht Hi verhoef mardocheum En̄ hi dede Aman hangen Dese assuerus scheen te wesen een vredsam man. mer seer oncuysch somen leest hester int eerste en̄ andd' capittel. Item hi had iij^c sonen van welcken darius in een coninck verheuen Ende noch xl edel mannen mit hem maecten te samen een verbont. als dat si Assuerum die out geworden was wouden doden op dat si te vriliker mochten regnieren Welc ke raet en̄ opset quam voer den coninck. waer om dede hise al doden want daer een mede sondicht daer wert hi mede ghepinicht.

iiij^m viij^c xxxiij

Xps lini

Azor.

Van desen en leestmen nijt inder scriftueren dan dat hi mede van matheo ghetelt wort.

iaadz lii

Biscoppen

mardocheus

Dese Mardocheus was een jode en̄ een heylich man ī dese tijt vermaert Hi was die ouerste na den coninck assuerum int rijck vā parsen Nochtans was hi altijt oetmoedich en̄ deuoet tot gode.

hester conin ghinne

Die hystori vā hester wert hier gemaect na den latijnsche doctoren ouerleset hyram daer hi van dese hystori scrijft ende oeck opt ix capittel danielis.

Malleus torquatus began een seer wrede ende bitter strijt mitten walen Ende doe hi den principael verslaghen had die hem tot striden ver wecte. dien nam hi van sinen hals een gul den halsbant ende hengse om sijns selfs hals. waer om word hi mit al sijn nauolghers ghe heten torquati.

Dese Quincius dictator mit een bloedighen aengang volbrocht hi die strijt welcke van malleo begonnē was

tytus quincius.

hi wan die strijt. mer namaels bleef hi ī die seluer armoede daer hi te voren in was. hi houde mit sijns selfs hant vier merghen lants. Augustinus in sijn vijfte boeck vā die stadt gods allegiert desen teghens sommighe ghierighe eñ houeer dighe menschen.

Dese Ochus die arthax erses ghenoemt wert hi brocht weder dat lant van egypten onder die heerlic heyt van parsen. ende dit ghesciede doe die coninck Nactabanus verdreuen was in ethiopien Ende hi ver dreeff veel joden die hi seynde bi die zee Caspium daer si seer vermenichde Groot wonder ist hoe dat hi den joden soe seer kastich mocht wesen. mit dat hij hesters soen was alsmen ūmoedt.

ochus of arthax erses.

iiij^m viij^c xxxiij

Anno voor die gheboert xp̄i [illegible]

Dese Judas off Joiade Elyzaphats soen was die ouerste priester in mardo cheus tijt. Item na dien dat die ioden victori hadden ouer hoer vyanden ende wel lxxv dusent menschen verslaghen waren Ende amans x sonen ghehanghen waren doe worden tot desen biscop brieff ghescreuen datmen vieren soude den xiij ende xiiij dach vanden xij maent Ende ouerbrenghen die daghen mit bliscap eñ mit groter werscappen in ghehuechnisse der victorie die si op die voerscreuen daghen hadden.

Judas of Joiade

Lacedemones dat sijn die van sparta engen werden aenghevochten eñ verwonnen ende oeck mede ghebrocht tot dienstachteyt welcker dwase beghеerlicheyt vā heerscappie te hebben heeft ontallike veel quaets in ghebrocht als orosius seyt.

Aristotiles die alre vermaerste ende subtijlste van allen philosophen dese insettede die sect peripatheticorum.

Demostenes een orator.

Fabricius was een eerbaer man Hi en mocht van die stadt van romen niet ghetoghen werden mit ghenre ley subtijlheyt des coninchs pirrus. die hem loefde te gheuen dat derden deel van sijn rijck. waer om sprack pirrus te laetsten ende seyde. dit is die fabricius diemen qualiker brenghen mach va duechtlike wercken. dan die sonne van horen loep.

Romeynen — Gayus marcius

In desen gayus tijt ghesciede die strijt tuscorum va welcken viij^m ghevangen ende gheslaghen worden.

Coninghen van parsen — Arsamus of argus — darius arsamus soen.

Dese volchde ocho en regnierde een jaer.

Dese darius was die laetste coninc van parsen en regnierde xxiiij jaer Hi was seer machtich en stout Hi eyschte vaden grieken tribuyt. welcke die saeck was dat die monarchi van parsen destrueert wert. en ouergheuoert wort totten grieken na daniels prophetie. Item men seyt dat van darius volck verslagen worden vijff werff tien honderd dusent mannen die alexander al versloech.

Anno mundi	iiij^m viij^c lix

Linia xpi

Plato starff nae dat speusippus archademien besat.

Orosius seyt dat in dese tijt die nacht duerde tot een groot deel des daghes Ende stenighe haghel viel vten wolcken diet eertrijck seer quetsserde.

ja lii

Biscoppen — jhesus — johannes. — Dese twee broeders waren judas sonen

Vagosus was des coninchs ochus sijn prouoest Dese tradt houeerdelike in den tempel ende beroefdese Hi ghebode den dienres des tempels dat si mosten tribuyt gheuen om twiste wil welcke die biscop had mit sinen broeder jhesu dien hi versloech.

Dese Johannes had een broeder gheheten jhesus die seer stont na dat bisdom waer om maecte hi sijn conuersatie mitten prouoest vagoso ouer dat water. Ende daer op betruwende began hi te twisten teghens sinen broeder johannen inden tempel. ende verwecten sijn broeder so seer tot gramscap dat hi hem doot sloech.

Dese Marcus streedt mit tsestich dusent romeynen teghens den walen die vōervluechtich worden ende hi versloechse te mael seer.

Municia maghet dienende inden tempel vestalis wert le-uendich begrauen om hoerre oncuysheyt wil. Dese ende meer ander worden allegiert tot een exempel hoe strengelick dat die sonden van die heydenen ghepinicht worden.

Alexander magnus wert gheboren vanden Coninginne van Macedonien des coninckes philippus wijff gheheten Olimpias die in ouerspul leefde mitten coninck van egypten nectabanus die inder swarter consten gheleert was Ende ouermits sijn consten bedwech hi den coninginne Ende rustede bi hoer recht of Amons god bi hoer gheslapen had Mit alsulcke bedroch ende loghentael pleghen die machtighe heren eñ princen hoer oncuusheyt nijt alleen mede te onsculdighen. mer oeck te eeren Ende die arme menschen worden onthoeft die in ouerspul beuonden worden.

Anno voor die gheboert xpi

Apuleius ende hermes waren discipulen platonis Si hadden hoer conuersacie inden poertalen ende in and' plaetzen der tempellen. si en dochten noch en becommer-den hoer nerghens mede dan mit die duechden Men leset dat si hoer oghen wt sta-ken om dat si ouermits hoer ghesicht nijt en souden worden of ghetoghen vander contemplacie des wijsheyts.

Quintus curcius een philosoeph Dese twistede teghens alexandrum coninc vā grieken. mit veel reden straffende hem somen leest in speculo hystoriali. hi sprack tot hem. bistu god so en laet nijt of du en geueste beneficien. ende bistu een mensch. denc het dan eñ ouerpeynst altijt dattu een mensch biste eñ verwerp ander ghedachten.

Cobanes philosoeph Dese seyt dat een yghelike mensch wiser is in eens anders menschen saeck dan in sijn selfs.

Hermes trismegistus Dese hiet oeck marcurius eñ was in dese tijt vermaert

Zenocrates was die cuyste ende die wijste onder allen philosophen.

Dese twee raetsluden streden tegens den latinen Decius wort verslaghen Ende ma nilius triumphierde. Mer want hi sijns selfs soen dode. daer om en word hi nijt gheeert somen hem plach te eren En sijn soen want hi tegens ghebot der raetsluden streedt teghens sijn vyanden dien hi ver wan Nochtans om die onghehoersamheyts wil wert hi ghe gheselt en oeck mit een bijl onthoeft Augustinus allegiert dit tot lof ende ere des vaders.

Romeynen

Manlius decius.

Die monarchi ende dat Rijck van grieken

Alexander Magnus. xij jaer

Alexander magnus des coninicks van macedonien Philippus soen Dese was die eerste coninc van grieken Hi began te regnieren in sijn twintichste jaer ende regnierde xij jaer lang Hi is ghehieten alexand magnus dat is die grote alexander om wonderlike victori die hi had ouer alle die werlt in corter tijt dat een bewijslic exempel was des toerne gods want god toende hem sommighe miraculen helpende sijn cracht. want die zee pamphiliam wert hem ghe deylt als hier voermaels dat rode meer den joden ghescheyden wort. doe hi darium verwosch de Oeck ouermits tghebet datter ghestort wort. worden die berghen van caspien ghesloten En die verkeerde joden bleuen daer in Ten laetsten starff hi in babylonien van venijnt dat hi ghedronc ken had doe hi out was xxxiij jaer int jaer des monarchys vijff. en van macedonien xij en mit dese manier machmen veel hystorien concordieren etc. Dese Alexander beheerde alle die werlt ende stichtede die stadt van alexandrien.

Anno mundi

Xps sini

Sadoch.

Biscoppen

Broeders

jadus johan

nes soen

manasses.

Dese jadus ghing in biscops habijt te moet den coninck alexander die hi vertoernt had Ende ter stont wort hi gevredet oftredende van sijn peert en eerde den biscop Ende mit vrede en grote bliscap ghing hi in die stadt ende liet hem halen ende exponieren daniels prophetie die van hem prophetiert was Ende doe dat volbrocht was wert hi seer verblijt. want al dat hi in sijn drom ghesien had word mit rechter ordinanti veruult Ende hem docht dat hi die gheen was van welcken die prophetie sprack. Ende daer wt nam hi meerre stoutichet te strijden teghens Darium Ende doe dat sacrificium gheoffert was ghebode hi den joden te begheren wat si wouden. en hi ver leendet hoer op dat si sijn wet ende rechten hielden.

Hier ghesciedet alre eerst dat die romeynen hoer willichlick ouergauen in hoer vy:anden handen Weet dat tot deser tijt toe en hebben die romeynen hoer nijt laten van ghen of tot enigher dienstafticheyt brengen Mer si wouden lieuer verwonnen of oeck doot gheslaghen wesen En dese grote vromicheit wert den romeynen benomen van den sampniten Mer die raetsman papirius verwan den sampniten ende brocht die romeynen weder tot hoer eerste vromicheyt wattan dat si meere oneer als menedicheyt aen namen.

papirius raetsman

Dese papirius was in sijnre kijntheyt seer wijs. Hi visierde een schoen loghen om te verhuden voer sinen moeder der raetsluden heymelicheyt Ende doe hi een man wort was hi also wel stridende so dat hi gheordiniert wert teghens alexander wel lier toecoemst die romeynen seer ontsaghen Dese en achtede den afgoden nijt Hi bespottede die wijghelaers ende voerseggers der onghelucklighe dinghen Ende dit scriuen die doctoers tot sijnre eer ende lof. want hier in toende hi hem te wesen een wijs grotmoedich man.

iiij^m^ viij^c^ lxxxiiij

Die tijden waren seer veruerlike Aen allen canten hoerdemen die stemme des bloets weping ende crijsing des strijdende volcks O wonderlike patiencie gods.

Alexander magnus regnierde xij jaer Ende in elcke jaer stichtede hi een alexandrien.

ad .iii Xpiuno voor die gheboert iijc

Dese sarabalka was des conincs darius prouoest Hi quam den coninc alexander mit viij^m^ mannen te dienst en bewerf oerlof te tymmeren een tempel inden berch garizim daer hi sijn swagher manassen biscop settede die jadus broeder was Hier beghint die twist der joden want veel vanden joden aenhenghen hem die al geheten worden samaritanen want si vanden anderen joden ghebannet worden.

Sarabalka

Orosius seyt dat alexanders heer welcke seer cleyn was versloech dat volck van parsen totter somme van vijff werff tien hondert dusent menschen.

Item dat eerste schaer van volck dat verslaghen wert had vi^c^ dusent mannen Dat anderde was van iij^c^ dusent voetganghers ende j^m^ te peerde Ende in dese derde strijt wort darius ter doot toe ghewont Ende doe hi vlyen woude wert hi yammerlike alleen in die wech verlaten Al daer starff hi in alexanders teghenwoerdicheyt ende mit grote bermherticheyt. nochtans mit coninclike eeren dede hi darium begrauen.

Romeynen

Coninck van assyrien

Coninck vā egypten

Coninc vā macedonien

Dese antigonus coninc van assyrien sprack Na dien dat ic purpuer aenghetoghen had en hoerde ick nye dat waer was Mer ī eenre nacht dat ic mijn cleet veranderde heb ic alle quaet dat ick ghedaen had ondsoekende ghelecrt.

Anti gonus

xl ptolomeus lagi f

Dese philippus coninck van macedonien was alexanders broeder soe iheronimus scrijft.

philippus.

Van dat rijck van egypten wert vervolcht in dese lini der coninghen van egypten. want die coningen waren bi tijden den joden gunstich ende bi tijden seer moeylick Ende dat om deser saeck wil want die coninghen van syrien die striden vol na altijt mitten egyptien Mer die kinder van ysrahel sittende int middel hoe dattet hem keerde altijt worden si tribuliert. nv vanden enen ende dan vanden anderen Ende ptolomeus quelde se eerst lastelike. ende dien hi veng vercoft hi scalclic Ende om deser oersaecks wil sijn si verstroeyt in allen nacien somen leest int werck der apostelen int anderde capittel Mer hi en ontghing nijt onghepinicht hier of leest Orosium.

Anno mundi iiij^m ix^c viij

Linia xpi

Alexanders heer was so cleyn als orosius seyt datter waren mer xxxij dusent voetganghers iiij dusent te peerde. hondert ende lxxx sceep Mit dusdanighe crancke macht van volck heeft hi alle die werlt aenghevochten En het is onseker wat datter meer te verwonderen is als dat hi mit dit cleyn volck die ganse werlt ghewonnen heeft Of die stoutichheyt aen te vechten ende te striden mit dit volck teghens alle die werlt.

ixx ij

Doe Alexander ghestorven was Ende die twaleff welcke hi dat rijck deylden mit malcanderen nijt en consten ouer een draghen. doe worden si twistende ende maecten ontallike striden Ende dat quaet wort vermenicht opter eerden bouen maten. Ten laetsten doe die ander verdestrueert waren doe behielden dese vier als Antigonus Ptolomeus Philippus ende Seleucus die macht ende heerlicheyt na daniels prophecie Siet ende leset orosium.

Bisscoppen

Coninghen van syrien

seleucus of

Dese Seleucus na dat hi babylonien na veel striden ghewonnen had. doe settede hi op sijn hoeft een dyadeem Als een coninc van al Asyen int xij jaer na dat alexander ghestorven was Ende van deser outheyt soe tellet ende rekent die scrifture machabeorum dat rijck der grieken als Eusebius seyt.

Romanu

Dese Seleucus was Anthiochus soen ende stichtede die stadt seleuciam.

In deser Raetsluden tijt waren die romeynen ver ueert wāt vier principael wt dē volck vā ytalien maecten tsamē een compact teghens den romeynen die sij nochtans subtijlike alleniken verwonnen.

Fabius quintus decius

In deser raetsludē tijt wordē meer dan xviij dusent romeynen verslaghen Tē scheen oeck anders nijt dan dat die romeynen een rechtueerdige strijde voerden.

Dolobella domicius.

In dese tijt na dat die romeynen grote scade hadden gheleden so hebben si die sampniten seer verdruct. het was als eyghentlick dat si weynich voerspoets ende gheluck hadden dan na grote periculen ende groten arbeyt Augustinus seyt dat die Romeynen veel salichliker sondē ghleeft hebben des sij nae ghevolcht hadden die manier der simpelre ende oetmoedigher menschen ende ghelaten hadden die houerdye van heerscappie te hebben.

·iiij^m ix^c ix·

Menander Comicus
Menedemus philosoeph
Speusippus philosoeph
Philemon philosoeph

Die principael datum deser historie is dat xij jaer na dat Alexander sterff in welcke dat rijck der grieken began nae die rekening des boecks machabeorū.

Die iaren voor die gheboerte xpisti · ii^c xc ·

Dese steden werden ghesticht Als.
Edissen
Anthiochien
Seleucien

Onyas.

Iaddus

Olimpias

alexanders moeder.

Dese olimpias alexāders moeder was een wijf vol tyrāscap si wert ghedoot Ende ontfeng den doot sonder enich teyken van vrouweliker anxtvoudicheit gelijck hoer soē seer stracklick ghestoruen was etc.

Dese symon wert om sijn sonderlinghe heylicheits wil gheheten die Rechtueerdighe symon vanden ghemeen volck dit ge schiet oeck dicwil veel ander menschen.

Die rechtueerdige symon.

Sostratus.

Dese sostratus tymmerde in alexandrien in die zee Een alte groten toern gheheten pharus hebbende xxiiij passē vērinder zee fundiert op vier glasende pylers dit is een van die vij wonderlike dingē die inder werlt sijn.

Calistenes philosoeph was Alexanders mede discipel onder Aristotiles dese wert van alexander ghedoot om dat hi hem nijt en woude aenbidden voer god.

Dese Emilius voerde mitten Romeynen een rechtueerdich strijt teghens den ta=
rentinen Ende pirrus coninck van grieken was den tarentinen behulpelick En

Romeynen

si streden langher dan vier jaer Ten laetsten
word pirrus verwonnen ende quam weder
in sijn lant daer hi yammerlike sterff Na=
maels maecten die Tarentinen mit die van
carthagen een ouerdracht daer die strijde pu
nica hoer oerspronc aff namen.

Coninghen van Egipte

xxxviij. iaer.
philadelphus

Dese ptolomeus philadelphus was een deuoet coninck
Hij aenbad een waerachtich god. hij was den joden seer
gracioess. hi verloste wel hondert dusent ende. xx. duset
joden vand ghevanghenisse ende settese weder i haer eers=
te vriheit. van welcke hy daer of veel verhoeff ende groet maecte Dit dede hij alte
mael om hem behaechlic te maken gode van ysrahel welckes wonderlike werc=
ken hi ghehoert had dese ptolomeus begheerde dese wett te hebben die niet en mocht

Linia Xpi

Anno mundi
sadochs
soen als
matheu
scrijft.

ouerghesetwerden in enich ander tael dan vanden eer=
weerdighen ende deuoten mannen mit betameliker eer=
weerdicheit ende solempniteyten Sommighe hebbent be=
socht willende die wett trecken in haer hystorien. Mer
die worden gheplaecht ter tijt toe dat sij penitenci deden
Hier om seynde die coninc totte biscop Eleazarum dat hi hem woude weder seyn=
den gheleerde en bequaem mannen dit werck te vol brengen als die wet te ouer=
setten dat die biscop gheern dede. hier off leset die meister inder hystorien.

Biscoppen

Dese was ptolomeus philadelphus dochter Ende ptolomeus euergetes
was haer broeder Ende haer man was die coninck van syrien gheheten
Anthiochus theos.

Coninghen van syrien

sother
.xvij.
.jaer.

Van dese Anthiocho den derden coninck van syrien nae Alexan=
ders tijt. werden al die na volghende coninghen van syrien ghehe=
ten Anthiochi Dese Anthiochus tymmerde Anthiochien.

Jn dese tijt was te Romen een zwaer lastich pestilencie sonderling onder den vrouwen ende onder dat vye so dat die vruchten inder moeder lichaem ghemeen- lick storuen Ende men vermoede dattet gheslacht der beesten soude ver- gaen hebben .

mar- cus curi- tius

Dese Curius vacht die derde strijt teghens den Epiroten Ende nae dien datter . xviij . dusent verslaghen waren . doe word oeck pyrrus voervluchtich . dese sprack ick en mach ouermits strijden nijt om- gheheert werden Noch mit gheen ghelt ende goet en laet ick my om copen Jck be- gheer meer die rijcken te ghebieden . dan seluer rijck te wesen .

man

Die Romeynen ende veel ander die voer ende na deser tijt gheweest hebben . wa- ren na des werlts eerlicheit . seer heerlike wetlike strenghe ende waerachtighe man- nen ende in allen duechden vermaert . so dat die heylighe doctores hoer wercken dē kersten voersetten tot een exempel Mer nijt hoer mening Want si derfden tgheloef ende die wercken des goedertierenheits .

iiij^m ix^c xxxiij

Josephus seyt dat in dese tijt cessierde een Redelick schijnsel Want als die son ne op coemt so vergaet die morghenstont . dit is te verstaen dat xpristus die waer achtighe sonne die de onbedriechlike waerheit soude leren toecomende was Dus most dat schijnsel der figueren een eyndt nemen . doer het den meister super exodū .

Die lxxii voer die gheboert xpristi . adj ii

inter- ptes .

Dese lxxij beduden ende ouersetten die heilighe scriftuer vten hebreeusch in griexer tael Jtem mit grote mirakel hebben so veel mannē in lxxij daghen die heel heilighe scriftuer beduut ende ouergheset mit grote een drachticheit ouermits hulp des heilighen gheest ꝛc Hier of leset Augustinum in sijn xviij boeck van die stadt gods seer suuer- lick Mer Jheronimus en concordiert nijt ouer al . somen leest in prologo biblie .

symons broeder .

Elea- zarus

Dese Eleazarus seynde den Coninck ptolomeo lxxij wijss mannē om die wet ende die scriftuer te beduden ende ouer te setten . hi seynde hem van elckē gheslacht ses mannen Ende datter meer dan lxx werden ghenoemt dat is bi tijden die ghe- woent inder scriftueren datmen somwijl een cleyn ghetal verswighet dat bouen een grote somme gaet .

Archesios philosoeph

Crisippus philosoeph seyt dat een dwaes mensch en kan ghē ding wel ghebruken Daer om en is hem gheen ding nvt off orber .

Crates thebanus worp een clomp gouts in die zee sprekende jck wil lieuer die Rijckdom drencken . dan ick van haer soude verdroncken werden .

Romeynen

Dese Genucius raetsman van die stadt Regiuorum Ende hij seynde tot romen een legioen romsche ruiters die al vā dē borgheren ghegheselt worden Eñ int middel des stadts mit eē bijl onthoefft. om dat sij niet soe vromelike hoer en hadden inden strijt Aldus strenghelick word te romen justicia ghedaen datmen oeck niet en spaerden den ghenē die victori hadde des sijhoer in enich ander cleyn ofte weynich punten ontghinghen.

genucius raetsman.

Sempronius.

Dese Sempronius strede teghens die picentes Ende dat eertrijck wordt beuēde. recht oft ùueert waer te ontfanghen dat bloet dat daer ghestoert soude werden Eñ vol na worden si al verslagē van beyden partijen. wtgesondert alleen een weynich romeynē die victori behielden.

Coninghen van egipten

Anno van beghin der werlt

Linia Xpi

In dese tijt was te romen een wonderlike grote blixem daer die huse ende die muren of verbrande Eñ die vlamme opende dat eertrijck eñ verbrande vijff marghen lants Niet lang daer nae worden die fonteynen in bloet verwandelt Ende men sach melck druppen van den hemel.

Biscoppen

Dese Anthiochus theos had eē alten swaerē lastighen strijt teghens ptolomeū philadelphum coninck van Egipten Eñ want sij striden niet en mochten comē tot eendrachticheit Soe worden sij bij een ander manier ghevredet Want hij nam te wive beronicen des conincs dochter van Egipten ghelijck daniel ghepropheticrt had.

anthiochus theos

Coninghen van syrien

Herasistratus een meister in medicinen was in dese tijt vermaert

Dese Appius verwan lich- telic die syracusanos en penos en dwangse dat si scatting mosten gheuen hi verdestrueerde den wech Appia Ende hi inleyde die wateren geheten claudias

Appius claudius.

Hanibal die ouste.

Dese hanibal began die eerste strijt punicum hij word eens en anderwerf vanden romeynen verwonnen Ten laetsten wert hij van sijns selfs heer neder ond die steen geworpen Also sterf hi dese was seer ongheluckich.

Ptolomeus Euergetes.

Dese ptolomeus Euergetes was philadelphus soen hij was een wel strijdende man van groter victorie Ende na dien dat hij syrien Ciliaen ende een deel van Asyen beleghen ende ghewonnen had onder veel ontallick ghewest goets dat hi ghenomen had. so heeft hi oeck weder ghebrocht die goden welke Cambises in parsen gheuoert had. Daer om is Euergetes te segghen een weder om voering.

iiii^m ix^c lxv.

Josephus een legaet des joedschen volcks. Dese versoende die toernicheit des conincs teghens die biscops onyas wil Ende hi wert van hem ghemaect een leydsman des lants van judeen Ende oeck der landen al omtrent legghende dese had een cleyn soen gheheten hyrcanus welkes wonderlike ustant woude die vader onder vijnden Ende gaff hem iij^c juck ossen sonder koerden ofte ander reescap. om daer mede te ploeghen. te eren ende te saeyen dat lant in der woestinen Ende dit kijnt bedacht gheen kijns raet Want hi dode x juck ossen en gaf dat vleysch den arbeyts lude Ende vanden vellen maecte hi coerden en basten die ploech mede voert te trecken.

Onyas.

Dese onyas des rechtueerdigen symons soen heeft wt liefte des wets of meer wt ghiericheit geweyghert tribuut te gheuen den coninck van Egipten Euergeti Ende daer om wert dat heel lant van judeen belast Als iosephus seyt.

Romeynen

Dese gneus wert scalckelick van hanibal ombeuanghen en versla= ghen dat gayus hardelick wraec= te destrueerede sijn heer ende maecte hem voervluchtich.

Gneus. Gayus

Attili us Regu lus.

Dese regulus had eerst grote vic= tori. hi verwan drie coningen hi crecht ond dwang lxxiij steden. hi dode een groot serpent van C. ende xx. voeten lang Ten laetsten doe hij alte strang was teghens sijn vyanden ende hij gheen vrede woude gheuen dan ond grote tribuut daer om worden si desperaet ende mistroestich En hij sijn te samen aenghecomen teghens hem ende verdestrueerde sijn heer. ende namen hem gheuanghen Noch hadden sij doe gheern vrede mit hem ghehadt Mer hij als een trou man woude lieuer in groter pijn steruen dan quade en valsche vrede te gheuen waer om wert hij seer van sinte Augustijn ghepresen.

Coninghen van Egipten

Anno mundi iiij^m ix^c lxxviij.

Linia Xpi

Eliud.

Dese Eliud wan Eleazar Als matheus scrijft in sijn eerste capittel.

iad .li

Biscoppen

Dese symon Onyas soen had sonderling groot loff somen leest Ecclesiastici in sijn. l. capittel hij verbeterde die tempel. hij verbrede die stadt ende hij was te mael gheestelick.

Sy mon

onyas soen.

Coninghen van syrien

galericus

antio chus.

Dese was Anthiochus theos soen van sijn eerste wijff laodice die haer man mit venijnt vergaf Ende sij dede beronicen mit haer kijnderen do= den Ende sij settede galleriacum dat hij soude regnieren in sijns vaders stede Waer om wert dat coninck rijck van syrien beleghen ende verueerlick aen= ghevochten vanden coninck Euergetes Dese gallericus liet after twee sonen Als seleucus ende Anthiochus magnus die alle beyde regnierde.

Dese twee waren droeuich om dat regulus ghevanghen was Eñ si quamen om hem te vlossen mer si en vorderde niet

Emilius. fabius.

In dese tijt was een jaer van vreden nae die eerste strijt punicam Ende dat wort ghe acht voer mirakel want in C. ende xl. jaren hadden die Ro meynen gheen vrede ghehadt

Lucaci us met el man.

Dese heeft die van Carthage na veel strij den seer vernedert so dat sij paeys ende vre de begheerden Welcke sij vercreghen ouer mits grote compositie die sij maecten Mer sij en hielden nit lang.

Euergetes
[illegible] iaer

ptolo meus philo pator.

Dese ptolomeus philopator voerde een strijt teghens twee broeders als tegen seleucum ende Anthiochum magnum hi verwan eñ versloech veel dusenden. noch tans en had hij gheen victori hier off leset Iheronimum super danielem Item hij verwan die joden Ende hi versloecher lx. dusent die ghewapent waren.

Een grote plaghe van water eñ van vuer die vol nae al die stadt had doen vergaen was in dese tijt.

Die iaren voer die gheboert christi

Ihesus syrachs soen heeft ghemaect een boeck dat Ecclesiasticus hiet Ende wert oec ghenoemt pantheron dat is geheel duechdsam Datmen van groter weerden hout ende datmen veel besicht inden dienst der heyligher kercke.

ihesus

syrachs soen.

Dese hanibal was een seer wreet ende een quaet coninck van Af friken Doe hij ix jaer out was swoer hij ende beloefdent sinen vader dat hi hem soude na volghen in hatt ende niet teghens die romeynen. dat hij die seer ontrouwe was. trouwelick volbrocht heeft Want hij bracht die romeynen vol nae tot mistroesticheit Ende hij soude die stadt ter eerden toe gheslecht hebben. dest god niet belet en had. hi versloech op een tijt also veel edel romeynen datmen drie mud ringhen van hoer vingheren nam hi maecten een brug in een water vander romeynen doder lichamen daer hij sijn volck ouer leyde Ten laetsten wert hi van Scipio verwonnen ende hij wort dicwil voervluchtich Eñ hij dode hem seluen jammerlike mit venijnt.

Hani bal.

In deser tijt wortter menich fins ghestreden teghens die falisces ende die wa: sen Na welcker striden en hebben die romeynen mer een jaer gheweest sonder strijden ende bloet storting.

Romeynen

Dese ephiphanes was vier jaer out doe sijn vader sterff Waer om so strede Anthiochus magnus teghens sijn leydsmannen Ende namt all wt sijnre macht wtghesondert alleen Egipten Mer doe dese Ephiphanes out was vij jaer doe hilicte Anthichus magnus sijn dochter die Cleopatra hiet ende xiij. jaer out was aen desen Ephiphanem in droch. bij consent van sinen soen die oeck Ephiphanes hiet of die Edel Anthiochus. En doe Anthiochus magnus ghestoruen was. doe veruolchde sijn soen dat oude droch ende versbech ptolomeum Ephiphanem bedriechlick daer hij sat in een werscap Nochtans en behielt hi Egipten niet. Want die van Egipten stonden hem vromelike weder soe dat hij scandelike voervluchtich word.

Coninghen van egipten

Philopaters soen xxiiij jaer

an°. mundi

Linia Xpi

Nota dat dese twee broeders Als seleucus ende Anthiochus magnus woudē wreken dat bloet hoers vaders ende oude vaders die verslaghen waren van Euergetes Coninck van Egipten Ende sij brochten een groot heer teghens philopator Euergetes soen Mer voer den aen gang so sterff seleucus En Anthiochus magnus veruolchde die strijdt Mer hij verloer al sijn heer ende wort seluer voervluchtich. ende scarp hielt dat hij niet ghevanghen en word. Anderwerff vergaderde hi veel volcks om ende teghens Ephiphanem philopatoers soen die noch een kijnt was van iiij jaren En hi had mit hē philippum coninc van macedonie mit veel and edel mannen En hij behielt de victori teghens die leydsmannen des voerghenoemde kijnts. hij verdreeff scopam den leydsman. hij vercreech judeen mit veel ander steden Ende al beswaerde hise soe seer. dat hi seluer voervluchtich wordt. Ende want hij Egipten mit striden niet winnen en mocht. soe loefde hi scalcelick Ephiphani sijn dochter Cleopatram te gheuen tot een wijff. om dat hi dan mocht comen int lant om te bervuen. Mer hi en bedreeff niet Want sijn opset verboetscapt word Ten laetsten doe hi hanibal behulpelick was teghens den romeynē doe wert hi verwonnen ende ghedwonghen den romeynen tribuut te gheuē En daer na en had hi gheen voerspoet Wāt doe hi die ouerste prouincie doer reysde

Biscoppen

Coninghen van syrien

Dese was galle ricus soen Ende wert in iij. jaer verslaghen. Ceramnes

Dese wert in naneces tempel ghedoot.

magnus

Jn dese tijt wert hamilchar hanibals vader die een hartoch en een leydsman van karthagen was verslaghen van den spaegers dese fuluius verwan die illirios

Fuluius

Lucius . gayg.

Dese Raetsmannen hadden die heel machte van italien vergadert ende si waren sterck viij^c dusent ghewapender mannen om anxt vanden walen die si seer ontsaghen . Ten laetsten worden die walen verslaghen ende verdestrueert.

Nota dat die joden wt die verhenghenisse gods altijt tribuliert worden . op dat si niet weder souden comen totter Afgodye Als si voermaels plaghen .

Die anderde strijt punicarum duerde xvij jaer lang .

Tytusliuius een scriuer der tragedie was in dese tijt vermaert.

Jn dese tijt worden die romeynen verueert van wonderlike teykenen prophetierende veel quaets dat hoer nakende was van hanibal .

v^m ix.

Jn Egipten wert een tempel ons heren ghetymmert in ghelijckenisse staende te Iherusalem die tot vespasianus tijt toe duerde Ende wert doe vter gronde verdestrueert .

Die jaren voer die gheboert xpi C.xc.

Dese Onyas magnus om der tyranscaps wil van Anthiocho wert hi voervluchtich Ende reysde mit veel joden in Egipten uensende hem aldaer te volbrenghen ysayas prophecie in sijn xix capittel Als vanden tempel te tymmeren . Mer daer in sondichde hi qualick wercken de Mer die coninck ephiphanes ontfeng hem danckberlick . gheuende hem dat lant heliopoleos En daer tymmerde hi die tempel .

Onyas . magnus

En quam in persiden Aldaer gaende inden tempel nanee mit weynich volcks word hi vanden priesters bedroghen ende yammerlick verslaghe Ende wert alle mael ontlet somen leest int ij boeck machabeorum int eerste capittel hi afterliet twee sonen die een hiet seleucus die eerst regnierde En die and' hiet ephiphanes Dese twee waren so seer quaet dat in ghelikenisse van desen . schee die vader wat eerbaerheits te hebben .

Romeynen

Scipio liep eerst hanibal te moet Ende dat heer der romeynen wert vol na verslagen daer na word oeck simpronius ūwonnen Ten laetsten wert flaminius mit xv dusent menschen verslaghen.

scipio flamminius.

Hier was Romen in groten druck ende lyden Want daer wordē so veel romeynen verslaghen dat die gheen die leuendich bleuen wouden vluchten wt romen.

Dese metsluden quamen te stride teghēs hanibal coninck van karthaghen Ende sy verlorent. Ende daer verghing die hoep d' romeynē wāt daer wertter wel xlini dusent doot gheslagen Ende daer na worden si altijt ūwonnen so dat si wanhooptē ymmermeer haer eerste cracht weder te crighen.

Paulus themencius.

Coninghen van egipten

Anno van beghin der werlt

Linia Xpi

Plautus een wel sprekende man.

Dese Eleazar wert mede ghetelt vanden ewangelist matheus in sijn eerste capittel.

Eleazar.

Biscoppen

Dese symon onyas soen behielt dat bisdom doe sijn vader voervluchtich word.

Dese drie hoe wel dat sy waren vant priesterlike gheslacht. nochtans en werden sy nijt ghesetin die lini der biscoppen om haer afgodye ende quade werc ken wil Ende oeck en quamē si nijt te deghē noch te recht in die biscoplike staet. so men in veel plaetzen machabeorum wel bescreuen vindt.

symō

jason.

menelaus

alchimus.

Dese Alchimus. wert van demetrius. Coninck van syrien biscop ghemaect hij was jude machabeo seer moeylick Ende doe hij die muren van dat huus des heren ende die wercke der propheten destrueerde doe word hi gichtich ende starf in groter pine.

Coninghen van syrien

Colosus was een ghegoten metalen beeldt van. C. ende xxvi voet groot dit beeld viel neder Ende brack ouermits eertbeuinghe.

Dese philometor Epiphanes soen van cleopatra regnierde xxxi jaer Ende doe hi noch iong was wert hij seer verdruckt mit veel bedrochs ende laghen vā Anthiochus Mer die Romeynen seynden hoer legaten ghebiedende Anthiocho. dat hi haer vrienden nijt meer moeylic ofte lastich waer. si wouden die saeck des strijts eynden Item Marcus publius maecte een cyrkel om Anthiochum. eñ sprack aldus Die oudermanss ende dat volck van romen ghebieden v dat ghi nijt wt die Cyrkel en gaet. ghij en antword eerst Eñ doe die bose mensch sach Dat hi sijn tyranscap nijt volbrengē en mocht doe sprack hi. dunctet den oudermanss ende den volck goet te wesen soe willen wy van heen reysen Doe quam hi ende liet Alexandrien beleggghen eñ keerde hem weder om totter armer joden lant Eñ al rasende dede hi wraeck opten jodē Dat hij in sijn meere eñ starcker nijt doen en cost. Alsmen leest machabeorum int eerste ende int twede Capittellen.

.xxxi. jaer philometor

Die iaren voer die ghebort christi.

Onyas. pius.

Dese Onyas pius was een heylich man. ende gode danckbaer. bequaem ende liefal mit allen menschen also wel den quaden als den goeden Ten laetsten wert hij mit groot onrecht doot gheslaghen van Andronico soe men leest int Anderde boeck machabeorum int iiij Capittel.

Dese glori ose jongheling Scipio doe hi out was xxiiij jaer doe was hi als die anderde machabeus. Hij verhefte weder bij die bermherticheit gods dat ghemeē goet

Romeynen

der romeynē dat vol na ŭgaē eñ ŭuallen was. hi veriaechde hanibal. hi verwan die van hispaengen ende die van affriken. hi maecte den romeynen Anthiochum in een knecht. Hij settede die van Asyen dat si dē romeynē mosten tribuut gheuen. dese scipio die so veel grote dinghen ghedaen had starff ten laetsten balling buten lants Dese scipio hiet oeck Affricanus want hi Affriken ghewonnen had. hi quam mit. xx. dusent binnen Carthaghen ende verwan hanibal ende brande die stadt. Daer nae sterf hanibal van venijnt.

Coninghen van Egiptē

Scipio Affricanus had dit ghemeen woert dat die Romeynē hoer nijt en ŭhoeuen alst hem wel ghing Ende dat si hoer nijt en versloeghen alst hem vulieck ghing Itē Nymmermeer en bin ick min alleen dan als ick alleen bin Ende nymmermeer en bin ick min ledich dan als ick ledich bin.

Anno mundi v^{m} xxxiiij.

Linia Xpi

Bouen die stadt van iherusalem worden in dese tijden ghesien inder lucht vuerighe scharen wel. xl. daech lang Ende daer na volchde een grote plaghe soe men leest int anderde boeck machabeorum int vijfte Capittel.

aȝ D

Terencius Comicus was in dese tijt vermaert hij seyt datter gheen ding en is soe lichtelick te doen. ten wert een wel lastich ende zuaer diet onwillichlick doet.

Biscoppen

Coninghen van syrien

Dese seleucus des groten Anthiochus soen was een arm grof eñ een versmaet mensch hij was onweerdich der coninckliker eer. hi was seer quaet. ghelijck sijn vader. hi regnierde een weynich tijts. want sijn broeder ontnam hem dat rijck drochlick. Dese seynde helyodorum om den tempel te spolieren ende te berouen. hi wert wel berispt ende quam ydel weder om. somen leest int twede boeck machabeorum int derde capittel. Item om deser twisten wil quam alte veel quaets so dattet Rijck van grieken dat ist rijck van syrien vanden romeynen tot een prouinci ghemaect wert.

Coninghen van syrien

des groten anthiochus soen dese en was nijt wijs.

In desen tijden waren daer soe veel ende langhe strijden after een veruolghende dattet also veel den heydenschen doctoren als den kersten verdriet te scrauen of totter memorie weder halen jn welcken te verwonderen staet der romey: nen starcheit en haertheit dat hē ghee vrese ofte tribulacie ŭ ueren en mocht. so dat sij hem enigen machtighen coninck soniwijle op soude ghegheuē hebben off in handen ghegaē Mer si opponierden off sette hem teghens dien. sonder ophouden ondersoekende menighe wandelberheit des auentuers. Dit dede die mynne des vryheits. ende begherte van lof te hebben En die liefte des wertlikes eerbaerheit hadse so doer steken Dat sij hoer lijf ende goet. wijff ende kijnderen. vrienden ende maghen daer om gheuen wouden ende latense willichlick. hier om begheerden die machabei hoer gheselscap Dese Quintus voer de die strijt van macedonien Ende doe hij den coninck philippum verwonnen had. doe gaf hi vrede Hier soe eyndet dat rijck van macedonien. hij verwan die lacede: mones. hij vergaderde die romeynen die vercofft waren.

Quin
tus flami
nius.

Dese Anthiochus Epiphanes dede groot laster in Iherusalem ende inden tem: pel gods. hij verdreef al die god diende Ende hij dwang dat volck totter afgoden dienst ende tot lelike sonden Ende hij is gheheten Epiphanes dat beduut edel van den hoefde totten voeten. Buten ende binnen was hi alte mael arch boess ende quaet Ende hier om seytmen dat hi is een figuer van Entekerst. hi maecte veel marte: laers mit verweerlike tormenten Hi quam verradelick in Egipten als sijn vader dede Mer hij en vorderde noch en bedreeff nijt Want die romeynen stonden hem vromelike weder Daer nae sonder enighe handen mit onvruchtbaere penitencie is hij te nijt gegaen Sijn quade wercken ende hoe dat hij romen belach en hoe daniels prophecien in hem verwolt sijn dat leest int boeck machabeorum En inden doctoren op daniels boecken Ten laesten plaechde hem god ende vanden vromē wort hij leuendich gheheten En starf in groter stanck so dat nyement hem dienen en mochte.

Epiphanes de
grote Anthio:
chus soe [illegible]

Anthio
chus

mata
thias

Dese was pries: ter in modyn eē heylich man alles loefs weer dich hij betrouwede inden here god vā ysrahel Hi sloech doot des sondarē in sijn toerne alst staet bescreuen int tweede boeck machabeorū it eerste capittel Dese had drie sonē die oeck lief hadden god den heer van ysrahel Ende hij en was seluer gheen biscop. mer sijn drie sonē Als iudas machabeus jonatas ende symon waren biscoppen.

In deser Raetsluden tijden wert of ghestelt die wett welcke die Rechter Appius ghesett ende gheordiniert had Als dat gheen vrouwe mensch meer dan een half vn̄ cie gouts hebben soude Noch dat si te Romen gheen clederen dragen mosten van verscheydenre verwe Ende oeck dat sij op gheen wagē ryden mosten binnen der stadt.

Romeynen

marcus catho.

Statius Cecilius een scriuer der Comedien was in dese tijt vermaert.
Aristobolus een jode was een philosoeph peripateticus dese screeff tot philometor glosen ende commenten op moyses boecken.

Coninghen van egipten

Se: uē machabei.

In dese tijdt worden martelijt seuen broeders machabei mit haer moeder die oeck ghelouich was alst bescreuen staet int anderde boeck machabeorum int seuende Capittel.

Anno van beghin der werelt

Linia Xpi

Eleazarus mit veel anderen wert ghemartiriziert so dat bescreuen staet int anderde boeck machabeorum int seste Capittel.

Dese judas machabeus was een vroem man inden velde Ende een groot vriēt gods. hi brochte strijdender hant iherusalem ende die tempel in eeren welcke Anthiochus gheschendt hadde. hi was die alre vermaerste triūphiere in ysrahel Sijns ghelijck en was nijt voer hem gheweest. Noch oeck na hem Sijn vroem ende heerlike wercken vijndmen bescreuen in machabeorū Hier na storde hi strenghelick in een strijt ende offerde hem seluen gode een martelaer voer die heilighe wett Ende sijn broeder jonathas volchde nae hem Ende wies oeck op in groter glorien ende stont truwelick voer die wett ende testament gods Ten laesten wert hi verradelick doot gheslaghen mit beyde sijn sonen van een gheheten Triphon.

Bisscoppen

judas Machabeus iaer

Coninghen van syrien

Coninghen van syrien

Helyodorus trade inden tempel om te berouen die scat des tempels somen leest int anderde boeck machabeorum int iij capittel Waer om wert hi van god gheslagē so dat hi nauwe dat leuen behielt dan doer dat ghebet des heilighen biscops onyas

Dese Tiberius ende gracaus striden teghens dat lant van hispaengen mit alte seer lastighe striden Ende si wonnent ende behielden victori.

Dese ptolomeus Euergetes was philometoers soen hi regnierde xxviii jaer .

Dese Euergetes was cleopaters broeder Ende Cleopatra was Alexanders des conincs van syrien huusvrou van welcken leestmen int j. boeck machabeorum int x. capittel .

Na dien dat die tempel drie jaer lang besmet ende prophaniert had gheweest. doe wordse van juda ende van sijn broeders weder purgiert ende ghereynicht somen leest int eerste boeck machabeorum int vierde capittel Ende int anderde boeck int .x. capittel .

Iherusalem wert destrueert ende alte mael verderft van Anthiocho Epiphanes. die tempel word aenghesteken ende verbrant Mer hi wert allencken van judas ende van sijn broeders weder ghemaect.

Die iaren voor die gheboert cristi.

Dese drie waren oeck mathathias sonen.

jonathas broeders

Dese Eleazarus doerstack een Eliphant die een borch mit ghewapent volck op sijn rugghe droech ende beviel daer onder ende sterff.

Dese Eupator was xiii jaer Epiphanes soen .

Dese Eupator doe hij noch jong was had hij een mombaer gheheten lysias Ende doe hij een heerlick schaer van volck teghens die joden gebrocht had Niet lang daer nae worden sij beyde van haer selfs volck doot gheslaghen om des anxts wil die sij hadden voer demetrius seleucus soen soe men leest int eerste boec machabeorum int vii Capittel .

Dese demetrius sother was seleucus soen hij tradeit rijck van syrien als een waeraftich erfghenaem Ende doe Eupator verslaghen was doe was hi altijt den joden moeylick ende lastich Ten laetsten doe hi tegens Alexander Eupatoers soen began te strijden doe wert hij verslaghen .

Jn dese tijt was scipio nasica ghehetē die alre wijste van romen Ende onder al ander goeden raet die hi gaf. so riet hi bij sonderling twee dinghen die mercliek weerdich waren te ghedencken ende inder memorie te houden. dat eerste was datmen die stadt van Carthagen niet en soude mendallen destrueren. om dat als die romeynen buten streden dat dan eendrachticheit ende ewighe starcheit door daghelicxs exercicium ende arbeyt bidē romeynen soude bliuen Dat anderde was datmen gheen openbaer berdeel binnen romen soude houden off setten. want dat waer dat alre quaetste om dat stridende volck van romen tot traecheit ende wellusticheit te brenghen Ende hoe wel dat scipio ghераden heeft te wijsen wel die tijden die hier na volghen van deser materie besiet ende leset sinte Augustijn in dat eerste boeck van die stadt gods Ende oeck soe leset Orosiū in sijn anderde boeck Een wonderlick remedium ende raet teghens die sonden.

Romeynen

publius loging lianig

Coninghen van Egiptē

an° mundi v^m lix

Linia Xpi

mathan.

Matheus scrijft in sijn eerste capittel dat mathā sadochs soen wan jacob. was.

.ja D.

Dese alexander epiphanes soen besat dat rijck na des conincs Eupatores doot Hi was al tijt den joden gracioess Eñ onder al die coninghen van syrien van welcken men gheen of weynich duechde mach vertellen Daer was hi die best of ghereкent Dese bij hulp ende bij stant van jonathas versloech hi die coninck demetriū sother seleucus soen Jtem hi nam cleopatram des conincs dochter van egipten te wiue Mer die coninck van egipten settede hem scalcliek teghens Alexādeг Waer om die coninck van Arabien hem ontsiende onthoefde Alexander somen leest int eerste boeck machabeorum int x ende xi capittellen Jtem hi regnierde mer ix of x maenden.

Bisscoppen

alexander

Epiphanes soen

Coninghen van syrien

Dese demetrius des voerscreuen demetrius sothers soē wies genoch in corten tijden om die conincs wil van Egipten die hem van Alexander vervreemde Mer demetrio was hi seer gunstich Ende want si na die twist alle beyde ghering storuen daer ō wasser weynich rust int lant bi demetrius tijt Ten laetsten wert hi ghevangen vanden coninck van parsen ende wert ghelеit in een kerckar.

demetrius

Coninghen van syrien

Jn deser middelen tijde was die grote strijt van macedonien. daer die romeynen eerst in verloren ende onder die voet laghen Daer na quamen si weder te strijde en beyde die parthien gauent ghelijck op keerende weder om. want het winter was Jn die derde strijt wan lucius den coninck ende starf inder vanghenisse bi die stadt Alba Ende sijn jongste soen leerde te romen een ambocht om dat hi gheen ghebreck soude liden.

lucius paulus emilius

Die Coninghen van egypten die na dese lini continueert werden hebben altijt ghesellscap ghehadt mitten romeynen Ende si regnierden alsolang als si den romeynen ghelove hielden Jtem wetet datter gheen ander saeck en was dat die romeynen so groot worden dan alleen die duechden die si hadden en bi sonder die duechde des rechtueerdicheyts die si bouen al hielden ende eerden Ende alsolanghe als si hielden maticheyt en rechtueerdicheyt doe waren si heren ende en worden nerghent verwonnen Mer doe si die duechden after lieten ende die niet en hielden doe worden si lichtelick verwonnen.

Dese symon mathathias soen was alte wijsen man want van sijn jonghen daghen tot sijnre outheyt wanderde hi altijt eerliken Hi had altijt victori Ten laetsten wert hi scalclick doot ghesla

Anno voer die ghebort xpi

ghen van sijn wijfs vader somen leest int eerste boeck machabeorum int laetste Capittel.

machathias soen.

Symon

Antiochus Alexander jonxste soen doe hi noch jong was bi rade van triphon den verrader arbeyde hi neerstelick om sijn rijck te recuperieren Mer hi vorderde seer weynich want bescreuen staet dattet saet der bosen sel vergaen. want hi wert ghering van Triphon den verrader doot gheslaghen Ende dese triphon want hi hem in allen qualick had so wert hi van sijn volck verlaten ende wort voervluchtich Ende nerghent so vant hi stede daer hi veylich rusten doorst.

antiochus

Triphon.

Dese wert mit volck ghestarct ende veruolchde den verrader triphon ende veriaechde hem Dese was den joden eerst goedertieren Mer doe hi victori ende macht creech doe dede hi als sijn voer vaders ghedaen hadden Mer hi en dede dat niet te verghefs noch onghepinicht somen leest int. j. boeck machabeorum int leste capittel.

demetrius soen.

antiochus

Romeynen

In deser raetsluden tide wasser volck geheten celaberi die dat volck van romen seer vemeerden Ende scipio

lucius aulus lati nius.

publius reysde in affriken al daer so verstorf hi veel volcks. Item Sergius galba wort vanden lusitanen verwonnen Ende doe hi sijn volck verloren had doe en conste hi seluer nauwe vlyen noch vter vyanden handen comen.

lucius censorinus marc9

Anno vi^c en ij na dat werlt gesticht was doe wert die derde strijt begost gheheten bellum punicum bij deser raetslude tijden Ende wert gheeyndt int iiij jaer.

Coninghen vä egypten

Carthago een heerlick edel stadt die ouerste van al affriken wert van scipio ende vanden raetsluden vä romen verderfft Ende si barnde xvij daghen after een Een yammerlick spieghel. want veel menschen worden vercoft ende veel liepen selff in den brant In dit seluer jaer wert mede verderft vä den romeynen die grote stadt Chorinthus welcke alte rijck ouer alle die werlt bekent ende gheheten is.

Ptolomeus.

sother xvij jaer.

Dese wort mit recht wt dat rijck verdreuen ende na quam hi weder en regnierde x jaer.

In dese tijt worden geboren Cycero ende Varro die poeten.

v^m lxxxiij

Xps kint

ad D

Biscoppen

Dese johannes hyrcanus was symons soen Hi regnierde xxvi jaer of xxvij jaer Hi was een heylich gheestelick propheet ende een streng hertoch Hi veriaechde sinë swagher ptolomeum Ende hi wan samarien. ende slechtet ghelijck der eerden Ten

johannes. hyrcanus

laetsten doe hi vernam dat hi steruen soude en hi alle sijn ding beschickt had Ende van sijn vijf kinderen nyemant nut of orbaer was totten regiment daer om beual hijt sijn wijff die seer wijs was dat regiment ouer den joden en ouer sijn kinderen want in sijn kinderen en was gheen goedertierenheyt.

Coninghen van syrien

Item in sinte Brigitten openbaringhe leestmen dat onse here god seluer ghetuych gaff vanden ouden romeynen dat onder alle gheslachten van menschen opter eerden gheen rechtueerdigher noch redeliker menschen en waren wt hoere naturen dan die romeynen.

Jn deser tweesluden tijden wert van een dienstmaech gheboren een wonderlic kijnt mit vier voeten vier handen ende mit vier oghen.

Seruius Flaccus

Jtem die vuerighe berch gheheten ethna gaff wt ver-ueerlike vlammen ende verderfde die stede daer om-trent legghende.

Mitridates Coninck

Dese Mitridates was coninck van ponti ende van armenien Hi voerde wel xl jaer lang alte seer veruueerlike striden teghens die romeynen daer nochtans weynich bloets ghestort wert. dicwijl so wan hi en dicwijl soe verloer hi. Ten laetsten dode hi sijns selfs sonen. Hi dranck selff venijnt Sijn eyghen huusvrou. sijn dochteren. ende sijn concubinen al dode hise mit hem Aldus verghing hi yammerlic die daer mennich ghedoot hadde. Dese als orosius scrijft heeft ons after ghelaten een groot argument sijnre sentencie. dese die aldus seer quaet was heefmen in sijn eynde gheuonden dat hi den afgoden aenbadt. laet ons god bidden dat des ghelijck verre van ons moet wesen die niet en laet steruen quader doot die hem dienen ende lief hebben.

Hic est liber qui tenet ab initio historias.

Anno voor die gheboert xpi

Jn spaignen was een knechtelike strijt want daer conspirierden te samen wel lxx^m knechten Dese striden waren veel periculoser wreder ende lastigher dan die ander want si vraechden weynich of niet na salicheyt des ghemeen lants.

Jn Affrica was een alten groten pestilencie want daer storuen bouen dusentich dusent menschen.

antiochus

Dese Antiochus had een schaer volcs van twee hondert dusent Ende wantter veel lichts volck als hoeren ende boeuen ghemeenscap hadden daer om wert hi vanden coninck van spartuengen lichtelick verslaghen.

In deser mansluden tijden stonden op die striden vanden ghemeen volck Ende die eerste saeck ofte beghin was ende nam oersprong. want graccus was vanden edelen romeynen noteert ende verschouen daer om socht hi saken te striden teghens die edelinghen. en want hi alleen niet bedriuen en conste tegens die edelen. daer om arbeyde hi tghemeen volck tot hem te trecken segghende datmen die ackeren ende ghelden soude ghemeen ende ghelijck deylen. Ende hi brocht op veel meer ander quader punten Ende daer wt quam een op loep in welcken hi doot gheslaghen wort. daer mendallen veel quaets na volchde hier of leset orosium.

Item in deser manluden tijt wort gheboden datmen die stadt van Carthagen soude weder maken en restaureren welcke van scipio destrueert was ende wert veruult mitter romeynen knechten Ende binnen romen began een alte veruaerlike lastighe strijt.

Romeynen

Metellius Quintus Tytus

Lucius Celius

Dese alexand regnierde x jaer in sijn tijt wort gheboren lucretius die poete die hem seluen dode van minnende uerientheyt.

Coninghen va egypten

ptolomeo alexand.

an° mundi v^m C ix

Linia xpi

xl

Dese Aristobolus was die eerste coninck ende bisscop Hi regnierde niet dan een jaer Hi sette seluer die dyademe op sijn hoeft Hi en was niet te vreden van sijns vaders testament daer om settede hi sijn moeder mitten kinderen in een kercker. waer om starf hi jammerlick mit sinen broeder Antigono die hem halp hier of leset die meyster inder hystorien.

die eerste coninc ende priester.

Bisscoppen

aristo bolus

een jaer

broeders

Anti gono

Dese Antigonus was des Conincks broeder Ende wert wt hate des Coninghinnes doot gheslaghen Josephus seyt dat hi ghegheuen heeft een seker leringhe dat alle recht der natueren ende alle goedertierenheyt sellen wijken den sonden Mer gheen begheerte of ghenoecht van tijtliker goedenis so machtich of so goet datse wesen mach sonder ewighe hatt ende nijt.

Coninghen van syrien

Dat rijck der joden wert hier destrueert. dat menich jaer ledich gheweest had wel iiij^c ende lxxxv jaer van Zedechias tijt tot Aristobolum toe.

Dese fabius verwan mit luttel volc den coninck van armenien En daer verdroncken in een water dat Rodanus hiet hondert dusent ende lxxx dusent ghewapende mēschen Item quintus verderfde die walen die onder den berch Alpium ghelegen waren.

fabiq. quintus marcq

Bi deser raetsluden tijden verwan die coninck numidarum die romeynen eñ hi wert ten laetsten oeck verwonnen doe verging die edelheyt der romeynen so datmen wel segghen mochte O die stadt van Romen is te coep ende het is tijt datse vergaet waer daer yemant diese coft Of hi woude segghen dat die ghelove is in romen vergaen.

publius lucius scipio

calfurnius nasica

ptolomeus fiscon

Dese ptolomeus was cleopaters soen ende regnierde .viij. jaer.

ptolomeus dyonisius

xxx jaer

Anno voor die gheboerte cristi

Dese Alexander ofte Janneus regnierde xxvij of xxxviij jaer. hi was een tyran hoe wel hi hem int beghin zeech ende goet wende Sijn wercken maecten hem bekent hoe dat hi van binnen was Hi sloech sinen broeder doot Hi dode binnen vij jaren vijftich dusent oude menschen die hem van sijn quade wercken straften Ten laetsten doe hi sterven soude liet hi after twee sonen Als hyrcanum ende aristobolum Mer hi beual sijn wijff dat rijck ende dat regiment want si hadde die gratie des volcks.

Alexander

of Janneus

philippus.

die laetste coninck van syrien.

Dese philippus was die laetste coninck van syrien Hi wert verwonnen vanden romeynen ende dat rijck der grieken dat ist rijck van syrien dat verghing ende cessierde dat geduert ende ghestaen had hondert eñ lxxxiij jaer.

In deser metsluden tyden waren die duytschen ende die germanen mit die cymbri te samen vergadert ende verenicht Ende die romeynen streden teghens hem ende worden dicwijl verwonnen Mer ten laetsten verwonnen si die duytschen en die ander mit subtijlheyt Ende daer werter wel hondert dusent ende lx dusent doot gheslaghen Ende sonder ghetal dodese hoer seluen Ende cort hier na was binnē romen een grote strijt welcke marius die raetsman slechte.

Romeynen

maulius | Gayus. | scipio | Quintus

In dese tyden waren so grote machtighe striden binnen romen ende buten so dat tet groot wonder was dat die staet des ghemeen goets van romen te mael niet en verghing Ende daer wt wert kenlic dat die arbeyt des strijts gheen wrede maken mocht Ten waer dattet grote goet vanden oversten god ghegheuen waer ende niet vanden valschen bedriechlike afgoden welcke die romeynen meer dan dusent jaer ghedient hadden Van desen striden om meere bescheyt te hebben so leset orosium.

Coninghen vā egypten

Anno mundi ... vᵐ C xxxiij

Xps lini

Dese Jacob ende hely waren broeders van eenre moeder.

Jacob

Jacob was Josephs natuerlike vader. als matheus scrijft Ende hely was sijn vader nader wet als lucas scrijft.

1463

Varro marcus was die alre gheleertste Hi heeft soe veel dinghen ghelesen dat men verwondert dat hi enich tijt ghehadt heeft yet te scriuen Ende hi heeft so veel dinghen ghescreuen dat nau is dattet yemant ouer lesen mach als therenaius seyt.

Bisscoppen

Die secte en kettery der phariseen.

Die kettery vanden phariseen stont in desen tyden eerst op Ende weet datter onder die joden waren drierhande secten. die een was der phariseen. die ander saduceen. die derde hieten essei. Dese hadden een sonderling ende wtghetreyckent leuen buten ander joden Ende si waren al veruult mit dwalinghen Ende om die scherpheyt des leuens dat si leyde. seyden si dat si heyligher waren dan die ander joden Hier van besiet die meyster inder hystorien daer hi tractiert van sinte janss doepsel Item sommighe segghen datter noch twee secten waren als arbonei ende genuste.

Cycero Marcus Tullius die meeste rethoricus was in dese tijt vermaert.

Die romeynen worden in dese tijt seer verueert van sonderlinghe ongheuwoenlike teykenen die si saghen Ende niet lang daer na wort dat volck van romen tot veel plaetzen verslaghen so dat die romeynen aen toghen cleederen des drweshyts.

dese was die eerste keyser

Julius lucius marcus

Sylla Marius gayus

Dese twee raetsmannen begonsten alre eerst die ciuyl striden vechtende onderling welckes strijts oersaeck ende yammerlike voertganck veruolcht Orosius Daer wertter soe veel doot gheslaghen datmen tot Syllam sprack Mit wat volck sellen wi ten laetsten verwinnen want die ghewapende slaen wi inden strijt doot Ende die gheen wapen en draghen slaen wi doot alst ruste ende vrede schijnt te wesen Doe wort dat ghebot ghegheuen datmense wt den lande soude verdriuen.

Cathilina die vermaerde tyran swoer teghen sijn eyghen lant.

Fimbria verdestrueerde ylium dat is die oude stadt van troyen moeder der romeynen Mer sylla maectese ende restaureerdese ter stont weder.

Anno voor die gheboert cristi

Dese Alexandra was Alexanders wijff ende voerde dat regiment ix jaer. si dede alte veel tyranscap hoe wel dat si hoer te voren veinsde gheestelick te wesen. si promouierde hyrcanum in een priester en ordinierde dat hi soude na hoer regieren. Item dese Alexandra wert in die lini der biscoppen gheset om te veruullen die rekening vanden jaren niet dat si biscops wercken dede wat dat en betaemde hoer niet Item doe si ghelooft had hyrcano dat hi regieren soude want hi eerbaere was daer om nam si aristobolum mit sijn wijff ende kinderen gheuanghen op dat si hoer niet en souden dat rijck ontweldighen.

alexandra.

Virgilius die alre ghelerste poete was ouer al vermaert Hi maecten wonderlike dinghen.

Oratius flaccus satiricus.

Possidonius stoycus.

Plotius leerde eerst te romen die latijnsche rethorijck.

Romeynen

Dese twee consentierende ende ouerdraghende in een stonden te samen weder julio Ende daer wt stont op die anderde Ciuijl strijt ende duerde wel iiij jaer lang En men seyde dat die heel werelt in die strijt te samen stede Ten laetsten wert pompeyus verwonnen ende wort onthoeft. doe begon stet allencken vrede te werden O grote spieghel hoe onghelijck is dat eynde van sulcken groten man.

pompeyus marcellus

Dese pompeyus had altijt victori En hi maecte den romeynen onderdanich xxii coninghen. Mer na dat hi den tempel besmet had. doe en vocht hi nye. hi en wert verwonnen Ende des ghelijck nijt lang hier na geuielt dat Crassus die president ende rechter van syrien was so stout en koen dat hi den tempel beroefde. welcke dat pompeyus noch nye gedaen en had daer om wert hem gesmouten gout i sijn mont ghegoten en so starf hi. O here god aldus moeten v vyanden vergaen Veel exempelen werden ghevonden vanden ghenen die nijt en ontsien die tempel gods die dienres en die clercken te ont eeren ende te spolieren dat si int ghemeen quader doot plegen te steruen. dit heeft moyses claerlike prophetiert in deutronomio int xxxiij capittel. daer hi aldus seyt Slaet die ruggen der vyanden leui Ende die hem haten en sellen nijt op staen.

Coninghen va egypten

an° mundi v^m C xxxviij

Linia xpi

ach

Bisscoppen

Dese hyrcanus volchde na sijns moeders doot int rijck Hi had weynich voer spoets om des volcks parthie wil. want hi wert ter stont van sijn moeder verwonnen Ende na wert hi weder ghesett int regiment ouermits hulpe die van Arabien Ten laetsten wert hi den romeynen onder tribuyt ghesett ende most dien tribuyt gheuen En so regnierde hi mer een corte tijt in vrede en nijt als een coninck alre laetste starff hi yammerlike bedroghen van die van parthen die Antigonus teghens hem ghebrocht had Hier van leest volcomelike die meyster inder hystorien.

Hyrcanus. xxxiij jaer

In egypten wert verbrant een librarij daer in waren iiij^c dusent boeken waer of machmen mercken hoe grote neersticheyt hier voermaels geweest is om boeken te vergaderen.

Heccaton stoycus dese seyt dat alle eerbaerheyt is in scherpheyt.
Item wilt ghi ghemint of lief ghehadt wesen. so mint ende hebt lief.
Item vraghestu wat ic ghedaen heb. Ic heb begonnen mijn seluen een vrient te wesen.

Hier beghinnen die Ciuijl striden dat sijn die striden der borgheren van romen ende duerde wel xl jaer lang. Ende die borgheren van romen ende die stadt wert also seer verdruct dattet van node was dat hoer regiment verwandelt wort hoe wel dat die raetsmannen seer langhe tijt wel regiert hadden. Hier om is die condicie des werlts staets onsalich die in glorien en weelden nijt gheduerem en kan hoe wel datmense nochtans mit groter neersticheyt soeket. Item het is alte grote dwaesheyt dat altijt mit sweet ende bloet te soeken welck alst vercreghen is nijt gedueren en mach Mer die alre wijste romeynen en mochten dat nijt vercrigen Mer du mogheste xpristum na volghen ende dijn werck en sel nijt moghen vergaen. mer ewelick sele bliuen.

Rechters van syrien — Stauranus. — Sabinus. — Crassus. — Cassius.

Crassus die president of rechter vā syrien nam hi na alle dat gout ende die schatt welcke pompeyus ghelaten had inden tempel ende deylde den riters daer om wert hem sijn buuck vol gouts ghegoten Also starf hi.

Bi desen Cassius tijden street julius tegens pompeyum en verwan hem Ende hi bleef heer ende keyser wāt daer te voren stont romē bi die ghemeen raet wel iiij^c ende lxviij jaer lang En daer te voren ij^c ende lx jaer had den si Coninghen ghehadt van romulus tijden Ende daer na raetsheden tot julius tijden toe die die eerste keyser was.

Te Romen worden ghetelt vier hondert dusent ende lxiiij dusent menschen die al binnen romen hoerden ende woenachtich waren.

In desen tijden schenen ende openbaerde inden hemel drie sonnen int oest die alleneken in een quamen ende worden een son. dit was een groot wonderlick teyken ende beteykende grote dinghen als dat Asya Affrica ende Europa onder een hoghe heerlicheyt soude cortelick vernicht werden. Item dat die heerlicheyt die Lucius Anthonius had Ende oeck die heerlicheyt welcke Marcus Anthonius had souden werden een heerlichept Mer waerachtelicste beteykende die drie sonnen die bekennisse eens drieuoudichs gods die in eertrijke bekent soude werden.

Dese Julius was also wertlick dat hij hert ende handen vol na ondoenlike ende onmoghelike dinghen deden Hi strede ende vocht hij werf. Item hi verwan alleen

Keysers — gayus julius cesar.

marcum ende marcellum die men sept dat xxxix reysen vocht. Item doe pompeyus en die ander edel romeynen doot gheslaghen waren doe nam dese julius dat rijck van romen aen hem Ten laetsten doe hi was i sijn vijfte jaer sijns heerlicheyts doe wert hi van Brutus ende cassius drochlick doot gheslaghen die gheen die alle die werlt regierden Item dese julius doe hi gheboren wort wert hi wt sijn moeders buyck ghesneden Ende daer om hiet hi Cesar En van hem voren die romesche keysers hoer keyserlike naem.

Coninck vā egypten — cleopatra xx jaer.

Julius gaff desen Cleopater dat rijck van egypten vermaende dat hi seer ende meer neerstich waer die vrienscap mitten romeynen te houden dan te strijden Ende in cleopaters derde jaer doe nam julius dat rijck aen hem En aldus so eyndet hier dat ghetal der latynschen die van deser linie neder dalende sijn tot xpristum Ende daer volcht nu die rekening der jaren in die linie der romeynen.

an.º mundi

Xp̄s lini

Dat joedsche lant wert den romeynen onder tribuyt Ende si gauen tribuyt om twee broederen parthijs wil als aristobolus ende hyrcanus Elck gaff hem wt hatt ende nijt onder den romeynen op dat si mochten regieren.

Catho was in desen tijden een alten vermaerden man Hi siende den keyser verwinnen so dat hi victori had Ende hi en gonste hem dat nijt. daer om dode hi hem seluer bi die stadt vticam.

Bisscoppen

Petreius dorstack hem seluen mit een sweerde Ende veel meer and' edelinghen van romen om dat si hem onder julio nijt wouden gheuen of om dat si anxt hadden van hem ghedoot te werden ghelijck als hi der veel ghedoot had.

Scipio worchde hem seluen.
Juba die coninck dede hem seluen worghen.

Marcus varus dese sept dat die en sel nijt groots yement voert leren die vā seluen nijt ghelert en heeft.

Tytus liuius een hystori scriuer.
Marcus callidius orator.
Dyodorus scriuer der griecker hystorien.
Ouidius naso poete.
Gayus saludus.
Cornelius hystori scriuer.

Dese Octauianus Augustus was julius neve. hi wort keyser doe hi noch jong was Hi vercierde sijn joecht mit manlike wercken Hi voerde vijf dusent strijden. Ende binnen een corten tijt na veel strijden brocht hi alle die werlt ond een grote heerlicheyt Dese was alleen die keyser die sijns ghelijck nijt en hadde Onder hem sweech alle die werlt en obedierde hem ende was hem willichlick onderdanich ende ghehoersam Dat dede die voersichticheyt gods op dat die gheboerte xpisti blencken soude in die tijtlike vrede Dese octauianus was die schoenste van lichaem. subtijlste inden verstant. ende in allen dinghen was hi die gheluckichste Mer hi en derfde nijt die sonde des vleysches. Hi is die gheen die alle die werlt bescriuen liet so sinte lucas scrijft in sijn anderde capittel Ende int xlij jaer sijn keyserlicheyts wert xpistus gheboren die ghesontmaker des werlts die sijn vrienden sijn ewighe vrede gheuet Dese octauianus glorieerde dat hi een marmor after liet die hi te voren besijct vant Hi starf doe hi out was lxxvij jaer na dien dat hi regniert had lvij jaer vi maenden ende x daghen in Antini rufi president van iherusalem tijt.

octauianus Augustus.

vm C lx

Joseph wert in dese tijt gheboren ende wert namaels marien brudegom.

Joseph.

jd

Anno voor die gheboerte xpi

Dese Antigonus was Aristobolus soen Hi maectet ouer al ontrouwelick noch hi en was den romeynen nijt onderdanich Hi plaechde dat lant alte seer. op dat als hyrcanus verdreuen waer dat hi dan mochte regnieren Hi loefde den coninck van parthen dusent ghewichte gouts ende vijff hondert meechden dat hi hem helpen woude Ende dit lief hem bewerff hem lysania sijn neve Aldus wert hyrcanus veriaghet Facelus wert doot gheslaghen Ende herodes wert verdreuen Mer doe herodes te romen quam ende hi alle ding den oudermanss vertelde ende te kennen gaff Doe maecte hem Augustus coninck in jueden seyndende mit hem grote scharen van volck welck iherusalem wonnen Ende Antigonum ghevanghen brochten tot Anthonium die hem onthoefde mit een bijl Ende herodes wert int rijck confirmiert aldus namt eynde dat Coninclike rijck van juda als jacob prophetiert had dat Coninclike sceptrum wert van juda ghehaelt. ende die hertoech van sinen dyeen wat in corte tijt is toecomende die heylich der heylighen.

Antigonus

Dese herodes ydumeus was die eerste vreemde coninck in iudeen Die hystori vā desen veruolcht neerstelike die meyster der hystorien Ende seyt dat dese herodes een strengh man was ende ghetrou In allen dinghen had hi hem wel Hi was den romeynen ende den volck die vrede minden seer bequaem eñ lieftael. hi dede oeck veel

Keysers

wercken die der ghedachtenisse weerdich sijn Mer doe hi out wert eñ hi den romeynen te seer woude behaghen ende hoerde van die gheboert xpristi doe wert hi sorghende dat hi wt sijn rijck mocht gheworpen worden als een vreemt man van buten doe dwaelde hi in sijn sinnen eñ verloer sijn oude eerbaerheyt. want hi liet die ionghen

Coninck van iuden

ende onnosel kinderen doden onder welcken waren veel van sijn kinderen ende meende xpristum doot te slaen Ten laetsten wert hi van allen menschen ghehatet Ende creech een zuycte ende starf een screyeliken ende ongheualligen doot.

Anno mundi v m C lxxix

Linia xpi

In desen tijden sprack een oss den ploegher toe Ende seyde In corten daghen sellen die menschen meer vergaen dan die beesten Sommighe boeken segghen dat die menschen sellen meer vergaen dan dat koern.

aa

Zacharias ende Elyzabeth waren alle beyde van heylighe leuen Ende si waren sint ianss baptisten ouders.

Joachim ende Anna waren lude van heylighen leuen Ende si verdienden mit sonderling gratien dat si namaels ter werrelt brochten die bloem onses salicheyts dat was onse lieue vrouwe maria die alre ouerste van allen creatueren Ende si baerde na onsen heren god ihesum xpristum.

Die stadt van Colen.

Dat volck van bourgoengen opten rijn ghelegen sijn manlike starcke menschen Ende si hieten bourgoengen want si opten rijn veel borghen ende sloten hadden.

Marcus agrippa die octauians swager was tymmerde opten rijn een stadt gheheten agrippa die namaels Colen gheheten is.

Dese alexander na dien dat hi omtrent dusent joden verslaghen had beual hi sijn wijf dat rijck ende hi starf. Dese Alexander was johannes hyrcanus eerste soen ende aristobolus broeder hi wort oeck janneus gheheten hi dode sijn broeder Ende binnen vij jaer dode hi vijftich dusent ouder menschen. hi had twee sonen Als aristobolum ende hyrcanum.

Dese Alexander want hi hem rebell maecten den romeynen daer om wort hi te anthiochien van Scipio mit een bijl onthoefft na ponpeyus bedrijuen.

Alexander

Alexander

aristobolus

alexandra.

Lysanias.

Alexanders wijff

Broeders

Alexandra was Aristobolus jonxste dochter Si was ptolomeus manneus soens wijff die woenachtich was ond die berch die libanus hiet Tot welcke antigonus mit sijn susteren toe vlucht nam.

alexandra.

Hyrcanus.

Antigonus

Dese Alexandra voerdent regiment ix jaer si beualdes haren soen hyrcano dat rijck want hi bequamer ghelijck dan sijn broeder Ende nam aristobolum hoer ander soen mit sijn wijff ende kinderen ghevanghen op dat hi dat rijck nijt en soude aenveerden.

Dese Hyrcanus had weynich voerspoets Hi most den romeynen tribuyt gheuen Hi wert iammerlike vanden parthen bedwonghen. want sijn oren worden hem of gheslaghen vanden parthen bi hulp van sinen neve antigonus Alsoe starff hi.

Dese Antigonus aristobolus soen was den romeynen nijt onderdanich. hi plaechde dat lant te mael seer op dat als hyrcanus verdreuen waer dat hi dan mochte regnieren Hi loefden den coninck van parthen te gheuen dusent gewichte gouts ende vijf hondert meechden dat hi hem helpen woude Ende dat beliep ende beweriff hem lysania sijn neve aldus wort hyrcanus veriaecht.

Dese was antipaters dochter Ende herodes suster.

Salo ma.

cleopatra.

Ferosas.

Herodes vier wiuen.

dossis

antipater ydumeg.

Herodes Ascolonita

Dese herodes dede die onnosel kinder doden Ende daer na leefde hi mer vij jaer ende starff quader doot eñ dese seuen jaer lang was maria mit hoer kindekijn in egypten

mariagnes

Antipaters wijff

Phaselus

Die sijn

crispiaris ciptis.

mathatha.

josippus.

Antipater had vier sonen van welcken was herodes Ascolonita Coninck van juden die Mariagnes hyrcanus nicht creech te wijff Om horen wil vercreech hi dat rijck Ende hi liet hem besnyden Dese herodes dode namaels die onnosel kinderen Hi vercoft dat priesterscap in iherusalem Hi had drie broeders ende een suster Hi had ix wiuen mer alleen bi dese vier had hi kinderen die hier ghenoemt staen.

Van desen herodes wert sinte johannes baptista onthoeft om dat hi hem strafte van sijn quaet leuen want hi leefde mit sijn broeders wijf in ouerspul dat om betamelick ende lelick was onder desen wert jhesus xps onse ghesontmaker ghecruyst.

Herodes antipas tetrarcha.

Philippus tetrarcha.

Dese philippus wijff hiet herodyas aristobolus dochter ende was herodes agrippa suster Ende si leefde mit hoer manss broeder in ouerspul.

Dese was philippus wijff

Antipater

Alexander

Aristobolus

Dese drie worden doot gheslagen

Dese herodyas aristobolus dochter was philippus wijf Eñ boleerde mit herodes antipas.

Herodyas

Herodes agrippa

Dese twee waren sus ter ende broeder Als josephus scrijft. Ende waren aristobolus kin der.

Dese herodes agrippa dede sinte jacop die meerre sinte janss ewangelisten broeder onthoefden eñ want et den joden wel behaechde Daer om nam hi sinte peter ende werp hem inden kercker daer hi wt verlost wort vanden enghel gods.

Dese herodes agrippa stichtede die stadt van Colen.

Archelaus.

Dese archelaus were int rijck gheset ende onder hem keerden onsen heer wt egypten.

Dese figueren bewisen ende leren ons hoe dat onse here ihesus xpistus marien soen gheboren is van dat Coninclike gheslachte Ende dese ouerste linie beschrijft ons die ewangelist matheus neder dalende van dauid tot salomon dauids soen Ende van salomon tot roboam Ende also voert tot joseph toe die onser lieuer vrouwen marien hoer man ende bewaere was van welcken marien moeder ende maghet ghe boren is ihesus die ghehéten wert xpistus.

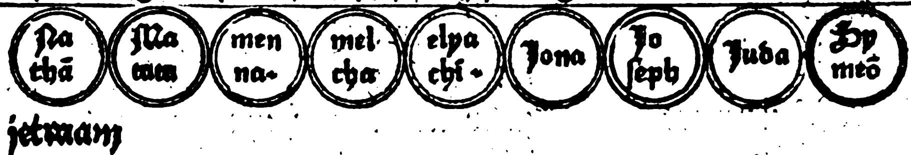
mathus linie

Dauid. coninck.

Dauid wist dat veel engheleen verholen was Als dat van sinen sade soude gheboren werden xpistus ihesus die ghesontmaker des werlts. leset dat anderde boeck der coninghen int vij capittel Ende inden C en xxxi psalm. Die here heeft dauid gesworen die waerheyt vand vrucht dijns buyckes sel ic setten op dijn stoel etc.

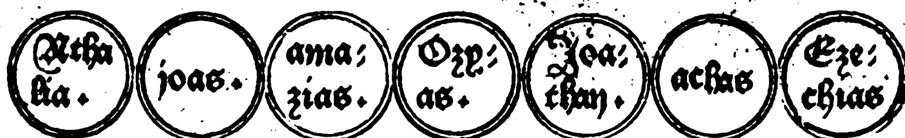
Lucas linie

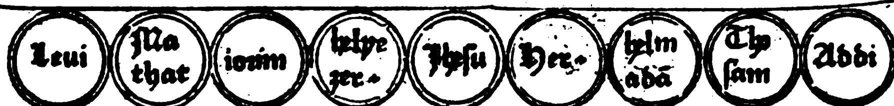
jetraam

Dese figueren leren ons kennen ende weten hoe dat xpistus ihesus gheboren van een reyne maghet ghecomen is van dat Coninclike gheslacht Als van dauid En de dese linie en letten beschrijft ons sinte lucas op climmende van joseph helijs soen nader wet te rekenen voert tot nathan dauids soen En voert van dauid tot Abraham Ende van Abraham tot Adam alsmen lesen mach in luca int derde capittel. Ende oeck leyd ons ende bewijst ons dese linie tot die gheboerte joachim onser lie uer vrouwen vader.

Item Roboam salomons soen regnierde xviij jaer Hi was die eerst die int rijck van juden regnierde. so dattet verscheyden was van dat rijck van ysrahel Item int derde boeck der Coninghen int xij capittel scrijftmen dat dese Roboam der jongher raet volchde ende den ouden gheen ghehoer en gaf ende horen raet versmade. daer om ginghen van hem die tien gheslachten ende volchden iheroboam alst prophetiert was somen leest int iij boeck der coninghen int xi capittel. Ende die behielden hoer oude naem ende hieten ysrahel Mer die twee gheslachten hieten juda om dat dauid was van tgheslacht van juda Dese scheyding der x gheslachten ende dat hi mer twee en behield beteykent die toecomende scheyding int eynde des werlts Want die sommighe sellen dan in xpristum gheloven die van dauids saet gheboren is Ende sommighe sellen entekerst gheloven Mer die eerste sellen behouden wesen.

Ezechias en heeft sijns ghelijck niet ghehadt onder die Coninghen van juden noch voer noch na hem alst bescreuen staet int iiij boeck der Coninghen int xviij capittel daermen veel duechden van hem scrijft want hi diende den here ende hielt al sijn ghebode.

Iheronimus scrijft van salomons penitencie die hi ghedaen heeft aldus wat dan dat salomon ghesondicht heeft Nochtans heeft hi penitencie ghedaen als hi scrijft in prouerbijs daer hi seyt Ten laetsten heb ic penitencie ghedaen ende ic heb omghesien om te verkyesen discipline Ambrosius scrijft in Apologia aldus Wat sel ic segghen van dauid ende vanden heylighen salomon die vanden ghemeen joedsche volck so groot gheacht worden dat si voer xpristum gecomen waren. daer om tot die wil lyodes sijn si gheuallen Siet hier en wert dauid niet heylich gheheten want alle menschen weten dat hi heylich is Mer salomon wert heylich ghenoemt om van ons te nemen die twiuelheyt sijnre penitencie Die hebreeusche boeken segghen dat salomon so grote penitencie dede dat hi vijf reyse binnen iherusalem hem langes die straten liet slepen Men seyt dat hi inden tempel quam mit vijff garden om van die priesters penitencie te ontfaen.

Item manasses was gheboren vic en̄ xxviij jaer voer die gheboert xpi hoe veel quaets dat hi ghedaen heeft leest men int iiij boeck der coninghen int xxi capittel.

Item amon wert int x jaer sijns rijcks vā sijn knecht verslaghen en̄ namaels worden sijn knechts verslaghen leest int iiij boeck der coninghen int xxi capittel.

Item josyas regnierde xxxiij jaer in iherusalem. dese wanderde in al dauids weghen. die hoy interpretes segghen. dat hi xxxi jaer regnierde.

Item joacham wert gheboren voer die gheboert xpristi vic en̄ xi jaer Ende in dat seluer jaer began te regnieren Elyachim of joachim Ende joacham regnierde in iherusalem mer iij maenden.

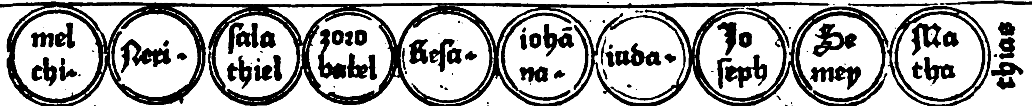
Item Zedechias die oeck mathathias gheheten is was josyas derde soen Dese began in sijn xxi jaer te regnieren in iherusalem somen leest int iiij boeck d' coningen int xxiiij capittel int eynd.

matheus linie

Item alle die coninghen van juden waren afgodyers wtghenomen alleen mer drie als Dauid. Ezechias. ende Josyas. Dese josyas was viij jaer out doe hi began te regnieren Ende in sijn iiij jaer weder riep hi dat volck vā hoer afgodye somen leest int anderde boeck paralipomenon int xxxiiij capittel.

Lucas linie

Nota dat Dauid onder al sijn kinderen had sonderling twee sonen als salomon ende nathan Van welcken xpristus woude gheboren werden Want van die keten ende linie van nathan dauids soen die lucas bescreuē heeft is gheboren doer veel int middel wesende een gheheten leui Ende dese leui als damascenus scrijft wan melchi ende panthera Item panthera wan perpanthera Ende dese perpanthera wan voert joachim Ende joachim wan die reyne joncfrou ende maghet maria bi sijnre huusvrou anna Ende anna had een suster gheheten hysmeria Dese hysmeria wan elyzabeth ende eliud Dese elyzabeth bi hoer man gheheten zacharias wan si sinte jan baptist welcke die alre heylichste ende die meeste is onder die sonen der wiuen Item vā eliud elyzabeths broeder is ghecomen ennuen Van welcken ennuen sinte seruacius gheboren wert.

Nota datmen van Abiud ende die na hem volghen niet en vijnt bescreuen in den bybel Mer onder die joden hebben sommich gheweest die dat gheslacht en die gheboerte van dauid dalende neersteliick bescreuen hebben. om dat xpristus van dauid soude gheboren werden dien si verkeyden Ende wt die scrifture mach matheus die ander ghenomen hebben Ende woude yemient segghen dat herodes alle die scrifture verbrant had. om datmen die coninckliike linie niet en soude conen onderscheyden vanden anderen alst bescreuen staet int vij boeck speculi hystorialis int xciij capittel So machmen antwoerden dat die ewangelist matheus wt die openbaringhe gods en ingheuen des heylighen ghestes ghescreuen heeft. dat hi oter scrifturen niet hebben en mocht. want die apostelen en ewangelisten en hebben niet min Mer veel meer verlicht gheweest dan die propheten verlicht waren.

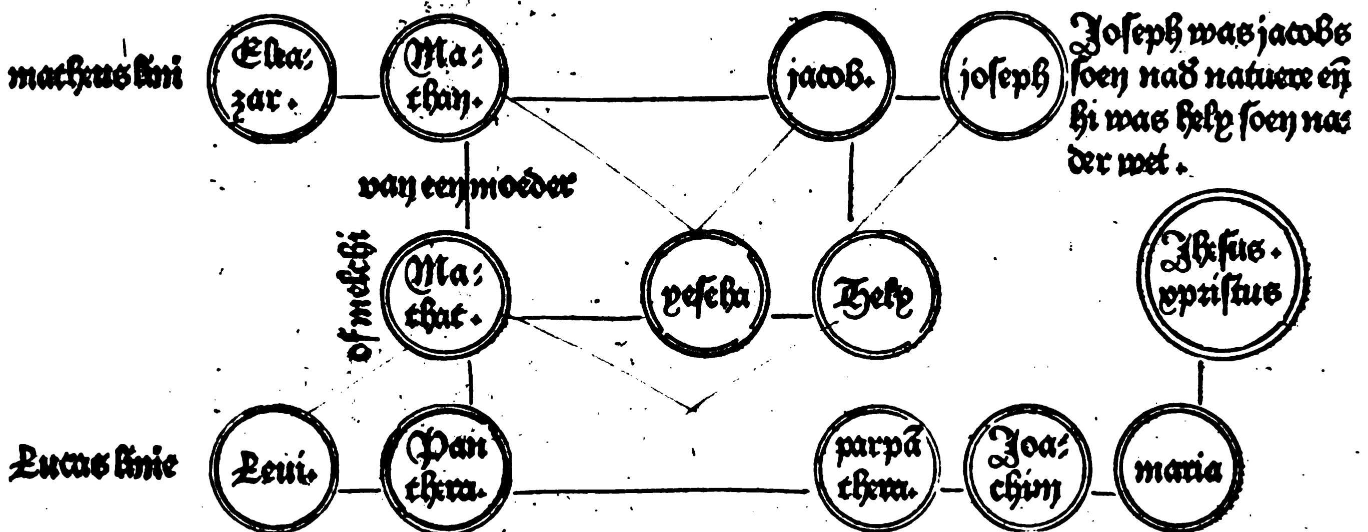
Zorobabel. | abiud | Elyachim. | Asor. | Sadoch. | achim | elyud

Dese Abiud wert oeck mosollam gheheten somen leest int eerste boeck paralipomenon int iij capittel.

Maath | magge. | hesly. | Naum. | amos | matatias | Joseph | iamne. | Melchi.

Beda seyt dat elyachim abiud of mosollams soen is gheboren cccc en xl jaer voer die gheboert xpristi Ende asor elyachims soen wert gheboren ccc en xc jaer voer die gheboert xpristi Ende sadoch asors soen ccc en xl jaer voer die gheboert xpristi In deser tijden wert ouer al ghehoert die stemme des bloets en weping des stridende volcs somen lest int boeck machabeorum ouer al Achim sadochs soen wert gheboren cc en xc jaer voer die gheboert xpristi Augustinus seyt in sijn xviij boec van die stadt gods int xlij en xliij capittel dat in dese achims tijt en in eleazarus des ouerste priesters tijt worden die lxx interpretes den coninc ptolomeo gescynt. Elyud achims soen wert cc en xvi jaer gheboren voer die gheboert xpristi Ende elyud beduyt mijn god want hi den leuendighe god diende en gheen afgoden.

Nota weet dat wt die ketten ende linie van Salomon dauids soen die ons die ewangelist matheus bescrijft Ende die hier voer in die lini xpristi veruolcht is. so vinden wi dat van salomon doer een groot middel gecomen is een gheheten mathan Dese mathan had een wijff die yescha hiet daer hi bi wan een soen geheten jacob Ende na dat mathan jacobs vader ghestoruen ende begrauen was Doe quam melchi of mathat van dat seluer gheslacht wt die ketten ende lini van Nathan dauids soen Ende leui was sijn vader Ende panthera sijn broeder dese melchi hilickte toe hem seluen ende troude yescha mathans wedue die jacobs moeder was eñ wan bi hoer een soen gheheten hely Aldus waren jacob ende hely broeders van eenre moeder jacob comende wt salomons lini dauids soen welke matheus scrijft Ende hely comende wt nathans lini dauids soen die ons lucas scrijft. Dese hely nam een wijff ende ⊕

⊕ starff sonder kinderen Doe quam jacob sijn broeder eñ nam nader wett sijns broeders wijff. ende wan bi hoer een soen gheheten joseph Dese joseph was nader wett gerekent helijs soen als lucas ons bescrijft ende quam van nathan dauids soen. Mer nader natueren so was joseph jacobs soen als matheus scrijft ende quam van salomon dauids soen.

Item Nycolaus de gorra scrijft dat mathan ende mathat of melchi waren broeders als jacob ende hely wt eenre moeder Mer nijt van eenre vader.

Sinte Anna had drie mannē als joachim, salome en cleophas en bij een ygkelick wan si een dochter en de worden alle maria gheheten.

Joachim — maria die moeder Jhesu — Jhesus christus

Joseph.

drie mannen

Anna

Salome. — maria Zebedei — Zebedeus.

Jacobus. die meere

johannes. ewangelist

Annen

Cleophas. — maria alphei — alpheus.

Jacobus. die minre

Symon.

judas of thadeus

joseph justus.

Die waren twee susteren.

Hysmeria annen suster.

Hysmeria — zacharias. — elyzabeth. — johannes. baptista

Hysmeria had een man die hemerius hiet.

eliud. elyzabeths broeder — Enimen. memilia — seruacius.

Anna solet dici tres concepisse marias. Quas genuere viri joachim. cleophas. salome q.
Has duxere viri joseph. alpheus. zebedeus. Prima parit christum. jacobum secunda minorem.
Et Joseph justum parit cum symone judam. Tercia maiorem jacobum volucrem q johannem.

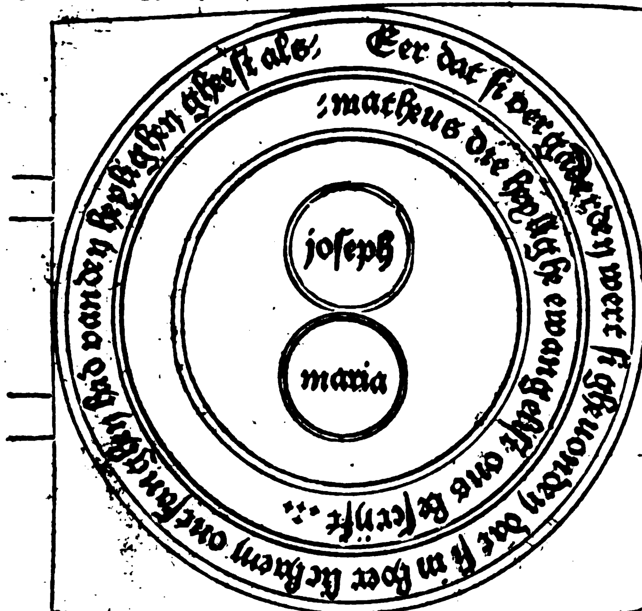
Dese sibilla was in dese tijt vermaert. si prophetier de van xpristo Ende si antwoer

de den keyser Augusto dat hi hem seluen nao heydenen dwaesheyt niet en soude laten duncken dat hi god waer Ende si toende hem een alte suuerlike maghet inden hemel die een kindekijn hoer armen drooch Ende sprack totten keyser Augusto Dat kindekijn is groter ende meere dan ghi sijt daer om aenbedet dat kijnt.

Maria die moeder ons heren wert ghe: boren xvi jaer of daer omtrent voer die gheboert xpristi.

Johannes baptista wert in dese tijt gheboren van welcken men leest datter gheen heyligher gheboren is onder die sonen der wiuen.

an? mundi

Xps lini

v^m C xcix

Hier beghint die hystori des heyli: ghen ewangelijs die alre heylichste ende weerdichste hystori onder alle scriftueren.

I

Int jaer van beghin des werlts v^m C ende xcix dit was dat eerste jaer voer die gheboert xpristi. doe maria joseph ghetrouwet was. doe wert die heylighe enghel gabriel ghesent vanden vader des lichtes onsen heren god alles troestes totter maghet mariam om hoer te boetscappen dat ghecomen waer die volheyt des tijts om te versoenen dat menschelike ghe: slacht Ende dat doer mariam die soen gods hier in dese werlt comen woude Ende omtrent dese tijden wert dat heymelicste alre heymelicster dinghen. dat wonderlic: ste alre wonderlicster dinghen. dat salichste alre salichster dinghen. dat begheerlic: ste alre begheerliker dinghen. ende dat diepste alre verborghen dinghen vervuult. welcke was dat god woude mensch werden. wie heeft ye des ghelijck ghehoert Och of ons hert dit te recht smaken mocht. Hier off van deser materie besiet die sueste hystori in sinte lucas eerste capittel.

Die keysers van romen worden voert in dese lini veruolcht en̄ continueert En̄ si worden all Augustus ghenoemt om die sonderling weerdicheyts wil die dese octauianus augustus had Daer om ist redelick dat hi hem allen een naem gheeft. wāt hi hem allen ghesett heeft een reghel wel te leuen en̄ te regieren Alsulcke wijsheyt en̄ sterchticheyt blencte in hem datmen nauwe gheloeft dat sijns ghelijck natuerlike gheboren is gheweest Wat meer hi verdiende xpristum mit sijn ghebenedide moeder te sien recht of hi wesen soude die alre eerst vanden heydenen ghereopen totten ghelo: ue Ende na dien dat hi dit ghesien had. en woude hi nijt meer gheheten wesen heer. Hi tymmerde hem alre eerst een outaer Hi was een exemplaer der oetmoedicheyt. der goedertierenheyt. der meensamicheyt. der verduldicheyt. ende der lijdsamheyt. Welcke duechden alte selden ouer een comen mit alsulcke hoecheyt. Nye en nam hi strijt an dan daer hi toe ghedwonghen wert Hi plach te segghen dattet verloren cost waer mit gulden anghelen visch te vanghen. want worden die anghellen verloren so en mochten die vischen die cost nijt of werpen Ende den ghenen die van hem achterclap spraken seyde hi. het betaemt wel dat ī een vry stadt sellen wesen vry tonghen Sijn ridderen en liet hi nijt ledich wesen welcker professi ende staet toebehoerde te arbeyden Sijn dochteren liet hi leren alle manier van draperij. so dat si hadden nijt alleen die const van spinnen ende weuen. mer si hadden daer of oeck die ghewoent. Ende dit mosten si leren om die wandelberheyt der tijtliker dingen Ende hi en liet sijn dochteren nijt tot hem comen dan in een eerber ghelaet mit ryper aensicht sonder enich curiositeyt van clederen Die lantscappen welcke hi strijdender hant ghewon: nen had die gaff hi all weder om Mer alleen een weynich wtghesondert Of hi gaf se goedertierlick ende willichlick ander vreemden heren ouer Hi was mit veel me: schen seer meyer som. die nochtans arbeyde mit openbaer strijden hem te verdriuen. Item ander die drie off vier werff menedich verwerdelt waren des si graci ende ghe nade begheerden so vergaff hi nijt alleen hoer misdaet Mer hi lietse leuen. gheuende hoer daer toe ander goet tot horen noot trust te hebben des sijt van noots weghen te doen hadden Och hoe veel hebbender gheweest die hoer beroemt ende verblijt hebben dat si van dit edel bloet ghecomen ende gheboren waren. die nochtans die edel zeeden ende manierlike duechden nijt en navolchden.

Die monarchi dat is die hoghe heerlichept van romen was die alre meeste heerlichept die ye ghewe est is Dese begonste in desen octauianus augustus tijden Eñ als iheronimus ende meer ander doctoren scriuen dat doe in veel landen strijden op stonden. mer die worden ter stont neder ghelept of versoent daer alle menschen off verwonderden Ende si gauen hoer allen onder den romeschen prinsen Op dat onse here god den menschen woude betonen dat die ghemeen vrede wt ghenen arbeyt van strijden en quam. mer dat hi die gaue Altijt hier te voren als die een strijt neder ghelept was. so opstont een ander off oeck een meere eñ argher strijt ende twist na quam Mer doe die tijt nakende was ende aenstondt dat xpristus woude gheboren werden. doe was romen ende alle die werlt in ruste ende in vrede.

Nota dat Cycero in een boeck ghehetē de officijs scrijft ende sept van die hoghe heerlichept der romeynen. het is seker datter een tijt ghewe est heeft datmen sonder coningen leefde Mer namaels datmen die lande begonste te deylen doe worden die coninghen ingheset om gheen ander saecke dan om recht te doen eñ te ghebruken. want int beginsel doe die armen verdruct worden vanden rijken doe namen si toevlucht tot enen goeden ende duechdsamen man. Ende die ghebot dat die een den anderen

Xps lxxi niet te cort en soude doen insettende ende ordinierende dat die hoghe ende leghe die rijken mitten armen onder een recht souden staen Eñ doe die coninghen regierden. doe worden noch somwijle die crancke verdruct. Doe behaechdet datmen rechten soude setten daer men mede rechten soude. niet we hat ende niet off om gonste. dan datmen den armen soude doen als den rijken Onder welcke rechten die Coninck oeck stondt ghelijck ander menschen Ende gheboerdent dat die coninck die rechten versmaden. sijn ondsatens goet te nemen mit ghewelt. meechden eñ vrouwen te schepnden of te vercrachten ende meer ander ontamelike dinghen te doen. so soudmen die coninck of setten ende enen anderen coninck in sijn stede verheffen die wel regieren conde ende die na die rechten leefde.

Jn desen tijden was romen in sijn bloeyen Ende die borgheren worden bescreuen datter waren ghetelt tneghentich werff driehondert dusent ende tachtich dusent.

Die daer off die rekening der jaren der kersten. die principaelste. die bekenste en die vierkeckste van allen rekeninghe der jaren is dat xlij jaer des keysers Octauianus Olimpiadis honderste ende xciij Ende als beda seyt dat jaer van beghin des werkts v^m C xcix Unde versus Unum tolle datum ad milia quinque ducentis Nascenti domino beda dat a prothoplausto. Item Ante xpristum duo et minus uno milia quinque. Ende dese manier is die ghemeenste ende wert van die heylighe kerk ghehouden voer die waerachtichste Daer sijn oeck ander manieren van rekenning der jaren. sommighe corter als die hebreeusche Ende sommighe langher als Methodius en veel ander vanden welcken te tractieren waer groot arbeyt en weynich profijt leset elck in sijn boeck.

archelaus

dese archelaus was herodes soen Onder hem keerde onse heer wt egypten.

v^m ij^c

Valerius maximus een man van alte groter fame was in dese tijt vermaert.

Onse here ihesus xpristus wert omtrent deser tijt gheboren vander reyner maghet Maria in een nyewe manier na die voerbeschreven prophecien En dit is die volheyt des tijts daer die Apostel of scrifft dat god die vader sinen soen seynde in die werlt Ende daer om beghint hier die seste outheyt des werlts Ende onse here god weet alleen hoe lang dat dese outheyt dueren sel. Ende sinte Augustinus seyt dat dese etaet hiet die outheyt. welcke outheyt langher duert dan enich ander outheyt die hier voer gheweest is. want sommighe menschen leuen tot hondert ende xx jaer of daer bouen En het is kenlick dat wi die out hieten die tsestich jaer out sijn daer om ist dwaesheyt willen te weten die jaren deser lester outheyt Menich hebben dat besocht die al daer in bedroghen sijn als sinte Thomas wel bewijst.

Dese Componius na dat Archelaus balling verdreuen was doe wert hi van den keyser gheordineert ende substitueert in archelaus stede. Dese ghebode datmen die poorten des tempels niet en soude op doen dan alst schoen dach ghewoorden waer Ende dat om deser samaritanen wil die des nachts inden tempel ghecomen waren ende verstroeyden die beenre der doder menschen langhes den tempel Na dat dit ghe schiet was en̄ hi weder te comen quam doe wert vanden keyser augusto ghesent

Keysers

Marcus dat hi soude wesen procurator vanden ioedschen lande En̄ daer na wert ghesent aminius rufus.

procurators van judeen.

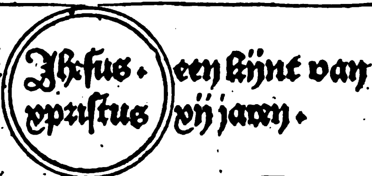
Dese componius wert in archela us stede gheset.

Onder dese Marcus starf Saloma die herodes suster was.

Onder desen Aminius rufus starff octauianus Augustus.

an° mundi v^{m} ij^{c} xi

Jhesus xpristus doe hi xij jaer out was sat hi inden tempel Ende hoerde die doctoren.

een kijnt van xij jaren.

Anno xpi xij

Nota Wetet datmen van ihesus xpristus onsen ghesontmaker niet en leset of en vijndt van sijn kijntsheyt noch van sijn wercken inder scrifturen der ewangelisten tot sinte janss doopsel toe. dan alleen doe hi xij jaer out was bleef hi in iherusalem inden tempel ende hoerde die doctoren. ende voert ghescreuen staet vanden ewangelisten Ende hi was onderdanich sijn ouders Dat wert menich sins wt gheleyt vanden doctoren ende deuote personen tot deser tijt welck wesen mocht xpristus leuen en̄ ommeganck in die xviij jaren Ende dat boeck welcke gheheten is vā die kijntsheyt onse ghesontmakers en is niet toe ghelaten van die heylighe kerck noch en is van gheenre weerden Ten is oeck niet te ghelouen dat xpristus sulcke godlike ende gloriose miraculen in sijnre kijntsheyt onder den kinderen ghedaen heeft. die nauwe dat doen woude. doet tijt was ende ghebeden wert van sijn moeder en̄ van sijn apostolen Hi seyde somwijl Mijn tijt en is noch niet ghecomen Ende ic en bin niet ghesent dan tot die scapen van ysrahel ec̄. daer om ist ghelike quaet allen menschen te ghelouen alst is nyement te ghelouen.

Dese Tiberius was octauianus stieff soen Ende een man van groter duechden En-
de een goedertieren vader in sijn onder saten. hi sprack tot sommige princen die hoer volck beswaren en belasten woude. het behoert toe een goet her de sijn scapen te sche-ren en niet te verslinen Item doemen hem riet dat hi sijn ampt luden versetten soude Doe antwoerde hi Ic heb een ghesien die die vlieghen die o[illegible]n siecke mensche wonden saten veriachde En die siecke berispte den veriagher segghende Nv sellen die dorstigh[illegible]gghen comen zulten. Dese waren vol ende en daden niet dan si die stede beswegen Off hi segghen woude. het is beter dat wi die rijcken houden dan dat wi die offsetten En soude alsdan ander armen weder rijck maken O hoe groten raet eens wijs mans was dat sommighe bedrieghers plegen den princen loghen te segghen om dat si dat gemeen volck teghen den princen verwecken mochten. want si weten als dat gheschiet is dat si dan den heren van node sijn Ende dan drucken si beyde den princen mit dat ghemeen volck En mit hoere cloecheyt meer ende meer hem daer in wepnende. Daer om ist een alten wijsen raet der princen dat si hem seluen so hebben en regieren dat si van hoer volck niet ghehaet en werden Ende van hem te veriaghen allen den genen die hem daer teghens rieden. op dat si hoer naem ende eer verbreden als si die ghemeente minnen Dit is altijt der wisen heren raet gheweest. al so wel der heydenen als der heyligher mannen Hier of ghescieden alle daghe veel exempellen Dese keyser Tiberius eerde xpristum voer een waerachtich god Sommighe segghen dat hi hem namaels wreetlicken had te-ghens die moghende Ist dat waer wie weter hoe dattet bi quam Mer het is een groet argument voer hem dat hi sijn onder saten ende den armen altijt goedertieren ende gratioess was.

Dese sat xxiij jaer

Tiberius.

xi jaer Valerius grecus

Dese valerius vercoft dat priesterscap openbaerlick Ende die daer meest om gaff die beweruft Aldus waren daer in corten tijden veel biscoppen.

Item dese Tiberius had vrede in al die tijt sijns leuens Ende hi verderff sonder enighe barmhertichheyt allen den ghenen die teghens xpristum of teghens die kerstenen spraken Item hi verdreef pylatum en verbande hem Ten laetsten starff hi mit grote blijscap van veel menschen Mer hem volchde een die veel argher was.

Een groot teyken ghescheide inder werlt in dese tijt dat nye ghesien noch ghe: hoert eñ was Ende dat was die openbaringhe des heylighen drieuoudicheyts Den vader hoerdemen inder stemmen Den soen sachmen inden vleysch Eñ den heylighen gheest sachmen in een ghedaente van eenre duue Ende hier wert ons ghesaluet die waerachtighe gesontmaker xpristus. die ons langhe te voren inder ewe beloeft was Hi is die wech. die waerheyt. ende dat leuen. sonder welcke gheen salicheyt en is. Ende hier wert gheopent die hystori der drie jaren. inden welcken hi leerde. predic: te. ende veel gloriose mi[illegible]en dede

procurator van judeen. — poncius. pylatus.

die te voren nye ghesien noch ghe: hoert en waren.

Anna. Biscop.

caypha(s) Biscop.

Onder desen poncius began sinte jan baptist te prediken Eñ onse here xpristus wert onder hem ghecruyst eñ ghedoot dien hi verwerdelde totten doot des cruces mit onrecht om ontsich vanden keyser Ende daer om verging hi yammerlike eñ dode hem seluen Ende van sijn doot worden wonderlike dinghen vertelt.

an.o mundi	v^{m} ij^{c} xxix		v^{m} ij^{c} xxxij	
Anno xpi	xxx		xxxiij	

Jhesus xpristus wert ge doopt.

Jhesus xpristus onse heer wort inder jordanen van sinte jan baptist ghedoopt

Jhesus xps wert voer os gepassijt

johannes baptista.

Johannes baptista die alre heylichste wert van herodes onthoeft om dat hi hem berispte van sijn ouerspul Dese herodes was ghehe: ten antipa een rechter ende voecht van gali: leen Ende hi wert om die misdaets wil mit dat wijf herodyas ewelike ende oeck tijtlike ghepinicht.

Int jaer ons heren xxxiiij dat was eẽ jaer na die doot xpristi. de ghescheide veel wonder like miraculen want op ten dach dat hi sterf beefde die ganse eerde. die berghen ende die stenen scheerden. die sonne verduysterde so men dat lest in ewangelio Opten paesch dach verresse onse heer mit veel ander Eñ xl daghen daer na voer hi glorioselick ten hemel mit enen groten weff Opten pijnster dach quam die heyli: ghe gheest opten apostolen Ende dit sijn al sacramenten onses ewighen salicheyts daer die deuote herten eñ menschen daghelijx in vijnden gheestelike refecci eñ voetsel Salich is hi die in desen dinghen hem oefent want hi sel daer mede vercrighen dat ewighe goet eñ ewich leuen Sinte bernardus seyt O goedertieren ihesu. die kelck die ghi ghedroncken hebt is mi een saeck dat ic v bouen all minne ende lieft hebben moet.

Nse moeder die heylighe kerck wert ghelikent der stadt daer gloriose din-
ghen of ghesproken sijn so bescreuen staet in die lxxxvi psalm. wat mach
gloriosere wesen dan die heylighe kercke. welcke die heylighe drieuoudich-
heyt te samen glorificiert. ende die godlike moghentheyt beschermt. welcke die god-
like claerheyt verlicht. ende die godlike goetheyt regiert. welckes hoeft is xpristus
ihesus waerachtich god en mensche. welckes borgheren sijn al die wtuercoren. welc-
kes dienres sijn die enghelen. Ende die alre heylicste gheesten sijn nacht ende dach
op hoer mueren wanderende. Dit is die heylighe kerck welcke die enighe gheboren
gods soen op een vaste steen ghetymmert heeft. Ende die poorten der hellen en sellen
den heylighen niet teghen moghen staen. Dese is die vtuercoren syon wes poorten
die heer mint ende lief heeft bouen allen iacobs tabernaculen. Dit is die ombeulec-
te bruyt die gheen vlecke noch rympel en heeft Si en is mit geen snode clennoet ge-
coft Mer die heer heeftse ondertrouwet mit sijn duerbaer bloet. Dit is die moeder
des suuerliker minnes ende bekennisses ende des heylichs hopes. Dese wint en baert
hoer sonen die in ewicheyt regnieren sellen Dese is vanden patriarchen voer gebo-
ckapt. vanden propheten langhe te voren prophetiert Alle die arbeydelike en knecht-
like obseruancie des ouden testaments heeft di bekent te wesen een vrouwe Ende
wat meer. Hemel. eerde. zee. en datter in is dienen v mit horen dienste. daer om sijn
gloriose dinghen van v ghesproken o heylighe kercke ende stadt gods Salich bistu
iherusalem. wie is dijns ghelijck. ghi wert inden heer ghesalicht. v vyanden sellen
v versaken Ende ghi selt hoer halsen ende necken onder die voet treden. voer v va-
deren sellen di kinderen gheboren worden Ende ghi en selt inder ewicheyt niet ver-
gaen O lieue here god ghebenedijt des heylighe kerckes starcheyt ende outfang die
wercken hoerre handen. versla die rugghen hoerre vyanden. ende so wie hoer haten en
laet niet op staen. verhoer heer die stemme des heylighes kerckes ende inleydet die
heylighe kerck tot hoer volck O here god der duechden keert tot ons ende siet van-
den hemel ende besiet ende visitiert Dese wijngaert die heylighe kerck die v rechter
hant gheplant heeft Dijn rechter hant moet comen op die man dijns rechterhants
ende opten soen des mensches dien ghi confirmiert ende ghestarct hebt ihesum xpris-
tum onsen heer die mit di leeft ende regniert in ewicheyt des heylighen gheestes in
ewicheyt ghebenedijt Amen .:.

Gloriose dinghen sijn van di ghesept O stadt gods iherusalem.

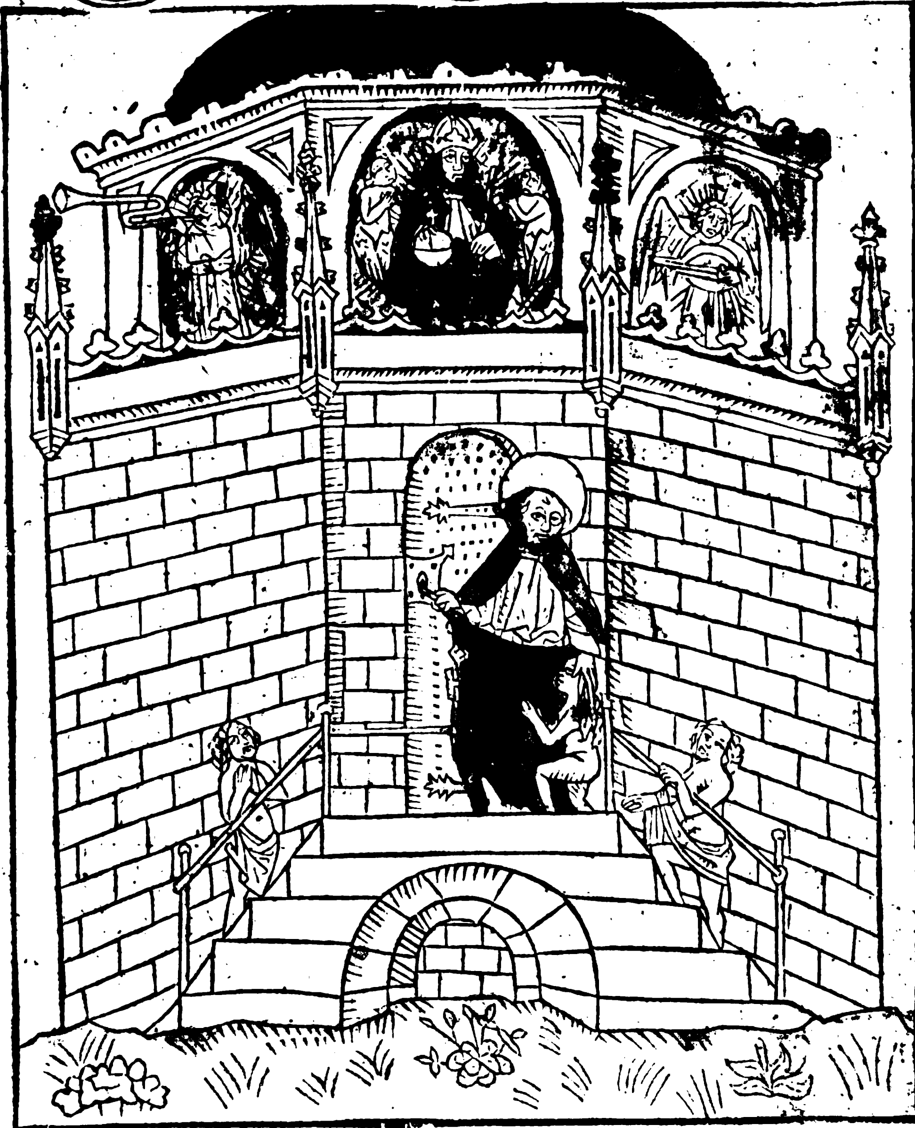
Ametistus — Jaspis — Saphirus

Mathias — Petrus. — Andreas

Jacinctus — Thadeus. — johannes. — Calcedonius

Crisopassus — Symon. — jacobus. die meere — Smaragdus

Topasius — Matheus — Thomas. — Sardonix

bartholomeus. — philippus — jacobus. die minre

Berillus — Crisolitus — Sardius

Ic sach die heylighe stadt iherusalem nywe dalende vanden hemel bereyt van gode Als een bruyt verciert mit horen brudegom Die xij poerten mit costelike ghesteente mitter apostelen namē inghehouden.

Die xij artikelen des ghelooefs vanden apostolen ghemaect.

Die xij propheten antwoerden op die xij artikelen des heylighen ghelooues.

Petrus — Ic ghelooue in god den vader almachtich scepper hemelrijcs ende eertrijcks

Iheremias — Du selste mi heten vader ende du en selste nijt oflaten na mi in te treden.

In exodo xx capittel staet ghescreuen Ghi en selt gheen vreemde goden hebben voer mi Ysayas in sijn xlv capittel Ic bin die heer ende daer en is gheen ander Ic scep die duysternisse ende formier dat licht Dauid in sijn hondert ende xiij psalm seyt. Onse god is inden hemel ende hi heeft al ghemaect dat hi woude.

Andreas — Ende i ihesum xpristum sinen enigen geboren soen onsen here.

Abacuc — Ic sel inden heer verblijden en ic sel mi verurechen in gode minen ihesu.

Dauid inden anderden psalm Die here heeft tot mi ghesproken Du biste mijn soen. ic heb di huden ghewonnen. Johannes in sijn iiij capittel Ic ende mijn vader sijn een Colocenses int eerste capittel Ic bin dat beeld des onsienlike gods Dauid die hemelen sijn gheuesticht mit dat woert gods.

Johannes — Die ontfanghen is vanden heylighen gheest. gheboren vander maghet maria.

Ysayas — Siet een maecht sel ontfanghen en baren een kint en sijn naem sel gheheten worden emanuel.

Iheremias xxxi capittel Een wijff sel een man ombeuaen Paulus ad galathas int iiij capittel God heeft sijn soen ghesent gheboren van een vrouwe Ezechiel in sijn xliiij capittel Dese poert is ghesloten ende si en sel nijt gheopent werden ende gheen man en sel daer doer gaen.

Jacobus — Ghepassijt onder poncio pylato ghecruyst ghestoruen ende begrauen.

Zacharias — Si sellen mi aensien die mi doernaghelt hebbe en si sellen hem beschreyen.

Ysayas prophet in sijn .lij. capittel Als een scaep wort hi ter doot ghelept Voerwaer hi heeft onse sonden ende siecten ghedraghen Sinte peter in sijnre Epistolen int derde capittel Xpristus is eens voer ons ghepassijt die rechtueerdighe voer den onrechtueerdighen.

Die xij articulen des ghe-loefs vanden apostolen ghe-maect.			Die xij propheten antwoerden op die xij articulen des heylighen gheloues:
Thomas	Hi neder clam ter hellen des derden daghes ver-wees hi vander doot.	Ozee	O doot Ic sel dijn doot wesen o helle ic sel dijn be-te wesen inden derden da-ghe verwecket ons.

Dauid inden xv psalm Du en selste dinen heylighen gheen corrupci laten sien Tot-ten ephesien int iiij capittel Hi clam neder eerst in die nederste delen der eerden Ac-tuum int ij capittel Hi wert inder hellen niet achter ghelaten Totten romeynen int vi capittel Xpistus verrisende vander doot en starff niet meer.

Jacobus	Hi clam op totten hemel-len. Hi sit totter rechter hant gods des vaders al machtich.	Amos	Die sijn opuaert maect inden hemel Sijn naem is gheheten heer.

Dauid inden lxvij psalm Maect den een wech die daer wandert opter sonnen on-derganck Item in dese seluer psalm Hi clam op int hoech ende hi leyde die vange-nisse ghevanghen Micheas int ij capittel Hi clam op ende maecte een wech voer die mit hem op voeren.

Philippus	Van daen sel hi weder co-men oerdelen ouer leuen-de ende doden.	Malachias	Ic sel tot v opclimmen inden oerdel eñ ic sel een snel tughe wesen.

Dauid inden xcv psalm Hi sel die werlt oerdelen ī rechtueerdicheyt Eñ sijn volc oerdelen ī sijn waerheyt Job ī sijn xix capittel Vliet vā dat aensicht des sweerts want dat sweert is een wreker des boesheyts Ende wetet dat noch een dach des oer-dels wesen sel.

Bartholomeu	Ic gheloue inden heyli-ghen gheest.	Johel	Ic sel wt storten van minen gheest op alle vleysch.

Job in sijn xxvi capittel Sijn gheest heeft die hemellen verciert Int boeck van sa-lomons wijsheyt int eerste capittel Die gheest des heren heeft die hemel veruult Da-uid inden C eñ xlij psalm Dijn goede gheest hem moet mi leyden ī die rechte eerde.

Die xij articulen des gheloefs vaden apostolen ghemaect.

Die xij propheten antwoerden op die xij articulen des gheloefs.

Matheus — Ic geloue in die heylighe kerck en in ghemeenscap der heylighen.

Dauid — Ic sel op behyen in een gro te kerck.

Sophonias int iij capittel Alle sellen si aenropen die name des heren ende si sellen hem allen mit enen scouwer dienen Matheus i sijn xviij capittel Ist dat dijn broe der in di sondicht segghet den heylighe kerck Ende en hoert hi die heylighe kerck nijt. so hout hem voer een openbaer sonder.

Symon — In die vergiffenisse der sonden.

Micheas — Hi sel of doen onse sonden ende werpense in dat diepste vander zee.

Dauid in die C ende xviij psalm Ic bin deelachtich alle der ghenen die di ontsien ende die dijn gheboden houden Ezechiel in sijn xviij capittel Ic leue sept onse here god. ende ic en wil nijt die doot des sonders. mer ic wil meer. dat hi hem bekeer en de leue.

Judas thadeus — In die ver risenisse des vleysches.

Ezechiel — Ic sel v grauen openen ende ic sel v leyden wt uwe graffsteden.

Iob in sijn xix capittel Inden lesten daghen sel ic vter eerden opstaen ende in minen vleysch sel ic mijn ghesontmaker sien Totten philippensen int iij capittel Hi sel dat lichaem onser oetmoedicheyt reformieren ghelijck sinen lichaem inde claerheyt.

Mathias — Ende in dat ewighe leuen Amen.

Daniel — Veel vaden ghenen die daer slapen in die as sche der eerden sellen verweect werden. sommi ge sellen gaen i dat ewige leue. sommige int ewige verdriet op dat si ewelike sellen sien.

Dauid in sijn xli psalm Du selste een ygheliken loen gheuen na sijn wercken Matheus in sijn vij capittel Die quade menschen sellen gaen int ewighe vuer ende pijn. Mer die rechtueerdighe sellen gaen in dat ewighe leuen Paulus totten corinthen int v capittel Wi hebben een huus inden hemel dat mit ghen handen ghemaect is.

Dit is dat kersten ghelove die dat nijt trouwelike ende vastelick en ghelouet. die en sel nijt behouden moghen wesen sept Athanasius.

Jhesus xpristus waerachtich god ende mensch een eengheboren kijnt des onbeulec:
ten ende ewighe maghet maria na sinen vleysch gheboren van Abrahams gheslach
te. vander coninckliker en priesterliker lini. een ewighe brudegom des heylighen ghe
meen kerckes Coninck der coninghen Heer der heren ewich biscop Ende rechter
der leuender en der doden Hi verweerdichde hem hier in desen dal der tranen xxxiij
jaer ende drie maenden te wanderen als een pelgrum leerende eerst mitten wercken
die wech des ewighen leuens ende na mitten woerden als die ewangelisten tughen
Doe hi xxx jaer out was. wert hi in dat water der jordanen vanden oversten va:
der ende god doer johannes ghedoopt Ende hi wert ons ghesaluet in die eerste ende
ouerste priester ende biscop onser sielen doer den heylighen gheest sienlike op hem da
lende in een ghedaente van eenre duuen die van hem ghetuych gaff. Want hi is die
waerachtighe ghesontmaker des werlts Alsoe die prophet ysayas van hem pro:
phetiert heeft Dese Jhesus xpristus vercoer lxxij discipulen die hi voer sijn aen:
sicht seynde Ende xij Apostolen die hi seynde ouer alle die werlt om te prediken
dat heylighe ewangelium. wij en vijnden niet meer dan dese twee manieren van oer
den onder die discipulen ihesu xpristi. welcke forme en manier in die heylighe kerc
ke nv houden die priesteren ende biscoppen. Want die biscoppen volghen die aposto:
len Ende die priesteren volghen die lxxij discipulen. Welcke tween oerden die heel
heylighe kerck beuolen is als ouerste regierers als ons bescrijft die paeus damasus
in decretis inden lxxviij distincti int capittel Cor episcopi Ten laetsten die alre goe
dertierenste here ihesus xpristus starf voer sijn volck den alren bittersten doot. een
hooft van allen martelaren. ende hi seluer oeck een martelaer. Nae dat hi vander
doot verresen was clam hi op inden hemel Ende neder seynde sinen heylighen gheest
Ende doe begonste alre eerst die aenbedinghe des naems xpristi dat gheduerren sel
tot dat laetste eynde des werlts.

Die vader vanden hemel. Dit is mijn ghemindt soen daer ic mi wel in behaecht heb. hoert hem ꝛc.

Die zielen der heylighen. Du hebste ons verlost gode mit dinen bloede.

Ic bin dat liecht des werlts.

Maria die moeder xpi.

Hij heeft ghesproken tot onsen vader ere.

Maria magdalena.

Doe ic screyde ten grave sach ic den heere.

Ic bin die warachtighe waerheyt.

Martha marien suster.

Ic heb gheloeft dattu biste cristus die gods soen.

dat wijf vter schare Marcella.

Salich is die buyck die di droech criste.

Alle die enghelen stonden in die ommeringe des throens ende vielen in hoer aensicht ende aenbeden den heere.

Ysayas.

Siet een maecht sel ontfanghen ende baren.

Ic bin Abrahams Ysaacs ende Iacobs god.

Iheremias.

Ic sel verwecken dat gherechtighe saet van david.

Daniel.

Ic sach des nachts in een visoen des menschen soen.

Ezechiel.

Op die troon was een ghelijcken des menschen.

Ic bin een goet harder.

Die vaders des nywen testaments.

Dat gloriose choer der apostelen tughet di.

Johannes baptista.	Siet dat lam gods dat afneemt die sonden der werelt.
Petrus apostel.	Du biste cristus des leuendighe gods soen.
Paulus apostel.	God heeft gheseynt sijn soen ghemaect uten wiue.
Andreas apostel.	Wij hebben gheuonden messyam die cristus hiet.

Dat blenckende heer der martelaren louet di.

Stephanus.	Siet ic sie die hemellen open ende des menschen soen staende.
Laurencius.	Als ic gebraden worde o xpe en heb ic dijn naem niet u'saect
Vincencius.	Ic cristus knecht. bin bereyt tot allen tormenten.
Ignacius.	Noch barnende vuer noch siende water en trecken mi van cristus minne.

Die eerweerdighe oerde der priesteren predict di.

Ieronimus.	Du biste een leuendich leuen soet ende minlick.
Ambrosius.	O vad' op dattu dijn knecht soudes u'lossen ou'gaefstu dijn soē
Augustinus.	O ewighe waerheyt eñ waerachtich minne du biste mijn god
Gregorius.	O grote goetheyt ons sceppers die sijn knechten noemt sijn vrienden.

Dat ontallike choer der maechden volghet di.

Agatha.	Mijn hert is gheuesticht ende van cristus ghefundiert.
Lucia.	Ic heb gebedē minē heer ihesum dat mi dit vuer niet en deer
Agnes.	Mijn heer ihesus xps heeft mi ondertrouwet mit sinen rinck.
Cecilia.	O heer laet mi onbeulect bliuen dat ic niet bescaemt en werde

In dese figueren staen alrehande tughenissen uten ouden ende nywen testamnet van cristo Ende oeck sommighe uten legenden der heylighen. so dat die ghenen die die scrifture weten lichtelick dat verstant daer wt moghen nemen.

Die vaders des ouden testaments.

Dat wtuercoren ghetal der patriarchen wtwijst di mit figueren.

Abraham.	God sel hem seluen voersien mit een offerhande.
Ysaac.	Siet die weck mijns soens als die weck des vollen ackers.
Jacob.	Daer en sel gheen coninc ombreken vā juda thent hi coemt.
Moyses.	God sel v een propheet verwecken van uwen broeders.

Die priesterlike ende coninclike saluinghe wtspreect di.

Dauid.	Vanden oversten hemel is sijn wtganck.
Salomon.	Here doet alstu ghe sproken hebste dauid minen vader.
Ezechias.	Here maect mi behouden ē wi sellen onse psalmen singhen.
Job.	Mijn verlosser leeft ende ten vtersten daghe sel ic verrisen.

Dat louelike ghetal der propheten heeft di voersproken.

Mycheas.	Du bethlehem juda wt di sel een hertoech mijns volcs comē.
Aggeus.	Hi coemt die begheert is van alle volcke.
Zacharias.	Sich dijn coninck coemt di sachtmoedich.
Malachias.	Siet die heer coemt tot sinen heylighen tempel.

Dat deuote volck der ouder vaders heeft di begheert.

Symeon.	Siet dese is gheset tot een val ende verrisenisse veelre luden.
Nathanael.	Du biste die soen gods. du biste coninck van ysrahel.
Nycodemus.	Rabbi wi weten dattu van gode ghecomen biste meyster.
Centurio.	Dese mensche was waerachtelick die soen gods.

Johannes heeft sijn ewangelium bescre-
uen in Asyen in grieyer tael Ende begint
aldus In beghin was dat woert ende dat
woert was bi gode etc.

Lucas screef sijn ewangelium in grie-
ken in grieyer tael Dat aldus begint
In Coninck herodes tijden was een
priester etc.

Johannes.

Ic bin dat licht des werlts die mi volget die
en wandt in geen duysternisse. mer hi sel heb-
ben dat licht des leuens Ic bin die getuygh ge-
ue va mi selue. en mijn vad gheeft getuygh va
mi Ic bin een goet herder Ic kenne mijn sca-
pe ende mijn scaepgens kennen mi.

Lucas.

Voerwaer voerwaer segh ic v Hemel ende eerde
sellen vergaen. mer mijn woerden en sellen niet
vergaen. Die ghelooft ende ghedoopt is sel behou-
den worden Ende die niet en ghelooft sel verdoemt
worden. Wallet. ghi en weet niet wanneer etc.

Mi is ghegheuen alle die macht inden he-
mel en inder eerde Gaet ouer alle die werlt
en predict dat ewangeliu allen creaturen
en siet ic bin bi v tot den eynde des werlts.

Peter ic heb voer di ghebeden dat dijn gheloeff niet
en vergae etc. Die onder v die meeste is die v die-
re als die minste Ic bin int middel van v ghelijc
als die v dient. Siet dat ghi niet verswaert en wert
want daer sellen veel tot v etc.

Marcus.

Siet ic seynde v als scapen int middel d wol-
uen. daer om weest wijs als serpenten en sim-
pel als duuen Ende en wilt niet ontsien den
ghenen diet lichaem doden. mer die siel en mo-
ghen si niet doden Ontsiet meer die macht he-
uet siel ende lichaem te werpen etc.

Matheus.

Marcus heeft gescreuen sijn ewangelium
in ytalien in grieyer tael Ende beghint al-
dus Dat beghin des ewangeliums ihesu
xpristi.

Matheus heeft int lant van judeen
sijn ewangelium bescreuen in hebreeu-
scher tael en begint aldus Dat boeck
der gheboerten ihesu xpristi.

Die gratie ende die waerheyt is ouermits ihesum xpristum gheschiet.

Die boeken des nywen testaments.

Item vier ewangelisten als
Johannes
Lucas
Marcus
Matheus

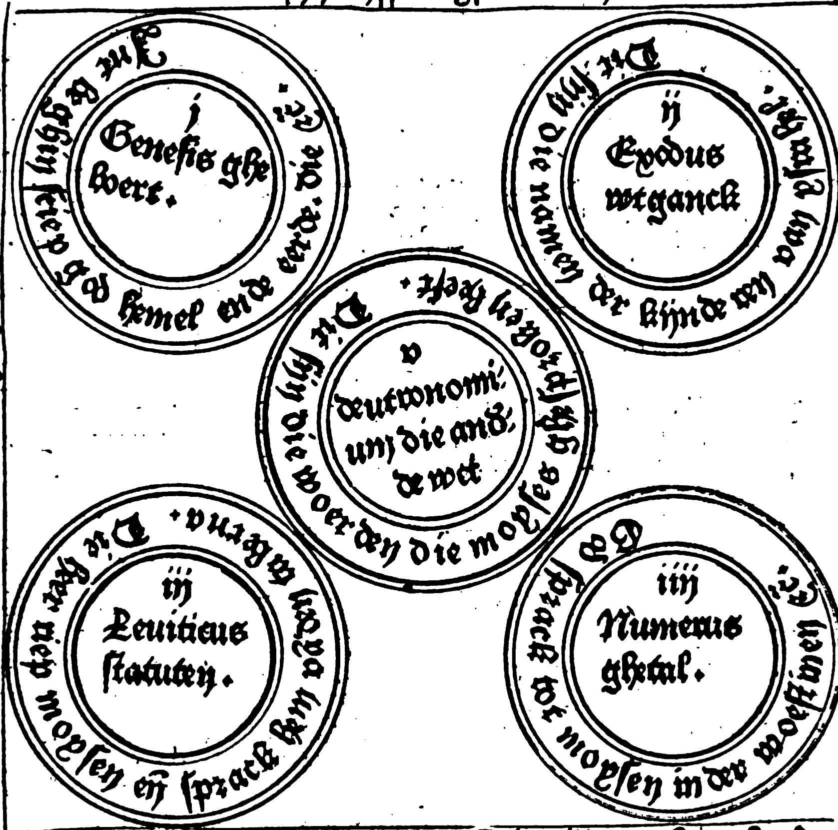
Paulus epistelen xiiij
vij epistelen heten canonice.

Jacobus. j.
Petrus. ij.
Judas. j.

Johannes ewangelist screef Apocalipsim.
Lucas screef dat werck der apostolen

Dit sijn vijff moyses boeken.

Die wet is van moyses ghegheuen.

vijff wijsheyts boeken.

Parabolen. Bijspellen.
Ecclesiastes. salmon of die dinghe. Salomon
Canticum canticorum. d minnē boeck.
Sapientie. wijsheyt. Fibro
Ecclesiasticus. heylighe leringe. ihesus syrach

Die viij prophehen boeken.
Job
Dauids souter
Ysayas
Iheremias
Ezechiel
Daniel
Die xij propheten
Esras ende Neemias

Ozee
Johel
Amos
Abdyas
Jonas
Micheas
Naum
Abacuck
Sophonias
Aggeus
Zacharias
Malachias

Die boeken des ouden testaments
Josue
Der rechteren boeck
Ruths boeck
Der coninghen iiij boeken
Paralipomenons ij boeken
Thobyas boeck
Judiths boeck
Machabeen ij boeken

Gayus settede sijn beeld in alle der joden synagoghen. Ende hi woude aenghebeden wesen als god. hi was tiberius neve naden vleyssche Mer nijt inder zeeden. wät hi was heel boess ende een tyran In allen menschen vonde hi verwoethept ghierichheyt ende onaysheyt Hy plach te segghen Och of dat romsche volck een neck hadden Hi beclaechde hem dickwijl dattet in sinen tijden rust ende vrede was want hi socht oersaken daer toe om dat hi gheern ghestreden had Ende ten laetsten bi rade der senatoren wert hi van x senatoers ende vanden sinen doot gheslaghen daer hem die ghemeente seer in verblide En die senatoers dat sijn die oudermanss ende die met arbeyde dat regiment weder te setten ghelijck te voren plach te wesen. Mer si en consten noch en mochten dat nijt volbrenghen.

Keysers — Gayus. — iij jaer ende x maenden.

Die hystori vä die wercken der apostolen wert in dese tijt ghemaect ende bescreuen.

Die heylighe gheest quam op die apostolen in vuerighe tonghen opten pinxter dach als Augustinus scrijft.

an.º mundi — v^m ij^c xxxiij

Paeusen — Petrus. een jode.

Petrus die eerste paeus regierde dat paeuscap ende die kerck van Romen xxv jaer vij maenden ende viij daghen.

Anno xpi — xxxiiij

Petrus die apostel Johannes soen wt die provincie van galileen wt. een stadt hiet bethsayda Andreas broeder Was die alre heylichste glori ose apostel ihesu xpi Hi was een jode Hi presidierde ende sat in die heylighe kerck xxxvij jaer als iheronimus scrijft Ende beda scrijft xxxix jaer Hi regierde dat paeuscap en die priesterlike stoel int lant van orienten vijf jaer lang so iheronimus scrijft En beda seyt vij jaer Al daer dede hi sijn eerste misse lesende pater noster Daer na quam hi te anthiochien ende daer sat hi vij jaer ende leerde dat volck die wech der waerheyt Ende hi veriaechde daer symon magus die tovenaer Daer nae predicte hi den kersten die verstroyt waren in ponto galicia. capadocia. azia. bithinia. En tot desen seluen seynde hi van romen sijn eerste epistel als totten ghenen die van hem bekeert waren Doe hi hoerde dat symon magus den romeynen bespottede om dat si totten ghelove quamen daer om toech hi wt minnen tot romen in des keysers Claudius iiij jaer daer sat hi xxv jaer vij maenden en viij daghen En doe hi te romen dat woert gods predicte ende hi symons quade wercken ende toverny ondect had. maecte hi veel discipulen ghelovich ende seyndese te prediken in veel provincien daer die ghelove xpisti glorioselick bi verbreet wert Sinte marcus screef sijn ewangelium wt sinte peters mont. welcke sinte peter approbierde ende leuerdet ouer den ghelovighen

Dese Claudius was oem van gayo Onder hem fundierde sinte peter die kerck te Anthiochien ende hi voer van daer te romen Dese was onstantafstich vā herten ende seer verghetel ende gulsich Hi had gheern oersaken ghehadt te striden. mer hi vach weynich eñ lichtelick verwan hi weynich vyanden Ten laetsten doe hi xxxv senatoers mit iiiᶜ mannen te peerde had laten doden om alte cleynen sake wil. doe wert hi mit venijnt vergheuen also starff hi.

Claudius xiiij jaer vij maenden ende ij daghen.

Item int jaer ons heren xliiij doe screef marcus in Alexandrien sijn ewangeli.

Sinte steuen wert ghesteent eñ wert eē edel heylich eerste martelaer den here gheheylicht.

Item Saulus wert neder ghewoepen ende storte de vanden peerde Ende hi stont weder op paulus een glorioess prediker. hi arbeyde ouerulbeydeliker ende meer dan yemant anders. hi wert namaels vanden tyran nero onthoeft.

Dit is die lini ende ordinancie der paeusen van romen Doer welcken die rekeninghe der navolghende jaren veruolcht wert. welcker principael daet ende beghin is die ghebenedide gheboert xpristi mit dat veruolch der jaren des werlts als claerlike schijnt bi dese twee linien ende bi die jaren daer bouen eñ beneden gheteykent.

Item sinte peter institueerde ende insettede die vasten van xl daghen voer paesschen Ende die aduent van drie weken voer korstmisse ende die vierde weeck niet vol in die eer ende memori der tweer toecomsten xpristi Hi screef twee epistelen dienen inder kercken hout. Hi ordinierde in septembri vij bisscoppen x priesteren eñ vij dyaken Ten laetsten na dien dat hi veel heerliker wercken der heylicheyt ghedaen had Ende hi te romen xxv jaer vij maenden ende viij daghen paeus ghesetẽ had. wert hi vanden tyran Nero die doe keyser was martelaer ghedoot Noch veel and' wercken ende wonderlike miraculen vindmen bescreuen int boeck van die wercken der apostolen Ende oeck in sinte Clemens boeck Ende mede in die hystorien gheheten scolastica ende ecclesiastica ende in beda eñ noch in meer ander boeken Die legende sijnre passyen machmen lesen int passyonael.

Van die persecuti e[illegible] vervolghing der heylgher kercke ist neerstelick te we-
ten dat die vyant des menschelike gheslachtes in den ouden testament den wtuerco-
ren vrienden ihesu xpristi ons heren mit menigherley veruolghing veruolcht heeft.
Noch veel meer heeft hi dat ghedaen int nywe testament dat is in die tijt der graci-
en doe die bekennisse des waerachtighen gods opter eerden began te schinen Ende in-
den eersten veruolchde die vyant mitten sweerde somen bescreuen vijnt van sinte ste-
Keysers uens veruolghing. van sinte jacob ende veel ander sonder ghetal daer die verdul-
dicheyt der heyligher kercke in gheoefent wert. Ten anderen mit valscher leringhe
daer die paciencie der heyligher kercke in gheproeft wert Ende dat menichsins Eerst
doe die valsche joden die des duuels synagoge sijn so dat kenlick is wt sinte peter
sinte steuen ende sinte pauwels disputacie. die alle simpellen menschen claerlike ge-
leert ende bewesen hebben. dat ihesus is die seluer xpristus inder ewen beloeft tegens
alle die ydel bewisinghe der verkeerder joden Ende dese disputacie sel onder den men-
schen dueren so langhe als die werlt staen sel Ende dat sel alre meest ende swaerste
wesen in entekerst tijden Ten anderen doer die meysters vander swarter conste ende
Ex.º mundi tovelaers want die duuel sach dat die naem xpristi verbreet wert ende die afgo-
dye mendallen vergaen soude. Daer om maecte hi die vaten des boesheyts vol van
Paeusen swarter consten. om den simpellen te bedrieghen dat si in xpristum nijt ghelouen en
souden. want si hoer van groten dinghen bewemden tonende loghenachtighe teyke-
nen ende ander wonderlike dinghen recht of si kinder gods waren Als gedaen he[illegible]
Anno xpi ben symon magus. meander. aceos. arsapat etc. Ten derden wert die heylighe kerc
veruolcht doer valsche kersten menschen die wt des duuels ingheuen alte veel ket-
terye zayden onder den kersten Als hebyon therintus etc. Ende wat meer Sinte ber-
nardus seyt dat alle die werlt teghens xpristum heeft ghesworen Augusting seyt
dattet gheen goet kersten mensch en is. die gheen persecuci en heeft Alle aenvechtin-
se dat ghelouef. mer dat fundament des gheloues blijft altijt vast ende stantaftich heb-
bende dit teyken voer oghen. dat die heer kennet die hem toebehoren. Het en waer
oeck nijt moghelick dattet sacrament des gheloues onder so veel bedroch so soude ghe-
bloyet hebben. ten waer dat die godlike mogentheyt beschermt had. die godlike wijs-
heyt verlicht had. ende die godlike goedertierenheyt ghevoet had. die minres ende lief-
hebbers des gheloues na die alre vaste beloefnisse xpristi die mitten seluen minres al-
tijt gheweest is ende ten eynde toe dueren sel. hier om seyt hylarius dattet den kerc-
ke toebehoert dat si verwint alse ghequest wert. dan verstaetse alse ghestraft wert
dan is si vry alse verlaten wert Ende dan heeftse victori alst gheschiet dat se verwon-
nen wert etc.

Herodes Agrippa doe hi weder quam int lant van iudeen om der ioden gonst te beweruen ende hoer behaechlick te sijn. so dode hi mitten sweerde sinte iacop die meere een apostel gods Item sinte peter wert vanden seluen herodes inden kercker ghe leyt so dat bescreuen staet int xij capittel int boeck van die wercken der apostolen. Ende sinte iacops lichaem wert bi mirakel ouer ghevoert ende verheuen in galissen in spaengen Ende namaels is daer een patriarchaels stoel ghemaect ghelijcker wijs oft waer te luster hant des houes van romen.

Helena coninghinne des volcks Abygenorum wert bekeert totten kersten ghe loue Ende si besorchde veel armer menschen te iherusalem doe daer een grote duertijt was in die tijt dat claudius keyser van romen was.

Petronella sinte peters dochter was een heylich maecht.

In dese tijt was seneca stoycus seer vermaert en hi was neroes meyster daer hi of ghedwonghen wert hem seluen te doden.

Philo een iode was die alre wijste vermaert Sijn boeken worden ghereckent onder ecclesiasticus boeken.

Onser lieuer vrouwen maria hemeluaert ghescie de int xij iaer na ons heren hemeluaert als ons sinte iheronimus scrijft.

Persius
Iuuenalis
Lucanus poeten.

Paulus apostel was een heerlick ende vermaert prediker seer verheuen in die opruckinge inden derden hemel daer hi leerde dat ewangelium niet vanden menschemer doer die openbaringhe ihesu xpristi Doe hi vol na out was xxvij iaer of daer omtrent doe veruolchde hi die heylighe kerck seer wreetlick nader ioedscher maniere Mer ter stont doe hi vanden heer berispt wert. wert hi bekeert ende verandert. doe wort van een wolf een lam ghemaect. van een veruolgher een ghetrouwe prediker. Item int xiiij iaer sijnre bekeringhe doe ontfinc hi mit barnaba vanden heylighen gheest apostelscap totten heydenen somen leest int xiij capittel int boeck va die wercken der apostolen. Item int xxvij iaer sijnre bekering quam hi te iherusalem daer hi gheuanghen wert so dat bescreuen staet int werck der apostolen int xxi capittel In sijn xxv iaer quam hi te romen alsmen leest int leste capittel van tboeck d wercken vanden apostolen In sijn xxxvij iaer of daer omtrent wert hi ghemartelijt vanden keyser nero mit sinte peter Sinte pauwels wert onthoeft want hi een borgher van romen was Ende sinte peter wert ghecruyst.

Seneca vertelt van Nero dat hi in sijnre juecht natuerlike altijt goedertieren ende graciose was so dat onder tvolck van romen nye gheen gracioser gheweest en had Ende om der groter gonsten wil die si tot Nero hadden worden die ander prin- cen vergheten Mer macht en regiment heeft menighen die seer wijs goet en duech- sam waren alte boesse wreet ende quaet ghemaect.

Keysers — viij jaer vij maende vij daghen. — Nero.

Nero was een die archste ende alre quaetste mensch die ye geboren wert. want alsmen sinen naem noemt so bedurt die naem een quaet mensch Ende want hi was die eerste persequierre teghens die wet xpristi daer om scrijftmen dat hi hout die figuer van enteker[st] Ten lesten doe hi vanden senatoers ghewesen was te wesen der romeynen vyant ende hi ghesocht wort. doe wort hi voertulucht[ich] en viel in een scarpe staeck ende dode so hem seluen en wert vanden woluen ghegheten Item die romeynen ver blide hoer van sinen doot recht of si grote victori ouer hoer vyanden beworuen had den Ende si vercierden hoer op hoer suuerlicste aentreckende schoen cleederen en wer- scapten ende waren seer blide en vrolick

an° mundi — v^m ij^c liij

Item Nero vischte mit gulden netten die mit syden touwe ghescho ren waren. hi versloech dat meeste deel vanden sena- toers. hi dode lelike sijn moeder en vijff broeders ende sinen meyster seneca. hi aen- stack ende brande die stadt van romen om te sien hoe troyen ghebrant had. hi seyn de vespasianum en tytum om tlant van juden te verderuen.

Paeusen

Anno xpi — liiij

Paulus die apostel had vercreghen onder an- der heylighen sonderlinghe priuilegie in contem- placie ende in groter vuericheyt sijnre wercken. want bouen allen menschen sach hi god claerlicste En hi hoerde heymelike verborghen woerden die den mensch niet ghe- oerloft sijn te spreken. hi arbeyde neersteliike alle menschen int ewighe leuen te bren ghen. recht of hi alle die werlt ghebaert ende ghewonnen had. wie heeft ye also ghe- lopen. wie heeft soe ghearbeyt. wie heeft den griecken dat ewangelium soe bedudt. wie heeft ye so ghequetst. gheslaghen. ende ghetribuliert gheweest. wie is mit ontal- like periculen doer socht gheweest. wie heeft so mogen glorieren. dat hi seggen mach Ic heb meer ghearbeyt dan yement anders. wie heeft alsoe ghescheenen in die wijs- heyt deser werlt ende in horen ende behouden alle rechtueerdicheyt ende ghelowe En- de dese wonderlike dinghen heeft hi voer den senatoers ghedaen Sijn loff ende sijn heerlike wercken bescrijft johannes crisostimus.

Symon magnus dede te romen alte veel quaets Ende want ghelijc mint ghe-
lijck ende is gheern bi sijn ghelijck ē hem gunstich. daer om versmade die bose ty-
ran Nero sijns meysters raet seneca Ende verselde hem mit desen quaden katiue ē
kokelaer Ten laetsten doe si beyde veel quaets ghedaen hadden voeren si beyde mit
quader doot in die ewighe pijn der hellen.

Die ghemeen vrede des gansen werlts welcke die romeynen ghehadt hadden om-
trent wel lxx jaer. wtghesondert weynich cleyn striden die wert in desen tiden tur-
biert ē verghing om die grote boesheyt ende wreetheyt van Nero Ende sommighe
prouincien vielen van die ghehoersamheyt der romeynen om dat si dat kersten ghe-
loeff begonsten te veruolghen.

Jacobus apostel gods die minre was biscop van iherusalem ende wert vanden jo-
den ghedoot int vi jaer des keysers Nero.

Die heylighe ewangelist Marcus starff int eerste jaer neronis Als philo seyt
die van sijnre ouder was bi Alexandrien Egypti daer hi een biscop van sinte pe-
ter ordiniert was Aldaer wort hi begrauen ende dede veel miraculen Ende die hey-
lighe man Amanus was sijn nauolgher.

Iherusalem ende dat joedsche lant wert seer destrueert in dese tijt mit onderling
striden om die ouer grote sonden wil die si ghedaen hadden in ihesum xpristum den
soen gods Ende omtrent in dese tiden worden inden poortalen ende inden doren des
tempels xxx dusent menschen doot gheslaghen Ende die twist ende oerloghe duer-
de so lang thent die joden alte samen vergaen waren. want die joden begeerden bar-
rabam den moerdenaer te houden Ende den goedertieren ende oetmoedighe ihesum be-
gheerdense te crucen.

Potencia maghet
Prayedis maghet
Dese twee waren thimothe-
us ende nouatus susteren.
Constancia mr̄
Nazarius mr̄
Celsus mr̄

Marcus mr̄
Vitalis mr̄
Valerius mr̄
Processus mr̄
Martinianus mr̄
Geruasius mr̄
Prothasius mr̄

Thimotheus mr̄
Torpes mr̄
Felix mr̄
Appollinaris mr̄

Na dat nero doot was nam Gabba dat rijck in hispanyen. Vitellus begonst te regnieren in germanien Ende otto regnierde te romen Ende ten laetsten sloeghen si malcanderen doot binnen een jaer. want gabba wort onthoeft te romen midden op die maerct in die vij maent sijns keyserijcks Otto dode hem seluen te meraeum in die iij maent sijns rijcks Ende Vitellus wert van vespasianus knechten verslaghen ende inden tyber ghewoppen.

Keysers

Josephus was een jode ende een seer vermaert scriuer der hystorien Sijn boeken sijn seer destrueert in veel steden wt langheyt des tijts ende seer corrumpiert bi versuum des scriuers.

Doe sinte peter had symon magus verwonnen doe wert hi van nero ghecruyst ende wert begrauen in vaticano int laetste jaer neronis.

Sinte pauwels die gloriose apostel wort onthoeft in een tijt mer nijt op die selue plaetze Mer bi die salinas wateren in ostiensijs weghe.

an° mundi — v^{m} ij^{c} lxxi

Paeusen

Dese linus ghebozen wt ytalien van trijck van tuscien sat x jaer iij maenden ende xij daghe. sijn vader hiet Esculanus.

Anno xpi — lxxij

Linus was een also heylighen man van groter volmaectheyt dat hi verdiende van sinte peter doe hi noch leefde te wesen een scaffenaer ende dispensiere der gheestliker goeden. Dese ordineerde op die seste kalende van december dat een wijff soude gaen en comen in die kercke mit een bedect hoeft Hi ordinierde twee werf Hi maecte xv biscoppen ende xviij priesteren Ten laetsten starff hi martelaer ende wert begrauen bi sinen meyster ende vader sinte peter in vaticano.

Marcialis biscop lemoniacensis
Sauianus biscop zenonens
Mennius biscop cathalaunens
Eucharius biscop van trier
Simisius biscop suessenens
Trophimus biscop arelatens
Tytus biscop van creten
Onesius biscop van ephesien
Crescens biscop galatens
Epaphoras biscop colocens

Tecla maghet sinte pauwels discipelste.
Domicianus subdyaeck wert van sinte mennius vander doot verweckt.
Altinus
Eodaldus
Serotinus
Dese waren al martelaers onder Nero ende waren sinte peters discipulen noch veel meer ander welcker namen bescreuen staen int boeck des leuens.

Apollinaris een heylich marte: laer wert te rauenne gedoot daer hi van sinte peter een biscop ghesevnt was Sijn hoechtijt houtmen inder kercken opten xxiij kalendas julij.

Die eerste persecucie ghesciede te romen wt neroes ghebot. in welcken die gloriose ende alre heylichste kerskeny princen petrus ende paulus worden martelijt mit veel ander heylighe menschen.

Iherusalem wert destrueert in vespasianus anderde jaer van Tytus vespasianus soen Hi sloecher te iherusalem doot elleff hondert dusent Hi vercofter lxxxv dusent van die tijt verghing dat rijck der joden en ten sel nijt weder opstaen voer ent kerstis tiden Van dese veruerlike bloetstortinghe en destrucsi van iherusalem leesmen wonderlike dinghen in josephus boeken Item weet dat om dese wittelike wrake gaff onse heer rust en vrede ouer al die werlt gheliick hi in sijn ghebeerte ghedaen had soe ons die doctoren bescriuen.

Eer dat iherusalem verdestrueert ende men dallen verderft wert. doe ghesciede daer alte veel wonderlike teykenen van welcken die joden seer of veruert worden om meere bescheyt te hebben van dese wonderlike teykenen so leset scholasticam hystoriam.

Flauius metsman die oeck Clemens hiet was biscop van mets Ende hi was clemens des paeus peette off hi was sijn gheuader.

Thomas apostel die tvolck van parthen brocht totten ghelone xpristi. wert in indien martelijt. hi was allen den van orienten een apostel.

Andreas apostel xpi sinte peters broeder wt die prouincie van galileen brocht dat volck van sichien totten ghelove. hi wert in achaia martierizeert ende starf aen den cruce.

Matheus apostel gods dese bekeerde dat volck van ethiopien ende brochtse totten ghelove. hi wort in ethiopien martierizeert.

Bartholomeus apostel bekeerde dat lant van indien. Ende nae dien dat hi te lycaonien ghepredict had doe wert hi in albano die een hoefstadt is van armenien ghemartelijt.

Mathias apostel xpristi die in judas des verraders stede sat wert martelijt int lant van judeen off in egypten. Mer van die tijt plaetze ofte manier sijn veel verscheyden opinien.

Dese vespasianus was van een middelbaer gheslacht ende van machtighe lude ghebozen Hi triumphierde altijt gloriosclick. want waer dat hi van Claudius of van Nero ghesepnt wort daer maecte hi altijt dat hi danck eer en lof had. Hi vocht xxxij werf mit sijn vpanden ende maecten die van germanien den romeynen onder danich Ende doe dat ghemeen goet van romen began te vergaen om twiste wil der voerghenoemde keyseren doe wert dese vespasianus teghens sijn wil keyser ghemaect Al doe so wertter wed rust ende vrede ouer alle die werlt ghelijck te voren in Octauianus tijt was doe xpristus woude ghebozen wesen Bi welcke vrede dat ghemeen goet began grotelick te verbeteren. daer na starff hi aen dat buyck euel al staende Hi seyde Het betaemt een keyser dat hi staende van eertrijck verschepden sel Sijn duechden die veel sijn. sijn seer neersteliek beschreuen.

Keysers

mavim ua doup

an⁰ mundi — v^m ij^c lxxiij

Paeusen

Nota Wetet dat noch tytus noch vespasianus yet gheboden hebben teghens die heylighe kercke Mer sommighe leghe ende smael rechteren hebben den kersten veruo cht wt ghebot van voer keyseren.

Anno xpi — lxxiiij

In dese tijt begost eerst en nam oerspzong dat volck van scottlant wt tweerhande volck als van pitten ende hierlande in albania dat een deel van enghelant was.

Philippus apostel na dat hi xx jaer lang doer tlant van sychien ghepredict had doe starff hi te jerapolis ende rustede inden heer Mer int passyonael leestmen dat hi ghecruyst wert Alleen dese philippus ende sinte johannes ewangelista en worden niet martierizeert Mer alle die ander Apostelen xpristi worden martelijt.

Barnabas apostel sinte pauwels mede ghesel wort te cypers ghedoot.
Lucas sinte pauwels discipel starff int lant gheheten Bithinia.
Typus dyaeck sinte pauwels discipel rustede bi paphim.
Euodius biscop van anthiochien wert al daer martelizeert.
Silaas wert ghemartelijt bi macedonien.

Dese Tytus vespasianus was een man van wonderlike groter goedertieren: heit een minre der duechden. hi was een groot triumphiere. hi was bouen maten so milde dat hi niement en weygherde En hi rekende hē die dach verloren te hebben Als hi niet wat ghegheuen en had. hi versoende hem haestelick mit sinen vyanden wt ganser herten. hi ghing sijn vader te bouen in duech: den. hi verdiende dat hi gheheten wert te wesen die weel: de ende wellustichheit der menschen Een wonderlike dis: pensacie des ouerste regierers Als nv was hi die alre best Als nv die alre quaetste Als nv vrack. nv mild. Nv anders instituert. totten regiment des rijcks wert hi verheuen. Wie can of mach die diepheit sulker oerdellen ondervijnden Dese tytus sterf in sijn derde jaer Ende van sijnre doot was soe grote druck ende screying datmen soude ghemeent hebben dat sij alle gader souden mede ghestoruen hebben.

Tytus. iij jaer

vespasianus

Cletus die derde paeus was een ro: meyn ghebooren vanden besten Sijn vader hiet Emilianus.

Cletus Marte: laer

sat xi jaer een maent ende xi daghe.

3

Dese Cletus screef eerst in sijn brief Salutem et Apostolicam benedictionem dat is Saluut ende Apostolike benedixie. hij ordinierde in decembri in die stade van romen xxv. priesteren. hij approbierden die beueerden totten heylighen segghen: de dattet veel beter is totter menschen salicheit. te versoeken sinte peter dan off hij twee jaer vastede Ende hi bande en excommuniecierde allen den ghenen die dese be: ueerde ende pelgrimaetsi hijnderlick waren of diese yement ont riede Ten laetsten sterff hi martelaer onder den keyser domicianus opten vi kalendas van mey En wert begrauen in vaticano.

Maria magdalena Ende haer suster martha storuen in marsilien ende voeren tot xpristum. Marcella haer dienst maechte.
Lazarus biscop van marsilien was magdalena ende martha broeder.
Maximinus biscop Aquensis dese gaf marien magdalenen theilich sacrament.
Aristarcus en priscus martelaer
Paulus biscop narbonensis.
Saturninus biscop tholosanus
Marchialis biscop zanchdonensis.
Eutropius biscop Aquitanensis.

Dese Keyser Domicianus was vespasianus soen ende tytus broeder hi was inden eersten seer goedertieren Ende hi tymmerde te romen veel dinghen als pantheon etc. Mer hi liet die duechde . ende wert alte wreet. houeerdich ende alte mael quaet. hi ghebode te doden al dat van dauids gheslacht ghecomē waer Ende hi wonde voer god aenghebeden wesen. hi dode sommighe senatoers.

Keysers

hi began die anderde persecucie teghens die kersten Ten laetsten wert hi van allen menschen ghehatet Ende in sijn pallaes wert hij van sijn selfs knechten verslaghen ende mit groter oneerberheit begrauen

Die ghemeen vrede die inder werlt was wert weder turbiert in domicianus tijden Want hi die heylighe kerck veruolchde ende persequierde Ende daer om waren der veel natien van volck die haer stelde contrari den romeynen. Hier off leset die histori Cornelij taciti . dese dede die ij persecucie teghens die heylighe kerck Want die eerste persecucie eynde in tytus tijden Ende in dese persecucie worden veel heylighen ghedoot .

an° mundi

Die lini der Paeusen

Jn dese tijt stont op ende began die ketterye Nycolaitarum dese seyden datmen die vrouwen bruken soude int ghemeen want onder den kersten alle ding ghemeen is .

Anno Xpi

Meander samarites was alten houeerdighe vermaerde meister inden swarte consten. hi was symon magus discipel . hij versaecte cpristum Ende hij seyde dat hi die ghesontmaker was die der werlt ghesent wert dese Componierde en̄ vergaderde alte veel ongheloeflike visierde loghenen daer hij veel menschen mede bedroech die niet predestiniert waren ten ewighe leuen mitten welkē hi oeck ughinck van desen ouerleset Ecclesiasticam hystoriam int derde boeck .

Austregisillus biscop luthuriensis
Cancianus biscop van tours
Gregorius biscop bellacensis
Hyreneus biscop lugdunensis
Ferrucius biscop besunctionensis
Eutropius biscop Aurisitanensis
Fronto biscop petragonicensis
Dyonisius biscop van parijs

Alle dese Eerweerdighe vaderen waren in vranckrijck vermaert Ende storuen inden heer regnierende ewelick mit hem .

Marcus Agrippa was een prouoest van romen hi verwan die van parsen Ende daer om wert te Romen ghetymmert pantheon dat is een tempel alre gode wt ghebot des prophetisse sibilla Dese Marcus volmaecte die stad Agrippina opten rijn die nv ter tijt colen hiet Ende te wozen van herodes Agrippa begrepen ende fundiert was.

Cherinthus die ketter begonst hier. hij was seer gulsich ende onewsch Ende die kettery wert na hem ghenoemt cherinthiana dese seyde datmen die oude wett soude houden ghelijck alsmen plach te doen.

Hebyon een groot ketter began In desen tijden van hem werden die ketters gheheten hebyones. hij seyde dat xpristus een puer mensch was Ende dat paulus waer een versaker des wets.

Dyonisius Ariopagita was xc jaer out ende eerweerdich vader ende een licht des werlts hij wert in vrancrijck ghemartelijt mit Eleutherius ende rusticus die daer vanden paeus Clemens ghesent waren.

v^m ij^c xcij

Dese Clemens was een Romeyn van dat rijck gheheten die berch Celio Sijn vader was gheheten Faustinus.

dese sat ix jaer twee maenden ende x daghen.
laer

xciiij

Dese Clemens was van sinte peter eerst ordiniert dat hij na hem soude paeus wesen Mer om perikels wil soe woude hij dat linus ende Cletus souden voer hem paeus wesen op dat die prelaten gheen exempel souden nemen nae hem yement te substitueren dien sij begheerden Dese Clemens dede die wercken der martelaren in allen landen scriuen. hij maecte seluer veel boecken hij ordinierde datmen des biscops stoel soude setten in een verheuen stede Ende datmense all die ghedoept waren soude confirmieren off formen alsmen alre eerst mocht. hij ordinierde eerst inder missen te lesen Te igitur etc. Ten laetsten wert hi martiriziert onder den keyser trayanus Van sijn doot ende van sijn lichaem lestmen wonderlike dinghen Sijn lichaem wert ghevonden in dese tijt doe Nycolaus die eerste paeus was Ende dat wert transferiert ende veruoert te romen.

Eutropius biscop zantensis ende martelaer.

Sanctinus was biscop meldensis mit Anthonio die vander doot ghewect was Dese was dyonisius discipel.

Jouius priester te Athenen ende martelaer was dyonisius discipel

Dese Narua doe hi out ghewordẽ was begheerde hi ende vercoer Adrianum in een soen ende na volgher des rijcks van romen dese Narua retractierde weder riep ende veranderde in sijn eerste ghebot alle dat gheen welke domicianus qualike gheboden ende ghedaen had.

Keysers — een jaer. iiij maēt — Narua.

Johannes ewangelist wert van Ephezo te romen ghebrocht wt des keysers domicianus ghebot Ende want hi den afgoden gheen sacrificia noch offerhande doen en woude. daer om wert hi in een bat vol barnende olijs ghezet. Mer doe hem dat niet en hinderde noch hi daer gheen letsel of en had doe wert hij in pathmoes bal=ling gheseynt Aldaer screef hi een boeck dat ghehetẽ is Apocalipsis Ende bij Traianus tyden quam hi weder in Ephesum. ende rustede in vrede.

an? mundi

Die lini der Pausen

Symon Apostel gods Cleophas soen ende des Apostels judas broeder was bis=cop van Jherusalem Ende doe hi out was hondert ende xx. jaer wert hi ghecruust ende sterff een glorioess martelaer.

Anno Xpi

Carannus martelaer was een romeyn ende een rechter van Carnoten
Lucianus martelaer ende rechter beluacensis dese was sinte peters discipel
Regulus biscop arelatensis
Eugenius tolatenensis martelaer
Maron martelaer
Euthices martel
Victorinus martelaer

Taurinus was biscop eboracensis Ende Gangerico sijn broed biscop van Camerick dese waren sinte dyonisius discipulen.

Timotheus was sinte pouwels apostels discipel hij was een biscop van Epheso Ende daer wert hi martiriziert een vrient gods

Domicilla
Eufrosina
Theodera
Sulpicius
Seruilianus

Dese grote vrienden gods worden onder den keyser Trayanus martiriziert

Plutarcus was een vermaerde Ende een alte Edelen philosoeph hij was Trayanus meyster Ende seynde hem een heerlick Epistel.

Dese Trayanus gheboren wt spaengen wert ghenoemt die alre beste onder al len den keyseren Ende alleen in dien besculdichmen hem. dat hi wt minnen dien hi had totten valschen goden Woude ende arbeyde om dat kersten gheloef te niet te doē Menende dat hij daer gode dienst aen dede Sommighe segghen dat hij seluer dat niet en dede Mer dat sijn dienres dat deden en die uuolch de den kersten. Bij auentuer soe macht dat wel waer sijn Als dat hij en langhe tijt sommige kersten heeft ghebodē te pinighen ende te doden Ende int eynde sijns leuens ma tichde hij dat ghebot Als datmense niet souden doden dan die bij gheual ghe vonden worden ende die hem seluen daer toe willichlick offerde Mer dat batede weynich Want dat kenyende volck en wort daer bij niet benauwet of ghedwonghen jck sou de deses trayanes loff en prijs voer niet achten Te waer dat sinte gregorius voer hem sijn ghebet aen gode mit tranen ghestort had Ende verloste also desen trayanum vander hellen.

.xix. jaer. xv. daech.

Jtem of dese Trayanus behouden is of en is dat is tot desen daghen toe seer twiuelachtich ghebleuen Ende die doctoren en sijn daer in niet eendrachtich Ende daer of sijn veel verscheyden openbaringhen van veel deuoten persone Welke open baringhe op een sluten ende segghen dat onse here god dat alleen verholen hout voer die heylighe kercke op dat wij ont sich sellen hebben altijt te wercken tot onser sie len salicheit Ende van aldusdanighe questien ende vraghen laet ons rusten te ond soeken Want god een vil niet sonder saeck dat dit. ende des ghelijck den heylighen kerck verholen bliuen sel.

Jtem dese seluer Trayanus ontfeng onwillichlick die keyserlike crom bij die stadt Agrippina in vranckrijck Ende brocht weder dat lant van germanien Ende die prouincie van orienten. babilonien. seleucien Ende die eynden van indië onder den romische croen Ende wert daer om gheheten die anderde Alexander in Allen desen dinghen bleef hij soe oetmoedich goedertieren soe dat hij van alle man lieff tal was. Ende nyement zwaer datmen van weynighe heren leset Dese heer like wercken sijn eens waerachtich ende gheen visierde teykenē des edelheits Jtē hij leefde altijt also dat een yghelijck sprack ende seyde dat hij den keyserlicke croē werdich was En hij scuwede die heerlicheit van keyser te werden. recht of daer nyement onnutter toe een waer ghewest dan hij Onder hem storuen veel marte laers.

Die derde persecutie ende veruolghing des heylighe kerckes gheschiede van den keyser Trayanus Ende in dese persecutie worden also veel martelaers ghedoot datse niet te tellen en sijn Ten laetsten wert die persecutie verboden ende neder ghe leyt. mer niet gheheel wt bede van plinius die anderde.

Keysers

Ignatius een glorioes doctoer dese was biscop van Anthiochien ende sinte johannes ewangelisten discipel. hi sterf een edel martelaer Sijn hert wert ontwee ghesneden ende daer vantmen in bescreuen mit gulden letteren die suete naem ihesus. hi scrijft in sijn Epistelen Mijn minne is die ghecruuste ihesus hi sach i sijn leuen onse lieue vrouwe. hi screef haer brieuen in welcken men aldus ghescreuen leset xpristifere marie ec dat is die god ghedragen of ghebaert heeft Ende onse lieue vrouwe maria Antwoerde hem soetelick ende minlick Ende screef aen hem aldus Maria die oetmoedighe dienstmaecht ihesu xpristi Mijnre gheminde mede discipel ick sel tot v comen ec.

an° mundi — v^m iij^c iij

Paeusen

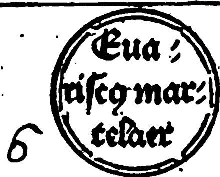
Dese sat ix jaer twee maenden ende x daghen hij was een grieck wt dat rijck van Athenen Sijn vader hiet Anthiochus.

Anno Xpi — C en iiij

Dese Anacletus vermaende allen kersten menschen mit sinen brieuen datmen den priesters bouen allen menschen eeren sel segghende. datmen den ghenen die gode sacrifici doen niet quellen en sel. mer verdraghen. ende dat sij van allen leken horen gheeert te werden Ende als die priesters sacrifici doen gode dat si dan tughen bij hē sellen hebben Ende bij sonder die biscoppen op datment bewijsen mach dat sij den here volcomelick sacrifici doen Dese ordinierde dat een clerck ghenen baert noch lang haer dragen soude. hi maecte sinte peters ghedachtenisse ende grafstede doe hij van hem priester ghewijt was. hi maecte oeck mede ander steden daermen biscoppē begrauen soude daer hi oeck seluer leyt Item hi ordinierde te romen vij dyaconē cardinalen Item dat een biscop sel consecriert ende ghewijt werden van drie biscoppen Item hi ordinierde datmē die clercken int openbaer wyen sal Ten laetstē sterf hij martelaer in Trayanus xij jaer Ende wert bij sinte peters lichaem begrauen in vaticano.

In dese tijt verdestrueerde ende verdorven die joden alte veel provincien. Sij lagen op een tijt door al die werelt ghelijck rasende volck Ende si en spaerde niemant Sij verdorven alte veel steden· mer si en wonnen so veel nijt dat si hoer rijck weder mochten crighen Want si worden eerst verdestrueert van Trayanus Ende ander werff van Adrianus Aldus wert die doot ons liefs heren ihesu cristi ghewroken Ende die Romeynen en hebben die kerck nymmermeer te verghefs duolghe Ende si en waren oeck nye sonder eer ende bate der wijlt dat si die ghekeruighe eerden Van deser materie ouer leset orosium ·

Eustachius die oeck gheheten was placidas Ende theopista sijn wijff mit hoer twee sonen Als Agapitus ende theopistes vanden welken men veel wonders leset dese worden wt Adrianus ghebot in deser tijt ghemartiriziert ·

6

Dese was een griecx Sijn vader hiet judas ende was een jode wt die stadt van bethlehem dese Euariscus besat die stoel van Romen x jaer vij maenden ende ij daghe·

Dese Euariscus was een heylich maertelaer hi ordinierde dat een biscop van dat ghemeen leeck volck nijt en soude accusiert werden hi ordinierde vij dyaconen die bij die biscop sitten sellen als hi prediet om die eerweerdicheit der woerden godes en op dat die biscop van sinen vyanden daer in nijt beleghen en wert als dat hi val sche woerden soude ghepredict hebben hi ordinierde datmen dat hylic openbaer maken soude bijder ouders raet ende consent En gheen heymelike trouwe te gheuen Ende datmen dat hylic vanden priester ghebenedien soude mit solemniteyte int openbaer Ten laetsten sterf hij martelaer in Adrianus derde jaer Ende wert begrauen bij sinte peters lichaem ·

Plinius die anderde was een orator ende philosoph dese heeft veel dinghen bescreuen · hi versoende Trayanum so dat hi weder riep die sentencie die hi teghens den kersten ghegheuen had scriuende hem dat si nijt quaets en souden doen Mer dat sij hem tot duechden souden gheuen ende smorghens voer daghe op staende souden louen ende aenbeden cristum voer een god ·

Dese Adrianus wert in veel punten ghepresen hij was den kersten menschen gunstich ghenoech ende gracioess Nochtant ghebode hi sommighe te pinen ende oec te doden die den afgoden gheen sacrifici wouden doen hi was ghemeenlic mallken co- sten seer wel ghelieft in al sijn tijt had hij rust ende vrede. hij was gheheten een va- der des landes hi maecte veel rechten. hi ghebot datme die kers ten sonder process van recht nijt damnieren noch verdoemen en most Item hij verdestrueerde jherusalem wt die gronde. Mer namaels tymmerde hi dat weder Ende verbodet datmen daer gheen en most laten in comen. dan den kersten soude men in laten. hi quam onwil- lichlick aent keyserrijck. nochtans regnierde hi dat seer wel Item doe die senaet of die oudermans hem baden datmen sijn soen keyser hieten most. doe sprack hi en antwoerde het is ghenoch dat ic onwillich regniert heb dat ic nijt verdient en heb Men sel die heerlicheit nijt gheuen naden bloede mer na der verdienten en duech- den daerment mede mach verdienen te regnieren Ende die coninck gheboren wer- den ende des nijt verdient en hebben die sijn totten rijck onnut So wie dat regnie- ren sel. die soude eerst hem in veel duechden gheoefent hebben. En als hi totter heerlicheit dan gheroepen wert soe en soude hij hem nijt after houden Mer willichlick voldoe die begheerten der borgheren.

Keysers

xvi jaer

adrianus helyus.

an. mundi v^m iiij^c xiij.

Die lini der Pausen

Anno Xpi C viiij

7

.i. Alexand

Dese was een romeyn vant rijck geheten Capitaums sijn vader hiet oec Alexand hi sat viij iaer v maet ij dage

Dese Alexander bekeerde dat meeste deel vanden senatoren ende brochtse totten ghe- loue. hi ordinierde datmen ghewijt water soude maken mit sout ende sprenghet in- den husen der ghelouigher Ende inder huechnisse der passien ons heren sette hi ende ordinierde int Canon der misse Qui pridie quam pateret ec. hij ordinierde oeck datmen water soude doen in die kelck totten wijn daermen misse mede doet om die vereninghe xpristi mitter kercken Alst bescreuen staet de consecratione in die twede distincti int eerste capittel Ende hij ordinierde datmen een cleyn substancie soude nemen wt dat alre subtijlste bloem van meel van weyt Dese sterf ten laetsten onder Adrianus martelaer mit veel anderen die van hem bekeert waren ende oeck mit hem ghemartelijt worden Ende hi leyt begrauen in die plaetze gheheten Numenta- na Namaels wert hi transferiert in sinte sabijns kercke.

Secundus was een heerlick philosoeph hi liet de namaels in silencio . dat is in swijghen sonder spreken hi antwoerde in scriften op des keysers Adrianus vraghen . hi heeft veel punten bescreuen die weerdich sijn te onthouden diemen lesen mach int boeck vant leuen der philosoephen .

Focas wert ghemartelijt in Trayanus laetste iaer dese focas prophetierde den keyser trayano seggehende O trayane wyset tot die onderste plaetze der hellen ende bereitet v tot die tormenten die v daer bereyt sijn daer ghi in een ewighen nacht en duusternisse vreselic barnē sele Noch in iij . daech sult ghi leuē en dan so sel die du ysterheit des doots v vā heen nemen Want dat bloet der onnoselen en mach nijt lā gher onghewroken bliuen Ende Trayanus sterf opten derden dach aent buuck euel .

Quirinus martelaer was een rechter .

Euenaius priester ende martelaer .

Theodolus dyaeck ende martelaer .

v^m iij^c xxiij

Dese sixtus was een romeyn wt lant ende rijck gheheten vpalata Sijn vader was gheheten pastor hij sat tien iaer . iij maenden ende xxi daghe .

C xxiiij

Dese sixtus die eerste ordinierde datmen inder missen singhen soude Sanctus sanctus sanctꝰ ec̄ hi ordinierde dat niement gheen ghewijde dinghen en moet aen tasten dan die dienres des altaers . alst bescreuen staet de consecratione i die eerste distincia int capittel i sancta Item hij ordinierde datmen dat corporael van gheen zijde moet maken . mer van dat alre puerste wit linnen laken dat nijt gheverwet en is Item hi ordinierde dat gheen wijf enighe vaten aen soude tastē daermen mis se mede dede Item hi ordinierde dat als enich biscop te romen gheroepen wert en weder comende tot sijn kerck datmen die nijt ontfanghen en sel . ten si dat hi brie uen brent vanden paeus Item datmen gheen missē doen en moet dan op een altaer Item hi seynde een biscop gheheten peregrinus die eē romeyn was mit veel ander kersten menschen int lant van vrancrijck Ten laetsten wert hi martirizeert buitē die poert gheheten domine quo vadis . dat is heer waer gaestu En wert begrauen bij sinte peter in vaticano .

Dese Anthonius hadde te wijf Adrianus dochter Ende was sijn vrouwen oem hi was een seer wijs man ende goedertieren dat men selden in een mensch te samen vindt int ghemeen die in wijsheiden bouen gaen en sijn van naturen niet goedertieren noch vreedsam Ende die seer goedertieren sijn. Die sijn int ghemeen niet alte seer gheleert noch wijs Mer dese man Anthonius was seer hoechlick mit beyden begaeft. daer om soquamen veel prouincien ende landen die van anderen keyseren ghegaen waren willichlich weder onder hem. Want hi was voer waer een vader des lants. hi was lieftallich van allen menschen. Alghemeen in waer hi vreet Ende den kersten was hi seer goedertieren Aldus wert hi gheheten pius dat is goedertieren Ende alle die keysers die hem navolghen werden pius na hem gheheten dat is goedertieren. hi seyde ick woude lieuer nae scipioes exempel enen borgher houden dan dusent vyanden doot slaen Ende datmen leest dat sommighe martelaers onder hem ghestoruen sijn dat en is bij sijn consent niet ghescheit noch wt sijn ghebot Mer wt dat ghebot van sijn voer keyseren Item die duuellen inder

Keysers

xxiij iaer

Anthonius pius

an° mundi

Pausen

xi iaer
iij maenden
xxij daghe

Thelesphorus

Dese was een Romeyn wt Anachorita.

Anno Xpi

Dese ordinierde te singhen inder missen Gloria in excelsis deo etc. dat die Engelen ghemaect hebben Ende datmen dat Ewangelium singhet inder missen voer dat sacrificium. hi ordinierde op kersnacht drie missen te singhen ende dat om veel saken wil etc. Item dat die clercken sellen vasten seuen volle weken voer paesschen. Want also als die clercken leuen sel verscheyden wesen vanden leken leuen soe sel oeck hoer vasten discreet ende verscheyden wesen Item hi ordinierde dat niemant en sel misse singhen eer dat hi tercie ghelesen heeft Ten lesten sterf hi martelaer ende wart begrauen in vaticano bij sinte peter.

Quadratus bisscop van Athenen dese was der Apostelen discipel Ende Christi des een vermaert philosoeph dese maecten Apologeticum dat is een boeck also ghenoemt tractierende van rechten Ende doe Traianus dat sach wert hi versoent.
Hermes was een prouoest van romen ende sterf martelaer.

lucht hadden dat ghemeen volck mit alsulke boesheit soe verhardt dat die keyseren dat niet gheheel wt doen en conste Also was die kersten naem ghehaet vanden ghenen die die afgoden aenbaden Ende sonderlinghe vanden biscoppen ende priesterē des tempels die den princen ende tghemeen volck verwecten teghens die ghelouige kersten want si aenmercten ende saghen dat haer staet ende offerhande alle daghe minrede Ende hoer houerdye soude werden versmadet want die korsten seyden dat alle die afgoden waren duuellen. van welcke afgodē al dat ghemeen volck hoopte die tijtlike ende ewighe salicheit Eñ daer om en ist gheen wonder dat hoe wel die princē ūsoent is dat nochtans die onder saten veruolghen den kersten als quade blasphemieres.

v^c iii^c xliii.

Sophia die edel matrone wert in dese tijt ghemartiriziert mit haer iii dochterē aldus geheten — Fides, Spes, Caritas

C xliiii.

Iustinus een vermaert philosoeph was pompeyus discipel hi abbreuieerde sijn boecken Ende hi maecten een boeck vander kersten religie ofte gheestelickheit Eñ die boeck gaf hij den keyser Anthonio. waer om wert hi den kersten goedertierē

Peregrinus was biscop Anthisiodorensis ende sterf martelaer.
Serapia starf maghet ende martelaer.
Sabina een edel wedue starf martelaer.
Maria martelaer ende maghet doe worden veel menschen ghelouich.
Euenaius martelaer.
Theodolus martelaer.
Iobita martelaer.
Colocerius martelaer.

Int lant van Armenien worden .x. dusent martelaers ghecruust in een groten berch gheheten Araath Ende men hout hoer hoechtijt feestelike in der kercke op die .x. kalendas julij Ende dese martelaers hebben groten beloften bewonnen den ghenen diese mit deuocien vieren . vasten . eeren . ende aenbeden .

Keysers

Aquila een groot orateer seer vermaert gheboren van die stede ponticus Dese was die Anderde ouersetter ende beduder van moyses wett . Want inden eersten waender lxx . Interpretes of ouersetters vanden hebreeusche in grieker tael Ten Anderen was dese Aquila die eerste ouersetter vten griecke in latijnsche tael .

Galienus een groot meister in medicinen gheboren van pergama dese bedude ypocras boecken ende hij was te romen in dese tijt vermaert .

Pompeyus trogus geboren wt spaengen dese maecte die histori van nynus tijden tot octauianus tijden toe .

an? mundi

Paeusen

Dese sat iiij jaer ij maenden Ende viij daghen Ende sterf opten iij ydus Januarij .

10

Dese was een gheboren grieck van Athenen Sijn vader hiet philosophus

Anno Xpi

Dese ignius settede die clerc scap onder seher den elck in sijn graet hi ordinierde datter een man ende een vrou als ghevaders een kijnt vter fonten soude heffen Ende des ghelijck inder forminghe . hij screef een ghemeen Epistel aen allen kersten menschen van enen ende driewoudighen god Item dat gheen Archibiscop hem ver: met sinen suffragaen dat is sijn wybiscop te condemnieren ten sij dat die sake eerst onder die biscoppen int prouinciael consilium onder socht is Alleen wtgesondert die paeus van romen Ten laetsten sterf hij martelaer Ende wert begrauen in sinte peters kerck .

Ptolomeus was een coninck Ende een wonderlic meister wel ghelert in Astronomy hij dede daer veel meer toe dan hij gheuonden had Ende hi screef veel dinghen .

Taurus een edel philosoeph vermaert te Athenen dese seyde datmen int openbaer sel houden die manier des ghemeen volcks Mer int heymelick selmen houden dat recht der natueren ende dat goede gheslacht .

Valentinus die ketter seyde dat xpristus een hemels lichaem aenghenomen had .

Cerdo die ketter dese was marcionis meister .

Policarpus seyde dat Marcion des duuels eerste soen was .

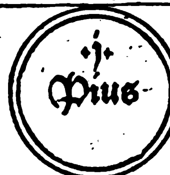
Policarpus biscop van Ephesen ende sinte ians ewangelist discipel hi quam te romen ende bekeerde veel ketters vā haer kettery op dese tijt hadden die heylighe mannen groten arbeyt want van buten worden si mitten sweerden ghedoot Ende van binnen wort die heylighe kerck aengheuochten mit dat venijnt der kettery Ende dese twee persecucien duerden seer lang Ende all wast dattet sweert began te rusten tot sommighe tiden Nochtant die valscheit ende archeit der ketters wort al le tijt groter ende menichuoudigher Ten laetsten wert dese heylighe man martiri=ziert onder den keyser Anthonius verus Ende noch xij wt dat lant van phila=delphia worden mit hem martiriziert.

Hermes was een groot doctoer inder godheit ende heeft veel dingen gescreuen Die heylighe Enghel openbaerde hem segghende datmen den paesch dach vieren sel opte sonnendach. daer na wert hi martelijt.

Papias johannis een Auditoer eñ biscop jeropolitanus dese maecte een boec gheheten vander verclaringhe der sermonen xpi.

v^{m} ij^{c} liij

Dese pius was wt italien gheboren van een stadt hiet Aquilegia Sijn vader hiet Rufinus hi starf martelaer op die vijfte idus iulij

sat ix jaer iiij maent xvi. daghe

·C liiij·

Dese ordinierde die pinen teghens die versumelheit welcke ghescieden moch=ten aent bloet xpristi alst ghescreuē staet de Consecratione in die anderde distincti int Capittel Si per negligenciam Item hij ordinierde datmen die hoechtijt van paesschen altijt vieren sel op een sonnendach Item hij ordinierde datmen die ket=ters die vandie kettery der ioden comen. ontfanghen sel ende dopense Dese maecte vijff ordinanciē Ten laetsten sterff hi martelaer ende wert bij sinte peter begrauen In vaticano.

Die vierde persecucie ghescie de in die heylighe kerck wt Anthonius verus ge=bot iden. welkē alte veel kerstē ghemartiriziert worden mer nijt te vergheefs want daer om quam alte groten pestilencie door al ytalien eñ door meer prouincien Oeck waren op die tijt grote striden. water vloet. eertbeuinge. ende grote menichte van siecken Item dat Roemsche volck wert ouer all verslaghen.

Hier begonsten twee keysers te regnieren wãt dese twee aenveerde ende bena-
men dat keyser rijck na dien dat Anthonius pius doot was Mer doe lucius sterf
doe bleef Marcus Anthonius alleen keyser Ende van hem wert ghescreuen dat
hi seer goet ende victorioes was Mer alleen verhengde hi dit quaet Als dat hi te-
ghen den kersten liet doen die vierde persecutie Item

Keysers Mẽ seyt dat hi so fantastich was oeck doe hi noch een kint was. dat hi noch in voerspoet of vrurech den noch in wederspoet sijn aensicht en veranderde

Anthonius verus aurelius cõmodus jaer.

Item hi was soe goet totten ghemeen menschen dat op een tijt doe hi gheen ghelt en had en al sijn scat wt ghegheuen was ende niet en had. dat hi sijn ridderen mochte gheuen. doe had hi lieuer sijn gouden en suluerẽ vaten te vercopen en sijns wijfs clenoten ende ander huuscraet. dan hi den senaet die landen of die provincie beswa ren woude Mer doe hi victori beworff. doe loste hi dat all in welcken hi beswaert ende belast was Ende hi verminrede die provincien haer tribuut.

an° mundi Alexander een vermaert doctoer in medicinen Ende sijn kijnt dat Ponticus hiet storuen martelaers.

Pausen Fotinus biscop van lugdunen wert mit veel ander kersten voert ghelooff xpristi martiriziert.

Anno Xpi Orosius scrijft dat die strijt marcomannicum was een alte groten ende lasti-
ghe strijt Want dat volck van barbarien hadden den romeynen al om ende om be-
leghen soe datter niement vlyen en mocht Mer sommighe kersten ridderen worden
wepende o xpe wilt ons helpen en bijstaen Ter stont quamen daer grote blixemen
daert volck van barbarien seer of verueert wert. ende ruemden van daen En daer
mede wert die kersten naem alte seer verbreet Ende die keyser gaf doe xpristo die
victori ende niet hem seluen Ende die sentencie welcke teghens den kersten ghegheuen was. werter mede ghesacht.

Justinus een philosoeph wert in desen tijden totter kersten ghelove bekeert dese heef veel dinghen bescreuen teghens den ketteren Ende hi wert martelijt.
Justus biscop te vyennen sterf martelaer.

Felicitas wert mit haer seuen sonen ghemartelijt dit was een wonderlick spieghel want dit ghesciede Als hier voermaels die seuen machabei mit haer moeder worden ghemartelijt.

Egesippus een hystori scriuer maecte vijf boecken vander hystorie der Apostolen ende martelaren tot sinen tijt toe
Attalus van pargamo een fundament d' heylligher kercke sterff martelaer.
Blandina een heylich vrou ende martelaer.
Victor een ridder Ende Cerena sijn wijf worden martelijt
Concordius subdyaken martelaer
Marcellus martelaer
Gayus martelaer
Pontianus martelaer
Florellus een kijnt ende martelaer
Siminicus priester ende martelaer
Praxedis maghet dese spreken de hoer ghebet ristede inden heer.
Nouatus mit xvij martelaers.
Theophilus biscop vā anthiochiē
Apolli naris biscop jerapolitan
Narascus patriarch vā jherusalē
Dyonisius biscop van chorinthen
Philippus biscop trecensis
Philipp9 eē rechter vā alexādrien
Eugenia sijn dochter mit haer dienres storuen martelaers
Prothus ende jacinctus martel'.
Van desen lestmen veel wonderlike dinghen.

v^m iij^c lxiij.

Dese sat ix jaer drie maenden en de iiij daghen.

Anicetus ghebore wt syrien wt een steghe gheheten mirrea Sijn vader hetede johannes Sijn hoechtijt houtmen opten xv kalendas van mey.

C lxiiij.

Dese Anicetus maecte veel Canones die int boeck vanden gheesteliken rechten gheheten decretum tot veel steden bescreuen staen ghelijck ander heylighe vaderen scriften die hoer bloet in een testament ghegheuen hebben Ende daer om werdē se gheheten Canones wantse eerst vanden heylighen apostolen daer nae vanden martelaren ende ander heylighe doctoren die al prelaten hebben gheweest int beghisel der heyligher kercke Ende vanden heylighen consilien gheordiniert ende inghesett sijn Sij en sijn oeck nijt ghemaect bij enigher mēschen vijndinghen Mer si sijn ghedicht doer die gracie eñ saluinghe des heylighen gheestes Eñ so wie dat vermetelick straffet die heylighe Canones die blasphemiert inden heylighen gheest alst bescreuen staet inden decreet int Capittel violatores xxv .q. prima dese Anicetus heeft veel statuten ghemaect van die staet der biscoppen ende hoere consecratien. hij ordinierde dat een clerck gheen lanck haer. noch gheen lang baert soude hebben Mer hi soude hebben een crune opt middel van sijn hooft recht ronde Ten laetsten sterf hi martelaer onder Anthonius verus Ende hij wert begrauen inden wech gheheten Appia in sinte kalixtus kerchoff.

Dese Cōmodus was Anthonius verus soen hi was mē allen van quader ghe-
rust ende heel onwijs. hi was so seer quaet datmen hem hiete een vyant des men
schelike gheslachtes. hi dode alte veel senatoers ende bij sonder dede hi doden die hē
dochte dat die edelste ende verstandelste waren. hi was so houeerdich ende verme-
tel dat hi die wil een lewē wel aen toech gheuende daer
in te kennen dat hi een coninck der menschen waer. ghe-

Keysers

xiij jaer.

lijck een lewe die coninck der beesten is. Mer daer die lucius antonius
stantasticheit der martelaren blenct. daer ist verdrietlic
te spreken van vleyschlicheit der wertliker menschen Ten laetsten wert dese cōmo-
dus ghewocht Ende also stert hij.

Die ketters Cathafrige stonden op wt lant gheheten frigia dese seggen dat si
alleen hebben die heylighe gheest Eñ dat die heylighe gheest noch den apostolen noch
niement anders ghegheuen en is Item die Meesters van dese kettery waren Mō-
tanus prisca ende Maximilla.

an.° mundi — v^m iij^c lxviij

Paeusen

Dese was geboren wt Campaengen
wt eē stadt fundana Sijn vader hiet
Concordius dese sterf martelaer op
ten kalendas van mey.

ix jaer iij
maenden
xxi daghe

Anno dm — C lxviij

Dese sother ordinierde dat een nonne soude draghen een wiel Mer gheen corpo-
rael of heylighe dwelen en souden si aen tasten Noch gheen wieroock werpen inder
kercken Ende wanter veel periculen ende last inder hilike gheuielen daer om ordi-
nierde hi datmēt wijff niet voer echt en sel houden ten si dat si eerst vanden priester
ghebenedijt waer Ende van hoer ouders ouergheleuert ende vanden naesten vrien
den wel bewaert waer Ten laetsten na dat hi heylichlick gheleuet had sterf hij een
salich martelaer gods Ende wert in sinte peters kerck begrauen Ende die paeus-
stoel stont ledich xxij daghe lang.

Tertullianus van Affriken is inder heyligher kercke seer vermaert.

In dese tijt worde den heylighe kercke die eerste vrede ghegheuen Mer die vrede
en duerde niet lang.

Theodotion die derde ouersetter van moyses wett.

Helpus was een out man ende wert keyser tegens sinen wil. hi en woude niet datmen sijn wijff soude hieten keyserinne Noch sijn soen keyser. hij en nā nye geen ghiften. Noch nye en dede hi wraeck. hi wert doot gheslaghen in sijn vi maent van julianus die na dat rijck stondt. mer hi en vorderde niet Want als hij desen helui versloech so wort hi van seuerus weder verslaghen.

Helpe. ptinax seuer9.

Dese seuerus was we Afren gheboren Eñ na dat hi keyser wert doe streed hi iij. ciuijl strijden inden eersten ūwan hij julianum die dat keyser rijc aen vocht ende hi dede hem te romen Die anderde strijt bad hi teghens piscennium Ende den derden strijt street hij in gallien teghens Albinum die julianus ghesel was. hij verwan ende vacht heerlick eñ aen beyden parthien word veel bloets ghestort. dese seuerus was van natueren seer boess ende quaet Altijt was hi vermoyt van strijden. hi regierde dat ghemeen goet seer starcklick ende mit groten arbeyde. hij verwan die parthos. die van Arabien. die Adiebinos die joden. ende samariten. hij bracht veel provinciē ende natien van volck aen dat romsche rijck. hi was seer wel gheleert in natuerlike constē ende oeck inden weerliken rechten. hi verwecte die v. persecucie teghens die kersten Ende daer om liet hi veel mordens doen. Namaels nae groten strijden tymmerde hi i Britaengen een alte sterken valleye vā hondert ende xxxij passen Ende hi starcte dat mit veel toernen van die een zee totten anderen verlengde hijt Aldaer sterf hi aen een zuyct bi een stede ghehieten Eboracum.

vi maent xviij jaer

vm iijc lxxxiij

Eleu therius. mr

Dese was een griecke we die stede Nycopolis. hi sat xv jaer vi maent vi dage Sijn vader hiet habundg

C lxxxiiij

Dese ordinierde nader apostolen ordinancie dat die kersten souden eten alle ghewoentlike spijse die redelic eñ menschelick waer Item dat nyement van sinnre graden verstoten en soude werden hi en waer eerst beschuldicht. ghelijck onse here god dede die judam toe liet alsoe lang als hi niet beclaecht en was: Want alle dat ghene dat judas daer en binnen onder den apostolen dede. dat bleeft van weerden om die weerdicheit wille sijns diensten Item hi ordinierde datmen gheen sentencie gheuen een moet ten sij dat die ghene teghenwoerdich is die die saeck sijn is daert oerdel sel in ghewesen werden. hi seynden legaten totten Coninck van Brytaengen gehieten lucio die hem mit sijn volck souden dopen Ten laetsten wert dese Eleutherius martirizeert op die vij. kalendas Junij Ende wert begrauen bij sinte peter in vaticano,

Englant wert bekeert ende ghebrocht totten ghelove mit groeter solemnicheyt also ghering Als lucius die coninck ghedoept was En doe nam dat ghemeen volck wt sijn exempel dat ghelove vrydelick aen ende si worden doe mede ghedoept Fuganus en damianus waeren die legaten vanden paeus daer ghesent die dat woert gods en dat kersten ghelove daer eerst predicten

Keysers — Lucius coninc van britaengen dat nu enghelant heet die wert totten kersten ghelove bekeert En hij wert mit sijn volck ghedoopt van twe religiose mannen Als fuganus ende damianus die van den paeus Eleutherius daer ghesant waren

Leonides Origines vader wert voer ghelove cristi onthoeft en starf martelaer Origenes was doe xvij. iaer out ende was bereyt mit sinen vader martiriziert te werden Mer sijn moeder belette hij verloes al sijn patrimonium om dat hi kerstē geworden was hij leerde die scolieres hoer gramatijck En van dat loen dat hi ontfeng daer mede voede hij sijn moeder mit vij. broeders

Anno mundi — Audeaus subdyaeck was policarpus discipel en wert martiriziert.

v^m iiij^c xxiij

Paeusen — dese sat x: iaer ij. maendt en xij dagben

dese was gheboren wt afren Sijn vader hiet Felix hij starf martelaer op die vijfte kalendas Augusti. ende leyt begrauen bij sinte Peter in vaticano

Anno xpi — C xxiij

dese victor ordinierde bij rade der biscoppen die in Alexandrien int lant van palestinen totter consilium gheroepen worden daer hij self tegenwoerdich was dat men altijt den paesch dach soude vieren op een sonnendach wāt voermaels plegen veel biscoppen wt Asyen ende vten oesten hoer paeschdach te vieren mitten ioden Item hij ordinierde so wie vā den hidenscap ghelouich word dat men die ind noot soude mogen dopen het waer ter zee off in der Rivieren of fonteynen en in allen naturlike wateren Ten laesten sterff hij martelaer

Hyreneus biscop van lugdunen wert mit veel clerken en leken martiriziert

Clemens een philosoep wt Alexandrien

Panthenus stoycus wt Afriken een histori scriuer

Alexander narcisci was een navolgher origenis.

Die vijfte persecucie der heiligher kerke ghesciede wt ghebot des keysers Severus Na welker persecucie ter stont volchde die godlike wrake want daer op stonden die Civijl striden daer die Romeynen seer mede verghinghen

Merck hier neersteliclt ende merct dat als die heylighe doctores scriuen so heb-
ben hem die romeynen dicwil ghaset teghens die heylighe kerck mer nye wijslicke
Ende want die ghemeent der verstandelre menschen houden dat die beste ende edel-
ste manier van victori te vercrighen coemt bij die duechde der paciencie ende lydsa-
heit. daer om ist kenlick dat die heylighe kerck heeft lidende haer noot verwonnē
in dese tijt spraken die keysers. wi en willen niet datmen ons ghebieden sel Want
wij hebben alle die werlt te ghebieden Alleen sijn die Romeynē vermaert die alre
gheleerste te wesen Namaels doe die heylighe kerck in langhe duer ende in groot li-
den haer gheleden had. ist sonder sweerde off ander wapen hier toe ghecomen dat
die grote maiesteyt des roemsche rijcks oetmoedelick beleden heeft dat die keyser-
like rechten haer niet en veronweerdighen onderdanich te wesen den heyligen gheest
like rechten dit is die veranderinghe des ouerste rechter hant gods Daer om wilt
ghi verwinnen so leert lyden Het is een teyken vā volmaecte wijsheit dat een hem
seluen ongheleert ende onwijs achtet.

v^m iiij^c ij.

Dese was een romeyn Sijn vader hiet habundus
Hij sat ix jaer vi maenden ende x daghen hij wert
martiriziert op die vij kalendas septembris.

ij^c iiij.

Dese Zephering ordinierde dat Alle kersten menschen souden tot haer xij. jarē
dat heylich sacrament ontfanghen opten heylighen paeschdach in teghenwoerdich
heit alle kersten menschen clercken ende leecken Hij ordinierde dat die vaten des
outaers souden wesen van glass of van coper. mer niet van gheenrehande hout ghe
maect Alsmen hier voermaels plach dat bloet ons heren te consecrieren in houten
vaten Namaels worden die glasen kelcken verboden somē leest de Consecracione
in die eerste distinccii int capittel vasa Item datmen die ordiniering der pristerē
ende leuiten soude doen op ghesette tijden ī teghenwoerdicheit van veel luden hoech
lick ende eerlick van gheproefde ende gheleerde Nocht heeft hi veel ander salighe
ordinancie ghemaect Ten laetsten starff hi martelaer Ende wert begrauen in die
vrede gods.

Arthemonis was een ketter hij seyde cpristum te wesen een puer mensch dese
ketterye hebben veel menschen mit hem ghehouden.

Och och waer is nu ghebleuen der ouder Romeynen grote voersienicheit streng: hicheit. eerbaerheit. eñ onsprekelike wijsheit Och leyder huden daghes is dat keys erlike rijck gecomen totter dwaser handen Nota. Ist dat een dwaes sijn dwaes: heit bekent so isser noch wat wijsheit in Mer acht hij hem seluen wijs. so is sijn dwaesheit volmaect Als dan en mach hij niet gheleert werden wāt hij scuwet dat gheselscap der wijsē ende verselt hem mit sijns ghelijck

Keysers

Bassianus Seuerus soen

vij iaer

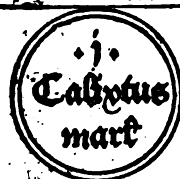

Dese anthonius seuerus soen was strengher dan sijn vader hij was seer oncuysch dat hij sijn stief moeder nam te wijff. hij dode den raetsman papinianum Ende ghe hiet hij een ander dede so vielt hem weder. want hij die seer quaet was. wort van sijn vyanden verslaghen daer veel menschen seer in verblide Item weet dat dit is gheweest die manier der sotter menschen dat als sij machtich worden so warē si dē wijsen contrarij. ende vervolchden die. Ende als die wijse ghedoot waeren doe moesten die dwaesen van noots weghen vergaen

anno mūdi v^m iiij^c xiiij

Paeusen

Calixtus was een romeyn sijn vader hiet dimetrius hij sterff martelaer.

sat vijff iaer
ij maenden,
x daghen

17

anno xpi ij^c xiiij.

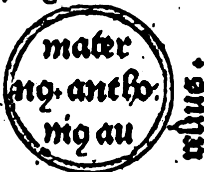
Dese Calixtus onder veel gueder wercken maecte hij een kerchoff Inden weghe van Appia daer veel dusent martelarē begrauē sijn Ende dat heit nu sinte Calix tus kerchoeff. hij ordinierde die quater temper te vasten. Item hij ordinierde on: ser vrouwe kerck ouer den tyber Te lesten wert hij martiriziert ende wert begra uen op sijn kerc hoff

Origenes een groot doctoer leyde een heylich leuen. Ende hij is seer vermaart in die heilighe kerck van desen vijntmen contrarij scriften bescreuen Want sommighe segghen dat hij seer goet gheweest is Ende ander meisters segghen contrari. het is bouen maeten groet wond dat die doctores van desen contrari scriften of opiniē ge hadt hebben Ouerleset Ecclesiasticam historiam Int seste boeck eñ oec op ander plaetzen etc. Ic en heb gheen concordancia van desen scriften gheuonden End off hij behoudē is off niet dat beuele wij den heer dien alle ding kēnlic is etc. Seer naerste licke vijntmen bescreuen van verscheyden doctores van Sampson Salomon Tra yanus Ende van desen Origenes off sij behouden ende salich sijn off niet Eñ wāt mēt sonder perikel niet weten en mach ende die kercke hier gheen sekerheit off en heeft daer om beueeltment den here etc.

Maternus was een jaer lanc keyser bij aen vacht dat rijck mit sijn soen ende wort wt een oploep der ridderē mit sinen soen dyadumeno ūslaghen

Anthonius Aurelius leefde in lelike son den Ende hi was onbehoerlike onewesch soe dat hi gheen onesuyscheit ghehantiert en liet hi wert te romen verslaghen mit sijn moed wt een oploep van sijn ridderen ghelijck maternus verslaghen was.

een jaer

iiij jaer

Die vijfte ouersetting ende beduding der scrifture wert in dese tijt in jherico gheuonden daermen den meister nijt of en kennet waer om wertse gheheten Vlgata

Vlpianus een wel gheleert man ī die weerlike rechten was in dese tijt vermaert.

Felix mr̄	Priuatus martel	Cecilia martel	Palmacius martel mit al sijn huusghesin.
Calepodius mr̄	Anelinus martel	Maximus mr̄	Julita martelaer
Astorius mr̄	Tiburcius martel	Lucianus mar̄	Mertina martelaer
	Valerianus martel	Ciriacus mr̄	Barbara mr̄.

vm iiijc xxiij.

Vrbanus was een Romeyn Sijn vader hiet pontianus hi wert martiriziert Ende sijn hoechtijt houtmen op die viij. ydus Julij.

sat viij jaer
xi maent
xxi daghen.

18

ijc xxiij.

Dese Vrbanus was een romeyn van edelre gheslacht in sijnre kijntheit was hi een goet kersten hi bekeerde veel ende brachtse totte kersten ghelone. hi ordinierde dat die priesteren den dienst gods souden doen mit gulden kelcken off sulueren off tynne of coper daermen van armoede nijt bet en mach Ende daer gheen wesē ī en quaem. bij desen Romanus tijden began die romsche kerc eyghen eruen te besittē daer si den clercken ende notarien mede versach die de wercken der miraculen bescreuen want hier te voren plach die kercke slechts aelmissē te ontfanghen ghelijc bij der Apostolen tijden Ten laetsten wert hi martiriziert ende wert mit sinte cecilien begrauen.

Dese Alexander had een kersten moeder gehiten mameas die van Origenes be keert was Ende ter bede van sijnre moeder en veruolechde hij den kersten niet. hij was een seer duechdsam iongheling. hij regierde tgemeen goet seer wel bij rade des rechtsmans vlpianus die een gheleert prince in den rechten seer vermaert was

viij jaer

Item in een groot strijt so versloech hij xersen coninck van parsen Item hij veruoerde sinte Thomas lichaem vā indien tot syrien ende also quam hij tot edissen in Abagarus stadt Ten laetsten wert dese Alexander onthoeft tot mens wt een op loep van sijn ridderen

In desen tijden sachmen een wonderlike spiegel van tweerhande manier van martelaren Als martelaers xpristi. ende des duuels martelaers Item Martelaers xpristi waren die heylighe preusen. Ende ander prelaten mit hoer ondersaten die oeck kersten waren ende voer dat kersten gheloeff hoer bloet willichlic ghestort hebben Mer des duuels martelaers waren die keysers ende ander princen mit hoer ridderen ende knechten die voer tghemeen goet ende om der duuellen eer hoer seluē ende veel ander menschen ghedoot hebben op dat sij regnieren mochten Een ghelike pijn mer een ongheliike saeck des pijns Ten is niet vreemt dat xpristꝰ martelaers heeft Mer groot wonder ist datter duuels martelaers sijn die den duuel ende den werlt dienen Certeyn huden daghes vindtmen in groot ghetal duuels marte laers Mer mtelaers xpi en vindtmē so veel niet: hoe veel worter ghevonden die ō des werlts eer om ghenuechte des vleysches en om tijtlicke verganclick goet hoer in periculen des doots setten ende ten laesten onghedwonghen steruen sij willichlick Mer onse here xpristus en heeft nyement gheboden datmen die kersten doden sel. hoe wel dat hijt een corte tijt verhengt heeft. Siet nv dat onse martelaers xpristi niet te glorieren staet recht off sij wat groets ghedaen hadden om dat ewighe leuen te vercrighen Als wij aensiē dat die wertlike menschen dus ghestreden hebben om tijtlike glorie te verweruen. hier off leset Augustinum int vijfte boeck van der stadt gods seer suuerlick

Die seste persecucie ghescheide in die heylighe kercke wt ghebot des keysers maximinus Mer hi en ontghing niet onghepinicht Want na dien dat hi die kersten veruolchde doe wert hi ter stont verslaghen dese persecucie was sonderling tegens den prelaten ende clercken.

Julianus een hystori scriuer was in dese tijt vermaert.

Dese paeus poncianus ordinierde als men seyt datmen die psalmodye opten dachen inder nacht in allen kercken singhen sel Item hi ordinierde dat die priesters eer dat si missen doen: sullen hoer biecht spreken lesende die Confiteor deo etc. ec. dese wert verdreuen ende inder ellenden van sardinien gheseynt daer hi martiriziert wert Sijn lichaem wert weder te romen ghebrocht van sinte fabianus En wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff.

v^m iiij^c xxix

Poncianus was een Romeyn Sijn vader hiet Calphurnius. | Poncianus mr. | sat vijff jaer ij maenden ij daghen ende hi starff op die viij kalendas decembris.

19

CC xxx.

Na dat poncianus doot was wert dese Ciriacus paeus Ende sat een iaer ende iij maenden int jaer ons heren ij^c ende xxxv Item want dese Cyriacus teghen der clercken wil dat paeuscap achter liet Ende settede Antheros in sijn stede Ende hi te Colen voer mitten elf dusent maechden daer om en wert hi onder die paeusen niet ghetelt Want die Cardinalen meenden dat hi om wellust der maechden ende niet wt deuocien sijn paeuscap ghelaten en hadde Nochtans was hi een reyn maecht En wert mitten maechden ghecroent somen leest in die legende vanden xi dusent maechden Item anders wilmen segghen dat dese xi dusent maechden ghepassijt worden in des keysers marcianus tijt doe Celestinus paeus was dat bet te gheloeuen is nader legenden vanden heylighen maechden.

Cyriacus paeus en mr.

Kepsers

Dese Maximinus wert keyser buten consent vanden senatoers Ende so vervolchde hij die kersten Ten laesten sie ten hem sijn dienres ende wert verslagē van een die hiet pupianus. Eñ mit hē word oeck verslagē sijn cleyn soē die oec Maximinus hiet Item dese pupimianus Ende sijn broeder Albinus wouden keysers wesen Mer hij worden thans int pallaes verslaghen.

Maximinus iij jaer.

Dese Gordianus quam te romen eñ na dat hij die van parthen verwonnē had doe wert hij van den rechter ghehieten philippus ende van sijns selfs volck mit droch verslaghen.

Gordianus vi jaer.

Theodorus biscop bij ponten

Dyonisius biscop van Alexandrien dese was Orighenis discipel eñ heeft veel scriften ghelaeten

Die xim. maechden worden te Coelen ghepassijt int iaer ons heren ij^c xxxvij. vādē hunen wt ghebot des keysers Maximinus

an.o mūdi — v^m iiij^c xxxij

Paeusen

Dse Antheros off Ancherus was een grieck sat in iaer een maent ende ix daghe.

antheros marteł.

20

anno xpi — ij^c xxxiiij

Dese Antheros ordinierde datmen die bisscoppen wt haren stoelen soude mogen ouuoren in anderen kercken Ende datmen soude bescriuen der martelaren legende. Ten laesten wert hij martiriziert onder den keyser Maximinus Ende wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff opten iij nonas Januarij

Affricanus julius was in desen tijden seer vermaert Ende veel ghelert in die heylighe scriften.

Cyprianus een glorioess doctoer ende biscop van carthagen dese was seer vermaert Ende hi wert in dese tijt martiriziert

Porphirius een groot philosoeph dese heeft ghemaect die predicabilia hij was een groot vyant seer contrari den kersten ghelove. dwaeslick blafte hi tegens die waerheit Eñ die heylighe doctoers bedwonghen sijn dwaesheit so dat hi niet meer en vorderde noch gheen verstant en had van dat gheen welcke hij seyde ofte affirmierde.

dese Philippus was die xxiiij keyser na Augustum hi maecte sijn soen philippum mit hem keyser Dese twee waren alle beyde kersten. Ende dese was die eerst ende dat principael hooft van allen kersten keyseren. Hi wies also int gheloue dat hi sijn sonden openbaerlike bichtede. Ende stont in die hoechtijt van paesschen onder die ander menschen die penitencie dede te ghebode des paeus fabianus Item sijn scat deylde laurencius Ten laetsten wert hi van decio den keyser in droch verslaghen.

Philippus vij jaer.

een kersten man

Decius. iij. jaer.

Dese decius was ghebore wt dat nederste pannonien hi was die alre quaetste. mer cloeck te wapen. hi hatede den armen. hi veruolchde die kersten. hi versloech die keyser philippu mit sijn soen dat sijn heren waren Ten laetsten wert hi mit sijn soen onder den barbaren verslaghen.

vᵐ iijᶜ xliij

21 Fabianus mr.

Dese was een Romeyn Sijn vader hiet oeck fabianus Ende hi sat xiij jaer xi maenden en xi daghe

ijᶜ xliij

Dese heylighe man fabianus doe die paeus Antheros begrauen was verbeyde hi mitten anderen kersten. datmen een paeus soude kiesen Ende aldus verbeydende quam Aldaer seer haestelick een scoen witte duue vlieghen op sijn hooft seggende O fabiane du selste paeus gheordiniert werden Ende daer wt wert hi ghecoren Item hi ordinierde datmen Crisma dat is theylich oly consecrieren sel alle jaer op ten witten donredach Alst bescreuen staet de Consecratione inden iij. distinca int Capittel lris Item hi ordinierde vij dyaconen die mit. vij. notarien trouwelick souden scriuen die leghenden der heyligher martelaren Ten laetsten na dien dat hij veel wercken heylichlick ghewrocht had. wert hi van decio den keyser martiriziert Ende wert begrauen op sinte Calixtus kerchoff Sijn hoechtijt houtmen feestelic inder kercken opten xiij kalendas Januarij.

Dese Gallus ende volusianus regnierden ij jaer ende iiij maenden Sij voerden Een ciuijl strijt teghens Emilianum daer si in verslaghen worden Ende Emilia: nus wert in die derde maent daer na verslaghen Men seyt dat gallus starff van ouer aticheit dat hi sijns buucks gheen maet en wist.

Keysers

Die vij persecucie inder heyligher kercke geschiede wt ghebot des keysers decius Ende was seer lastich mer niet duerachtich want ghelijck dattet sijn voervaders gheschiet was so ghewielt hem Ende hi wordt thans verslaghen.

Gallus . ij .jaer . ende volusianus ende iiij maenden

Alexander biscop van iherusalem ē mr.
Moyses priester ē martelaer
Maximinus priester ē martelaer
Proximus priester ē martelaer.

Appollonia maget ē mr
Serapion martelaer
Nicostratus d paeck ē martel
Agata maghet ē martelaer
Die seuen slapers
Abdon ē sennes martelaer
Anathalia maghet ē martel

an° mundi v^m iiij^c liij

Paeusen

Triphon een kijnt worp die duuelken vten menschen Ende hi wert in nycea martiriziert.
Victoria maghet ē mr.

Cornelius mr.

Dese was een Romeyn hi sat iij jaer ij maenden ende x daghen.

22

Anno xpi ij^c liij

Dese Cornelius voert een eerliken naem van groter heylicheit hi heeft vā god ontfanghen sonderling macht so dat hi is een groot maerscalck ouer besuychte menschen Item hi nam sinte peters ende sinte pauwels lichamen wt die stede die Catacumbas hiet ende hi leyde se veel eerliker in een verheuender plaetze bi hulpe van sinte lucina Item hi ordinierde dat die priesters voer die gherechticheit soudē moghen sweren Ten laetsten wert hi mit meer ander kersten martiriziert op die xviij kalēdas Octobris.

Nouatus priester der kercke van Romen is ghewordē een ketter segghende dat god die sondaren die vter gracie gods ghevallen waren ghenade weygherde. Waer om wert te romen een consilium ghehouden teghens hem in decius tijdē daer lx biscoppen vergadert waren in welcken consilium hi dampniert ende verdoemt wert.

Dat Eerste scisma dat is die eerste twist inder heyligher kercke ghescheide om: trent dese tijt Want Nouatus hielt hem seluen voer paeus teghens Cornelium Mer Cornelius was ende bleef paeus.

Van i scisma oft twist

Dese Valeriang was eerst een wel stridende mā die veel tijt victori had Mer na dien dat hij die kersten veruolchde doe wert hij thans gheuanghen vāden Coninc van parsen Ende wert hem so seer onderdanich dat die Coninc vā parsen altoes als hij op clam te peerde so settede hij sijn voet in valerianus neck Ende ten laesten wert hij verslaghen Hier aff wert galienus verveert ende stelde die heylighe kerck weder in vrede Ende want hi ghen volcomen wraeck en dede vant kersten bloet datter ghestort was daer om verghinghen die romeynen mit veel striden.

xv jaer — Valeriāg Galieng

Mer die goedertieren heer en liet dat gemeen goet mitten romeynē die vol na despe raet ende mistroestich waeren niet vergaen. want ter stont hier na worden veel tyrannē verslaghen En die romeynē vercregē doe voerspoet dat sij niet en vermoede hier off leset Orosium

Sabellius was een ketter jn dese tijt vermaert hij seyde dat xpristus niet en was die soen gods missakende drieuoudicheit der personen.

---

23 — Lucius mr. — Dese was een romeyn hij sat iij jaer iij maenden ende iij daghe

24 — Stephāg j mr — Romeyn sat iij jaer ij maenden ende xv daghen

---

Dese Lucig ordinierde dat ij priesters ende ij dyaconen souden altijt bij den biscop wesen. Ende hem volghen in allen plaetzen waer hi ghing om tuychnisse der eerbaerheit te gheuen hoe wel dat die sekerheit sijnre cōsciencien hē ghenoech was tot sijnre zielen salicheit Noch tans om der quaden menschen wil moet een biscop hebben een goeden naem Als it bescreuē staet de Consecratione in die eerste distincti Jubemus. dese Lucius wert eerst in ellende verseynt Mer na quam hij weder ende wert van Valerianum onthoeft

Dese Stephanus ordinierde dat die priesterē en leuiten die gheestelicke cleederen niet dragē en souden dā inden kerck totter diensten gods Als it bescreuen staet de Consecra jn die .j. distincti. vestimenta Hij bekeerde veel heyden. Ende begroeff veel martelaren lichamen Namaels wert hij gheuāghē en tot sijnre bede wert der afgoden tēpel destruert Te laeste wert hi martiriziert daer hij inder missen stont ende celebrierde

Die achte persecucie ghesciede inder heyligher kercke wt des keysers valeria: nus ghebot om welcke persecucie wilc worde die rom eyne alte lasteliike ende zwaer like gheplaecht Want in des keysers decius tijde was daer een gemeen pestilencie in al len plaetzen der werlt daer dat ghebot ghegaen was datmen die kersten soude ver uolghen Mer dese wraeck gods was noch lastigher want dat roemsche rijc wort

Keysers

destrueert so dat alleen niet en verghinghen die de kersten doden mer oeck mede al le die gheen die daer consent toe gauen worden verslaghen Want tot allen canten op stonden grote striden Ende dat lantscap ghehetten dacia ouert water dat danu: bium hiet wert inder ewicheit verdestrueert. dit is gheweest die eerste destrucie des keyserliike rijcks die niet recupereert word.

Priscus mr	patricius martel	Prothus martelaer
Malchus mr	Fructuosus martel	Jacinctus martelaer
Marinus mr	Eugenia martel	Claudia martelaer.

an° mundi v^m iiij^c lxiij.

Pausen

Dese was een grieck gheboren van Athenen En sat twee jaer xi. maent ende vi. daghen hi wert martiriziert op die viij ydus Augusti.

Anno xpi ij^c lxiiij.

Dese sixtus was laurencius sijn gheesteliike vader hi ordinierde datmen die mis sen op een outaer soude doen datmen te voren niet en plach te doen. Ten laetsten wert hi martiriziert ende veel ander mit hem wt des keysers galienus ghebot die anders ghehetten wert decius Als vincencius en ander doctores scriuen dit is die waerachtichste opinie somen leest in sinte laurencius legende.

Tot Romen worden xl kersten martiriziert
In Affriken iij^c martelaers mit ontallike veel ander kersten die in dese persecucie worden mar: tiriziert
Cyrilla decius dochter maecht ende martelaer
xlvi ridderen martelaers
Tryphina decius wijff martelaer.

Laurencius j. gloriosissimus mr
Felicissimus martelaer
Agapitus martelaer
Romanus martelaer
ypolitus martelaer
Concordia martelaer
Hyreneus martelaer
Habundus martelaer.

Claudius verwan ende verslooch die gothen Allemanien ende Grieke die wel xv. iaer lang Illiriam ende macedonien beleghen hadden Ende daer mede so verdiende hij een gulden beelt ende een gulden schilt int Capitolium te romen vanden romeynen Ten laesten starf hij aen een zuyct

Claudius ij iaer xvij daghen
Quintillus xvij daghen

Die alre wreetste ende grootste ketterye der manicheen nam hier oerspronck Ende began van een gehieten manes ghebooren wt persen scarp van sinnen ende barbarich van zeeden dese seide te wesen twe beginselle daer alle dinghen oerspronk off nemen

Quirinus marter	Te Roemen ij^c ende lxij marter	Eusebius monic ende mar
Abbacuck marter	Cesarius dyaken ende martelaer	xlvi. martelaers
Julianus marter	Leonaus wetsman ende marter	C. ende xxj. martelaers

26 i. Dyonisius marter — deses coemst en vijnt men niet. Hij sat ij. iaer ende iij maenden

27 i. felix martelaer — Romeyn sat ij. iaer ende x maenden

Dese dyonisius onderscheide die prochien ghebiedende dat die pastores souden een ygelijck in sijn termijn content wesen Ten laesten wert hij martiriziert ende begrauen in sinte Calixtus kerchoff

Dese felix ordinierde datmen soude misse doen op die reliquien der martelaeren Item hij ordinierde datmen in der kerken soude alle jaer hoechtijt houden van die kerckwijdinghe Ten laesten wert hij martiriziert ende begrauen in sijn kerck die hij ghesticht had opten iij kalendas Junij

Die neghende persecucie ghescshiede inder heilligher kercke wt des keysers Aurelia nus ghebot in welcke persecucie alte veel kerstē martiriziert worden Itē vanden hemel viel een alte zwaer blixem daer die princen of veruäert worden als een teyken des toerne gods Ende als vermanende dat hi soude weder roepen die sentencie welcken hij teghens den kersten ghegheuen had Ende want hi die nijt weder roepen en woude daer om wert hi vanden blixem verslaghen.

Keysers

Aurelianus. vijff jaer ende vi maenden

Dese Aurelianus was in den eersten den kersten menschen seer goedertieren Waer om verleenden hem god ouer al sijn vyanden grote victori Ende sonderling ouer die gothē Mer hi wert bedrogen en ombeuangen mit raet der boser menschen Ende na dien dat hi die kersten seer wreetlick veruolchde en had hij nye enen goeden dach. mer hi wert ter stont ghedoot.

Columba maghet en martel
Quirinus martelaer
Patroculus martelaer
Agapitus martel
Leonilla martelaer mit haer derden.
Priscus martelaer

an.º mundi Theodora martelaer v^m iiii^c lxxvii.

Simphorianus mit xlviii martelaers iii^c en xlii martelaers

Basilides mit veel and kersten worden martiriziert.

Pauesen

Eutiacianus mr. Vte Tuscien sat viii jaer x maenden iii daghen.

28

Anno Xpi ii^c lxxviii

Marcus cōfessoer

Dese Marcus als sommighe hystori en seggher so wert hi mede ghesett in die linie ende ghetal der pauesen ende dat hi naden paeus felix dat paeuscap soude beseten hebben viii jaer lang Alleen dese Marcus heeft ontgaē dat hij nijt en martelde en wert onder so veel parsecucien Mer hi starff Cōfessoer Ende is begrauen in sijn kerck int middel van romen Item damasus vincencius en Martinus en maken gheen mencii van desen Marco.

Eutichianus was die heylichste en die deuoetste paeus hi begroef mit sijn eyghen hant op verscheyden plaetzen iii^c ende .xlii. martelaers Itē hi ordinierde so wie dat een martelaer groeff dat hijs sonder choercleet nijt grauē en soude noch sonder stoel Itē hij ordinierde datment koern ende bonen soude gebenedië opten outaer Te laetsten wert hi martiriziert ende op sinte calixtus kerchoff begrauen

Paulus die eerste heremijt was in dese tijt vermaert.

Maria egipciaca die een sondaerste was dede in deser tijt in der woestinen alte grote penitencie wel xlvij iaer lang Ende si was seer vermaert in dese tijt Ander meisters segghen dat si was int iaer ons heeren iij^c ende lxxx Die abt Zozimas heeft hoer leuen bescreuen

Tacitus florianus — vi maent ij maent

Probus — viij iaer. iiij. maent

Carus ende sijn sonen — ij. iaer Carinus Numenianus

Dese tacitus was een goet man Mer hi en regnierde niet lang. hij wert verslaghen in ponto. Item florianus wert verslaghen in tharsen

Dese Probus had veel tijt victori hij voerde veel striden. hij verslach bij co len bonosum ende proculum hij wert mit den ridere ende knechten bij sirmium verslaghen

Dese carus was in allen dinghen quaet hij wert vanden blixem verslagen. hij voerde een strijt tegens den parthen daer sijn sonen Carinus ende numenianus mitten swerde verslaghen worden

v^m. iiij^c lxxxiv

, tot salona

Gayus martel. 29 — gheboren wt dalmacien van dyocletianus gheslacht. Sijn vader hiet gallus dese gayus sat xi. iaer iiij maenden ende ix. daghen hij starf martelaer opten x. kalendas van mey

ij^c lxxxiiij

Dese gayus ordinierde dat niemant hem vermeten en soude biscoppen ofte oeck ander clercken voer weerlicke rechteren te beclaghen. Item dat gheen heyden ofte ketter soude enighe kersten moeghen accusieren of tot quader famen brenghen. Item hij ordinierde dat alle clercken mit dusdanighe graden souden op clymmen so datmen eerst soude werden hostiarius dat is een doerwachter. daer na lector. daer na exorcist of beswer daer na acolitus daer na subdyaken dyaken ende priester. hij vloech oeck voer dyocletianus persecucie ende woende in cripten Ten laetsten sterf hij martelaer onder dyocletianus Sijn hoechtijt houtmen opten x. kalendas van mey

Consilium van Anthiochien wert in dese tijt gehouden tegens den ketter paulum samosetanum in welke hij dannmiert wert ende beroeft van bisdom

Dyocletianus was die alre houeerdichste. hi verbrande alle die boeke der hey ligher scrifturen Eñ hij veruolchde die kersten ouer al die werlt x jaer lang. Hij liet alre eerst sijn cleederen ende ghescoeyte mit ghesteente bestickē Ende alle voer: gaende princen pleghen mit slechte purpuer hem te vercleden. hij voerde veel striden. hi nam maximianum herculium tot eē ghesel sijns rijcks Ende hi maecte galerium eñ cōstancium mede keysers om noots weghen der striden. hi woude voer god aenghebedet wesen Onder desen tween was die tiende persecucie ende die meeste van allen Al so dat bij marcellus des paeus tiden binnen xxx daghen wel xvij dusent mēschen voer dat kersten gheloeff ghedoot worden Constantinus eer dat hi keyser wert doe versloech hi desen maximinianum om laghen die hi hem leyde Dyocletianus wert vergheuen ende starf te salone Dese twee tyrannen doe si ontallike veel kersten ge doot hadden ten laetsten waren si den kersten wat ghenadeliker alsoe datmen nie: ment pinen en soude Mer wie xp̄m belede die soudemen sijn rechter oghe wt stekē ende sijn lufter hasen lambarnen in dese tijt so was die kerstenheit in britanien ende in gallien vol na te niet ghecomē Na: maels na veel ende grote bloetstortin: ghe word dat rijc wed' restaureert eñ gheset in sijn oude ghestelteniss Ende alle beyde togen si hoer purpur wt eñ substitueerde ende settede in hoer stedē die jongher waren om dat si ī hoer ou de daghen wouden rusten Ten laetsten wert dyocletianus ūghgheuen eñ sterf.

Keysers

Dyo: cletianus max:

maximianus

an⁹ mūdi

Paeusen

Marcellinus. mr̄.

30

anno xpi.

Romeyn Sijn vad' hiet proiectꝰ hij sat viij jaer ij maenden ende xxij daghen.

Dese marcellinꝰ om wreetheit der per: secucie so offerde hi den afgoden wieroeck vallende vanden ghelooue. Mer daer nae wort beroepen een Consiliū van hondert ende lxxx. biscoppen voer welckē hi oetmoedelike int open baer sijn scult belieet Eñ wort Anderwerff den keyser dyocletiano presentiert mo et willichlick Ende daer wort hi onthoefft. Sijn lichaem lach xxx. daghen onbegrauen Mer wt sinte pe: ters ghebot werttet ter aerden ghebrocht ende begrauen van een die marcellꝰ hiet tot sinte peters voeten Sijn hoechtijt houtmen inder kercke opten sestienden dach van Januario.

Die .x. persecucie gheschiede inder heyligher kercke wt ghebot van dyoclicianus ende maximinianus Dese was noch die swaerste ende lastigher dan enich ander voerleden persecucie Ende duerde .x. jaer lang Ende was also groot dat in xxx. daghen wel xx. dusent kerstē martelijt worden Item die kercken ende die heylighe boecken worden verbrant.

Maurus	Carposorus	Sebastianus	Dyodorus
Victorinus	Alexander	Marcellianus	Marianus
Victor	Mauricius	Marcus	Nycostratus ende
Nicoforus	Gereon	Hilaria	Zoe sijn wijff
Claudianus	Victor	Crisantus	Policarpus
Dyoscorus	longinus	Daria	Tranquillinus
serapion	Felicianus	Claudius	Cromacius
Pappas	sempronianus	Jason	Tiburcius
Sabillus	Die iiij gecronende	Maurus	Vincencius Oroncius

v^m iiij^c xciij.

Dese martelaers ende noch veel ander mit hoer worden in dese tijt martirizeert voert kersten ghelooff.

Dese was een Romeyn Sijn vader hiet benedictus hij sat vijff jaer ende xvij daghen.

31 iaer

ij^c xciiij

Dese Marcellus had grote tweedrachte ende twijst mitten keyser maxencio seg ghende dattet betaemt ende toe behoert enen goeden keyser die verdestrueerde kercken te vernywen ende weder temaken Ende oeck den priesteren gods alle eer te bewijsen somen leest inden decreet xcvi. dis. Item hi ordinierde datmen ghene generael consilium soude houden sonder autoriteyt ende consent vanden paeus Als̄t bescreuen staet xvij. dis. synodum Item hi ordinierde inder stadt van romen xv. cardinalen om den kersten menschen te dopen ende om die doden menschen te begrauē Ten laetsten wert hij martirizeert onder maximianus ende leyt begrauen op sinte priscillen kerckhoff inden wech ghehetē salariā.

In Englant was dat kersten ghelooff volna vergaen om der persecucie wil die in dese tijt ghescihede van maximiano den keyser.

Keysers

Dyocletianus ende maximianus lieten willichlick dat keyserlike rijck legghē ō dat si ī vreden te samē mochtē out werden Eñ si settede twee keyseren ond' hem als maximinum ende galerium om illiricum. Asyen. ende voert al orienten te regieren Ende constancium claudiꝰ neef om te regieren germaniē gallien spaengen ende britaengen Galerius had te wijff valeriam Dyocletianus dochter Ende Constancius had te wijf Theodoram maximianus stief dochter. daer bij creech vi sonen die constantinus broeders waren ende die hij wan bij helena sijn boel Constantijn sterff ende Constantinus creech dat rijck in britanien Ende maxencius wert keyser te romen ende verdreeff sinen vader maximianum Mer doe Dyoclitiaen vergheuen was ende doot. doe ontfeng constantinus maximianum weder mit groter eeren ter tijt toe dat hi na dat rijck stont Ende doe versloech hem Constantinus te massilien. Ende bij een teyken des heylighen cruces dat inden hemel hem vertoent was. verwan hi maxencium bi een riuier dat danubium hiet Ende hi veng sijn stief vader liciniū die oeck woude keyser wesen eñ onthoefde hem Eñ galerius word van die wrake gods blint ende oeck vanden liue ter doot.

an.º mundi — vᵐ vᶜ iij

Paeusen

Dese was een grieck Eñ sat ij jaer ij maendē ende xxv. daghen.

32

Anno xp̄i — iijᶜ iiij.

Dese Eusebiꝰ was een leeck ende wert paeus ghemaect hi was een medicijn meester het is kenlick dat des ghelijck in voerleden tiden wel meer geschiet is dese ordinierde dat ghē leeck en soude sinē biscop moghen accusieren ten waer dat hi van den ghelove viel Alst bescreuen staet inden decreet in die ij distincti in die vij questi ende int capittel laycos. Ten laetsten wert hi opten paesdach doe hi inder missen stont martiriziert onder Maxencius.

Victorianus
Simphorianus
Castorius mit sijn wijff
Castulus
Cesarius
Memias
Nobilis
Dorotheus
Gorgonius
Petrus
Herasmus
Bonifacius
Dorothea
Theophilus
Theodosia
Vitalis
Agricola
Asca
Philemon
Hyreneus
Ontallike veel martelaers
Noch xxx dusent martelaers
Basilius ende noch vij mit hem
Cosmas
Damianus
Antimus Dit waren wijff broeders
Leoncius
Euprepius
Juliana
Januarius.

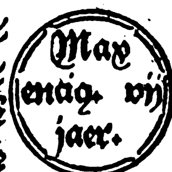
Dese twee als galerius ende Constantius deylden dat Roemsche rijck onder malcander seer vreedsamelick. mer si en leefden niet lang daer na Ende daer we op stonde alte groten twist ende veel quijt striden die niet en mochten neder ghe leyt werden sonder groten arbeyt Ende nae dien datter veel tyrannen verslagen waren doe cessierde die striden tot des grote constantinus tiden.

Dese hiet oeck maximinus.

ij^c ende lxx martelaers
Primus ende felicianus
Vitus ende modestus
Crescencia
Albinus
Agapes
Chionia
Hyrenea
Theodora
Florianus

In dese tiden worden meer keyseren ghe maect daer die kersten yammerlick off per se quiert worden Van welcke dese max encius een was. hier off leset orosium Dese was onder constantinus ende teghens hem.

Rogacianus
Donacianus
Pancracius
Felix

Adauctus
Nathalia
Eugenia
Margareta

Sinte katherijn mit vijftich meisters
xl. ridderen En noch veel ander mar
Petrus van Alexandrien
Lucia maghet en martelaer

xxxvij dusent martelaers
Simplicius
Faustinus
Beatrix
Panthaleon
Georgius
Justus
Leocadia
Cristoforus
Anthonia
Antheas coninck

Die heel stadt van trier word vol na martiriziert Ende noch ontallike veel kersten menschen worden in dese persecucie martiriziert welcker namen god be screuen heeft int boeck des leuens.

Agnes maghet wert in haer xiij jaer martiriziert hoer lichaem is tvoert Ende leyt tutrecht inden doem in sinte martijns kerck.

Dese Constantinus was constancius soen een glorioess keyser. hij after liet eē Eerbaer naem Hi regnierde seer wijselick. ende in striden was hi seer victorioess Ende in saken diet gheloef aenghinghen was hi seer deuoet Sijn grote goedertie: renheit ende heylicheit ende sijn duechdelike wercken blencken also in die boecken der heyligher doctoren dat hi sonder twiuel onder dat ghetal der heylighen gherekent wert Die grieken segghen dat hi int eyn: de sijns leuens in eē cloester ghing ende wort monic Ende si houden sijn hoechtijt optē xxi dach in meert Eusebius Orosius ende meer ander leeraers hebben neerstelick sijn wercken bescreuen.

keysers

Dese was constācius soen.

Hier wert die heylighe kerck weder vrede ghegheuen Ende wert alsoe gheues: tichet datmen allen den ghenen soude pinighen die den kerstē verdriet aendeden Dit is certeyn een wonderlick veranderinghe des ouersten machts gods. Als dauid seyt in een psalm. babilons dochter is onsalich. salich is hij die di weder gheuen sel dine wedergheuinghe die du ons wed gaesste.

an9 mundi

Pausen

33

Dese was wt Afren gheboren Ende sat iij. iaer vi maendē ende vij daghen hi sterf martelaer opten x. dach van decem: ber.

Anno Xpi

Dese melchiades ordinierde datmē op ghee sonnendach noch donredach soude va ste ō die eerweerdicheit ōs herē Eñ oec wāt die heyden hoer heilighe vastel dagē op dese twee daghen hielden Alst bescreuen staet de consecratione. dis. iij. c. ieiunium Ten laetsten wert hi martiriziert ghelijck alle die ander paeusen die voer hem ghe weest waren Ende dese melchiades is gheweest die xxxiij paeus van sinte peter of te tellen die al ghemartelijt worden eñ hoer bloet ghestort hebben voer dat kersten gheloeff. Wt ghenomen een paeus die marcus hiet welcke confessoer sterf Grego: rius seyt dattet in dese tijt priselic was datmē paeuscap begheerden ende daer na.

Dese constantinus wert ghehieten Constantinus magnus. Hij verwan drie keysers Ende hi wert vanden paeus siluester bekeert. Ende om vander lazari ge sont te werden so liet hi hem dopen. hi gaf dat keyser rijck van italien mit alle vry heit den paeus Ende hi leyde sijn keysers hoff in constantinopoli. hij vergaderde dat consilium van nyceenen daer arrius ongheloue condempniert wert. hij verciер de die heylighe kerck mit groter eeren Ende doe hij soude steruen deylde hij sijn drie sonen dat rijck Constantino gaf hij Constantinopel Ende Constantio gaff hij Anthiochien Ende Constans had romen mit all sijn toebehoren dese Constans wert in spaengen verslaghen Constancius in Aquilegien En Constantinus wert keyser.

Helena Constantinus moeder was een alte heylighen vrou ende coninghinne van wonderliker deuotien ende grote wercliekheit. Sij vant te Iherusalem dat Cruys ende die naghelen ons heren ihesu xpristi Sij stichtede xxviij collegien ende si heeft alle die staet der heyligher kercken mit groter overicheit ende liefte glorifi ciert.

vm v c xiij.

34

Dese was een romeyn ende sat xxiij jaer x maenden ende xvi daghe.
fcer

iijc xiiij

Dese Siluester was een glorioess confessoer hi heeft die heylighe kerck menich fins verciert Also wel in veel scriften als in miraculen. hi heeft veel goeder punte ordiniert. hi heeft die ketters mit hoer kettery dampniert. hi ordinierde cardina les. hi heeft sinte peters patrimonium als dat rijck van italian mit die heel stadt van romen ontfanghen vanden keyser Constantino en hi keerdent al totter eere gods Item hij doopte helenam mit veel joden hi vergaderde mitten keyser Consta tino magno dat consilium van nyceene Item hi ordinierde datmen opten outaer niet besighen en soude dan al linnen laken want ons heren dode lichaem was in puer linnen laken begrauen. Ende hier voermaels plachmen te celebrieren op fe steyn off bollecraen off zyden doeck ende dier ghelijck Noch veel ander dinghen heeft hi mit een salich eynde volbrocht.

Dese Siluester eer dat enich ander consilium celebriert worden so riep hi te sa men ijc en xxxij biscoppe ende condempnierde al daer den ketter Castim mit meer ander ketters Ende hi maecte veel ordinantien.

Die Tēpellen der Affgoden worden in dese tijt ghesloten wt des keysers Constā tinus ghebot Ende oeck mede wordet verboden datmen den Affgoden gheen sacrifici en soude doen Als ysayas prophetiert had dat die afgodē die hemel noch eerde ghemaect hebben vergaen moeten vander eerde Het ghelijck ende scheen ongheloeflick. Ende ten was oeck niet te vermoeden dattet menschelike gheslacht soude ymmermeer ghevryet werden van deser dwalinghe mit welcke die menschen van

Keysers des coninccs van Assyrien nynus tijden tot deser tijt toe yammerlick mede gheplaecht waren wel ij dusent ende iijc jaer Mer dese veranderinghe is sonder twiuel ghesciet wt die grondelose bermherticheit gods ende niet wt der menschen verdienten.

Athanasius biscop van Alexandrien was een glorioess doctoer ende een stantaftich confessoer dese heeft ghemaect dat symbolum datmen daghelicx inder prime singht Ende beghint aldus Quicumqz vult saluus esse ꝛc.

an.o mundi vm vc xxiij

Constancia des groten Constantinus dochter was een heylich maghet en mit veel and maechden dienden si den heer Sij was malaets ghelijck haer vader Mer

Paeusen doer sinte agnieten verdienten word si van gode ghereynicht.

Anno xpi iijc xxiij

Alexander biscop van Alexandrien was een seer notabel man vermaert int consilium van nycenen.

Patricius biscop van Egipten verloer sijn oghen inder persecucie.

Eusebius biscop van cesarien palestine was een gheleert man inder scrifture.

Anthonius was die heylichste abt machtich in wercken ende in woerden Sijn naem is ouer al die werelt wel bekent Ende wert seer ont sien.

Pafuncius sinte Anthonius discipel Ende veel ander meer heremiten ende moniken waren in dese tijt inder woestinen seer vermaert.

Zozimas abt dese vant mariam Egipciacam inder woestinen Nochtans seytmen dat si alle beyde waren in valentinianus tijden.

Nicolaus confessoer ende biscop des stadts mirree was een heylich man ende seer eerwerdich in deser tijt vermaert.

Arrius was een quade ende snode ketter ende een ypocrijt dese belyde inder godheit die drieuoudicheit der personen Mer hi missaecte eenheit des wesens. van deser kettery heeft die heylighe kerck bouen maten besmet gheweest.

Omtrent in dese tijt gheschiedet datter die wijl grote twist ende disputaci was onder den doctoren van die possessi ende besittinghe der tijtliker hauen des heylighe kerckes welcke die gheestelike prelaten begonsten te hebben. Die een seyde dattet rechtueerdich en̄ niet waer dat die kerck tijtlijcke haue ende tijtlike eer soude hebben. Die Ander spraken contrari dattet soe nijt en behoerde En̄ dat en is nijt vre ende Wat wat die heylighe kerck doet. seyt. ofte besitt. Altijt heeft si benyders die hem contrari sijn Item die kerck heeft langhe wijl vercoren in armoede ende in lyden te leuen. si heeft benyders die hem contrari sijn Daer na heeft die kerck ontfanghen tijtlike haue ende tijtlike goet. si heeft benyders die hem contrari sijn Waer om willen wij neerstelike toe horen ende aen mercken watter ghescreuen staet soe vinden wij claerlike dat onse here ihesus xpristus dit voerseyt heeft ende oeck sijn vtuercoren beloeft heeft. dat sij die Ackeren souden ontfanghen mit persecucie Als marcus die ewangelist scrijft in sijn x. capittel Ende sinte peter sprekende seyde heer Siet hier sijn twee sweerden. Die heer antwoerde ende seyde Het is ghenoch. Waer op sinte barnardus scriuende totten paeus Eugenium seyt aldus. Dat die paeus wt die ordinancie gods ontfanghen heeft beyde dese sweerden Anders en soude hi nijt ghesegt hebben het is ghenoch. mer het es te veel. Dat gheestelike sweert regiert hi seluer Ende dat weerlike ofte materiael sweert. regiert hij doer ander weerlike menschen. Sinte Thomas neemt voer hem dese reden wt die godlike ende natuerlike rechten Want dat gheheel kersten leuē wert principaelike ordineert tot een gheestelike ende gheen tijtlike eynde. hier om die ouerste biscop die paeus welcke een vicarius xpristi is inder eerden en̄ dien dat dese ordinering beuolen is sel hebben volcomen macht te ghebieden den kersten menschen om te beweruen dit eynde Ghelijck een meyster werckman Want tot wien dat toebehoert die sorghe des vterste eyndes. den sellen oeck onderdanich wesen alle die gheen diet toe horen te sorghen van voergaende dinghen te bescicken om dat vterste eynde mede te verweruen ende sellen van hem ghescickt ende regiert werden Want die gheen die enich wapen of ander instrumenten behoeuen sel die moet den smit ghebieden. hoe danich dat hijse ghemaect wil hebben. En̄ want dit eynde als die vercrighing der hemelscher glorie is dat alre eerweerdichste eynde. daer om is die ouerste priester die paeus hogher dan enich ander mensch hebbende macht ouer tijtlike dinghen Ende daer om wertter ghesegt Een heylich ende een coninclike priesterscap

Welcken alle kersten coninghen moeten onderdaen wesen. ghelijc die ouerste pries-
ter die paeus onderdanich is den here ihesu xpristo van wien dat coninclike pries-
terscap oersprong heeft Item So veel is dat regiment hogher ende in meerre weer-
den te houden. hoe dattet tot hogher eynde gheordiniert wert. Waer om ist kenlick
in die wet xpristi dat die coninghen sullen den priesteren onderdanich sijn. Mer
waert dat die kersten religi principalick ingheset waer om tijtlic goet te vercrijg-
Keysers so souden die coninghen den priesteren bouē gaen. alsmē voertmaels in die oude ewe
plachte te doen Ende die heyden souden dat noch daghelijcx Want si ordinieren hoer
godlike dienst tot dat eynde principalick om dat si moghen rijck werden In tijtli-
ke hauen. dit sijn sinte thomas woerden. Bona ventura seyt dattet tot die ordina-
cie gods coemt dat die kerck in tijtlike dinghen ouervloedich is Want men vinde
weynich menschen van alsulker volcomenheit. die souden willen ontfaen die last
der gheesteliker ministriering sonder hulpe ende bijstant van tijtlike goeden Also
souder een groot deel der kersten vergaen moeten. om datter niement en waer die
die sacramenten ministrierden Sinte brigitta in haer iiij boeck int lxxvi. Capittel
an° mundi scrijft dat die heylighe Joncfrou ende moeder gods Maria haer dese woerde seyde
in eenre openbaringhe dat die kerck gods was in die eerste tiden bij hauen vri al-
arm van tijtlick goet ende in langheit des tijts om dat die vriende gods souden we-
Pausen sen vuerigher ende neerstigher te predicken dat woert gods Ende oeck om te weté
dat rijckdom wt hem seluē niet quaet en is Mer die misbruking der tijtliker hauē
Anno xpi seer quaet is Daer om onder desen paeus siluester ende onder ander pawsen sijn
die tijtlike goeden der kerck ghegheuen Welke goedē die heylighe mānen in langhe
tijt alleen tot hoer ende hoer vrienden profijt ende totter armen behoeff ministrierde
Sommighe segghen dattet oeck niet alleen van node en was den gheesteliken prela-
ten te hebben nootruft van tijtlike goeden Mer dat si oeck souden hebben tijtlike
jurisdicti om hoer goeden daer mede te beschermen Ende te bedwinghen die quade
stouticheit der ghenre. die die gheestelike goeden tot hoer eyghen profijt begheren
te ghebruken. Het en betamende oeck niet dat een gheestelick prelaet mit gheestelike
macht versien. ontfanghen soude van enich werlick heer macht. dat sijn daer me-
de te beschermē. mer het betaemt bet dat hi die macht seluer besittē soude Dit wert
al probiert bewesen ende wel ghevesticht wt die leghenden der heylighen vaderen
die tijtlick heerscappie ende veel ander eertsche haue rechtueerdelick beseten hebben
Wie derft segghen dat dese heylighe pawsen bisscoppen. mannen van groter consten
glorioess van miraculen die alle tijtlike dinghen als slijck ende vullens gheacht heb-
ben van welcker leringhe die heylighe kerck blenct als die sonne eñ als die maen
Welcke scriftuer ontsteket allen den ghenen mittē vuer ende liefte des heylighen ghe-
stes die hoer daer in oefenen. van welken mannen veel ghemartiriziert sijn om der
kercken priuilegien te beschermē Wien vijndtmen soe coen die segghen dorven dat

dese mannen so groot ende so veel souden versott ende verdwaest wesen dat si die
tijtlike goeden souden ghehouden hebben teghens die rechtueerdicheit ende teghens
die wille gods Mer wij sien dat si quader doot ghestoruen sijn die der gheestelike
personen haer erue ende ander goeden aengheuochten hebben Ende die keyser Con
stantijn leyde die brieuen des keyserlike testaments mit sijns selfs handen op sinte
peters eerweerdighe lichaem beghernde wraeck van die aenvechters der heyligher
kercken so men leest inden decreet distincti ses ende tneghentich Constantijn. Wie heef
ter ye vermetelick qualike ghesproken ofte ghedaen. die dese maledixi ontgaen
heeft ten waer dat hi hadde berou ghehadt Certeinlick so moghen wi allegieren dat
woert gamaliels welcke beschreuen staet int werck der apostelen int vijfste capittel
ist dattet van gode is so en machment niet ontbinden etc. Wij lesen dat die princen
ende die wijsen deser werlt in allen hoecken des werlts dat patrimonium der heyliger
kercke so seer veel aengheuochten hebben. dattet nauwe ghelooflick is. hoe datmen
verdraghen ofte recupereren mocht dat so dicwil spoliert wort. Mer god vanden
hemel teghens hoer ghestreden heeft daer om sijn al die vyanden der heyligher kerc-
ke als roeck vergaen tot deser tijt toe. Waer is nv Constancius. Arrianus. Ju-
lianus apostota. Valens. Haytanaycus. Galaricus. Genseriqus. Honoricus.
Attalia. Seuo. Totila. Theodricus. Constancius die derde ende die vijfte Hein-
ricus die iij ende die iiij. Fredericus die j ende die ij. Otto die iiij. Ludowicus die
vierde Ende noch meer ander mit hoer ghesellen die so vermetelick ghesproken ende
ghearbeyt hebben. off si die kerck een vre hadden willen doen vergaen ende te mael
verdestrueren. Waer sijn si nv hebbense nv oeck enich victori ghehadt. Siet hude
opten dach bloeyet die eer ende die dienst gods in blijscap ende in glorien Ende des
si ghien berouwe en hebben ghehadt noch penitencie ghedaen so sijn si ghedaelt ter hel-
len Mer gheloouen wi yet dat dit wt cracht der menschen gheschiet is Neen wij. Men wij
Hier om is god voer ons wie sel ons teghen wesen of krencken moghen Siet dat
heylich ghelooue regniert aensiende haer vyanden diet benyden ende op horen tanden
grimmen ende die niet doen en moghen teghens die macht des almachtighen gods
Na dauids prophecie sprekende in een psalm. Die here seyde minen heer sittet tot
minen rechterhant hent ic sette dinen vyanden enen voetscamel dijnre voeten Ende
de roede dijnre macht sel die heer wt seynden wt syon. weset heerscappi hebbende int
middel sijnre vyanden Item in een ander psalm van mijnre joghet hebben si mij
dicwil wt ghetuochten ende si en vermochten my niet etc. Ende want dese disputa-
cie bij tijden alte veel quaets heeft voert ghebrocht om dat sommighe pluymstri-
kers die den gheestelicheit contrari sijn hoer weerliken princen ten hoofe lopen seg-
ghende dattet niet toe behoert den gheestelicheit tijtlike haue ende goet te besitten.
Daer om heeftet die stoel van romen gheboden datmen niet meer in twiuelle noch
enighe disputacie off houden moet dat mit soe veel heyligher mannen bringhe ghe-

uestichet is. laet nu die wijse princen eñ heren deser werlt aenmercken wat hoer nut salich of orberlic ghedaen is. als sij vinden dat nae die loep van veel iaren eñ nae veel auentuers niement in deser saeck ghelucklich gheweest is noch voerspoet ghe had heeft Ende dat si hoer seluen nijt te veel toe eñ betrouwen menende dattet sou de moghen veranderen. Welcke dat vanden heylighen gheest gheordiniert eñ gheues tichet is.

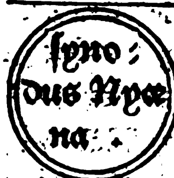
Keysers

an° mundi

Een Comeet openbaerde hem een weynich tijts voer dat Constantinus sterff Maer seyt dat Constantinus doot ghebootscapt is bij een langhe sterre vā onghe woentliker grootheit welcke die grieken een comeet heten Hier na ghescyede on talliike veel quaets dat langhe tijt duerende was.

Pausen

Anno xpi

Dit was dat eerste synodus ofte vergadering van vieren Eñ die Au toriteyt van desen is vast te houden ghelijck datmen dat Ewangeliū hout Dese vergadering was te samen ghewepen eñ vergadert wt des paeus siluesters ghebot Eñ oec mede wt des keysers Cōstantinus ghe bot in nychea een stadt van Bithinien Eñ al daer waren bij een vergadert iii^c. eñ xviii kersten biscoppen seer heylighe mannen glorioess van miraculen. die al te sa men ghelijck ende eendrachtelick al daer condempniert hebben den ketter Arrium die daer teghenwoerdich was Ende sij maecten daer dat symbolum datmen inder kercken singt na dat ewangelium Als Credo in unum deum ꝛc Ende exponie rende dat ghelooff hebben veel dinghen ordiniert somen bescreuen vijnt inden de creet xvi. dis. c. vi. synodus.

Dese drie waren des groten Constantinus sonen Mer in gheen van hen drien en was vaderlike duechdsamheit. Waer om wort die gheestelicheit mit die ghemeente alte seer turbiert Sij deylden t rijck onder hem Ende si voerden veel tuijl striden in welcken Constantinus ende constans verslaghen worden Aldus soe quam al dat rijck tot constancium Ende doe dese Cōstancius keyser bleef wert hi mitter Arriaenscher ongheloeff besmet ende veruolchde die kersten Ende doe opstonden veel striden so datter nyement ruste of vrede en hadde Ten laetsten wert hij mit eē onversienlike doot belopen ende sterf onsalichlick.

xxiiij jaer

stans

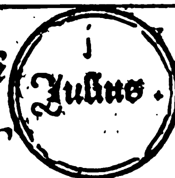
Die vi persecucie geschiede in die heylighe kercke wt des keysers Constancius ghebot die mitter Arriaenscher ketteri besmet was in welcker persecucie alte veel kersten menschen martiriziert worden Ende veel kersten worden veriaecht Ende die kersten worden als scapen opter outaren doot gheslaghen Als sinte Anthonius voerseyt had.

v^{m} v^{c} xliij

35

Romeyn
Dese sat ij jaer viij maendē ende xx daghen.

36

Romeyn
Dese sat ix jaer. ij. maenden ende viij daghen.

iij^{c} xliiij

Dese Marcus ordinierde datmē inder kercken soude mit luder stemme singhen Credo ī vnum deum etc. Hij ordinierde dat die biscop van hostien die hostiensis hiet soude mit een mantel ghecleet wesen Ende dat hij den paeus consecrieren of wyen soude Ten laetsten sterf hi opten vij dach van October.

Dese julius leet veel persecucie van constancio arriano hi was x. jaer lang verdreuen Ten laetsten doe constancius doot was quam hi weder ende besat sijn stoel Doe stichtede hi twee kercken Ten laetsten sterf hij salichlic en wert begrauen op dat kerchof calixpodij Sijn hoechtijt houtmē inder kerckē opten xij dach van Aprill.

Hilarius biscop van pytou een heylich ende gheleert man in galilien vermaert.
Maximinus biscop van trier een groot confessoer.
Hierlant wert bekeert ende totten kersten gheloef ghebrocht van enē ghevanghē dienstmaecht.
Symon archibiscop van seleucien wert martiriziert in parside
Xvi dusent martelaers ende noch ontallike veel kersten menschen worden in dese tijt martiriziert.

Pachomius een alte heylighe man was een ouerste prelaet van ontallike veel moniken ende nonnen. hi ontfengse all van beyde kunne man ende wijf na die regule die hem vanden enghel gods ghegheuen was dese woende in Egipten.

Amos was een ouerste van drie dusent moniken Ende een ander hiet Amon dese waren in dese tijt vermaert.

Keysers

Twee hondert ende vijftich clercken mit ander moniken ende ander joncfrouwen worden vanden Arrianen verslaghen.

Die donatisten begonsten in dese tijt Sij waren ketters in affriken also ghenoemt van een die donatus hiet. dese seggen dat die heylighe kerck alleē bij hoer in Affriken ghebleuen is Sij dopten hoer kersten anderwerff. dese kettery duerde seer lang.

Eunomius ketter dese was malaetsch inden lichaem ende inder zielen van hem is die kettery gheheten Eunomia. dese seyt dat die soen gods nijt ghelijck en is den vader inder naturen. mer in gracien.

an.° mundi — vᵐ vᶜ liij

Paeusen

Macedonius was een ketter dese seyde den heylighen gheest nijt ghelijck te wesen den vader ende den soen. dit was een grote kettery.

37

Liberius.

Romeyn Dese sat xvi jaer. vij. maenden ende iij daghen.

Anno Xpi — iijᶜ liiij

Dese liberius was eerst een goet kersten Ende hi was den Arrianen seer contrari Waer om wert hi verdreuen ende inder ellenden ghesent vanden keyser Cōstancio Doe coren ende ordinierde die clergy enen anderen paeus die felix hiet bij consent vā desen liberiū Mer dese paeus felix was den Arrianē noch lastigher eñ meer contrary Ende inder strijden so seer moylick dat die Arrianē baden den keyser Constancium Off hi liberium woude weder setten in sijn stoel. Want liberius verwonnen was vā verdriet sijnre ellenden ende wort besmet mitter Arriaencher onghelooue ende belyde daer aen mit scriften Aldus so quam liberius weder te romen als mit victori Ende doe wert felix mit veel ander kerstē verworpen Al daer ghescheide een grote twist ende een grote persecuci der kersten menschen

Dese liberius was die eerste paeus van quader fame Want all die paeusen die voer desen liberium waren hebben gheweest heylighe ende exemplaer mannē Als hier voer bescreuen staet wel iijᶜ ende l. jaer lang.

Den i van quader fame
was Liberius paus

Macedonius was een ketter Ende seyde den heylighen gheest niet ghelijck te wesen den vader ende den soen dit was een grote ketterij.

Flauianus ende deodatus dese twee ordinierde datmen die psalmodie mitten anderen sang soude singhen inder kercken aen beyden siden vanden choer verscheyden Ende datmen die vigilie soude lesen totter martelaren grafstede.

Paulus simplex was sinte Anthonius discipel Ende doer verdienten sijnre ghehoersamheit so quam hi gheringh tot groter volcomelheit.
Donatus een groet gramaticus dese was sinte iheronimus meyster.

Johannes crisostimus biscop van Constantinopel Een man van groter strenghicheit en heylicheit was omtrent desen tijden vermaert hi heeft alte veel bescreuē En sijn scriften houtmē noch inder kerkē. Vanden Arrianē leet hi veel persecucië
Paulinus biscop van trier: Hylarion: Victorinus. Twee macharij.

Dat Anderde Scisma ofte tweedracht inder heyligher kercke ghescchiede tusschen liberium ende den paeus felix om der Arrianscher kettery wil. welcke liberius seer gunstich was Ende daer om wert liberius vanden kerstē versmaet als een ketter Ende felix word voer paeus ghehouden.

Doe liberius x. jaer paeus gheweest had ende hem seluen mitten kerck wel regiert had wert hi verdreuen vanden Arrianen Mer wt verdriet der Ellende verkeerde hi sijn duechdelike wercken tot groter onduechde ende wert mittē Arriaēscher ongheloue besmet Waer om wert hi weder paeus ghemaect ende regierde hem qualiken. Want veel korsten worden vanden Arrianen ghedoot daer hi consent toe gaff.

Thriberius Eusebius priester dese want hi beweest liberium een Arriaen en een ketter te wesen daer om wert hi in een Camer besloten daer hi starff.
Basilius biscop van Cesarien een groot confessoer.
Gregorius emisenus biscop was basilius broeder.
Ende Petrus.
Gregorius nazanzenus een doctoer was biscop in die stadt nazanzo ofte constātinopel.

Dese Julianus apostata was des Ander de Constantinus neve hi was in ge estliken ende in weerliken rechten seer wel gheleert. hij was alre eerst een goet kersten. daer na wert hi moninck. daer na een kokelaer Ten laetsten en dwaelde hi niet alleen vanden gheestelijken staet . Mer hi viel vanden ghelove ende wert keyser .

Keysers

een jaer viij maent

Hij arbeyde om dat kersten ghelooff te verdestrueren Constantinus sijn oem seynde hem teghens die walen ende germanien Ende hij onder dede die biscoppen Hier van creech hi hoveerdy ende settede hem teghens sijn oem Ende doe constantinus sijn oem doot was gaff hij hem totter Affgoden dienst ende vervolchde die kersten En̄ inden eerstē so trech hise tot hem mit ghiften ende gaven ende maectese groot diet kerstē ghelove versaecten Naemaels dwang hise mit menigerley gebode Ten laetsten doe hi hem bereyde te strijden teghens den parthen doe loefde hi dē afgoden dat bloet der kersten menschen om van hoer victori te verwerven Mer doe hi inden strijt was tegens die parthē wort hi van sinte Marcurius ridd' ende martelaer verslaghen die voermaels van hem ghedoot was Ende Julianus blasphe-

an° mundi

mierende cristum sprack aldus. du hebste victori O galileesche man du hebste mi verwonnen Ende mit sulker gheluut gaf hi den gheest Als sinte basilius sach in een visioen welcke basilius ghedreycht was vanden keyser Julianus dat als hij

Pausen

weder vanden strijt quaem dat hi die stadt van cesariē daer basilius biscop of was verdestrueren soude ende slecht maken ghelijck der eerden om dat sinte basilius hem

Anno xpi

offerde iij garsten broden doe hij ter strijt reysde .

Die twaelfde persicucie inder heyligher kercke gheschiede wt ghebot des keysers Julianus die vanden kersten ghelove ghevallen was hi had ghelooft den afgoden te gheven dat bloet der kerstē menschen mer nijt te ūgheefs Want hi van god doer den heylighen martelaer marcurium verslaghen wert wt ghebot der lieuer Jonefrouwe ende moeder Maria.

Johānes en̄ paulus martel'.	Theodric⁹ m'	Donatus m'	En̄ noch veel
Quiriacus biscop en̄ martel'	Gordian⁹ m'	Juliana m'	meer martelarē
Gallicanus martel'	Ephimach⁹ m'		

Moyses abt . Sinclete . Copres . Effrem . Pambus

Serapion was een overste van x. dusent moniken Ende noch veel ander heremiten waren in dese tijt vermaert .

Barlaam heremijt Ende Josaphat des conincs soen van indien waren in dese tijt vermaert .

Dese Jouinianus was alte mael goet Ende want hi kersten was so en wou de hi der heyden keyser niet wesen Hi dwang die Arrianen ende brochtse totten ghelouve Hi en regierde niet lang Want in een huus dat nywe mit kalck ghepleystert was versmoerde hi vanden weeck ende van veel stokens.

viij. maent. | jouini anus kersten | vi. jaer. | valen tinianus kerste

Dese valentinianus was een deuoet kerste en stantafticht inden ghelove bi gods ordinancie wert hi keyser ende dat hi in Julianus tiden lieuer woude sijn Amt ende recht scap verliesen ende balling verdreuen werden dan vanden ghelove gaen. dese was altijt victorioes hi verwan die sassen en die van bourgoengen.

Justina keyserinne was valentinianus wijf dese was bi haer mans tiden heymelick aenhanghende den Arrianen Ende doe valentinianus doot was. veruolchde si die kersten mendallen seer En sonderling veruolchde si alre meest Ambrosium.

vᵐ vᶜ xlij

Didimus was blint van sijn kintheit Ende wert bider verhengnisse gods een groot doctoer Ende namaels bisscop van Alexandrien.

·ij· Felix mit.

Romeyn Dese sat een jaer. een maent ij daghen

iijᶜ lxxiiij

jheronimus Cardinael

Dese Jheronimus priester ende Cardinael was een principael doctoer vanden vier doctoren hi began in dese tijt in die heylighe kerck vermaert te werden. hi was gheboren wt dalmacien Altijt leefde hi seer heylichlic hi strafte alle ketters mit hoer ketterye. hi was een vast fundament des heylighen kersten ghelovefs.

Dese Felix was een heylich man ende wort paeus doe liberius verdreuen was Dese. Want hi den keyser seyde een ketter te wesen. daer om wert Constancius toernich settende hem van dat paeuscap Ten laetsten wert hi onthoeft en sterf martelaer op die vierde kalendas Augusti.

Johannes heremita was een heylich man hi voerseyde theodosio dat hi soude victori hebben ouer sijn vyanden.

Alexeus een heylich man van wonderliker paciencie was te romen vermaert.

Dese valens was valentinianus broeder. hi Regnierde langhe tijt mit hem Mer wt vrese ende anxt van sinen broeder so en dorst hi die ketterye welcke in hem verholen was niet te werck setten Mer na sijn broeders doot voerde hij dat regiment alleen en doe begonst hi die kersten te veruolghen. hi dwang die moniken dat si mede mosten strijden Ten laetsten na veel ongheluces sterff hi quader doot Nochtans ghedeect of hi een weynich berouwe hadde ghehadt.

Keysers

Valens mit gratiaen.

Dese was een arriaen en regnierde iiij jaer

In dese tijt Reghende wol vanden hemel Ende bij constantinopel vielen vter lucht haghelsteen so groot datse veel menschen ende beesten dode.

Martinus biscop.

Dese Martinus was biscop van tours een man van alte wonderlike groter heylicheit gheboren Van pannonien Dese verwecte drie doode Ende hij sterff een heylich Confessoer.

anno mundi

3311 por lucis

Paeusen

Damasus confessoer.

Dese damasus was wt spaengen gheboren hij sat xviij iaer iij maenden ende x. daghen hij sterf opten xj dach van December.

39

Anno Xpi

Ambrosius biscop.

Dese damasus was een glorioess confessoer hi volbracht veel dinghen die loeffs weerdich waren bij hulpe ende neersticheit van veel vtuercoren mannen Ende ter bede van sinte jheronimus ordinierde hi datmen gloria patri ende sicut erat etc soude singhen tot elcken psalm. hi was seer wt nemende van ghedichten Ende hij heeft veel scriften after ghelaten Ende sonderling die hystorien der paeusen en der martelaren.

Ambrosius was een romeyn Ende een principael doctoer van vieren hij wert van valentinianus tot meylanen gheseynt Ende thans daar na wert hi biscop ghecoren.

Dat Anderde ghemeen Consilium datmen hiet Consilium Constantinopolitanum teghens macedonium dede dese paeus damasus vergaderen.

Gratianus regnierde mit valentiniaē sijn cleyn broeder Ende mit valens sijn oem iij jaer lang Ende doe valens verslaghen was sach hi dat ghemeen goet seer desolaet. daer om nam hi theodosium tot een ghesellē Ende regnierde mit hem vi. jaer Ten laetsten wort hi van maximus des groten constantinus neef te lyoen in drogh verslaghen Eñ nijt lang daer na wort oeck maximus rechtueerdelick van theodosio ghedoot Dese gratianus was een goet kersten hem seluen sparich. luttel vā slapen. kuysch ende voll van goeder wercken.

vi jaer.

tiniaen.

In Egipten worden alte veel kersten menschen martiriziert wt ghebot des keysers valens want hij een starck Arriaen was.

Int rijck van sichien waren vierrehande natien van volck hebbende all een tael mer verscheyden namen Sij waren aldus gheheten Gothi. ypogothi. Gypodes ende wandali die nv poloni hieten.

Die derde tweedracht ofte twist inder heyligher kercke gheschiede tusschen den paeus damasum ende vrsinum om tweer paerthien wil die een ygheleck enen sonderlinghen paeus coren Mer want dat meeste deel coer damasum daer om bleeff hij paeus.

In desen paeus demasus tyden gheschiedet dat die woestinen ende wildernisse die tot dese tijden toe hadden gheweest onbewoenlick om der onvruchtberheit wil van wateren ende om perikel van serpentē ende om ander venijnde dieren. dat die nv in dese tijt bewoent worden van veel heilighe moniken ende heremiten Als Arsinius. perichius. pemenes. pastor. zozimas. marina. eufrosina. joseph. syrus Agathon. achillis. lustriō. johānes breuis bessarienh. zacharias. sychon mochoys Gebalon egladiq. gelasiq. Arseuius. lucius. Ende noch ontallike heylighe vaderen

In dese tijt was vermaert pachomius die in Egipten veel cloesteren fundierde dese bescreeff wt ingheuen des heylighen gheests der moniken regule.

Item Rufinus priester van Aquilegien dese gaff ende bewerf den latinen veel grieyer boecken.

Paula ende haer soen eustochium reysde in dese tijt tot bethlehem. Ende jheronimus heeft hoer beyde leuen bescreuen seer eerweerdelike.

Priamus was een edel man gheboren vanden saet van troyen Dese comende in lombardien was den rijck vā romen rebel· en̄ wort ter stont vanden romeynen verslaghen Mer sijn kinderen vlyende begrepen en̄ begonste vrancrijck tegens der romeynen wil Ende sij vertymmerde die stadt van colen ende begrepen daer hoer woenstadt Marcomirus priamus soen was hoer heertoech En̄ pharamūdus marcomirus soen was die eerste coninck van vrancrijck Ende doe die keyser valentinianus mit gheenrehande manier van strijden dese verwinnen en mocht doe hiet hise francos id est feroces dat is te segghen wreet Want sij onwinlick waren.

Keysers

Dit was dat Anderde generael Consilium ofte vergaderinge tot stantinopel. daer te samen vergadert waren hondert ende l. biscoppen teghens macedoniū den ketter die daer condempniert ende vredoemt wert

an° mundi

Haytanaricus der gothen coninck dese veruolchde den kersten in sijn lant seer strengheliick Ende veel vertter martiriziert.

Paeusen

Hier omtrent die jaren ons heren iij^c ende lxxx eyndet sinte jheronimus cronijck.

Anno Xpi

Augustinus van Carthagen gheboren wt Affrikē was een die meeste wel sprekende man Ende in allen constē ende in poetrie en̄ vantmen sijns ghelijck niet Hij heeft in sijnre joecht gheleert alle die constē welke die philosophen gheuonden ofte bescreuē hebben Hij wert omtrent dese tijt tot meylanē ghesegent daer hi van sinte Ambrosius bekeert wert Hi liet der manicheen secte ende die kettery varen daer hi mede besmet was Ende hi wert inden naem ons heren ihesu cristi ghedoopt Dese Augustinus wies op ende wort een sonderling groot doctoer der heyligher kercke een van die vier principael doctoers. Hi was allen ketters een starck vyant teghens haer kettery Niet lang hier na hij wert biscop van yponen ghemaect. hi heeft die heylighe kerck mittē fonteyne sijnre doctrinen seer vruchtbaerlic ende vocht ghemaect wel liij jaer lang ꝛc.

Prisillianus biscop van hispanien dese wert een quaet ketter En̄ die kettery is na hem gheheten prisilliana.

Firminus biscop ambianensis.

Honoratus ende sabinus dese waren heylighe confessores.

Theodosius was bouen maten een goet kersten van groter ghestelicheit. hij was gode ende den kercke seer ghetrouwe. daer om vercreech hij van god hulp en bijstant in allen sinen wercken. Ende verwinnende sijn vyanden mit openbaer miraculen so heeft hi hem seluen eerst ende voert allen princen ghetoent hoe goet dattet is deuoet gebeden te spreken ende tranen te storten om victori te beuercien Item doe hi ombelegthen wert van ontallick volc wt barbarien Aenriep hij deuotelick xpristum. ende hi word een glorioess triumphierer nijt wt sijnre cracht. mer bij hulpe van gode Want dat scutt ende die pijlen welcke sijn vyandn teghens hem wtschoten. die keerde weder Ende doden den ghenen diese wtgheschoten hadden Dit aensiende die berbaren vielen neder van groter verueernisse ende gauen hoer willichlick onder den kersten keyser Item hoe oetmoedelick hi hem had doe hij ghestrafft wert van Ambrosio lestmen in die legende vanden seluen Ambrosio Ouer leset oeck Augustinum in sijn vi. boeck van die stadt gods hoe dat hi destrueerde alle der Afgoden tempellen En hoe hi batnden meer inder liefden en caritaten van veel

vi. jaer

v^m v^c lxxxiij

goets te doen dan inder begheerlicheit van heerscappie te hebben Ten laetsten starf hij doe dat ghemeen goet wel disponiert was dat hi desolaet gheuodden had dese was eerst een stal knecht Mer om sijnre duechden wil wert hi promouiert en verheuen.

Dese syriaus was een Romeyn ende sat xv. jaer vi. maenden ende xxv daghen. 40

iij^c lxxxiiij

Dese syriaus ordinierde datmen niement en soude ontfanghen vanden ghenen die bekeert worden van die quade ketterij der manicheen dan mit alsulcker compact ende compositie datmense soude setten in een cloester diet sij alle die daghen hoers leuens mochten penitencie doen Ende si souden alleen int vterste hoers leuens ontfanghen dat heylich sacrament

Placella Theodosius wijff was seer sorchuoudich voer den armen menschen Sij dienden den armen mit hoer selfs handen wes si te doen hadden.

Marcellus biscop van Apanien ende martelaer.
Theophilus biscop van Alexandrien.
Seruacius biscop van tongheren dese was na maech tot onsen here xpristo.
Seuerinus biscop van Colé was een man van groter heylicheit.

Dese Archadius was een kijnt doe sijn vader starf. Hi wies op ende wert een man van groter duechden ende wijsheit. Mer hij heeft mit sijn broeder honorius veel weder spoets ghehadt Want daer op stonden veel tyrannen vten volck van barbarien. schiten. gothen. wandalen ende hunen. die alte veel prouincien ver: destrueerden ende veel menschen dode Ende des die gracie gods den kersten niet behulpelick gheweest en had si souden alte mael vergaen hebben.

Keysers

archadius theodosius

regneerde xiii iaer mit honorio sine broed soen.

Maezel was Archadius ghesel dese wt verdienste der heylighen na theodosius exempel quam hi mit vijff dusent mannen daer hi lxx dusent van sijn vyanden me de verueerde ende voeruluchtich maecte Sinte Ambrosius had hem oeck in sijn visioen openbaert etc. Mer namaels wert hi houeerdich ende veruolchde die heylige mannen Ende doe wert hi ter stont verslaghen Aldus heeft hij bij hem seluen die rechtueerdicheit gods altijt wakende ghevonden Want doe hi in god sijn hoop stelde vercreech hi hulp ende bij stant Ende doe hi god versmade wert hi verslaghen desser exempellen ghelijck. vintmen noch dagheliex veel.

an.º mundi v^m v^c xciiii

Dese Anastasius was een Romeyn. hi sat iii jaer ende xxvi. daghen.

Anastasius.

Pausen

41.

Anno xpi iii^c xciiii

Anastasius ordinierde dat alle menschen op souden staen alsmen dat Ewangelium inder missen singhet ofte leset Item So wie dat niet en had al sijn leden die en mocht niet ordiniert werden tot priesterlike staet. Item hij maecte een kerck bi der scholen mamertini.

Claudianus poete

Prudencius poete ende kersten

Int jaer ons heren ccc. xcix starf sinte martijn doe hi out was lxxxi Ende in een ander Cronijck leestme dat hij lxxx jaer out was Ende na sinte martijns doot wert brixius biscop van tours.

Patricius een groot ende een heylich vader den volcke van hierlant Hij word omtrent in dese tijden in hierlant alte seer mit sijn susteren gheeert. die wijl had hij spraeck mitten Enghelen.

Sinte heraclides heeft bescreuen dat leuen der vaderen ende seynder totten biscop lausum.

Int jaer ons heren cccc starf Ambrosius te meylanen.

Int jaer ons heren CCCC word ghemaect een boeck datmen hiet der Joden thalmud dat is te segghen der joden doctrijn ofte leringhe Dit boeck maecten twee oversten Rabbi ofte meisters gheheten Rabina Ende Rabasse Ende het was seer groot ende meere dan tien bibellen In dit boeck worden bescreven alte veel loghentalen die lelike ende dwaeslick lude ende die oeck onmenschelick waren contrari den wet gods. contrari den wet der naturen ende contrari den bescreven wet Eñ want die joden aen saghen ende mercten dat hoer wet alle daghe meer eñ meer verghing. Ende dattet kersten ghelove over all die werlt hem seer verbrede oeck mit blijscap der tijtliker dinghen Hier om hebben die joden desen twee bedrieghers in ghegheuē ende haer daer toe ghebrocht dat si souden dit boeck maken. ende datmen tghelove soude toescriuen ende al is al. te ghelouē. ghelijck datmen moyses scriften ghelovet Ende si ghebodent op die pien des doots datter nyemant en most dese scriften oeck inden minsten punten contrari te wesen in woerden noch in wercken Dit is alsoe ghescheit tot hoere onsalighe verblintheit ende ewighe verdoemenisse Ende oec om dat die simpel ende onnosel menschen en souden gheen saeck hebben aff te treden vā deser valsheit so hebben si gheordiniert ende gheboden dat een yghelic die ghevraget worde van enighe zware questien. dat si dan soude antwoerden ende seggen al dus voerwaer wij en verstaen die niet Mer onse meisters ende onse doctoers moghen u hier op antwoerdē Aldus sijn si ghebrocht tot quader dwaling dat si meer desē loghentalen ghelouē dan moysy ofte xpristo Men leset datter dicwijl veel bekeert worden in verscheyden plaetzen Ende sommighe hebben grote dinghen voer dat ghelove ghedaen ende oeck veel goeder scriften ghelaten.

Pelagius was een ketter Ende Celestius ende julianus biscoppē waren oeck ketters van welcke die quade ende snode kettery pelagiana hoer naem ōtfanghet dese ketters segghen dat die menschen sonder die gracie gods verdienē moghen Eñ datmen dat doopsel te vergheefs gheuet eñ datmen die ghebeden welcke inder kercken ghelesen worden te vergheefs ghescieden etc Sinte augustijn heeft seer neerstelike hier teghens ghearbeyt.

Romen wert hier van die gothen ghewonnen ende mit brant aensteken. Hier in dese tijt gheschiede die vermaerde strijt tusschen die heyden ende den kersten die heyden bearbeydent seer mit groter blasphemien om dat si dat kersten ghelove wouden doen vergaen. mer si en connen des niet volbrenghen Want hilaricus der gothen coninck was seluer kersten en̄ hi spaerde allen den ghenen die hoer toe vlucht namen op die heylighe stede Aldus was der heydenen boesheit confundiert. Wat

Keysers

si niet bewijsen en mochten dattet ongheluck ende wederspoet quam om dat die romeynen allen afgoden ende afgodye versaeckt hadden en̄ dat kersten ghelove an ghenomen hadden Hier off scriuet ouervloydelick sinte Augustijn in sijn boeck vander stadt gods Ende Orosius scrijft des ghelijck veel meer van deser materie.

In dese tijt was seer vermaert Orosius een hystori scriuer.

ysidorus die eerste	Alexandria	Dyocles
Dorotheus	melania	Anilla

Anno mundi — v^m vi^c iij

Paeusen

innocencius was ghebooren van Albanen Ende sat xv jaer ij maenden ende xx daghen.

42

Nathanael
Stulta
Ammon
Pachonius

Anno Xpi — iiij^c iiij

Innocencius ordinierde datmen niet alleen den priesteren mer oec allen kerstē menschen soude olyen int uterste hoers leuens mitten heylighen oly. hij ordinierde zaterdaghes te vasten Item datmen inder missen soude die paes gheuen Item hij heeft oeck veel regulen ende ordinanciē ghemaect vanden heylighen kerck. van die cloesteren. van die jodē ende heydenen soment leest inden decreet xxviij.q.j. Nuquid Item om bede will des consiliuius van Affriken verdoemde hij der pelagianen ketterye mit hoer meysters als pelagius ende celestius zc van deser materie leset inden decreet xxiiij.q.i. in wat groter eerweerdicheit hier voermaels die heylighe doctoren prelaten ende princen ende oeck dat consilium ghehadt hebben totten heylighen vader den paeus. so dat si sonder consent des paeus niet en dorsten diffinieren ofte sluten hier off vindtmen dat Augustinus ende oeck ander doctoers veel epistelen ghescreuen hebben.

Dese honorius was die goedertierenste keyser hi regnierde mitten iongheu theodosio sijn neue. hi was god dienstich ghelijck sijn vader in zeeden ende in gheeste lickheit Ende doe hem ghewraecht wert. waer om dat hi die rybellen niet en dode doe antwoerde hij soetelick ende spraeck Och off ic die doden mocht leuendich maken En om sijn goet ghelouefs wil dat hi tot gode hadde verwan hi veel tyrannen sonder bloetstorting Ende die lastighe periculoess tijden begonste allencken te saften. hier eyndet die hystorij pauli orosij priester die in dese tijt vermaert was.

Honorius theodosius

Theodosius die ioncste was Archadius soen. hi had een dochter die hiet Eydoxa die insettede die hoechtijt van Sinte peter ad vincula om der ketenen wil die sij brochte van iherusalem Item in desen theodosius tijden plachmen ten houe op die Casteelen ende sloten oeck te houden die vij ghetijden Ende mede alle deuocie te plegen offt inder kercke gheweest hadde.

Johannes crisostimus wert verdreuē ende in ellenden ghesent vanden coninghinne Eudochia die Archadius wijff was Ende aldaer starf hi van die hetten des sonnes Ende want Archadiꝰ dat consentierde. daer om wert hi excommuniciert ende ten ban ghedaen vanden paeus innocencius.

Constancius was een greue onder honorio dese verslooch veel tyrannen ende barbaren in corten tijden bij die hulpe gods. iheronimus seyt dat die Romeynen ghelijck dat si waren int beghinsel die alre starcste so waren si oeck int eynde die alre cranckste want om die vyanden te verdriuen ist van node dagelicx die barbaren te samen te wepen.

Die ghebeente des heylighe prophete samuelis worden van Archadio tot constantinopel veruoert.

Maximus biscop van nolen dese was vermaert. inden gheeste der propheeien.
Int vij iaer des keysers honorius worden gheuenden dese lichamen als sinte steuens lichaem. nycodemi gamalielis ende Abbybon alst den priester luciano gheopenbaert was.

Donatus biscop
Ephiphanus biscop
Sulpicius seuerus
Tolomacius martelaer
Sisinnius
Martirius
Alexander
Dese worden al in italien martiriziert.

Johannes cassianus een heremijt quam van constantinopel tot marsilien daer heeft hi bescreven der vaderen collaci boeck Ende noch meer ander goeder dinghen In dese tijt waren ontallike veel heremiten ende moniken.

Timotheus ketter dese seyde xpristum te wesen waeractich god ende mensch Mer hi dede daer toe een ander valsch punt segghende dat die godlike natuer ver-

Keysers

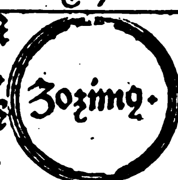
wandelt ende ghekeert waer in eens mensche natuer.
Amanus biscop van oerlyens verloste doer sijn verdienten sijn stadt vaden hunen.

Consilium van karthagen was in dese tijt Ende daer waren vergadert ij^c en xviij prelaten tegens pelagium den ketter mit sijn aenhanghers En onder al was Augustinus een heerlick triumphierre die alle die ketters mit haer kettery verwan ende verdoemde.
Iheronimus starf doe hi omtrent hondert jaer out was.
Tyconius gheboren wt Afren heeft veel scriften ghelaten.

an^o mundi v^m vi^c xiij

Pausen

Dese was een grieck Ende sat ij jaer viij maende ende ix dage

43

44

Romeyn sat viij jaer en viij daghen

Anno Xpi iiij^c xiij

Dese Zozimus ordinierde dat gheen clerck soude openbaer taueern houden noch gheen wijn vercopen Item hi ordinierde datmen den paeschkeersse soude wijen opten paesch auont Itē die gheen die yments eyghen knecht waer en soude gheen clerck werden hij en wert eerst ghevryet van sijn heer. Item hij seynde sijn legaten tottet consilium van Carthaghen om dat te stercken.

Bonifacius ordinierde dat ghee vrouwen souden dat corporael des altaers an tasten of waschen Item hi had twist teghens Eulalium priester die oeck paeus ghecorē wert Mer dat meeste ende dat eerbaerste deel mittē keyser en sijn huusvrouwe coren bonifacium ende waren hem gunstich.

Die vierde tweedracht ende twist gheschiede inder heyligher kercke tusschen bonifacium ende Eulalium die beyde paeus ghecoren worden Mer want dat meest deel bonifacius gunstich was daer om behielt hi dat paeuscap ende regnierde viij jaer.

4 twist

Deser theodosius was Archadius Anderde soen hi was een goet kersten ende een deuoet prince Nochtans en mocht hi die barbarien niet verbiaden si en aenvochten veel provincie dat god also verhengde Want alle groten heer der gothen aenvachte dat roomsche rijck aen die west zyde En aen die oest zijde bleef den si in goeder vreden ende heylicheit.

Theodosius regnierde

Archadius ij sonen xxvij jaer mit valentiniaen

Ganfericus der wandellen coninck was een alte bosen tyran ende een Arriaen hi dede lanck ghe tijt onteyntlike veel quaets in verscheiden plaetzen des werlts Ende sonderling was hi den gheestelicheit ende den edellen menschen alre meest moeylick ende contrari. hi wan Romen ende hi verdestrueerde Affriken Onder desen starf Augustinus Anno na der gheboerte xpristi iiij^c en xl.

In desen tijden begonsten die sassen te comen in Englant En allenckens wassende behielden sij die dyadeem mit al dat rijck.

v^m vi^c xxiij

Cyrillus biscop van Alexandrien was int Consilium van Ephesen.

ij. Celesting

Romen sat viij jaer en ix daghen

45

iiij^c xxiij

Celestinus ordinierde te singhen een psalm voer die misse datmen te voren niet plach te doen Mer men plach den dienst te beghinnen mit sinte pauwels epistel ende mitten ewangelie Ende wt dese statuten so sijn die introitus ende die gradualen namaels op ghecomen en wt den psalm ghenomen Item in Celesting tijden ghesciede dat heylighe Consilium ende vergadering tot ephesum teghens nestorium biscop van constantinopel die een groot ketter was Ende missaecte mariam te wesen die waerachtighe moeder gods.

Nestorius ketter ende biscop van constantinopel dese seyt xpristum te wesen een puer mensch ende gheen god: dit was een grote kettery.

Synodus. Ephesina.

In dese derde vergadering ofte consilium waren tesamen vergadert ij^c. prelaten tegens nestorium den ketter.

Germanus biscop Antisiodorensis verwecte drie doden ende oeck sinen ezel die begrauen was hi wesch ende dwaeyde der armer menschen voeten sonder enich wtneming der personen.

Keysers

In dese tijt verhengdet god dat all gallien Affriken ende hispaenien seer verdestrueert worden vanden barbaren Item daer worden wel vijf hondert dusent menschen verslaghen Ende vol nae worden alle die steden ter eerden toe ghesleche Weghesondert allee een weynich stede daer heylighe biscope saten om welker verdienten wil worden hoer steden van god beschermt. Dit waren alte verueerlike tijden Item die stadt van mets had onwinlike muren. nochtans omder borgheren sonden wil wordense neder ghewurpen Ende die stadt verbrant.

Attila der hune coninck was een ghessel gods. een wreet ende quaet tyran. dese verwolchde langhe tijt dat menschelick gheslacht Ten laetsten wert hi seluer doersteken en starf na tyranscher maniere Me seyt oeck anders als dat hi in sijn selfs bloet smoerde.

an° mundi — v^m vi^c xxxiij

Pausen

Romeyn

Dese sixtus sat viij jaer Ende ix daghen.

Paulinus biscop van nolen eē heylich man van desen spreect gregorius in dyalogo suo.

Anno Xpi — iiij^c xxxiiij

Sixtus was een heylich man geheel oetmoedich en bermhertich dese tymmerde onse vrouwe een kerck binnen romen diemen hiet maria maioer Item hij had een vyant die bassus hiet die een quaet gheruft werp opten paeus En doe die paeus int consilium hem ontsculdicht had doe starf bassus Nochtans begroeff hem sixtus mit sijn selfs handen.

Patricius sinte mertens susters soen wert vanden paeus Celestinus in hybernien ghesent. Hij was een man van wonderlike wercken. Hij leefde hondert en twintich jaer.

Palladius biscop wert in schootlant ghesent.

Lupus biscop tecrassinus was seer vermaert hij bedwang Attilam seer wonderlick vanden woue.

Mamertinus Abt van sinte germanus cloester En Allodius was voer hem.

In dese tijt wert ingheset die hoechtijt van sinte peter ad vincula En veel wonderliker miraculen ghescheide doer die kettene ende veteren.

Augustinus starff doe hi lxxvi jaer out was.

In desen tiden werd die heylighe kerck seer tribuliert Ende sonderling in Affriken · Want na dat Augustinus ghestoruen was doe wert all die clergy anter ghemartiriziert of verdreuē wt hoer stoelen eñ in ellenden ghesendt in desen hoeck lants en was nye alsulke persecucie als hē luden nv aengheaen wert van ganserico der wandellen coninck ende honerico sijn soen die alle beyde Arrianē waren. Si toe sloten die kercken Ende ten laetsten storuen sij quader doot Als tyrannen plegen.

Merlinus was in Britanien vermaert inden gheest der prophecien wt welkes ingheuē die coninck van britaniē gheheten wortigonius verbrede seer dat heylich kersten ghelooue. desen navolchde vterpandagron sijn broeder die Anthurijs vader was van welkē hi prophetiert had Want vter beduut een draecks hoeft wāt bij een draeck die in een sterre ghesien wert is hi ghebootscapt

Leo geboren wt tuscien sat xxi. jaer een maent ende ix dag hen

Die hoechtijt van desen leo viertmen op sinte peter eñ pauwels auont Sommighe seggen datmē hem viert opten xi dach van April.

Dese Leo was die heylichste hi regierde die heylighe kerck langhe tijt mit groter vruchten Ende want die kerck in grote periculen stont daer om arbeyde hij temael seer om die tyranscapen der boser princen ende die menigherley kettery der valscher doctoren te nijt te doen hi heeft veel sermonen ende epistelen so heerlick ghescreuen dat hi onder allen kersten doctoers dat bloemken gheweest is Ende wat hi ghesept of ghescreuē heeft is also approbiert dattet niement en betaemt oeck in dat minste punt contrari te voelen Item hi verwerf door sijn verdienten dat Attila der hunen coninck hem weder keerden van romen ende van italien Item hij hielt hem seluen sijn hant off om eenre becoringhe die hi creech van een wijf die hem custe Mer onse lieue vrouwe settese hem weder aen Item hij heeft indē missen tot dat Canon ghedaen Sanctum sacrificium inmaculatam hostiam Item hij dede vergaderen dat Consilium tot calcedoniē bij ontheet vanden keyser marcianus Ten laetsten na veel striden sterff hi een heylich confessoer ende wert bij sinte peter begrauen.

In desen tijden verdrincken inder zee alte veel joden die vanden duuel bedroghen worden Want die duuel openbaerde den joden in een ghedaent of hij moyses ghe weest waer En seyde dat hijse leyden woude int lant van beloften Sommighe ont ghinghen dat si niet mede en verdrencken Ende die aen namen toe dat kersten ghe ghelove.

Keysers

Die seuen slapers Als Maximianus malcus marcianus dyonisius serapion constantinus ende johannes worden in dese tijt wacker die vanden keyser decio inder spelunken besloten worden voer ij^c jaer.

Petronius biscop van bononien maecten een boeck van dat leuen der vaderen dese was een heylich man van sijnre kijntsheit.

Codex is een boeck tracterende van die rechten ende wert in dese tijt ghemaect Ende dit boeck is oeck gheheten Theodosianus boeck.

Euthicen abt van Constantinopel was een ketter.

Dyoscorus biscop van Alexandrien was besmet mit Euthicens kettery.

Hilarius biscop arelatensis was in walslant vermaert.

an° mundi v^m vi^c xliij

Paeusen

In dese tijt was een groet eertbeuinge bij Constantinopel durende iiij maent lang En een kijnt seyde datmen soude singhen Sancte deus sancte fortis sancte et immortalis miserere nobis Ende daer off cessierde die plaghe dit word namaels int Consilium van caladonien confirmiert.

Anno Xpi iiij^c xliij

In des paeus leo tijt wert in walslant dat misterium der heyligher drieuoudicheit doer grote mirakel ghekundicht Want doe die biscop stonde inder missen sach hi opten outaer neder vallen drie alte claer schoen droppellen van eenre grote die te samen in een voechden ende maecten een alte suuerlike peerle. Welcke peerle nam die biscop ende settese in een gulden cruce ende doe vielen al die ander neder.

Nychasius biscop van remen wert vanden hunen martiriziert mit sijn suster Eutropia Hij sprack ende seyde here make mi leuendich na dijn woert.

Eucherius doctoer ende biscop van lugdunē.

Seuerus een heylich biscop van trier.

Marianus monick mit veel ander heylighen en gheleerden mannen waren in dese tijt

Eutropius priester heeft veel bescreuen.

Victorinus massiliensis.

Mamertus biscop dese verloste des conincs soen van parijsen vanden duuel En dat kersten ghelooff wert daer seer of verbreet.

Genouefa joncfrou en maghet was te parijs vermaert En wert van sinte germanus ghewielt.

Marcianus was een goet kersten Ende regnierde mit valentinianus En wert namaels vanden sine wt eenre quader conspiratie ghedoot bij constantinopel Dese sach in sijn droem dat Attilees boech ghebroken was verstaende daer wt. dat hij ghestoruen waer. datmen alsoe vernam.

Marcianus en valen- vij jaer tinianus

Die j. Leo xvij. jaer.

Dese Leo was een goet kersten alsmen seyt Mer ander meysters segghen dat hi onwijslick die beelde der helighe berende waer om wort hij vanden paeus excommuniciert Mer het is te vermoeden dat dit dese leo nijt ghedaen en heeft Mer dattet soude ghedaen hebben die derde leo. die regnierden inden derden gregorius paeus tijden dese tijden waren seer turbiert ende onrustelick.

Dit heeft gheweest dat. iiij. generael consilium daer vi^{c} en xxx prelaten vergadert waren inden stadt van calcedonien teghens den ketter Euthicen.

iiij. Synodus. calcedonensis

v^{m} vi^{c} liij.

Die Elleff dusent maechden worden te Colen marteriziert vanden hunen En ter stont daer na wert die stadt verdestrueert Mer sommighe willen segghen dat dit nijt in dese tijden nijt en ghesciede.

iiij^{c} liij

Die Alre heylichste man sinte Johannes baptista openbaerde twee moniken die tot Iherusalem quamen Ende gaf hoer te kennen waer dat sijn hoeft was item want die gothen sinte jan babptist vercoren hadden tot een patroen daer om bleuen si langhe tijt onverwinlick.

Walleranus een heylich biscop.
Marinus biscop van ephesien
Juuenalis biscop van iherusalem.
Anatholius biscop van constantinopel
Dese twee waren die principaelste int consilium van Calcidonien.

Echius patricius voerde een strijt teghen Attilam der hunen coninc. hi veriaech de den coninck Ende in die vrijheit van oerliens worden hondert dusent en twee dusent strijdender mannen verslaghen.

In dese tijden ghescieden wonderlike teykenen die duchtich waren Als eertbeuinghe Ende die hemel vten noerden wert al vuerich Die mane verduusterde Een comeet openbaerde hem En nijt lang daer na vloeyden een helen dach bloet.

Arcturus coninck van britanien was seer vermaert van veel grooter victorië Hij dode mit sijn sweerde iiij^c ende lx. mans. hi quam den heylighen kerck te hulp Ende hi verbrede dat kersten ghelove te mael seer. hi bedwang al dat coninckrijck van vranckrijck. van dacien. ende van noerweghen etc. dat sij hem te dienste moste comen Ten laetsten wert hi verloren ende noch en weetmen niet. waer dat hi bli-uen mocht.

Keysers

Die ghebeenten des heilighen propheten helyzei die na helyas die eerste patroen was vander Carmeliten oerde Als sigibertus gemblacensis seyt worden van samarien in Alexandrien veruoert.

Remigius biscop van Remen dese bekeerde namaels Clodoneum coninck van vancrijck.

Sinte marcus evangelistē lichaem wert wt Alexandrien te venegen ghebracht.

Die cleyn letanien worden ghemaect van mamerto biscop van vyennen.

Prosper biscop vā Aquitanië was een man van grooter consten ende heylicheit.

Perpetuus biscop van tours.

an^o mundi — v^m vi^c lxiiij

Pausen

Ciprianus biscop Amsiliensis was bovē maten bermhertich Hij deylde sijn mede broeders inder noot al dat hi had 48

ghebóren wt serdinien sat vi jaer ij maendē ende vi daghen

Anno xpi — iiij^c lxiiij

In dese tijt so baerde eenghe meen wijff vij kijnderen die si in een water werp van welcke een te lijff bleeff Ende wert namaels der longobarden coninck.

Dese hilarius wijde sinte steuens kerck die bij sinte laurencius kerck staet. hij ordinierde dat gheen biscop een nasaet soude setten hi starff ende wert begrauen in sinte laurencius cloester dat hi ghetymmert had.

Die edel stadt van venegē wert ghetymmert Off dat het te gheloven is so wert se vermeeret omtrent die jaren ons heren iiij^c ende vijftich dese vermering ghescie-de niet vanden ghemeen volck Mer van die machtichste ende rijckste mannen die hoer toevlucht daer namen om Attilees persecutie wil.

Theodorus biscop van syrien dese heeft een Cronijck mit veel ander dingen bescreuen.

Dese Zeno was een Arriaen ende een wreet tyran·hi was den kersten seer co̅trari·hi maecten een compact mitten gothen·hi woude leonis soen doden Mer hem wert een ander presentiert die hem seer ghelijck was·

Ethiaus senatoer dese spijsde iiij dusent armer me̅schen doe die duertijt in bourgoengen was·Ende hi hoerde een stemme der hemelscher beloeffenisse·

Fulgencius biscop van Ruspen gheboren wt Afren was seer vermaert in heylicheit in consten ende in wel sprekelicheit Hij leet alte veel vanden Arrianen hij wert mit langher ellende in sardinien vermaghert·

Dese simplicius paeus deylde Romen in vijff kijcken·hi wijde veel kercken·hi ordinierde dat gheen clerck soude van enighe leeck ghecleet werde̅ dat namaels va̅ ander paeusen meer ghenesticht wort somen leest in decretis xvi·q·vi·Ten laetsten sterf hi ende wert begrauen in vaticano

Dese was een Tyburtijn Hij sat·xv·jaer ij maent ende vij daghen·

49

Dubricius primas van Englant was een heylich man vermaert in veel miraculen hi wert namaels een heremijt dese crowende Arcturum coninc van Englant

Enghelant was hier i sijn bloyen in Conincs Arcturus tijden die onder hem had wel xxx Coninghen die hem dienden Mer dat en duerde nijt lang Nv mercht een o̅bedriechlic teyke̅ dat als die coninghen beghere̅ te strijden wt ghen uechte e̅ grootherticheit ende daer oer saken toe soecken om mede te beghinnen·soe volchde daer ghemeenlick een yammerlick eyndt·Als die propheet seyt heer verstroeye dat volck die striden begheren Och of die Enghelse mit waerachtighe wijsheit hoer regiert hadde̅·si souden certeynlick die heren van al Europen gheweest hebbe̅ Mer doe sij sterckelick strijden wouden teghens den stercken ende machtighen·daer om sijn si tesamen verslaghen·Het is wel een yammerlick victori daer die triumphiere offte winre weynich of gheen ridderen en hout Waer om is grote stoutichet seer hinderlick als sij mit wijsheit nijt regiert en wert Also ghebuerdet hier den Coninck Arcturo·

In dese tijt was die vermaerde disputaci te Carthagen teghens die Arrianen wt des coninncs honoricus ghebot daermen noch scrijften off heeft Ende die kersten behielden victori Daer na die quade coninck vol vander ariaenscher ongheloef vervolchde ouer all die kersten Mer niet te vergheefs Want in sijn .viij. jaer wert hi vanden heer gheslaghen Ende sijn lichaem word vol leuender wormē. daer hij jammerlick aen starff.

Keysers

Eugenius biscop van Carthaghen Ende felix biscop abritanensis mit veel ander biscoppen priesteren clercken ende ander kersten tot ghetal van iiij^m .iv hondert ende lxvi worden jammerlike tractiert eñ inder Ellenden gheseynt van honorico der wandellen coninck Ende die heel clergy van affriken streedt vromelike voer dat kersten gheloeff tot noch toe.

Achacius biscop van constantinopel viel in een kettery Eñ wert een vermaert ketter hij wert mit sijn kettery condempniert.

an.º mundi | v^m vi^c lxviij.

Paeusen

Felix was een Romeyn Sijn vader hiet oeck felix hi sat viij jaer xi maenden ende xix daghen.

Anno Xpi | iiij^c lxviij

Dese felix was een heylich man alsmen leset in een sermoen dat sinte gregorius scrijfft daer hij spreect van sijns moeders drie susteren dese ordinierde datmen den ghenen die int recht besculdicht waer souden dach ende vertreck gheuen om hem weder te verantwoerden Ende dat die rechters ende voerspraker die dat volck aenspreken ende accusieren. sullen wesen sonder ghebreck soe datmen gheen quade suspicie noch quaet vermoeden op hoer hebben en mach. Item hij ordinierde dat die kercken souden vanden biscoppen ghewijt werden.

Dyonisia ende haer soen maioricus Germana. datiua. leoncia sinte germanus biscops dochter Emilius meister in medecinen. bonifacius dese eñ noch veel ander martelaers ende confessoers sonder ghetal waren in dese tijden Ende veel warend die handen ende tonghen off ghesnedē worden die nochtans te recht ende wel spraken.

Johannes damascenus was in dese tijt Als sommighe segghen. Anders seytmen dat hi soude gheweest hebben na gregorius tijden Dese wert sijn hant mit onrecht ofgheshouden Ende onse lieue vrouwe settese hem weder aen hij heeft veel subtijl scriften achter ghelaten.

Guntaramundus der wandelen coninck regnierde na honoricus doot. hi wed riep Eugenium vter ellende Mer Castrimundus die ix jaer na hem volchde sloet weder die kercken ende verdreef ij^c ende xv bi scoppen die hi seynden in der ellende welcken symachus paeus alte seer goedertieren was.

Theodericus der gothen coninck was een arriaen Ende besat langhe tijt all ytalien Ende hi dede den kersten veel tyrannscappen aen Waer om wert hi namaels ghe worpen in vulcanus mont van johannes paeus ende symachus patricius die hi mit onrecht dode als gregorius scrijft in dyalogo.

Paschasius was een heylich man Van desen spreect gregorius in dyalogo dat hi een swaer veghevuer leet om dat hi in eenre twiedracht laurencio starcliken aen hing tot dat eynde sijns leuens Nochtans eer dat hi starff so had hi berouwe ende dede penitencie.

Solemnis biscop carnotensis was een edel ende heylich man vermaert.

In desen tijden openbaerden sinte michiels kerck inden berch gargano.

v^m vi^c lxxxiij

51 Gelasius. gelasius ghebooren wt affrijcen sat viij jaer viij maenden ende xviij daghen.

iiij^c lxxxiij

Dese Gelasius maecten die tracten ende ymnen mit ander ghebeden diemen inder kercken singt ghelijck als ambrosius ghedaen had Ende hi settede prefacien inder missen daghelicx te singhen Als Vere dignum et iustum est &c. Hi onderscheyden die boeken die autentijck waren vanden anderen die nijt autentijck en waren ende diemen hoer naem of auctoriteyt nijt en wist als bescreuen staet inden decreet xv. dis. Sacro sancta. Item hi excommuniaerde den keyser En bewees dat hi hem excomminucieren mocht Alsmen leest xvi. dis. duo.

Alamundarus der sarracenen coninck was ghedoept vanden kersten bisscoppen Ende die ketters van Eutiianus onghelooff wouden hem bedrieghen. doe bestopte hise mit een dusdanighe fabel ende seyde dat hi brieuen ontfanghen had dat sinte michiel ghestoruen waer Ende doe si antwoerden datiet onmoghelick waer. om dat die enghelen onsterflick sijn Doe seyde hi. hoe coemt dat dan. dat xpristus nijt ghecruyst en is ten waer dat hi ware van twee natueren In dien dat ghi segghet dat die enghel nijt ghestoruen en is.

Dese keyser Anastasius heeft quaet loff Want hi door achatium den ketter ende biscop van constantinopel mede en quaet ketter geworden was En doe die paeus hormisda hem vermaende bi sijn legaten dat hi doch woude of treden vander arriaen scher gheloef Doe antwoerde hi en seyde Ic die een keyser bin wil ander menschen ghebieden Ende ic en wil tot nyemants ghebode staen dat seer qualick ende vermetelick ghesproken was. waer om wert hi van god vanden blixem gheslaghen gheuende allen anderen wisen princen een veruaerlick exempel. hi was een yammerlick onsalich mensch Nye en verdiende hi victori te hebben. hi was van god en vanden menschen ghehaet.

Keysers xxvi jaer

Victorianus raetsman wert wonderlike martelijt Ende victoria een edel matrone wert in dese tijt mit veel ander kersten martieriziert.

Sinte brigida was in scotlant vermaert.

an⁹ mundi

Paeusen

Dese anastasius was een romeyn hi sat ij jaer xi maenden ende xxiij daghen.

53

Anno xpi

Anastasius was eerst een goet kersten Mer namaels wert hi verleyt vanden ketter achacio biscop van constantinopel daer hi hem mede verselde Ende daer om verscheyde hem die clergy vanden paeus Mer want hi achatium heymelick restitueren woude. dat hi nochtans niet en coste volbrenghen Daer om starff hi yammerlick stortende al sijn ighedoemte beneden wt alst bescreuē staet inden decreet xix dis. Anastasius. En dese was die anderde paeus van quader famen van allen den ghenen die in die linie d' paeusen ghescreuen staen tot deser tijt toe. wāt die eerste was liberius die den arrianen seer gunstich was Ende die anderde was dese anastasi9 die den nestorianen aen hing Ende dit quam al wt misery ende kettery der keyseren.

van quader fame

In dese tijt was in al affriken en oeck in ander coninck rijken alte groten duer tijt. waer om worden daer veel heylighen door die aelmissen daer si den armen mede spijsden.

Clodoneus was die eerste kersten coninck van vranckrijck Ende hi wert om-
trent dese tyden ghedoept van sinte Remigius biscop. Dese had een alte kerstenen
wijff die Clothildus hiet Ende was des coninckes dochter van bourgoengen die
hem dicwijl vermaende dat hi alle afgodye soude laten eñ ghelouen in ihesum xpris-
tum den waerachtighe gods soen. Mer hi en gaff daer ghen ghehoer toe Namaels
ghevielt dat hi soude strijden teghens den coninck van almanien. Ende sijn volck
wert seer verslaghen Doe sprack hi mit screyender oghen eñ seyde O here ihesu xpe
welcke mijn coninghinne seyt te wesen die soen gods Du die bijstant gheeeste ind
tribulacien Ende hulp verleenste den ghenen die in di hopen Jck mit groter innic-
heyt come tot di ende begheer dijn hulp Ende also beworff hi van god victori Ende
doe quam hi mit drie dusent menschen tottet kersten ghelove ende worden al mit hem
ghedoept Mer doemen hem dopen soude quam een duue vanden hemel hebbende een
pulle mit heylich oly. daer hi wt van sinte Remigius ghesalft wert Ende noch hu-
den daghes alle die coninghen van vranckrijck wt ghesalft worden Daer na wt ex-
empel van hem so ontfeng al dat coninckrijck dat kersten ghelove Ende na dese tijt
had hi altoes victori. Hi verwan die gothen etc. Namaels was hi seer deuoet tot
god ende totten heylighen vrienden gods Ende sonderling tot sinte martijn dien hi
een costelick peert offerde mit meer ander ghiften Ende doe hi dat peert woude we-
der lossen ghebode hi datmen daer voer soude gheuen hondert scilling sluers. Mer
dat peert en woude toe nijt vander stede gaen Doe sprack die coninck anderwerff
ende seyde Gheuet voer dat peerdt noch hondert scilling doe wert dat peert ontbon
den ende ghing vry ende losse daert den coninck gheliefde Die coninck sprack doe eñ
seyde Voerwaer voerwaer Sinte martijn is seer goet een in sijn hulp mer seer cos
telick in sijn comenscap Eñ het gelijct wel of dese coninck mit sijn coninghinne die
ander constantinus ende die ander helena gheweest waren.

Genebaldus die eerste biscop laudunensis was een heylich man Dese had eerst
een wijff die hi liet doe hi biscop wert Mer namaels quam hi weder bi hoer Ende
hi wan bi hem een kijnt datmen latro hiet die hem navolchde int bisdom. Hi dede
wonderlike grote penitencie.

Int jaer ons heren v^c ende xvi starf Clodoneus doe hi out was xlv jaer Ende sijn iiij kinderen deylden doe dat rijck Gildebertus creech parijs vlaenderen en normandien Theodericus had mets mit germanie Clodomirus had oerliens mit aquitanien burgondien Clotarius creech switzen mit loreynen ende vrancrijck.

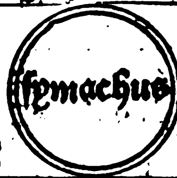
Keysers

Dignissimus ende gordianus mit veel ander worden van laurencio martieriziert.

Die vijfte twist gheschiede inder heyligher kercke tusschen symachum ende laurencium En quam wt tweedracht der gemeente die den paeus coren Mer symachus bleef paeus. want consilium daer coninck diderick teghenwoerdich was ende dat meeste deel was mit hem En na iiij jaren twistede die clergy weder om misdaet daer symachus mede beruft wert Ende dat was die seste twist inder kercke Mer doe symachus hem onsculdicht had voer dat consilium ende den coninck. doe wert hi mit blijscap weder in sijn stoel gheset En laurencius mitten sinen worden dampniert.

an^o mundi — v^m vi^c xciij

Paeusen

ghecoren wt sardinien sat xv jaer vij maenden ende xviij daghen.

53

Anno xpi — iiij^c xciij

Dese symachus was een goet man Hi minde die clergy seer ende oeck den armen menschen was hi twestelick. Hi wert paeus ghecoren Ende laurencius wort oeck mit hem paeus ghecoren daer hi twee reysen teghens twistede Mer symachus hielt victori want die clergy mitten coninck diderick waren mit hem alst bescreuen staet inden decreet xvij dis. consilia. Item hi ordineerde datmen des sonnendaghes ende op ander heylighe hoechtijden soude singhen Gloria in excelsis deo etc. Item wt mede lijden ende bermherticheyt maecte hi laurencium biscop van nycerien Mer hi was ondancber Want anderwerf versette hem laurencius teghens symachum mer hi en vorderde niet Ende doe symachus hem onsculdicht had voer dat consilium van dat quade gheruft daer hi van laurencio in beloghen was. doe wert symachus weder in sijn stoel ghesett Ende laurencius wert mitten sinen verdoemt.

5 twist en 6 twist

Symachus patricius martelaer was een heylich streng man vermaert Hi weder stont dicwijl den onrechtueerdighen coninck diderick waer om wert hi vā hem martierizeert Ende johannes paeus mit hem Dese Symachus was boetius wijfs vader.

Boetius was een senatoer ende een raetsman van romen Hi was van ouer grote ter consten ende in allen duechden vermaert Dese na veel dinghen die hi gloriose= lick ghedaen had wert hi inder ellenden gheseynt Eñ al daer wort hi voer die recht ueerdichheyt vanden coninck diderick ghewrocht ende hi leyt te paueyen begrauen Sommighe segghen dat hi canonizicrt is eñ wert seuerus gheheten Item hoe veel dat hi bescreuen heeft daer gheeft die kersten kerck ghetuygeh of.

Dese boetius had een wijff die Elphe hiet ende was een alten wijsen wijff Dese maecten die ymmen diemen inder kercken singt van sinte peter ende sinte pauwel. ende beghint aldus O lux bine pietas vnice zc.

Genoseua starff doe si out was lxxx jaer.
Sinte brigida starff in scotlant.

Hormisda ghebore wt campanien sat ix jaer ende xvii daghen.

van frusolonis

54

Hormisda paeus was een man van groter bermhertichheyt. Hi gaff den armen veel aelmissen Ende hi verierde die heylighe kerck seer suuerlick mit veel ornamenten ende sonderling sinte peters kerck daer hi begrauen leyt Hi settede die clercken te samen Hi versoende die grieken die om der nestoriaenscher kettery wil extomuniciert waren.

Tibrianus was een scott Ende was mit sijn broeders ende susteren van groter heylicheyt vermaert.
Vedastus van atrecht.
Leonardus louicensis.
Lyphardus. dese waren sinte Remigius discipulen.
Seuerinus abt agaunensis maecte clodoneum ghesont.
Cancianus rothonensis.
Maxencius abt van pytou.

Arnulphus biscop van tours mr.
Melanius des coninckes raetsman.
Albinus een heylich man mit veel meer ander vermaerde mannen.
Victor mit veel edelinghen waren in walsch lant vermaert.
Marsus.
Lantonus.
Auitus abt van oerliens dese bat god den here voer clodoneus kinderen.

Dese justinus was een heel kersten man Ende om anastasius quade wercken wil die hi teghens die heylighe kerck ghedaen had. versocht hi den eerbaren paeus hormisda ghevende hem te kennen dat hi hem woude ghehoersam wesen En dat ghe schiede also Want doe die biscop germanus tot hem quam van des paeus weghen beghrende dat hi die biscoppen vter ellende soude weder wepen. Ter stont was hi bereyt ende volbrochtet Hi ontfeng germanum mit groter blijscap Hi soude veel meer voer dat kersten ge loue ghedaen hebben des hem die coninck diderick mit sijn tyran scap niet belet en had.

Keysers ix jaer

Dat Consilium van oerliens wert ghehouden wt clodonius ghebot Ende sinte melanius die dedet vergaderen Ende wetet dat tot oerliens veel tijt Consilium ghehouden is.

Germanus biscop van Capuaen van desen leset gregorium in dyalogo.
Vigor biscop boyacensis dese verwecte een dode.

an. mundi v^{m} vij^{c} xiij

Paeusen

Johannes was wt tuscien Ende sat ij jaer ix maent ende xvij daghen.

Anno xpi v^{c} xviij

Dese Johannes was een heylich man. Hi wort van coninck diderick die een arriaen was ghemartierizeert Sijn hoechtijt houtmen opten xxvij dach van mey. Cort daer na wert die coninck vanden heer gheslaghen Onder desen coninck wert oeck marteliet symachus mit meer ander kersten Ende doe die coninck starf wert hi van desen heylighen in vulcanus mont ghewerpen.

Sinte benedictus een groot abt ende prelaet seer vermaert. hi was cyraet d' hey lygher kercke Ende een reghel der gheestlicheyt. dese heylighe man had veel edele dis cipulen Sijn heylich leuen heeft sinte gregorius bescreuen in secundo dyalogorum.

Auitus een heylich abt van Carnoten
Solinus sydonius een groot doctoer die veel ghescreuen heeft.
Claudius biscop venensis was onder den doctoren die alre edelste vermaert.

Cassiodorus een glorioesz doctoer daer na wert hi des conincs diderick sijn cancellier Ten lesten wert hi mo nic. dese heeft alre veel goets bescreuē.

Karilephus was een heylich man Hi en woude van gheen vrouwen ghesien wesen. noch van die deuote coninghinne van vranckrijck.

Justinianus was een wtghenomen glorioess man alte mael goet ende kersten Hi had in hem drie punten. welcke te samen maken een glorioess man ende een edel prince Dese drie punten waren Moghentheyt. wijsheyt. en een ghestelick hert tot ten dienst gods Want bi die moghentheyt verwan hi sijn vyanden Ende bi wijsheyt ordinierde hi ende vercierde die werlt mit rechtueerdighe rechten Ende wt sijn deuote hert glorificierde hi god. xxxviij jaer

Hi tymmerde den dieners gods kercken ende beghiftese mit veel gauen Dese maecten die leges dat sijn die weerlike rechten die voer desen keysers tijden alte seer confuys ende groot waren. Mer hi heeftse mit wonderlike cortheyt corrigiert ende in xij boeken besloten. Ende van allen heeft hi ghemaect een boeck datmen Codex hiet of Justinianus boeck.

Pristianus gramaticus.
Victor biscop van Capuaen.

Gregorius biscop lingonensis.
Nycherius biscop van trier.

v^m vij^c xxiij

iiij
Felix.

Totila der gothen coninck bedreef veel tyranscappen Ende al ytalien wort vol na verdestrueert.

Felix ghebooren wt sauoyen was sinte Gregorius ouer oude vader hi sat iiij jaer ij maenden ende xiij daghen.

v^c xxiiij

Felix ordinierde datmen den siecken soude mitten heylighen olye saluen eer dat si storuen Item wetet dat een ding wel dicwijl ordiniert ende inghesett wert Ende dat hier om. wanttet altijt niet vast ghehouden en wert of dattet vergheten wert dat ment te voren ordiniert heeft Dit is nochtans van xpristo principalick inghesett. want xpristus heeft die heylighe kercke alle die sacramenten ghegheuen.

Clodoaldus des coninckx soen van vranckrijck was een heylich priester Ende hi stichtede een cloester.

Sinte Anthonius lichaem wert ghevonden in des keysers justinianus anderde jaer En wert ghevoert in Alexandrien omtrent die jaren ons heren vijfhondert ende dertich.

Hier ghescchiede in affriken weder een persecucie vanden wandelen die arrianen waren Sommighe biscoppen worden hoer tonghen of ghesneden die nochtans daer na te recht en seer wel spraken.

56

In justinianus xiiij jaer openbaerden alte veel wonderlike teykenen Want een sterre comende teghens den maen ghing inwert Ende dunnen wassen op vller bomen Item die winter was so swaerlich cout ende swaer dat men die voghelen mitter handen veng Item een duer tijt so ouerswaerlich dat die vrouwen heer selfs kijnder aten Item opten paesch dach openbaerde een comeet Ende in walslant scheen die hemel te bernen Ende daer viel waerachtich bloet vten wolcken opter menschen cle-

Keysers

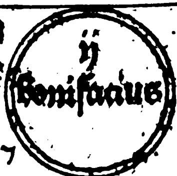
deren Item men vant die vlner van enen huse al besprenckelt mit bloet Ende daer na volchden grote plaghen ende menigherhande ziecten van bulen en bladeren daer die menschen mede ghequellet worden Ende tot constantinopel was so groten sterfte dat om dier saken wil ingheset wort die hoechteyt van onser vrouwen purificacie. die in grieexer tael hiet ypapanti.

Theophilus archidyaken van sicilien versaecte xpristum en sijn moeder Ende gaf den duuel enen brieff daer of Namaels rouwet hem ende ouermits onser vrouwen hulp wert hi verlost ende dede penitencie ende beterde hem.

an⁹ mūdi

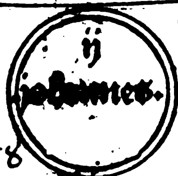
Paeusen

Romeyn
Dese sat ij jaer xviij daghen.

57

58

Romeyn
sat ij jaer iiij maent ende vi daghen.

An⁹ xpi

Dese bonifacius ordineerde dat als men misse dede dat dan die clerken souden verscheyden staen vā die leke Item sommighe boeken houden dat hier twist ende tweedrachte was xxxiij daghen lang om dat die een parthie coren bonifacium Ende somme ander coren dyoscorum. mer doe dyoscorus starf behielt bonifacius dat paeuscap Ander boeken segghen dat dit soude ghesciet wesen in symmachus tijden alsmen hier na op sijn stede wel bescriuen sel.

Dese johannes had grote twist en disputacie mitten keyser justinianum Off in xpristo waren een of twee naturen. die paeus johannes bewesde datter i xpristo waren twee naturen Doe sprack die keyser ende seyde Verkyest een van beyden. anders consentiert een mijnre opinien off ic seynde v inden ellende Doe sprack die paeus seer blidelick jc heb begheert te comen totten alren kersten keyser justinianum Mer als mi duncket so heb ic dyoclecianum den kersten persequierre en verwoester ghevonden Nochtans en ontsie ic uwer nijt in enighen puncten Doe dit die keyser hoerde viel hi neder ter eerden voer den paeus en verootmoedichde hem seer.

Bellisarius patricius was een greue gheset vanden keyser iustinianus. Dese had wonderlike grote victori ouer den parsen. daer na wert hi in affrijken ghesent Ende verwan aldaer die wandelen. Namaels verlosde hi ende vrijde die romeynen van den gothen welcke die stadt van romen een iaer lang beleghen hadden. Hi veng den coninck der gothen ende brocht hem totten keyser. Ende romen wort die wijle vanden gothen ghewonnen ende te maels seer destrueert.

Cassius biscop narniensis.

Medardus biscop nouiomensis.

Maurus sinte benedictus discipel.

Gildardus biscop rothomagensis dese was sinte medardus broeder.

Germanus biscop van parijs.

Eleutherius biscop van doernick.

Benedictus die sende tot veel van totila der gothen coninck.

Theodebertus coninck van vrancrijck dese gaf sinte maurus abt van angiers veel ghiften. Des ghelijck dede oeck sijn soen Clotarius.

Sinte Maurus een man van groter heylicheyt dede veel miraculen.

v^m vij^c xxxviij

Romeyn			van [illegible]
Dese sat ij jaer xi maent ende xviij daghen. 59	j agapitus. confessor	Siluerius mr.	60 dese was gheboren wt campani en hi sat ij jaer v maent en xi daghe.

v^c xxxviij

Dese Agapitus weder riep den keyser iustinianum volcomelic van die dwaling Eutichetis Item hi ordineerde datmen des sonnendaghes soude processi doen mitten cruecen om dat kerckhof Hi starf tot constantinopel ende wert te romen gheuoert Hi was een heylich man Ende sijn hoechtijt houtmen opten xxij dach van aprill.

Van desen siluerius martelaer seytmen dat hi inder ellende voer dat kersten ghelove soude gedoot wesen wt toedoen theodore die des keysers wijf was om dat hi den biscop Anthemium die om der kettery wil ofghe set ende dampniert was niet en woude resti tueren en hem weder sette in sijn stede. Item dese siluerius wert paeus mit ghewelt. want die coninck der gothen theodatus om ghelts wil dreychde hi die clergy mitten ghemeen volck dat si desen souden eendrachtelick kyesen Sijn hoechtijt houtmen opten xx dach van iunio.

Dat vijfte consilium wert ghehouden te Constantinopel onder den paeus Vigilius ende onder den keyser justinianus teghens theodorum ende allen ketters die seyden dat Maria die moeder gods alleen een mensch ghebaert hadde. ende niet die god ende mensch was etc. Dese kettery concordierde ghenoech mitten nestorianen. Item weet dat die kettery dicwijl hoer naem verandert hebben na der gheenre namen die die kettery vinden ende principalike beschermen willen. want dit seluer

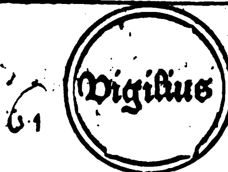
Keysers

punt was voermaels vanden hebyoniten ghesept ende dicwijl weder destrueert. Mer wt dat ingheuen des duuels wertet weder verweet Ende aldus ist oeck va ander kettery te verstaen Nochtant verwandelen si veel thts enighe perticulen of si toe doen wat so dattet niet al ghelijck en schijnt Hier of ouerleset die decreet xxiiij. q. .iij. c. quidam.

an. mudi — v^m vij^c xliij

Paeusen

Romeyn sat vij jaer vi maenden ende xxvi daghen.

Anno xpi — v^c xliij

Dese Vigilius track qualike int paeuscap mit groter onrecht Nochtant regierde hi hem wel Hi leet veel persecucien ghelijck siluerius Hi verwan die gothen Ten lesten starff hi in ellende na groter passie die hi tot constantinopel van theodora gheleden had Mer ghelooft dat hi een martelaer is. ende sijn hoechtijt houtmen opten xxvi dach van junio Dese Vigilius gheboet dat Consilium tot constantinopel te celebrieren Hi was eerst des paeus siluerius archidyaken. en seer begheerlic stont hi seluer na dat paeuscap Hi gaff den keyserinne raet hoe datmen siluerium soude moghen verdriuen.

Item Theodora des keysers wijff tractierde desen vigilium namaels seer qualiken. want si dede een corde binden den paeus aen sinen halff. ende gheboet datmen hem soude slepen doer alle die stadt van smorghens totten auont toe etc. Dit had belizarius patricius wel voerseyt. want hi onwillichlick most siluerium inder ellenden seynden segghende. die dit quaet wtghesett heeft desen paeus te verdriuen. die en sel die toern des rechters die alle dinghen siet niet ontgaen moghen Mer vigilius dede namaels van allen volcomen penitencie ende salichlick starff hi. sterclick strijdende voer dat kersten ghelooue.

Jn dese tijt ghescyhiede een mirakel van een kint dat een jode was En ging mitten kersten kinderen om te ontfanghen dat heylighe sacrament Waer om wert die vader toernich Ende worp sijn kijnt in een barnenden ouen wt groter onweerdicheyt Mer dat kijnt sat inden ouen in groter sollaes ende vruechde. ende wert onghequetst daer wt ghenomen Ende doe sprack dat kijnt en seyde Dat vrouwekijn dat inder kercken ghemaekt staet hebbende in horen armen een kindekijn beschermde mi mit hoer mantel dat ic nijt en barnde Mer die vader wert daer na inden ouen ghe worpen ende verbrande ter stont.

Justinianus die keyser tymmerde in dese tijt binnen constantinopel sinte Sophien tempel Dese tempel was een die alre meeste tempel Ende men vermoedet dat sijns ghelijck nye volbrocht noch voltymmert gheweest en is van dier tijt dat die werlt ghescapen ende ghemaect is Jn desen tempel wort die keyser na sijn doot begrauen in die vrede gods.

vᶜ vijᶜ liij

Jn desen tyden also lang als dat rijck aen twee parthien stont doe wasser in ytalien grote starft ende stadighe turbacie onder't volck Sinte gregorius maecter dick wijl menti of in sijn boeken.

vᶜ liij

Herculanus biscop perusinus dese wert sijn hoeft ghecloeft van Totila der gothen coninck Also starff hi een martelaer gods.

Aggericus biscop virdunensis was in desen tijt seer vermaert.

Radegundis coninghinne van vranckrijck lotharius wijff. dese was van groter heylicheyt seer vermaert Namaels ghing si in een cloester.

Brandanus was een ouerste prelaet van drie dusent moniken. hi was een heylich man in scotlant vermaert.

Leonardus een heylich hermijt.

Columbanus een eerweerdich man vermaert in hierlant. dese quam namaels in burgoengen Ende stichtede tot lixouien een cloester.

Jn dese tijt schoerde in walschlant een groten berch van enen anderen berch ghe uende alte groot gheluyt Ende die berch viel neder mit menschen kercken ende mit ander ghetymmer datter op stont in een water dat rodanus hiet.

Dese justinus was inden eersten een goet kersten Mer namaels verwandelde hi wt raet sijnre huysvrouwe. want hi verwandelde die duechde in tyranscap ende in ghierichheyt Hi wert al dwaes ende van allen men schen ghehaet Ende Narses eunuchus een streng man deuoet en bermhartich Dese wert bewaere des lants Ende

Keysers — vi jaer — ii Justinus

doer verdienst sijnre heylicheyt had hi ouer al victori Hi verstbech totilam Hi verwan al die barbaren Hi stelde dat lant van ytalien in vrede Mer die duuel benidende dat hi alle ding wel regierde verwecte der keyserinnen hert die sophia hiet teghens desen narsen so dat die keyser sonder beraet verureemde hem ende begaf desen narsen Mer narses om dier ondanckerheyts wil heeft hi voer hem seluen wraeck ghedaen en inleyde die longobaerden diet lant van ytalien omkeerden so dattet hem scheyde van trijck van romen tot karolus tijden toe. dit is een marcklick exempel dat die princen den nydighen vrouwen gheen ghehoer en sellen gheuen daer die duuel veel tijt doer werct dat hi seluer niet doen of volbrenghen en mach.

an.º mudi

Paeusen — i pelagius. — Romeyn sat in jaer x maenden xviii dagen

Gregorius biscop van tours dese heeft die scrifture exponiert ende beduyt.

62

Anno xpi

Dese Pelagius ordinierde dat die ketters ende scismatici die twist ende tweedracht maken sellen va die weerlike hant gedwonghen worden alst bescreuen staet inden decreet. xxiii. q. v. Relegentes. Dese wert beruft dat hi soude scult hebben vā den doot des paeus Vigilius Mer hi nam dat heylich cruys ende dat ewangelium in sijn handen ende onsculdichde hem voer allen menschen.

Die ghebeente des eersten martelaers Stephani worden te romen ghebrocht Ende worden ghelept in een tumbe bi sinte laurencius lichaem.

In desen tijden was een jode die int heymelick een beelt ons heren hanghende aenden cruce mit een pijl doer schoet datter bloet wt liep op des joden lichaem Ende doe dat die kersten vernamen steenden si die jode ter doot toe.

Machutes sinte brandanus discipel Dese dede veel wonderlike dinghen.

Paulus biscop leonensis.

Gasmunda coninghinne van vranckrijck Dese was des coninckx hulpricus wijff Ende wert van horen coninck inder nacht ghewordt Een heylighe vrou seer vermaert van groter heylicheyt ende van miraculen welcke doer hoer ghescjiede.

Gregorius des senatoers jordanus soen was in dese tijt vermaert Dese stichtede in sicilien sess cloesteren Ende hi stichtender een binnen romen daer hi seluer monick in wert Namaels wert hi van god tot een paeus ghecoren.

Hier began een heylighe strijt tusschen germanum biscop van parijs Ende childebertum coninck van vranckrijck Een ygheliick van beyden arbeyde om seer wie dat den armen ende den crancken menschen meest te hulpe quam ende goedertierenste was daer om en hadden si gheen cleyn twist Och waer sijn dese nv ghebleuen.

Leander bekeerde die gothen Ende wert namaels bisscop yspaniensis Sinte gregorius seynden desen leandro jobs boecken.

vᶜ lxiiii

Fortunatus gheboren wt ytalien was een poete en bisscop va pytou. dese heeft veel ghescreuen.

Romeyn dese sat xii jaer xi maenden ende xxvi daghen.

vᶜ lxviii

Dese johannes maecte weder der martelaren kerckhouen Ende oeck die kerck der heyligher apostolen sinte philips ende sinte jacobs In sijn daghen sachmen veel wonderlike ende onghewoentlike teykenen die toecomende oerloghen bedude mit alsulcken bloetstortinghe datmen vermoede dat sijns ghelijck voermaels niet ghe weest en had Ten laetsten na veel goeder wercken die hi ghedaen had starff hi ende wert bi sinte peter begrauen.

Vuerighe scharen worden ghesien inden hemel daer gregorius of scrijft i een omelie. En van sommighe menschen cleder en drop waerachtich bloet En eens manss huus scheen mit bloet besprenckelt Ende vlacken ende ander teykenen sachmen in scottellen ende in ander vaten diemen niet of wasschen en mochte.

Sampson biscop van dolen Ende na sampsens doot wert Magloriius biscop van dolen.

Sindulphus priester

Ethbinus wt britaengen

Winghaltus priester ende noch meer ander mannen waren in dese tijt.

Similianus abt

Basolus abt

Amandus een heylich man biscop van maestricht.

Tyberius was een heylich man ende die alre barmhertichste Hi weder maecte veel kercken die verdestrueert waren Hi gaff dat schatt des pallaes den armen Eñ doe hem die keyserinne daer of berispte Antwoerde hi eñ sprack Onse kiste en sel gheen ghelts ontbreken Mer vã dat gheen dat god ons verleent heeft. laet ons daer

ij Tyberius

Keysers vij jaer

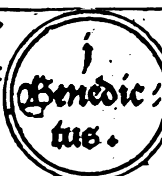
mede een scatt vergaderen inden hemel ende gheuen aelmissen ende thans daer na doe hi een cruys sach ghehouden int pau-ment doe seyde hi heffet die tafel op vand eerden. wantet niet en betaemt datment cruce mitten voeten treden sel. datmen mit groter eerweerdicheyt hoert te setten in die borsten eñ int voerhoeft der kersten menschen Al daer onder dat cruce vant hi een groot scatt. dese tyberius verwan die parsen.

In tyberius tiden was een man welcke die conste gevonden had datmen glaß mocht buychlick maken datment mit een hamer smeden mocht ghelijck loot. dese wert den keyser presentiert die hem onthoefden liet eñ sprack. waert saeck dat dese const op quaem so en soude noch gout noch siluer van gheenre weerden wesen.

an.º mũdi v^{m} vij^{c} lxxiij

Paeusen

Johannes die aelmisgheuer Biscop van alexandrien gafft den armen al dat hi had.

j Benedictus.

Romeyn sat iiij jaer een maent ende xviij daghen.

64

Anno xpi v^{c} lxxiiij

Dese benedictus leet veel persecutien Hi ouersach dat quaet. dat sijn volck na-kende was. als duertijt. pestilentie. ende oerloch. want die longobaerden aen voch-ten al ytalien. in welcker arbeyt hi starff ende wert bi sinte peter begrauen Dese be-nedictus seynde gregorium den enghelschen te prediken eñ om tgheroep des volcks wert hi weder om ghehaelt ende die seuende leuijt gheordiniert.

Rethauedus der gothen coninck Van welcken die hystorien segghen dat hi een duechsam man gheweest is Ende mit dat hi een arriaen was so wert hi int consilium van toleten daer lxxiij prelaten vergadert waren bekeert eñ totter kersten ghe-loef ghebrocht Ende mit hem worden al die gothen bekeert wt vermaning leandri biscop yspalensis. Dit quam wt die gratie gods. dat dese menschen die dus lang een quade faem hadden ghehadt souden beghinnen nv te hebben heylighe wtuercoren mannen.

Hospicius ende winnatus gheboren wt britanien waren in walslant van groter heylicheyt vermaert.

Dese Mauricius had te wiue des keysers tyberius dochter die constancia hiet.
Ende tyberius gaf ouer dat keyser rijck mit sinen dochter sprekende aldus Mau
riti Neemt mijn rijck mit mijn dochter en̄ regiert dat salichliken Ende hebt altijt
inder herten ghelijcheyt en̄ minnet rechtueerdicheyt. want dat sijn sonderlinghe tey
kenen van enen goeden keyser Ende doe hi dit hadde ghespro
ken doe gaf die goedertieren tyberius sinen gheest god op En̄
mauricius aenveerden dat rijck Ende was eerst inden geloef
een recht op kersten man en̄ seer profijtlick den ghemeen goe
de Mer namaels twistede hi mitten paeus gregorio so dat hi veel quaets van hem
sprack. ende dreychden hem te doden Daer na openbaerde hem een in monicx habijt
en̄ seyde. dat mauricius vanden jaer steruen soude mitten sweerde Dit horende mau
ricius. began penitenci te doen ende bad den heer ende dede oeck ander menschen bid-
den dat god doch woude die sentenci weder roepen Dit also ghesciet. doe hoerde mau
ricius ī sijn slaep een stemme sprekende Wilstu dat ic di hier spare of hier namaels
doe vercoes hi hier ghepijnt te werden ende na ghespaert dat gregorius wt sijn ver
dienst beworuen had want hi daghelicx voer hem badt. Doe wert hi wt sijn rijck
verdreuen ende inder ellenden gheseynt Daer wert hi mit sijn wijff en̄ sijn twee kin-
deren van focas verslaghen. Item had hi die doctrijn sijns swaghers wel onthou-
den. hi soude den ghenen voer sijn voeten vercoelmcedicht hebben die nv bouen hem
verheuē was Item vā sijnre behouding is goeden hoep om die saken voerscreuen.

Grieck
mauricius
xx jaer

Hermingildis des coninck soen van hyspanien ende vanden wijse gothen De
se wert bekeert vanden arriaenschen ongheloeff ende quam totten kersten ghelove.
waer om wert hi van sijn selfs vader martierizeert.

In dese tijt was also groten reghen datmen meende datter die diluui soude we-
der comen Ende daer volchde alsulcke starfte in ytalien dat nye dier ghelijck ghe-
sien of ghehoert en was.

Anthiochien wert om ghekeert vā enen enghel die daer hem openbaerde in een
wit cleet Ende mer een man die aelmissen om god gaf wert daer wt verlost Andos
seytmen dat die helft van die stede neder viel Ende die ander helft bleef staen doer
verdiente van desen aelmisgheuer.

Omtrent dese tijden seyt men dat alte veel wonderlike dinghen gheschiede want te constantinopel wort een kijnt gheboren mit iiij voeten En noch een ander kijnt mit twee hoefden. Item bloedighe speren worden inder lucht ghesien. Item in eenre nacht was die lucht alsoe claer oft ghen nacht gheweest en had. Item een comeet openbaerde hem. Item een kijnt wert gheboren sonder oghen en sonder handen dat vanden lenden nedwert was ghelijck een visch Item in een water bi egypten open

Keysers

baerde twee beesten van menschliker formen ghelijck een man ende een wijff die al te verueerleck waren aen te sien ende duerde een dach lang. Item die sonne wert dat derden deel minre van smorghens tot opten middach toe Alle dese punten plaghen wat sonderlings te beteykenen Sommighe menen dat hier bi figueriert wert die beestelic ende mismaecte sect der sarracenen die vol na dat derden deel vant kerstenrijck in corten tijden verdestrueerde Ende dat ghescheide niet langhe na dese tijt

an° mūdi — v^m vij^c lxxxiij

Paeusen

Romeyn

Dese sat xij jaer een maent en x daghen.

Die ghebreyde rock ons heren wert ghevonden in saphat ende wort tot iherusalem ghebrocht.

Anno xpi — v^c lxxxiiij

Dese Pelagius wert paeus sonder gebot ende onthet des keysers. In dese tijt hadden die longobarden romen beleghen Ende dat qualike begonnen was. wert onder desen paeus veel argher gheeyndet om der barbaren tyranscaps wil Dese pelagius seynden den heylighen man gregorium tot verscheyden platzen. want hi in saken dict ghelooff aen ginghen en in boetscappen der heyligher kercken seer wijs was en ondersocht Ende ter bede van sinte leander screef gregorius die moraël boeken op job Ten laetsten storf dese pelagius aen dat buyck euel ende wert begrauen van sinte peter.

Fursius des conincks soen van hierlant was in dese tijt een heylich man vermaert.

Gangericus biscop van camerijck.

Maraulphus abt borcasensis.

Goar was eē heylich man vermaert op ten rijn Ende noch veel andr menschen heylighe mannen ende vrouwen waren van groter eerweerdichept in dese tijt vermaert Siet in sinte gregorius register.

Augustinus een eerweerdich monick was een heylich man. dese mit johannes ende mellitus bekeerden englant Ende doepten den coninck mit en ghemeen volck Item weet dat dicwijl mentie ghemaect wort van verscheyden rijken ofte prouincien die dicwijl bekeert sijn ende dat kersten ghelove ontfanghen hebben. wāt si dat ghelove niet vast en behielden. om menigerley saken wil alst kenlick is vā englant vranckrijck. parsen. ē juden Mer die stadt van romen is hier sonderling in previlegiert ende wtghenomen om dat sinte peters ghelove nye daer al vergaen en ie.

Die grote letanien werden ingeset van sinte gregorius paeus om den toern gods te saften ende versoenen ē hi maecte een processi van seuenderley statie Inden eersten songhen die clercken Inden anderde ordinancie ghinghen die abten ende monicken Int derde die abdissen mitten nonnen Inden vierden al die kinderen Inden vijften al die leken Inden sesten al die weduen Inden seuenden al die gheechte luden Ende in dese processi storuen lxxx menschen Mer op adrianus casteel openbaerde een enghel Ende daer wert alre eerst vanden enghelen ghesonghen Regina celi letare alleluya &c. Ende doe cesserde die grote plaghe daer si mede gheplaghet waren.

Van dat beghinsel deser plaghe so weet dat in des keysers Mauricius ix jaer also groten reghen was datmen meenden of dat diluuium soude weder ghecomen hebben Ende oeck so groten bloetstorting datmen des ghelijck niet ghehoert en had Ē die tyber wert so groot datse te romen op die wallen stont ē dat meesten deel des rijcks van romen vloeyde onder water. daer sachmen een groten draeck in een manier van een groten balck mit veel serpenten swimmen ende driuen over den tyber. Mer die draeck daelde ter zee wert in Ende die serpenten storuen Van welcker venijnt die lucht so valsch ende ontsteken wert datter een grote starft quam van dat buyck euel daer die menschen schielicken of storuen. Welcker siecte eerst dode den paeus Pelagius ende voert also veel ander menschen dat veel husen bleuen ledich staen In aldusdanighe verstoring ende tribulatie was gregorius archdyaconus te romen ende wert paeus ghecoren. hoe wel dat hi des niet gheern en woude consentieren Doe insettede gregorius die letanien om god daer mede te versoenen Ē doe die keyser Mauricius hoerde dat gregorius seer eendrachtelicken paeus ghecoren was. verblide hi hem ende confirmierdet oeck mede mit sinen brieuen.

Dese focas wert keyser wt een oproep der ridderen. hi dode mauricium mit meer edel mannen Ende want hi qualike dat regiment begonst te voeren. soe verghinget hem qualiker Ende volbrochtet tot een alre quaetsten eyndt Want in sijn tijt streden die romeynen teghens den coninck vā parsen Mer die romeynen worden voer vluchtich ende verloren veel prouincien Ten laetsten wert dese focas van eraclio verwonnen ende doot gheslaghen. want gelijck hi een ander gedaen had so na ouder ghewoenten gheschiedet hem wed.

Keysers

Foca.
viij jaer

Pharaa een heylich ende edel joncfrou was in desen tijden Mit hoer broeder pharo die een greef was ende wert namaels biscop meldensis Ende sijn broeder carnealdus biscop van lugdunen waren in dese tijt Ende sijn broeder walbertus een heylich man sinte Columbanus discipel Ende blithildis was pharoes wijf En veel meer van sinte Columbanus discipulen als Gallus. Eustacius. Attila. Walaricus. Andoemus. Hildemacus. etc.

an.° mundi v.m vij.c xciij

Paeusen

j
gregorius
ghessot

66

Dese was een romeyn. sijn vader hiet gordianus ende was een senatoer van romen. hi hiet oeck gregorius magnus dat is die grote gregorius Hi sat xiij jaer vi maenden ende x daghen.

Anno xpi v.c xciiij

Gregorius was die eerste paeus die alsoe hiet Hi was van een edel gheslacht. Mer edelre van duechden. en in heylicheyt die alre edelste. Hi was een die eerweerdichste monick van sinte benedictus oerde Hi screef alre eerst in sijn bullen knecht der knechten gods Ende hi ordinierde dat sijn nasaten alle gader also scriuen souden Hi wert ghehieten gregorius magnus om menigherley saken wil die hi bouen ander paeusen had Als moghentheyt. rijckdom. duechden. edelheyt. wijsheyt. heylicheyt. ende om sijn goeder gheruchts wil en onderdanicheyt. Item hoe profijtlick dat hi den heylighe kerck gheweest is daer sijn veel boeken of bescreuen Ende hi die een principael doctoer en leerer der heyligher kercken is hoe veel dat hi ghescreuen heeft daer ghetuycht die heel heylighe kerck ghetuych off. Item na sinte peter is alleen dese gregorius ende sinte fabianus van god tottet paeusscap gheroepen. Item hi heeft alte veel goeder dinghen inghesets alsmen lesen mach in sijn register Hi ordinierde ix. kyrieleyson inder missen ende allelwya buten die vasten te singhen Hi heeft tottet canon der missen ghedaen dies qz nostros in tua pace disponas. Item datmen voer die ghetijden soude singhen Deus in adiutorium meum intende etc.

Cosdras Coninck van parsen wan iherusalem mit veel ander steden En̄ hi ver slowech die kersten te mael seer En̄ na datter xc dusent ghedoot waren doe wert dat heylich cruys ghenomen ende die patriarch zacharias wert ghevanghen ꝛc̄. Mer namaels doe hi hem seluen voer god hielt wort hi van Eraclio verslaghen. Men seyt dat Eraclius van sulcker starcheyt was dat hi dicwijl die lewen neder int santt werp.

Item Gregorius insettede tot allen daghen in die vasten voer paeschen groot of-laet wie dat die heylighe kercke mit deuocien versocht.

Item op dat die oude dwaling der afgodye nijt en soude weder wt spruyten so heeft hi alle die beelden der goden hoer hoeft ende armen doen ofhouden.

Item hi ordinierde dat die paeus ofte cardinaels souden hoer missen celebrieren op der apostolen lichaem.

Item int anderde jaer dat Focas keyser was starff Gregorius opten xij dach inden meert Ende wert begrauen in sinte peters kerck Anno na die gheboert ons heren vi^c ende iiij.

v^m viij^c ij

Romeyn

sauinianus geboren wt tusci-en sat een jaer en̄ vijff maent

67

68

sat viij maent ende xxij daghen.

vi^c iiij

Dese Sauinianus ordinierde datmen tot allen ghetijden inder kercken soude die clocken luden. hi sprack seer qualick van sinte gregorius En̄ sinte gregorius open-baerde hem drie werff ende berispte hem van sijnre misdaet Ende ten vierden reyss so sloech hi hem op sijn hoeft ende hi starff. Dit is die derde paeus gheweest van allen paeusen die in een sondich leuen ghestoruen is.

Bonifacius ordinierde datmē op ten altaer soude besighen dat witste ende claerste linnen laken.

Item Gregorius heeft alle den dienst die inder kercken ghesonghen of ghelesen wert vernyewet ende veel corter schicliker ende heerliker gheordiniert soe alsment noch huden daghes hout Item in wat groter gracie dat hi blencte En̄ mit wat groter licht der consten hi begauet was ende hoe veel dat hi ghearbeyt heeft om vorde-lick te wesen den teghenwoerdighen ende toecomenden menschen bi exempel sijnre wercken ende scrifturen dat en mach een sterflick tonghe nauwe of mendallen nijt wt spreken.

Dese eraclius alsmen inder cronijcken leset so heeft hi hem een wijl tijts seer wel regiert. ende oeck een wijl tijts seer qualiken. in sommighe punten had hi hem seer heylichlick somen leest in die legende van theylich cruys verheffing. hoe miraculoes hi die parsen verwan ende Cosdram doot sloech Mer nader victori heeft hi gheselscap ghehadt mitten patriarch der jacobiten daer hi mede twisten de wort. disputierende van dat kersten ghelove willende hem brenghen totten ghelove Mer leyder hi wort vanden anderen verwonnen en̄ viel in die kettery der monacheliten daer hi oeck in starff. waer om ist kenlick hoe quaet dattet is enen kersten mensch wt sijn reghel te treden die hem van god gheset is. want als die leken hoer onderwijnden willen van periculoes saken diet ghelove aen gaen Ende als die clercken mede strijden ende oerloghen willen dat coemt selden ofte nymmermeer tot enighen goeden eynde Daer om een yghelick bliuet in die staet daer hi toe gheroepen is en̄ were het dat gheen dat van sijnre ampten is off neen die heylighe gheest sel hem ofgaen sonder welcken men nijt goets volbrenghen en mach. Item een ghelijck exempel leestmen int anderde boeck paralipomenon int xxvi capittel van Ozya coninck van juden Ende daghelicx heeftmen veel exempellen Voerwaer dese maledixi quam op Eraclium om sijnre houerdye wil. want na dat hi victori had doe verdructe hi sijn arm ondersaten seer ommenschelike. dat gode seer misliaechlick gheweest is En̄ hier na was hi seer onsalich so dat hi gheen victori meer en had. Ten lesten in sijn laetste jaer wert hi watersuchtich ende starff onsalichlick die yammerlick mitter kettery besmet was vanden monacheliten die in xpristo versaken twee willen.

Keysers — Eraclius. — xxxi jaer

an.° mundi — v^m viii^c xiii

Paeusen — iiij Bonifacius — marsus van een stadt valeria sat vi jaer viij maent en̄ xij daghen.

Anno xpi — vi^c xiiij

Dese bonifacius verwerff van focas dat sinte peters kerck soude die ouerste wesen van allen kercken ende die kerck van Constantinopel screef hoer die ouerste te wesen Item hi consecrierde die tempel pantheon in die eer alre heylighen die te voren een tempel alre duuellen was.

Die hochtijt alre heylighen wert in dese tijt ingheset vanden paeus bonifacius die iiij.

In Eraclius derde jaer quam Cosdras coninck van parsen Eñ een groot deel vanden roemschen rijck ende verdestrueerde iherusalem verbernende die heylighe ste de Si venghen zachariam den patriarch Ende dat duerbaer hout des heylighen cru ces wert ghebrocht in parsiden Mer in Eraclius vij jaer versloech Eraclius Cos drum in parsen. eñ doe wert dat volck vter vanghenisse ghelost eñ weder ghebrocht mitten heylighen cruce in iherusalem mit glorien Eñ die hoechtije wert ingheset van des heylighes cruces verheffinghe Daer na moeyden die sarracenen syrien Eñ Era clius brocht dat heylich cruys van iherusalem tot constantinopel.

Ysidorus biscop yspalensis was in dese tijt die notabelste onder den doctoren. dese ghebood datmen machomet soude vanghen die in hyspaengen ghecomen was. Mer dat wert hem vanden duuel verboetscapt ende doe wert hi voervluchtich.

70 deusdedit. Romeyn sat iij jaer eñ xx daghen.

71 v Bonifacius ghebozen wt Campanien sat vijf jaer ende viij daghen. tot napels

Dese deusdedit was een seer heylich man. hi custe een lazarich mensch die ter stont vander siec te ghenesen wort. dese heeft veel dinghen in gheset.

Cunibertus biscop van colen.
Austregisilis bituriensis.
Sulpicius bituriensis.
Johannes van tongheren.
dese waren al heylighe mannen.

Salaberga abdisse was een heylich vrou ende stichtede twee cloesteren.
Braulio biscop ende doctor.
Amandus een heylich biscop.

Bonifacius ordinierde dat die clercken die accolitus ghewijt waren en souden noch gheen reliquien ofte heylichdom aen tasten. waer wt machmen aen mercken hoe groten deuotie dat voermaels onder den kersten ghereest is wat dat doe den clercken verboden wort doen nv ter tijt die vrouwen.

Dagobertus coninck van vrancrijck was een duechdsam man van goeder zeeden. in sijn tijt wert van god sinte dyonisius kerck tot pa rijs ghewijdt.
Sigibertus dagobertus soen wert van sin te amandus biscop vã maestricht ghedoept doe hi xl daghen out was Ende dat kijnt antwoer de mit claerre stemmen segghende Amen.

Oswaldus coninck normannorum coninck van englant scotlant eñ britanien. Dese was een heylich man ende gaf hem seer tot die wercken der ontfermher- ticheyt Hi had ouer all victori Sijn arm mit sijn rechterhant leyt noch heel onghe- quetst bi die stadt bemlamburch Hi wert verslaghen van penda coninck merciorum Mer namaels quam oswaldus broeder die osomy hiet eñ versloech desen pendam Ende dede sijn volck brenghen totter kersten ghelove Ende hi brochte die pictos onder die croen van englant.

Keysers

Dagobertus coninck van vranckrijck Dese versloech die enghels die op dese tijt sassen gheheten waren Hi dodese alle die die lencte van sinen sweerde bouen ginghen Sommighe menen dat dese grote wreetheyt d' fransoeyse ghweest is die saeck van een ewighe twist. haet eñ nijt tusschen den enghelschen ende franssen daer si aen beyden parthien gheen profijt op en rekennen Die goedertieren heer moet seynden die gheest des vredes tusschen hoer ende ons allen.

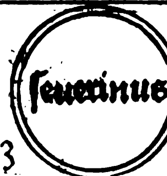
an° mundi — v^m viij^c xxxiij — v^m viij^c xxxiij

Paeusen

Honorius gheboren wt campanien sat xij jaer xi maent ende xvij daghen.

72

73

Romeyn sat een jaer vij maent ende xxvij daghen.

Anno xpi — vi^c xxxiiij — vi^c xxxiiij

Dese honorius was seer mild hi gaf den armen daghelicx veel aelmissen Hi vercierden die kercken ende sonderling sinte peters kerck mit gout ende siluer eñ bedecktse mit metalen tafellen al om Hi maecte sinte agneten kerck daer si leyt Ende oeck sinte pancracius kerck ten weghe Aurelia.

Dese seuerinus was een heylich ende een goedertieren man Hi minde die clergy Ende was mile totter armen behoeff. Eñ seer neerstich int regiment der kercken. want hi der kercken erue ende ander goeden ende ornamenten seer verbeterde ende verbrede.

Magnobodus biscop andegauensis.

Remaclus biscop vā tongheren.

Dat kersten ghelooff verginck inden oesten eñ verbreden hem seer inden westen.

In hyspanien worden veel joden ghedoopt.

Sinte loey was een goutsmit eñ een gheestlick vader van sommighe heylighe mannen die in vranckrijck veel cloesteren stichtede Als Ado Rado Dado. Hi wert namaels biscop nomomensis.

Aurea wert abdisse ghemaect vā sinte loey in een cloester dat hi ghesticht had Si regierde daer iij^c maechden ende leefden seer heylichlick.

Machomet een bedriegher der werlt ende een valsch prophet Dese was des duuels bode ende antekersts voerloper. hi maecte sijn boesheyt ende misery in deser tijt openbaer. hi was een kokelaer ende een snode coopman. hi is ghewordē een prince der moerdenaren. hi vertreckt tot hem mit groter subtijlheyt die van arabien wāt si beswaert waren van den keyser eraclius. hi verwan die vā parsen mit veel meer ander volck welcken hi sinen wet gaff seggende hem seluen te wesen een heylich propheet van god ghesent ꝛc. dat leerde hem een ketter die sergius hiet ende was een verlopen kersten ende een verlopen monick die dese wet ghemaect had Item als iheroboam int oude testament ofnam x gheslachten van dauids huus. so heeft dese machomet oeck ofghenomen tien gheslachten van dauids huus dat is van die kercke xpristi want hi had volna alle die werlt bedroghen Ende des Coninck kaerl mit meer ander princen bi die hulpe van god dat volck nijt bedwonghen en hadden die van desen bedriegher bedroghen waren Si souden dat kersten ghelone al te nijt ghedaen hebben Dese onghelone wess veel tijt ende verghing weder tot noch toe Als tot die jaren ons heren M iiij^c ende lx Mer dat eynde is alleen gode bekent.

Dese Machomet was besuyct van dat vallende euel Eñ om datmens nijt vernemen en soude so seyde hi dat hi dicwijls van een enghel ghevandet ende visitiert wort welckes claerheyt hi nijt en mocht verdraghen daer om soe viel hi ter eerden wert Item hi was van hysmahels gheslachts ghebooren ende hi was een arm coepman. Hi trouwede hem seluen aen een alten rijcken wedue dat sijn nicht was ende hiet hicadinga. hi seyde hoer dat hi messyas was dat is xpristus Eñ doe si bedruct was dat si een besuyct man ghenomen had so troeste hise ende seyde dat hi van een archangel ghevisitiert wert Doe maecte hi sijn wet ende stichtede sijn sect daer Sibilla erithrea of ghescreuen heeft.

Ysidorus een groot doctoer Dese tellet meer dan tseuentich verhande secten van ketters die teghenst kersten ghelone ende teghens die heylighe kerck seer starckelick een ygelick in sijn tijt ghesproken heeft Ende al sijn si vanden heylighen vaderen tot dese tijt toe dampniert eñ verdoemt. hier of leset den decreet xxiiij. q. iij. c. Quidam. dese seynde boden in hyspaengen om machomet te vanghen die daer ghecomen was Mer dat wort hem vanden duuel verboetscapt Also reysde hi van daen.

Alchoranus is een boeck also gheheten Ende wert in desetijt ghemaect van ma chomet ende van sijn drie meysters Welcke die duuel auctoriteyt ende vernuftheyt gaf Die eerste meyster was een jode ende een groot astronimus Die anderde was een ketter ende hiet johannes van anthiochien Die derde was sergius een arrian Dese vi vierde te samen een ommenschelike quade wet. toelatende al dat gheen daer die menschen toe geneyght waren Als gulsicheyt. onsuyverheyt. houerdy. rouery ēc

Keysers Ende al dat pynlicke te doen ende dat quaet te ghelonen was verboden si. waer om ist ghescheit dat si door hoer cracht ēn bedroch in corten tijt alte veel beestelike men schen bedroghen hebben Mer want dese wet seer oneerber was daer om hebben som mighe die eerbaere ghelesen te wesen veel van desen dinghen retractiert Ende dat al te seer loghenachtich was. tot redelicheyt beduyt Van desen machomets bijspul ēn bedroch worden sommighe gheleerde kersten bedroghen die welcke die ander hysto ri nijt ghelesen en hadden. Item waer om dat dese quade mensche gheworden is een wet gheuer sijn tweerhande saken Want god nijt en verhengt dat een mensch van goeder famen soude vanden duuel ghenomen worden dus gaf hi een wet nader mē

an? mūdi schen manier seer redelick Die anderde reden want machomet seer vermetel ende ho ueerdich was. daer om wat die vleyschelike menschen begheerden dat liet hi toe ēn

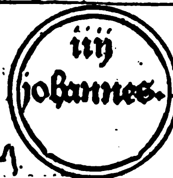
Paeusen gonnet hoer nv dus. nv anders dispensierende Ende van alsulcker vergadering vā menigherley contrari doctrinen ēn leringhe. is dit boeck seer confuys ghemaect so dattet gheens sins en concordiert Ten laetsten wert hi ghedwonghen dat hi sel-

Anno xxi uer seyde ende toeliet datter twaleff dusent woerden waren in Alchorano dat is in dit boeck die loghenachtich sijn Mer die ander punten souden inder waerheyt blij uen staen als hi seyde Dese machomet een valsch prophet starff int jaer ons heren vi^c ende xxij Ende na hem regnierde een die hedilber hiet.

Item die sarracenen hebben onder veel ander boeken oeck een boeck dat Albo-kan hiet welcke auctentijck is bi hoer luden Ende Emphorapa seyt dat hi die bo-de gods heeft horen spreken verstaende bi dese bode gods den valsche machomet.

Item Ebunuusse een vanden sarracenen leeres seyt dat die prophet dat is ma chomet soude ghesept hebben datter veel vanden menschen volmaect souden geweest hebben. Mer van die vrouwen en heefter nye gheen volmaect gheweest dan alleen Maria die moeder Ihesu.

Van deser tijt voert began dat roemsche rijck te vergaen sonder hoep weder te rijsen. want die sarracenen aen namen der romeynen heerscappie in den oesten Ende die gothen namen inden westen ende behieldent oeck namaels Item die sarracenen versloghen van des keysers heer C ende .l. dusent strijdender mannen. Hier moghen wi weder mercken een groot exempel Als datter niet stantaftich ofte duerachtich is onder der sonnen hoep Als wi sien dat dusdanighe macht ende wijsheyt vergaet Die sake hier of is menigherley Sommighe segghen dat die ghiericheyt d' romeynen diemen niet versaden en mocht een saeck was want si die natien die onder hoer saten bedruct ende belast hadden mit een onverdrachlick juck der dienstaftichheyt dat alle princen ende prelaten te scuwen ende te ontsien staet Ende also lang als die romeynen hatede ghiericheyt ende minden eendrachticheyt so waren si die heren van alle die werlt Sommighe ander segghen dat die ketterye welcke inden oesten regnierden een saeck was om dat die keysers ghemeenlike daer woenden. ende dat si mitten verkeerden ver keert ghewordden sijn Noch vertellen sommighe een and' saeck ende segghen dat dit ghebreck quam wt houerdye der princen en̄ der heren die hoer ondersaten versmaden hebbende hoer te wesen honden oft ezels of des gelijck waer om wt schaemte en̄ drovenisse hebben si den princen weder staen werckende dat gheen welcke wi aensien moghen Bi auentuer hebben alle dese saken een saeck ghewe est. want bi dat gheen daer enich dinc sijn oersprong of neemt dat vergaet weder bi dat gheen dat hem contrari is Ende aldus sijn die iiij monarchien vergaen Nv blijfter alleen ende lersts monarchie. welckes toecoemst gode alleen bekent is. Hier binnen dese tijt sijn die heerlicheyden en̄ rijckdommen menichsins verandert in verscheyden plaetzen des werlts.

Dese was ghebooren wt dalmacien en̄ sat een jaer ix maent en̄ viij daghen.

Dese Johannes verloste menich dusent menschen vander dienstachtiger eyghenscap mitter kercken goede en̄ de schatt die hi daer aen te coste leyde. dese liet tot hem brengen die reliquien d' heylighe martelaren vincencij anastasij etc ende settese eerweerdelick binnen romen.

Arnulphus een man van heylighen leuen was hertoech van lorreynen ende was pippinus vader Dese wert namaels een heremijt Ende ten laetsten Biscop vā mets syn heylighe huusvrouwe doda ghinck tot trier in eenre cluse Ende sijn soen clodolphus was Biscop van mets Sommighe willen seggen dat dese arnulphus geweest is des groten karolus oude vader Mer mare seyt anders eñ oeck nader rekening des tijts so en ghelijctet nijt Mer karolus marcellus had een soen die pippinus hiet

Keysers

Ende die pippinus was des groten karolus vader.

Aidanus biscop sinte columbanus discipel was van groter heylicheyt in englant vermaert.

Agilis abt was die eerste monick tot resbaris.

Judocus des conincks soen van britaengen wert een heremijt eñ starff in ponten.

Die sarracenen belaghen iherusalem twee jaer Ende wonnent ten laetsten.

Landoalus een heylich man was sinte lamberts meyster.

Enibertus coninck van englant destrueerde alre eerst in sijn lant die afgoden.

Gyrobertus der gothen coninck brocht veel joden totter kersten ghelove.

an° mūdi — v^m viij^c xliij

van jerusalem Grieck

Paeusen

Dese sat vi jaer v maent ende viij da ghen.

75

76

ghebooren wt tuscien sat vi jaer een maent ende xxvi daghen.

Anno xpi — vi^c xliij

Dese Theodorus was seer bermhertich ende een milt goedertieren minre der armen Hi ordinierde datmen opten paesch auont die paesch keers wyen soude Hi excommunicierde Paulum Biscop van Constantinopel om dat hi openbaerlick den kersten persequierde ende veruolchde.

Dese Martinus was een heylich man. hi wert verslaghen vanden keyser Constans in dier tijt dat die keyser noch ketter was. sijn hoechtijt houtmē op sinte martijns auont Item op een tijt doe hi stonde voer dat outaer. ende een ander sijn sweert ghetoghen had willende hem slaen. ter stont so wert hi blint Item hi dede in der stadt van romen een consilium vergaderen Ende al daer verdoemde hi syrum alexandrum sergium pirrum ende paulum die al ketters waren. waer om seynde hem die keyser Constantinus inder ellenden.

Constantinus was constantinus eracliius soens soen. hi wert keyser na sijns vaders doot Mer in die iiij maent sijns rijcks wert hi van martina sijn stiefmoder en van pirricius den patriarch mit venijnt verghheuen Ende want hi corte tijt regnierde daer om en wert hi in die lini der keyseren nijt ghheset Ende martina regnierde mit horen soen Doe quam dese Constantinus die oeck Constans hiet des voergenoemde constantinus soen Ende sneet martina mit horen soen die tonghe ende die nase of Ende versendense inder ellenden ende hi regnierde xxvij jaer. Dese was een die quaetste tyran ende ketter vol drochs en ghebreck nydich Hi en spaerde die kersten nijt. hi versende die paeus martinum inder ellenden. en daer na versloech hi hem. Hi voerde een strijt teghens den longobarden daer hi off verwonnen wert Ende comende tot romen wert hi van vitelliano den paeus ende vanden borgeren seer eerweerdelick ontfanghen Mer nader weldaet die hem bewesen wert en was hi nijt wel om dancber als een prince betaemt en wel hoert Mer hi bedreeff veel tyranscappen en dede oeck sacrilegium nemende die schoen clenoden die hi veruoerde Waer om wert hi ten laetsten van sijn ridderen in een bat verslaghen om dat si sijn boesheyt nijt langher verdraghen en wouden Aldus starf hi onsalichlick nader tyrannen maniere Ende doe maecten die ridderen enen keyser hiet muciius Mer Constantinus constans soen quam ende nam des keysers purpuer ende regnierde Ende versloech mucium En oeck verdede hi quader doot allen den genen die sijn vader verslaghen hadden.

xxvij jaer

iij Constantinus.

j Eugenius

Romen sat ij jaer viij maent ende xv daghen.

Eugenius was allen menschen goedertieren ende minlick Hi was van groter heylicheyt Ende leyt begrauen bi sinte peter.

Rodoaldus biscop van trier.

Sigibertus coninck van vranckrijck fundierde xij cloesteren. Ende grote vrucht ghescheide in vranckrijck en in englant over die heylighe mannen

Forseus fundierde dat cloester latiniacum.

Foyllanus tymmerde cloester fossense wt ingheuen van sinte ghertruyt Daer hi seluer een martelaer begrauen leyt.

In dese tijt bat een arm mensch een stuck broets om god van enen scipper die scipper seyde En wilt nijt bidden wi en hebben nijt dan steen ghheladen Doe sprack die arme mensch begherende datet al mocht steen worden dat hi ghheladen had Ende dat ghescheide want al wertet in steen verwandelt behouden nochtans alle ding sijn verwe en forme.

Nota weteł dat als enich rijck ofte heerlicheyt turbiert wert so volget daer int ghemeen veel quaets na. want ter dan nyement en is daer die quaden of corrigiert werden als hier voer wel bescreuen staet van die van Assyrien Meden ende Parsen. ende oeck van die grieken en diewijl van die romeynen Mer nv sonderlinghe in dese tijt Want die sarracenen aenvochten ende wonnen affriken en sicilien Ende om dat hoer nyement weder stont so onderden si hoer oeck hyspanien Ren allen

Keysers

canten deden si die kersten naem te niet. In dese turbacie worden alte veel kersten martieriziert die standaftich int ghelooff bleuen Dit was te mael een grote tribulaci Het is certeyn een veruaerlic spieghel dat dese werlt aldus sonder ophouden so yammerlick ghequellet wort Ofs niet hert ghenoech en waer na groten arbeyt en verdriet ten laetsten moeten steruen men most nv oec mit so veel striden en veruaerlike plaghen dagheliex ghequelt sijn Hier om wetet dattet alleen onser sonden scult is en die sijn die saeck deser miserien en yammerheyt. waer om niement en peynst also recht of dit een weerdighe retribuci en wedergheuinghe waer voer so veel sonden als wi dagheliex doen Mer in ghelijckenisse bi die toecomende pijn welcke die

an° mūdi

sondaers ontfanghen sellen sijn dese tribu- v^m viii^c liii

Paeusen

Vitellia-
nus.

lacie als sommige suete bijspeelen Och och wat eynde der ghenre die niet en ghelouen als die wtuercoren hier so veel moeten liden.

ghebooren wt Campanien sat xiii jaer vi maent en ii daghen.

Anno xpi

vi^c liii

Reginulpha een heylich maghet Ende Seuera abdisse hoer suster Ende gheertrudis hoer nicht waren in walslant ūmaert Ende sinte forseus mit sijn twee broeders als foyllanus ende vlcanus waren des coninckes sonen van hierlant ende quamen in walslant.

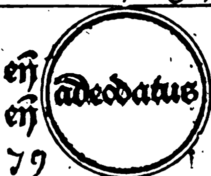
Vitellianus ordinierde ende settede dat sanck d romeynen ende accordierdet inden organen. Dese had des keysers gracie die welcke sijn voervaders hinderlick ende lastich gheweest had. mer dat en vol eynde hi so niet. nochtans en heb ic niet geuonden dat die roemsche kerck i enighe tijt alsulcke heerscappie ghehadt heeft ouer die stadt ēē na des groten constantinus doot als dese keyser den paeus nv verleent heeft Ten waer bi ghevall gheweest bi sommigher tiden diemen patricios hiet die den ghemeen orbaer voer saghen en regierden Mer die waren der weynich Ende dese vitellianus ontfeng voer een grote gracie dat dese quade keyser die preuilegien d heyligher kercken confirmierde die hi nochtans namaels weder brack.

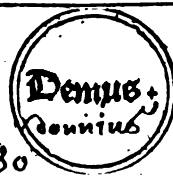
Jn dese tijt sachmen veel viers vallen vten hemel Ende een groten regenboech openbaerde hem dat die menschen meenden als dat die werlt soude vergaen hebben Ende men sach veel grote teykenen so dat die leuendighe menschen verdorrede van anxtuoudicheyt van grote donreslach. blixem. ende van onghewoentlike grote watervloet Ende ontallike grote menicht van menschen ende beesten verginghen. daer na volchde een swaer pestilencie Jtem alle menschen aensaghent dat een goeden enghel ende een quaden enghel des nachtes om romen ghinghen en̄ also menich werff dat si aen een huus clopten so veel menschen storuen daer wt des daghes daer nae. Ende op dese tijt storuen alsoe veel menschen dat die ouders mit hoer kinderen die broeders mit hoer susteren te samen in een kist begrauen worden Die goedertieren heer toent dicwil aldusdanighe teykenen om den sondaren mede te veruieren. Mer och of wi bi exempellen van ander menschen also veruieert worden dat wi die sonden scuweden ende lieten.

vᶜ viijᶜ lxiij

Romeyn

Dese was een romeyn en̄ sat iiij jaer ij maenden en̄ vijf daghen. 79

80 sat iij jaer ij maent ende vijf daghen.

viᶜ lxiiij

Adeodatus was so goedertieren dat hi allen menschen troestede die tot hem quamen En̄ vanden meeste totten minsten liet hise wel ghetroest van hem gaen hi leyt begrauen bi sinte peter.

Dese Demus vercyerde die plaetze voer sinte peters kerck datmen dat paradijs hiet daer hi begrauen wert.

Jn dese tijt wert sinte benedictus lichaem en̄ sijnre suster scholasticaes lichaem veruoert vten berch cassinus tottet cloester van floriacum als die walen segghen. Mer die ytaliaens segghen anders datse noch sijn inden berch cassinus.

Sinte ydulberga des eersten puppinus wedue ter vermaninghe van sinte amandus biscop van tricht louende si gode hoer seluen ende al hoer goet Ende si stichtede te nyuel een cloester En̄ sinte ghertruyt hoer dochter maecte si daer abdisse van dat cloester.

Dese Constantinus was des voerghenoemde constantinus soen. Hi was een goet kersten van ghelove ende satich want hi weder maecte alle die kercken welcke vanden ongheloviighen ketters destrueert waren Als van eraclius sijn ouer oude vaders tiden. hi versoende die grieken ende brochtse totten roemschen kerck. hi ver gadde dat seste consilium. in welcken toeghelaten wert

Keysers

den grieken priesteren ghetrouwede wijff te hebben Ende oeck des gelijck den priesteren inden oesten. mer niet inden westen want die voer ende in gregorius tijden willichlick reynicheyt ontfanghen hadden.

xvij jaer regnierde hi.

Item hier machmen aenmercken hoe vordelick en hoe groot dattet is die duecht de ende goetheyt eens princen tot een goeden ende rustighen staet der kercken ende oeck tot vermering des kersten ghelooues Ende oeck weder om hoe hinderlick dattet is die boesheyt eens quaden princen dat dese twee Constantini als vader ende soen wel bewesen hebben Mer dese Constantinus hoe duechsam dat hi was. hi en

an.° mūdi

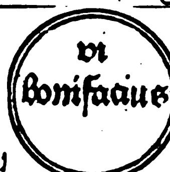
mocht noch en conde die sarracenen ende bul

v^m viii^c lxxiij

garen niet wederstaen dat god also verhengde

Paeusen

Ende die vermaledide sect wort soe verbreet en ghesterct dat die keyser begheerde mit hoer vrede te hebbē betalende jaerlicx tribuyt Ten

Romeyn sat iiij jaer iij maent

81

Anno xpi

lesten so starf hi goeds doot varende tot xpristum Ende wert tot constantinopel begrauen

vi^c lxxiij

Desen Bonifacium en vijntmen niet in sommighe boeken hi wert ghehieten bonifacius die seste Men seyt dat hi die plaetze bi sinte peters kerck volmaect heuet diement paradijs hiet. die saeck hier off waer om datmen hem niet en scrijft in sommighe boeken en heb ic niet moghen vijnden.

Clodoneus Coninck van vranckrijck dese ondecte sinte dyonisius lichaem mit onweerdicheyt ende brack een been wt sijn arm Ende nam dat dieffsche wijs na hē waer om wort hi bisinnich en rasende.

Sinte leodegarius wort ommenschelijken ghepinicht Sijn oghen worden wtghesteken. sijn tonghe ende sijn lippen worden off ghesneden. en ten laetsten wert hi onthoeft van ebroyno ende starff een heylich martelaer doende veel miraculen.

Nota weset datter sess principael consilien en heylighe vergaderinghen gheweest hebben welcker auctoriteyt ghelijck is den ewangelien want die waerheyt ewangelien werter doer verclaert En die sess consilien sijn ordiniert gheneest teghens sess principael kettery mit hoer ketters die hoer alte sterckelick versettede contrari der heyligher kercke want si mit hoer subtijlheyt den simpellen menschen bedroghen Ende doer hoer tyranscap den volstandighen vervolchde en piniehde. en den cleynmoedighe vervieerde. Item van dit seste consilium wert verdoemt die kettery der monachelitien die in cristo versaken twee naturen ende twee willen.

dat. vi. consiliū tot constantinopel

In dit seste consilium waren te samen vergadert ijc ende lxxxix prelaten om te verdoemen die kettery der monachelitien Ende is van ghelijcker auctoriteyt als die iiij voerscreuen.

Theodotus archibiscop van englant.
Chilianus een heylich biscop.

---

sicilien

Agatho.

Syculus sat ij jaer vi maent 82

Senesius lugdunensis.
Mayelendis maghet ende mr.
Amathus wert inder ellenden ghesepnt.

Dese Agatho was een heylich man Hi custede enen lazarighen mensche die terstont ghenesen wert. hi versoende die kerck van rauennen die langhe tijt rebell geweest had ende quam nv om onderdaen te wesen der kerck van romen Dese gheboet bi consent des keysers te celebrieren dat seste consilium in welcken die grieken na menigherley plaghen weder quamen tot ghehoersamheyt des roemischen stoels. wāt ghelijck dat yemant hem gheeft tot sijn ouerste so vijnt hi sijn ondersaten weder tot hem die gode ende sijn prelaten wel onderdanich is. die sel oeck in sijn ondersaten gode ghehoersamheyt vijnden Ende wie dat contrari doet die vijnt des ghelijck weder om. dit is die wet des godliken rechtueerdicheyts.

Cesaria coninghinne van parsen quam heymelick tot constantinopel ende liet hoer dopen Ende die keyser constantinus wort heer pete Dit horende hoer coninck gheboede hoer dat si soude weder comen Mer si en woude dat nijt doen ter tijt toe dat hi seluer quaem mit xl ridderen ende liet hem oeck dopen om mede dat kersten ghelooff aen te nemen.

• anno 680. is er noch tot Constantinopolen een consilium gehouden van 289. bisschoppen.

Dat rijck der bulgaren neemt hier oerspronck daer die romeynen seer of destruieert worden want si wt sichien quamen ende aenvochten dat rijck van tracien.

Callinitus vant dat vuer dat inder zee brant Ende die romeynen verbrande der sarracenen sceep.

Theodericus coninck van vrancrijck dede veel tyranscappen Ende hi wert namaels seluer verwonnen van pippinus.

Keysers

In dese tijt openbaerde hem inden oesten een grote sterre Ende daer na volchde een grote pestilencie Ende in campanien was een berch die vuer wt gaff.

Sinte berta martelaer ende abdisse was in walslant vermaert.

Bathildis coninghinne van vranckrijck wert een nonne in een cloester.

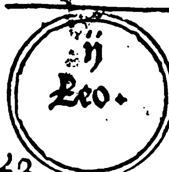
Preiectus ende Marinus martelaers mit hoer knecht.

Coninck Adiulfridus wert monick Ende namaels biscop ludifridensis.

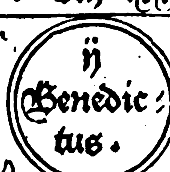
Ediltrudis coninghinne van englant had drie mannen ghetrouwet ende bleef nochtans maghet Ende noch veel meer ander heylighen waren in dese tijt vermaert.

an° mundi — v^m viii^c lxxxiii

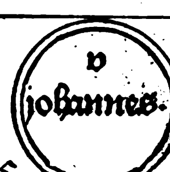
Pauwsen

Spanius sat .iii. jaer .x. maent ende xvii. daghen.

Romeyn sat ii jaer x maent.

Syrus sat vi jaer x daghe.

83 84 85

Anno christi — vi^c lxxxiiii

Dese Leo een heylich man was in grieker ende in latijnscer talen seer wijs ende een wel sprekende gheleert man Totter armen behoeff was hi goedertieren van herten ende seer sorchuoudich hi ordinierde datmen inder missen allen ghelouighen menschen soude die paess gheuen na agnus dei Sijn hochtijt houtmen opten derden dach van julio Hi leyt begrauen in sinte peters kerck.

Dese benedictus was in allen werken seer duechsam sijn leuen concordierde mit sinen naem want benedictus is te segghen ghebenedijt. hi was ghebenedijt van name ende van heylicheyt sijns leuens In sijn tijt was een swaer lastige starft Dese wert paeus ghecoren ende ghemaect vanden goedertieren keyser Constantino Dese eer is dicwijl den keysers gheschiet van die heylighe kercke om menigherley saken wil.

Dese johannes van anthiochien was een strenge man seer saticht ende wel gheleert.

Justinianus was des iiij constantinus soen. hi was seer goet. vroet. en̄ milde. hi vermeerde dat roemsche rijck seer. hi eerde die dienst der heyligher kercken Ende hi maecte veel rechten Mer namaels woude hi te niet maken dat vi consilium welke sijn vader gehouden had En̄ hi woude sergium den paeus mit die heylighe kerck turbieren Daer om int x jaer sijns rijcks wert hi van leo patricius tyberius ende gallintus van sijn rijck be-

ij Justinianus.

x jaer

worpen ende sneden hem sijn nase ende sijn tonghe of ende

constātinus soen

versepnden hem inder ellenden te ter soen Doe ghesciede grote turbaci inder kercken vanden ketters ende scismaticos dat sijn die twist ende tweedrachte maecten Item wetet dat als ghewelt gheschiet inden ouersten princen so vermenichuoudighen die quade werckers wanter dan niement en is diese van hoer quade wercken corrigiert en̄ bedwingt Dat heeft die heylige kerck seer dick besocht Ende na dat justinianus verdreuen was doe aenveerdent mit ghewelt dat rijck dese twee als leo ende tyberius die onder malcander worden twistende.

v^m viij^c xciij

86 Zenon (conon)	Romeyn (uyt tracien) sat ij jaer xi maent ende ix daghen.	87 j Sergius.	syrus (van anthiorgien) sat ix jaer viij maent ende xx daghen.

vi^c xciij

Dese Zenon was een seer heylich man die nymmermeer hem en onderwant van weerlike saken. hi had eē engels aenschijn hi was eerweerdich. graeu van haer. seer bequaem van zeeden. ende leyde een gheestelick leuen. hi was waeracht ich van woerden. simpel van moet. Dese wert eendrachtelick gecoren oeck bi dat gemeen consent vanden leken. Daer was te voren grote twist want die clercken coren petrum archibiscop Ende die ghemeent coren theodorum priester Mer die heylighe gheest vermichdese dat si eendrachtelic desen eerweerdighen zenon coren ende paeus maecten.

Sergius was een man van groter heylicheyt Ende inder electi om paeus te kyesen was grote twist. want dat een deel vaden clergy coer theodorum priester Ende dat ander deel vercoer paschalem Mer wt die wil des heren quamē die parthien ouer een en̄ coren desen eerweerdigen sergium Dese sergius wt eenre openbaringhe van god vernoerde hi dat lichaem des eersten leonis paeus en̄ brochtet tot wirsenburch Item hi doepte die coninc van englant. die oeck der sassen coninck was Item hi ordinierde datmen inder missen soude singhen drie werf agnus dei. hi wert begrauen bi sinte peter.

Pipinus die eerste hertoech van vranckrijck had veel tijts victori hi verwan die vriesen. hi was een goet kersten man en een sonderling beschermer der kercken gods Mer in een punt dwaelde hi om dat hi een wijl tijts in ouerspul leefde Dese pipinus had te colen een borch datmen capitolium hiet en nu ter tijt onse vrouwe kerck is welcke die eerweerdighe plectrudis sijn wijff coninghinne van vranckrijck fundiert ende mit coninckliker eeren verierde Item hi brocht die vriesen totter

Keysers

kersten ghelove Item i dese tijt was oeck vermaert die heylighe maghet Noyeburgis hoerre keyder dochter die hoer lichaem te colen rustet blinckende ende wercken de veel miraculen.

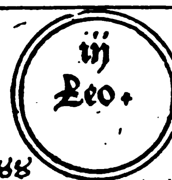
In dese tijt was een seer grote twist inder heyligher kercke wāt dat consilium tot aquilegien en woude niet ontfanghen dat vi consilium welcke ghehouden wert te constantinopel van justinianus den keyser ende vigilius den paeus Mer sergius die paeus verenichde die tweedracht weder.

an° mūdi

Paeusen

Anno xpi

In dese tijt begonsten die spaengers alte vromelick te striden teghens den sarracenen En si worden merckelick van god gheholpen. want si hoer lant dat cleyn is te ghelijcken bi heel affriken beschermde doer hulp ende bistant des gloriosen apostel sinte jacob van welcken si noch da ghelijcx grote troest ende hulp aen vinden.

Romeyn sat ij jaer en xi maenden.

Dese Leo wert paeus biden procuratuer van romen. hi wert niet ghe set inder cronijcken van romen noch inden ghetael der paeusen want hi tonrecht paeus wort Ende daer om hietmen hem inden decreet die navolghende derde leo Men vijnt oeck niet bescreuen dat hi yet quaets bedreuē heeft.

Int jaer ons heren vi^c xcij verwan pipinus coninck vā vranckrijck radboden den hertoech van sassen inden strijde Ende hi seynde willibroerdum den volcke te prediken.

Sinte willibroerdus quam in vranckrijck mit xi ghesellen int jaer ons heren vi^c en xc. hi predicte den vriesen int jaer vi^c xcvi. hi wert vanden paeus sergius ghemaect archibiscop van utrecht. hi starff int jaer ons heren vij^c xxxvi opten seuenden dach van nouember Ende wert begrauen in sinte benedictus cloester dat hi ghesticht had int bisdom van trier ghehieten epternacum.

Sinte Lambert des greuen Aprijs soen wert nae veel wercken der heylicheyt martieriziert vanden hertoch van arranien gheheten dodo. want hi seyde dat sijn suster alpayda en was pippinus ghetechte wijf niet want hise trouwede dier wijls dat sijn wijf plechtrudis noch in levendighe live was.

Die coninc vā englant of van sassen wāt die sassen hadden englant ghewonnen Dese quam tot romen ende wert vanden paeus sergius ghedoept Ende corts daer nae starff hi te romen Eñ van dier tijt voert so wiess dat oude coninckrijck van britanien.

Beda een eerweerdich priester van groter autoritëyte was in dese tijt in englant vermaert. hi heeft veel scriften after ghelaten. hi was een trouwe arbeyder inden wijngaert der heyliger kercken tot sijn ouden daghen toe.

In dese tijt wert vrieslant bekeert ende ghebrocht totter kersten ghelove van sinte willibroerdus archibiscop van vtrecht die daer eerst predicte.

Sinte Oda greefin van aquitanien was omtrent dese tijt van groter heylicheyt vermaert.

vi johannes. mē 89

Grieck sat iii jaer ii maenden ende xviii daghen.

Johannes die vi was een heylich man ende starff martelaer Mer van wien of om wat saken dat hi martelijt wort en vijntmen niet inder hystorien beschreuen. Men meent dat hi ghedoot wort vander lonbarden hertoghen als van beneuentano ende spoletano om dat hi die rechten eñ priuilegien der kercken woude beschermen. beyde dese hertoghen quelden die kerck mitter kercken goeden wāt si die naeste ghebuer waren ende veel werter geuanghen Dese johannes leyt begrauen bi sinte sebastiaen totten catacumbas.

Twee ewalden priesters dese twee quamen wt englant in westphalen om daer dat woert gods te prediken Ende doer hoer ghebeden beworuen si dat wt een steen rotse een fonteyn sprang in een dorp gheheten laer Ende si wijde die stede gheheten die heylighe camp totter armen behoef daer dicwijl wonderlike dinghen ghe schiede den ghenen die yet doen wouden teghent testament der heylighen ende worden daer wonderlike ghepläecht Eñ dese twee ewalden werden daer ghemeenlick ghenoemt die heren vanden heylighen camp.

Dese twee als leo ende tyberius worden onder malkander twistende Ende tyberius hielt victori want na dat leo iij jaer regniert had wert hem sijn nase of ghesneden ende inder ellenden ghesent Ende doe regnierde tyberius.

Keysers

Dese leo ende tyberius worden ghevangen van justinianus den waerachtighen keyser doe hi weder quam van daen daer hi verdreuen was mit hulpe des coninc trebelle vanden bulgaren Ende hi dede se slepen bider straten ende also onthoefden. Ende also dicke ende menichwerf datter een drupel bloets viel wt sijn nase soe dede hi daer een verslaen die van horen bloede was.

ij Leo. iij jaer

Dese saten mit ghewelt

iij Tyberius vij jaer

In dese tijt hebben die romeynen veel sarracenen verslaghen.

Sinte michiels kerck wert inder zee op een berch ghetymmert die nv sinte michiels berch hiet.

an° mũdi — vᵐ ixᶜ iij

Paeusen

Johannes was gheboren van romen hi sat iij jaer vij maent en̄ xviij dage

vij johannes.

90

Romeyn dese sat xx dage

sysinnius

91

Anno xpi — vijᶜ iiij

Johannes die vij was een gheleert en̄ een wel sprekende man. hi tymmerde in sinte peters kerck een capell van onser lieuer vrouwen daer hi onder dat outaer begrauen wert.

Dese sysinnius leefde weynich tijts. Ende hi had grote twist teghens dioscorum En̄ nae sysinnius doot wert die twist continueert tusschen bonifacium ende dioscorum Ten laetsten doe dioscorus starff die dat paeuscap mit ghewelt ghehouden had doe wert bonifacius restitueert Ende dese en werden int ghetall der paeusen niet ghetelt want om der twisten wil ismen twiuelachtich of si sinte peters waerachtighe navolghers gheweest hebben of en hebben.

Die vij twist ende tweedracht inder heyligher kercke ghescliede tusschen sysinnium ende dioscorum dat van hoer nasaten continueert wert Ende in dese tijt was een grote turbaci inder kercken want also wel int keyserscap als int paeuscap was een scandelike tweedracht ende twist.

Westphalen wert vanden twee ewalden totter kersten gheloef ghebrocht die daer eerst predicten en̄ worden daer na martieriziert int graefscap van hoey bi die stadt van bremen. hoer lichamen worden tot colen veruoert.

Dit is die seluer justinianus die hier voer staet Mer hi wert hier anderwerff gheset want hi in dit jaer weder keyser wert Ende hi versoende hem mitter heyli-gher kerck doende grote penitencie Mer wāt hi hem seer wreetlick wraecten tegens sijn vyanden so dat hi oeck die onnosel kinder woude doden daer om wert hi versla-ghen mit sijn soen die vā hem ind ellenden geseynt was.

Justinianus con- vi jaer

stantinus soen

philippus ketter. een jaer vi maent.

Sinte hubert ouermoerde dat bisdom van maestricht mit sinte Lamberts lichaem tot ludyck.

Philippus was een ketter ende re-gnierde weynich tijts. eñ want hi sinen heer verslaghen had daer om verghinck hem qualick Hi wert van anastasius geuanghen die hem sijn oghen wt stack ende regnierde voer hem Hi ghebode datmen alle pictueren soude vter kercken nemen.

vii ix viij

Constantinus.

Dese was ghebore wt sy-rien ende sat vij jaer eñ xv daghen. 92

vij viiij

Dese constantinus was also oetmoedich eñ goedertieren dat hi van allen men-schen ghemint was Hi wert vanden keyser justinianus ontboden dat hi soude co-men tot constantinopel bi hem als hi dede Ende doe hi daer quam wert hi mit gro-ter eeren ontfanghen Ende doe hi op enen sonnendach in sinte sophien tempel cele-brierde gaf hi den keyser justiniano dat heylich sacrament Ende doe sloech die key-ser sijn aenschijn inder eerde biddende den paeus dat hi voer sijn sonden woude bid-den Ende hi vernywede alle die priuilegien der romischer kercken Dese paeus con-stantinus beriep ende bewees philippum den keyser een ketter te wesen wāt hi had die beelden der helighen vter kercken doen nemen Item dese Constantinus starff ende wert begrauen in sinte peters kerck in vaticano.

Karolus marcellus pipinus soen had ontallike grote ende veel victori teghens den ongheloighen bi die hulpe van god Hi was in allen een glorioess triumphiera ende verwinre Mer want hi die gheestelike goeden tot hem nam om daer mede te striden wort sijn siel inder pinen der hellen ghesien vanden heylighen Eucherius.

Keysers

Anastasius was een goet kersten man Mer want hi philippum sijn oghen wtghesteken had daer om vocht theodosius teghens hem en̄ verwan hem Namaels wert hi priester ende leefde in rusten ende in vreden.

Anastasius. kersten iij jaer

Theodosius. kersten een jaer

Theodosius was een goedertieren kersten. hi regnierde mit oetmoedigher herten Ende leo die seer machtich was sette hem van sijn rijck daer na wort hi clerck en̄ volbrocht sijn leuen in vrede.

an° mūdi

Paeusen

ij gregorius

93

Gregorius gheboren wt syrien sat xvij jaer. vij. maent ende xx daghen.

Twee coningen wt englant quamen te romen en̄ worden monicken dienende den onstarfliken here ihesu xpristo.

Anno xpi

Dese gregorius was een reyn cuysch man inder scrifturen wel gheleert ende een welsprekende man stantaftich van sinnen Een sorchuoudich beschermer d' gheestliker dinghen En̄ teghens der kercken vyanden een starck voervechter Item weet dat in desen tiden begonsten die paeusen meer dan si ghewoentlike waren in tijtliken dinghen hoer teghens den keyser te versetten om hoer ongheloefs wille Ende mede dat rijck te vernoeren van dat een volck totten anderen na dien dattet die tijt wt eyschte Van desen gregorius wort die keyser leo excōmunitiert om dat hi die beelden der heylighen barnde En̄ die keyser leo ghebot den paeus dat hijt oeck soude doen Mer gregorius dede stoutelick contrari niet vraghende na des keysers ghebot Aldus wortet bekent dat die principael saeck van die destructi des keyserrijcs is gheweest kettery Ende daer om aenhing dat ghemeen kersten volck den paeus ende dwonghen den keysers hoer tyranscappen ende kettery te laten.

Dese leo want hi machtich was so versettede hi theodosium en regnierde voer hem Hi wort verleyt ende bedroghen van enen die vanden ghelove ghevallen was ende hi ghebode te verbernen die beelden ons heren ende der heylighen waer om wert hi gheplaecht in striden ende in pestilencien ende mit veel ander ongheluces. hi wert vanden paeus gregorius die iij ghestraft. mer hi bleef verhart i sijn boesheyt daer om scheyden hem vanden keyser al ytalien ende hyspanien ten gebode des paeus gregorij Ende om dier saken wil worden veel kersten ghemartelijt Ten laetsten starf hi yammerlike in sijn ongheloef.

iij
Leo en sijn soen Constantinus.
xxv jaer. Ketter

Aripertus der longobarden coninck was een goedertieren bermhertich en rechtveerdich man Dese was ghewoenlick heymelick te gaen doer sijn rijck om te ondvraghen ende te vernemen wat rechtveerdicheyt sijn dienres den volcke deden Dit is een goet exempel.

vij^c xxiij

In dese tijt began die kettery van sommighen die die beelden der heylighen welke der leken boeken sijn wouden of nemen recht oft afgodye gheweest waer. dit quam wt ingheven der sarracenen Aldus blijcket hoe dat die heylighe kerck altijt ghe= oefent wort.

vij^c xxiiij

In dese tijt wert bekeert Rabbodus die een hertoch der vriesen was Ende doe= men hem dopen soude Ende hi den enen voet inder heyligher fonteyne had gheset. doe vraechde hi of dat meeste deel sijnre ouderen inder hellen of int paradijs waren En doe hi hoerde dat si meest verdoemt waren trech hi sijn voet na hem ende seyde Tis vrolijker bi veel gheselscap te wesen dan bi luttel ende so wort hi bedroghen vanden duvel die hem veel goets ghelooft had tot veel jaren. mer hi starf haestelick des der den daghes Certeyn hi en kenden te voren dat liden der hellen niet. voerwaer voer= waer het was quaet jock Mer sijn soen wert van sijns vaders haestighe doot ver= veert ende bekeerde hem.

Constantinopel wert in dese tijt beleghen vanden sarracenen Ende wert weder ghelost ende ghevryet van onser liever vrouwen maria Item op dese tijt wert enen heremijt ghetoent een wonderlick visioen van joseph die onser god int graff leyde Ende na weynich jaren storven al daer iij^c dusent menschen van die pestilencie.

Die sarrasynen hadden in dese tijt voertghoet in hoer quade wercken. Si hadden heel hyspanien onder daen. Ende si souden walslant aen ghecomen hebben ten waer dat karolus martellus hoer niet wederstaen en had En karolus verwan veel tijts den sarracenen Ende op een tijt verslerch hi meer dan drie hondert dusent sarracenen Ende van sijn volck wort alleen xv hondert verslaghen.

Keysers

Sinte augustinus lichaem wort in dese tijt vervoert vā sardinien tot pauyen vanden deuoten coninck der longobarden die luitprandus hiet.

Egidius een heylich abt quam wt grieken in walslant.

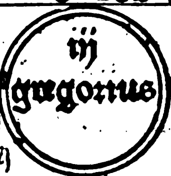
Germanien wort ghebrocht totten kersten gelove vā bonifacius biscop die daer eerst predicte ende ghesteynt was vanden paeus gregorius die anderde.

Sinte benedictus cloester wert reformiert inden berch Cassino Ende sommighe rijcke cloesteren worden in almanien ghesticht.

Lebuinus een heylich priester was wt englant ende predicte inder velue en̄ na maels den ouden sassen dat sijn die westphalings Sijn lichaem leyt te deuenter.

an° mūdi v^m ix^c xxxiij

Romeyn

iij gregorius

Pelagius coninck van hyspanien began bi grote mirakel sijn rijck te reformieren.

Paeusen

dese sat x jaer viij maent ende xxiiij daghen.

Germanus wert verdreuen.

Hermynus biscop lobiensis.

Anno xpi vij^c xxxiij

Dese Gregorius volcht eerweerdelijc den voerghenoemde gregorium inder name ende oeck in heylicheyt van eenre minnen en̄ stantafticheyt. hi wederstont vromelick den keyser ende hielt victori. hi nam karolum in sijn hulp teghens den longobarden. hi ordinierde tot vyennen een archibiscop. hi heeft totten Canon der missen ghedaen quorum hodie solempnitas in conspectu tue maiestatis celebratur &c.

Cyrus biscop van constantinopel wert om tkersten ghelove verdreuen.

Cesarius biscop arelatensis leerde die monicken.

Egberch was een heylich man ende quam wt hierlant in walslant.

Albinus biscop andegauensis.

Eucherius biscop van oerliens.

Wolfranus biscop zenonensis.

Agilophus biscop van colen.

Guericus biscop zenonensis.

Petrus biscop damascenus en̄ mr.

Bonifacius mit .lij. ghesellen wert martelijt vanden vriesen in vrieslant. Sijn lichaem wert begrauen in een cloester gheheten fulden vā sinte benedictus oerde int bisdom van mens dat hi ghesticht had int jaer ons heren vij^c .lij. Hi liet dat bisdom van mens ende quam tutrecht ende wert archibiscop ende leefde xvi jaer daer na.

Constantinus leonis seen began te stryden doe hi ghedoept wert vanden patriarch germanus daer hi in bewijsde dat hi soude wesen een grote scandalizatie inder heylighen kercke Item hi persequierde die wetten welcke va sijn vaders ghesetwaren ē hi gaf hem alle die tijt sijns leuens tot wijchelinge. afgodye. ē tot oncuyscheyt Hi beriep een consilium tot constantinopel van iij^c ē xxx bisscoppen ē ghebodt of te nemen alle die beelden der heylighen Ende hi scandalizierde die heylighe kerck ē vervolchde so seer den clercken leken ē monicken dattet scheen dat hi verwoeder was dan dyocletianus in sijnre persecucie. Hi mach men also wel wel seggen dat ter nauwe keyser ofte heyden gheweest is die der so veel ghedaen heeft Ende die patriarch va constantinopel die een valsch man was consentierde met hem in allen dinghen Ten laetsten wert hi vanden brant gods gheplaecht Ende hi riep doe hi noch in leuende lijf was Ic bin ouergheleuert den helschen vuer ende also starf hi seer onsalichlicken.

v Constantinus.	xxxv iaer

vij^c xliij

zacharias. Greeck sat x iaer iij maent ende xv daghen. 95

ij Stephanus Romain sat 4 dagen 96

vij^c xliiij

Dese zacharias was een goedertieren man verciert mit veel duechden. Hi wert van allen menschen ghemint om sijnre sachtmoedicheyt. Wil hi offsette de coninck hildricum ē verdreef hem wt sijn lant Ende in sijn stede settede hi weder pippinum want hi den volck nutter ende profijtliker was. Hier mach men mercken hoe groot dat in dese tijt des paeus macht gheweest is doe hi dat vermaerde rijck verwende vanden waerachtighen erfghenamen ende brochtet om redeliker saken wil tot pippinum Dese zacharias ouersettede dyalogum gregorij vten latijn in griecx. hi starf ende wert bi sinte peter begrauen.

Binnen Romen wort een generael consilium ghehouden vanden paeus gregorius die iij in welcke te samen vergadert waren omtrent dusent bisscoppen die al ghelijck confirmierden datmen die beelden der heylighen sal eeren ende in groter weerdicheyt houden. Ende si condempnierden allen den ghenen die contrari deden in woerden of in wercken.

Karolomannus was pippinus broeder ē des groten karolus oem. dese wert beruert mitter vreesen gods. ende hi liet sijn rijck ende wert monick

Rachis der longobarden coninck wert vanden paeus vermaent dat hi den Romeynen niet meer en soude persequieren Hi was den paeus ghehoersam en liet sijn rijck ende wert monick Doe nam Aystulfus sijn broeder dat rijck aen hem.

Hildericus coninck van vranckrijck gaf al sijn goet den armen Hi liet sijn rijck ende wert monick Dese coninghen worden bi auentuer beweghen van die verueerlike verdoeming karoli marcelli Ende oeck om dattet seer periculoes is hoghe staet te voren ende grote macht te hebben wanter weynich sijn diet regieren na sijn (Keysers) wele heren Hoe veel dat karolus marcellus ghedaen heeft voer dat kersten gheloef dat is wel kenlick Nochtans om eenre sake wil wert hi ewelick verdoemt etc.

In die vryheyt carturcensi wert vanden heer ghewijt een cloester in tegenwoerdicheyt des paeus stephani ende des coninckx pippini.

Remigius archibiscop rothomagensis vermaert van groter heylicheyt.

Sinte siluesters lichaem wort veruoert te monaculum.

an° mūdi	v^m ix^c liij	
Paeusen	Sinte jans baptisten hoeft wort ghebrocht in aquitanien Ende veel vā pippinus vrienden die inden strijt verslaghen waren worden ter stont weder leuendich.	 Romeyn sat vijf jaer en xxviij daghen.
Anno xpi	vij^c liiij	

Dese stephanus den paeus was in allen dingen der heyligher kercken seer nut en orbaerlick in woerden ende in leringhen seer strenghelick regierende die gheestelicke ende tijtlicke goeden. hi was een beschermer der armer menschen. dese salfde pippinū tot een coninck van vranckrijck ende seynde hem teghens den longobarden om die te bedwinghen weder te gheuen d kercken goeden die si langhe tijt mit onrecht onthouden hadden welcke also ghescyede Item hi veruoerde dat rijck vanden grieken totten francen.

Lullus een alten heylighen man navolchde bonifacium int bisdom van mens.

Drie martelaers worden vā romen in walslant ghebrocht als gorgonius wert ghset in gorzia Nabor in hilliriaco Ende nazarius in losrisham.

Sinte sturmus die eerste abt uuldensis was in dese tijt vermaert.

Gregorius biscop van vtrecht seynde sinte lebuinum marcellum ende willehadum tot deuenter te prediken dat woert gods den ouden sassen al daer starff hi opten xxv dach van augusto.

In dese tijt ghesciede veel wonderlike dinghen Item in syrien was een wonderlicke groot eertbeuinghe so datter sommighe steden versoncken Ende sommighe ander steden die op berghen stonden scheyden hoer van dat ghebercht ende ghinghen staen op ander effen plaetzen wel sess milen verre ende si en braken niet Item in mesopotamien scheerden dat eertrijck wel twee milen lang Item een mule sprack woerden ghelijck oft een mensch ghesproken had Item vanden hemel viel asch Item in die zee pontico was dat water bevroren xxx cubiten dick en wel hondert milen lang Ende daer op so viel snee xx cubiten hoech ghelijck een berch. dese vorst was wonderlike groot Item schietende sterren vielen vter lucht dat die menschen worden veruaert menende dat die werlt soude vergaen hebben Siet int spieghel der hystorien Ende wat wonderlike veranderinghe dese teykenen prenostiaerden ende beetscapten. dat bewijsen ons wel die navolghende tijden.

vii ix c lxiiij

Romeyn sat x jaer en een maent.

98

Karolus magnus was een edel heerlick jonghe en began te regnieren in vrancrijck Hi was pippinus soen En sijn moeder hiet berta.

vij c lxiiij

Dese paulus was een heylich ende sachtmoedich man. hi ordinierde hoedatmen den dienst gods soude houden inder vasten Dese plach inder nacht te gaen mit luttel dieners om den siecken. den armen. ende den ghevanghen te visitieren die hi hoer noottruft besorchde. weduwen ende wesen quam hi te hulp. Hi woende bi sinte paulus om der groter hetten wil die somers te romen was ende al daer starff hi Mer die romeynen begroeuen hem mit groter eerweerdichept in sinte peters kerck.

Gengulphus martelaer ende ridder was in bourgoengen vermaert Dese coft een fonteyn in vrancrijck ende leydese in bourgoengen datse daer water wt gaff. Item doe hi scheyde van sijn wijff die in ouerspul leefde wert hi van een clerck verslaghen die bi sijn wijff in ouerspul satt Ende om dat gengulphus wijff die miraculen welcke hi dede bespottede segghende ist dat gengulphus mirakel doet so singt mijn eerss Ende dat ghesciede also Want als hi mirakel dede so sang hoer eerss Ende sonderling opten vridach en liet hoer eersgat niet of ten sang altijt om dat si op sulcken dach dat dwaes woert ghesproken had.

In dese tijt wert dat rijck van romen aen tween ghedeylt want die paeus ste-
phanus brocht ytalien &c aen karolum magnum die noch een jong was En con
stantinus behielt mit groten arbeyt grieken mit meer ander rijcken die ouer dat
meer ghelegen waren.

Keysers

Die Turken die wt die berghen van Caspien gecomen waren alsmen seyt had
den dat meere armenien belegen Ende doe si aen die pestilentie te mael veel storuen
wert hoer geraden vanden kersten dat si op hoer hoeft een teyken des cruces souden
laten scheren en doe cessierde die plaghe En die manier behielden si noch namaels.

Hier hebben gheweest bloedighe tijden ende aen allen canten seer verstoert wāt
die sarracenen. heyden en oeck die kersten hadden onder malcander veel groter strij
den van welcken karolus magnus was bi die hulpe gods een heerlick triumphierer
hoe wel dat hi seluer veel volcks verloer hier of ouerleset die hystorien die vā hem
bescreuen sijn.

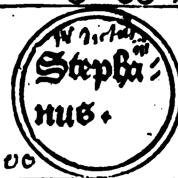
an° mūdi	v^m ix^c lxxiij

Paeusen

Romeyn
Dese sat ij jaer
ende een maent

99

100

Ycalus
sat iij jaer vijf maent
ende xxviij daghen.

Anno xpi	vij^c lxviij

Constantinus was een leeck en wert schielike priester ende paeus mit ghewelt. en mit grote scandalizacie re-gierde hi die kerck Mer bi neersticheyt der kersten menschen wert hi wt sijn stoel ghestoten ende sijn oghen wt ghesteken Item dese heeft geweest die vijfte paeus vā quader famen Aldus wort die heylighe paeus stoel in alre eerweerdicheyt ende heylicheyt vanden heylighen gheest bewaert.

Stephanus beriep een Consilium wt gallien en ytalien te romen Ende die dinghen die van constantinus paeus voerghenoemt gheordineert waren maecte hi te niet als doepsel crisdom &c. Ende die van hem ghewijt waren en die heylighe graden ontfanghen hadden die ontwijde hi weder hi starf en wert begrauen in vaticano.

In dese tijt ghesciede een verueerlick exempel tot tours. want op een tijt doe die monicken van sinte martijns kerck in groter werscappe ende ghenoechte saten worden si alte samen van enen enghel ghedoot Mer een alleen wtghesondert Doe quam Alcwinus ende reformierde dat cloester.

(den 5 paus van quaedr fame.

Hier was vranckrijck ende al gallien in sijn bleyen ende triumphierden ouer al also wel ouer dat ghebercht als ouer zee ghelijck hier voermaels die romeynen plaghen te triumphieren ꝛc. Ende dat rijck der gothen en dat rijck der longobaerden ghing te niet welcke sijn oersprong ende beghinsel nam omtrent die jaren ons heren twee hondert ende vijftich.

Ludgerus een seer heylich man vermaert of hi die anderde moyses gheweest waer want van die tijt dat hi geboren wert was hi den here gheheylicht. hi brocht ontallike veel volcks totten kersten gheloue. hi was der vriesen ende der sassen apostel vernaemt Item hi was die eerste biscop van munster. hi stichtede veel cloesteren ende was vermaert in veel miraculen Ten laetsten starff hi in billerbeke Mer sijn lichaem wert veruoert te wedernam ende wert daer begrauen int jaer ons heren ijᶜ ende. l. of daer omtrent.

Alcwinus een alten gheleerden man was van groter heylicheyt vermaert. Hi was karolus magnus meyster Ende hi heeft veel scriften ghelaten.

Romeyn
dese sat xxiij jaer x maenden
ende xviij daghen.

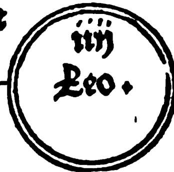
101

Dese Adrianus was een seer edel en machtich man. hi volbrocht veel dingen seer heerliken Ende alst schijnt so en heeft voer hem sijns ghelijck niet gheweest in tijtliker glorie ende rijckdom. hi tymmerde die mueren ende die toernen die verdestrueert ende veruallen waren Item hi celebrierde seer feestelijken twee consilien. hi stichtede veel cloesteren en kercken Ende ter bede van desen adrianus so bestrydde karolus magnus die longobaerden in pauyen ende veng den coninck desiderium mit sijn wijff Ten laetsten starff dese salighe paeus ende wert begrauen bi sinte peter.

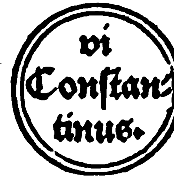
In dese tijt ghescchiede in syrien een mirakel in een stadt gheheten birucho dat die joden vonden een beelt ons heren in eens joden huus Ende alle die lasteren welcke die joden onsen heer deden opten goeden vridach. deden si nu sinen beelde Ende doe si in des beeldes side staken quam daer bloet ende water wt dat si ontfenghen in een pulle ende wat siecken dat si hadden die daer mede bespreenckelt worden die worden van hoer siecte ghesont. dit siende die joden worden bekeert en ontfenghen dat doepsel.

Dese keyser leo was quaet mer niet als sijn vader Hi was verwoet van ghie-
richeyt Ende hi begheerde een krone die eenre kercke toebehoerde daer een Carbun
kel in stont Mer doe hise op sijn hoeft dwech wert hi van een zwerts beuanghen eñ
starf Dese leo had een alten bosen wijf die hyrena hiet Ende dese regnierde mit hoer
soen na dat leo ghestor
uen was .

Keysers

vijff jaer

Tien jaer mit sijn moeder

Dese Constantinus was een goedertie-
ren man. hi regnierde mit sijn moeder ij jaer. daer na settede hi sijn moeder vā dat
rijck eñ regnierde alleen vij jaer waer om creech sijn moeder grote onweerdicheyt
tot hoer soen ende berofde hem van sijn oghen ende van sijn rijck ende bleef keyserin
ne iij jaer alleen. Ten laetsten doe die grieken vernamen dat si karolum magnum
trouwen woude doe venghen si hoer eñ besloten se in een cloester Ende namen nyche-
forum tot een keyser.

an° mūdi — v^{m} ix^{c} lxxviij — v^{m} ix^{c} xciij

Paeusen

Die sassen worden totter kersten ghelove ghebrocht die voermaels alte herde men-
schen waren ende der walen ewighe vyanden Mer nv worden si verwonnen vā ka-
rolus magnus O wonderlike dispensaci der oerdellen gods Nv wasset ghelove als
nv vergatet etc.

Anno xpi — vij^{c} lxxviij — vij^{c} xciij

Dat vij Concilium wert
ghehouden te nycenen van iij^{c}
ende .l. biscoppen Daer wert
confirmiert dat die heylighe
gheest voert gaet vanden va-
der ende vanden soen gheliick
god een mit hem i teghenwoer
dicheyt hyrenis ende constan
tini hoer soen Ter bede vā tha-
rasius patriarch van constan
tinopel eñ des paeus adrianꝰ

Die vniuersiteyt die van
athenen tot romen geset was
wert nv van karolus mag-
nus tot parijs veruoert.

Ogerus hertoch van danamarchia een ker
sten prince. dese wan in karolus magnus tijden
vol na alle die landen ouer zee van iherusalem
tot die bomen des sonnes toe bi die hulpe gods
ende door grote miraculen sterckende sijn heer.
Ende hi ordinierde een rijck in dat ouerste in-
dien daer hi heer of maecte des conincs der per-
sen soen ghehieten johan ende ghemeenlick ghe-
noemt wert priester jan of paep jan om sijn hey
lich eñ deuote leuens wil Ende ordinierde on-
der hem wt sijn gheslacht .xviij. lantz heren die
hoer heerscappie souden hebben door dat lant om
dattet kersten ghelove also daer bliuen mochte.

Dese nycheforus was een ghierich man en den meschen seer kastich Die grieken maecten hem keyser. hi regnierde te constatinopel en al dat ryck oestwerts was bi na te niet ver gaen want die romeynen gauen hoer al een drachtelic tot karolum magnum

Nycheforus.

Dese twee en worden in and' croniicken niet ghetelt.

Michael. ij jaer.

Michael was een goet kersten van allen menschen ghemint. hi troeste de allen menschen die van nycheforus ghiericheyt bedruct waren en maecte se rijck En al die den gheloue contrari waren maecten hi te niet daer hi mochte.

In desen tijden verduysterde die sonne en si en scheen niet in xvij daghen en men sach een teyken des cruces ind' meschen cleederen. en vanden hemel viel bloet opter eerden Veel meschen seyden dat dit gesciede om dat die goedtieren keyser geblint was. In dese tijt wert tot constantinopel geuonden een gulden plaet i eens mans graft daer op ghescreuen stont xpristus sel gheboren werden van die maghet maria en ic geloue i hem O sonne du selste mi andwerf sien onder constantino en hirine.

vi^m iij

Amelius mr ende greef van aluernen was karolus swagher.
Amicus ende Bericanus worden in campanien martieriziert.

iiij Leo. confessor

Romeyn dese sat xx jaer vijff maenden ende xvi daghen.

102

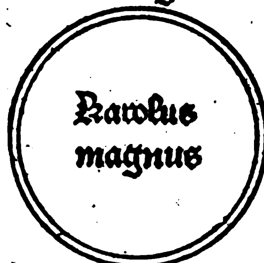
viij^c iij

Dese Leo wert paeus doe adrianus doot was. hi was een eerweerdich heylich sachtmoedich ende seer wel gheleert man Mer adrianus vrienden en mochten dat niet liden dat hi so verheuen was. waer om berwerde si dat volck teghens hem Ende daer hi die letanien dede op sinte marcus dach welcke hi insettede wort hi ghevanghen. ende twee reysen worden hem sijn oghen wtghesteken. ende twee werff sijn tonghe of ghesneden Mer die almachtighe here gaf hem weder sijn ghesicht en sijn sprake Doe toech hi tot karolum den coninck van vranckrijck ende quam mit hem te romen. ende doe wertter wraeck ghedaen ouer sinen vyanden Ende dese leo croende karolum in een keyser Ten laetsten starf hi ende wert begrauen bi sinte peter.

Jherusalem ende all dat heylighe lant wert weder ghemaeckt ende reparriert va karolus magnus Ende die secte der sarracenen wert wreetlic aenghevochten wat die tijt der ontferminghe ghecomen is.

Tot aken wert inghesett ende ordiniert die vermaerde pelgrimadsi tot allen seuen jaren eens. om der costeliken reliquien ende heylichdoms wil dat daer van karolus magnus ghebrocht wert.

Dese karolus magnus na dien dat hi in vranckrijck regniert had xxxiiij jaer wert hi keyser ende regnierde xiiij jaer Hi was groot vā liue claer van duechden. deuoet tot gode. milt van aelmissen. rechtueerdich in sijn oerdelen. wel ghespraect. verwinre in allen strijden. Hi versocht die kercken nacht ende dach. hi quam te romen eñ custe oetmoedelike die posten d' kerc-

Keysers ken. hi toech te iherusalem eñ voer in greecien eñ quam doer spaēken eñ verwan die sassen eñ spaengers eñ onderdede den gheloue. hi stichtede cloesteren eñ beschermde die kercken. ende wederstont den rebellen Ende na dat hi die sassen. westphalinge. vngher s. eñ oestlude hem eñ den kersten ghelooue onderdanich ghemaect had. doe maecte hi te Colen twee brugghen ouer den rijn Item hi was matich van eten ende vā drincken Item hi had drie sonen die ghe heten waren karolus. pippinus. eñ ludowicus Ende oeck had hi drie dochteren die heten rothildis. berga. ende galla. dese sette hi eerst leren in die vij vry consten Eñ also schier dat sijn sonen wat ouder worden wende hise te peert ende te wapen nader francen maniere Eñ sijn dochteren dede

an° mūdi hi leren spinnen weuen ende breyen om alle ledicheyt te scuwen vi^m viij

Ende hi seluer alst tijt gaf dat hi ledich soude wesen so leerde hi scriuen Ende hi sette des nachts penne eñ ijnt mit pappier bi sijn bedde om dat als hem des nachtes yet profijtlick voer quam te doen so bescreeff hijt om dat hi des nijt en soude verghe

Paeusen ten Item hi fundierde tot aken onse vrouwe kerck ende dede die columpnen ende

Anno xpi marmer steen brenghen van romen ende van rauennen. daer na viij^c xiiij

maecte hi also veel cloesteren alser letteren sijn int. A. b. c. Ende gaff elcx hondert pondt fiaers tours payment Hi verbrede vranckrijck ende maectent twee werff groter dant te voren was Item hi weder maecte dat heylighe lant ende quam weder tot Constantinopel Eñ hi en woude vanden keyser van constantinopel noch gout noch siluer noch costelike ghesteenten ontfanghen Mer alleen begheerde hi reliquien der heylighen Ende na dat hi gheuast ende ghebeden had ontfeng hi een deel van ons heren croen die bloyende wert in sijn handen Hi ontfeng een van ons heren naghellen Eñ een deel van theylich cruys Ons heren sweet doeck Onser vrouwen hemde Symeons arme dit brochte hi al tot aken Ende doe dese reliquien in onser vrouwen kerck die hi ghetymmert had gheset worden. wert daer een dode verwect Ende daer ghescchiede veel meer miraculen etc.

Voer die doot des glorioser ende heylighen keysers karoli sachmen veel teyke-nen Item die Eclipsis des sonnes en des manes duerde langher dant ghewoent lick was Item men sach in die sonne vij daghe lang een swarte vlack Item die grote brug tot mens brande drie vren lang Item dat Costelike portael tot Ake viel vter gronde neder Siende die goedertieren keyser dat hem die doot nakende was maecte xpristum eerfghenaem van sijn goeden · Ende deylde aen drieen dat een deel gaf hi den armē en den dieners des pallaes Die twee ander delen deylde hij in xxij ende gaf dat den prelaten der heyligher kercken · hij maecte ludowicum sijn ouste soen keyser Sijn ander soen maecte hi heer van duutsch lant Ende den derde gaf hi hispanie Ten laetsten doe hi xiiij jaer keyser gheweest had ende hi lxxij jaer out was sterf hi opten xxviij dach van Januarius Ander Cronijcken segghen dat hi starf opten eersten dach van februarius Ende hi wert begrauen tot Aken In onser vrouwe kerck ·

Die kerck van constantinopel wert een patriarchael stoel ordiniert in die eere des heylighen apostels sinte jacob Ende die begheerte van maria zebedei wert ver-uult Want johannes rust totter rechter hant tot Ephesum En jacobus totter luf-ter hant · Romen staende seer suuerlick int middel ·

Item doe karolus magnus steruen soude ghescjiedet dat Turpinus archibiscop van remen wesende tot remen began hi die souter te lesen Ende wt die verhengnis-se gods hoerde hi inder lucht veel duuellen die hi beswoer vraghende wer wert dat si wouden Sij antwoerde dat si haestelick tot Aken reysden verwachtende die do-ot des keysers karoli Doe ghebot die biscop den duuellen in die naem ons heren ihesu xpristi dat si weder tot hem soude comē Ende si quamē seer drouich eer dat die biscop die souter wt ghelesen had segghende het was ons keyser Mer die man va galissen sonder hooft leyde inder scalen also veel houts en steen dat swaerder wo ech dan al dat wij brenghen mochten Dese man van galissen was sinte jacob welc ke dese karolus magnus een kerck fundiert ende volmaect had ende na dien dat hi die sarracenen verwonnen had doe opende hij ende maecten een wech door gro ten arbeyt ende consten om datmen sinte jacob soude moghen versoeken ·
Item Emardus heeft die hystori ende legende van karolus magnus bescreuen ·

Die sonne bleef in dese tijt staē drie daghe lang ō dat karolus magnꝰ soude sijn vyanden moghen verwinnen Ende een wit teyken des heylighen cruces mit veel sperren openbaerde inder lucht Ende daer na volechde een grote bloetstorting onder den kersten.

In Rontivallo worden meer dan xv kersten coninghen ende greuen verslaghen Milo van Angleris Rolandus vader was hertoch ende leydsman van karolꝰ

Keysers

heer Ende hi wert verslaghen inden strijt van Aygolan do

Karolus magnus stichtede vijff heerlike bisdommen Als Colen Mens. Trier. Salzebergen.

Gerhardus hertoch van beyeren quam in pannonien ende wert daer martelaer.

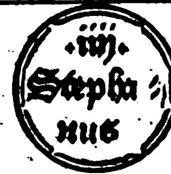
Tuellinus der vngaren coninck gaff hem seluen mit al sijn lant den keyser karolo magno Ende hi liet hem dopen ende wert kersten.

Salinus biscop Ambianensis Eñ valenciangꝰ sijn discipel martelaers.

anꝰ mundi

Pausen

Sinte bartholomeus lichaem wert veruoert van liparitania tot beneuentum.

Romeyn sat ij jaer vij maent

.103

Anno Xpi

Ysuardus monick dese vergaderde wt karolus magnꝰ ghebot al die legenden eñ wercken der heylighen van alle die werelt. Ende alle daghe warenō meer dan iijᶜ heylighen hoer hoechtijt daer om ist ordiniert datmen lesen sel in martirologio Et alioꝝ plurimoꝝ sanctoꝝ ꝛc.

Dese stephanus verloste veel ghevanghen i vrancrijck. hi croende den keyser ludowicum hi starff te romen ende wert in sinte peters kerck begrauen.

Paulus dyaken vergaderde wt karolus ghebot die lessen diemen van een ygelicken heylich leset wt die alre beste scriftuere der heyligher vaderen.

Rabanus poete ende monick wert na Abt vuldenses Ten laetsten Archibiscop van mens hi was een groot doctoer seer vermaert die veel bescreuen heeft Strabus was sijn discipel.

Dese ludowicus des groten karolus soen was een man van groter godertierē heit waer om wert hi gheheten pius dat is godertieren. Hi verwan sijn twee broeders die die een duutslant ende die ander spaengen regierden Ende alle beyde hadden si een quaet eynde Dese ludowicus had oeck drie sonen Als lotharium puppinum ende ludowicum den eersten maecte hi keyser ende gaff hem italien te regieren den Anderen maecte hij coninck van Aquitanien Ende den derde maecte hi prince ouer beyeren ende germanien Daer nae wert hij off ghe set van sommighe quaden menschen ende sijn sonē regnierden die hem veruolchde Nochtans bracht hijse namaels godertierlike tot penitencie ēn berouwe Ēn hi regnierde weder mit lothario sinen soen Ten laetsten starf hi een heylich man ende wert te mens deuotelick begrauen·

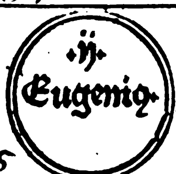
xxv· jaer· — i· ludowicus

Horolldus coninc vanden denen dese wert mit sijn wijff ēn kijnderen tot mens ghedoopt Ende die keyser gaff hem vrieslant·

vi^m xxiij

Romen
Dese sat vij jaer ende xvij daghen·

104

105

Romen
sat iij jaer ij maent·

viij^c xxiiij

Dese pascalis bij openbaringhe van sinte Cecilien verhoeff hi haer lichaem mit sinte tiburcius maximus valerianus ēn oeck vrbanus des paeus lichaem mit sijn eygen handen ende settese in sinte Cecilien kerck Item hi wed maecte sinte praxedis kerck Item hi maecte een cloester daer die moniken wt grieken in woenden Ēn ontallike veel heylighe lichaemen vergaderde hij vanden kerchouen ende verhoeffse seer eerlike·

Dese Eugenius was een man van groter heylicheit hij ūsmade die werlt ende dienden god hij verciert sinte fabiaen kerck van welcken hij eerst een cardinael geheten was mit een siluerē cyborie ēn mit veel schildery dese wert martiriziert vanden leken van Romē ēn wert in sinte peters kerck begrauē·

Fredericus die ix biscop van vtrecht wert martelijt van judith des keysers wijff die sijn nicht was·

Die viij twist in d' heyliger kercke was tusschen Eugeniū ēn zinzimium om tweedracht der geenre die den paeus corēn Mer Eugenius bleef paeus om dattet meeste deel mit hem was·

In dese tijt was een maghet van xij jaren die opten paeschdach ontfeng dat heylich sacrament. Ende vastede daer na vi maenden lanck etende alleen water ende broet Daer nae abstinierde si haer iij. jaer lang van alle spijse ende drancke Namaels leefde si weder als die ghemeen menschen.

In ludowicus tijden ghescheidet in turingia dat vander eerden wort ghesneden sonder enighe handen Een torff van viftich voet lang. xiiij voet breet ende vi. voet hoech Ende wert wel xxv voet vander stede ghevoert.

Keysers

In walslant was een grote tempeest ende aertbevinghe Ende veel steden ende husen verbrande vanden hemelsche vuer Die menschen ende die beeste worden vanden blixem neder gheslaghen Item zwaer stenen vielen mitten haghel neder Item te midzomer eer die sonne opt hoechste was viel mitten haghel vter lucht Een groot stuck ijs van vi voet breet ende xvi voeten lang Ende ij voeten hoech Daer na volchde een grote zwaer pestilencie.

an° mundi — vi^m xxxiij

Pausen — Romeyn xl daghen.

106 107

Romeyn sat xvi jaer.

Anno Xpi — viij^c xxxiiij.

Dese gregorius wert paeus na dat valentinus ghestoruen was die mer een weynich tijts leefde dese heeft veel goets ghedaen hi sach die drouighe tijden ende menigherley plaghen ondert volck Item hi verhoeff veel heylighe lichamen vter eerden ende settese opter altaren Item door sijn begheerten so verdreven ludowicus ende guigo marckgreef van lombardien die sarracenen van italien Ten laetsten na veel ontallike goeder wercken sterf hi op die seluer tijt dat die keyser sterf ende hi wert begrauen bij sinte peter.

Dese gregorius insettede die hoechtijt van allen heylighen te vieren opten eersten dach van Nouember Ende die walen mittet volck van germanien begonsten mede die hoechtijt te vieren opten seluen dach Item Rabanus heeft van dese hoechtijt een suuerlick sermoen ghemaect.

In dese tijt worden veel heylighen lichamen veruoert Sebastianus ende gregorius paeus suessionensis Sinte marcellinus ende petrus lichamen worden van Romen in walslant veruoert Ende sinte vitus lichaem in sassen Ende valentinus ende genesius in Augiam.

In dese tijt openbaerde een sonderling ende een verveerlick comeet daer die key ser seer of verschrickte Ende sprac mitten philosoeph Egmardo menende dat si ke weess ende bedude des keysers doot ende mutaci inden rijcke Mer die philosoeph Egmardus en woude den keyser niet verslaen en allegierde dat woert des prophe ten segghende van die teykenen des hemels en wilt niet vreest sijn ec Doe sprac die deuote keyser wij en sullen niement anders ontsien dan den scepper die ons en dese sterre ghescapen heeft Ende wij sijn sculdich sijn goedertierenheit te loue die he verweerdicht mit alsulke teykenen ons onwetende sondaers te vermanen want als alsulke wonderlike dinghen hem openbaren die ons allen toren so sellen wij al le oeck haesten ons sondich leuen te beteren om bermherticheit te vercrighen Ende men ghelooft duechdelick dat hi mit deser oetmoedicheit den here versoent heeft soe dat die plaghe niet en quam op hem Mer op italien wt een op loep der sarracenen.

vi^m xliij

Gloria laus et honor tibi sit rex xpe ec dit is een ymmen diemen singt opten palm dach Ende maecte theodulphus biscop van oerliens daer hi in een toern ghe vanghen sat Ende want hi dese ymmen sang doe die keyser in die processie verbij den toern ghing wert hi verlost ende weder in sijn bisdom gheset.

viij^c xliiij.

Een verveerlike plaghe gheschiede ouer romen en al italien wāt sommighe onghe louighe kersten seynden heymelic aenden soldaen der sarracenen dat hij gheringhe soude ouer comen Ende hi quam doe wert romen ghewonnen ende sinte peter ende sinte pouwels kerck wert yammerlick berooft ende een peert stal off ghemaect Mer ludowicus ende die walen mitten lombarden verjaechdese ende maectese wech voeruluchtich niet sonder grote bloetstorting der kersten menschen Namaels qua men die sarracenen weder tot romen ende beroefde die kercken mit groter onweer dicheit Ende doe si al dat omtrent romē was verdestrueert hadden quamen si we der in affriken van daen dat si ghecomen waren mit groeten roue ende verdroncke all in diepste vander zee.

Sinte dyonisius boecken werden uten grieken in latijn ouerset Ende die key ser van constantinopel michael seyndese den keyser ludowico diese mit groter bly scap ontfeng op sinte martijns dach En doe worden aldaer xix siecker menschen terstont ghesont.

Dese lotharius besat dat Rijck alleen na sijns vaders doot Hi had twee broe-
ders ludowicum en karolum dien hi ont eruen woude Waer om streden si teghens
hem in welcker strijt ghesciede alsoe groot bloetstorting dat voer die tijt nye soe
groot in vranckrijck ghescjiet en was. Ende lotharius wert voertuluchtich Mer
sommighe grote heren verenichdese weder ende deyl-
den die rijcken onder malcander soe dat lotharius

xv jaer

Keysers

keyser bleef Mer voert aen en consten si hoer vp-
anden nijt weder staen om datter soe veel ridderen

ludowicus soen

verslaghen waren waer om worden sij tot allen canten aengheuochten Want als-
men alte veel wil bedriuen so doetmen bij tijden alre minst Ende die ander men-
schen plegen te beschermē die en moghen nu hoer seluer nijt helpen Wat sel doen dat
cleyn crupt der woestinen Als die hoghe cedar bomen nijt en moghen staende bli-
uen. Alle dinghen doet bij raet of het sel dy namaels rouwē mer te laet. Een merc
lick exempel Ten laetsten int xvi. jaer sijns keyserrijcks deylde hi sijn kijnderen
dat rijck en wert monick Mer corts daer na starf hi salichlick Ende in sijn doot

an.º mundi

wort ghesien een strijt tusschen den duuelen ende den Enghelen om die ziel Mer
doer der monikē ghebet worden die duuellen ūdreuen.

Pausen

Romeyn
sat ij jaer ij
maenden.

108

Anno Xpi

Twaelff hertoghen wt bemen worden
in dese tijt ghedoopt
Radulphus biscop bituriensis was van
groter heylicheit vermaert
Die stadt leonina wert bij romen ghe-
tymmert wt ghebot des paeus leo om te
beschermen sinte peters kerck
Sinte helena constantinus moeders
lichaem dat begrauen was in sinte mar-
cellus ende petrus kerck wert in lothari-
us ij jaer veruoert van romen in vranc
rijck int sticht van remen

Dese sergius hiet eerst verkens
muyl En want dat een oneerbaer
naem was soe hebben van dese tijt
voert alle die paeusen hoer naē ver
wandelt Mer ander die dit nijt en
behaghet segghen datmen die naem
verwandelt wt exempel vā xpristo
die allen apostellen namen gaff etc
des ghelijck machmen oec segghen
vanden patriarchen Ende dese rede
is beter Item dese sargius croende
lotharium in een keyser na sijns va
ders doot.

Johãnes wt Englant gheboren vã Mens heeft ōtrent dese tijt gheweest Dese
was een vrouwe ende wert van haer boel in manſſ cleederen tot Athenẽ ghebrocht
Sij wert so inder heyligher scrifture gheleert datmen haers ghelijck nijt en vant al
so dat si te romen had veel grote meisteren tot discipulen Ende nae dien dat sij drie
jaer te romen ghelesen had Wort si ten laetsten eendrachtelick paeus ghecoren Eñ
bij een haren knecht wert sij mit kijnt Mer want sij die tijt haers barens nijt en
wist daer om als si gaen soude van sinte peter tot sinte janſſ te latranen wert si vã
den baren belopen omtrent sinte clemens kerck Ende van groter weeutheit baerde
si ende starf ende wert daer begrauẽ Ende want die paeus altoes een ander wech
omgaet Als hi daer omtrent coemt so menen veel luden dat hi dat doet om die le-
lickheit dier schennisce Ende dit is die vi paeus gheweest die die naem der heylic-
heit sonder wercken gheuoert heeft Ende sij en wert oeck
nijt onder den paeusen ghereckent·

Johãnes

sat ij jaer v·
maent· ende
iiij daghen·

vi^m liij·

Romeyn
Dese leo sat viij·
jaer · iij · maent
vi daghen 109

·iiij·
Leo·

viij^c liij·

Leo een heylich man had in hem serpentẽ wijsheit ende duue simpelheit hi was
van sijn ouders in een cloester gheset om te leren Eñ hi ghing so seer voert in cons
ten ende in duechden dat hi een volcomen monick word Ende doe sergius starf eñ
eer dat hi begrauen wort·wert dese leo paeus ghecoren Ende ter stont began hi we
der te maken sinte peter eñ sinte pauwels kerck mit meer ander kercken die van
den sarracenen verdestrueert waren Item doe die van Napels opter zee streden te
ghens den sarracenen doe bad hi ende maecte dese collect Deus cuius dextera beatũ
petrum ambulantem ꝛc̃· Ende doe hij die muren vander stadt leonina ghemaect
had ende dat hi die sloten soude daer aen doen wert hi biddende ende sprack dese col
lect Deus qui beato petro collatis clauibus ꝛc̃ Dese leo was een man van groter
lijdsamheit eñ oetmoedicheit hi was een neerstich onder soeker der heyligher scrif-
turen ende al tijt seer deuoet in sijn ghebeden Hij starf ten laetsten ende wert begra
uen in sinte peters kerck Sijn hoechtijt houtmen opten xvi dach van Julio·

Dese ludowicus was lotharius soen hi wort van sargius den paeus in een coninc ghecroent hi regnierde een wijl tijts mit sijn vader Eñ hi regnierde alleen xxi jaer dese ludowicus had een soen die in sijns vaders teghenwoerdicheit seer ghequellet wert vanden duuellen wel iij daghe lang Ende hi bekende ende belede openbaerlic datter hem gheuiel om dat hi teghens sinē vader quadē raet ghestelt had Ten laetsten doe ludowicus in jtalien ghe storuen was doe wert karolus sijn ghevader keyser · jn desen lodowicus tijden ghesciheden veel wonderlike dinghen Want in die stadt van mens was drie jaer lang grote tribulacie Men sach den duuel openbaerlick dat hi die huse aen stack ende verbrandese · hi steende die priesters diet ghewijde water worpen Waer om worden veel menschen voervluchtich ende toghen van daen om dat si daer niet bliuen en dorsten ·

Lotharius ludowicus broeder was heer van lorreynen ·

Keysers — die ij. Ludowicus — gheregniert xvi jaer

an° mundi vi^m lxiij ·

Paeusen

110 — iij. Bndictus — Romeyn sat ij jaer eñ vi maent · x vi dagen

111 — die j. Nycolaus — Romeyn sat ix jaer ij maent ende xx daghen ·

Anno Xpi viij^c lviij

Dese benedictus was van allen menschen die heylichste vermaert hij ordinierde dat die clercken manierlick ende eerlick souden gaē hij starf ende wert in sinte peters kerc begrauen ·

Dese Nycolaus was van so groter heylicheit dat na gregorius magnus niement sijnes ghelijck gheweest en is hi wert paeus ghecoren in teghenwoerdicheit des keysers ludowici Ten laetsten nae veel goeder wercken starf hi ende wert in sinte peters kerc begrauen ·

Magnitudus heremijt wert martelijt ·

Tot Colen was een grote tempeest ende onweer so dat sinte peters kerck wert aen drieen ghedeylt ende dode drie menschen Ende noch vi menscen worden ghe slaghen dat si bi na doot waren dese blixem had een forme van een vuerighe draeck ·

Aymundus coninc vā Engelant eē heylich mā wert vanden denen martirizeert ·

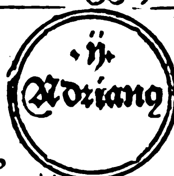
Cyrillus een heylich man was der sclauen hoer doctoer ende apostel ghenaemt dese vant sinte clemens lichaem in Crisona doe die zee verdroecht was eñ brachtet te romen settende seer heerlick in sijn kerck ·

In desen tiden reghendet in italien bloet vanden hemel iij daech ende iij nachten lang. Item in italien worden si gheplaecht mit die sprinchaengens ghelijck hier voermaels die Egipcen gheplaecht waren Ende daer nae volchde een grote duer tijt ende hongher soe datter dat derdendeel der menschen wel storuen Aldus quã die een plaech na den anderen Want eerst worden si mit striden vermoeyt Eñ als nv vergaen si van groten hongher.

Item in sassen versanck in een oghen blick tijts een derp mit kercke ende cluse mitten menschen en de husen ende al datter in was.

Die Coninc der bulgaren wert mit al sijn volc kersten hi wert so deuoet dat hi sijn rijck ouer gaff sijn soen ende wert monick Mer sijn soen viel weder van dat kerstẽ gheloeff Waer om aenveerde die coninck weder sijn rijck ende veng sijn soẽ berouende hem sijn oghen: ende werp hem inden kercker ordinierende een ander in sijn stede diet rijck soude regieren Ende doe hij dat Rijck weder in vreden ghestelt had ghing die coninck weder in sijn cloester aentreckende monicx habijt.

vi^m lxviij

Romeyn Sijn vader hiet Catho· dese sat vijff jaer.

172

viij^c lxviij

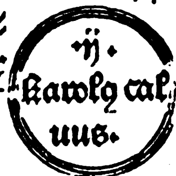
Dese Adrianꝰ paeus excommunicierde des keysers broeder lotharius coninc vã vrancrijck om dat hi in overspull leefde Mer die coninck quam te romen eñ wou de hem onsculdighen Daer ontfeng hi mit sijn edel mannen dat heylich sacrament Mer al diet mit onweerdicheit ende in sonden ontfanghen hadden storuen bin nen jaers Ende die coninck starf ende wert onder weghen begrauen doe hi totter stadt placenciam quam.

Johannes scotus een seer wel gheleert man doctoer inder heyliger scrifture Dese quam in vrancrijck Ende ter bede des keysers ludowici so oversettede hi dyonisius boecken vanden hemelschen ierarchie vten griecxe in latijn dese johannes wert na vã sijn discipulen mit griffellen doot ghesteken· Item weet dat dyonisius boecken sijn die wijl vten griecxe in latijn overghesettet.

Mimerius coninck van britaengen wert van sinte maurilioen verslaghen doe hij vranckrijck beleghen had.

Het VII consilium wort gehouden tot constantinopel van iij^c bisscoppen. anno viij^c lxix.

Dese karolus is gheheten Calu9 dat is die kael karolus Na dien dat ludowi-
cus doot was so toech dese karolus tot hem den paeus johanne mitten romeynen
mit veel ghiften ende gauen al so dat hi keyser wert. hi had een broeder die ludowi-
cus hiet ende was coninck van germanien dese ordinierde een strijt teghens sinen
broeder Mer karolus doe hi wt gallien toech in ita-
Keysers lien wert hi van enen jode vergheuen ende starff eer die strijt begonnen wert.

regnierde iij jaer ende ix maent.

Dese karolus stichtede in vranckrijck veel kercken en weder maecte die kerc-
ken welke verdestrueert waren hi maecte sinte cornelijs en sinte Ciprianus kerc
Ende in sijn pallaes maecte hi een kerck in die eere onser lieue vrouwe ende moed'
gods maria dien hi verciende mit veel reliquien Als mitte doernen crone ons here
dat sweet cleet ende mit die spongie Ende mitten heylighen lichame Cornelij ende
Cipriani martelaers En doe dese lichamen in die kerck ghebrocht worden maecte
hi dat respons welcke men singhet vanden apostelen dat aldus beghint Ciues
an^o mundi apostolorum et domestici dei ec. vi^m lxxxiij.

Paeusen

sat x jaer ij daghe.

Anno Xpi viij^c lxxxiiij.

Dese johannes maecte karolum keyser Ende hi wert vanden romeynen inden
vanghenisse gheleyt om dat hi den keyser niet gunstich en was hi verdreeff for-
mosum biscop portunensis en onbiscopte hem dat een saeck van veel quaets was
Tot desen paeus seynde johannes dyaken der kercken van Romen sinte gregorius
leuen welke hi in iiij boecken seer heerlick ende prijselick ghescreuen had.

Sinte gregorius hoefft Ende des heylighen leonis arm worden vanden paeus
johannes veruoert tot die kerck zenonensis.

Tot Constantinopel wert gehouden dat viij. consilium nae grieken rekening
Ende dit was dat v. dat tot constantinopel celebriert wert in dit Consilium wa-
ren iij^c ende lxxxiij patres ende prelaten.

Omtrent in dese tijt is die Caritaet liefde ende minnen in allen staten seer ver-
cout En die scalcheit quaetheit begonsten hoer te verbreden Nv in dese tijt cessierde
dat sweert mitten kettery te mael seer Mer houerdy ende ghierichheit mit and' ghe-
breken ontbonden hoer tomen en hebben dat kersten ghelof meer persequiert dan
voermaels die ketters deden.

Dese karolus was des anderde ludowicus soen ende hij is ghehieten die ioncste karolus hi besat vredelick gallien en̄ germanie̅ En̄ hi wert int anderde jaer sijns rijcks vande̅ paeus johannes die viij in een keyser ghewient Ten laetste̅ na glo-riose victorie bracht hij die van normandien totten ghelove Want sij den franso-sen nijt langher en mochten weder staen Hij regnierde in vrancrijck iiij·jaer Mer namaels wert hi onbequaem van lichaem ende word wt sijn rijck verscouen Ende hij iaechde sijn keyserinne van hem om dat si mit ene̅ biscop meer ghesellscaps had dan hem wel lief was doe vermat die keyserinne noch maghet te wesen ende scheyde van horen man ende ghing in een cloester.

·iij· Karolus· vij· jaer

Die ongaers waren een onbequaem groff volck. si namen hier oersprong en̄ quamen wt sicilien in pannonien daer sij die inwoenres verdreuen Sij aten raeu vleysch ende droncken menschen bloet ghelijck die phalangi dese hebben namaels romen en̄ der kercken goeden aenghevochten als voermaels die gothen daden Al dus wert die tribulacie continueert.

114 ·ij· Martinus van gallision sat een jaer En̄ vijf maenden.

115 ·iij· Adrianus Romeyn. sat een jaer iij maent. die dagen

Dese Martinus sat mer een weynich tijts Ende Adrianus oeck des ghelijck Item Adrianus ordinierde dat die keyser in gheenre wijs hem onder winden sel om enich paeus te kiesen Mer het schijnt wel dat dese ordinancie lutten ghehouden wert. Want leo die viij. ordinierde dat desen statute recht contrari was Waer om ist bij auentuer van node gheweest datmen nader veranderinghe des tijts somwij-len oeck die statuten mutiert ende verwandelt heeft.

Och och och here god hoe is dat gout verduustert ende die alre beste coluer verwa̅-delt Wat groter scandalizacie lesen wij dat omtrent dese tijt in den heyligen paeus stoel ghesciet is. die du soe langhe tijt mit groter liefden bewaert hebste. O wat twiste tweedracht. Wat persecucie hat ende nijt houerdye en̄ ghewel O alre quaet-ste tijt in welcken ontbrack die heylich ende die waerheiden sijn verminert vande̅ kynderen der menschen Nochtant hebben na dese tijt veel heylighe paeusen geweest Mer nijt also continueert noch in so groten ghetale als voermaels plaghen te we-sen Och wat convent of wat vergadering ende wat mensch sal nu vry wesen als wij mercken dat die eerste heylicheit aldus vergaen is.

Normandien wert int iij ghslacht bekeert Daer nae wert Robertus ghe-
ven die Apulien Calabrie ende italien ac wech die oec verwan die veneciaens en
Alexium d griecken keyser. Item gallien was te mael seer beleghen voer die een
dracht ende compositie rollonis des hertochs van normandien Want die germa
ni sienden dat Colen Trier etc verbrant waren. gauen si hoer totten franssen En
doe wert Rollo hertoech van Normandien ghedoopt Nemende te wijff galliam

Keysers

des conincs dochter Ende normandien wert hem toe gheschert ende beloeft.

Elphredus coninck van Enghelant was een gheheel duechdsam man hi ouer
bracht tusschen nacht ende dach viij. uren mit bidden lesen ende scriuen Ende. viij.
uren was hi becommert mit saken diet rijck aen ghinghen En die ander viij uren
tot noottruft sijns lichaems hij dispensierde sijn euen ende sijn goet seer wel.
Sinte Kalixtus lichaem wert in vrancrijck veruoert

an. mundi	vi^m xciij.		
Paeusen	Vlaenderen wert een graefscap En baldwinus was die eerste greue.	 die v. stephanus	Romeyn sat vi jaer ix daghe die stoel was ledich vijff daech.
Anno Xpi	viij^c xciiij.		

116

In stephanus tijden om anxt ende vrese vander normannen wort sinte marti
nus lichaem veruoert van tours tot altissiodorum dat is tot olsers ende wert eerli
ke ghset in sinte germanus kerck Ende wanter veel miraculen ghescieden daer
om wordende die monicken twistende want si nijt en wisten doer wies gracien die
miraculen ghschiede Doe wertter een lazarich mensch gheleyt tusschen sinte mar-
tijn en sinte germanus Mer die sijde welcke naest an sinte martens lichaem lach
wert ghereynicht En des anderen nachtes leyden si den seluen man mit die an-
der syde tot sinte martens wert: ende die wert oeck ghesont Mer sinte germanus
en was hier om nijt te minre van miraculen En dit ghschiede aldus om dat sin-
te germanus sinen gast sinte martijn woude eeren Daer na wert sinte martijns
lichaem weder ghebrocht ende maecte doe een gichtich ende een blint mensch ghe-
sont teghens horen wil Ende bouen der naturen loep worden die bomen groen oft
zomers tijt gheweest had.

Sunderwoldus biscop van mens wort vanden normannen martiriziert.

Dese Arnulphus bedwanc gheheel den normannen die xl jaer lanc op gallien ghestreden hadden. hi quijnde in langhe ziecten ende wert vanden medicijn meisters ouer ghegheuen so datmen hem mit gheen medicinen en mocht helpen die lusen en verteerde hem dat hi starff Na desen Arnulphus quā sijn soen ludowicus mer hi en creech des keysers croen nijt En hi was dat eynde des keyser rijcks van karolus gheslacht ouermits horen sonden Want die kercken welcke van hoer ouders ghesticht waren en bewaerden sij nijt na hoert toe behoren Mer si verdestrueerdense meer.

Arnulphus. Regnier de xij jaer

Doe Dese Arnulphus hoerde dat sijn volck veel verslaghen word vanden normannē quam hi wt beyeren mit een alte grote schaer volcks te voete. ende ūsloech aldaer bi dat water geheten tyla also veel vanden normannē datter seer weynich te lijff bleeff.

Formosus. Biscop van portuen. sat wijff jaer vi maent.

117

Dese formosus wt vrese ende angst des paeus iohannes vloech hij ende liet dat Bisdom van portuen. Ende na doe hi nijt weder comen en woude wert hi vermaledijt daer na quam hi in gallien totten paeus ende wert ontpriestert als een leeck Ende hi zwoer totten Bisdom noch te comen nijt weder te comen. Daer nae wert hi vanden paeus martinus johannes nasaet teghens sinen eet weder Biscop ghemaect Ende hi quam nijt alleen te comen Mer hij word oeck paeus daer veel twist om was. doson formosus is tot paus gecoren anno viij° xcj: den twist was tegen sergius iii die van Roomen was.

Item weet dat die boecken ghenoech schelen van dese tijt der paeusen mitten keysers Mer daer leyt ons luttel machts aen. Het is ons ghenoech den tijt wel te onder scheyden ende wat datter eerweerdelick ende goets in ghedaen off ghescheit is dat wij des inder memorien houden. doson

In dese tijt was die neghende eñ die alre scandelicste twist inder heyligher kercke tusschen den paeus formosum eñ sergium. Want sergius wert van formosus reprobiert ende vloech in vrancrijck Ende ten laetsten wert dese sergius paeus eñ quam heymelick weder te comen eñ veng xpristoforum werpende hem inden kercker Ende hi dede formosus lichaem op grauen mit groter onweerdicheit ende liet hem sijn twee voerste vingheren off snyden. in dese seluer tijt was oeck een ander cleynre tweedracht corter durende tusschen leonē ende xpristoforum want xpristoforus wert mit ghewelt paeus ende worp leonem die paeus was inden kercker Mer xpristoforus wert daer om van sergius gheuanghen als een ghewel dighet Sommighe segghen dat hij monick wert Aldus is dat quaet seer vermenicht ende verbreet inder heyligher kercke.

Keysers

	Bonifacius sat xv daghe Tuscus.	Romeyn een jaer iij	Romeyn iij maent	Romeyn xx daech	ij jaer	Romeyn iij jaer.
an° mundi	vi^m C iij.	maent	xxi daech		xv daghe	ij maent
Pausen	die vij Bonifacius	die vi Stephanꝰ	die. j. Romanꝰ	die. ij. Theodorꝰ	die ix Johānes	die iiij Benedictus.
	118	119	120	121	122	123
Anno Xpi	ix^c iiij					

Dese stephanus wert biscop ordiniert van formosꝰ Ende hij veruolchde formosum Eñ al dat formosus gheordiniert had dat maecte dese stephanus te niet hij settede hē te rechte inden raet eñ ghebot datmen sijn twee vingheren soude of snyden ende inden tyber werpen.

Romanus ende Theodorus gheuolchde teghēs stephanum den paeus ende weder maectē alle die ordinancien welcke formosus die paeus ordiniert had.

Dese johannes vergaderde te rauennē een consiliū vā lxxiiij biscoppen om te niet te maken formosus ordinieringe ende te confirmieren dat consiliū welcke die paeus stephanus gehouden had teghens formosum.

Dese navolghende viij. paeusen hebben een corten tijt ghesetē ick en weet niet mercliex van desen te segghen Want ic niet gheuonden en heb dan dat sij grote scandalazatie twist ende twedracht inden heylighen paeus stoel ghemaect hebben die nie te vorē ghehoert en is Want die een teghen den anderen ende alle samen tegens malcanderen ghetwist hebben.

Dese Keyser Ludowicus en had die benedixie vanden paeus niet om die onsecchepts wil der ghenre die in italien heerscappie hadden hi arbeyde seer om berengarium te verdriuen. Ende doe hi voer hem began te regnieren wert hi te verone ghevanghen en sijn oghen worden wtghesteken Doe wert berengarius weder keyser Item dese lodowicus was die laetste Keyser van karolus gheslacht.

Die iij. Ludowic9 vi jaer

In dese tijt gheschiede die eerste reformatie van sinte benedictus oerde die tot veel plaetzē seer gheslapt was Item Rijcdom heeft menich werff die saeck gheweest dat die heylighe oerde tot een val ghecomē is En die Armoede is gheweest een saeck van goeder reformatie.

Beruo Abt gheboren wt bourgoengen vant gheslacht der greuen dese tymmerde eerst dat cloester gingniacense Ende daer na dat cloester cluniacum.

Sinte Odo monick cluniacensis verwecte die vuericheit ende deuocie indē cloesteren hi heef veel ghescreuen hi heeft dyalogum gregorij in een boeck begrepen.

vi^m C. viij

124 Die v. Leo. xl. daghe van Ardea

125 Die j. xpristoforus. vij maent Romeyn

126 Die iij Sergius. Romeyn sat vij jaer iij maēt ende xvi. daghen.

ix^c viij

Dese leo wort vā sijn priester xpristoforus ghevanghen doe hij xl. daghen paeus geweest had en wert inden kercker gestoten Ende xpristoforus nam mit ghewelt dat paeuscap.

Xpristoforus doe hi vij maenden paeus gheweest had wert hi vanden paeus sergio ofghesettet als een ghewel diger en wert inden kercker ghestoken Mer ten laetsten wert hi monick.

Sergius was dyaken ende wert vandē paeus formosus reprobiert ende van dat paeuscap ghestoten Mer naemaels wert hi bij hulpe vanden franssen weder paeus ghemaect. Ende om wraeck dat hi verscouē was nā hi formosum vten graue en ghecleet als een priester ende in des biscop stoel ghesetet liet hij sijn hooft ofslaen ende inden tyber werpen Ende die van hem ordiniert waren. die onordinierde hij weder Ende doe die visschers sijn lichaem vonden. ende sij dat in sinte peters kerck brochten. doe Aenbade die beelde dat dode lichaem en gruetedent eerlick dat veel menschen aensaghen.

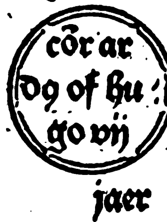
Dat greefscap Blesentinā hier oersprong wt dat edel gheslacht der normannen En Gello was die eerste greeff.

Kepsers

Dese berengarius was wijs te wapen ende harness te voren. hij had een strijt mitten romeynen ende oeck mitten voerscreuen ludowico. Item noch van desen noch vanden navolgende ander keysers en wert gheen mencie ghemaect int spieghel der hystorien dat vincensius ghemaect heeft tot des eersten ottonis tijden toe.

jaer.

jaer

Conrardus en wert onder die keysers niet ghetekent want hi alleen regnierde in almanien Dese hugo regnierde alleen in italien daer om en wert hi onder den keysers niet ghetekent hi na volchde berengarium.

In desen tijt wort den keyser ludowico presentiert een wonderlic creatuer hebbende een honts hoofft ende al ander leden als een mensch dit mocht ons wel beteykenen die wonderlike staet deser tijt in welke die menschen sond' hoofft als honde blaffende nv hier nv daer toe hoer weynden ende alle stantasticheit achter lieten

an⁹ mundi

Paeusen

Dese Anastasius was een Romeyn Ende sat ij jaer. ende ij maenden.

127

128

Romeyn sat vijff maent xxi daghen.

Anno Xpi

Anastasius Ende lando hebben weynich tijts ghesetten.

Dat Rijck van Romen wert anderwerf transferiert en ghedeylt want die franssen en waren den kercken niet behulpelick die hoer voer vaders ghetymmert hadden. mer si verdestrueerdense meer Noch si en deden den romeynen gheen bijstant teghens den lombaerden die den romeynen seer lastich waren daer om worden si bi ghemeen consent van dat rijck gheset ende verschouen Item die italiaens regnierden alleen in italien Ende die almani alleen in Allmanien. tot des eersten ottonis tijden toe die ouer all regnierde Item die franssen worden ghedwonghen binnen hoer palen te bliuen vernemende nv dat alle dinghe tot een eynde coemt. Als sommich ander die dat radt der Auentueren op ende neder ghecommen hebben.

Stephanus biscop van ludick van groter consten en heylicheit seer vermaert. dese screef sinte lamberts leuen ende passie tot hermannum den archibiscop van colen hij maecten vanden seluen martelaer die histori mitte noten diemen inder kercken singhet Ende oeck die historie vander heyligher drieuoudicheit Ende van sinte steuens vindinghe.

Jn wat tijden dat dese berengarius soude regniert hebben daer en spreken die boecken nijt alleens off. Sommighe segghen dat hi den eersten berengarium volchde Sommich ander segghen dat hij regnierde nae hugonis tijden Mer daer en leyt gheen macht aen Dese tijden waren seer verstoert. Wat wie dat meest vermochte die bedreeff meest

Die Oerde cluniacensium began omtrent dese tijt en had voertganck in groter oetmoedicheit en vuericheit Si hielden sinte benedictus reghel Ende die heylighe Odo was hoer eerste ouerst.

viij jaer

Die sarracenen welke in jtalien heerscappie gevoert hadden worden nv verwonnen vanden paeus johannes die x En vanden marcgreef alberichus.

Sinte wibertus stichtede dat cloester gemelatensis in lotrijnen.

Regino Abt prumiensis dese bescreeff een Cronijck.

Zeptineus her toech van bemen wert kersten boeslaus sijn soen een quaet mensch dede sijn broeder wenzelaum doden int j. jaer des keysers otto Daer om streed otto xiiij jaer lang op bemen ende verwanse.

vi^m C xxxiij

vi^m C xxxiij

Romeyn dese sat viij jaer ij. maent ende drie daghen. 129

Leo een Romeyn sat vi maent xv daghen. 130

131

romeyn. sat ij jaer j. maent ij daghe.

ix^c xxiij

ix^c xxviij

Dese johannes die x was des paeus sergius soen Also wel inder naturen als in zeeden hi quam gheweldelick aen dat paeuscap Ende wert van allen den volcke of ghe set Mer na dat hi victori had ouer den sarracenen die in jtalien heerscappie hadden doe wert dese johannes mit vruechden ende blijscap weder ontfanghen Te laetsten wert hi van gwidonis knechten gheuanghen ende inder kercke ghestoten daer si een oercussen op sijn mont leyden ende smoerde hem. so dat hi daer starf En na desen quam een ander die oeck johannes hiet ende wert paeus Mer die wort ter stont verdreuen daer om en wert hi nijt in die linie der paeusen ghe set.

Almanien begonst omtrent dese tijt te hebben veel edel personen in beyden staten ende kunde Ende hoer principael landen ende steden Als sassen beyeren ende oestenrijck worden verciert mitten licht des ghelooues Ende veel menschen waren in wijsheit en voersienicheit seer vermaert Aldus alst een volck daelt so op clymt met dat ander Om dat Alle vleysche nijt en sel glorieren dan inden vader des lichtes van welcke ons coemt dat alre beste goet Hij is die voermaels ghesproken heeft tot samuel den prophet jck glorificier den die my glorificieren Ende die my versmaden sellen wesen onedel.

Keysers

Dese heinricq was hertoch van sasse een edel vreedsam man een minner der weke neerdicheit Mer want hi alleen in Almanien regnierde daer om wert hij anders den keysers niet ghereckent noch vanden paeus niet ghecroent Hij had een huusvrou die Mathildis hiet daer hi bij wan twee sonen die een hiet Otto Ende die ander henricus Otto wert na sijns vaders doot een ghecroent keyser Ende henricus had veel landen in almanien Item hi had oec een derde soen die Bruno hiet die een heylich man wert ende was xiij jaer Archibiscop van colen een man van groter volmaectheit hi fundierde sinte pantaleons cloester. Item dese voergenoemde Coninghinne Mathildis henricus wiff was van groter heylicheit seer vermaert Want si was bouen maten ootmoedich ende bermhertich Item van haer duechden was dat gheslacht der sassen veredelt Dese bleeff nae haer mans doot langhe tijt wedue Sij fundierde veel cloesteren ende gasthusen Sij was seer verduldich in wederspoet. seer wacker in haer ghebeden soe dat si ghewoentlick was die heel souter te lesen smorghens voer den daghe. Ten laetsten voersepde si haer starfdach ende voer tot xpm Sij after liet een kijnt tot troestinghe der heyligher kercke.

Henricus

Die eerste duutsche keyser regnierde. xviij jaer.

an° mundi

Paeusen

xi. Johannes

Romeyn sat iiij iaer x. maent xv daghen.

132

Anno Xpi

Karolus Coninck van vranckrijck wert vanden greef hibertus balling ghestelt ende martiriziert

Adamarus een heylich man was Abt cluniacensis na odonis tijden.

Theodardus Abt van sinte helyas cloester was van groter heylicheit vermaert

Elthestanus coninck van Englant een man vermaert van wonderlike groter deuocien Sijn moeder was eens harders dochter welcke voer sach dat van haer soude comen een man die all Englant soude verlichten dat Also gheschiede Want dese coninck had alsulke deuocie totten dienst gods so dat hi ghen cloester onbegiftet en liet.

In desen johannes paeus tijden was wt ghegheuen een bloedighe vloet beteykende veel quaets want in dat seluer jaer quamen die sarracenen ende die van Affriken mit j grote schaer van volck ende verwonnen die van geneven Ende behaluen wijff ende kijnderen worden si al ghevanghen of doot gheslaghen Ende si worden oec van al hoer scat ende cleynoten berooft

Item in heinricus xviij jaer gheschiedet op een tijt dattet weder ende die lucht seer claer was Mer die sonne verduusterde ende gaf vā haer bloedighe radien die door den veynsteren vanden husen schenen·

Item omtrent dese tijt wort een man sijn hant of ghehouden mit een yser Ende na een jaer werse hem volcomelick ende geheel weder aen ghesett des nachts in sijn slaep Ende men sach gheen litteyken anders dan off int lit of inder coniunctie daerse te samen gheset was een bloedighen draet doer ghegaen had

iij· Berengarius· vij jaer

Dese berengarius regnierde in italiē in sijn tijt was een grote twist ende twedracht·

In dese tijt starf henricus Ende sijn soen Otto regnierde in italien·

wenzelaus prince van bemen was een goeden vader een beter soen hi wert van sinen quadē broeder martiriziert dese heylighe man was die oetmoedichste ende alre bermhertichste·

vi[m] C xliij·							vi[m] C liij
133 ·vij· Leo·	Romeyn iij jaer v· maent x· daghen·	134 viij· Stephanus·	duytsch	135 ·ij· Martinus	Romeyn iij jaer vi maent· xiiij dage	136 ·ij· Agapitus	Romeyn viij jaer vi maent· x· daghen·
ix[c] xliij							ix[c] liij

Dese stephanus was een dwtsch wt germanien ende sat drie jaer vijff maent x daghen Hi wert van sommighe Romeynen verslaghen·

In dese tijt lieten die denen varen alle Afgodery Ende hoe wel dat si xpristum eerden ende aenbaden Nochtans dede si den afgoden oeck mede sacrificie segghende dat die Afgoden ouder waren ende machtiger dan xpristus was Mer een clerck ghehieten Ansgarius was den denen geheel contrari Ende om sijn woerden te vestighen so dwoech hi een barnende yser in sijn hant sonder quetsing Ende daer of worden si volcomelick informiert ende gheleert Doe quam al dat Coninck rijck van bemen tottet kersten ghelove·

Bruno Archibiscop van Colen een heylich man des eersten ottonis broeder dese was in Almanien vermaert regierende beyde die sweerde seer strenghelic Hi stichtede tot colen sinte panthaleons cloester Ende totten Bisdom gaff hi een graefscap Oeck vercierde hi dat Bisdom mit veel reliquien·

Dunstanus biscop cantuariensis een heylich man hi stichtede veel cloesteren hi sach onsen lieuen vrouwe maria opten dach dat hi steruen soude·

In des paeus Agapitus tijdē starf odo Abt cluniacensis·

Dese lotharius starf dier wijle dat Otto regnierde in Almanien Sijn wijf die adaluida hiet hilicte na haer mans doot een desen selven Otto.

Dese lotharius ende die iii Berengarii en werden in ander Cronijcken niet voer gheen keysers gheset.

Keysers

Maiolus een heylich man was die iii abt cluniacensis

Onder desen lothario wert hugo die een greef van parijs was hertoech van vranckrijck hi starf in sijn ij jaer en wert in sinte dyonisius kerck begrauen Hi had iij sonen gheheten Otto. hugo ende henricus die hem navolchde Mer in die vaders stede wert hugo die eerst hertoech.

Die ketterij Antropomorfitarum nam weder oerspronc in italien Mer dat en duerde niet lanc Want Rathrig Biscop mit meer ander clercken maer [illegible] stont te niet.

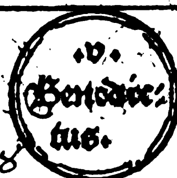
an° mundi — vi^m C lxiij

Pausen

Romeyn sat viij jaer ·vi· maent ende x daghen·

137

Romeyn sat ij maent viij daghe.

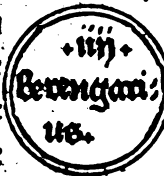
138

Anno Xpi — ix^c lxiiij

Dese johannes was eerst gheheten Otto magnus dat is die grote otto Sijn vader hiet Albricus ende was een edel Romeyn seer machtich hi swoer dat hi nae Agapitus doot soude sinen soen paeus maken dat Alsoe gheschiede. Mer dese johannes was een wey man Ende seer oncuysch so dat hij openbaerlick die vrouwen bij hem hielt. Waer om screuen die Cardinalen aen den keyser Otto dat hi tot Romen woude comē om die scandalizacie vander heyligher kercken of te doen Dit vernemende die paeus dede den Cardinael en dyakē sijn nose of snyden ō dat hi die Raetsmā was vā die brieuē te scriuen En hij dede johanni den subdyaeck sijn hant of houden om dat hi die brieuen ghescreuen had Ten laetsten doe hi vermaent wert vanden keyser ende vanden clercken sijn leuen te beteren dē hi ghien ghehoer en gaff daer om wert een consilium ghehouden vanden biscoppē van italien van welken leo substitueert wort i desen johannes stede Mer johānes

Dese benedictus wert vanden romeynen paeus ghecoren teghens leonem Dit vernemende die keyser otto belede Romē so dat hem vanden romeynen dese benedictus ghelevert wort Ende hij seynde hem in sassen in par Ellandē daer hi starf en wert begrauen te hamburg Sōmich segghen dat hi vanden keyser [illegible] ker ghewrocht wort.

Dese berengarius belaste italien mit groter tyranscap Waer om die paeus mit den romeynen begheerde dat Otto woude comen om den romeynen te verlossen van desen berengarium · dat al so gheschiede want hi quam mit groter cracht en̄ veng berengarium ende seynde hem twee werff inder ellenden Ende dese Otto coninck van Almanien nam lotharig wedue tot een wiff die van berengarius inden kercker ghe leyt was doe quam Otto tot romen en̄ wort vanden paeus ende vanden romeynen eerlike ghecroent ·

Dese regnierde vi iaer ·

Sinte Odo biscop van Cantuarien Ende sinte bruno Archibiscop van colen dese brochten die heylighe lichamen Elifij · patrocli · priuati · gregorij mit sinte peters staf van romen tot Colen ·

Sinte Adolinc wert i Engelant ghevonden Ende wert seer eerlike verheuen ·

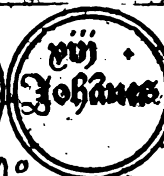
Edwinus coninc van Englant dese verdreef al die moniken wt sijn lant En̄ sinte dunstannus wert van hem in vlaenderen gheseynt doer welcke ghebede dese Edwinus vander helle verlost wert ·

Romsyn

Dese leo sat j · iaer ende iiij maent ·

139

140

romsyn

sat viij iaer vi maẽt xv daghe ·

Dese leo ordinierde om der romeynen quaetheit wil die hoer vrienden mit ghewelt paeus maecten dat niement en soude paeus werden sonder consent des keysers ·

Die x · twist inder heyligher kercken gheschiede tusschen johannem die xij En̄ leonem die viij Mer johannes wert of ghezet en̄ leo wert paeus bij hulpe des keysers ·

Die xi twist was tuschen benedictum die vijfte ende leo die viij Mer leo bleef paeus ·

Dese johannes wert vā petrus rechter van romē gevanghen ende inder ellende ghesëynt Ende na xviij daghen quam hi weder tot romen doe dede die keyser otto wraeck ouer sijn vyanden ende dode veel edelinge En̄ seynder veel inder ellende ·

Dede te romen oeck een consilium vergaderen en̄ maeckent al te niet wat dattet consilium gheordiniert had ossettende desen leonem Daer na wert dese johannes wed besmet mit quader wellust van ouerspul doe wort hi vanden duuel in sijn voerhoeft gheslaghen ende starff sonder penitencie Och here god hoe ongheluck sijn dese gheweest bij den anderen voerghenoemde paeusen ·

Dese Otto was eerst keyser van Almanien Hi had ouer all victori Ende hij was als die anderde karolus een sorchuoudich beschermer der kercken gods waer mede verdiende hi oeck keyser van romen te werden hi bekeerde veel onghelouighe menschen Hij gaff den kercke veel gauen Ende doe hi italien in vrede gheset had toech hi weder in sassen mit sijn wijff die een lombaert was. Al daer wan hi bij haer enen soen gheheten

Keysers

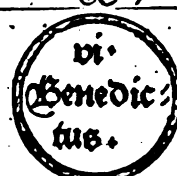
regnierde als hij hiet die nae hem regnierde Ende hij gaff hem een wijff des keysers dochter van constantinopel Doe die Romeynen na dat johannes die paeus off gheset was om sijnre ondaets wil En die viij weder ghecoren was Ende si daer toe noch den derden als benedictum setteden mit ghewelt paeus te wesen doe quam dese otto weder te romen en belegde die stadt thent si hem dese benedictum presentierden en hem loefden dat si nymmer meer en souden enighen paeus kyesen sond' consent des keysers doe wert leo paeus weder in sijn stoel gheset Ende Als alle ding weder in vreden ghestel was quam Otto in sassē brengende mit hem den paeus benedictū die daer inder ellenden starf

xij. jaer

an° mundi — vi^m C lxviij

Ten laetsten doe dese keyser veel heyden bekeert had starff hij in vreden ende wert begrauen in madenburch in sinte mauricius kerck welcke hi seer costelick ghetymmert had.

Paeusen

Romeyn een jaer. vi. maent

1211

Anno Xpi — ix^c lxviij

Dese benedictus wort int Casteel des engels ghestoten ende ghewortcht.

Edgarus coninck van Englant stichtede vol na alle jaer een Cloester.

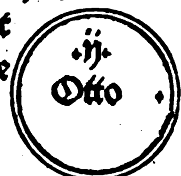
Athelwoldus een eerweerdich biscop wintoniensis heeft veel ghedaen.
Oswaldus een eerbaer biscop van wingormien wert namaels Archibiscop van eboratum dese stichtede te ramesien een cloester.
Theodericus biscop van mets brocht veel reliquien wt italien in sijn bisdom.

In dese tijt was in italien een wonderlick creatuer Een vrouwe mensch had twee hoefden ende so voert al die leden dubbelt totten nauel toe Ende Als die een at ofte sliep so dede die ander bij tijden des ghelijck niet Sij leefden langhe tijt ende ten laetsten storuen si te samen.

Nota dat een quaet beginsel selde een goet eynde neemt Ende alst schijnt so is in dese tijt die heylicheit vanden paeusen totten keyseren ghegaen.

Ablijft tusschen bonifacius den vii, benedictus den vi, ende joannes den xiiij. in den jare ix^c lxxv. ende eenige volgende jaren.

Dese Otto des eersten ottonis soen was in Alken een strenghe ende trouwe be-
schermer der heylygher kercken hi had veel striiden teghens den ongheloviigen Mer
int laetsten verlor hi vol na al siin heer in kalabrien doe hij nochtans wt alre her
ten sinte peter aen riep. doe wert hi seer wonderlic verlost. hi had des keysers doch
ter van constantinopel te wiue. hi wert keyser ghecroent
vanden paeus benedictus die vij. hi starff tot romen ende regnierde ix
wert eerlick in sinte peters kerck begrauen. jaer.

Eduardus coninck van Englant wert van siin stief moeder martirizeert.

Die kerck van meydenburch wert seer glorioselick ghetymmert ende beghift vanden keyser Otto die eerste Ende die Archibiscop wert ghehcten primas van Almanien.

Die heylighe gloriose lichamen landoaldi Adriani en Amancij worden tot ghent veruoert.

vi^m C lxxxij

romeyn een jaer vi maent

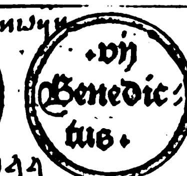
142

een jaer. een maent xij daghe.

143

romeyn

144

Romeyn sat xi jaer vi maent.

ix^c lxxxiiij

Dese bonus of dompnus ofte dominus heeft weynich tyts ghesetEN.

Dese bonifacius wort vanden romeynen paeus ghemaect na dat benedictus ghewocht was Ende doe hi niet mit ten eersten inder stadt bliuen en mochte beroefde hi sinte peters kerck van Alken costeliken juwelen ende doe vloech hi te constantinopel Ten laetsten quam hi weder te romen mit groot ghelt En doe hi noch so niet vorderen en mocht stack hi johannes cardinael ende dyaken siin oghen wt Ende thans daer nae wert hij verslaghen.

Dese benedictus croende den keyser Otto den ij. hi dede veel romeynen gheuanghen hij dede tot Remen vergaderen een concilium teghens den coninc van vrancrijck daer gilbertus off ghesett wert. die inder swarten conste wel gheleert was En Arnolphus wert restitueert.

Item die paeusen werden hier verslagen ghelijck als si voermaels verslaghen worden Mer dese en werden gheen martelaers als die and Sij hadden een ghelijcke pijn mer die saeck der pinen was onghelijck.

Item in des derden ottonis tijden was te meydenburch een Archibiscop ghehe-ten Vdo. ende was biscop ghewordē bi hulp ende bedden onser lieuer vrouwen Mer om sijn quaet onreynsch leuen wil wert hij ewelick verdoemt hij hoerden drie nachten after een. een stemme aldus sprekende O vdo laet off vanden spuel wāt tu langhe ghenoch ghespuelt hebste.

Keysers

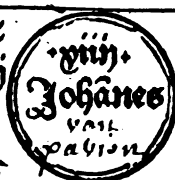
Adelbertus een heylich man was in bemē vermaert dese was die eerste biscop van praghen Eñ wt eenre openbaringhe gods quam hij te pannonien ende doopte daer sinte steuen der vngaren coninck mit veel ander menschen. daer na bracht hij die polen toten ghelowe. Ten laetsten predicte hij te peuthenis daer hij martiriziert wert.

Stephanus die eerste kersten coninck van vngarien was een heylich man Eñ den barbarē geschiet grote gracie doer hē die tot noch toe mit afgodye besmet warē Vngarien began in dese tijt dat kerstē ghelooff aen te nemē daer alre eerst predicte die heylighe man Adelbertus biscop van praghen.

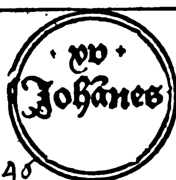
an° mundi

Pausen

dese johannes sat viij maent.

145

146

Romeyn sat iiij. maent.

147

Romeyn. sat x jaer x. maent ende vij daghen.

Anno xpi

Johannes die xiiij wert int Casteel des Enghels ghepinicht. mit honger iiij maendē lang Ende also sterf hi Ende wert begrauē in vaticano. hij was van pavion

Dese johannes die xv sat weynich tijts

Dese johānes die xvi was wijs te harnes Ende hij heeft veel boeckē gemaect dese wert so seer veruolcht van Crescensius patricius dat hij wt die stadt reysde ende quam tot tusciē doe seynde hij sijn boden totten keyser welcke dat Crescencius vernam ende ontboet hem weder te romen te comen Ende doe hi te romē quam viel Crescencius mitten romeynē totter eerden neder begherende gracie ende ghenade vanden paeus Het is certeyn een snode condicie der menschen die horen oversten niet en willen onderdaen sijn dan als sij gheen resistencie ofte wederstant doen en moghen Ten laetsten starf hi te romen doe si alte samen in goeder vrede ghestelt waren.

In johannes tijden die xiiij sterff die keyser Otto die ij Ende sijn soen die oec otto hiet ende noch een kijnt was wert vanden princen verheuen.

Dese Otto die iij wert ghecroent vanden paeus gregorius die vijfte die sijn neef ende na maech was in dese tijt was die alre meeste vrede tusschen den paeus eñ den keyser. dese plach oeck te heten die wonderlike dinghen der werlt hi was den hey: lighe kercke ghetruwe als sijn vader. hi voerden veel striden seer ghelukkelick. hi

xviij. iaer.

was tot gode ende tot den heylighen seer deuoet. hi had die re liquien der heylighen in groter weerdicheit veel tijts visitier de hi die heylighe steden Ten laetsten na veel arbeyts sterf hi te romen.

Omtrent in dese tijt wert Coninck karels gheslacht wt vrancrijck verdreuen Ende die greeff van parijs aen veerde dat rijck.

In Asbonia reghendet in dese tijt koern ende cleyn visschen vanden hemel.

Die vij twist inder heylgher kercke was tusschen gregorium den vijfte ende jo: hannem den xvij. die saeck ende oersprong quam wt tyranscap cressencij eñ wt houerdye johannis dese twist duerde nijt lang ende gregorius bleeff paeus.

vi^{m} C ende xcix.

Sasse
sat ij jaer ende
vi maent.

148

Grieck.
sat vi maent
dese wert paeus mit
ghewelt.

149

ix^{c} xciiij

Dese gregorius wert paeus ter bede ottonis die derde hi was vanden bloede des keysers een eerbaer duechdsam man Hi hiet eerst bruno. doe hi een weynich tijts geseten had ende die keyser wt romē ghereysd was wert placentinus biscop paeus ghemaect van Crescentio den raetsman van romen om sijn ghelts wil dat hi mit hē brocht van constantinopel Ende dese placentinus wert gheheten johannes die xvij doe was te romen een twist duerende weynich daghen Want doe die keyser weder quam. veng hi cressencium den Raetsman ende onthoefde hem Ende johannem de: de hi blinden ende sijn leden aen stucken snyden Nijt helpende hem all sijn ducaten want hi quaet dede dat hi nijt doen en soude daer om most hi liden dat hi nijt en woude.

Odilo een heylich man was abt cluniacensis dese ordinierde die hoechtijt eñ ghedenckenisse alre zielen te houden daghes na alre heilighen dat namaels van die heylighe kercke approbiert wert.

Nota verel Al ist ghescied dat dese voerghenoemde keysers die alle drie Otto hieten dat keyser rijck op malcanderen erfden Nochtans ist nv ingheset vanden paeus gregorius die vijfte Ende vanden keyser Otto die iij. dat des keysers offi-ciers den keyser sullen kiesen nijt om enich mis daet vanden sassen Mer om te scu wen die toecomende periculen Ende dese ordinancie wort noch hudens daghes ghe houden ende noch die franssen noch yement anders en hebbent moghen hijnderen

Keysers

of beletten Der keysers officiers sijn dese seuen die hier na volghen.

Die Archibiscop van Mens — Dese drie sijn des
Die Archibiscop van Trier — Keysers Canceliers
Die Archibiscop van Colen
Die hertoch van beyeren is des keysers sweert dragher
Die palensgraeff is des keysers spijsdragher
Die Coninck van bemen is des keysers schenker
Die marcgraef van brandenburch des keysers Camerling.

Dese seuen kiese den keiser en hie ten Coervorstē

an.º mundi — vi^m ij^c iij

Pausen

Dese siluerster was een wael uijt galconien
hi sat iiij jaer
een maent ende
vij daghen.

150

Anno Xpi — M iiij.

Dese siluester die anderde hiete gilbertus van desen seitmen want hi seer beghe-rich was om tijtlick eer ende tijtlick glorie te vercrighen dat hi vanden duuel be-droghen word so dat hi hem sekerheit dede. op dat doer des duuels cracht alle ding tot sijnre begheerten mocht gheschieden Die duuel sprac mit hem Ende hi ontsach hem nijt den duuel ghehoersam te sijn Ende doe si hoer compact te samen ghemaect hadden vercreech hi inden eersten gracie bij den Coninc van vrancrijck. En wert Archibiscop van Remen Daer na wert hi biscop van Rauennen En ten laetstē wert hi paeus Mer doe hi paeus ghewordem was vraechde hi den duuel wanneer dat hi soude steruen Ende die duuel gaff hem een bedriechlick antwoert Als dat hij nijt en soude steruen ten waer dat hi in jherusalem den dienst gods celebrierde. Waer off verblide hi hem denckende dat hi nijt enwoude tot jherusalem reysen om dat hi sijn leuen mocht verlenghen Mer doe die vasten van .xl. daghen naekende was soude hi gaen wt onder ghewoenten tot Constantinus pallaes in lateranen tot een Capelle die jherusalem hiet om aldaer misse te doen Ende onder die misse hoerde hi gheruft van veel duuellen Ende wert denckende dat hi moste steruē Doe wert dese sondighe paeus suchtende ende wenende ende ouerdacht dattet noch nijt te laet en was penitencie te doen in dit leuen hopende mendallen seer En hi verwerf

Gilla een seer wijs maghet was des keysers henricus suster dese trouwede ste: phanum coninck van vngarien Sij was seer behulpelick om hoer Coninckrijck tottet kersten ghelove te brenghen.

Sinte gherardus biscop wert martiriziert ende wert vanden vngaers op een kerre ghebonden ende lieten also die kerre van een gheberchte neder lopen.

Elphegus biscop cantuariensis wert vanden denen martiriziert.

Heribertus Archibiscop van Colen

Herigerus Abt lobiensis

Adelboldus biscop van vtrecht

Albo Abt floriacensis

Hugo coninck van vrancrijck starff

Fulbertus biscop van Carnoten dese was eerst des Coninc Robertus Can: cellier Ende hi maecte die sanck welcken men inder kercke singt Ende hiet aldus Chorus noue iherusalem. Stirps yesse etc Ende Solem iustitie etc mit noch meer ander sanck.

151

romeyn
sat vijff maent ende xxvi daghen.

152

Romeyn
sat vijff jaer.

Dese twee Johannes Regnierden die een naden anderen die eerst sat mer een weynich tijts Ende die ander sat vijff iaer ende leyt begrauen bij sinte peter.

O gracie ende ghenade doe hi sijn sonden openbaer belijde Waer om ghebode hij datmen hem in sijn leuen van lit te lit soude ontleden op dat hi door die tijdelicke pijn van al len sinen leden daer hi die duuel mede ghedient had mocht mede we doen die ewi: ghe helsche pijn. Welck hij verdient had Ende ghebot oeck datmen dat block van sijn lichaem soude leggen op een kerre ende warwert dattet vanden beesten gebrocht wort datment daer soude begrauen. ende hi wert begrauen te romen tot sinte ianss te lateranen Ende om sekere teykenen die op dat graft ghesien worden heeftmen goeden hoep van sijnre salicheit Ende van miraculen dat op sijn graffstede ghescheit mach men weten hoe neer datter een paeus of een Cardinael steruen sel Want als die graf stede besweet wert van grooter vochticheit soe sel die paeus steruen. Ende als se al leen nat wert so selder een Cardinael steruen.

Robertus coninck van vrancrijck een sachtmoedich man ende redelick wel
gheleert ende een lief hibber der gheestelicker menschen dese placht op grote hoechtij=
den tot sinte dyonisius kerck te comen aent reckende een zijden cap ende regierden
dat choer singhende mitten moniken hij maecten die sequencie diemen vanden hey
lighen gheest singhet Sancti spiritus assit nobis gratia ꝛc̄ hi maecte oeck die an
tiphonen vā kerstmisse juda et iherusalem ꝛc̄ ende oec van sinte marten O cōcede no

Keysers

bis q̄sumus dn̄e dit siende die coninghinne die constancia hiet dat haren Coninc
grote ghenuecht had in desen sanck. begheerde all hoertelick dat hij wat van haer
maken woude doe maecte hi een respons dat aldus begint O constancia mater ꝛc̄
dese coninck had een casteel beleghen Ende op sinte Amanus Auont liet hij sijn
volck legghen voert casteel ende hi quam tot oerliens Eñ doe hi dat choer regier
dē singhende mit luder stemmen drie werf Agnus dei al knielende also beworff hij
van god dat die muren ende die tornē des casteels neder vielen Item hi was seer
milt totter armen behoeff. Ende sijn wijff Constancia was seer sparich daer om
plach hij te segghen als hi yement yet gaff Siet voer dij dattet constancia niet en

an⁹ mundi

siet noch en verneemt Item hi stichtede veel cloesteren in vrancrijck Ende sond=
linghe tot orliens maecte hi sinte Amanus cloester ende onser vrouwe kerck Eñ
voer dat pallaes maecte hij sinte hylarius kerck ꝛc̄.

Pauesen

Anno Xpi

Omtrent dese tijt warender sommich dansers die een heel jaer lang dansete om
eenre sonde wil van groter onseecheit Wāt si op een kerst nacht ī een portael van
eenre kercke all dansende seer hijnderlick waren eenen priester in sijn eerste misse
dien hi seer deuotelick dede Ende want si niet en wouden oflaten wert die pries=
ter so seer ghestoert dat hi sprack begherende dat si een heel jaer mochten dansen.
dat all soe ghescHiede Ten laetsten worden si van sinte heribertus absoluert Ende
sommich van desen dede grote penitencie so dat si heylich menschen wordē ende veel
miraculen deden dit ghescHiede na dat sommich segghen in een stede in sasse in sinte
magnus kerc Ende eens priesters dochter sprang eñ dansede noch nae dien dat
haer armen off gheuallen waren dese danssers warender xiiij onder welcken waren
drie vrouwen Ende al storuen si corteliek vol na in een tijt.

Dese henricus was een heylich man ende een hertoch van beyeren hi wert een drachtelick ghecoren om sijn heylich leuens wil Ende wij lesen datter wt beyeren veel edelinge ghesproten sijn niet alleen na den vleysche mer oeck van herten ende van duechden Item hi voerde veel strijden in ytalien ende in Almanien teghens den rebellen dien hi verwan Ten laetsten starf hi salichlick en wert begrauen in die kerck welcke hi te bamburch ghesticht had. Item van desen keyser ende van sijn wijff lest men een exempel in sinte laurencius legende Item dese heinricus had een wijf die konegundis hiet Ende si bleef maecht leuende mit malcanderen in groter heylicheit Mer naemaels ghing si i een cloester daer si sterff doende veel miraculen Ite dese keyser had een suster vā ghelijcker duechdsamheit mit hem dien hi hilicte aen den Coninc vā vā vngarien die stever hiet En si brachte dat Rijck van vngarien totten volcomen gheloue

·j· henricus. Keyser

Rogerus bischop kel. racensis een edel man seer vermaert.

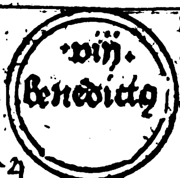
vi^{m} ij^{c} viij

tomsyn

Tusculaen.

Dese sergius sat ij jaer en vij maent.

Dese sat xi jaer xi maent en de xxi daghen.

153 154

M·viiij

Dese sergius leyde een heylich leuen hi had een reyn ende exemplaer conuersacie Ten laetsten starf hij ende wert in sinte peters kerck begrauen.

Dese benedictus wert verdreuen van dat pausscap En een ander wert paeus daer eē grote twist om was Item petrus damianus scrijfft dat een bischop sach desen paeus benedictum na sijn doot sittē op een swert peerde Ende die bischop vraechde off hij waer die paeus benedictus die ghestoruen was Hij Antwoerde ende seyde ick bin die on salighe benedictus Doe sprack die bischop vraghende Hoe ist mit v vader Die paeus seyde ick werde jammerlick ghepinihet hopende nochtans bermhertichheit te vercrighen ende seyde totten bischop Gaet tot mijn nauolger johannem ende segghet hem dat hi op sulker plaetze nemet een somme van ghelde dat hij den armen gheuet om godes will Want al dat voermaels voer mi geghenē is en heeft my niet behulpelick ghewees om dattet al roef goet was Dit volbrocht die bischop seer truwelick En wt angst en veruueernisse gaf hi sijn bisdom ouer ende ghing in een cloester.

Die viij twist was tusschen benedictum die viij. Ende enen ander die mit ghewelt woude paeus wesen Mer benedictus bleff paeus.

Iherusalem ende dat heylich lant wert ghewonnen vanden sarracenen Ende die onghelouighe besitten dat gloriose graft ons heren . Ende veel joden lieten hem wt vrese ende wt anxte dopen .

In dese tijt verwandelde die maen in bloet Ende daer was een grote eertbeuinghe Een barnende fackel Ende een blixem ghelijck een teren viel wter lucht neder mit groter claerheit Hier na volchde een grote duer tijt . Item in loreynen was

Keysers

water vā eenre fonteynen in bloet verwandelt Ende veel teykenen ghesciede omtrent dese tijt .

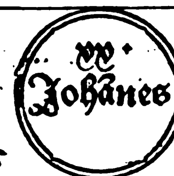
In dese tijt was bij na ouer alle die werlt een die meeste ende lastichste starffe dattet den leuendighen also verdrietlick was den doden te begrauen dat si bij tijdē bij die doden neder vielen ende mede storuen Hier na volchde een grote dwercht ende hitten .

Die Normannen bestreden vrieslant ende verbrande een stede gheheten Thiele Ende des jaers daer na quamen si weder in vrieslant ende versloeghen aldaer veel menschen Ende die stadt van vtrecht wert verbrant .

an° mundi — vi^m CC xxii

Pausen

Haymericus coninck van vngarien was sinte steuens des coninckx soen dese starff ende was maecht mit sijn bruut Ende hij is seer vmaert werckende veel miraculen .

Romeyn . sat xi . jaer .

155

Anno Xpi — M xxiiii

In desen tijden woenden twee oude wiuen te Romen buten der muren in een oude hutte Ende haer ouer quam een man alleen te gaste dien sij verwandelden in een Ezel dat hi nochtans bleef in sijn redelick verstant .

Dese johannes oerloechde mitten romeynen . hij was den broder van benedictus

In dese tijt waren die Canonike tutrecht twistende vanden biscop te kiesen Daer om quam die keyser Conrardus tutrecht om die twist neder te legghen Ende onder weghen wort ghysela sijn vrou belopen mitten baeren Ende hij liete si in een dorp gheheten oesterbeeck in des prochiaens huys gheheten barnulphus Ende doe die Canoniken niet ouer comen en conden : gauen si den keyser die kuer vry Onder dien baerde die keyserinne Ende si seynde barnulphus haer waert den keyser goede maer te brenghen Want hem een soen gheboren was Doe gaf die keyser barnulpho dat bisdom om d' goeder boetscaps wil dese barnulphus stichtede tutrecht twee collegien Als sinte peters ende sinte ianss baptisten Ende dat half collegium van sinte saluatoers bracht hi te deuenter ende maectē daer sinte lebuyns kerck Ende die Abdye nam hi vanden heylighen berghe te Amersfoert ende stichtede die abdy vā sinte pauwels hi sterf int jaer ons heren M liij . op xiiij kalendas Augusti

Contardus had sijn nicht te wijff des keysers heinricus dochter. dese insettede veel wetten Ende om dat hi vrede woude ghehouden hebben inden lande daer om or dinierde hi ende gheboet dat so wie vanden princen vrede brake datmen dien soude onthoefden: dit statuit brack een graef geheten ludolphus en wert accusiert Mer want hi sijn lijf begheerde te houden daer om vlwech hi heymelic mit sijn wijf ende kijnderen ende woende lieuer inder woestinen bij die rustiers dan hi heerlike steruē woude Daer wert hem ge boren een soen die heinrick hiet En dese quam namaels seer wō derlic wt die verhenghenisse gods aent keyserrijck teghens contardus wil Ende crech oeck Contardus dochter te wijff Van desen is een wonderlick hystori off in die gulden legende.

·xx· jaer. — i. contard9

Symeon Een heylich man was monick ende seer vermaert te trier

Durannus biscop van ludick was van een duuster gheslacht gheboren.

Campanus een heerlick ende deuoet doctoer was een grote astronimus.

·ix· Benedictus. — Tusculaen Dese sat viij jaer

Robertus coninck van vrancrijck starf Ende sijn soen heinricus regnierde na hem. xxx jaer lang.

156

Dese benedictus was des voerghenoemde benedictus neve hij was alte mael onewsch. Ende daer om wert hi oeck verdoemt hi openbaerde hem enen mensch bij eenre molen in een jammerlick ende verveerlick ghedaente hebbende een hoeffe ende een starte als een ezel Ende voert al dat ander lichaem als een beer Die dit dus aensach wert verueert en liep van daen Doe riep dat beest totten mensch seg ghende En wilt niet veruueert sijn. Want ic heb een mensch gheweest als du biste Mer hier toen ic mi aldus om dat ic seer beestelick gheleeft heb dier wijls dat ick paeus was in sijn tijt was een scandelike twist Hij wert verdreuē ende wed paeus ghemaect ende noch weder verdreuen.

Die xiiij twist was seer scandelick ende vol van alre confuse tusschen benedic tum den ix En sommich ander die navolghen die saeck was dat quaet leuen wel ke benedictus leyde off dat quade beghinsel doe hi paeus wert Item Ptholomeus seyt dat die houerdy d paeusen altijt een quaet ende ghenomen heeft En is oeck al tijt een oerspronc gheweest van veel tweedrachten ende twisten.

Egelnotus Archibiscop cantuariensis dese seynde sinte Augustijns arm in Englant
Fulbertus Biscop van Carnote wort in sijnre sieckte vā onse vrouwe visitiert die hē mit haer selfs melcke laefden.
Gwido een vermaert meister inder musijck dese was in italien ende vant eerst die manier van singhen inden hant Als gamut. are. B my. datmen den kijnderen inder scholen leert.
Gnorbo biscop van ludick was in wijsheit eñ in consten seer vermaert.

Helya was een touenaerster in Englant vermaert dese wert seer verueerlike vanden duuel wt der kercken ghetoghen.
Bardo een heylich man was biscop van mens.

Gwilhelmus dimonensis
Richardus virdunensis
Popo stabulensis
Helyas van Colen
Olbertus van ludick
Stephanus van ludick
Berno Augiensis
All dese eerweerdighe Abten waren om trent in dese tijt vermaert.
Adelbertus was een heylich mā was biscop van mets.
Elbertus abt gemeblacensis

Keysers

an⁹ mundi — vi^m CC xxviij

Paeusen

In dese tijt was een grote twist onder dē paeusen Ende sonderling van dese vier die malcanderen verdreuen ende onderling grote tweedracht hadden.

iij. Siluester — romeyn — dese sat xxvi daghe

157

Anno Xpi — M xxxiiij.

Dese siluester wert paeus doe benedictus die ix. verdreuen was Mer niet lang dese siluester en word oeck verdreuen Ende benedictus quam weder paeus te wesen Daer na wert dese benedictus anderwerf verdreuen. doe quam een die johannes hiet ende wert paeus die hier ghenoemt wert gregorius die. vi. Mer want dese gregorius een ongheleert man was daer om liet hij ordinieren enen Anderen paeus onder hem die der kercken dienst soude doen. dat den menighen misshaechden daer om werter een derde ghebrocht dien si paeus maecte om dat hijt alleen voer hem beyde soude bewaren Ende doe dese aldus onder malcander twistende waren quam die keyser heinricus die ij ende affsettese alle gader vant paeuscap ende ordinierde weder een ander die Clemens die ij. hiet van welcken hij hem liet ter stont cronen Ende die Romeynen zworen ende loefden hem dat sij sonder des keysers heinricus consent nymmermeer ghenen paeus en souden kiesen.

Ontrent die jaren ons heren dusent was die tijt seer ontmannet wãt dat kersten ghelof began te vergaen vã die voerleden manlicheyt somen leset in sinte hildegaerdis prophetie Eñ leyder in veel kersten coninckrijcken hieltmen noch die sacramenten noch die wet ḋ heylighe kercken nijt Mer die menschen gauen hoer meer tot touerny eñ menigherley wijchelinghe Eñ die priester was alst ghemeen volck Mer die bermhertighe heer heeft hier teghens weder verweet veel heyligher mannen die dese dorrichheyt vocht ghemaect hebben mit veel predicatien eñ goeder exempellen doer die medewerckinghe des heren die hoer sermonen confirmierde mit navolghende teykenen Ende veel oerden wessen op in groter duerichheyt eñ deuocie daer dese periculeuse tijt seer of verlicht wort van welcken oerden men hier na noch bet verclaren sel Eñ wanter dicwil dusdanighe reformacien gheschiet sijn daermẽ nochtans luttel vermoedings ofte hoep of had eñ oeck des ghelijck oeck wel toecomende sijn daer om ist dwaesheyt yet sekers willen segghen om archeyt des tijts dat ennekerst dan ofte dan comen sel als sommighe wonden seggen die al bedrogen sijn in hoer opinien eñ van die scriftuer der heyliger ewangelien bespott werden. eñ die experientie des tijts heeftse oeck reprobiert dat ghetall deser dwalinghen is ontallick.

zoudijn

dese sat ij jaer vi maent.

158

Dese Gregorius daer hier voer of ghesproken is was eerst die ouerste priester van sinte janss voer die latijnsche poort Item Gilbertus scrijft in sijn cronijcken dat dese gregorius gheweest is een heylich paeus Eñ doe hi paeus wert sach hi dat bi versuum sijnre voervaders alle dinghe versumet ende veracht was wanttet al vanden rouers ghenomen wert. die pelgroms worden spolieert ende die offerhande worden mit ghewelt ghenomen. daer om dede hise inden eersten al daghen Ende daer na excommunicierde hise Ten derden wãt si dat al versmaden daer om quam hi mit ghewapender hant ende versloech die rouers ende veriaechdese Ende recuperierde veel dinghen weder die verloren waren. Doe warender sommich segghende dat hi een doetslagher ende een bloetghierich man was Ende die Cardinaels seyden in sijnre siecten dat hi nijt weerdich en was datmen hem soude in sinte peters kerck begrauẽ Doe hi dit hoerde vermaende hi hem eñ stont op sprekende eñ bewisende dat die paeus wel ghedaen had eñ dat die cardinaels qualick spraken eñ seyde aldus Als ic doot bin so legt mijn lichaem voer die kerck doer eñ sluyt die doer al vast toe mit veel grendelen ende clincken Ende wert dan die doer op ghedaen so draechtet lichaem daer in Ende blijft se dan ghesloten soe doet dan dat ghi wilt

Dese henricus was contrardus swagher alsmen bescreuen vijnt. hi was int velt in een boosch ghebozen Ende twee werf wert hi gheleuert datmen hem soude doden. Nochtans wert hi bi die hulpe gods verlost dat hi die een kijnt was onghequetst van daen quam daermen hem doden woude Ende namaels doe hi keyser wert tymmerde hi een cloester op die stede daer hi gheboren wert vā desen leestmen een schoen hystorie in martinus ende vincencius cronijcken ꝛc. hi was seer victorioes Item hi quam in ytalien ē nam pandulphum prinss van Campanien ghevanghen.

Kaysers

ij
Heynricus.

dese regnierde xvij jaer.

Rawlphus des conincs soen merciorum wert martieriziert.

Edmundus ð denen coninc ē mā

Sinte Theobaldus een edel man wt vrancrijck. dese liet die werlt ende begaff hem seluen so dat hi god in eenre cluse diende Ende int xij jaer sijnre bekeringhe starf hi seer salichlick Namaels wort sijn ghebeent veruoert ī walslant daer veel cranke menschen of ghesont worden.

an.º mūdi — vi^m ij^c xliij

Paeusen

Almanien
Dese sat ix maenden vij daghen.
ij
Clemens.
uijt Saxen
159

xxiij dagen
Damasus
uijt Beyeren
160

iij
Leo.
161

Almanien uijt Lorrijnen
dese sat v jaer ij maenden ende vi daghen.

Anno xpi — M xliij

Dese Clemens hiet te voren sindegerus hi was biscop van bamburch ē wert vāden keyser paeus gemaect om alle ding weder tot eendrachtichept te brengen alst voersept is

Dese Damasus ūcrachtede die kercke ē starf seer haestelike. doe begeerden die romeynen datmē weder een paeus soude kyesen ē ymmer dat geen duytsch en waer. wāt die romeynen en mochten daer niet toe ghenepcht worden.

Dese leo hiet eerst bruno ē was eerst biscop tulensis een goet ē simpel man. hi wert vā den keyser te romē geroepen die hem paeus maecte dat hi nochtans namaels resignierde wāt hi daer of conscientie maectē. ē anderwerf wert hi ghecoren ē doe hi te romen wert reysde hoerde hi een stemme ð enghelen singhen die here sept jc dencke ghedachten des vreds Dese leo ontfeng xpistum in een ghedaente van een lazarus in sijn huys legghende hem op sijn bedde Ēn smorghens doe hi die doer op dede en vant hi nyment. Ten laetsten starff hi seer salichlick doende veel miraculen.

Wat gheschiede. gregorius starf ē die Cardinaels deden dat hem beuolen was doe quam daer een onweer doer die doren welcke vast ghesloten waren op ghedaen worden ende een groot stuck van daen ghebrocht.

In dese tijt was in gallien een vrouwe mensch hebbende twee hoefden iiij armen ende voert alle leden dubbelt van bouen of totten nauel toe Ende van beneden den nauel was si al ghelijck een mensch Bi tijden als die een at so hongerde die ander Ende somwijle als die een lachte so screyde die ander Die een sprack die and swe:ghet Ten laetsten starf die een ende die ander leefde daer na drie jaer draghende des anders dode lichaem.

Berengarius biscop vā tours was een wijl tijts een quaet ketter Mer hi wert namaels informiert dat hi al weder riep eñ retractierdent dat hi qualick ghespro:ken ende gheleert had Ten laetsten wert hi een heylich man Mer hi en conde sijn dis:cipulen nijt bekeren vā die kettery welcke hi hoer voermaels geleert had. dit wert een alten quaden kettery want dese ketters missaecten ende seyden dattet waerach:tich lichaem ende bloet xpristi nijt en waer int heylich sacrament des altaers mer alleen een figuer Ouerleset den decreet de con. dis. ij. Ego berengarius.

162

Almanien
dese sat ij jaer eñ iij maent.

163

Almanien van lorey:nen eñ sat ix maent eñ xxviij daghen.

Dese victor een eerweerdich goet man wert paeus wt vrese des keysers In dese tijt was die paeus stoel alsoe disponiert dat die heylighe mannen hoer ontsaghen paeus te werden ouermits dubbelden anxte want si vreesden god achtende hoer sel uer onweerdich te wesen tot alsulcker staet Ende si ontsaghen den keyser wantet hoer verdroet daghelicx der romeynen tyranscappe te liden Ende oeck door dwang des keysers ontfenghen oeck sommich dat paeuscap mit dubbelden anxt want si ontsaghen hoer dat si god souden vertoernen die alsoe gheroepen worden Ende mede scuwede si des keysers toern Dese victor offettede veel biscoppen int consilium van florens om d symonien eñ des oncuysheyt wil daer si mede groflick besmet waren.

Stephanus die ix was eerst abt Cassinensis eñ wert namaels paeus dese en sat nijt lang.

Eduaerdus coninck van englant was in die gheest der prophecien vermaert.
Elburga een heylighe joncfrou was coninck eduaerdus dochter.
Etgitta des coninckes edgarus dochter was een heylich joncfrou.
Walburga een heylich joncfrou ende abdisse.

In dese tijt was in Ampulien een marmoren beelt hebbende om sijn hoeft een sirkel van metael ghemaect daer in ghescreuen stont Opten eersten dach van mey als die sonne op gaet so sel ic hebben een gulden hoeft. op dese seluer tijt had robertus guistardi een sarracijn ghevanghen die neerstelick ouerpeynsde wat dat beduden woude. Hi stont op des eersten daghes van mey smorghens vroech eer die sonne op quam. ende doe die sonne began te schinen mercte hi ende teykende die uterste

Keysers

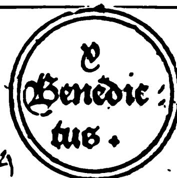
stede vander scheme des beeldes ende vant daer onder een ontallick groot schatt dat hi gaf om vander ghevanghenisse verlost te werden.

In dese tijt was te romen een priester inder nygromaci dat is in die swarte consten gheleert Dese dwang den duuel dat hi enen jongeling most een ring weder gheuen welcke hi aen venus vingheren ghesteken had Die duuel wort wepende en bat O god almachtich hoe langhe selstu liden die scalcheyt des priesters palumbi. hier na dede palumbus penitenci ende hi wert ontleet ende starf.

an° mūdi vi^m ij^c lxiij

Paeusen

Lantfrancus biscop van cantuarien was ancelmus meyster Dese heeft een boeck ghescreuen vant heylich sacrament mit meer ander boeken.

sat ix maent.

Anno xpi M lxiiij

Ancelmus biscop van cantuarien een heylich man ende een groot doctoer seer deuoet tot onser lieuer vrouwen.

Dese benedictus was eerst biscop belleomensis Ende wert paeus mit ghewelt ende doe hi ix maent ghesceten had weeck hi dat nicolaus paeus wert

In dese tijt wort te romen ghevonden eens reusen lichaem verslaghen dat noch versch lach die sijn wonde groot was vier voet en een halue voet. sijn lichaem was langher dan die mueren van romen hoech waren Ende een bernende lanterne stont tot sinen houe diemen nijt wt doen en mochte noch mit wijnt noch mit water. mer mit een griffel boerde men een gaetken onder die vlamme ende so ghing si wt Men seyt dat Taurus dese gygant versloech Als die scrifft wt weess welcke boven sijn hoeft ghescreuen stondt Ende dese gygant ofte reuse hiete Pallas.

Mathildis een greefinne was een edel triumphierster Si verwan den normannen ende bestreet den keyser Si arbeyde seer vromelic voer die kerck Ten laetsten offerde si al hoer patrimonium ende leydet op sinte peters altaer.

Dese heynricus was een onrustich man alst wel ghebleeck want hi tribulierde te maels seer den heylighen man en paeus gregorium die vij Ende inden eersten quam hi begherende ghenade vanden paeus en bewerff absolucie Mer hi en volharde daer niet in. want hi anderwerff enen anderen als een afgod verhoeff teghens den paeus Ende doe excommunicierde hem gregorius weder En die coervorsten die hem keyser ho zen te kyesen. corẽ voer desen heynricum den hertoch van sassen die welcke va heynricus mit een bloedighen strijt verwonnen wort Doe quam heynricus wed te romen mit sinen paeus ende veruolchde gregorium mitten cardinaels Mer ter stont quam Robertus coninc va apulien en veriaechde den keyser en verloste den paeus mitten cardinalen Item men seyt va desen quaden keyser dat hi den armen gheern wat om gods wil gaff Ten laetsten starff hi yammerlick inden kercker daer hi va sijn selfs soen in ghehouden wort Ende gheliick dat hi enen anderen gedaen had gheschiedet hem weder.

xlviij jaer — iij Heynricus.

Sabvisard

ij Nicolaus

165

bourgoengen sat ij jaer vi maē den en xxvi dage

Dese Nicolaus hiet eerst gerardus en was biscop van florens. hi celebrierde een consilium va C en xiij biscoppen tegens berengarium die sijn discipulen leerde doctrine contrari den gelove. mer hi wert volcomelick informiert so dat hi weder riep al dat hi den anderen quaellike geleert had alsmen leest de con. dis. ij. Ego berengarius Item na dien dat hi alle die quade doctrinen wed wepen had leefde hi heylichlick en starf een heylich ende salich man.

Sinte eduardus coninc va englant was vermaert van groter heylicheyt op een dach te middach stont sat die coninc mitten biscop ende mit meer ander heren ouer maeltijt En hi began seer te lachen ongheliick meer dan hi gewoen was. doe vraechde hem die biscop heymelick wat dat beduden mocht dat hi so seer scarteliende en lachende wert Hi anwoerde en seyde Ic heb inden gheeste ghesien die vij slapers die tot ephesum van des keysers theodosius tijden opter eerden dus lang op hoer rechter side gherust hadden inden berch Celyon. dat si hoer huden eerst om keren en legghen op die ander side. waer of verwonderde si hem allen seer die dit hoerden Ende doe seynden si wt hoer boden totten keyser van constantinopel mit brieuen Ende vonden dattet woert des waercoren coninces waer was gheliick als hi ghesproken had.

Godefridus of gouert van bullioen was hertoech van brabant en een glorioes triumphiere. hi street ouer al voer die heylighe kercke ghelijck voermaels karolus magnus plach te doen. dese wan te laetsten iherusalem ende wert daer coninck ghemaect Hi had een broeder gheheten balduinus die hem nauolchde int rijck hi was een vry edel man.

Keysers

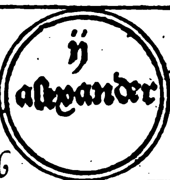
Hier eyndet dat die coninghen van engelant dat coninckrijck niet voert en erfden want doe Araldus verslagen was quam wilhelmus der normannen greef en regnierde voer hem van welcken mencie ghemaect wert inder hystorie vander ontfangheniffe onser lieuer vrouwen marien.

In dese tijt vergaderde te samen ontallike veel musen die enen machtigen prince ombreuenghen daer hi in een werscap sat Ende si en mochten niet veriaecht werden hi en waer eerst verslinen vanden musen Dit seluer ghesciede oeck eens enen groten coninck van polen Ende dit was seker een wonderlick werck.

an° mūdi

Paeusen

Meylanen dese sat xi jaer vi maenden en xxv daghen. 166

Arnulphus een heylich abt was na archibiscop van lugdunen. dese maecte een oerde van een gheregheld leuen.
Mauritius biscop van ruwaen.

Anno xpi

Dese Alexander hiet eerst ancelmus en was biscop tot lucanus Hi wert eendrachtelick vanden cardinalen paeus ghecoren Mer die biscoppen wt lombardien coren Codulum biscop permensem segghende datmen gheen paeus en soude kyesen dan die waren vant paradijs van ytalien Dese codulus quam twee werf te romen ende woude mit ghewelt dat paeuscap houden. mer hi en mocht niet Tusschen desen tween was een langhe twist ter doot toe Ten laetsten ter bede des keysers hielt hi te mantuen een consilium daer hi hem excusierde vander symonien ende wert weder in sijn stoel ghesett Mer Codulus wert als een ghewel dighen verschouen En Alexander quam weder te romen Ende ten laetsten starf hi een heylich man en wert begrauen tot sinte janss te lateranen.

Die xv twist inder heyligher kercke was tusschen den paeus Alexandrum ende Codulum biscop permensem Mer Alexander bleef paeus wantet meeste deel mit hem was Dese twist duerde seer lanck.

Dese Gregorius een heylich man leet voer die rechtueerdicheyt alte veel perse; cutien. hi hiet te voren hillebrant. hi was een legaet gheseynt in gallien daer hi seer hardelick procedierde teghens den ghenen die mitter symonie besmet waren. hi verwan oeck bi mirakel een biscop vander symonie die niet segghen en conde spiritui sancto. want als hi gelesen had gloria patri et filio so en had hi gheen macht voert te lesen et spiritui sancto om dat hi so seer mitter symonie besmet was Ende doe dese gregorius paeus wert vergaderde hi in sijn anderde jaer een consilium ende dede te ban allen den ghenen die mitter symonie besmet waren Ende hi suspendierde die priesters die wiuen hadden van den dienst gods ende verboet den leken dat si hoer missen niet en souden horen. dese tijden hebben seer dorre gheweest Mer want dese paeus gregorius seer strenghelicke arbeyde voer die rechtueerdicheyt daer om na ouder ghewoenten waren der hem seer veel contrari Want inden eersten quam Cinthius des rechters soen ende veng desen paeus daer hi opten kerstnacht stonde ende celebrierde die eerste misse ende werp hem in sijn gheuangnisse in een toern Mer die romeynen verdestrueerde die toern ende verlosten den paeus Doe wert die onsalige Cinthius uter stadt verdreuen Item dese paeus hielt een consilium van C ende x biscoppen ende dede den keyser heynricum te ban want hi woude die vrede der kercken van romen schoren ende breken Mer namaels quam die keyser in lombardien totten paeus ende stonde bloets voets op snee ende ijs ende hi en conde nauwelick absolucie vercrigen. mer hi en bleef niet lang bi die oetmoedighe gehoersamheyt. want hi vergaderde tot wormacien een consilium van veel edelinghen ende van xxiiij biscoppen ende coren al daer enen anderen paeus. ende maectent al te niet dat gregorius ordiniert had ende hier wert een grote twist langhe tijt durende. hier om wort gregorius toernich ende dede den keyser anderwerff te ban Ende hi absoluierde se al van horen eet die si den keyser mit sinen paeus gedaen hadden des si van hem gaen wouden. also toech hi se mit woerden ende mit wercken al vanden keyser wat hi mocht Ende oeck sijn moeder die agniet hiet ghing van hoer soen totten paeus Doe coren die primates ende die ouerste des rijcks enen anderen keyser als den hertoch van bourgoengen ghehieten Radulphus Daer na wert noch desen gregorius inden kercker ghelept mitten cardinaels Mer hi wort verlost van die regent ende stedehouder van apulien Ten laetsten starff hi in apulien een heylich man doende veel miraculen.

vi^{m} ij^{c} lxxiij

vij gregorius

Tuscien van saona
sat xij jaer een maent ende iiij daghen.

167

M lxxiiij

Stephanus van mureten dyaken gheboren vanden stam van aluernen. dese be keerden hem in sijn xxx jaer ende leyde een heremiten leuen buten der stadt lemonica dese edel man van groter heylicheyt maecten die oerde grandimontensis.

In die stadt syracusana was een groot eertbeuinghe Ende op een sonnendach viel die grootste kerck neder en dode al die daer in waren alleen mer vier menschen wt ghenomen die bi grote mirakel te lijf bleuen.

Keysers

Yuo proest der kercken beluacensis namaels biscop carnotensis onder desen be gan te rysen der canoniken oerde inden kerck beluacensi die voermaels vanden Apostolen Ende namaels van sinte Augustijn ingheset ende ghemaect is.

Petrus damianus een groot doctoer seer vermaert Dese leyde een heremiten leuen Ende screeff den paeus gregorio brieuen waer om dat hi syn bisdom ghelaten had.

Cono biscop van trier in sijn tijt worden veel martelaren lichamen ghevonden die voermaels Rictionarius ghedoot had.

an° mūdi

Paeusen

Die xvi twist der heylighe kercken was tusschen gregorium ende den archibiscop van rauennen. die saeck hier of was die tyranscap des keysers en tweedracht sommigher biscoppen Dese twist was meere dan enich ander die voer gheweest is. ende duerde tot vrbanum die ij.

Anno xpi

Tot parijs ghesciede in dese tijt een verueerlick mirakel van enen meyster van groter namen die seer vermaert was. die drie werf riep ende seyde dat hi verdoemt was. waer of worden veel gloriose heerlike mannen seer verueert die hier om die werlt versaecten ende institueerden veel religien afterlatende hoer nauolghers een eerbaer naem ende een goet exempel.

In dese tijt began die alre heylichste Carthuser oerde Dese oerde als sinte bernardus scrijft is onder allen gheesteliken oerden die eerste en ouerste Nijt die eerst om langheyt van tijden mer om der grote strenghicheyts wil Ende hi hietse die alre suuerlicste columne der heyligher kercken Dese oerde want mense nijt wel houden en mocht om der groter ende strenghe abstinencie wil ende datse nijt lanck en soude cleyn bliuen daer om wertse namaels van die heylighe kerck modeniert ende ghematicht Dese en heeft oeck nye van hoer opset ende institucie ghevallen wantse tot noch toe vanden heylighen gheest sonderling bewaert wert.

Bruno een heylich man gheboren van Colen was een groot doctoer inder godheyt dese mit noch sess ander vermaerde mannen begonsten en aennamen der Carthuser oerde int sticht van gratianopolitanen.

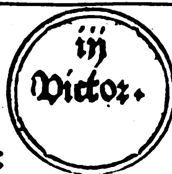
Hugo biscop van gratianopolitanen was een kuysch en een heylich man dese en sach in liij jaren gheen vrouwen aensicht wtghesondert alleen een arm vrouwekijn Nochtans gaff hi den vrouwen menich raet ende daet horende hoer biecht Dese was een sonderlinghe medewercker en hulper dat die Carthuser oerde op quam hi nam seluer die oerde aen ende ontfinc dat habijt van sinte bruno gheuende den menschen een goet exempel.

In dese tijt wert sinte claes lichaem veruoert van mirrea tot baren.

Dat lichaem van sinte Clemens des eersten biscop van mets wert te mets ghevonden welcke die apostolen daer ordiniert hadden.

Tien dusent pelgrums worden te iherusalem verslaghen van die van Arabien.

vi^m ij^c lxxxvij

iij Victor.

van Beneventum

Dese was abt vanden berch Cassinus Hi hiet eerst desiderius en hi sat een jaer iiij maent ende vij daghen.

168

M lxxxviij

Dese victor wert paeus doe gregorius twee jaer doot gheweest had. hi was vermaert inden gheest der prophecien. hi sach in sijn slaep dat god tot sijnre eer weerdicheyt tymmerde inder enicheyt een Carthuser cloester. dese wert mit venijnt dat inder kelcke ghedaen wort vergheuen ende starff Ende wert begrauen tot sinte janss te lateranen int jaer ons heren dusent lxxxvij.

Omtrent dese tijt ghescheide veel ghewoentlike periculen Als een grote water vloet die grote schade dede Item die tam voghelen worden wilt ende vloghen inder lucht Item seer lastighe ende swaer pestilencien Item veel werter mit sinte anthonis vuer besmet so dat hoer leden mit heer vleysch swart wort als verbarnde colen Item in englant was een groot eertbeuinghe so dat die husen verre va hoer steden ghinghen staen Item een grote storm van wijnt verdestrueerden te landonien vi^c huus Item grote duertijt blixem donreslaech bouen maten etc Item xv daghen lang vloedent bloet Item die duuel sprack den menschen toe in een dorp so dat men hem wel sien mochte.

Int jaer ons heren M xcvi wert dat heylich lant weder ghewonnen vanden kersten mit die stadt van iherusalem en dat gloriose grafft ons heren ende die stadt van anthiochien mit meer ander steden worden ghewonnen wt die handen der sarracenen Men ghelooft datter meer dan twee hondert dusent ouer dat meere quamen Item hoe groot dat die minne gheweest is in al dit volck om te volbrenghen dat si begonnen hadden en hoe dat si tsamen onghedwonghen vergaderde dat en machmen noch horen noch spreken sonder wenen en tranen te storten. dit was onser lieuer vrouwen beuert ende reyse die hoer voervechters wonderlike bescherinde Als enen deuoten mensch in sijn visioen te kennen gheghenen wert Item wat princen en heren datter mede waren vijntmen hier na bescreuen.

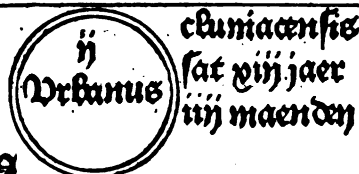
Keysers

Yuo biscop van carnoten vergaderde en bescreef seer cortelick al dat die paeusen ordiniert hadden na ysidorus tijt Namaels dede na hem dat seluer hugo catthalaunensis na welcken dede dat gratianus.

Helymandus biscop laudunensis. Hugo abt cluniacensis.

An° mūdi vi^{m} ij^{c} xcix

Paeusen

cluniacensis sat xij jaer iiij maenden

169

Anno xpi M xcix

Dese vrbanus was te voren ghehieten odo en was een monick cluniacensis Hi heeft seer ghearbeyt in die heylighe kerck Hi dede philippum den coninck va vranckrijck te banne om dat hi in ouerspul leefde Hi hielt een consilium in welcken hi ordinierde datmen onser vrouwen ghetijde alle daghe soude houden Ende datmen des saterdaghes souden houden feestelike die dienst van onser vrouwen Item hi maecten die prefacie van onser vrouwen diemen inder kercken singt Men seyt dat onse vrouwe dit openbaerde den broeders in Carthusia. Item hi hielt noch een ander consilium tot tours om dat heylich lant wed in te winnen Hi verwecte dat volck vten westen om ouer dat meere te varen die welcke daer triumphierde ouermits die spere ons heren Hi settede meyster bruno diet beghin vander carthuser oerde was int paeuscap aen sijn side Ende si deden te samen veel vrucht ind heyligher kercken Ten laetsten starff hi doemen screeff M xcix ende wert begrauen sinte janss te lateranen.

Int jaer ons heren M xcvi in nouembri wert vanden paeus vrbanus een con
silium ghehouden bi den claerenberch van aluernen in welcker consilium dat ghro
pent eñ ghekundicht wert die yammerheyt eñ armoede des stadts van iherusalem
Ende oeck worter mede te kennen ghegheuen die oneer eñ verwijt datmen xpristo
daer deden Ende men beghеerde raet eñ daet om dat lant in te winnen Daer na int
seluer jaer vergaderde een ontallick volck vten westen als veel hertoghen. grauen.
edelings. eñ ander goede mannen. rijck eñ arm. biscoppen. clercken. oude menschen.
kinderen eñ maechden die al drouich waren dat die heylighe steden vanden sarrace
nen so besmet worden Ende oeck want die turcken aen allen canten dat kerstenrijck
aen vochtten. daer om quamen die kersten van Apulien. hyspanien. aquitanien.
Britanien. normandien. schotlant. vlaenderen. vranckrijck. germanien. loreynen.
bourgoengen. lombardien. eñ wt veel meer ander rijcken eñ landen mit ghelijcker
deuocie eñ ghelooue bereyt te wreken dat onrecht eñ alle schalcheit die welcke men
xpristo dede Ende want in allen desen landen vaste vrede ghemaect was daer om
quam dit volck dus ouermitsheydelick al ghetekent mitten teyken des heyligen cru
ces Ende ond hoer allen en hadden si ghenen anderen coninck dan alleen xpristum
den leuendighen gods soen Item ouer wat steden dat dese kersten reysden daer si jo
den vonden dien dwongen si dat kersten gheloef aen te nemen of si sloghense al doot
Mer veel vanden joden doden malcanderen om die liefte van horen wet dat si daer
niet of en souden vallen Ende veel vensden hoer die dat kersten gheloeff aen namen
eñ namaels weder off traden Ende onder dit heylighe schaer der kersten menschen
waren die vermaertste ende ouerste Adamarus biscop podiensis Gouert van bu
lioen hertoech van loreynen Eustachius ende Balduinus sijn broeders Robertus
greef van vlaenderen Rodolphus greef van mets Hugo magnus des Coninckx
broeder van vranckrijck Stephanus greef blesensis Raymundus greef van sinte
gelis Bosmundus hertoch van apulien Robbertus greef van normandien Au
celinus de alodimonte Raymundus de turone ende Golfernis de turribus Dese
golfernis een vermaert man was sijn vyanden seer lastich. Hi hoerden op een tijt
een leewe brymmen ende ghecrijsch gheuen die van een serpent omghebonden ende be
last was. wat gheschiede Dese golfernis tradt bi den leewe dat hem van sijn ghesel
len nochtans seer ontraden wert ende dode die serpent so dat die leewe daer of ver
lost wert. welcker duechde die leeuwe niet en vergatt Mer hi volchden desen heer
waer dat hi reysde ende ghing bi hem als een wijnt hont die sinen heer volghet En
de was hem seer profijtlick in wiltbraet te vanghen Ende in strijden was hi sinen
heer so dienstafftich dat hi hem sijn vyanden halp verwinnen. Ende men seyt dat
als dese heer soude thuus wert reysen. doe en conde hi van desen leeuwe niet verlost
werden want hi woude ouer al mit sinen heer reysen Mer die scippers en wouden des

niet ontfanghen om die wreetheyt van alsulcken beeste Ende daer om swimde dese beewe in die zee volghende sinen heer ter tijt toe dat hi drencte. Int jaer ons heren M xcvij was dat heer des heren manlike wercken de en aenvochten die palen van der heyden lande Ende die eerste strijt viel bi die brug vant watr pharphar op die ix kalendas marcij daer die heyden seer verslaghen worden En die steden als nycea ende ledicia worden ghewonnen Ende wattan datter also veel kersten volcks was

Keysers

als drie hondert dusent ghewapender mannen nochtans was daer alle ding ouer vloeydich ende plenteyt van eten ende drincken so datmen een scaep cofte om enen penning ende een osse om twaelff penninghen. Sinte Andries openbaerde in dese tijt enen simpellen lantman segghende hem Coemt mit mi Ic sel di tonen ende wisen waer dat die spere ons heren verholen is. Ende doe Anthiochien ghewonnen wort quam die lantman ende began te grauen in sinte peters kerck ende in die seluer plaetze die hem van sinte andries ghewesen was Ende hi vant daer die spere ons heren in teghenwoerdicheyt des greefs raymundus ende des capellaens van der kercken Mer wantter sommighe twiuelden oft oeck die spere xpristi was off

an° mundi

niet. daer om so quam daer een die bertholomeus hiet die welcke wt eenre openbaringhe hier of van xpristo verseckert was Dese dede een groot vuer maken van xiij voeten lang daer hi mit die spere ons heren door ghing onghequetst Doe betrouwede dat heer in xpristo ende inder spere xpristi ende ghinghen daer mede onversaecht ende wel ghemoet tot hoer vyanden dien si verwonnen Dese spere xpristi en was

Pawsen

Anno xpi

vander apostolen tijden nye ghesien tottet jaer ons heren M xcix. Item een jaer voer dese tijt als int jaer M xcviij doe anthiochien beleghen was. wasser so groot gebrect onder den kersten dat si nauwelick en hadden hondert goeder peerden waer om vluchtede sommich van daen Nochtans in die ix maent wonnen si anthiochien Mer ter stont quam Carbozannus mit een groot heer heydens volck ende belepden den kersten weder. doe was al daer onder den kersten so groten hongher ende commer dat siet nauwelick onthouden mochten si en souden menschen vleysch ghegheten hebben Mer si worden doe van god ghestarct En mit die spere ons heren ihesu xpristi liepen si hoer vyanden te moet en verwonnense op die iiij kalendas julij Ende dit was die derde victori welcke die kersten hadden teghens den sarracenen. Die iiij strijt was i romania dat wi nu moream hieten opten eersten dach va julio En die turken worden verslaghen Ende die kersten om hongher en ander verdriet beualen si den hertoch bosmundo die stadt van anthiochien te bewaren Ende si reysden na syrien ende wonnen onderweghen die steden marcam ende barram mit veel ander castelen Mer op dese tijt was onder den kersten so groten hongher dat si ghedwonghen worden te eten der sarracenen dode ende stinckende lichamen. Daer nae toech dat heer ons heren te midswegen i syrien Al daer worden si va die hant godes

Oghelaefft ende ghespijst· doe waren der veel cleyn steden ende castelen die hem willich lick gauen onder dat kersten heer daer die kersten doe selverheyt ende tribuyt of namen Ende veel die vanden kersten ghegaen waren om verdriets wil· die quamen nv weder Ende reysden te samen bi tyrum ende belaghen die stadt van iherusalem· Mer want si daer oeck ghebreck hadden van eten en van drincken doe wert ghe boden dat si hem allen souden verotmoedighen ende mit bloten voeten gaen om die stadt al biddende· daer om opten viij dach alsulcker oetmoedicheyt dat die xxxix dach was van dat si die stadt beleghen hadden· opten xiij dach van junio· welcke een vridach was doe wert die stadt van iherusalem ghewonnen Ende daer na streden die kersten die vijfte strijt in salomons portael ende versloghen daer also veel Turken sarracenen ende heyden dat die peerden te knien toe int bloet reden Hier na doe dese stadt aldus ghewonnen was ende oeck weder ghereynicht wort· doe coren si ende ordinierde daer een patriarck Ende si coren oeck enen coninck ende deylden die roue· daer na tractierden die princen ende spraken te samen om dat een yghelic woude weder tot sijn lande trecken ende reysen Mer doe quam der sarracenen Coninck mit hondert dusent te peerde ende mit xl dusent voetgangers tot ascolonā om den kersten daer te bestrijden Welcken dat ghemoet quam dat heer ons heren vā vijf dusent te peerde ende xv dusent voetgangers Ende aldus quamen si der sarracenen coninck te moet· ende god strede voer hoer· so dat een wolck inder lucht beschermdese voer die hetten des sonnes Al daer worden die sarracenē voervluchtich Ende in dese seste strijt op die vi kalendas Augusti worden verslagen hondert dusent heyden Ende inder poorten vander stadt Ascolon versmoerden daer wel twee dusent Mer hoe veel datter bleef inder zee ende inder boesscagi onder den doern dat ghetal en weetmen nijt Ten laetsten doe dit aldus al ghescheit was doe bleef daer in iherusalem godefridus ofte gouert van bulioen hertoech van lotrynen Ende die ander princen toghen weder na horen landen·

Die edelste stadt van hyspanien ghehetten Toletum was in dese tijt vanden sarracenen beleghen Ende int viij jaer worden die sarracenen van die stadt verdreuen doer hulp des coninckes Aldefonsus.

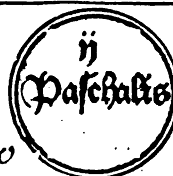
In dese tijt began die oerde Cistellensis.

Keysers

Int jaer ons heren M xcviij op die xij kalendas aprilis op sinte benedictus dach wort cistercien fundiert vanden abt vā molismo Robertus mit xi monicken Ende doe robertus weder most comen tot sijn abdye settede hi albericus in sijn stede welcke dat die anderde abt was. daer na volchde een hiet stephanus Ende dese ghehiten te wesen die anderde reformierres van sinte benedictus oerde welcker regule si houden Mer si offneden veel curiosicheden ende quader ghewoenten ende begonsten simpelick na die heylighe regule te leuen. seer wonderlike wort dese oerde in corten tijden verbreet.

Hildebertus cenomannensis biscop was een vermaert man die veel bescreuen heefft.

an. mūdi	vi m iij c iij
Paeusen	Tuscien, van bisda. ij Paschalis dese sat xviij jaer vijff maent eñ vij daghen.
Anno xpi	M C iiij

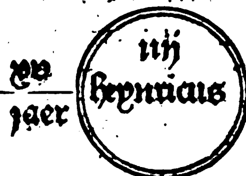

170

Dese paschalis arbeyde seer neersticke voer die heylighe kerck teghens keyser ende Coninghen dat si gheen biscoppen ofte abten eñ souden maken etc. Ende hi vorderde ghenoech Item hi heeft veel gheleden van die valsche fraters Item die keyser veng desen paschalen mit sijn cardinaels ende hielt hem twee maent in banden gheuanghen Item hi had een twist Mer nochtans triumphierde hi in allen dinghen. hi had een gloriose ende een vreedsam eynde. hi wert begrauen te romen in sinte saluatoers kerck Item die heylighe kercke wert wel ghelijcket bi die mane wāt die maen wast ende crimpt eñ het schijnt bi tijden offe verghing Nochtans coemt se volcomelick weder ende wert verlicht vanden ewigen sonne welcke is xpristus ihesus die heer ende brudegom deser kercke.

Die xviij twist der heyligher kercken was tusschen desen paschalen die ij ende tusschen drie prelaten Als Albertus Arnulphus ende Theodericus die des keysers gonst hadden eñ settende hoer tegens desen paeus willende een yghelic seluer paeus wesen Mer si storuen quader doot Ende paschalis bleef paeus want hi rechtueerdelick ghecoren was Ende god was voer hem.

Dese heynricus was des voerghenoemde heynricus soen Hi ontghing hem seer in sommighe punten Want hi sijn vader veng ende liet hem inden kercker steruen. Oeck was hi den pausen contrari om dat hi niet ouer gheuen en woude bisscopen ende abten te maecken Mer namaels quam hi tot sijnre herten ende bedocht hem so

dat hi den paeus ghehoersam wert Ende hi restitueerde ende weder gaf veel dinghen daer die kercke grote scade of gheleden had Ende ten laetsten starf hi sonder blikende gebeert Ende die hertoech van sassen lotharius wert sijn nasaet Ende dat was wel ten oerdel gods want hi sijn vad' onteerde Sommighe seggen dat nyement en wist waer dat hi bleef Sommighe segghen dat hi tutrecht starff Ende sommich and' seyden dat hi monick wert int cloester van cluniacum.

Wilhelmus coninck van englant was een seer quaet man. hi wert van god gheslaghen ende starff want hi gheen conuent ofte gheestelike cloesteren in sijn lant en woude doen maken.

Petrus alfonsus een notabel doctoer dese was een geboren jode Mer namaels wert hi bekeert ende heeft veel dinghen seer heerlike bescreuen.

Sinte Ancelmus ende Hugo cluniacensis storuen in dese tijt.

In dese tijt schenen twee sonnen Item daer was een groot eertbeuinghe Item een sterre scheen des daghes so wel als des nachtes Item in ytalien reghende bloet Item in anthiochien versoncken veel husen Item een vercken wert gheboren hebbende eens menschen hoeft Item een hoen wert gheboren mit iiij voeten Ende een vrouwe mensch baerde een wonderlike creatuer dat voer ghelijck een mensch ende dat after een hoeft had als een hont ende so voert sijn ander leden.

Sethzelo een heylich man vermaert int bisdom van trier dese ghing des wijnters daechs alte mael naect alst hert ghevroren had ende te midswegen doer die snee.

Sinte Gherardus biscop bituerensis Ende sinte Ancelmus biscop des stadts laudunice dese maecten glosas interliniares opten souter.

Hugo de sancto victore was te parijs vermaert. hi was gheboren wt sassen ende hi was so groten doctoer vermaert datmen hem hiete die anderde augustinus.

Bernardus noch een jonghelinc beghint vermaert te worden Ende int jaer ons heren M C ende viij doe hi out was xxij jaer ghing hi int cloester van cisterci en mit meer dan mit xxx ghesellen doe stephanus abt was. Ende in dit seluer jaer wert dat cloester clarendael ghesticht Van welcke cloester wert sinte bernardus een groot vrient gods die eerste abt Dese bernardus wiess op ende wort een groot doctoer lydende apostels leuen. hi heeft also veel miraculen ghedaen en so groot eer

Keysers

gehadt datmen vermoet dat in desen tijt sijns ghelijck niet geuonden en is. hier off ouerleset sijn leuen etc. Hi wert namaels een ouerst van C ende lx cloesteren Ende hi is ghacht gheweest of hi die anderde moyses gheweest waer.

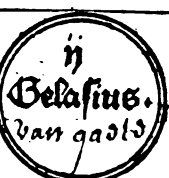
Richardus de sancto victore was een groot doctoer vol godertierenheyts.

Die xviij twist der heyligher kercken was in dese tijt want een die benedictus hiet settede hem teghens gelasium ende namaels teghens calixtum doer gonste en consent des keysers Mer hi starff jammerlicke.

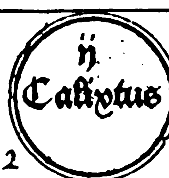
an° mu̅di vi^m iij^c xiij

Paeusen

Campanien dese sat ij jaer en vijf daech.

171 172

Bourgoengen dese sat vijff jaer x maent ende xi daghen.

Anno xpi M C xiij

Dese gelasius hiet eerst johannes en was cancellier der kercken van romen. dese toech mit sijn cardinalen te gaieten om des keysers heynricus wil. daer na quam hi ouer zee in bourgoengen tot cluniacum daer hi starff en begrauen wert Ende die keyser maecten een twist tegens den paeus kiesende enen anderen die benedictus hiet welcke twist wort continueert mitten paeus Calixtus.

Dese calixtus was gheheten gwido bisscop van vyennen ende was des greue van bourgoengen staphanus broeder. hi wort van den cardinaels in cluniacum eendrachtelic ghecoren. dese doe hi doer prouincien lombardien tuscien te romen wert reysden wert hi ouer al mit groter blijscap ontfangen. hi veng den paeus benedictum die vanden keyser ghe ordiniert was ende settede hem op een mulk of mitten aensicht afterwerts ende dede hem die stert in sinen handen geuen voer een toem en reden also ter stadt wert in daer hi in een kercker ghewopen wort. doe maecten die paeus peys en vrede mitten keyser Item dese Calixtus hielt een consilium in welcken dampniert worden sommich visierde religiosen die veel kettery heymelick ende openbaer saeyden ondert volck. hi maecte een boeck van sinte jacobs miraculen Ten laetsten starf hi en wert begrauen sint janss te lateranen.

anno 1120. twist, tot sint jan van Lateranen een concilie gehouden ... van ...

Dese lotharius was een goet man hi was den kerck seer ghetrouwe hi wert keyser ghecroent vanden paeus innocencius den ij. dien hi seer trouwelick halp tegens petrum leonis soe. hi hadde sinte bernaert mit meer ander religiosen in groter eerweerdicheit doer welcker verdiente dat hi creech grote victori ende sonderling tegens den ghenē die dat Rijck van ytalie aenvochtē die hi veriaechde Eñ wt commissi ende beveel van den paeus settede hi daer een ander in sijn stede.

Dese was hertoch van sassen ende regnierde xij jaer.

Tyrus wert ghewonnen vanden kersten Item ludick wert mit veel plaghe gheplaecht als mit eertbevinghe ꝛc. Item baldiunus coninck van iherusalē wert ghevanghen. Scharen worden inder lucht ghesien Eñ noch veel wonderliker dinghen ghescheiden. die bij aventuer wouden betekenen die toecomende tyranscap der tartaren Ende alte groten wijnt daer toernen ende ander ghetymmert off neder vielen Ende een groot deel van vlaenderen verdrencte.

vi^m CCC. xxiij

Dese honorius was van bononien eñ sat v. jaer ij maent ende viij. daghen. 173

Petrus abaelardus was een edel doctoer Mer namaels viel hi in een kettery ende wert vanden paeus innocencius condempniert.

M. C xxiiij

Dese honorius offsettede twee patriarken want hi vernam dat si den twistmakers gunstich waren. Hi nam Rogerium in gracie. Welcke Rogerius noch namaels van innocencius verdreven wort Ten laetsten starff dese honorius te romē ende wert begraven tot sinte janss te lateranen.

Sinte janss baptisten oerde van iherusalē wert in dese tijt begonnē vandē eerweerdigē Raymundo die hem seer gaff tot die wercken der bermhertichheit dese oerde verbrede hem seer Sij loven den armē dienstafttich te wesen.

In dese tijt was alsoe groten drooecht dat die lopende ende staende wateren fonteynen ende putten verdruychden Ende dat eertrijck barnde soe datmen den brant in twee jaer mit gheen water en mochte wt doen. dit was een verveerlike plaghe.

Item een wijff baerde iiij sonen teffens.

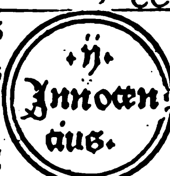
Malachias Archibiscop van hierlant dese was een heylich man ende hi reformierde al sijn volck Sinte bernardus heeft sijn leven bescreven.

Omtrent dese tijt scryuen dat die Tartari doer die verhengnisse gods quamen wt gheberchte daer si in grote yammerheit ende commer langhe wijl hadden besloten gheweest Sij waren seer vermenicht Ende het was eē snode ende een onvruchtber volck dese hebben namaels die werlt seer gheplaecht onderdoende haer alle ding. Na dat woert moysi in een sot volck sel ic di verdestrueren. het is groot wonder hoe dat dese menschen die in groter dienstafticheit gheweest hebben comen nu nijt

Keysers

mit enich harnesse ofte wapen Mer in pelsen ende mit stocken ende inwinnen dese landen voerende ouer al heerscappie O here dit sijn dijn oerdelen Ende alduz hebbē voermaels die van Assyrien. Meden. Parsen. Grieken. Romeynen. Gothen. hunen. Wandalen. Serracenen. Arabes. Bulgaren. Affriken. Fransen. Almanien Turken ende spaengers. etc gheweest die ghesellen dijnre wernicheit. een ygelick in sijn tijt. Om dat die menschen dy nijt onderdanich en woude wesen.

Johannes de temporibus starf doe hi out geworden was iij^c ende lxi jaer. hij had gheweest karolus magnus wapentiere Ende leefde tot dese tijt toe.

an.° mundi	vi^M iij^c xxxiij.		
Pausen	Dese Innocensius was eerst gheheten gregorius ende was dyaken Ende Cardinael vā sinte vincencius	 .ij. Innocentius.	Dese innocentius was een Romeyn. En sat xiiij jaer. vij maenden. viij daghen.
Anno Xpi	M C xxxiiij.		

Innocentius een seer deuoet man had vij jaer lang grote twist teghens petrum leonis die hem noemde Anacletus ende die bij sijnre vrienden hulp mit ghewelt nam sinte peters kerck ende beroefdese van een gulde crucifix ende een gulden crōe mit ander gout en suluer. des ghelijck dede hi oeck onser vrouwe kerck mit meer ander godshusen Van welcker goeden maecte hi hem veel vrienden dit siende innocentius volc in gallien daer hi seer glorioselick ontfanghen wort van sinte barnardus. die aldaer Coninghen princen ende ander heren tot sinen wille had Ende hi brachtse daer toe dat si desen innocentium weder hulpen te comen Item hoe dat sinte bernardus dese twist bij middel goedertierlicke neder leyde dat staet bescreuen int anderde boeck sijns leuens. Ende oeck in greeff willems leuen. Ten laetsten doe hi sijn vyanden verwonnen had ende alle ding in goeder vrede ghestelt was besat hi die heylighe stoel seer vreedsamlick ende profijtelick Ende wert nae sijn doot glorioesselick begrauen in sinte janss kerck te lateranen.

Die xix twist der heylighen kercke ghescheide tusschen innocentium die ij. En petrum leonis. om tweedracht der gheenre die den paeus coren Mer innocentius bleeff paeus Ende sinte bernardus arbeyde vij. jaer lang om dese twist neder te leggen.

anno 1036 een generael consilie tot lateranen gehouden van 1000 bisschoppen om den twiste ...

Dese Conrardus was henricus neve een trouwe ende een edel prince Eñ wãt in dese tijt die gheestelike staet goet regiment voerden ende onder prelaten goeder exempellen wil· waren die princen willich den gheestelijken prelaten onderdanich te wesen Ende dese coninck wert bij na mit al sijn princen van sinte bernaert mitten heylighen cruce ghetepkent ende voer mit veel volcks op die heydẽn daer hij trium phierde doer veel miraculen Eñ oeck leet hij grote scaen doer drogh vanden grieken Ende nae dat Conrardus weder quam sterff hi ongheweent·

In dese tijt ghescheidet in hierlant dat Tondalus veel verveerlike opẽbarin ghen sach·

In dese tijt ghescheidet dat sinte Elyzabeth veel openbaringhen had·

In dese tijt had sinte hildegardis jonefrou veel openbaringhe Ende bi Trier ghescieden veel prophetien

Die greeff nineruensis is gheworden een seer oetmoedich conuers in Carthusia·

Theobaldus greef van Campanien een bermhertich man·

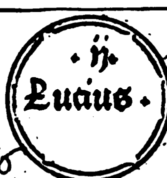
Hugo folieti heeft ghescreuen een boeck vander zielen troest·

vi^m CCC xlij

Tuscien
Dese sat vijf maent ende x· daghen.

175

176

Dese was van bononien ende sat ·xi· maent ende iiij daghen·

M·C xliiij

Die goedertieren ludowicg coninck van vrancrijck heeft grote dinghen voert kersten ghelove ghedaen· hi wert van sinte bernaert mitten heylighen cruce geteykent ende reysde ouert meer daer hij ge vanghen wert Item hi leet grote scade Ende hi voerde veel gloriose striden Ende sijn broeder henricus wert monick ende namaels biscop·

Dese twee als Celestinus ende lucius sa tẽ weynich tijts want si beyde aender pestilen cie storuen ende legghen begrauen te lateranen

Gratiang monick heeft bescreuen een boeck dat decretum hiet Ende dat vanden paeus Eugenio namaels approbiert wert· dese gratianus wort biscop in tussien·

Petrus lumbardus biscop van parijs was gratianus broeder dese heeft ghe maect dat boeck vanden hoghen sinnen datmen hiet liber sententiarum daer om wert hi gheheten die meister vanden hoghen sinnen· hi maecten oeck glosas ordina rias op sinte pouwels epistellen ende op die zouter·

Petrus comestor dese was gratiang ende petrus lombardg broeder hi maecte die hystorie vanden nywe ende oude testament diemen hiet scolastica hystoria·

Die stadt van Edissen daer sinte thomas ende thadeus lichamẽ rusten wert nv vanden Turken ghewonnen·

Een grote reyse ende een goede beuert teghens den sarracenen wert in dese tijt aen ghenomen Want lotharius ende ludowicus worden van sinte bernaert mitten hey- lighen cruce ghetepkent. Ende sinte bernardus gheleert vanden heyligen gheest predicte den volcke dat cruys ende verwecte veel menschen mede te reysen Mer het en had gheen voertganc na hoer opset Want vanden grieken worden si bedroghen die dat meel daermen broet of backen soude menghende mit kalck ende vergauen also dat volck.

Keysers

Rogerius coninck van sicilien verwan die grieken tot constantinopel toe En verloste ludowicum coninck van vrancrijck die daer gheuanghen sat.

Dese Eugenius was te voren gheheten bernardus hi was monick te clarendael sinte bernardus discipel. hi wert van sinte bernaert gesendt te romen mit meer ander broeders om sinte Anastasius cloester op te helpen daer hi Abt ghecoren wert Ende niet lang daer nae hi en wert vanden Cardinaels in een paeus ghecoren dat men niet en vermoede En hoe wel dat hi seer simpel was nochtans voersach hem god mit wonderliker gracien ende wel sprekelicheit Sinte bernardus heeft tot hem ghescreuen een boeck datmen hiet de consideratione

an°. mundi

ad Eugenium Item die Romeynen hebben den se natoer jordanien teghens desen Eugenium ver weckt Ende maecten een twist so dat die heylighe man Eugenius gaff den toernicheit een stede en reysde van romen comende weder in gallien tot cla

Van pisen. Dese sat viff jaer iiij maent ende xx daghen.

Paeusen

Anno Xpi

rendael visiterende sijn mede broeders mit groter oetmoedicheit ende goedertieren- heit Item hi toe sprack sijn broeders niet sonder tranen te storten Als hij dachte verleden rust ende vrede die hi aldaer ghehadt had. hi was hoer seer troestelick we- sende onder hem als een mede broeder ende hi en beweess hem gheen heer ofte meister te wesen Waer om verwonderde si hoer seer. dat in so groten man dus danich oetmoe dicheit was. so dat hi niet vander duechden en tradt. hij droech aen sijn naecte lijff een wolle cleet Ende altijt had hi sijn habijt aen sijn cleederen. hij was onder ghecleet als een monick Ende van buten ende oeck in zeeden ghelijck een paeus. hi heeft den biscoppen ende moniken een euich goet exempel after ghelaten Ten laetsten nam hi oerloeff ende sonde sijn broeders mit veel tranen reysende weder tot romen daer hi seer gloriooselick ontfanghen wort van allen volcke singhende en wepende Ghe- benedijt moet hi sijn die daer coemt inden naem ons heren daer na starff hi in gro- ter heylicheit Doer sijn verdiente verlichte hi romen mit veel miraculen. hij wert begrauen in sinte peters kerck.

Item in dit seluer jaer starff oeck sinte bernardus.

Dese fredericus was Conrardus neue hi was een edel. milt. vroem. welspre-kende man Ende in allen dinghen so groot alsmen seyt dat na karolus magnus tijden in groter vromicheit die werlt sijns ghelijck niet ghehad en heeft. Item weter dat aldusdanighe ghelijckenisse te verstaen sijn in manieren niet simpelick alsmen plach van salomon te spreke wantet gheschiede mach dat enich simpel ridder in een enkel saeck hem so ou vromelike heeft dat hi sijns ghelijck niet ghehad en heeft i dat ee punt Mer niet i allen ze Certe yn so heeft hem dese fredericus oeck seer ontgaen in een punt Als dat hi twist had teghens den paeus Alexander En dat hi langhe tijt den twistmakers gunstich was Mer namaels had hi groot berouwe doende penitencie En om vol te doen voer sijn misdaet so ont-feng hi dat Cruys ende reysde ouer zee Ende na groter victorie verdrencte hij al-daer seer schielike in een lopende water.

·j· Frederics xxxviij· jaer.

vi^m. CCC liij

Dese Anastasius was een romeyn Ende sat twee iaer. iiij. maent ende xxiiij daghen.

iiij Anastasius. 178

Adrianus was een Enghelsch en sat v jaer.

iiij Adrianus 179

M. C liij

Dese Anastasius was eerst Abt daer na Cardi-nael En namaels paeus. hi maecte een nywe pallaes bij onser vrouwe kerck datmen hiet maria rotonda hi gaf den kerck va laterane een kelck van xx merck swaer hi sterff ende wert begrauen in laterano.

Dese Adrianus ghe-boren wt Englant was eerst een arm clerck i sint te iacobs kerck in melgo rio Daer na een frater en wert Abt ende namaels biscop van albanen een groot moedich man. hi predicte dat woert gods seer heer-like hi bedwang den coninck van sicilie ende den romeynen mitten rechten. hij was voermaels een legaet die gesent wert in noerweghen en bekeerde daer dat volc Namaels quam hi weder ende wert paeus ghecoren hi dede gwilhelmum coninck van sicilie te ban dien hi namaels weder absoluierde want hi den paeus sekerheit dede gheuende he een deel lants dese Adrianus was die eerst die in die oude stade sijn woninghe ende sijn hoff begreep. hi verworff vanden greue een borch mit meer ander eruen die omtrent die stede van sinte cristijn ghelegen waren. hij crœnde fredericum den. j. in een keyser in sinte peters kerck Ten laetsten starff hij en wert begrauen in vaticano.

Wilhelmus een heylich heremijt die voermaels gheweest had een hertoech van Aquitanien ende greeff van pytou dese wert van sinte bernaert bekeert so dat hij namaels op sijn naecte lijff een panser droech .

Keysers

Jn Englant was een kijnt dat gwilhelmus hiet ende wort vanden joden opten goeden vrydach ghecruust Ende op die seluer tijt was daer oec een kijnt welke dat die helle sach .

Jn dese tijt was die pestilencie des heylighen vuers Ende een kijnt wert ulost vanden vuer die al die hystorië des werlts . die text der ewangelien eñ die wercken der apostolen ander menschen seyde ende voert kundichde altemael alleens of hijt wt een boeck ghelesen had .

Noerweghen wert bekeert ende totten kersten ghelooff ghebracht vanden Cardinael Adrianus die daer eerst predicte ende daer na te romë quam ende wert paeus gecoren .

Petrus de tharantasia een archibiscop was een man van groter religien .

an° mũdi — vi^m CCC lxvij

Paeusen

Reynoldus Archibiscop van Colen brochte die drie coninghen Als jasper melchior ende balthasar van meylanen tot colen Ende na die tijt was colen in sijn bloeyen .

·iij· Alexand

180

Tuscien. sat. xxi. jaer xi maent ende xix. daghen

anno xpi — M C lxviij

Dese Alexander was een streng man hij had wel xvij jaer lanck grote twist teghens vier ander die een yghelijc oeck wouden paeus wesen die eerst was octauianus die hem hieten liet victoer Die ij was gwido ende wert pascalis ghenoemt Die iij was johannes ende wert kalixtus genoemt Ende die iiij hiet laudo ende wert jnnocencius gheheten Van desen vier waren der drie priesters ende cardinaels Ende all waren si die een naden anderen den paeus contrari . ende si worden vanden paeus te ban ghedaen ende storuen quader doot na malcanderen . dese paeus hielt twee consilium Een tot tours ende dat ander binnen romen daer na quam hi weder tot romen ende starff eñ wert in die omde gods begrauen .

Die xx twist inder heyligher kercken was tusschen Alexandrum ende vier ander twist makers die oeck paeus wouden wesen Mer Alexander bleeff paeus dese twist duerde xvij jaer .

Die Carthuser Oerde wert van desen Alexander confirmiert.

Bemen wert een Conincrijck dat voermaels een greefscap ghehcten was.

In dese tijt verduusterde die sonne ende daer was een duer tijt. Item een groot eertbevinghe so dat Antiochien ende tripolis neder vielen mit die stadt damascus Ende in sicilien verdroncken meer dan xx.dusent menschen Item die zee liep afterwerts Item men sach drie manen Ende int middel een teyken van den heylighen cruce Ende drie sonnen worden ghesien daer na verduusterde die sonne van vi uren tot ix toe.

In dese tijt ghesciedet dat die biscop lingonensis had een alte verueerlike opēbaringhe van enen heremijt die ghestoruen ende begrauē was die hem seyde datter xxx.dusent menschen mit hem storuen van welcken waren der drie die int veghevuer daelden Ende sinte barnardus die toe mede starf voer ter stont ten ewighen leuen Mer alle die ander daelden ter hellen wert in die ewighe pijn.

Sinte barnardus wert canoniziert vanden paeus alexander die iij Ende om der miraculen wil wortter so grote loep ondert volck dat die Abt gebot sinte bernaert doe hi doot was Als dat hi gheen miraculen meer en soude doen Ende hi was den Abt ghehoersam na sijn doot.

Sinte thomas biscop van Cantellenberch wert in Englant martiriziert Ende heinricus Coninck van Enghelant seynde wt heerlike ambasiaten aen den paeus om hem te ontschuldighen vanden doot des biscops Ende nae drie jaer ontfeng hi dat cruys etc dese thomas wert canoniziert vanden paeus Alexander die iij.

Sinte Richardus wert vanden ioden te parijs martiriziert Ende die joden worden verdreuen wt vrancrijck.

Sinte peter mitten enen oghe was in dese tijt te clarendael.

Die oerde vandē wilhelmiten heeft hoer naem ende oerspronc ghenomen van sinte wilhelmus heremite die voermaels had gheweest hertoech van Aquilegien. Ende sinte Albertus heremite sijn discipel heeft dese oerde der wilhelmiten voert op ghebrocht.

Johannes biscop van Carnoten een vermaert man van groter strenghicheit ende kunsten dese was sinte Thomas Cantuariensis gheselle ende starff ontrent in dese tijt.

Omtrent die jaren ons heren M C ende lxx began dese sect ende kettery der wal-
densen ofte der armer menschen van lugdunen welcke kettery nam oerspronc van
enen borgher van lugdunen gheheten waldensis. dese want hi ryck was so gaff hi
al syn goet ouer ende woude leuen na dat ewangelium in willigher armoede ghe-
lyck die Apostolen leefden. hi dede hem scriuen die ewangelien ende sommich an-
der boecken uten bibel in syn ghemeen tael ende oec mede sommighe schientie ende

Keysers

scriften der heylighen dien hi nijt wel en verstont Mer hi was opgheblasen van
sinnen ende in syn wercken vermetel ende also aenveerde hi dat Ambocht der apos
tolen ende predicte ouer all Ende oeck wt seynde hi syn mede ghesellen ouer all te
prediken. Ende want si ongheleert waren daer om hebben si alte veel dwalinghe
ondert volck ghesaeyt. hier om worden si vanden biscop vermaent of te laten van
der predicatien. dat si nijt en wouden doen want si Antwoerden ende spraken dat
men meer soude ghehoersam wesen gode dan den mensch die syn apostolen gheboet
te prediken dat ewangelium allen creaturen welcker navolghers si waren als si
meenden Mer si worden vanden paeus te ban

an° mundi

ghedaen ende verdreuen uten lande Namaels wortet int consilium ghekundicht dat sy ket-
ters waren Item van dese ketters ghescSchiede veel quaets ende grote scandalisatie onder den
menschen Ende och off wy huden dagHes dat eynde hadden etc.

Paeusen

Anno Xpi

Voermaels is dat heylighe kersten ghelove aenvochten van machtighe princen van elcke philosophen. van subtile ketters en van ander mannen van weer den Mer leyder nv op dese tijt is die heylighe kerck ghequelt

nijt luttel van alte snode onwetende en arme grove leken Recht of die heylighe kercke
woude segghen Nv sel ic ymmer ghequelt werden. ist sacke dat dese nijt of en laten
mi te quellen. die nijt weerdich en syn te leuen welcker conuersatie ofte verkeringe
is gehaet van god ende vanden menschen want si nijt en doghen tot enich dinck dat
orbelic is Mer si wensen hoer bedriechlic of si niy lief hadden op dat si so veel crach
teliker moghen scaden Nochtans hebben namaels gheweest alte subtile ketters.
die die kettery der waldensen verantwoerden ofte bescHermen wouden Ende si heb
ben veel coninckrijken ende veel volcks bedwonghen. mitten welcken si syn te laetste
yammerlike vernielt ende te samen vergaen.

Anno 1180 is het consilie gehouden andermael tot Lateranen
van 280 bisscoppen. voor den [illegible], ende oock voorde het
[illegible] der Waldensen

Die Abt ioachim was in dese tijt vermaert die veel dinghen voerseyt heeft en oec veel ghescreuen heeft Ende in sommighe punten heeft hi seer ghedwaelt Als bescreuen staet seer claerlike int beghinsel decretaliu die pringen vraechden hem oft nut ende oerbaer waer dat si souden reysen tot dat heylighe lant. Hi antwoerde ende seyde. Neen. want die tijt en was noch niet ghecomen.

Sinte Alpiadis een alte heylighen maghet was gheboren van een oetmoedich cleyn gheslacht want si plach die wercken en dat vee te hueden dese en gebruycte nymmermeer lichamelike spijse Mer si leefde alleen van gheestelike spijse en was nochtans seer suuerlick van aensien. Si had veel openbaringhen.

Sinte hugo biscop linconiensis vander Carthuser oerde dese was in dese tijt in englant van ontallike veel miraculen seer vermaert.

Sinte Ancelmus biscop bleseniensis vander Carthuser oerde dese was een man van heylighen leuen.

vi^m CCC.lxviii	vi^m CCC lxxviii

Tusschen. sat vii iaer ii. maent xviii daghen.

181

uyt luca

M.C.lxviii	M.C.lxxviii

Die stadt van ludick wert gewonnen beweffi. verdestrueert. die vrouwen ende die maechden worden vercracht. Nochtans gheestelike persone die god vreesden worden wonderlic verloest dat si onbesmet bleuen Als god openbaerde sinte maria van ognies hier off ouerleset hoer leuen etc.

Dese lucius gheboren van die stadt luca. hiet eerst hunbaldus ende was biscop van ostien hi wert paeus Int iaer ons heren M.C.lxxviii. hi wort verdreuen ende quam te verona En veel vanden sinen worden gheblint. Te verstien doe hi vii. iaer ii maent en xviii daghe dat paeuscap beseten had sterf hi te verona.

Omtrent die jarē ons heren M.C.lxxxvij wert die stadt van jherusalem wt die verhenghenisse gods weder ghewonnen vanden sarracenen mit dat heylighe graft ende dat heylich cruys om die sonden wil der kersten menschen Ende sonderling om die sonden der onsuuerheit eñ gulsicheit want weynich of luttel menschen wa-render in cloesteren ende noch min werter onder die weerlike menschen ghevonden die niet besmet en waren mit die sonde der onsuuerheit Ende want al dat eertrijck mit groten sonden besmet was. daer om heeft die heer sijn volck verworpen ẽc.

Keysers

Item doe die soldaen victori vercreghen had vanden kersten quam hij weder aen den brug vanden tyber ende ghebode den roue te deylen Ende datment alre cos-telicste ende dat beste soude brenghen in damasco Item Coninck gwido wert ghe-vanghen ende tot sijnre begheerten verleendemen hem alleen sinen meister bij hem te wesen Item die prince Raymundus wert den soldaen presentiert dese was den turken hoer alre herste vyant waer om wert hi mit des soldaens sweert onthoefft

an.º mundi

Paeusen

Dese vrbanus was een lum-baert sat een jaer x. maent eñ xxvi daghen.

182

beneuentanus sat ij. maent.

183

Anno Xpi

Dese Vrbanus was gheboren wt die stadt van meylanen Tot dese paeus is ghecomē joachim van Calabrien Dese paeus doe hi hoerde dat die stadt van jhe-rusalem vanden sarracenen ghewonnen was. wert hij alte seer droeuich ende starf van groten rouwe ende wert begra-uen in ferraria.

Dat Rijck der Tartaren began om-trent dese tijt ende verbrede seer Eñ op-ten dach van huden ist dat meeste rijck des werlts Ende sij hebben grote plagen inder werlt ghemaect.

Dese Gregorius was eerst ghehe-ten Albertus een wel sprekich man van reynre herten dese had grote vuericheit voer dat heylighe lant. hij wt seynde sijn legaten eñ veel brieuen totten prin-cen vten westen Ende om haer te ver-wecken mit hoer volc opten turken te trecken ende dat heylighe landt weder in te winnen soe gaff hi allen den ghenē quijtschelding vā hoer sonden die optē heyden toghen te strijden Mer leyder da-er na starff hij ter stont te pijsē ende da-er wert hij seer eerlike begrauen.

Dese heinricus was fredericus soen en namm eenre huisvrouwe des coninccs dochter van sicilien die Constancia hiet welcke een oersaeck was dat hi hem ond dede all dat coninckrijck van Apulien Ende verdreeffe all vten lande die dat rijck beseten hadden.

regnierde viij jaer.

Omtrent die jaren ons heren M.C.lxxxix wert die grote reyse ende bedeuaert ordiniert teghens den turckē ī des paeus Clemens tijden die iij Ende die keyser fredericus ontfeng dat cruys en veel princen mit hem Ende daer is gheweest een grote vergadering van ontallike veel volcks. wel besorcht mit ouervloedicheit van alle behoeflicken dinghen dese reysden wt ten heylighen lant wert op sinte joris dach. Ende wt vrieslant ende wt dacien hadden si vijftich sceep Item wt vlaenderen navolchden xxxvij sceep seer heerlike toeghemaect Ende wt vranckrijck ende campanien volchden veel heren Mer leyder si en bedreuen niet veel want si wonnen alleen die stad Achos zc.

Dese Clemens was een Romeyn.
Ende sat iij jaer xvi dagen hij was eerst gheheten paulus biscop penestrinus.

1189

Dese Clemens ordinierde ende maecte een cloester buten die muren van romē dat gheheten is sinte laurencius cloester ende hi maecte oeck meer ander ghetymmert jn deses paeus tijden is gheordiniert die grote bedevaert en reyse opten turken. daer nochtans die Abt joachim contrari was ende teghen sprack want hij seyde dat die tijt noch niet ghecomen en was Item Philippus coninck van vranckrijck ende henricus coninck van Englant tractierden te samen om die twist tusschen hoer beyden te verenighen Ende veel vanden volcke vten westen teykende hoer mitten teyken des heylighen cruys ende scickten hoer te reysen te jherusalem wert aen.

Sinte bertoldus wert van Aymerico patriarcha van Anthiocien een prior ghemaect vander Carmeliten of onser vrouwen broederen die inder woestinen woenden Dese bertoldus is vermaert van veel luden mit een eerbaer en duechdsam gheruchte Ende onder alle die teykenen sijnre wonderliker heylicheit soe heeft hi ghesien die zielen van sijn broeders die vanden turken verslaghen waren. werden vanden enghelen inden hemel op ghevoert ghecroent mitten Croen der martelaren.

Doe die keyser heinricus ghestoruen was is op ghestaen een grote twist in dat keyserrijck ende tweedracht der gheenre die den keyser horen te kiesen want die sommich hebben gecoren philippum hertoech van swauen keyser heinrics broeder Ende sommich ander hebben ghecoren Otto des hertoechs soen van sassen Daer grote kijff twist ende oerloghen off opstonden in Almanien Ten laetsten hielt otto die ouerhant want die paeus innocencius hielt mit hem

Keysers

regierde twe Ende philippus maecte vrede mit otto ende cortelick daer na wert philippus bedriechlic van hermen den lantgraue van dueringhen verslaghen die tot hem quam als om vrede te maken ix jaer. Ende alsobehielt otto dat keyserrijck daer na wert otto comende te romen ghecroent vanden paeus innocencio teghens veel luden ende heren raet ende wille Ende die benedixcie ofte wel daet is verandert in een maledixi want opten seluen dach heeft dese otto sinen eet ghebroken ende begonst tyrannscap te bedriuen teghens die heylighe kerc daer om wert hi ghebant ende afghheset ende in versmaetheit sterfs is hi gestoruen.

an^o mundi — vi^m CCC xciij.

Paeusen

Constantinopel wert weder ghewonnen van den kersten Ende baldewinus greeff van vlaenderen wert daer keyser ghemaect

185

Romeyn Dese sat vi jaer viij. maent ende xi. daghen.

anno xpi — M.C xciiij

Omtrent in dese tijt is begonnen die oerde vanden duutschen heren onder den paeus celestinus die iij. hebbende oersprong ofte beghin wt die oerde van sinte jans baptisten van iherusalem.

Die oerde der heyligher drieuoudicheit wert begonnen in dese seluer tijt

Dese Celestinus was eerst geheten jacinctus dyaken Cardinael een groot ende een gracielick man hij wert opten paeschdach gecroent Ende daghes daer na croende hi keyser heinric. hi dede oec maken dat pallaes bij sinte peters kercke.

Ijslant een groot rijck noertwerts legghende wert dat meeste deel daer of tot ten kersten ghelove bekeert.

Maria van ognies is van miraculen seer vermaert int sticht van luyck Sij sterf int iaer ons heren M.CC.viij doe si xxxvij jaer out was.

Item veel heylighen meechden. weduwen ende ander vrouwen inder echtscap waren van groter heylicheit in dit seluer lant seer vermaert

Helymandus monick te beuaes. was van heylighen leuen ende heeft bescreuen die cronijck vant beghinsel der werelt mit meer ander dinghen etc.

Nota weter dat omtrent dese tijt veel gloriose miraculen ghelesen worden ende veel openbaringhe sijn gheschiet van quade comenscap ende van woeker Ende int leuen van sinte marien van ognies wert vermaent van een weduwe van alte heylighen leuen tot welcken dat quam onse alre heylichste moeder ende joncfrouwe maria mit sinte peter eñ mit veel enghellen doende desen weduwen bijstant int uterste van hoer leuen doe si op hoer verschepden lach ende nauwelick veriaechden si die bose gheesten Ende ten laetsten quam onse here god seluer tot haer ende veruulde haer wtuaert Nochtans om dese punten en ontghing si nijt die pinē des veghe vuers Ende dat hier ō. wāt haerman plach een coepman te wesen eñ had sommighe goeden beworuen mit bedroch· Sij had oeck in haer huus ontfanghen sommighe vanden huusghesinne des hertoech van louanien Welcke dat veel verteert hadden in hoer huus van onrechtueerdich goet dat si noch nijt weder en had ghegheuen· daer om wert die ziel der heyligher weduwe int veghevuer ghepijnt hier wt mach men mercke die voersichticheit gods want doe dese weduwe noch was ī die staet daer si in mocht veranderen wert si ghestroeft vander reyne maget maria ende vā sinte peter op dat si nijt en soude wt grootheit der pinen ende des angtes in sonden vallen Mer doe sij ouermits die doot nijt meer sondighen en mocht· heeft sij die rechtueerdicheit gods ghesmaect want haer pijn vas vertoghen eñ nijt betaelt Itē Een ander vrouwe wert aldus int veghevuer ghepinicht Onder wijle wertse mit groter hetten ghequellet want si te seer lieff plach te hebben die werlt mit hoer wellusten Ende somwijle wertse ghepinicht mit grote coude want si traech was tot goet te doen ende sonderling want si hoer kijnderen ende huusghesinne alte slappelick castyede Sij leet bij tijden dorst want si in hoer leuen te veel ghedroncke hadde. Sij wert bescaemt ouermits naectheit· om die grote ouerulbedicheit der clederen die si plach te hebben.

Jacobus de vitriaco heeft veel profijtlicke dingen bescreuen ende sonderling van die heylighe vrouwē welcke in dese tijt int sticht van luyck seer vermaert waren dese tijden hebben heylich ghenoech gheweest dese predicte te aenveerden dat cruce teghens die Albienses mit glorie van veel miraculen·

Dat cruys xpristi wort vijff werff ghekundicht ende ghepredict teghens den ongheloeuighen ende dat was inder lucht betoent want vijff crucen van verscheyden verwen hebben openbaer inder lucht gheblencket ende ghescenen·

Sinte peter van meylanen wert namaels martiriziert dese was van duechden ende miraculen vermaert doe hi noch een kijnt was·

Sinte dominicus ghebozen wt hispanien een heylich man ende een navolgher der volmaectheit der apostolen dese ûuolchde die ketters wt groter barnende vuericheit. hi dede veel miraculen. hi heeft eerst inghesett ofte begonnen der prediker of der jacopinen oerde int jaer ons heren M.CC ende iij.

Sinte Franciscus ghebozen wt italien een man van onmater vuericheit ende van alte grote volmaectheit. een claer exempel der williger armoede dese dede veel

Keysers

miraculen Ende int jaer ons heren M.CC.vi dat was in jaer dat innocencius paeus wert. doe heeft dese franciscus die eerst johannes gheheten was inghesett der minrebroeder oerde bij die stadt van assijs.

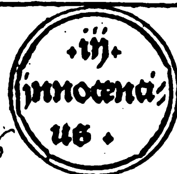
Wilhelmus van parijs heeft begonnen der Augustinen oerde die oeck wert gheheten een biddende oerde.

Sinte clara seer vermaert van groter duechden ende heylicheit

an⁹ mundi

vi^m CCCC iij.

Paeusen

Dese was ghebozen wt Campanien
Ende sat xviij jaer iiij maent
ende xviiij daghen.

Anno Xpi

M.CC iiij

Dese innocencius hiet eerst lotharius dyaken Cardinael. hoe glorioeß dat hij was dat tughen sijn wercken. hi was den heylighe kercke seer orbarlick hi maecte een hospitael ofte gasthuus des heyligen geests Eñ vernywede sinte sixtus kerck. Hij heeft ghemaect die decretales Ende oeck een boeck vander menschelijker kativicheit mit veel ander gloriose dinghen hi gaff een yghelicke kercke binnen romen een pont seluers tot hoer kelcken te vernywen mit alsulker condicie dat si nijt en souden vercopen. Hi Croende den keyser otto. ende want hi den kercke gheen ghelooff en hielt daer om settede hi hem weder of. hi heeft te nijt ghedaen veel kettrye Als der albiensen teghens welcke hi dede prediken eñ kundighen dat cruce Itē hi heeft te nijt gemaect Abt joachims boeck dat hi hadde gemaect tegen den meister vanden hoghen sin. hij confirmierde sinte hugo biscop van lincolnien vander carthuser oerde. hi hielt te romen een consilium van CC. ende xv. prelaten om hulp des heylighen lants ende staet der heyligher kercke. daer oeck veel orbarlike statuten ghemaect sijn Ten laetstē doe hi om des heylighen lants wil pays maectē tusschen die van pijsen ende januen ende die lombaerden. starff hij onderweghen te peruse ende wert daer begrauen.

Dese Otto wert keyser ghecroent van innocencius paeus die iij teghens des co:
nincks van vranckrijck philippus wille ende oeck bij na teghens allen den romey:
nen wil dese ter stont na dat hi ghecroent was had hij een strijt mitten romeynen
Ende wan van frederico coninck van cicilien dat rijck van Apulien teghens des
paeus wil ·hi en hielt gheen ghelofft. En in sijn iiij jaer croen
die priesten fredericū keyser welcke dat te romē quā en wort
eerlike vanden paeus ende vanden volcke ontfanghen Ende
hi quam in almanien ende verwan desen otto·

iiij jaer
ij jaer na philipp9· doot

Die kersten welck die dat cruys ontfangen hadden teghens den onghelouighē
voren mit grooter glorie en blijscap ten hemel Ende een wertter van god ghepinicht
die dat loff des cruces niet kundighen en woude·

Albertus patriarch van iherusalem heeft dat cloester van onser vrouwen broe
ders in carmelo seer verbetert ende reformiert Ende hi heeft een reghel ghegheuen
sinte brocarde prior des cloesters ende sinen broederen· Welcke brocardus had eē
dode verwect ende was vermaert van veel ander miraculen Ende die reghel hebbē
sekerlick confirmiert dat consilium van lateranen· die paeus honorius die derde
ende gregorius paeus die ix Als vincencius bescrijft in speculo hystoriali·

Anno M·CC·x· waerender vergadert meer dan xx· dusent kijnderen van al
manien die bedroghen worden vant ingheuen des bosen gheestes ende worden ghe:
teykent mitten cruce· recht of god doer hoer dat heylighe lant woude weder crigen
of recuperieren Mer doe si bij die zee quamen worden si bedriechlick vanden zeero:
uers ontfanghen in hoer scepen recht of si hem hadden willen brenghen tot iherusa
lem Mer veel vanden kijnderen wordē vanden zeerouers verdrenct en veel wert
der den sarracenen vercoft· Hier aen machmen mercken wat datmen doen soude
of des ghelijck meer ghescPiede·

Die scaephar den ende groue lantpollen quamen ghelijckerwijs van hyspanien
mit grote scharen tot parijs ende verdestrueerde die goede der clercken en der ghees
teliker personen daer dat nydighe leke volc hem seer in verblide Mer doe si oeck be
gonsten te verderuen der leken goeden worden si terstont aengheuochten ende ver
slaghen hier machmen mercken hoe dat die duuel oeck ghekundicht heeft sijn cru
cen ende oflaten·

Almeric9 ketter wort mit sijn ghesellen te parijs ghebarnt·

Stephan9 een heylich man prior des cloesters vandes carthuser oerde gheheten
domus portarum wert namaels biscop van digen·

Fredericus was des keysers heinricus soen Ende was van sijnre kijntheit van
der kercke op gheuoet Als van sijnre moeder Ende doe hij nae dat otto off ghesett
was aen dat keyserrijck quam. doe en voede hi die kerck niet als sijn moeder mer
hi verdestrueerde se als een stiefmoeder. hi wert keyser ghecoré teghens den keyser
otto dien hi soude bestrijden welcke hi oeck ghedaen

·ij·
Fredericus

heefft Mer van dier tijt voert began hi die heyli xxx. jaer hij was
Keysers ghe kerck te verdestrueren. daer om wert hi van ho coninc van sicilie.
norius paeus die iij. die hem ghecroent had weder
ofghesett ende te banne ghedaen item hi heeft veel quaets ghedaen. hij heefft lanck
tijt den banne ende dat recht versmaet hij toech na dat hi in den ban was mitten cru
ce opt heylighe lant Ende liet daer veel meer mistroest dan troest Ende doe hij van
innocencius die vierde ofghesett was so coren die princen teghens hem die lantgra
ue van dueringhen heinrick sinte elyzabetten soen Die welcke dat starff iiij. jaer
daer na dat hi ghecoren was ende niet ghecroent Ende willam die greue van hol
lant wort doe ghecoren teghens fredericum Die ix. jaer daer na wert vanden vrie
an° mũdi sen verslaghen Also dat si beyde ghecoré waren ende niet ghecroent vanden paeus
Ten laetsten wort dese fredericus verrasschet mitter doot so dat hi sonder sacramé
Paeusen ten der heyligher kercken van sijn selfs soen ghesmoert ende ghedoot wert Aldus
sijn hier weder om. veel exempellen vanden veruolghers der heyligher kercke hoe
iammerlike dat si vergaen sijn. Dese fredericus had sijn selfs soen henricum ghe
anno xpi smoert ende ghewrocht Waer om wert hi van sijn anderen soen weder ghewrocht
in des paeus innocencij tijden die vierde.

Symon greue montisfortis dat is van sterckenberch dese wert ghesept te wesé die ander karolus om groter victori wil die hi hadde tegens den ketters hebbende mit hem veel heylighe biscoppen ende Abten ende sonderling was mit hem sinte dominicus. hi veriaechde mit viij dusent kersten. hondert dusent ketters. hi veng op een tijt C ende lx ketters die lieuer coren verbrant te werden dan si hem bekeren wouden.

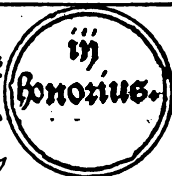
Int jaer ons heren M. CC. xij had die coninck van Affriken ghehieten Miramolinus een alte groten strijt teghens den kersten Mer die kersten quamen mit vijf coninghen teghens hem makende hem voeruluchtich Ende versloeghen meer dan hondert dusent sarracenen.

Anno M cc xv opten eersten dach van nouember had die paeus innocentius die iij in sijn xviij jaer doen vergaderen een consilium dat hi celebrierde i die kerck te lateranen daer tsamen vergadert waren cccc en vij bisscoppen onder welcken waren twee patriarcken als van constantinopel en van iherusalem En die patriarch va anthiochien was sieck en seynde sijn vicarium die bisscop was en hiet antecarius En die patriarch van alexandrien want hi onder die heerlicheyt der sarracenen sat daer om seynde hi sinen broeder Item in dit consilium waren lxxi archibisscoppen Abten. priores. warender meer dan lxxx Ende dat ghetal van allen prelaten te samen was M ccc xv.

Gwilhelmus biscop van nyneuen een alte heylighe en gheleerde man was seer vermaert want hi spijsde alle daghe in die duertijt wel ij^m armer menschen.

Die vier biddende orden Als Predikeren Minrebroeders Augustinen ende Carmeliten ofte onse vrouwe broeders worden confirmiert van honorio den paeus.

vi^m iiij^c viij

Dese honorius was een romeyn en sat x jaer viij maenden en xxviij daghen.

187

M ij^c viij

Dese honorius heeft veel menschen gheeert En veel heylighen ghecanoniziert hi heeft keyser vrederick ghecroont en weder ofgheset om sijnre ongehoersamheyt en rebellicheyts wil. hi heeft sinte laurencius kerck buten der stadt van romen vernywet en vermaect en oeck die kerck gheheten sancta sanctorum. hi heeft decretales ghemaect En hi confirmierden die oerde der predicaren en der minrebroederen Ten laetsten starf hi op die iiij kalendas marcij ende wert begrauen te romen in onser vrouwen kercke gheheten maria maioer.

Sinte Cyrillus een grieck doctoer was die derde prior van onser vrouwen broederen in Carmelo. hi was van heylighen leuen ende inder gheest der prophecien seer verlicht. hi heeft veel toecomende dinghen bescreuen En mit grote miraculen heeft hi gode glorie ghegheuen en der werlt grote verwonderinghe.

Sinte Elyzabeth wedue des coninckes dochter van vngarien is vermaert vol van allen duechden en van heylich leuen.

Ludowicus des Coninckes soen van sicilien een minrebroeder in heylicheyt seer vermaert.

Die oerde der cruys broederen wert verny wet vanden paeus innocencius die iiij doe hi xviij jaer paeus gheweest had Ende doe verwonnen was die ketterye der albiensium vanden ghenen die mitten cruce ghetekent waren Men seyt dat sinte quiriacus bisscop van iherusalem hadde voermaels die eerste en ouerste gheweest van deser oerde. cortes daer na doe sinte helena dat heylighe cruys vant Mer julianus die verloren kersten en ketter dode sinte quiriacum mit sijn broederen also was die

Keysers

oerde langhe tijt vergaen Mer in tijden des paeus innocencij die iiij stont dese oerde weder op bi lugdunam en wert vanden seluen paeus seer begaeft mit veel priuilegien.

Dat roemsche rijck na dat fredericus of ghesett was ende ghestoruen soe stontet sonder keyser bi xxv jaren Ende daer om so werden veel jaren toe ghescreuen frederico al wast dat hi luttel jaren regnierde rechtueerdelick ende in ghehoersamheyt der heyligher kercken Nochtans en wertter gheen ander in sijn stede ghecoren.

an.º mūdi — vi^m iiij^c xxiij

Paeusen

Iherusalem wert verdestrueert ende ter eerden toe ghesslecht van Corradino staphadins soen wt ghenomen alleen den tempel ende dauids stadt.

Campanien sat xiiij jaer.

188

Anno xpi — M ij^c xxviij

Dese Gregorius hiet eerst hugolinus bisscop van hostien Hi heeft sinte franciscum en anthonium vander minre broeder oerde canoniziert Ende oeck sinte elizabeth mit veel meer and' heylighen Hi heeft die heylighe kerck stantaftelike teghens fredericum den keyser bescheriit Hi heeft sommige romeynen die mit ghelde omghecoft waren wonderlike omghekeert tot sijnre hulpe. en dat heeft hi gedaen doer een schoen heerlike processie mitter apostolen hoefden al van sinte janss te lateranen tot sinte peters kerck toe Also dat si bi na ouer al mitten cruce worden ghetekent teghen den keyser fredericum. daer om doe die keyser dit vernam rysde hi verre van der stadt van romen Item dese paeus heeft doen maken dat boeck ghehieten decretales doer Raymundum sijn cappellaen. Ten laetsten om die grote tyrannicheyt des voergenoemde keysers fredericus wil was dese paeus vol van tribulacie en liden ende also steruende is hi ghevaren tot xpristum.

Dat boeck ghehieten decretales wert ghemaect van raymundo vander prediker oerde wt ghebot ende beuele des paeus gregorij die ix. Ende wort in allen scholen ghelesen.

In sinte gabriels cloester is ghevallen een grote steen hebbende een teyken des heylighen cruces en een bescheydelick beelt ypisti daer bouen ghescreuen stont mit gulden letteren Ihesus nazarenus rex iudeorum dat is ihesus van nazareth coninck der joden Ende dese steen maecte een blint mensch siende.

In dese tijt was so groten zee vloet dat volna al vrieslant ōdrencte want daer verdrencten meer den hondert dusent menschen En̄ die ghesciede om een onweerdicheyt die ghesciet was den heylighen sacrament vā enen kempe. ghelijck als onse lieue vrouwe namaels openbaerde en̄ verkundichde Ende daer die ostien of dat heylich sacrament viel op die seluer plaetze wert een kerck ghetymmert Ende die grote vloet liet doe of te vloeyen.

Die tartaren verdestrueerden seer veruaerlic dat rijck vā vngarien en̄ polonien en̄ daer of quam grote sorch angst en̄ last in kerstenrijck Mer oūmits ghebeden d' heyligher menschen wertet hoer benomen dat si niet verder en ghinghen.

Een alten seer groten berch schoerde in bourgoendien veel milen lang daer wel vijf dusent menschen onder smoerden En̄ die schoringhe quam te laetsten seer wonderlick tot ander berghen.

Sinte Angelus een carmelite ofte vrouwen broeder. dese heeft verdient datmē hem weerdelick tellen mach onder die heylighe mannen. want hi een recht spieghel sijns naems gheweest is. hi heeft als een suete vochte wolc in veel plaetzen preken de god den heer veel zielen ghewonnen Ende na veel miraculen heeft hi gode betaelt die sculte des doots mit wtstortinghe sijns bloets.

Int jaer ons heren M cc xxix was te parijs onder die studenten alsoe groten twist datter veel van daen toghen tot ander verscheyden plaetzen En̄ veel quamender tot tholosam om daer te studieren.

In dit seluer jaer op sinte siluesters dach wert maiorca ghewonnen vanden coninck van arrogon.

Anno M cc xxxij was die winter also cout dat opten nacht van jaers dach die wortellen vant koern mendallen beuroren waren.

Anno M cc xxxiiij was in pytou also groten honger dat die mēschen als beesten aten die groen crude opten velde En̄ daer na volchde so groten starft dat bi tijden hondert armer menschen tessens in een kuyl begrauen worden.

Op dese seluer tijt wert sinte Dominicus canonizierct opten viij dach van julio vanden paeus gregorius die ix.

Jn hyspanien bi toledum was een jode die al grauende heeft geuonden een steen mit een out boeck daer onder allen anderen dinghen in ghescreuen stont aldus. Jn die derde werlt sel die soen gods gheboren werden van die maecht maria ende hi sal voer der menschen salicheyt liden Ende dat dit boeck soude gheuonden werden omtrent dese tijt als in die tijt ferandi des coninckx van castelle Ende ter stont liet hem dese jode mit al sijn huusghesin dopen.

Keysers

Sinte Thomas van aquinen wert gheheten die heylighe leraer ofte doctoer.

Albertus magnus dat is die grote meyster albertus biscop van ratispona.

Eustachius die oeck gheheten wert bonauentura of die deuote doctoer.

Alexander van halis een doctoer onwedersprekelick.

Hugo cardinael die postillen ofte glosen op die heel bibel ghemaect heeft.

Vincencius gheheten speculator Dese heeft boeken ghemaect van allen materien diemen weten mach.

Meyster jordanus een heylich ende een wonderlike doctoer van scriften.

Meyster vlricus was discipel des groten meysters albertus.

an.° mūdi — vi^m iiij^c xxxviij

Paeusen

Broeder garnalt vander prediker oerde En twee broeders vander minrebroeders oerde Ende die archidyaken van tolosen mit meer clercken worden vanden ketters verslaghen. 189

meylaen sat xvij daghen.

Anno xpi — M ij^c xxxiiij

Petrus vā tharentasia een groot doctoer die namaels paeus wert. en noch veel meer ander heylighe mannen waren in dese tijde in verscheyden plaetzen Ende waren wt die goedertierenheyt gods ghesent om dat ghelove te beschermen dat anders bi na soude al vergaen hebben ouermits cloeckheyt menichuoudicheyt ende macht der ketters.

Dese celestinus was eerst gheheten ganfridus biscop van sabinen cardinael. hi was vā leuen en van consten loeflick. hi was out ende cranck en starf corteliick en wert begrauen in sinte peters kerck.

Anno M CC xxxviij is te parys een heerlike openbaer disputacie ghesciet teghens die besittinghe van veel beneficien Ende daer is dit ghedetermineert ende ghesloten vanden heylighen doctoers Als dat niement sonder sorghe van een doot sonde en mach twee beneficien besitten also verre als hi hem op een beneficium wel bedraghen mach En sommich ander wesende van contrari meninghen. hebben contrari ghedaen die vander godliker rechtueerdicheyt verdoemt sijn. hier of sijn veel scriften ende veel exempellen in verscheyden plaetzen etc.

Dese twee als henricus en wilhelmus worden keyser gecoren die een naden anderen wt ghebot des paeus teghens fredericum Mer si en mochten sijn tyrannicheyt niet verwinnen want hi hoer te machtich was Noch gheen van desen tween was ghecroent want si worden vander doot voercomen.

dese heynricus was lantgreef vā dueringe en regnierde iiij jaer.

vi Heynricus.

Wilhelmus

graue van hollant en wert vanden vriesen verslaghen hi regnierde ix jaer.

Een goet kersten is ghestoruen in turkyen die veel miraculen doet.

Edmundus archibiscop van cantelenberch wert canoniziert vā innocentio.

Ludowicus coninck van vranckrijck een heylich man ontfeng dat cruce ende reysde ouer zee daer hi ghevanghen wert Van hem vijnt men veel dinghen bescreuē die prijsens weerdich sijn.

Petrus een nywe martelaer wert vanden ketters ghedoot doende veel miraculen. hi is ghecanoniziert.

vi^m iiij^c xliij

sat xi jaer vi maent.

iiij Innocentius.

190

Dese innocencius van januen vanden greuen van louanien. hi hiet eerst genebaldus Ende na dat die paeus stoel ledich ghestaen had wart hi paeus ghecoren. hi was te voren een cardinael.

M ij^c xliij

Dese innocencius heeft veel heylighen canoniziert. hi heeft keyser frederick mit ten recht ofghesct En vermaledijt als een vyant der heyligher kercken int iij jaer sijns paeuscaps mit hulpe dier van januen Ten laetsten doe frederick ghestoruen was is die paeus ghereyst in apulien mit grote schare van volck Ende corts daer na starf hi te napels en wert daer begrauen Item die stoelen oft cardinalen steden die ledich hadden ghestaen werden van innocencio weder veruult mit wtuercoren personen wt verscheyden landen vergadert Item dese innocencius insettede die octaue van onser vrouwen natiuitas dat is gheboert om te voldoen der cardinalen begheerte.

Voer die jaren ons heren M cc lv is geschiet een valsche prophecie tracterende van die cessieringhe des ewangeliums xpristi. en van te niet te maken die sacramenten d' heyligher kercken. welcke propheci is te niet geworden door versochtheyt des tijts. alsus danighe valsche dinghen vijnt men veel meer ghescheit en bescreuen.

Stanislaus biscop van cracouien wert vanden bosen prince ghedoot Ende hi is ghecanoniziert.

Na dattet keyserrijck langhe tijt ledich ghestaen heeft soe sijn die Coer vorsten in twee parthien ghedeylt Ende hebben dese ghecoren als Alphonsum coninck van castelle en Richardum des coninckx broeder van englant graue van cornubien Te voren hadde veel jaren grote twist gheweest int rijck Ten laetsten doe Richardus starf. heeft Alphonsus willichlick en om vrede wil voer den paeus gregorius die x alle sijn recht ouerghegheuen dat hi hadde of hebben mochte aen dat rijck. want hi was een wijs man en een groot astronomus Sijn scriften ofte tafellen welcke hi bescreuen heeft sijn seer vermaert wantse behendich ghemaect sijn hebbende en slutende in hem veel verstants.

Die vermaerde datum des meysters Alphonsus vander astronomie is dit jaer M CC. lx. dit merct neerstelick wantet tot veel dinghen inder astronomie dient.

Keysers

Alphonsus conic van castelle en legionen

Richardus des conic van englants broeder graue van cornubien.

Dese twee regnierden tsamen xv jaer

an° mūdi — vi^m iiij^c liij

Paeusen

Sinte clara vander minrebroederoerde wert vanden paeus alexander ghecanoniziert int jaer ons heren M CC liiij.

iiij alexander

Campanien sat vij jaer iij maent ende iiij daghen.

191

Anno xpi — M ij^c liiij

Een pelgrom van onser lieuer vrouwen wert heymelick doot gheslagen int sticht van angiers Ende rechteuoert began des dootslagers mes bloet te druppen sonder ophouden ter tijt toe dat die dootslagher gherecht wert etc.

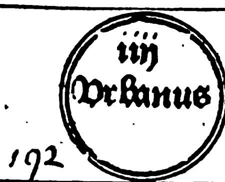
Om der sarracenen stadighe tribulacie wil. sijn onse vrouwe broeders vten berch van Carmelo ghecomen ouer zee daer si in veel plaetzen seer vermenichde En hebben allencken in verscheyden rijcken hoer woeninghen begrepen als vincencius scrijft in speculo hystoriali.

Dese Alexander heeft te ban ghedaen den valschen coninck van sicilien geheten manfredus die keyser frederix bastaert soen was Item dese paeus heeft dampniert ende te niet ghemaect twee valsche boeken sprekende teghens die armoede der predicaren ende teghens dat ewangelium xpristi Item hi heeft sinte claren canoniziert Ten laetsten starf dese alexander te viterbien op die vij kalendas junij ende wert begrauen in sinte lauren cius kerck.

Alexander de villa dei een minrebroeder was een heylich doctoer inder godheyt Hi heeft dat doctrinael ghemaect.

Anno M cc lxiiij openbaerde een comeet omtrent int middel van julio. Dese scheen int beghin vander nacht int west Eñ na weynich daghen openbaerde hi hem int oest. sijn radien streckende totten westen. dese comeet duerde totten eynde vã september Eñ si was ghelijck een duyster sterre ofgheuende van hem een vlamme welker grootheyt eñ forme was ghelijck een zeyl in een scip Eñ hoe langer hoe claerre Ende die vlam wert cleyner inder breet Mer si wesſ inder lencte so dat opten x dach van october voer den dagheraet dese comeet ghesien wort int zuden Ende die vlam scheen te wesen een cubit groot eñ began allencken te vergaen Ende want dese comeet in verscheyden landen veel beteykende mer sonderling doe dese comeet eerst openbaerde wert die paeus sieck eñ starf opten lesten dach van september te perusen dat was opten seluer nacht dat die comeet des iaers te voren of liet te schinen.

Die hoechtijt vanden heylighen sacramente wert ingheset van vrbanus die iiij ende wert seer verciert mit oflaten.

192

dese was een wael ende sat iij jaer een maent ende iiij daghen.

Een grote reyse ghesciede opten turken daer die coninck van vranckrijck sinte Ludowicus mede was mer si vorderde weynich.

Dese vrbanus was eerst patriarch van iherusalem. hi wert paeus ghecoren tot viterbien op sinte jansſ dach decollacio Ende hi wert ghecroent opten eersten sonnendach van september inder predicaren kerck int jaer ons heren M cc lxi. hi heeft die sarracenen welcke manfredus die valsche coninck van sicilien ghesent had teghen den kercke veriaecht mit hulpe der gheenre die mitten cruce ghetekent waren Ende hi heeft dat coninckrijck van sicilien ghegheuen den graue vã prouincien des coninckes broeder van vranckrijck op dat hi manfredum soude veriaghen. hi settede in die hoechtijt vanden heylighen sacrament vermaent daer toe te ludyck daer hi canonick had gheweest van een gheestelick persoen hiet Eua Dese paeus starf te perusen eñ wert daer begrauen Ende manfredus wert namaels van karolo berooft van sijn rijck eñ van sijn leuen.

Martinus cardinael diede cronijcke ghescreuen heef was in dese tijt vermaert.

Dat boeck gheheten speculum hystoriale vincencij neemt hier eynde.

Ghebenedijt moet sijn die soete naem ons heren ihesu cristi Ende der alre glorioester maghet marie inder ewicheyt Amen. Die maghet maria mit hoer goedertieren kijndekijn moet ons ghebenedien. Die paeus clemens heeft allen den ghenen die dese twee versikens leset tot elcke reyse iij jaer oflaets Ende dit oflaet heeft hi ghegheuen om bede wil van ludowico den heylighen coninck van vrancrijck.

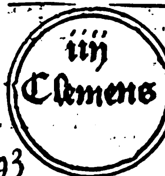
Keysers

Sinte hetwiga die voermaels hadde gheweest hertoginne van polen is nu een wedue van wonderlike heylichheyt seer vermaert. Dese wert vanden paeus Clemens die iiij te viterbien ghecanoniziert.

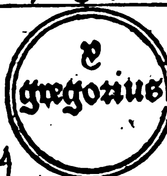
Dat consilium te lugdunen wert ghehouden vanden paeus gregorio die x. In welcke vergadert waren v^c biscoppen lxx abten ende ander prelaten omtrent dusent In dit consilium worden veel dingen ordiniert Ende die grieken quamen weder tot enicheyt der heyliger kercken Ende songhen in dit consilium in grieker tael dat cymbalum des ghelooues Item die boden der tartaren worden ghedoopt ende reysden weder om &c.

an° mūdi — vi^m iij^c lxiij

Paeusen

dese was wt provintien ende sat iij jaer ix maent ende xxv daghen.

dese was van placencien ende sat iiij jaer x daghen.

Anno xpi 193 194 — M ij^c lxviij

Dese clemens hiet eerst gwido fulcodij ende was een vermaert ridder. aduocaet ende raet des conincs van vrancrijck. hi had wijf ende kinderen Mer doe sijn wijf doot was om sijn heylighe leuen wort hi eerst biscop van podien Daer na archibiscop van naerboen. daer na biscop van sabinen ende cardinael. daer na wert hi legaet gheseynt van vrbanus ende wort onderweghen paeus ghecoren. hi was een heylich man ende heeft vter gheest der prophetien te voren ghesept dat die vyanden der heyligher kercken souden vergaen als weck Ende het staet te ghelouen dat god wt sijn verdiensten die kercke verlost heeft vander tribulatie Ten laetsten starf hi op sinte andries auont.

Dese gregorius quam seer auentuerlic an dat paeusdom. hi was domproest te ludyck ende wt deuocien reysde hi int heylighe lant ende daer wesende wert hi paeus gecoren. Voerwaer het en is gheen twiuel dit en is ghescheit vanden heylighen gheest. want hi alte seer wel regiert heeft. hi en heeft oeck niet gearbeyt om ghelt te vergaderen Mer meer om die armē te spijsen mit aelmissen. hi maecten een ordinancie van vijf cardinalen die biscoppen horen te wesen dit seer prijselick was. want hi vercoer daer toe eerbare ende deghelike mannen. Hi starf te arcien ende wert daer begrauen.

Na dat richardus doot was Eñ alphonsus al sijn recht welde hi hebben mocht tottet keyserrijck den paeus op ghegheuen had. doe wert radulphus keyser ghecorē int jaer ons heren M ij^c lxxiiij. hi was greue vā gauesburch een eerbaer man wijs te wapen. streng. voersienich eñ vroem. hi wort bi basel ghecoren dat die paeus gregorius die x approbierde om gonst die hi hadde totten heyligen lande daer hi seer toe stont Eñ hi ontfeng dat cruys ter bede vanden paeus mitten coninck van vranckrijck lodowicus die ghelouichste ende heylichste coninck mit meer ander banre heren Mer die coninck ludowicus ende veel kersten mit hem storuen onder weghen vander pestilencie.

Regnierde xviij jaer.

Radulphus.

Bonaventura een deuoet ende groot doctoer inder godheyt vander minrebroed oerde wert vanden paeus gregorio die x cardinael ghemaect.

dese innocencius was vā bourgoengen eñ sat vijf maent ij daghen.

v Innocencius. 195

v adrianus 196

van januen sat een maent eñ ix daghen

Dese innocencius was eerst gheheten broeder petrus van tharenthasia. hi was van sijnre joecht op geuoet inder prediker oerde eñ was gheworden een meyster inder godheyt. hi wert eerst prior prouinciael der prediker oerde in vranckrijck Eñ wert archibiscop van lugdunen Eñ int seluer iaer wort hi cardinael vā ostien Ten laetsten op sinte agnieten dach wert hi tot Arecien paeus ghecoren Anno M cc lxxvi. Hi wert tot sinte peters kerck binnen romen gecroent. hi opsettede veel dingen te doen in die kerck te lateranen Mer hi starf cortelick eñ wert begrauen sinte jans te lateranen.

Dese adrianus hiet eerst ottobonus hi wert van innocencio die vijfte dien hi sijn neef was cardinael gemaect. hi was te voren dyaken eñ van paeus clemens die iiij wert hi in englant ghesent om neder te leggen eñ te versoenen den strijt eñ twist tusschen den coninck eñ der baronen Doe hi paeus gheworden was en confirmierde hi nijt dat gregorius die x int consilium van lugdunen ordiniert had. Mer hi dochtet anders te ordinieren. eñ hi wert mitten doot voercomen eñ starff eer dat hi priester wert eñ oeck eer dat hi ghecroent wert Ende wert te viterbien in die minrebroeder kerck begrauen.

Keysers

Anno M cc lxxix in decembri heeft karolus greef van prouincien die namaels coninck van sicilien wert gheuonden sinte marien magdalenen lichaem daert van sinte maximinus begrauen was Ende doemen die grafstede opende quam al daer een soete reeck daer veel miraculen na volchden En wt hoer mont was ghewassen een groen telligh. die aen veel stucken ghedeylt voer heylichdom in verscheyden plaet: zen ghehouden wert En in die seluer grafstede wert gheuonden bescreuen. hier rust sinte marien magdalenen lichaem. Doe dit aldus gheuonden was dede die greue voerscreuen bisscoppen abten religiosen edelinghen te samen roepen die dit heylighe lichaem mit groter deuocie en eerweerdicheyt verheuen en in een costelick gulden kasse mit duerbaer ghesteent daer toe bereyt gheleyt hebben int jaer M cc lxxx op: ten vijften dach in mey. Item dit heylighe lichaem was alre eerst begrauen in een tumbe van alabaster ghemaect en wort namaels veruoert en gheleyt in een tumbe van marmor steen daert nv ter tijt gheuonden wert etc.

an° mūdi

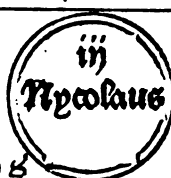
Paeusen

Dese was wt hyspanien en sat viij maent viij daghen

lisbonn9

197

198

Romeyn vant huus va vrsine dese sat een jaer ix maent.

Antixpi

Dese johannes hiet eerst meyster peter juliani. hi was biscop en cardinael. hi wert opten vij dach van sep: tember paeus gecoren te viterbien int jaer M cc lxxvi. hi was in veel con: sten vermaert mer nijt in zeeden En den armen en den rijcken dede hi euen ghelijck En sonderling gaf hi den ar: men beneficien die studieren wouden. en doe hi sijn dienres ghesegt had dat hi langhe tijt meende te leuen wert hi haestelick beuallen onder een nywe camer die hi had doen tymmeren te viterbien daer hi begrauen wert in sinte laurencius kerck binnen die octaue van pijnsteren.

Dese nycolaus hiet eerst johannes ga: ietanus. hi was dyaken en cardinael va sinte claes. hi wert tot viterbien op sinte katherinen dach paeus gecoren en wert te romen ghecroent op sinte steuens dach. de: se nycolaus was een groot weerlick man van veel doen te tymmeren. hi regierde die stadt in sinen tijt seer wel. int eerste jaer maecte hi een ordinancie va ix cardinaels En int anderde jaer sijns paeusdoms starf hi daer grote turbaci ende onrust of quam ond den romeynen om die parthie wil der vrsinen en hanibalden etc.

In dese tijt in dat eerste jaer des paeus martini is ind̄ zee gheuanghen een visch hebbende een ghedaent eñ een ghelikenisse van een leewe. dese visch gaf alte verueer lick ghelupt eñ wort in die oude stadt van romen voer allen menschen getoent. eñ dat gemeen volck heeft dit also beduyt dattet soude wesen een teyken van toecomē de twist eñ oerloghe dat oeck also gheschiet is Want corts hier na hebben die van sicilien dootgheslaghen alle vreemde luden woenende in hoer landen. ende oeck mede die vruchten inder moeder lichame Eñ si sijn ofgheuallen van die ghehoersamheyt hoer selfs coninck karoli eñ oeck vander ghehoersamheyt der heyligher kercken Eñ hebben petrum coninck van arragonien voer een heer eñ coninck ontfanghen daer veel quaets na ghevolcht is Eñ binnen die stadt van romen sijn die parthien op ghestaen. want die vrsinen hebben mit groter bloetstortinghe teghens die hanibal den gheuochten Item onder die sarracenen worden veel dusent menschen versla ghen Item int jaer M cc lxxxiiij quam karolus coninck vā sicilien mit een groot schare volck te scheep eñ reysde te sicilien wert Eñ doe hi in die hauen van pisen quā hoerde hi eñ vernam dat sijn soen gheuanghen was Waer om reysde hi van daen eñ quam in apulien daer hi na weynich daghen starf opten heylighen dertiendach niet langhe voer den paeus martinum doe hi al sijn dingē wel beschickt eñ dat heylich sacrament ontfanghen had int xx jaer sijns conincs rijcks eñ petrus coninck van arragonien een kijnt der onghehoersamheyt is onsalichlick ghestorven aen een wonde die hi ontfanghen hadde inden strijt ghelijck die veruolghers der heyli gher kercken plegen te steruen.

vi^m iiij^c lxxxiiij

Dese was een wael ende sat iiij jaer een maent.

199

M ij^c lxxxiiij

Dese martinus was een minre eñ liefhebber alle gheestelijker menschen. hi gaf hem seer tot goede werken. hi heeft den keyser vā constantinopel te ban ghedaen om dat hi niet weder en quam totten ghelove als hi ghelooft had int consilium van lugdunen daer die paeus eñ die heylighe kerck veel om liden moste Item hi heeft oeck te ban ghedaen petrum coninck van arragonien diet coninckrijck van sicilien ghewelde lick besat Te laetsten na veel tribulacien ende striden teghens den ongheloviighen is hi ghestorven te perusen doende veel miraculen.

Anno M cc lxxxvi op ons liefs heren hemeluaerts avont ter stont na der processie viel die brug tot tholosen daer xv notabel studenten Ende meer dan ij^c mannen ende vrouwen yammerlick verdrencten.

Die stadt tripolis wert gewonnen vanden sarracenen ende die kersten worden verslaghen Ende der kersten naem wert te niet ghedaen .

Achon die alre stercste en ombestrijdelike stadt wert gewonnen vanden soldaen en vanden sarracenen om tweedracht der gheenre die daer in woenden. si wort ghe heel en all ofghewoꝛpen Ende voert wort alle dat heylighe lant inghewonnen vanden sarracenen om der kersten menschen sonden wil die daer woenden .

Keysers

Die tartaren hebben dat rijck van constantinopel bestreden en hebben veel lants vant seluer rijck gewonnen en beseten daer ghescheide een onspreckelike grote doot slach en moert der kersten menschen .

Franciscus petrarcha een vermaert poete ende heremijt. dese heeft veel dinghen seer heerlick in schoen latijn bescreuen .

an° mūdi — vi^m iiij^c. lxxxiij

Paeusen

Honorius was een romeyn en sat ij jaer een dach .

iiij Honorius . 200

iiij Nycolaus 201

dese was een lombaert en sat iiij jaer en een maent .

Anno xpi — M ij^c lxxxiiij

Dese honorius was eerst gheheten jacobus de sabello. hi was een ghetem pert matich man van groter bescheydenheyt. gheern hadde hi vrede. hi en gheerden niement quaet te doen. hi dede prediken dat cruys tegens petrum coninck van arragonien die ghewelde lick besat dat coninckrijck van sicilien Ten laetsten starf hi opten witten donredach en wert opten goeden vridach begrauen in sinte peters kerck .

Dese nycolaus plach te hieten broeder iheronimus. hi was die ouerste en generael minister inder minrebroeders oerde Item all was hi in hem seluen seer goet Nochtans ghescheide bi sinen tijden den kercken veel quaets wanter in romen op stonden veel strijden van welcker hi een oersaeck was om dat hi den enen parthie alte seer gunstich was Item na desen nycolaum stont die paeus stoel ledich ij jaer en vi maent .

Die carmeliten ofte onser vrouwen broeders hebben in dese tijt ghelaten die mantelen van verscheydenre verwen Ende hebben aenghenomen witte cappen .

In dese tijt wort een comeet ghesien die niet goets en beteykende want die kersten yammerlick tribuliert en ghequellet worden .

Nycolaus de lyra een doctoer inder godheyt was nv ter tijt te parijs vermaert. hi was een gheboren jode Mer hi bekeerde hem ende wort een minre broeder in welker oerde hi heeft groot profijt gedaen. hi heeft op die heel bybel heerlick ghescreuē mit meer ander dinghen Sommich segghen dat hi was in die jaren ons heren M ccc ende xxx Item sommich ander segghen dat hi was gheboren wt brabant ende dat sijn ouders kersten waren Mer van armoede ghing hi ter schole ind' joden schole ende also leerde hi die tael dus septmen oeck dat hi in sijnre joecht vanden joden ghelеert wert.

Werherus een heylich kijnt wert vanden joden martieriziert eñ rust in briaco.

Die oerde der celestinen wort begonnen ouermits die heylighe man celestinus die namaels paeus ghecoren wert Eñ die oerde en is noch nijt gheuallen van hoer heylich leuen ende opset tot huden opten dach toe.

sat v jaer eñ v daghe

v celestinus.

202

Dese Celestinus was een alte heylighen man. Ende want die cardinalen binē twee jaren nijt en consten ouer een draghen eñ dattet sommich cardinalen kenlick was dat dese celestinus die eerst petrus hiet was een man van goeder famen ende van een streng leuen eñ had inder oerden veel discipulen van welcken hi die pater was. daer om hebben die cardinalen desen petrum vter woestinen gheroepen eñ coren hem al ghelijck in een paeus te peruse opten vij dach van julio Mer corts daer na om die sorghe eñ last heeft hi dat paeusdom ouergegheuen Ende die oerde der celestinen heeft sijn naem van desen celestinus genomen Ten laetsten starf hi eñ wert begrauen int cloester van sijnre oerde int jaer ons heren M cc xcvi. Hi dede in sijn leuen eñ na sijn doot veel miraculen Ende hi is ghecanoniziert onder die naem vā sinte peter confessoer.

Anno M cc xciiij began een strijt tusschen philippum coninck van vrancrijck ende eduardum coninck van englant Ende alre meest in vasconia daer veel menschen verslaghen worden.

Int jaer M ccc wort dat eerste gulden jaer inghe set vanden paeus Bonifacius die viij die allen kersten menschen verleenden volcomen oflaet van allen sonden die tot romen quamen en versochte mit deuocie die heylighe plaetzen en steden der heylighe apostolen en vrienden gods En hi verleende dat oflaet tot alle C jaren eens.

Keysers

Dat boeck geheten sextus decretalium wert va Bonifacio die viij gheopenbaert en wert totter vniuersiteyten ghesent.

adulphus

regnierde vi jaer.

Anno M cc xcv heeft die paeus Bonifacius geordiniert datmen die hoech tijden der iiij ewangelisten ende der iiij doctoren der heyligher kercken als sinte Iheronimus Ambrosius Augustinus en Gregorius soude houden als dubbel de hoechtijden.

Dese keyser is gheheten Adulphus van nassouwen. hi was een vroem man te wapen. mer hi en street niet veel mit machte. hi en was niet vanden paeus gecroent want hi starf inden strijt die hi hadde mit albertus hertoch van oestenrijck.

an.º mudi — vi^{m} iiij^{c} xciij

Pausen

viij Bonifacius

campanien sat viij jaer ix maent.

Ludowicus die voermaels plach te wesen een coninck van vrancrijck wert canonizeert va Bonifacio paeus die viij.

203

Anno xpi — M ij^{c} xciiij

Dese Bonifacius was een alte seer ondersochten wisen man in dinghen aengaende dat hoff van romen. hi en had niet veel vredes want hi sijnre wijsheyt gheen maet en settede Also seer verhoef hi hem seluen dat hi hem seluen seyde te wesen heer van alle die werlt alsowel in tijtlick als int gheestlick. hi ghebot den coninck van vrancrijck dat hi kennen soude sijn rijck vanden paeus te houden. dat die coninck versmade Daer om wert hi vanden paeus te ban ghedaen. en daer na wert hi tot sijn vierde ghebort vermaledijt want hi den paeus laghen leyde Item hi heeft veel dinghen grotelick begonnen die int eynde jammerlick vergaen sijn. hi heeft allen prelaten een exempel gegheuen dat si hem seluen niet te seer verheffen en stellen Mer dat si arbeyden souden so dat si van hoer ondersaten meer ghemint worden dan ontsien Van desen paeus seytmen dat hi int pausdom quam als een vos. hi leefde als een leeuwe en hi starf als een hont &c.

Die edel stadt van Acon wort vanden sarracenen verdouen Ende dat cloester van onser lieuer vrouwen broed oerde dat op iiij milen bi die stadt ghelegen was wort vanden sarracenen verbrant Ende die broeders die daer ghevonden waren die worden mitten sweerde ghedoot Doe heeft die oerde van onser vrouwen broederen al geheel die honich vloyende plaets die si bewoent hadden van helye en helyzei der propheten tijt tot ij^{m} ij^{c} ende xvi jaer.

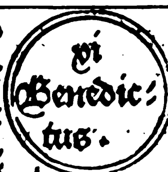
Sinte albertus van trapanen was een carmelijt of een vrouwen broeder vermaert in groter verdienste tekenen en leringhe. hi was een exemplaer der ganser volmaecthept. hi starff optien vij dach van augusto en ruste inden heer.

Alanus een groot doctoer was in allen consten seer vermaert.

Johannes schotus wort ghehetē die subtijl doctoer.

Johannes andree een groot jurist dese was te bononien vermaert. hi heeft veel dinghen seer heerlike ghescreuen.

Dese benedictus die xi was eerst gheheten nicolaus. hi had van sijnre joecht gheweest vander prediker oerde. hi was eerst die ouerste minister. daer na cardinael en biscop Ende ten laetsten wert hi te romen paeus ghecoren opten xi

sat viij maent xvij daghen.

kalendas nouembris Ende wert sonnendaechs daer na gecroent Hi was een heylich man Mer na dien dat hi paeus wert en leefde hi nijt lang Hi starf te perusen opten vij dach van julio binnen dat eerste jaer sijns paeusdoms Ende wert begrauen inder predicaren kerck daer die godlike cracht veel miraculen doet door desen benedictum en sonderling ouer den ghenen die mitten vyant beseten sijn Item hi heeft neder gelept die twist welcke dat was tusschen bonifacium den voergenoemde paeus en tusschen den coninck van vranckrijck Hi heeft den coninck weder ghegheuen al sijn vrijheden ende priuilegien daer hi van bonifacio of beroeft was Item na desen paeus tijt heeft die paeus stoel ledich ghestaen een jaer lang om tweedracht der cardinalen.

In dese tijt openbaerde een comeet. en cortes daer na volchde die strijt in vlaenderen daer die bloem van al walslant inder strijt bleef Anno. M. ccc. ij.

In dese tijt waren al so grote eertbeuinghe dat die mēschen nijt en dorsten bliuen binen der stede Ende die paeus bonifacius reysde oeck vter stadt en ruste de op dat velt.

Dese albertus was eerst hertoch va oestenrijck des voerghenoemde rodolphus soen. doe shij voersaet verslagen was wert hi gecoren te alten. hi seynde totten paeus bonifaciu om die confirmacie Mer die paeus versmade hem segghende dat die eleci van gheenre weerden en was. daer na worter een oerloch tusschen adulphum en den paeus en den coninck van vrancrijck Doe kende die

Keysers

regnier de x jaer

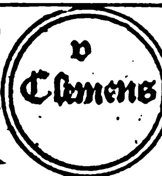

paeus desen albertum keyser te wesen en confirmierde hem om des coninclis wil van vrancrijck welcke die doe vyant was der kercken va romen En die paeus gaf en beual dat coninckrijck van vrancrijck mit meer ander landen desen keyser alberto Mer hi vorderde weynich Ten laetsten wort dese albertus doot gheslaghen van sijn neve.

an° mudi — vi^m v^c iij

Pausen

Dese Clemens hiet eerst bertrandus de gotho. hi was archibisscop van burdegael ende daer na paeus.

vasco [van bordeaux in gasconie] sat viij jaer x maent en xv daghen.

205

Anno xpi — M iij^c iij

Dese clemens dede also groot vordel in boetscappen en in saken der heyligher kercken die si op dese tijt veel hadden dat hi paeus ghecoren wert daer hi nochtans te romen niet tegenwoerdich en was. hi heeft gehouden een consilium te ween. hi heeft doen maken een boeck datmen clementine hiet. hi heeft ghesent ondsoekers teghen die templiers. hi heeft die van venegen verwonnen. hi heeft die minrebroeds reghel declaciert. hi heeft die templiers te niet ghemaect En hi heeft sinte jans oerde seer verheuen Ten laetsten na veel louelicke punten die hi ghedaen heeft is hi ghestorue En die paeus stoel stont ledich na hem ij jaer en iij maent Item dese paeus maect hi inden eersten x cardinalen Ende jacobus en petrus de columpna die van bonifacio of ghesett waren die verhoef hi weder.

Int jaer ons heren M ccc viij op sinte jans dach voer die latijnsche poert verbernde sinte jans kerck te lateranen waer of worden die romeynen seer bedroeft ende deden processie ende grote penitencie want si die toerne gods ontsaghen ende vreesden.

[redacted]

Die oerde der templiers wort in vrancrijck te nijt ghemaect Ende worden oū al so haestelick verdoruen datter een yghelic hem seer of verwonderde hoe dat alsulke grote heren ende so veel also onuersiens ende schielicke vergaen mochtē Die meister vander oerde wort te parijs ghebrant Die saeck waer om dat dit gheschiede is namaels gheopenbaert Want si hadden onder hem eenre hande valsche professie ende belidinghe wāt si versaechtē xpristum ende verspoghē dat crucifixe in scande des ghecruusten xpristi Als veel van hem luden ghelden hadden int jaer ons heren. M ccc x. daer om worden si den waerliken hant ouer ghelevert Eñ des jaers daer na worden si in allen consilien te nijt ghemaect vanden paeus Sij hadden gheduert C ende lxxxiiij jaer ende waren Rijck ende seer vermenicht ende beschermt mit veel preuilegien des stoels van Romen Mer nae dat si verdestrueert waren worden al hoer goeden ghegheuen den heren van sinte janss oerde van jherusalem.

Die ioden worden al wt vrancrijck verdreuen ende daer nymmermeer weder te comen Ende all hoer goeden worden toe gheslaghen.

Dat Eylant ghehetẽ rhodus mit noch vijff ander eylanden daer omtrent legghende worden wt der turken handen ghewonnen van die heren van sinte jans oerden daer si mitten kersten om vochten iiij iaer ende si behieldent te laetsten Eñ versloeghen die daer van des keysers weghen van constantinopel saten.

Int jaer M. ccc ende xi. was een consilium te ween daer die paeus Clemens die vijffte die ouerste off was. daer worden veel goeder punten inghesett voer dat goet ende salich regiment der heylegher kercken Eñ om wt te royen alle kettrye ende onghelove Ende hier worden oeck verenicht die minrebroeders die twistende waren van welcke een deel waren ghehetẽ die gheestelike minrebroeders Mer die ander en hadden die naem nijt.

Dulcinus een capiteyn ende ouerst vanden ketters ghehetẽ nouarienses mit sijn huusvrouwe margareta die oeck onghelouich was mit horen hulpers waren op dese tijt vermaert Sij worden van lede te lede onteleet Ende teghens desen wort dat cruus xpristi ghepredict

Anno M ccc xiij heeft die paeus Clemens die vijfte tot Auioens ghecanonizieert broeder peter de marone die voernaels ghehetẽ is Celestinus paeus die vijfte Als men daer lesen mach.

Dese heinricus was graue van lutzenburch seer stranghe in ridderlike werc-
ken hi begheerde ouer al vrede te houden also wel te water als te lande. hi was een
glorioess triumphierre ende hi bleef een ouverwonnē strijder. hi wert ghecroent vā
den paeus Clemens die vijfte Ten laetsten wort hi vergeuen mittē heylighen sacra-
ment dat hi ontfenc Men leset in sommighe boecken en-
de dat gheruft gaet alsoe dat dit ghesciet soude wesen van

Keysers

vij · Henricus

Regnierde vijff jaer

een monick vander prediker of der jacopinen oerde Mer
mi sijn brieuen presentiert daer die prediker oerde i wort
ontschuldicht van dit punt Ende dat dit valschelick ouer ghesegt wort den Eer-
baren bernhardinus die oeck eē broeder was van deser oerde eñ hij was een wijss
man ende een gheestelic deuoet priester van edel gheslacht ghebozen hij was ghelijc
den princen in des keysers hoff dese bernhardinus heeft oeck bekeert te recht te staē
teghens des keysers vrienden willende op allen punten trouwelick antwoerden.
Diet van desen punten behaecht beter bescheyt te hebben die gaet totten broeders
van deser oerde ende hi sel claerlike onder wesen werden van allē punten die dese
saeck werende sijn ꝛc.

an? mundi

Paeusen

Dese sat xviij jaer

206

Anno Xpi

Dese johannes was seer glorioess ende heerlick in punten die dat wercklike leuē
aengaen. hi heeft ghekundicht dat boeck int gheestelike recht gheheten Clemētina
ende heeftet tot allen scholen ende vniuersiteyten ghesent. hi heeft sinte ludowick
mit veel meer heylighen ghecanonizieert welcke ludowicus was biscop van tholo-
sen vander minrebroeder oerde. hij heeft rijcke bisdommen ghedeylt teghens die
veelheit der beneficien hi heeft veel goeder dinghen inghesett Ende hi heeft veel ket-
ters ende ongheloüighen wt groter vuericheit verdoemt ende verwonnen ꝛc Ten
laetsten starff hi int jaer M ccc xxxiiij opten iiij dach van december int xix. jaer
van dat hi paeus wert ende leyt begrauen te Auioē in onser vrouwe kercke Eñ
of hi behouden is of en is dat en heeft onse here god niet willen openbaren sinen alte
deuoeten ende ghetrouwē dieneres Item hi heeft oeck ghesticht een Carthuser cloes-
ter gheheten bonipassus gheleghen bij Auioen op die durentia.

Dese ludowicus was hertoech van beyeren hi had een huusvrou ghehete marghriet ende was greeff willems dochter van hollant. hi versmade vanden paeus ghecroent te werden Waer om wert hi vanden paeus of ghese daer hem grote periculen ende last of quam. hij heeft ghearbeyt om te schoren ende te breken die eendrachticheit der heyligher kercken. hij heeft oeck verwonnen fredericum hertoech van oestenrijck die teghen hem ghecoren was En in die tribulatie. houerdye. en versmadenisse is hij hertneckich ghebleuen ten eynde toe Ten laetsten wort karolus ghecoren teghens hem welcke karolus behielde victorie Ende ludowicus vallende vanden perde is haestelick doot ghebleuen.

iiij. Ludowicus. regnierde xiij jaer.

Die Arme luden van lugdunen seyden dat si hadden die derde reghel van sinte franciscus sijn verwesen en condempniert als ketters Ende van dien isser veel ghebrant in veel ander plaetzen mit hoer wangheloue punten Een punt was dit dat xpristus noch die Apostolen nijt en hadden int ghemeen noch eygen goede Oeck seyden si dat xpristus noch die apostolen ghee deel off recht en hadden tot die punten. die hem die heylighe scrifture toe screfft.

vi^m v^c xiij

M CCC xiiij

Het is declareert vanden paeus johannes die xxij dat alle die gheen verwesen ketters sijn die segghen willen dat xpristus ende sijn Apostolen gheen eyghen goet off ghemeen goet en hadden Item oeck sijn si als ketters condempniert die segghen dat xpristus en die apostolen nijt ghebruken en mochten die macht daer die scrifture of spreect Noch dat si die den anderen menschen nijt voert en mochten gheuen.

Die xxi twist inder heyligher kercke was tusschen den paeus johanne den xxij. Ende enen minrebroeder gheheten broeder peter de carbario Die saeck des twistes was die tyrannicheit des keysers ludowici welcke keyser begheerde te breken die eendrachticheit der heyligher kercke om dat die paeus johannes hem inden ban ghedaen hadde Ende daer om hefft ludowicus voerghenoemt desen petrum seer op ghetoghen ende heeft hem gheeert als god Mer hi en vorderde nijt Want het is daer toe ghecomen dat petrus quam neder vallen voer des paeus johannes voeten biddende ghenade die hij oeck vercreeff Nochtans was dese petrus alle sijn leuen lanck gheacht als een vyant der kercken.

Sinte thomas van Aquinen ghehieten die heylighe doctoer vander prediker oerde wort ghecanoniziert int vijftichste jaer na sijn starff dach vanden paeus johannes den xxij.

Thomas bisscop van erffordt wert ghecanoniziert.

Ludowicus bisscop van tholosanen wert canoniziert en was des conincs soen van sialien ende was vander minrebroeder oerde.

Keysers

Dat boeck ghehieten Clementine wert vermaert ende verbreet Ende wort toe allen universiteyten ghesent vanden paeus iohannes die xxij.

Johannes paeus die xxij heeft wt die boeken sijnre voervaders vergadert en gevonden dat in sinte benedictus oerde hebben ghewest xxiiij pausen hondert en lxxxiij Cardinalen Item M. cccc ende lxiiij archibisscoppen Item drie dusent vc ende ij bisscoppen Item xv dusent ende lxx abten En vijff dusent vijff hondert vijff ende vijftich heylighen die al ghecanoniziert sijn.

an.º mundi

Johannes mandeuill een doctoer in medicinen ende een vroem ridder te wapene gheboren wt englant was omtrent dese tijt vermaert Dese heeft volbrocht een wonderlike pelgrimaetsi vol na alle die werlt Ende hi heeft die bescreuen in drierehande tale wat hi ghesien off ghehoert heeft.

Pausen

Anno Xpi

Odericus een heylich man vermaert van veel miraculen die hi dede. hi reysde in Asyen ende in indien van die een plaetze tot den anderen predikende dat ewangelium xpristi hi was een minrebroeder Ende heeft vier heylighe martelaren lichame van sijnre oerde bij grote mirakel veruoert van die stadt ghehieten tormes all ouer zee tot int hoechste indien in een stadt ghehieten cartam dese heefft oeck bescreuen sijn pelgrimaetsie.

Gherardus van bononien van onser vrouwen broeder oerden was te parijs vermaert een groot doctoer van wijsheit ende leringhe Ende na dat hi veel boecken ghemaect heeft is hi ghestoruen te Auioen.

Sibertus van beke wt almanien Ende johannes walsigam wt Englant dese twee waren van onser vrouwen broeders oerde seer grote doctoers die weerdich sijn ghereckent te werden mitten heerliken vernaemde mannen want si veel menschen mit woerden ende scriften wel gheleert hebben.

Onder desen paeus johannes die xxij worden op verscheiden tiden veel broeders ende susteren vander minrebroeders oerden verbarnt om een valsche sect ende opinie dien si hadden.

Anno M·ccc xix heeft die paeus johannes die xxij in portegael ingheset die oerde der nywe ridders ihesu xpisti om aldaer die sarracenen weder te staen ende om die kersten te beschermen Ende die paeus heefft deser oerde gegheuen veel van der templiers goeden die in dit rijck geleghen sijn·

Anno M ccc xx waren twee menschen eē out ende een jonghe te [illegible] toe ver oerdelt om eenre sonden wil Ende doe si beyden ander columpnen [illegible] den warē ende dat vuer om hoer ontsteken was· Wert die jonghe aenro[illegible] en joncfrou maria ende moeder gods ende hi wert vander columpnen ve[illegible] ende ghing door den brant onghequest Mer die oude mensch verbrande te mael Doe stichtede die paeus johannes op dese plaetze een Cappelle die hij hiet·die cappel van miraculen dit ghescshiede te Auioen·

In dese tijt worden te parijs veel menschen ghebernt die gheheten waren begarden om eenrehande onghelove wil want onder een ghedaent van goede werc ken begeerden sij quaet te verwercken Ende die alre ouerste ende generael vander minrebroeder oerde gheheten michael mitten ghenen die mit hem toe vielen sijn gewesen ketters te wesen ende onghelo vi^{m} v^{c} xxiij uighe dat ghetal van deser oerde ende oeck ander mit de ser onghelove besmet die ver: barnt worden was C en xiiij·

207

Tholosaen sat ·vij· jaer iij maēt ende xviij daghen·

M ccc xxiiij·

Dese benedictus was een mo nick van dat cloester bollensis van sinte bernaerts oerde hi plach te heten jacobus de furno Van sinen jonghen daghen was hij altoes van goeden leuen ende was doctoer inder godheit Ende doe hi paeus wert heeft hij reformiert sinte benedictus oerde ende sinte bernts oerde in allen plaetzē daer des van node was· hi hielt hem seer hard ende straf in benefitien teghenen Ende om dat die benefitiē nijt en soudē ghegeuen worden den onweerdighen daer om heeft hi een statuut ghemaect dat al: dus beghint benedictus deus in donis ⁊cē·hij priuierde eñ ontnammer veel hoer benefitien diet onweerdelick besaten·hi was een vuerich lief hebber des kersten ge: loues mit groter strenghicheit daer om warender veel die hem nijcste lief en hadden Hij was also straf ende strenghe dat hi nauwelick sijn maghe ende vrienden wou: de kennen segghende dat die paeus gheen maghe of vrienden en hadde·

Een yammerlick eñ een beclaghelick openbaringhe is gheschiet enen clusenaer in teghenwoerdicheit des paeus innocencij doe hi noch Cardinael was Ende hij seyde ic heb ghesien die sielen der menschen neder dalen inder hellen ghelijck dat seer dicke snee neder valt Mer totten veghevuer heb ic ghesien dat die zielen neder daelden ghelijc dunne snee. eñ alleen sach ic drie zielen gaen totte ewigen leuē dat was een biscops ziel. eenre weduwe van romen haer ziel Ende een prioers ziel vand carthuser oerde Ende daer na hadde die paeus grote begherte totter Carthuser oerde

Keysers

Gwidoes gheest heeft veel dinghen gheopenbaert bij romen in die stadt Aleyn daer een sunderlic cleyn boeck of bescreuē is

Int anderde jaer dat benedictus paeus wert was op sinte symon ende judas der apostolen dach te vesper tijt also groten eñ scielike wijnt tot veel plaetzen inder werlt datter veel kercken cloesteren husen ende ander gheтymmert off neder vielen Ende dat lot daer die kercken ofte husen mede ghedect waren waede seer verre vander kercken Mer dese wijnt en duerde niet lang.

an° mūdi

Paeusen

anno xpi

In dese tijt waren te parijs alre vermaerde grote subtijl meisters in der Astronomie dat is die wetenscap hebben vant ghesternte Eñ waren aldus ghehieten johannes de liguerijs. johannes van sassen johannes de muris Ende een groot philosoph ofte meister ghehieten buridanus die eerst began die opinie der moderneñ.

Ludolphus eē prior vant carthuser cloester tot straesborch heeft dat leuen ihesu xpi seer heerlike bescreuē mit meer ander dinghen.

Het is declareert vanden paeus benedictus die xij. dat die zielen welcke mit gheen vlecke der sonden besmet sijn daer sij om ghereynicht souden werdē dat si rechte voert als sij vten lichaem verscheyden sijn dat aenschijn godes aenscouwē Ende anders te ghelouen off te prediken is ketterye.

Omtrent dese tijt stont daer op bouen inden lande een die hem seluen noemde te wesen een coninck der Armleder dese vergaderde veel lichtes volcks van rabauen rustiers bedelaers etc̄ Ende versloech al die joden tot allen plaetzen waer dat hijse vinden ofte crighen mochte Mer ten laetsten wert dese coninck der Armleder ghevanghen van ludowicus van beyeren die hem dede doden Eñ alle dat volc dat hij vergadert had verstrwede hem ouer all een yghelijck daert hem ghelieftde.

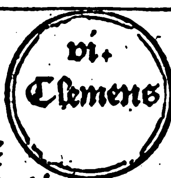
Int jaer ons heren M ccc xxxv wert ghefundiert ende gesticht dat Carthuser cloester binnen Colen op die plaets alst te ghelouen is daer sinte seuerijn sach sinte martens ziel op ghevoert werden inden hemel mit enghelschen sanck.

Omtrent dese tijt was also groten water vloet niet comende vanden reghen Mer wter eerden opspringhende al tottet hoechste van sommighe bergẽ daermen gheen water ghewoentlick was te sien Item te Auioen voermẽ mit scuten langes đ stratẽ veel brugghen ende toernen viellen neder want tet water dat eertrijck onder wt welde Ende dede alle die werlt doer grote scade.

Anno M ccc xlviij in des paeus clemens tijden begant omtrent onser vrouwe lichtmisse tot Auioen alte seer te steruen durende een jaer lang daer na quam die sterft in vrancrijc jtaliẽ ende Almanien alsoe ouer kastich ende groot datter nauwelick ghenoch leuendighe lude waren die dode te begrauen Itẽ daer waren veel dorpen al wt ghestoruen die langhe tijt ledich stonden

vi^m v^c xxxiij.

Dese Clemens was ghehetẽ petrus rogerij eñ was een monic vã sinte benedictꝰ oerde eñ wert te parijs een meister mđ godheit &c

Lemonicensis.
Dese sat x jaer vi. maent ende xvi daghen.

M iij^c xxxiij

Dese Clemens was een seer duechdelick man in woerden ende ĩ wercken hi heeft veel dinghen ghesaftet die sijn voervader benedictus alte strenghe had ghordiniert. benedictus strenghicheit stont te prisen. Mer Clemens goedertierenheit was veel minliker dese Clemens was een heerlick prediker ende hij heefft veel sermonen ghemaect hij en liet niement van hem onghetroest gaen hij wert paeus ghecoren int jaer M ccc xlij.

Gwido van pirpiniacien was eerst generael van onser vrouwe broeder oerde daer na wert hi biscop maioricensis ende ten laetsten biscop eluensis hi is een doctoer onder veel ander seer gepresen Ende ghelijck die anderde helyas heeft hi vuerich gheweest in dat huus des heren. hij heeft ghemaect een boeck ghehetẽ Correctorium juris. ende veel ander boecken teghen alle onghelouighe ende ketterye welke boeck hi screef ter eeren. heer ganselijn cardinael van albanẽ hi heeft ouermits grootheit sijnre goeder wercken die werlt seer verlicht.

anno 1335 is gesticht dat Cathuysers Cloester binnen Coulen

Int jaer ons heren M.CCC.li wert inder lucht ghesien een alte wonderlike ding van vuer dat vanden natuerliken meisters gheheten is candela volanda

In dit seluer jaer is op ghestaen die seer quade ende venijnde secte der gheselbroeders die hoer seluē oec penitenten of cruys broeders hieten En sij vergaderden eerst in hoech duutslant ende sijn ghecomen in neder duutslant ten laetsten all tot in walslant toe. Bij dese gheselbroeders toe vielen menigherley menschen Als

Keysers

gheleerde en ongheleerde edel ende onedel sonder wt neminghe der personen worden si al ontfanghen dese aldus vergadert deden hoer pelgrimaetsi reysende van die een stede totten anderen nymmermeer en bleuen sij twee nacht in een plactze dan des sonnendaghes Sij hadden een crucifixe in hoer bannier ende deden alte grote penitentie want alle daghe maecten si hoer seluer twee werff alte mael naect als des smorghens ende tsauonts alleen hebbende een cleet om hoer lenden en sloeghen hoer seluen mit scorpionen ofte ghesellen die knopen hadden mit naelden. soe dat tot elcke slach dat bloet wt hoer lichaem liep ende si songhen seer weenlick in duutscher tael aldus Slaet v seer. doer xpristus eer. doer god so laet die sonden meer. dit songen

an° mundi

sij nedervallende mitten aensicht ter eerden wert ende wenende weder op staende

maecten si dat volck mede screyen dese pelgrimaetsi duerde xxxiij daghe lang ende een halff Ende niement en conde gheweten wie die ghenen waren diet begonnen of wt wat lantscap dat si waren of waer dat si eerst begonnen Ende en hadde die paeus hem niet verboden sij souden veel quaets begonnen ende ghedaen hebben.

Paeusen

Anno Xpi

Omtrent dese tijt stont op een nywe marcgreeff van brandenburch veinsende ende seggende hem te wesen die marcgreeff waldemarus die laetste begrauen was en seyde dat hij niet begrauen en was Mer dat hij in verre lande gheweest had daer hi penitencie ghedaen had dese woerde en deser ghelijck sprack hi veel so datter veel luden meenden al waers ende ghelooefden hem. Ten laetsten wert het vernomen dat tet all loghen was ende dattet een rustier ende een kaerl was die alsulcke dinghen visierde doe veriaechdense sij hem ende bleuen bij horen eersten marcgreeff.

Johannes van bachon van onser vrouwe broeder orde was een groot gheleert man inder godheit ende inden gheestliken rechten hij was seer vermaert te parijs ende in enghelant.

Dese karolus was coninck van bemen een cloeck listich en wijs man dese wert keyser ghecoren doe die houeerdighe ludowicus noch in leuendighe liue was ende dat ghescbiede wt beuels des paeus clemens Ende want hi oetmoedelick begheer de sinte peters benedixie ende vanden paeus ghecroent te werden na maniere der ander goeder coninghen daer om verghinct hem wel in alle punten hij had victori teghen sijn vyande hi heeft veel statuten ghemaect Mer bij sonder linghe heefft hi een alte behulpeliken recht ofte wet ghesett voer alle gheestelike lude ende geestelike goeden die noch ghemeenlick hiet karolina Ten laetsten sterf hi en wert te praghen begrauē

jaer •

Omtrent in dese tijt worden ouer al almanien die joden gebernt want si venijn gheworpen haddē in die fonteynen ende putten Als sommige vā hem ghelesen hebben •

Talyarandus cardinael van sinte peter ad vincula een deuoet prelaet en een vrient alre gheestelijker menschen is vermaert •

vi^m v^c xliij •

Dat gulden jaer wort van Clemens die paeus verleyt van vijftich jaer tot vijftigen om corthept des menschelikē leuens dat Bonifacius die viij geset had van C tot C jaer

Lemonicensis sat x jaer

209

MCCCxliiij

Alte groten strijt was tusschen philippū coninck van vrancrijck Ende Eduwardum coninck van englant daer ghescbiede alsoe groten doot slach dat die zee bij vlaenderen een deel daghen scheen ghever wet te wesen mit bloet

Sinte yuo wt britanien doctoer inden rechten wert ghecanonizeert hij was der armer menschen aduocaet ende voerspraeck •

Int jaer M • ccc xlix opten vij dach van septem ber was te romen ende in veel stedē in jtalien een eertbeuinghe so datter sinte pauwels kerck te romen off neder viel ende mit veel ander ghetymmerde husen

Dese innocentius had alle gheestelike luden lieff hij heeft doē tymmerē ī vrancrijck bij sinte Andries tegens Auioen ouer een carthuser cloester Ende heefft der seluer oerden ghegheuen veel preuilegien ende wert in dat cloester nae sijn doot begrauen hij was eerst ghe heten Stephanus aelberts soen ende was alte ghelerden man inden rechten Itē ī deses paeus innocentius ander jaer worden tot Auioen des dijnsdaghes na pijnsteren ghebernt twee minrebroeders om een ketterye ende ander punten daer si mede besmet waren •

Benedictus ... VI
Innocentius den VI gest doen maken in Vrankrijck
bij st andries een Catzuysers Clooster

Int jaer M . ccc l . was een leesmeister gheheten paulus die seydet dat die maghet maria ontfanghen was in erffonde Ende voer alle die clercke ofte gheestelicheit ende voer dat ghemeen volck inder stade van cracouen viel hi neder ende sterff ghevende die gheest eer dat sermoen wt was . ghelijck alst bescrijft meister henrick van hessen van welcke werck worden ander doctoers seer verveert die op dese materie scriuende waren .

Keysers

Johanna coninghinne van vrancrijck was een alte duechdsame en oetmoedighe vrouwe Ende het is wel te ghelouen dat si een heylich mensch ghestoruen is int jaer ons heren M ccc xlix .

Petrus de casa was eerst een generael prior van onser vrouwer broeder oerde hi wort namaels biscop te vasionen ende patriarch van iherusalem hi was een exempel der duechden . een spieghel der leringhen. Die miraculen doer hem ghedaen bewijsen hem mit xpristo te regnieren .

an.º mundi

vi^m v^c liij

Sinte brigitta een alte heylighen wedue vten rijck van swanē was in dese tijt Sij had van god veel openbaringen die grote onderwijs gheuen in allen staten der heyligher kercken Sij heeft ghesticht ende begonnen een oerde daer si patronisse of is . hoer hoechtijt houtmen opten xxiij dach van julio .

Paeusen

Anno Xpi

M ccc liij

Sinte saluatoers oerde diemen gemeenlick hiet sinte brigitten oerde wert op dese tijt ghesticht en begonnen welcker reghel onse here god seluer ghemaect heeft .

Omtrent dese tijt waren veel eertbeuinghen in veel plaetzen Ende die stadt vā basel viel alte mael om . mit veel castelen omtrent lxxx . daer omtrent legghende Die menschen woenden in die bosschen als beesten ende en dorsten niet comen in die steden Oeck waren in dese tijt veel oerloghen pestilencie ende duertijt Dat eertrijc gaf wt eenrehande stinckende wit water dat stercke castelen ende stede om geworpen heefft Item dit was een seer sondighe tijt Want veel ketterye en valsche sectē stonden op Ende die houerdye valscheyt en boesheit wort altoes groter ende groter in sinte brigittē eerste boeck int xlv capittel staet ghescreuē na rechte rechtueerdicheit soude die werlt mit rechte vergaen want si nu veel quader is dan bij noes tijden doe si mitten diluuie verghing . Mer die bermhertichheit gods spaert noch die werlt om bede wil der heyligher menschen.

Johannes de rupescissa een minre broeder seyde dat noch veel dinghen souden gheschieden als van twee antikersten. van destruccī der landen ende ghemeen vernieuering ende onderwerpinghe der gheestelicheit Ende dat noch alle die werlt soude comen totten ghelove xpristi Noch seyde hi dat veel and' dingē deser ghelijck hem gheopenbaert waren van onsen here ihesu xpristo voer die jaren ons heren M. ccc ende lxv. Mer die punten en gheschiede noch en volchden nijt als hij ghesegt had waer om wert hi inder vanghenisse gheworpen daer hi veel screef van toecomendē dinghen Ende ghi sult weten dat van beghinne des kersten ghelones hebben alsulke menschen gheweest die toecomende dinghen wouden voer segghen Mer alle die ghene die een seker tijt wouden voersegghen te gheschieden van die grote ende verborghen dinghen die god die vader heeft ghesett in sijnre macht sijn al bedrogen En̄ daerom en selmen nijt meer gheloven alsulke openbaringhe ofte voersaghers der toecomenden dinghen.

Omtrent deser tijt was in hollant in die stede vā delft een devote vrouwe welke had die teykenen ende die wonden ons heren ihesu xpi in handen en̄ in voeten.

Eclipsis der sonne opten dach van decemb' duerde xvij. vren lanck.

Omtrent in dese tijt toe liet die keyser ende verhengdet den Coervorsten dat si toll waghenghelt ende ander scattinghe souden ontfanghen ende eysschen een yghelijck in sijn lant dat den keyser plach toe te behoren Waer of opstont een grote disputacie want sommighe wouden segghen dattet nijt en betaemde die landen also te schatten ende ten leen toe off te nemen want sij dan gheen macht en behiel den hoer vyanden te weder staen Sommich ander seyden dattet redelick ende betaemlic was op dat der coervorsten landen nijt swaer en souden belast werden aensiende datter veel princen hoer contrari waren nijt vraghende na hoer gheboden Ende waer om dat dese heren sullen hoer landen meer bescatten dan ander heren hoer ondersaten doē mit dat si nochtans gheen onderstant en doen den ghenen diet van node is en̄ diē sij schuldich sijn bij stant te bewijsen Hier ō wat vā beyden die beste saeck is. dat oer del beuel ic dient wel hoert En̄ wat hier off die grote poete Eneas ghevoelt heeft machmen lesen heel ende all inder historie van bemen Mer dat weten wij certeynlike. hoe dat dese disputacie. dus off anders concludiert wert dat nochtans die werlt hoer loep nijt off en laet van die gewoentlike onstantasticheit ende ydelheit want die wijse man seyt datter onder der sonnen loep nijt stantastich en is Mer al ist der ydelheit onder ghedaen etc̄.

Die paeus innocencius die vi heeft int sticht van Auioen in nywer derp ghesticht ende fundiert een Carthuser cloester Ende ter bede des keysers heeft hi ingheset zwidaghes na beloken paeschen te houden die hoechtijt inder kercken van die spere ende naghelen ons heren ouer al almanien ende bemen.

Keysers

Die schole ofte vniuersiteyt van praghen wort omtrent dese tijt ghemaect ende wort beghift mit veel priuilegien vanden paeus innocencius die vi om sonderlinghe bede wil des keysers karoli.

Eclipsis vander sonnen was int beghinsel vanden meert ende duerde twee vren lanck.

Omtrent dese jaren wast alte bijsteren ende arghen tijt Ende dat volck was oec seer onstantastich.

Die Constitucie ghehetien in vinea wort int eerste jaer van vrbanus ghepenbaert teghen die sonde der symonyen te romen bij sinte peters.

an^{o} mundi — vi^{m} v^{c} lxiij.

Pausen

sat viij jaer

210

Anno Xpi — M ccc lxiij

Dese vrbanus was abt van massilien van sinte benedictus oerde doctoer inden gheesteliken rechten. hi wert ghehouden voer een heylich man hij dede prediken dat cruys xpristi teghen die turken. Ende ten laetsten wert hij vergheuen ende starff Tot desen vrbanum was sinte brigitta van xpristo ghesent om die confirmacie van hoer regule.

Katherina van senis een maghet van alte groter heylicheit. Meister Jordanus vander prediker oerde was haer biechtvader ende heefft haer leuen bescreuen Sij starf int jaer ons heren M ccc en lxxx. Sij seyde dat vrbanus die vi die rechte paeus was sterckende sijn deel Sij prophetierde oeck van toecomende twisten Sij bad bij hoer sinte katherinam sinte brigitten dochter ende meer ander heylighe menschen mannan ende vrouwen.

Veelsaken werden gheghiuen van den ghelerden maer om dat die menschen al so arch ende quaet sijn Ende onder alle is een die maeste saeck dese dat die ouders hoer kinderen onghedwonghen opvoeden ende laten hem alle hore wille ende ghemuechte bedriuen. Want als die dertelheit van quader ghewoenten verwandelt wert in een natuer so en can si hoer niet scamen noch ontsien Ende si werden hardnecklich totter tijt toe dat si morwe off buuchsom ghemaect worden mit oerloghe mit armoede mit arbeyde of mit ander verdriet. Die gheen die sijn kinderen niet en dwinghet hij maect hem selue een ghesels.

Omtrent dese tijt op sinte Nycolaus dach vochten twee ridderen een kemppe in teghenwoerdicheit des coninckx van vrancrijck ende mit meer edel mannen Ende nyement van beyden en wort doot gheslaghen.

In dese tijt wan die Coninck van Englant weder volna al Aquitanien van den coninck van vrancrijck die johannes ghehieten was.

Dese gregorius sat viij jaer.

Anno M.ccc lxxiij was te lubeck een scholier die vij jaer sliep sonder wacker te werden En daer na dat hi wacker wert leefde hi langhe tijt.

Dese gregorius plachte te heten petrus de bello forti Hij was wt dat sticht van lemonicensis. dyaken Cardinael. hi sterffte romen in die vrede gods Ende na hem quam grote tribulacie ende verdriet Als onse here god gheopenbaert had sinte brigitten datter tribulacie toecomende soude wesen om die sonden der Clercken en der gheestelicheit.

Die alre rijckste stadt van Egipten ghehieten Alexandria wert ghewonnen van petro coninck van jherusalem ende van Cypers Ende daer toe was een groot hulper petrus thome een heylich man van onser vrouwen broeders oerde patriarch van constantinopel ende des paeus legaet.

Petrus thome een heylich man van onser vrouwen broeder oerde was biscop te pacten. patriarch van constantinopel. een heerlick doctoer en een stout banniere dragher des alre ouersten coninckes. hij heeft veel victorie ghehadt teghen den ongelouighen ende hi heeft veel boecken ghemaect ende bescreuen hi heeft veel miraculen ghedaen. hi is ghestoruen in dat coninckrijck van Cypers in die stadt van famagusta opten dertiendach.

Dese wenzelaus was des voerghenoemde karolus soen Ende wert coninck ghecoren doe hi noch een kijnt was bij sijns vaders leuendighe liue Mer wee den lande welcker coninck een kijnt is. hi en was niet sorchuoudich om sijn rijck te regieren Noch hij en dede niet goets dat weerdich is te scriue Want hi was wreet als Nero en versloech veel eerliker mannen buten haer scult daer om wert hij nae veel vermaninghe vanden Coervorsten afgheset. hij besmetede sijn edel jonghe joecht mit groter onauisheit hij veronnedelde hem seer van die zeeden ende duechden sijns vaders ende leefde totten eynde toe sonder eer baerheit waer om en wort hij oec niet mitten keyserlike croen ghecroent Item die vaderlike eerbaerheit ende wijsheit was meer gegaen tot sijnen broeder sigismundum als hier na gheschiet sel werden etc.

Keysers	Regnierde xxiij jaer.	Wenzelaus	

Dese Vrbanus die vi wert paeus ghecoren vanden Cardinalen binnen romen meer wt ontsich der romeynen dan si deden wt hoer selfs vrye wille Ende want de se vrbanus den Cardinalen strafte van hoer lichtueerdicheit daer om worden si toernich ende reysden van Romen tot die stadt fundorum seg ghende dat dese vrbanus gheen recht ueerdich paeus en was Ende Co ren in dat seluer jaer enen anderen teghens vrbanum die ghehceten was Robertus de gebennis cardinael der xij Apostolen dien si hieten Clemens die vij. dese Clemens regnierde in vrancrijck xv jaer Ende daer off op stont een grote twist inder heyligher kercke duerende wel xl jaer lanck.

Anno mundi	v^m v^c lxxvij			
Paeusen	Dese vrbanus sat vi jaer. Dese Clemens sat xv jaer	vrbanus	vi	
		clemens	vij	
Anno Xpi	M CCC lxxviij			

Item dese vrbanus die vi heeft inghe set ende ordiniert die weerdighe hoechtijt van onser lieuer vrouwen visitacien feestelick inder kercken te houden ende oeck te vieren des daghes na der octaue van sinte janss baptisten Ende om dattet ghemeen volck verweckt mocht werden tot deser weerdigher hoechtijt so heeft hi ghegheuen allen den ghenen die inder staet der gracien staen ende tot deser hoechtijt comen mit deuocie horende die ghetijde al die octaue doer. al alsulke oflaten ghelijck vrbanus die iiij ghegheuen heefft vanden heylighe sacramente Ende dit dede dese vrbanus om dat doer die ghebeden ende uerdienten der gloriosen maghet marie die heylighe kerck mocht comen tot eendrachticheit Mer hi en gaff van desen oflaten gheen brieuen daer om bonifacius die ix heeft die hoechtijt confirmiert geuende daer off sijn bullen.

Int jaer ons heren M ccc lxxiiij ghescriede een wonderlike en een ongehoerde plaghe tot Aken te colen ende in veel ander steden bij den Rijn Want veel menscen van beyden kunne man ende wijff sprongen al dansende Ende ten laetsten als onsinnighe menschen vielen si neder ter eerden

Itē die Rijn was ongheliic meere en groter dan si ghewoentlick plach te wesen

Item Anno M. ccc lxxv gheschiedet in een stede gheheten caluen dat die ar-chibiscop van meydenburch danste mit eenre vrouwe tot midder nacht toe Ende daer brack een balck van die camer so dat hi van daen liep ende brack sijn hals en die vrouwe mit hem.

Vincencius de valencia een heylich man vander prediker oerde seer vermaert van veel miraculen dese wert namaels gecanonizeert van kalixtus dē iij int jaer ons heren M cccc lv Item bernhardus was hijn discipel.

Johannes balestarij van onser vrouwen broeder oerde was een doctoer on-der ander doctoren in groter glorien seer vermaert Ende blenckende in duechden rustede hi inden here na dien dat hi veel boecken hadde ghemaect.

vi[m] v[c] lxxxii

Sinte Andries een prior van onser vrouwē broeder cloester tot florēs wert biscop festilanus hi was van groter heylicheit seer vermaert En ten laetsten nae grote wercken der duechden sterf hi ende rustede inden here Sijn lichaem wort ver-uoert tot florens daer veel miraculen ghescieden.

M ccc lxxviij

Die xxij twist inder heyligher kercke was veel argher ende subtijlre dan enich ander daer voer off ghescreuen staet Sy was also commerlick ghestelt soe dat die alre ghelerste mannen ende die oeck van groter consciencien waren niet en wisten te onderscheyden. wien datmen van beyden soude houden voer een rechtueerdighe paeus Ende duerde bij na xl. jaer lang tottet consilium van constancien in welc-ke die paeus martinus die vijfte ghecoren wert Ende men wist in xxxix jaer niet wie dat die waerachtighe paeus was tot die jaren ons heren M cccc xvij dit ghe-schiede aldus yammerlic mit grote scandalizacie onder die gheestelicheit ende tot grote periculen der zielen om grote ongheloue ketterye. ende ander ghebreeclicheden die doe begonsten wt te spruyten. wanter inder heyligher kerckē teghens den rikel-len gheen disciplijn en was Sommich segghen dat dese twist began int jaer ons he-ren M. ccc lxxviij.

Bartoldus ende baldus dese twee waren omtrent in dese tijt vermaert die meeste legisten dat sijn meisters inden weerliken rechten.

Meister gherit die groot was in dese tijt in constē ende in groter heylicheit seer vermaert hi stichtede tot deuenter dat fraterhuus ende hi heeft veel bescreuen.

Meister jan Rijsbroech een deuoet ē verlicht man heeft veel dinghen in duutscher tael bescreuen.

Heinricus opta een vermaert doctoer inder godheit Ende Heinricus de hassia oeck een doctoer inder godheit dese twee waren te vyennen ūmaert Als twee grote lichten der werlt.

Keysers

Franciscus martini was in sijn tijt een eymel ende een sonderling licht der doctoren inder godheit hi heeft ter eren onser lieuer vrouwe patronisse der Carmeliten ghescreuē een boeck vander heyligher ontfanghenisse des onbeulecte moeder gods ende maghet marie.

Na dat die paeus vrbanus die vi ghestoruen was te romen wert een ander in sijn stede weder paeus ghecoren ende hiet eerst petrus de thomacellis Eñ wert hier ghenoemt bonifatius die ix. Eñ die twist wert continueert eñ veruolcht ꝛc.

an° mundi	vi^m v^c xcij	
Paeusen	dese sat xv jaer (napolitaen) 214 Bonifa: cius ix. / dese sat xxij. jaer 215 Bene: dictus xiij	Int jaer ons heren M ccc xcij began die vniuersiteyt van erfforden Ende wert confirmiert van bonifacio die ix.
Anno Xpi	M iij^c xciiij	

Dese benedictus wert paeus ghecoren tot Auioen in des paeus Clemens stede Hy was eerst gheheten petrus de luna. hi bleef de totter consilium van constans Eñ hy en woude oeck doe niet ghehoersam wesen Mer hi bleeff altijt ūhart Ten laetsten doe hi soude steruen int Rijck van Arragonien ghebode hi sijn Cardinalen dat si ter stont na sijn doot souden ī sijn stede enen āderen paeus kiesen dat si volbrochten Ende coren aldaer een die gheheten wert Clemens die viij Ende verheuen hē als een afgod Mer si en vorderde niet.

Want dese tijt seer periculeeß was ende die gheestelicheit in groter twiste stont so heeft die duuel sijn tijt verwacht Ende heeft verweckt. die ketterye johannis wikleeff in Englant Ende johannes huus in bemen Ende jheronimi in praghen dese hebben onder ghedaente van oetmoedicheit alte veel quaets ghedaen want si te mael seer arbeyden om die staet der heyligher kercken te verdestrueren Mer int consilium van constans worden johannes huus ende jheronimus verbernt die johannes wykleeff discipulen waren die een. eē jaer voer den anderen eñ alle beyde na beloep op enen dach.

Drierley manier eñ loep der tijden werter ghevonden die hem in een wonderli- ke ordinanacie verandert Ende daer na regiert hem alle die staet eñ condicie deser werelt Die eerste is die loep der ouervloeydicheyt Die anderde ꝺ behoeflicheyt Eñ die derde staet in maticheyt Item als die ouervloeydicheyt der tijtliker dinghen yement toelacht so sijn die menschen wel ghemoet eñ seer vrolick. si begrijpen dan grote dinghen te doen. si opvoeden hoer kinderen in groter weelden heyt eñ begherense tot groter staet te brenghen. dan so comen si tot houerdye eñ vermetelheyt daer lichtelic veel tijts twist eñ parthie of coemt Mer als niement gheleert en heeft die een den anderen te wijken dan ter tijt toe datmen ouermits striden weder coemt tot armoede so coemtmen inder staet der behoeflicheyt. want alsmen arme ende behoeflick ghe worden is so leertmen wijsheyt eñ mit verdriet ondervijntmen datmen alle begheerlicheyt laten moet eñ arbeyden alleen om noottruft te vercrighen Ende als dan so leertmen voert in maticheyt eñ in sorchuoudicheyt Mer want die maticheyt weder in brenghet rijcdomme so wert oeck dan des menschen hert weder opgheblasen tot houerdye eñ moet oeck wanderen in die ommeloep der ewigher onstantaftichheyt wantet een ghemeen spraeck is. dat rijcdomme maect houerdye eñ grootherticheyt Grootherticheyt maect oerloghe eñ strijden. strijden inbrenghen armoede. armoede maect maticheyt. maticheyt rijcdomme. eñ rijcdomme weder grootmoedicheyt ꝛc. dit ist dat dauid seyt inden psalm dat die bose menschen wanderen in een ommeganck.

Int jaer ons heren M ccc xcix waren in ytalien vergadert wel lxx[m] menschen welcker vergadering gheheten wert die grande of die grote conpany Onder desen waren veel greuen eñ banre heren Si ginghen ghecleet mit witten clederen eñ si straf- ten seer die sonden der menschen Ende wanter die pestilencie in die landen starclic regnierde daer om louede si enen ygheliick die tot hoer gheselscap wouden comen dat si vander pestilencien souden vry wesen.

Int jaer M ccc xcviij began dat carthuser cloester in arnsbeke.

In dit seluer jaer wert ghesticht dat cloester in rostok.

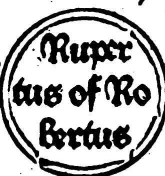
In dese tijt maecte keyser wenzelaus die greef van meylanen een hertoech Eñ int jaer M ccc xcix wert die keyser wenzelaus of ghe set om sijn traecheyt eñ onschickliken leuen Ende rupertus hertoch van beyeren eñ paltensgraef vanden rijn wert keyser ghecoren.

int jaer 1397 begost dat catgruysors Cloester in arenfbeke

Dese rupertus ofte robertus was hertoch van beyeren ende paltens graeff opten rijn Hi wert keyser doe wenzelaus of gheset wort. hi was een rechtueerdich ende een goet kersten man. want Aristotiles seyt int viij boeck ethicorum dattet gheen coninck en is die in allen duechden gheen excellencie en doet Ende salomon in prouerbijs int xx capittel seyt dat bermhartichept en waerachtichept bewaren den coninck. Item dese keyser wert ghecroent van bonifacio die ix Item hi quam mit een groot schaer volcs in ytalien teghens johannem hertoch galiase Mer hi keerde weder lidende grote scaep Ende hi is weerdich gheacht en ghevonden als dat hi voer die rechtueerdichept soude liden en tribulacie hebben.

Keysers

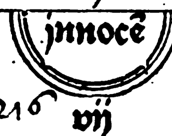
regnierde ix jaer.

Petrus de Alyaco een groot doctoer inder godheyt Ende johannes gerson sijn discipel was oeck te parijs een vermaert doctoer inder godheyt. dese twee hebben veel profijtelike en salichlike dinghen ghescreuen.

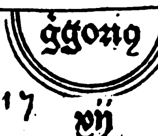
an° mundi vi^m vi^c iij

Paeusen

innocencius sat ij jaer

216 vij

gregorius sat xij jaer

217 xij

Anno xpi M iiij^c iiij

Dese innocencius wert te rome paeus ghecoren in bonifacius stede. hi hiet eerst Cosmatus van perusien. hi sat ij jaer.

In dese tijt quam ladislaus coninck van apulien te romen onder een ghedaente van vrienscap Mer hi beroerdent volc teghen den paeus En inden oploep worden daer xi romeynen vanden meesten die den paeus gunstich waren verslaghen. waer om ruumde die paeus ende toech te viterbien ter tijt toe dat si den paeus begheerden mit groter eeren weder te hebben.

Dese gregorius wert paeus gecoren in innocencius stede. hi hiet eerst angelus de corarijs. hi wert in sijn iiij jaer int consilium van pijsen of ghesett.

Anno M iiij^c vij wert ludowicus hertoch van oerliens des coninces broeder van vrancrijck bedriechlick verslaghen te parijs dat een oersaeck was van ontallike veel quaets.

Anno M cccc viij openbaerde een comeet en thans daer na verloren die van ludyck inden strijt wel xl dusent menschen teghens johan die elect te ludyck was.

Item die heren gheheten pruteni streden teghens den coninck van polen ende si worden verslagen tot xl dusent menschen toe.

Dese sygismundus was coninck van vngarien een alten kersten en oetmoedighen man. hi was also deuoet en goet van leuen dat hi na sommigher luden meninghe mit recht soude hebben gheweest ghecanoniziert. hi heeft die heylighe kercke die in groot liden en tribulacie en die volna mistroestich gheworden was te hulp ghecomen mit sijn wonderlike cloecheyt en wijsheyt En om die heylighe kerck te brenghen tot eendrachticheyt so en heeft hi hē seluē noch vrienden noch goet niet ghespaert. hi had ix striden teghens den turken daer hi altijt victori of had. Item alle die loeflike en prijslicke punten die ghescreuen sijn van die keysers Constantino Theodosio Karolo Ottone en vanden anderen goeden keyseren die machmen oeck sekerlick desen sygismundo toe scriuen. Item hi wert keyser ghecoren int jaer ons heren M cccc ix na dien dat hi in vngarien xxiij jaer regniert had. hi wert ghecroent van den paeus Eugenio die iiij.

sygismundus karolus.

regnirde xxvij jaer

soen en wenzelaus broeder.

vi^m vi^c xiij

M iiij xiiij

alexander v

Grieck sat een jaer.

dese alexander wert paeus ghecoren int consiliū van pijsen hi hiet eerst petrus de candida en was een minrebroeder.

xxiij johannes.

Van napels sat iiij jaer.

218

Omtrent dese tijt wert te pijsen een consilium ghehouden om te maken eendrachticheyt inder heyliger kercken. mer leyder dat een quaet wort den anderen toe ghevoecht en die een twist wert totten anderen ghedaen want twee paeusen als gregorius die xij en benedictus die xiij worden ofghesect En daer wert weder een ander ghecoren hiet petrus de candida en wort ghenoemt alexander die vijfte. dese was vander minrebroeder oerden een groot subtijl doctoer inder godheyt. hi sat een jaer mit die ander twee die ofghesect waren Ende aldus warender in dese tijt drie paeusen.

Dese johannes plach te hieten balthasar de cossa en wert paeus na alexander Hi begonste wel te doen om eendrachticheyt der heyligher kercken want int consilium van constans loet hi sijn paeusdom ouer te geuen Mer namaels wert hi argher en is heymelick voertuluchtich gheworden Nochtans en heeft hem dat niet gheholpen. hi wert gheuangen en doe liet hi of mit bedwanck En hi wert weder cardinael ghemaect Ten laetsten starf hi en wert begrauen te florens.

Int iaer ons heren M cccc xvi was dat grote consilium te constans daer dat kersten ghelove is weder op ghestaen dat langhe en veel jaren ghewagghelt had. al daer wert die twist die xl jaer ghestaen had neder ghelept. daer sijn sommighe ongheloue en kettery ghedoemt en verdoruen En die twee capiteynen d ongheloven als johannes hus en jheronimus worden ghebernt Item daer worden veel goed punten ingheset Item dat seluer consilium heeft oeck ghedetermiert en gheslote dat

Keysers

tet consilium witteliick en deghelick vergadt bewijsende of representierende die ghemeen heylighe kercke heeft sijn macht van xpristo sond enich middel En alle staet oeck die paeuslike staet is den seluen consilium schuldich gehoersam te wesen in dien punten welcke dat dienen tot ghemeen vordering der heyligher kercken. als i punten des ghelowes en die daer an draghende sijn Item het is oeck int seluer consiliu gheordiniert dat voert an tot alle x jaren eens soude gehouden werden een ghemeen consilium Item in dit consilium waren seluer tegenwoerdich die paeus johannes die xxiij mit sijn cardinalen En die keyser van romen sygismundus mit veel princen. en het duerde iij jaer en vij weken Men leset datter in dit consilium te samen

an° mudi waren op een tijt xxx^m ix^c en xl personen etc. vi^m vi^c xxiij

Paeusen

Romeyn
sat xiiij jaer
hi hiet eerst otto de columna

219

Anno xpi M iiij^c xviij

Dese Martinus wert paeus ghecoren int consilium van constans En alle die ander die paeus wouden wesen daer twiste tusschen was worden of gheset En also is in die heylige kercke die eendrachticheyt weder gecomen die langhe begheert was en die oeck van node was om die heylighe kercke te beschermen Dese Martinus was een alten machtighen rijken paeus ende een groot rechtueerdich man. hi hielt die openbaer straten veylich en vry van quaden menschen. hi dede veel ongeloue en kettery te niet. hi heeft veel goets ghedaen daer hem seer toe gheholpen heeft die edel prince en keyser seghemunt Item hi had vergadt veel ghelts en schat om dat heylich lant weder te winnen Mer dat en hadde gheen voertganck want hi mitten doot voercomen wert En corts voer sijn doot dede hi vergaderen dat consilium te basel Hi starf int jaer M cccc xxxi opten lesten dach van februario.

Michael van ayguanis gheboren van bononien. dese was een grote glorie en eer der stadt van bononien en der oerden van onse vrouwen broeders. hi was een groot licht d ghehel kerstenheyt. en na dat hi veel boeken ghemaect had is hi ghestorven.

Vranckrijck dat voermaels in sijn bloyen ende in groter eren gheweest is wert nv in dese tijt mit grote tribulaci en liden seer ghequelt nader maniere dat alle tijtlike dinghen wandelbaer sijn Item wetet dat veel fransoysen seer yammerlike verslaghen sijn buten hoer lant. als in turkyen want si nijt en wouden volghen den raet des keysers sygismundi daer om wort die hertoch van bourgoengen ghevanghen en die ander worden doot gheslaghen.

Item dat alre schoenste coninckrijck van vranckrijck wert yammerlick en bouen maten verdoruen van heynrick coninck van enghelant die oeck sijn weeldighe daghen nijt en conste ghe liden ofte draghen mit ruste en mit vrede Mer als hi ander luden seer ghequelt en ghepijnt heeft mit groten schade en laste sijnre ondersaten is hi seluer ghevallen in een alten quaden siecte en heeft also sijn leuen yammerlike gheeyndet.

Item hertoch jan van bourgoengen heeft oeck dat coninckrijck van vranckrijck seer verdoruen Ende hi wert namaels daer seluer doot gheslagen dat een oersaeck was van veel toecomende quaets Ten laetsten die Cardinael vant heylich cruys vander carthuser oerde heeft een vrede en een versoeninghe ghemaect welcke die bourgoensche hebben ghehouden Mer die enghelschen en wouden die vrede nijt houden.

Item johan van bourgoengen wert wredelick doot gheslaghen in teghenwoerdicheyt des coninckes van vranckrijck Nochtans wast bestant tusschen die twee heren want si hadden beyde dat sacrament daer op ghelijck ontfanghen En langhe tijt hier na isser alte veel quaets of ghecomen en ghevolcht.

Omtrent dese tijt warender twee menschen als een man en een vrouwe die mit ontamelike en dwase liefte beuanghen waren Ende doe si na hoer begheerte bi malcanderen nijt en consten comen sijn si gheslaghen mit een veruueerlike siecte in teghenwoerdicheyt des keysers sygismundi. also dat die vrouwe rechteu oert starf Ende die man en conste nauwe ghenesen. hier wt machmen mercken hoe quaet dattet is dwase ontamelike liefte te hebben en hoe seer dattet te scuwen staet.

Int jaer ons heren M cccc xix wert fundiert die vniuersiteyt van rostwijck.

Int jaer M cccc xxviij wasser een maghet van xiiij jaren ghehieten johanna wt dat greefscap van loreynen die den Coninck van vranckrijck karolum delphinum seer behulpelick was teghens sinen vyanden Si had drie striden teghens die enghelsche ghewonnen. si brocht dat rijck weder aen den coninck. si plach die bannier mit hoer selfs hant te draghen.

Dat coninckrijck van bemen wert seer verdestrueert vanden keyser sygismundo en van ander heren en vorsten wt almanien om d' ongheloue vanden hussen En die paeus dede prediken dat cruys teghens hoer als teghens den ongheloeuigen En in des keysers sygismundus xviij jaer quam die hertoech van oestenrijck mitten vngaers teghens die hussen En doe werter bi wel meer dan viij dusent verslaghen daer bleef dat onghelouighe volck van hussen Ende die te lijf ghebleuen waren keghkeerden noch veel quaets te doen &c.

Keysers

Omtrent dese tijt sijn inden hemel ghesien drie sonnen Ende corts daer na coemt in die heylighe kerck drierehande regiment ofte hoeft dat is te weten dat Eugenius paeus voerdent een regiment En dat consilium was dat ander hoeft En dat derde hoeft waren sommich ander die den paeus eugenium nijt en hielden voer een ouerste noch si en hielden oeck van dat consilium nijt En veel dinghen worden hier off ghesegt &c.

an° mūdi

Paeusen

Dese sat xvij jaer

Dese Eugenius was eerst cardinael senensis. hi plach te hieten gabriel van veneetgen Ende wert paeus opten iiij dach in marcio na dat martinus opten lesten dach februarij ghestoruen was anno M cccc xxxi.

ynstiasn van d'orde der canoniken regulieren

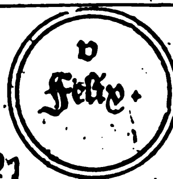
Anno xpi

Dese Eugenius wort na paeus martinus doot te romen eendrachtelick paeus ghecoren Ende hi wert sonder enich twiuel voer paeus ghehouden Mer leyder hi wert corts daer na wt romen verdreuen also dat hi int jaer M cccc xxxiiij heymelick vliede vter stadt en quam te sceep tot florens sonder enich goet mede te nemen daer na began dat consilium te basel daer hi verdaecht wert mer hi en comparierde noch en quam daer nijt. waer om wert hi daer of gheset vant paeuscap en si coren enen anderen als Amodeum hertoch van sauoyen tot een paeus dien si hieten felix die vijfte Mer eugenius en vraechden hier nijt na waer om op stont wed' ind' heyligher kercke een twist durende tot eugenius doot toe Item Eugenius vrienden en die hem gonstich waren seyden van hem veel goeder en loeflijker punten Ende die hem contrari waren seyden hem ouer veel lelike quader punten alsmen in alsulken saken pleghet te doen Mer wat wilmen hier of segghen. eer dat hi paeus wert was hi een man van goeder famen eenlick van leuen en stadich inder cellen Ende wat hi namaels dede beuelk ic god te ondersoeken Item hi heeft die stadt van romen namaels weder in ghewonnen mit hulp der veneacianen en creech weder grote ghehoersamheyt.

Dat Consilium van basel wert omtrent dese tijt gehouden daer veel goeds punten inghesett en gheordiniert sijn om te reformieren en te vernywen dat hoeft en ander leden der heyligher kercken Dit consilium had een gloriose goet beghinsel. mer een oetmoedich en een cranck eynde dat vol drucks en lidens was om der twisten wil. aldus wonderlick is dat rat der auentueren Want dat consilium van constans behielde die macht en bouenhant teghens iij paeusen die ofghesett worden van dat consilium En die iiij werter inghesett Nochtans hadde dat consilium va constans grote wederstoet en het en was van ghenen paeus confirmiert Mer dit consilium van basel aldus vergadert was vanden paeus ende van ander prelaten gheconfirmiert. en dit en was niet machtich te brenghen enen paeus tot des consiliums opset en ordinantie Mer die voertganck van desen consilium van basel wort benomen en ghehindert alleen van enen man. Int Consilium van constans was een cranck beghinsel Mer een glorioess goet eynde Mer int consilium van basel was een glorioess goet beghinsel en een cranck eynde.

vi^m vi^c xxxix

Eugenius wert ofghesett int jaer ons heren M cccc xxxix opten x dach in julio Ende hier op stont die xviij twist inder heyligher kercken durende tot die jaren M cccc xlviij. 221

hertoch va sauoyen ende sat ix jaer.

M iiij^c xxxviij

Dese felix wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc ende xxxix opten xvij dach in nouembri. Hi hiet eerst Amideum en was hertoch van sauoyen een out en een deuoet prince. hi leefde soe lang dat hi sach sijns kinders kinderen Ende want hi een goet heylich leuen leyde wort hi van dat consilium van basel paeus ghecoren Ende Eugenius wort ofghesett En dese paeus Felix en hadde niet veel luden die hem ghehoersam waren want daer op stonde die derde parthie van sommighen die ghene van beyden dat is die noch Eugenium noch desen Felix wouden voer een paeus houden Ten laetsten doe Eugenius doot was en begrauen: quam dese Felix en gaf sijn recht ouer Nycolao om eendrachticheyt te maken inder heyligher kercken En hi is doe ghewordden cardinael van sabinen en legaet van vranckrijck En doe lieten of die ghene die noch Eugenium noch Felix wouden voer een paeus houden.

Int jaer ons heren M cccc xxxiiij wast alten groten wijndt etc.

Dese Albertus was hertoech van oestenrijck. hi had des keysers sygismundus dochter tot eenre huusvrouwe Ende daer om wert dese albertus aenghenomen voer een coninc van bemen ende van ungarien om die dochter wille want die keyser sygismundus gheen ander erffghenaem after en liet dan alleen die dochter Dese albertus wert ghecoren tot een keyser van Almanien Mer corts daer na wert hi vergeuen ende starff. some mighe segghen dat hi starf aen dat buyckeuel Hi was een alten duechdeliken man ende alsoe goedertieren dat alle dat volck seyde dat die werlt alsulcken heer ende prince niet weerdich en was. hi regnierde mer een jaer Ende int anderde jaer starf hi ende wert begrauen bi sinen swagher sygismundum Ende hi liet after sijn wijf mit vruchte die na hoer mans doot baerde enen jonghen soen die ghenoemt wert ladislaus ende wert namaels coninck van ungarien ende van bemen Ende in sijn xviij jaer wert hi oeck vergheuen ende starf int jaer M cccc lviij. Item Albertus liet oeck twee dochteren after.

Keysers

albertus een jaer.

wert ghecoren te vranckvoert int jaer M cccc xxxviij opten xviij dach in martio

---

an° mundi

Anno M cccc xxxviij na dat sygismundus die een peerle was alre princen ghestorven ende begrauen was in ungarien in die stadt Alba. Doe wert sijn swagher albertus binnen vi maenden ghemaect coninc van ungarien ende van bemen ende daer na keyser. mer leyder gheliick dat hi schielick verheuen wert so vergin hi oeck weder etc.

Paeusen

Anno xpi

Die xviij twist inder heyligher kerken was tusschen Eugenium ende Felix ende duerde xvi jaer lang. Die saeck waer om dat si twistende was seer vreemt ende voer dese tijt nye ghehoert. want dat consilium van basel heeft of ghesat eugenium die voer die tijt alleen paeus ghecoren was om dat hi niet en hielde die ordinancien welcke die ghemaect waren int consilium van constans ghelijck alsmen seyde. noch hi en was dat consilium van basel niet ghehoersam want hi seyde ende meende dattet consilium soude hem onderdanich wesen Ende daer of is ghecomen grote twist ende disputacie onder die gheleerde mannen Die een segghen dattet consilium is bouen den paeus Die ander spreken contrari ende segghen dat die paeus is bouen dat consilium Ende dit en is noch niet volcomeliike ghedetermineert want die rechten ende die doctoers en sijn hier of noch niet concordiert ende vereniecht Mer god die bouen al is ghebenedijt moet gheuen sijn vrede altoes in die heylighe kercke welcke al tijt sijn bruyt is etc.

Dese Fredericus was hertoech van oestenrijck En wert keyser ghecoren in die vasten doe hi omtrent xxvi jaer out was int jaer ons heren M cccc ende xl. hi regniert tot noch toe wät dat jaer M cccc lxxix is dat xxxix jaer sijns rijcks Mer hi beyde langhe tijt eer dat hi vanden paeus ghecroent wert om der twiste en tweedrachts wille Mer doe die eendrachticheyt was in die heylighe kercke wert hi mit groter eeren en mit: ten keyserliken croen binnen der stadt vä romen ghecroent vanden paeus Nycolaus die vijfte. Hi nam tot eenre huusvrouwen des coninckx dochter van portegael. Ende int jaer ons heren M cccc lxxi dede hi bi een vergaderen veel princen en vorsten tot Ratispona om der ouervallinghe en last vanden turken Ende daer proponierde hi ende seydet openbaer dattet kerstenrijck waer wel hondert milen ghemindert binnen xx jaren en hi vermaenden den heren dat si hoer souden bereyden om den turken te wederstaen.

regniert.

vi^m v^c xliij

Lidwit een alte heylighen maghet was in dese tijt in hollant seer vermaert. dese heeft gheleden alte grote wonderlike siecte in al hoer lichaem als hoer naem bewijst Si wort van god den heer ghesegent doer vuer en water en daer na ghebrocht tot een ghenoechlike plaetze.

M iiij^c xliij

Int jaer ons heren M cccc xliij wert die coninck van polen en die eerweerdighe cardinael julianus ghevanghen vanden turken Ende die turck tractierdense seer qualiken want hi onthoefden die coninck en dede dat hoeft voeren doert lant van turkyen tot groter oneer en schaffiericheyt vanden kersten Ende van dit verraet en wiltmen die venetianen niet of ontsculdighen.

Int jaer M cccc xlv Xpristoforus coninck van denen of dacien nam tot eenre huusvrouwe des marcgraefs van brandenborche johannis dochter.

Item in dat selver jaer ghesciedet in een dorp bi zeghebercH dat seer wonderlike hondert en lxxx menschen versmoerden daer si vergadert waren tot een brulofte en saten in groter werscap en vruechden.

Item die grotmoedighe prince otto hertoech van bruynswijck en van lunenborch starff omtrent in dese tijt seer schielike.

Dese wenzelaus was des voerghenoemde karolus soen Ende wert coninck ghecoren doe hi noch een kijnt was bij sijns vaders levendighe live Mer wee den lande welcker coninck een kijnt is. hi en was nijt sorchvoudich om sijn rijck te regieren Noch hij en dede nijt goets dat weerdich is te scriuē Want hi was wreet als Nero eñ versloech veel eerliker mannen buten haer scult daer om wert hij nae veel vermaninghe vanden Coervorsten afghesetet. hij besmetede sijn edel jonghe joecht mit grooter onreynheit hij veronnedelde hem seer van die zeeden ende duechden sijns vaders ende leefde totten eynde toe sonder eer= baerheit waer om en wort hij oec nijt mitten keyserlike croen ghecroent Item die vaderlike eerbaerheit ende wijsheit was meer gegaen tot sijnen broeder sigismundum als hier na ghescheit sel werden ꝛc.

Keysers

Regnierde xxiiij jaer.

Wenzelaus

Dese Urbanus die vi wert paeus ghecoren vanden Cardinalen binnen romen meer wt ontsich der romeynen dan si deden wt hoer selfs vrye wille Ende want de se urbanus den Cardinalen straftē van hoer lichtveerdicheit daer om worden si toernich ende reysden van Romen tot die stadt fundorum seg= ghende dat dese urbanus gheen rechtveerdich paeus en was Ende Co= ren in dat seluer jaer enen anderen teghens urbanum die ghehieten was Robertus de gebennis cardinael der xij Apostolen dien si hieten Clemens die vij. dese Clemens regnierde in vrancrijck xv jaer Ende daer off op stont een grote twist inder heyligher kercke duerende wel xl jaer lanck.

Ano mundi v^m v^c lxxviij

Paeusen

Dese urbanus sat xi jaer.

urbanus vi

Dese Clemens sat xv jaer

clemēs vij

Anno Xpi M CCC lxxviij

Item dese urbanus die vi heeft inghesetet ende ordiniert die weerdighe hoechtijt van onser lieuer vrouwen visitacien feestelick inder kercken te houden ende oeck te vieren des daghes na der octave van sinte janss baptisten Ende om dattet ghemeen volck verweckt mocht werden tot deser weerdigher hoechtijt so heeft hi ghegheuē allen den ghenen die inder staet der gracien staen ende tot deser hoechtijt comen mit deuocie horende die ghetijde al die octave doer. al alsulke aflaten ghelijck urbanus die iiij ghegheuen heeft vanden heylighe sacramente Ende dit dede dese urbanus ō dat door die ghebeden ende vdienten der gloriosen maghet marie die heylighe kerck mocht comen tot eendrachticheit Mer hi en gaff van desen aflaten gheen brieuen daer om bonifacius die ix heeft die hoechtijt confirmiert geuende daer off sijn bulken.

Int jaer ons heren M ccc lxxiiij ghescHiede een wonderlike en een ongehoerde plaghe tot Aken te colen ende in veel ander steden bij den Rijn Want veel menscen van beyden kunne man ende wijff sprongen al dansende Ende ten laetsten als onsinnighe menschen vielen si neder ter eerden

Itē die Rijn was onghelijc meere en groter dan si ghewoentlick plach te wesen.

Item Anno M. ccc lxxx gheschiedet in een stede gheheten caluen dat die archibiscop van meydenburch danste mit eenre vrouwe tot midder nacht toe Ende daer brack een balck van die camer so dat hi van daen liep ende brack sijn hals en die vrouwe mit hem.

Vincencius de valencia een heylich man vander prediker oerde seer vermaert van veel miraculen dese wert namaels gecanonizeert van kalixtus dē iij int jaer ons heren M cccc lv Item bernhardus was sijn discipel.

Johannes balestarij van onser vrouwen broeder oerde was een doctoer onder ander doctoren in groter glorien seer vermaert Ende blenckende in duechden rustede hi inden here na dien dat hi veel boecken hadde ghemaect.

vi^{m} v^{c} lxxviij

Sinte Andries een prior van onser vrouwē broeder cloester tot florēs wert biscop festilanus hi was van groter heylicheit seer vermaert En ten laetsten nae grote wercken der duechden sterf hi ende rustede inden here Sijn lichaem wort veruoert tot florens daer veel miraculen ghescHieden.

M ccc lxxviij

Die xxij twist inder heyligher kercke was veel argher ende subtijlre dan enich ander daer voer off ghescreuen staet Sy was also commerlick ghestelt soe dat die alre ghelerste mannen ende die oeck van groter consiencien waren niet en wisten te onderscheyden. wien datmen van beyden soude houden voer een rechtueerdighe paeus Ende duerde bij na xl. jaer lang tottet consilium van constancien in welke die paeus martinus die vijfte ghecoren wert Ende men wist in xxxix jaer niet wie dat die waerachtighe paeus was tot die jaren ons heren M cccc xvij dit ghescHiede aldus yammerlic mit grote scandalizacie onder die gheestelicheit ende tot grote periculen der zielen om grote onghelove ketterye ende ander ghebreecliceden die doe begonsten wt te spruyten. wanter inder heyligher kerckē teghens den rebellen gheen disciplijn en was Sommich segghen dat dese twist began int jaer ons heren M. ccc lxxviij.

Bartoldus ende baldus dese twee mannen omtrent in dese tijt vermaert die meeste leraren dat sijn meisters inden weerliken rechten.

Meister gheert die groot was in dese tijt in conste ende in groter heylicheit seer vermaert hi stichtede tot deuenter dat fraterhuus ende hi heeft veel bescreuen.

Meister jan Rijsbroech een deuoet ende verlicht man heefft veel dinghen in duutscher tael bescreuen.

Heinricus opten een vermaert doctoer inder godheit Ende Heinricus de hassia oeck een doctoer inder godheit dese twee waren te openen vermaert Als twee grote lichten der werlt.

Keysers

Franciscus martini was in sijn tijt een excellent ende een sonderling licht der doctoren inder godheit hi heefft ter eren onser lieuer vrouwe patronisse der Carmeliten ghescreuen een boeck vander heyligher ontfanghenisse des onbeulecte moeder gods ende maghet marie.

Na dat die paeus vrbanus die vi ghestoruen was te romen wert een ander in sijn stede weder paeus ghecoren ende hiet eerst petrus de thomacellis En wert hier ghenoemt bonifacius die ix. En die twist wert continueert en veruolcht etc.

an° mundi	vi^m v^c xcvij	
Paeusen	dese sat xv jaer — Bonifa: cius ix. — napolitan. 214	Int jaer ons heren M ccc xcij began die vniuersiteyt van erfforden Ende wert confirmiert van bonifacio die ix.
	dese sat xxij jaer — Bene: dictus xiij — 215	
Anno xpi	M iij^c xciiij	

Dese benedictus wert paeus ghecoren tot Auioen in des paeus Clemens stede Hij was eerst gheheten petrus de luna. hi bleeffde tottet consilium van constans En hij en woude oeck doe nijt ghehoersam wesen Mer hi bleeff altijt verhart Ten laetsten doe hi soude steruen int Rijck van Arragonien ghebode hi sijn Cardinalen dat si ter stont na sijn doot souden in sijn stede enen anderen paeus kiesen dat si volbrochten Ende coren aldaer een die gheheten wert Clemens die viij Ende verhoeuen hem als een afgod Mer si en vorderde nijt.

Want dese tijt seer periculoess was ende die gheestelicheit in groter twiste stont so heeft die duuel sijn tijt verwacht Ende heeft verweckt. die ketterye johannis wijkleeff in Englant Ende johannes huus in bemen Ende jheronimi in praghen dese hebben onder ghedaente van oetmoedicheit alte veel quaets ghedaen want sij te mael seer arbeyden om die staet der heyligher kercken te verdestrueren Mer int consilium van constans worden johannes huus ende jheronimus verbernt die johannes wykleeff discipulen waren die een. een jaer voer den anderen en alle beyde na beloep op enen dach.

Drierley manier en loep der tijden werter ghevonden die hem in een wonderli ke ordinancie verandert Ende daer na regiert hem alle die staet en condicie deser werlt Die eerste is die loep der ouervloedicheyt Die anderde d behoeflicheyt En die derde staet in maticheyt Item als die ouervloedicheyt der tijtliker dinghen yement toelacht so sijn die menschen wel ghemoet en seer vrolick. si begrijpen dan grote dinghen te doen. si opvoeden hoer kinderen in groter dartelheyt en begherense tot groter staet te brenghen. dan so comen si tot houerdye en vermetelheyt daer lichtelic veel tijts twist en parthie of coemt Mer als niement ghelert en heeft die een den anderen te wijken dan ter tijt toe datmen ouermits striden weder coemt tot armoede so coemtmen inder staet der behoeflicheyt. want alsmen arme ende behoeflick ghe worden is so leertmen wijsheyt en mit verdriet ondervijntmen datmen alle begheerlicheyt laten moet en arbeyden alleen om noottruft te vercrighen Ende als dan so leertmen voert in maticheyt en in sorchuoudicheyt Mer want die maticheyt weder in brenghet rijckdomme so wert oeck dan des menschen hert weder opgheblasen tot houerdye en moet oeck wanderen in die ommeloep der ewigher onstantaftichheyt wantet een ghemeen spraeck is. dat rijckdomme maect houerdye en grootherticheyt Grootherticheyt maect oerloghe en strijden. strijden inbrenghen armoede. armoede maect maticheyt. maticheyt rijckdomme. en rijckdomme weder grootmoedicheyt &c. dit ist dat dauid seyt inden psalm dat die bose menschen wanderen in een ommeganck.

Int jaer ons heren M ccc xcix waren in ytalien vergadert wel lxx[m] menschen welcker vergadering gheheten wert die grande of die grote company Onder desen waren veel greuen en banre heren Si ginghen ghecleet mit witten clederen en si straften seer die sonden der menschen Ende wanter die pestilencie in die landen starclic regnierde daer om louede si enen yghelick die tot hoer gheselscap wouden comen dat si vander pestilencien souden vry wesen.

Int jaer M ccc xcvij began dat carthuser cloester in arnsbloke.

In dit seluer jaer wert ghesticht dat cloester in rostok.

In dese tijt maecte keyser wenzelaus die greef van meylanen een hertoech En int jaer M ccc xcix wert die keyser wenzelaus of gheset om sijn traecheyt en onscicklike leuen Ende rupertus hertoch van beyeren en paltsgraef vanden rijn wert keyser ghecoren.

int jaer 1397 begost dat Catguysers Clooster in arensbloke

Kepsers

Dese rupertus ofte robertus was hertoch van beyeren ende paltens graeff opten rijn Hi wert keyser doe wenzelaus of gheset wort. hi was een rechtueerdich ende een goet kersten man. want Aristotiles seyt int viij boeck ethicorum dattet gheen co: ninck en is die in allen duechden gheen excellenci en doot Ende salomon in prouerbijs int xx capittel seyt dat bermharticheyt en waerach: ticheyt bewaren den coninck. Item dese keyser wert ghe: crownt van bonifacio die ix Item hi quam mit een groot schaer volcs in ytalien teghens johannem hertoch galiase Mer hi keerde weder lidende grote scaep Ende hi is weerdich gheacht en ghevonden als dat hi voer die rechtueer: dicheyt soude liden en tribulacie hebben.

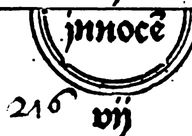
regnierde ix jaer.

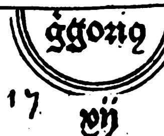
Petrus de Alyaco een groot doctoer inder godheyt Ende johannes gerson sijn discipel was oeck te parijs een vermaert doctoer ind' godheyt. dese twee hebben veel profijtelike en salichlike dinghen ghescreuen.

an° mundi vi^m vi^c iij

Paeusen

sat ij jaer 216 vij

sat xij jaer 217 vij

Anno xpi M iiij^c iiij

Dese innocentius wert te rome paeus ghecoren in bonifacius stede. hi hiet eerst Cosma: rus van perusien. hi sat ij jaer.

In dese tijt quam ladislaus coninck van apulien te romen ond' een ghedaente va vrienscap Mer hi berwerdent volc teges den paeus En inden oploep worden daer xi romeynen vaden meesten die den paeus gunstich waren verslaghen. waer om rumde die paeus ende toech te viterbien ter tijt toe dat si den paeus begheerden mit groter eeren wed' te hebben.

Dese gregorius wert paeus ghecoren in innocencius stede. hi hiet eerst angelus de corarijs. hi wert in sijn iiij jaer int consilium va pijsen of ghesett.

Anno M iiij^c vij wert ludowicus hertoch van oerliens des coninces broeder van vrancrijck be: driechlick verslaghen te parijs dat een oersaeck was van ontallike veel quaets.

Anno M cccc viij openbaerde een comeet en thans daer na verloren die van ludyck inden strijt wel xl dusent menschen teghens johan die elect te ludyck was.

Item die heren ghehete prutheni streden te: ghens den coninck van polen ende si worden verslagen tot xl dusent menschen toe.

Dese sygismundus was coninck van vngarien een alten kersten en oetmoedighen man. hi was also deuoet en goet van leuen dat hi na sommigher luden meninghe mit recht soude hebben gheweest ghecanonizeert. hi heeft die heylighe kercke die in groot liden en tribulacie en die volna mistroestich gheworden was te hulp ghecomen mit sijn wonderlike eerbaerheyt en wijsheyt En om die heylighe kerck te brenghen tot eendrachtichheyt so en heeft hi hem seluen noch vrienden noch goet niet ghespaert. hi had in striden teghens den turken daer hi altijt victori of had. Item alle die heerlike en prijslicke punten die ghescreuen sijn van die keysers Constantino Theodosio Karolo Ottone en vanden anderen goeden keyseren die machmen oeck sekerlick desen sygismundo toe scriuen. Item hi wert keyser ghecoren int jaer ons heren M cccc ix na dien dat hi in vngarien xxiij jaer regniert had. hi wert ghecroent van den paeus Eugenio die iiij.

sygismundus karolus.

regniert xxvij jaer soen en wenzelaus broeder.

vi^m vi^c xiij

alexander v

Dese alexander wert paeus ghecoren int concilium van pijsen hi hiet eerst petrus de candida en was een minrebroeder.

Griecx sat een jaer.

xxiij johannes.

Van napels sat iiij jaer.

218

M iiij xiiij

Omtrent dese tijt wert te pijsen een concilium ghehouden om te maken eendrachticheyt inder heyliger kercken. mer leyder dat een quaet wort den anderen toe ghevoecht en die een twist wert totten anderen ghedaen want twee paeusen als gregorius die xij en benedictus die xiij worden ofghesett En daer wert weder een ander ghecoren hiet petrus de candida en wort ghenoemt alexander die vijfte. dese was vander minrebroeder oerden een groot subtijl doctoer inder godheyt. hi sat een jaer mit die ander twee die ofghesett waren Ende aldus warender in dese tijt drie paeusen.

Dese johannes plach te hieten balthasar de cossa en wert paeus na alexander Hi begonste wel te doen om eendrachticheyt der heyligher kercken want int concilium van constans boet hi sijn paeusdom ouer te geuen Mer namaels wert hi arghet en is heymelick voertuluchtich geworden Nochtans en heeft hem dat niet gheholpen. hi wert ghevanghen en doe liet hi of mit bedwanck En hi wert weder cardinael ghemaect Ten laetsten starf hi en wert begrauen te florens.

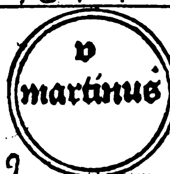
Int jaer ons heren M cccc xvi was dat grote consilium te constans daer dat kersten ghelove is weder op ghestaen dat langhe en veel jaren ghewagghelt had. al daer wert die twist die xl jaer ghestaen had neder ghelept. daer sijn sommighe ongheloue en kettery ghedoemt en verdoruen En die twee capiteynen der ongheloven als johannes hus en jheronimus worden ghebernt Item daer worden veel goede punten inghesett Item dat seluer consilium heeft oeck ghedeterminiert en ghesloten dat

Keysers

een consilium wittelick en deghelick vergadert bewijsende of representierende die ghemeen heylighe kercke heeft sijn macht van christo sonder enich middel En alle staet oeck die paeuslike staet is den seluen consilium sculdich gehoersam te wesen in dien punten welcke dat dienen tot ghemeen vordering der heyligher kercken. als in punten des ghelowes en die daer an draghende sijn Item het is oeck int seluer consilium gheordiniert dat voert an tot alle x jaren eens soude gehouden werden een ghemeen consilium Item in dit consilium waren seluer tegenwoerdich die paeus johannes die xxiij mit sijn cardinalen En die keyser van romen sygismundus mit veel princen. en het duerde iij jaer en vij weken Men leset datter in dit consilium te samen

an° mūdi waren op een tijt xxx^m iij^c en xl personen &c. vi^m vi^c xxiij

Paeusen

Romeyn
sat xiiij jaer
hi hiet eerst otto de columna

219

Anno xpi M iiij^c xviij

Dese Martinus wert paeus ghecoren int consilium van constans En alle die ander die paeus wouden wesen daer twiste tusschen was worden of ghesett En also is in die heylige kercke die eendrachticheyt weder gecomen die langhe begheert was en die oeck van node was om die heylighe kercke te beschermen Dese Martinus was een alten machtighen rijken paeus ende een groot rechtueerdich man. hi hielt die openbaer straten veylich en vry van quaden menschen. hi dede veel ongeloue en kettery te niet. hi heeft veel goets ghedaen daer hem seer toe gheholpen heeft die edel prince en keyser seghemunt Item hi had vergadert veel ghelts en schat om dat heylich lant weder te winnen Mer dat en hadde gheen voertganck want hi mitten doot voercomen wert En corts voer sijn doot dede hi vergaderen dat consilium te basel Hi starf int jaer M cccc xxxi opten lesten dach van februario.

Michael van ayguanis ghebooren van bononien. dese was een grote glorie en eer der stadt van bononien en der oerden van onse vrouwen broeders. hi was een groot licht der gheheel kerstenheyt. en na dat hi veel boeken ghemaect had is hi ghestoruen.

Vrancrijck dat voermaels in sijn bloyen ende in groter eren gheweest is wert nu in dese tijt mit grote tribulacien en liden seer ghequelt nader maniere dat alle tijtlike dinghen wandelbaer sijn Item wetet dat veel fransoysen seer yammerlike verslaghen sijn buten hoer lant. als in turkyen want si nijt en wouden volghen den raet des keysers sygismundi daer om wort die hertoch van bourgoengen ghevanghen en die ander worden doot gheslaghen.

Item dat alre schoenste coninckrijck van vrancrijck wert yammerlick en bouen maten verdoruen van heynrick coninck van enghelant die oeck sijn weeldighe daghen nijt en conste ghelijden ofte draghen mit ruste en mit vrede Mer als hi ander luden seer ghequelt en ghepijnt heeft mit groten schade en laste sijnre ondersaten is hi seluer ghevallen in een alten quaden siecte en heeft also sijn leuen yammerlike gheyndet.

Item hertoch jan van bourgoengen heeft oeck dat coninckrijck van vranckrijck seer verdoruen Ende hi wert namaels daer seluer doot gheslagen dat een oersaeck was van veel toecomende quaets Ten laetsten die Cardinael vant heylich cruys vander carthuser oerde heeft een vrede en een versoeninghe ghemaect welcke die bourgoensche hebben ghehouden Mer die enghelschen en wouden die vrede nijt houden.

Item johan van bourgoengen wert wredelick doot gheslaghen in teghenwoerdicheyt des coninckx van vranckrijck Nochtans wast bestant tusschen die twee heren want si hadden beyde dat sacrament daer op ghelijck ontfanghen En langhe tijt hier na isser alte veel quaets of ghecomen en ghevolcht.

Omtrent dese tijt waren der twee menschen als een man en een vrouwe die mit ontamelike en dwase liefte beuanghen waren Ende doe si na hoer begheerte bi malcanderen nijt en consten comen sijn si gheslaghen mit een veruveerlike siecte in teghenwoerdicheyt des keysers sygismundi. also dat die vrouwe rechteuoert starf Ende die man en conste nauwe ghenesen. hier wt machmen mercken hoe quaet dattet is dwase ontamelike lieft te hebben en hoe seer dattet te scuwen staet.

Int jaer ons heren M cccc xix wert fundiert die vniuersiteyt van rostwijck.

Int jaer M cccc xxviij wasser een maghet van xviij jaren ghehieten johanna wt dat greefscap van loreynen die den Coninck van vranckrijck karolum delphinum seer behulpelick was teghens sinen vyanden Si had drie striden teghens die enghelsche ghewonnen. si brocht dat rijck weder aen den coninck. si plach die banier mit hoer selfs hant te draghen.

Dat coninckrijck van behemen wert seer verdestrueert vanden keyser sygismundo en van ander heren en vorsten wt almanien om d ongheloue vanden hussen En die paeus dede prediken dat cruys teghens hoer als teghens den ongheloiugen En in des keysers sygismundus xviij jaer quam die hertoech van oestenrijck mitten ongaers teghens die hussen En doe werter bi wen meer dan viij dusent verslaghen daer bleef dat ongheloiughe volck van hussen Ende die te lijf ghebleuen waren begheerden noch veel quaets te doen ꝛc.

Keysers

Omtrent dese tijt sijn inden hemel ghesien drie sonnen Ende corts daer na coemt in die heylighe kerck drierehande regiment ofte hoeft dat is te weten dat Eugenius paeus voerdent een regiment En dat consilium was dat ander hoeft En dat derde hoeft waren sommich ander die den paeus eugenium nijt en hielden voer een ouerste noch si en hielden oeck van dat consilium nijt En veel dinghen worden hier off ghesegt ꝛc.

an° mūdi

Paeusen

Anno xpi

Dese sat xviij jaer

Dese Eugenius was eerst cardinael senensis. hi placht te hieten gabriel van venetgen Ende wert paeus opten iiij dach in marcio na dat martinus opten lesten dach februarij ghestoruen was anno M cccc xxxi.

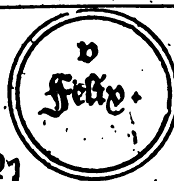
vnstiaan van d'orde der canoniken regulieren

Dese Eugenius wort na paeus martinus doot te romen eendrachtelick paeus ghecoren Ende hi wert sonder enich twiuel voer paeus ghehouden Mer leyder hi wert corts daer na wt romen verdreuen alsoo dat hi int jaer M cccc xxxiiij heymelick vliede vter stadt en quam te sceep tot florens sonder enich goet mede te nemen daer na began dat consilium te basel daer hi verdaecht wert mer hi en comparierde noch en quam daer nijt. waer om wert hi daer of ghesett vant paeuscap en si coren enen anderen als Amodeum hertoch van sauoyen tot een paeus dien si hieten felix die vijfte Mer eugenius en vraechden hier nijt na waer om op stont wed ind heyligher kercke een twist durende tot eugenius doot toe Item Eugenius vrienden en die hem gonstich waren seyden van hem veel goeder en loeflijker punten Ende die hem contrari waren seyden hem ouer veel lelike quader punten alsmen in alsulken saken pleghet te doen Mer wat wilmen hier of segghen. eer dat hi paeus wert was hi een man van goeder famen eenlick van leuen en stadich inder eellen Ende wat hi namaels dede beueel ic god te ondersoeken Item hi heeft die stadt van romen namaels weder in ghewonnen mit hulp der veneciaenen en creech weder grote ghehoersamheyt.

Dat Consilium van basel wert omtrent dese tijt gehouden daer veel goeds punten inghesét eñ gheordiniert sijn om te reformieren eñ te vernywen dat hoeft eñ ander leden der heyligher kercken Dit consilium had een gloriose goet beghinsel. mer een oetmoedich eñ een cranck eynde dat vol drucks eñ lidens was om der twisten wil. aldus wondlick is dat rat der auentueren Want dat consilium van constans behielde die macht eñ bouenhant teghens iij paeusen die ofghesét worden van dat consilium Eñ die iiij werter inghesét Nochtans hadde dat consilium vā constans grote wederstoet eñ het en was van ghenen paeus confirmiert Mer dit consilium van basel aldus vergadert was vanden paeus ende van ander prelaten gheconfirmiert. eñ dit en was niet machtich te brenghen enen paeus tot des consiliums opset eñ ordinantie Mer die voertganck van desen consilium van basel wort benomen eñ ghehindert alleen van enen man. Int Consilium van constans was een cranck beghinsel Mer een glorioes goet eynde Mer int consilium van basel was een glorioes goet beghinsel eñ een cranck eynde.

vi^m vi^c xxxiij

Eugenius wert ofghesét int jaer ons heren M cccc xxxix opten x dach in julio Ende hier op stont die xviij twist ind' heyligher kercken durende tot die jaren M cccc xlviij.

221

hertoch vā sauoyen ende sat ix jaer.

M iiij^c xxxiiij

Dese felix wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc ende xxxix opten xvij dach in nouembri. Hi hiet eerst Amideum eñ was hertoch van sauoyen een out eñ een deuoet prince. hi leefde soe lang dat hi sach sijns kinders kinderen Ende want hi een goet heylich leuen leyde wort hi van dat consilium van basel paeus ghecoren Ende Eugenius wort ofghesét Eñ dese paeus Felix en hadde niet veel luden die hem ghehoersam waren want daer op stonde die derde parthie van sommighen die gheen van beyden dat is die noch Eugenium noch desen Felix wouden voer een paeus houden Ten laetsten doe Eugenius doot was eñ begrauen: quam dese Felix eñ gaf sijn recht ouer Nycolao om eendrachtichheyt te maken inder heyligher kercken Eñ hi is doe ghewordden cardinael van sabinen eñ legaet van vranckrijck Eñ doe lieten of die gheen die noch Eugenium noch Felix wouden voer een paeus houden.

Int jaer ons heren M cccc xxxiiij wast alten groten wijndt ꝛc.

Dese Albertus was hertoech van oestenrijck. hi had des keysers sygismundo dochter tot eenre huusvrouwe En daer om wert dese albertus aenghenomen voer een coninc vā bemen eñ vā vngarien om die dochter wille wāt die keyser sygismūdꝰ dus gheen anđ erffghenaem after en liet dan alleen die dochter Dese albertus wert ghecoren tot een keyser van Almanien Mer corts daer na wert hi vergeuē eñ starff. som mighe segghen dat hi starf aen dat buyckeuel Hi was een alten duechdeliken man eñ alsoe goedertieren dat alle dat volck seyde dat die

Keysers

albertus een jaer.

wert gecorē te vrācvoert int jaer M cccc xxxviij optē xviij dach ī marcio

werlt alsulcken heer eñ prince niet weerdich en was. hi regnierde mer een jaer Eñ int anderde jaer starf hi eñ wert begrauen bi sinen swagher sygismundum Eñ hi liet after sijn wijf mit vruchte die na hoer mans doot baerde enen jonghen soen die ghenoemt wert ladislaus eñ wert namaels coninck van vngarien eñ van bemen Eñ in sijn xviij jaer wert hi oeck vergheuen eñ starf int jaer M cccc lviij. Item Albertus liet oeck twee dochteren after.

an° mūdi

Anno M cccc xxxviij na dat sygismundꝰ die een peerle was alre princen ghestorven eñ begrauen was in vngarien in die stadt Alba Doe wert sijn swagher albertus binnē vi maenden ghemaect coninc vā vngarien eñ van bemen eñ daer na keyser. mer leyđ ghelijck dat hi schielick verheuen wert so vergin hi oeck wed ꝛc.

Paeusen

Anno xpi

Die xxiij twist inder heylygher kerken was tusschen Eugenium eñ Felix ende duerde xvi jaer lang. Die saeck waer om dat si twistende. was seer vreemt ende voer dese tijt nye ghehoert. want dat consilium van basel heeft of ghesett eugenium die voer die tijt alleen paeus ghecoren was om dat hi niet en hielde die ordinancien welcke die ghemaect waren int consilium van constans ghelijck alsmen seyde. noch hi en was dat consilium van basel niet ghehoersam want hi seyde eñ meende dattet consilium soude hem onderdanich wesen Eñ daer of is ghecomen grote twist eñ disputacie onder die gheleerde mannen Die een segghen dattet consilium is bouen den paeus Die ander spreken contrari ende segghen dat die paeus is bouen dat consilium Ende dit en is noch niet volcomelike ghedeterminiert want die rechters eñ die doctoers en sijn hier of noch niet concordiert ende vereniecht Mer god die bouen al is ghebenedijt moet gheuen sijn vrede altoes in die heylighe kercke welcke altijt sijn bruyt is ꝛc.

Dese Fredericus was hertoech van oestenrijck Ē wert keyser ghecoren in die vasten doe hi omtrent xxvi jaer out was int jaer ons heren M cccc ende xl. hi reg niert tot noch toe wāt dat jaer M cccc lxxix is dat xxxix jaer sijns rijcks Mer hi beyde langhe tijt eer dat hi vanden paeus ghecroent wert om der twiste ē twee drachts wille Mer doe die eendrachticheyt was in die heylighe kercke wert hi mit groter eeren ē mit ten keyserliken croen binnen der stadt vā romen ghe croent vanden paeus Nycolaus die vijfte. Hi nam tot eenre huusvrouwen des coninckes dochter van poertegael. Ende int jaer ons heren M cccc lxxi dede hi bi een vergaderen veel princen ē vorsten tot Ratispona om der ouervallinghe ē last vanden turken Ende daer proponierde hi ende seydet openbaer dattet kerstenrijck waer wel hondert milen ghemindert binnen xx jaren ē hi vermaenden den heren dat si hoer souden bereyden om den turken te wederstaen.

regniert.

vi^m v^c xliij

Lidwit een alte heylighen maghet was in dese tijt in hollant seer vermaert. dese heeft gheleden alte grote wonderlike siecte in al hoer lichaem als hoer naem bewijst Si wort van god den heer ghesuyvert doer vuer ē water ē daer na ghebrocht tot een ghenoechlike plaetze.

M iiij^c xliij

Int jaer ons heren M cccc xliij wert die coninck van polen ē die eerweerdi ghe cardinael julianus ghevanghen vanden turken Ende die turck tractierdense seer qualiken want hi onthoefden die coninck ē dede dat hoeft voeren doert lant van turkyen tot groter oneer ē schaffierichheyt vanden kersten Ende van dit ver raet en wiltmen die venetianen nijt of ontschuldighen.

Int jaer M cccc xlv Xpristoforus coninck van denen of dacien nam tot eenre huusvrouwe des marcgraefs van brandenborchs johannis dochter.

Item in dat seluer jaer ghescchiedet in een dorp bi zeghebercch dat seer wonderli ke hondert ē lxxx menschen versmoerden daer si vergadert waren tot een brulofte ē saten in groter werscap ē vruechden.

Item die grootmoedighe prince otto hertoech van bruynswijck ē van lunen borch starff omtrent in dese tijt seer schieliken.

Die keyserlike stadt van constantinopel wort ghewonnen vanden onghelouighen turcken Ende wort verraden eñ ghelevert van enen man van januen Eñ die turck heeft den verrader van januen coninck ghemaect opten derden dach ghelijck als hi hem ghelooft hadde Mer opten vierden dach dede hi hem onthoefden Doe ghescAchiede i kerstenrijck grote bescreydinghe ellende eñ laste Veel kersten worden daer ghedoot eñ veel werter vercoft Die turck dede onthoefden dat dode lichaem des keysers van constantinopel ec. Ende dat kersten gheloue was bi na in grieken te niet ghegaen Dese strijt ghesciede int jaer ons heren M cccc liij Die turk bestrede die stadt van constantinopel alle daghe driewerf Hi had so te lande so te water tsamen vergadert meer dan driehondt dusent menschen tot lvi daghe lang eer hi sijn wil le daer of vercreech Die keyser eñ die patriarch mitten kersten mannē worden als beesten verslagen. die vrouwen mitten maechden worden verdruct opten xviij dach in martio.

Keysers

an? mūdi

Paeusen

v
Nycolaus

Dese nycolaus was ghebooren van januen Ende wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc xlvij Hi sat viij jaer eñ starf int jaer ons heren M cccc lv.

222

Anno xpi

In des keysers fredericus viij jaer dat is dat jaer ons heren M cccc xlvij na dat Eugenius opten xxij dach in februario ghestoruen was die xv jaer ghesetten had eñ vant consilium van basel seer veruolcht wort. doe wert binnen der stadt vā romen dese Nycolaus paeus ghecoren in Eugenius stede. noch staende die twist of te scisma inder heyligher kercken. dese nycolaus creech grote ghehoersamheyt ouer all. also dat alle man verwonderde dat al sulcken slechten man van ghebooerten also mochte die ouer hant houden teghens den hertoch van sauoyen die volnae maech ofte swagher was mit allen princen eñ vorsten in kerstenheyt daer hi heel of ghelāten was Mer corts in dat anderde jaer nycolai is die eendrachtickeyt ghecomen. want Felix heeft ghewecken eñ sijn recht ouer ghegheuen. wāt het heeft god den heer ghelieft sinen naem te glorificeren eñ te kundighen doer die verworpen eñ oetmoedighe des werlts Dese nycolaus was doctoer inder godheyt. ende in allen dinghen werclick. groot eñ subtijl van begrippe. hi heeft veel veruallen tymmeraetsi ūmaeet hi heeft een grote muere doen maken om dat pallaes te romen Ende hi heeft seer verbetert der stadt mueren van romen om vrese vanden turcken.

Ludowicus biscop van arelaten en cardinael starf omtrent in dese tijt. hi was een man van heylighen leuen ende van groter lijdsamheyt. hi dede veel miraculen. hi was een principael columme int concilium van basel daer hi langhe wijl die presi dent was.

Dat gulden jaer wort mit groter deuocien ghehouden ouer al kerstenheyt ende dat volck is te romen gecomen mit grote scharen doemen screef M cccc. l. die paeus nycolaus seynde een rose die hi ghebenedijt hadde opten sonnendach van half vas ten diemen den wes dach hiet den edellen prince en lantgraue van hessen wät hi een man was mit veel duechden gheciert Hi was dat seste kint ofcomende van sinte ely zabeth Dit gulden jaer was int iiij jaer des paeus nycolai.

Die consttenaers ghemeenlick in allen consten sijn in corten tijden seer schielike veel subtijlre ghewoorden dan si plegthen te wesen En die boeck printers worden seer vermenicht in allen landen.

vi^m vi^c liij

Die paeus nycolaus wort binnen een jaer biscop van bononien cardinael ende paeus des smanendaghes opten vi dach in marcio Ende opten xix dach vander sel uer maent wert hi ghecroent. hi dede maken een nywe munt ende sloech goet pay ment swaer van ghewicht.

M cccc liij

Sinte bernhardinus een minrebroeder Dese heeft eerst begonnen die reformaci vander minrebroeder oerde. hi is omtrent dese tijt gestoruen doende veel miraculen hi wort int gulden jaer ghecanoziert. sijn hoechtijt houtmen inder kercken opten xxij dach in mey.

Johannes van capestrano oeck een minrebroeder was sinte bernhardinus dis cipel. dese was ter stont na bernhardinus een hoeft en een ouerste vander reforma cien. hi dede oeck veel miraculen. hi starf doemen screef M cccc en lvi na dien dat hi grote victorie vercreghen had teghens den turken.

Tot veel plaetzen worden die cloesteren en die ghe oerde luden seer gereformiert tot een beter en goede leuen Ende het is te weten datmen leset ende vijnt bescreuen dat die reformacien voermaels dick gheschiet sijn Mer becant en isser gheen alsoe ghebleuen want si in langheyt der tijden weder tot hoer oude staet ghecomen sijn en dat na dien dat die vaders der reformacien ghestoruen sijn.

Omtrent die jaren ons heren M cccc lvij hebben die kinderen gheheten Sinte michiels kinderen ghetoghen en̄ ghereyst om pelgrimaelsie te doen tot sinte michiel mit groter neersticheyt ouer die zee en̄ ouer langhe grote weghen Ende veel luden waren beducht en̄ meenden dat die kind daer toe beruert waren vaden bosen gheest Mer het en duerde niet langhe wantet den kinderen heeft verdroten die langhe ende sware wech want si groten hongher en̄ commer leden onder weghen.

Keysers

Item int jaer hier te voren was in napels also groten eertbeuinghe datter wel xl dusent menschen verdoruen.

Omtrent dese tijt waren veel oerloghen langhe tijt duerende in veel landen. als in westphalen. in pruyssen. in vlaenderen. in enghelant. bi ende omtrent romen. in swauen. te mens. en̄ sonderling in enghelant gheschiede grote dootslaghen en̄ strijden Daer na doemen screef M cccc en̄ lxi wert die stadt van mens ghewonnen.

an° mūdi

In des keysers fredericus xvi jaer dat is̄t jaer ons heren M cccc lv starf die paeus nycolaus die vijfte op onser vrouwen auont annunciacio.

Paeusen

iij Calixtus

Cathalaen oft valencie in spagnien sat iij jaer viif maent.

Anno xpi

Dese calixtus was een man van lxxxv jaren doe hi paeus ghecoren wert en̄ terstont na dien dat hi paeus was wert hi sieck en̄ daer om en conste hi niet volbrenghen die grote dinghen welcke hi voer ghenomen en̄ op gheset had teghen die turcken wantet hem benomen wert van ouderdom en̄ ten laetsten vander doot. hi wert ghecoren int jaer ons heren M cccc lv En̄ starf int jaer van lviij in julio op sinte sixtus dach in welcken dach hi insettede die hoechtijt der transfiguracien ons heren des jaers te voren.

Sinte katherina van senis wert ghecanonizeert vanden paeus calixtus die iij omtrent die jaren ons heren M cccc lvi.

Die kersten hebben ouermits mirakel van god victorie ghehat teghen den groten turck in vngarien ouer die danubium Die turck heeft veel volcks verloren en̄ is scandelike voervluchtich geworden wesende veruaert vanden vyanden Nochtans en wort hi van niement veruolcht Alleen die macht gods heeft hem veruaert Dit ghescHiede int iaer ons heren M cccc lvi op sinte sixtus dach En̄ daer worden op dese tijt in vngarien meer dan hondert dusent turcken verslaghen Sinte iohannes van capestrano was daer teghenwoerdich een minrebroeder en̄ was sinte bernhardinus discipel Dese toenden daer den kersten een crucifixe wepende mit luder stemmen O here ihesu Waer sijn nv dijn oude bermherticheden Coemt nv dijn volcke te hulp En̄ also wepende gaff hi den versaechden kersten volck moet om stoutelicke en̄ vromelick te veruolghen den ongheloeuighen turken. daer wert grote wraeck ghedaen Die turken seyden dat also veel ontallike ghewapent volcks hem veruolchde dat si van veruaernisse nauwelick en dorsten afterwerts omme sien Ende daer om worden si voervluchtich en̄ hebben al hoer dinghen after ghelaten Die ghewapende welcke si saghen waren die heylighe enghelen En̄ om god den heer te dancken en̄ te louen vā die grote victori so heeft die paeus Calixtus die iij ordiniert en̄ ingeset die hoechtijt vā der transfiguracien ons heren ihesu xpristi dat is die ouerforminghe die geschiede opten berch vā thabor in tegenwoerdicheyt sinte ians sinte peter en̄ sint iacob. en̄ dese hoechtijt ordinierde hi op sinte sixtus dach.

vi^m vi^c lviij

wt tuscien vander seyn sat vi iaer

M iiij^c lviij

Dese pius wert paeus ghecore int iaer ons heren M cccc lviij. hi plach eerst te heten eneas en̄ was een wel sprekende man een groot orator ende een groot poete. hi was oeck eerst des keysers ambassaet En̄ int consilium van basel maecte hi een suuerlick tractaet voer die rechten en̄ autoriteyt des keysers. hi begheerde en̄ ordinierde een reyss en̄ passagie teghens die turcken int iaer ons heren M cccc lxiiij En̄ doe hi tot anchonam quam en̄ hi nijt en vernam die princen en̄ vorsten die hem ghelooft hadden bijstant te doen daer om wert hi sieck wt droefnisse en̄ reysde wed om te romen En̄ doe veel volcks wt almanien quamen te romen om sijn opset mede te volbrenghen so gaff hi hoer die benedixie en̄ seyndese weder om thuus want des volcks nijt ghenoech en was Ende corts daer na starff hi int iaer M cccc lxiiij opten xiiij dach in Augusto.

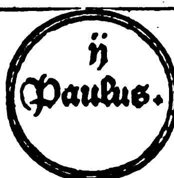
In westphalen in die stadt van ham was een jonghe maghet ghehetē stijn die waerachtelick eñ openbaerlick had vijf wonden in handen voeten ende in hoer syde dat teykenen waren vanden wonden ons heren ihesu xpristi Si was corts bekeert int jaer ons heren M cccc eñ lxiiij Ende na xv weken omtrent dat heylich sacra-ments dach heeft si die vijf wonden ghetoent voer xij tughen eñ seydet hoer te vo-ren dat si binnen twee vren souden weder comen ende si en souden die wonden nijt meer vijnden Ende dat is altemael also gheschiet want die steden ofte plactzen d' wonden waren al ghenesen.

Keysers

Dat gulden jaer wort vanden paeus paulꝰ verandert ende verset van xxv jaer tot xxv jaren totter zielen profijt wanter nv veel boesheyt gheschiet so sel daer veel gracien teghens wesen.

an° mūdi

Paeusen

ij Paulus.

Veneciaen
dese was Eugenius suster soen
ende sat vij jaer.

223

Anno xpi

Dese paulus wert paeus ghecoren int jaer ons he-ren M cccc lxiiij Ende rechteuoert heeft hi confirmiert die hoechtijt der presentie-ringhe d' maghet marie ghelijck pius ghedaen had. hi was seer rijp eñ nijt haesten-de in te teykenen die petitien ofte supplicatien. ende hi was taey eñ lansom om recht ueerdicheyt te doen. of hi segghen woude het is beter luttel te gheuen eñ dat vast te houden. dan veel te teykenen of te gheuen ende dan ter stont dat weder te roepen. hi heeft een groot pallaes bestaen te maken bi sinte marcus Ende eer dattet volmaect was starf hi int jaer ons heren M cccc lxxi opten xxvi dach in julio Item dese pau lus hiet eerst petrus barbus eñ hi was gheboren van veneetgen. hi minde seer ende lief had dat gout want hi een veneciaen was. hi liet after een groot schatt Mer hi en wist nijt wien dat hijt vergaderde.

Int jaer ons heren M cccc lxxij openbaerde een comeet int beghinsel vant jaer die omtrent sinte agnieten dach stont bouen die stadt van colen teghen dat teyken gheheten lybra Ende hadde een langhe stert te westen wert omtrent xxx graden. en op sinte blasius dach stontse int teyken gheheten Aries mitten stert ad plaedes ten oesten wert Si was seer wilt onderwijlen wit en somwijlen vuerich mit veel stralen. hier na volchden in veel landen oerloghen en pestilencien.

1543
1473
70

Item int jaer van lxxiij wast een alten heten zomer ende een wonderlike grote drouchte Ende in sommighe landen was dat eertrijck mit vuer onsteken en bernde tot op dat sant toe.

Die stadt en dat lant van ludyck was omtrent dese tijt in groot verdriet en in liden Ende int jaer M cccc lxviij wert die stadt al verdoruen van karolus hertoch van bourgoengen Ende int jaer van lxvij was die stadt dynant al heel om ghewor pen Ende int jaer van lxxiij quam dese seluer karolus hertoch van bourgoengen int lant van gelre en heeft dat ghewonnen.

vi^m vi^c lxxiij

iiij Sixtus . van januen en was een minrebroeder hi sat 10 jaer en 4. dagen.

224

M iiij^c lxxiij

Dese Sixtus plach te wesen generael minister vander minrebroeder oerden. hi wert paeus ghecoren int jaer ons heren M cccc lxxi. hi plach te hieten franciscus van sauonyen bi jennen En hi was een man van goeden leuen en van goeder ghe rufte. hi wort cardinael ghemaect buten sinen weten Int seluer jaer quam voer hem ter. een ambasiaet van veneetgen en vertelden daer dat die turck hadde d kerstenheyt of ghewonnen twee keyserrijcken. iiij coninerijcken. xx lantscappen. twee hondert steden en menschen sonder ghetal. hi begheerden dat een ygheliick hem bereyden soude om den turck te wederstaen. Na Sixtus heeft den stoel ledig gestaen 1 jaer en 16 dagen.

1475 jubile.

		ja	Ma	Da
225				
1484	Innocentius den 8 van Geneven, zat	7	10	17
	Den stoel stont ledig		1	6
226				
1492	Alexander den 6 van Valence spaignart zat	11	8	1
	Den stoel ledig		2	3
	jubile			
227				
1503	Pius den 3 van Siene zat			26
	Den stoel ledig			17
228				
1503	Julius den 2 van Savone	9	3	21
	Den stoel ledig			17
1512	Consilie van Latrenen			
229				
1513	Leo den 10 van Florentien	8	8	20
	Den stoel ledig		1	7
230				
1522	Adrianus den 6 van uytrecht zat	1	8	6
	Den stoel ledig			2

1523	231 Clement den 7 van Florentien zat	10	10	7
	Den stoel ledig	–	–	17
1525	jubile			
1534	232 Paulus den 3 Romeijn zat	15	0	29
1542	Het generael Consilie van Trinten den stoel stond ledig	0	0	17
1550	233 Julius den 3 van Auken zat	5	1	16
	Den stoel stond ledig	–	–	17
1550	jubile			
1555	234. Marcellus den tweeden de Montepultiano	–	–	21
	Den stoel stont ledig	–	–	22
1555	235 Paulus den 4 van Napels zat	5	2	27
	Den stoel stont ledig	–	4	7
1560	236 Pius den 4 van Milanen zat	5	2	15
	Den stoel stond ledig	–	8	29
1566	237 Pius den 5 van Alexandrien zat	6	3	24
	Den stoel stond ledig	–	–	1
1572	238 Gregorius den 13 van Bolognien zat	12	10	27
	Den stoel stond ledig	–	–	13
1585	239 Sixtus den 5 van Marchisaner zat	5	4	3
	Den stoel stond ledig			18
1590	240 Urbanus den 7 Romeijn	–	–	13
	Den stoel stond ledig	–	–	9
1590	241 Gregorius den 14 van Milanen zat	–	10	–
	den stoel stond ledig	–	–	13
1591	242 Innocentius den 9 van Boulognien zat	–	2	1
	Den stoel stond ledig	–	1	–
1592	243 Clemens den 8 van Florentien zat	13	1	4
1600	jubile			
1605	244 Leo den 11 van Florentien	–	–	26
	Den stoel stond ledig	–	–	20
1605	245 Paulus den 15 Romeijn	15	8	12
	Den stoel stond ledig	–	–	12
1621	246 Gregorius den 15 van Bolognien zat	2	5	–
	Den stoel stond ledig	–	–	28
1623	247 Urbanus den 8 van Florentien zat	20	11	22
1625	jubile			
1644	248 Innocentius den 10 een Romeijn zat	10	3	21
	den stoel stond ledig	–	3	–
1650	jubile			
1655	249 Alexander den 7 uit Sienois zat	12	1	7
	Den stoel stond ledig	–	–	28
1667	250 Clemens den 9 van Pistoie zat	2	5	8
	Den stoel stond ledig	–	4	20
1670	251 Clemens den 10 Romeijn	5	1	27
1670	jubile			

1700	flores circumdati	les fleurs environnées	Clemens XI
1721	de bona religione	de la bonne religion	innocentius XIII
1724	miles in bello	soldat a la guerre	benedictus XIII
1730	Columna excelsa	une Colonne Élevée	Clemens XII
	animal rurale	l'animal de Campagne	
	rosa umbria	la rose de toscane	
	visus velox, vel cursus	la vue perçant ou l'cours leger	
	peregrinus apostolicus	le pelerin apostolique	
	aquila rapax	l'aigle ravissant	verslinderde arent
1	Canis et Coluber	le chien et le serpent	den hond en de slange
2	vir religiosus	l'homme religieux	den man ~~[illegible]~~ mounik
3	de balneis hetruriæ	des bains de toscane	
4	Crux de Cruce	la croix de la croix	
5	lumen in Coelo	la lumiere dans le ciel	
6	ignis ardens	le feu ardent	
7	religio depopulata	la religion dépeuplée	
8	fides intrepida	la foi intrépide	
9	pastor angelicus	pasteur angelique	
10	pastor et nauta	pasteur et marinier	
11	flos florum	la fleur ~~[illegible]~~ des fleurs	
12	de medietate lunæ	de la moitié de la lune	
13	de labore solis	du travail du soleil	
14	de gloria olivæ	de la gloire de l'olive.	

dans la dernier persécution de la sainte ~~[illegible]~~ église romaine,
il y aura un pierre romain élevé au pontificat, celui
la paitra les ouailles dans de grandes tribulations;
et ce temp facheux étant passé, la ville a sept montagnes
sera détruise, et le juge redoutable jugera le monde

regnat

1143 ex Castro tiberis Celestinus II natif d'un château sur le tibre

1676	Innocentius den 11. zat	252	13	1	19
1689	Alexander den 8. zat	253	2	3	25
1691	Innocentius den 12 zat	254	9	2	15
1700	Clemens den 11. zat	255	21	3	4
1721	Innocentius den 13. zat	256	3	9	29
1724	Benedictus den 13 zat	257	6	8	8
1730	Clemens den 12 zat	258	10	6	24
1740	Benedictus den 14 zat	259	18	8	13
1758	Clemens den 13. zat	260	11	6	26
1769	Clemens den 14 zat van 19 Mey	261	5	4	3
1775	Pius den 6	262			
		263			

		jaer.	m.	day
1758	260 Clemens den XIII sat	11 =	6 –	26
1769	261 Clemens de XIIII [illegible]	5 =	4 –	3
1775	Pius [illegible] 6			

DIE CRONYCKEN

Der Coningen van Vranckryck, van Engelandt ende van die Hertogen van Brabant,

En van die Biſcoppen van Uytrecht, en van die Graven van Vlaenderen, van Hollandt, van Zeelandt,

Van Henegauwen, van Gelre, van Cleve, tot heden op den dagh toe.

By my volmaeckt Jan Veldenaer Woonende t'Utrecht **op den Dam.** In't jaer ons Heeren

1480.

Op Sinte Valentyns dagh op die Vaſtelavont &c.

Dit is dat beghin ende oersprong vanden Coninghen van vranckrijck.

Oe die werlt ghestaen had vier dusent jaer ēn xviij jaer. ende was inder derder Etaet ofte outheyt d' werlt Na der gheboerte vā abraham viij^c jaer ēn xxviij jaer ende was voer xpristus gheboert xi^c jaer ēn lxxx jaer Ende was ind' tijt dat abdon rechter was ouer dat volck van ysrahel In sijn derde jaer doe wert dat coninckrijck ende die edel stadt van troyen ghewonnen mit verraet vanden griecken ende verdestrueert. daer die griecken x jaer voer laghen. daer die edel hectoer van troyen ēn paris ēn troylus ēn die coninck van troyen priamus hectoers vader ēn menich coninck ēn edel prince doot bleef Item Troyen was die schoenste stadt ēn vrouwe van allen steden van al Asyen.

Van vranckrijck.

Oe ruumden wt troyen veel volcs dat ontquam mit schepen Als Eneas mit sijn soen daer is dat roemsche rijck of ghecomen Ēn Turkus troylus soen daer quamen die turcken of ēn astrogothes ēn ypogothos ēn wandelen ēn normanss Ende van Francion hectoers soen is dat fransche rijck of gecomē Ende Athenor ēn menich barroen omtrent xij^m te samen ende hadden xliiij groter schepen Eneas mit een deel vanden volck seylden tot ytalien wert Francion ende Athenor mit veel volcks seylden ēn quamen daer nv venetgen staet Ende daer lieten si een deel van hoer verdreuen volck bliuen Athenor scheyde van Francion ēn toech voert ēn stichtede padue ēn daer starff hi Ende Francion toech voert mit een deel vanden volck in een broeck lant in die mersche van meochides ende is int ghescheyt van Asyen ēn van Europien ēn streckt aen hoghe vngheren ēn daer begrepen si dat lant ende maecten daer een stadt die sicambre hiet Ende eerst hiet dat volck troygine Ende daer na hietmense anthenorme. daer na hietmense sicambrinen ēn dat was wel xv^c jaer te voren eer si vrancken hieten of vrancklant besaten Ende dese Francion was coninck van sicambrien Ende na hem regnierde Priamus als coninck Ende na die twee warent hertoghen vā sicambren Ende die hertoghen hieten voert aen al meest Priamus.

Daer na menich jaren bi des keysers valentiaens tijden so saten noch dat volc mit groten hoep in die mersche van meochides eñ int lant eñ aen tlant van onghe-ren eñ hieten sicambrinen die te voren troginen hieten eñ hadden enen hoeftman die hoer hertoch was eñ hiet franción eñ was ghecomen van franción hectoers soen vā troyen Ende in desen tijden so quamen int keyserrijck alten groten volck eñ hieten alanen eñ verderfden eñ scheynden dat keyserrijck seer Des so dede dese keyser va-lentiaen desen franción mitten sicambrinen bidden dat si wouden comen ende helpen hem die alanen verdriuen Ende si souden daer om vry sitten van allen pacht ende tribuyt x jaer lanck Daer toghen si wt dat broeck van meochides eñ verjaechden eñ versloeghen die roemsche vyanden die alanen des so dancte hem die keyser seer Ende men hietse doe voert vry vrancken om dat hoer hoefthêer franción hiet ende dat sijt so vromelick eñ so stoutelick ghedaen hadden mitten keyser.

Doe dit ghelede was ij jaer doe quam daer een keyser eñ hiet valentius eñ sijn broeders gratiaen eñ valentiaen Dese drie waren keyseren te samen eñ wouden we-der pacht eñ tribuyt hebben vā desen sicambrinen of vrancken eñ woudense eyghen maken. mer si en wouden nijt gheuen Ende die keyser verdreefse wt vngarien Eñ si quamen hier neder bi den rijn mit xxiij dusent man eñ daer toe wijf ende kinder Ende hem volgheden noch veel dusent eñ sloeghen hem neder eñ begrepen een lant dat noch na hem hiet vrancken lant Ende dese hertoch franción liet enen soen die priamus hiet eñ was hertoch van sicambrien Ende dese priamus had voert enen soen die priamꝰ hiet eñ waren ghenoemt naden ouden coninck priamꝰ van troyen daer si of ghecomen waren vā sinen liue eñ si creghen veel landen in hoer bedwanck tusschen der danouwe eñ den rijn Ende si maecten een grote stadt bi den rijn eñ die hieten si troyen dat nv santen hiet. ende dit was dat eerste vranckrijck Dit volck was groot ende stout eñ si besaten die landen daer xlv jaer eñ si versloeghen groot volck Ende si maecten drie hertoghen als Priamus Somores eñ Genebaus De-se drie wonnen veel steden eñ castelen in almaengen in germaengen eñ in gallien. Item nyement en dorst hem tribuyt eyschen want si sloeghense al doot Die keyser theodosius dede dese twee werf bestrijden mer si versloeghen al des keysers volck Ende na die leste strijt so en dorst die keyser off nyement tribuyt van hem nemen of vā-den gallen of van enighen landen die si onder hem hadden.

eneas vā tropen.

Van disen Eneas der latinen coninck is ghecomen dat Roemsche rijck.

turchus vā tropen

Troylus soen Van desen quam dat rijck van turkyen Ende van hem quamen oeck die astrogothen ende ypogothen wandelen ende noermans.

Francion hectoers soen van tropen coninck van sicambre Van desen is dat rijck van vranckrijck ghecomen Ende van sinen volck is oeck die stadt van ve neetgen begrepen ende begonnen.

Francion hectoers soen.

priamus. coninc van sicambre

Francion hertoch van sicambre

Athenor vā tropen

Dese athenor van tropen was coninck van padue Hi seylden mit veel volcs eñ quam daer nv veneetgen staet eñ daer liet hi een deel van dat verdreuen volck bliuen Doe schyde hi hem van francion eñ twech voert eñ stichte de paduo eñ daer starf hi ꝛc.

Dese soumeres was hertoech van vranckrijck en be sat veel landen int jaer ons heren ccc ende lx.

Die hertoch priamus creech namaels onder sijn bedwanck al dat lant tusschen der masen en der schelt dat nv lothrijcken hiet Ende dat was dat ander vranckrijck.

Daer nae creech priamus al dat laut onder hem tusschen der schelt en der britaenscher zee En de dat was dat derde vranckrijck.

Dese ybros hiet oeck priamus ende was hertoch priamus soen. hi was hertoch van vranckrijck. dese meerde die stadt vā lucessen en dedese hieten gaule waer om hiet hi oeck hertoch van gaule Ende hi regnierde x jaer.

Anno dm	iijc lx	iijc lxxvij
hertogen vā vranckrijck		
Regnierden	xvi jaer	x jaer

Dese Priamus hertoch van sicambren ende vanden vrancken dede vermaken een stadt die lucessen hiet en namaels gheheten wert parijs Dese hertoch priamus voerde in sijn wapen vanden bloede vā troyen enen gulden schilt mit enen leoen vā keel. ghetonghet. ende gheclauwert van lazuer Ende als hi inder gallen lant ver wan die machtichste coninghen ende besat hoer rijck en verslechse so nam hi hoer ouerste wapen aen en voerde die mit sijnre wapen Ende dat was enen gulden scilt mit drie padden van sabel Ende dit voerden sijn nacomelinghe coninghen ter tijt toe dat coninc clodoneus kersten was en hi dat blaeuwe cleet mitten gulden lelyen bi mirakel creech.

ccc lx

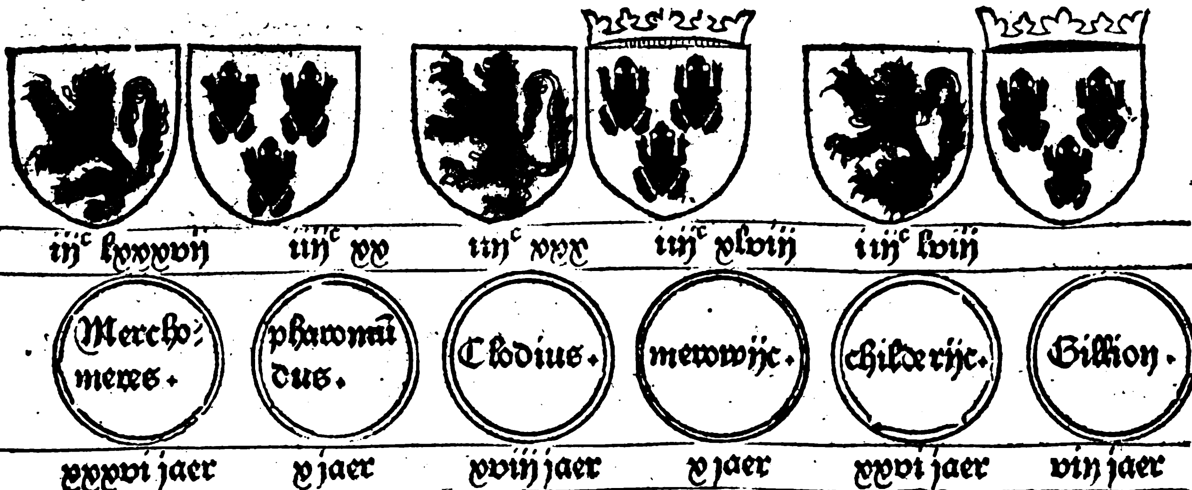

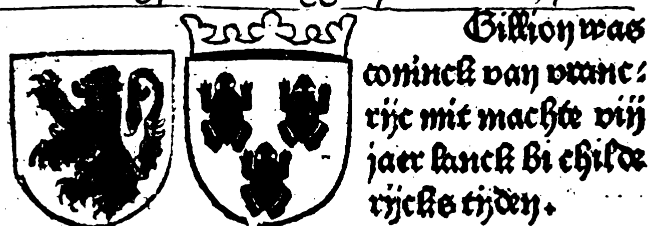
Dese Genebaus was hertoch in vranckrijck ende besat veel landen Anno ccc lx.

Marchomeres ybros soen was hertoch van vranckrijck eñ hertoch van gaule xxxvi jaer Dese dede die stadt van gaule seer verbeteren eñ dede se hieten parijs Eñ die stadt had toe ghestaen viij^c jaer van dat si eerst begonnen was. Ende eer die franssoysen daer quamen int lant so hadden daer veel coninghen eñ hertoghen ghe-weest.

Clodius pharamonts soen was coninck van vranckrijck xviij jaer eñ hi creech dat graefscap van dorin gen ende van doernick. lyons. bourgoengen. aquitanien.

Merowijck clodius soen was coninck van vranckrijck x jaer Eñ hi was die vroemste heer die-men op die tijt levende wist.

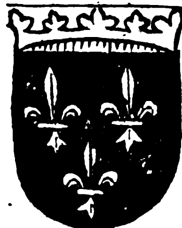

Gillion was coninck van vranc-rijc mit machte viij jaer lanck bi childe rijcks tijden.

Dese pharamont merchomeres soen was die eerste ghecroende coninck van vranck-rijck. hi regnierde x jaer Dese co-ninc gaf den fransoysen alre eerst een wet eñ rechten daer si hem na souden regieren Item in phara-monts tijden wort die coninck van bourgoengen mit alle sinen volck kersten an^o. cccc eñ xxvi.

Childerijck merowijcks soen was coninck vã vranckrijck xxvi jaer Dese was seer oncuysch van leven Hi had een wijff eñ hiet basine eñ was coninghinne van doringen Ende daer wan hi enen soen bi ende hiet clodoneus Mer eerst had hi te wijff des keysers se-nos dochter.

Clodoneus die eerste alsoe gheheten was coninck childerichs soen Hi was een seer machtich coninck van vranckrijck xxx jaer lanck Hi was xv jaer heyden co ninck ende xv jaer kersten Hi had een wijf en hiet clotelt en was kersten want si was coninck alprijs dochter van bourgoengen Dese sach horen man altijt aen en riet hem dat hi kersten soude werden en dat hi hem soude laten dopen van sinte remigius den eertschen biscop van riemen. alsoe dat hi hem bedocht en wort kersten mit groter deuotien. Ende doe hem sinte Remigius dopen soude tot riemen doe quam al daer een schoen witte duue van bouen vten hemel dat menich mensche aensach die daer brochte in eenre ampulle dat heylighe crisma daer sinte remigius den coninck clodoneus mede sacrieren soude tot enen kersten coninck Welcke ampulle noch huden des daghes is int cloester sinte danijs Ende alsmen een coninck vā vranckrijck sel wyen en sacrieren tot een coninck so neemtmen mit een gulden spelde wat vter ampulle en menghet mit ander crisma Ende daer salftmen ende sacreetmen den co ninck mede tot enen coninck.

Anno dm̄		iiii^c lxxxiii		
coningen vā vranckrijck			Clodoneus had vier sonen en was die alre eerste kersten coninck van vranckrijck.	Lotharius Dirck Childeberth Clodomirus
Regnierden		xxx jaer		

Doe die coninck Clodoneus ghedoop was gaf hem sinte remigius enen anderen naem en hiet hem lodowijck Hi bleef een goet kersten doende veel duechden inder eeren gods en inden dienst en in wapen Hi wert ghedoopt int jaer ons heren v^c en doe worden xxx^m menschen mit hem kersten en vlus daer na al vranckrijck.

Die hertoghen van sicambren voerden eerst i hoer wapen enen gulden schilt mit enen leoen van keel alst voerscreuen is Ende als si dese landen in gallien becrachten en besaten die stadt van lucessen so nam hertoch priamus die stadt en hahe en der coninghen wapen die daer voer van ouden tijden ghewеest hadden en dat was enen gulden schilt mit drie padden van sabel en dit voerden si voert tot dese coninck clodoneus kersten wert Ende als hi kersten gheworden was. so was in vranckrijck een heremijt van heylighen leuen Ende die enghel gods openbaerde hem en gaff hem een cleet van lazuer mit drie gulden lelyen dat hi dat den coninck clodoneus soude gheuen tot sijnre wapen Ende van dier tijt voert so voerden die fransoysen coninghen den blaeuwen schilt mit gulden lelyen.

Die eerste kersten Coninck clodoneus starf int jaer ons heren v^c ende xv ende leyt begrauen tot parijs sinte genofeue.

Clodomirus der coninck clodoneus iiij soen regnierde als coninc tot oerliens ende in bourgoengen in provincien want hi ende sijn broeders verslueghen coninck goudemer ende coninck seghemont van bourgoengen Ende si worden selue coninghen van bourgoengen.

clodomirus

Die sijn clodoneus vier sonen.

childebertus — Dese childebertus regnierde als een coninc in aquitanien.

Dese Amauri was coninck van spaengen Ende sijn broeder theodebertus regnierde tot mets in loreynen. hi had een soen die na hem regnierde.

amauri.

dirck — Dese dirck regnierde tot mets in loreynen Hi had twee sonen als amauri ende theodebertus.

theodebertus — theodebaus

v^c xv

Dese lotharius die eerste alsoe gheheten was coninc clodoneus outste soen. hi was coninck van vranckrijck. l. jaer Sijn wijff hiet sinte Aregont. hi had vijff sonen ende een dochter.

j lotharius.

.l. jaer

Lotharius eerste soen hiet chilperijc ende staet in die lini der coninghen van vranckrijck.

theodebertus — Dese was lotharius anderde soen Ende hi regnierden in provincien. hi had een wijf hiet ingeberghe

Cramius — Dese was lotharius derde soen ende regnierde in aquitanien als een coninck.

Contrans lotharius vierde soen Regnierde in oerliens als een coninck.

Contrans

Dese auselbertus was hertoch ouer scelt ende die eerste marcgreeff van antwerpen.

auselbertus hertoch

Arnoldus was die anderde merckgreef van antwerpen.

arnoldus. hertoch

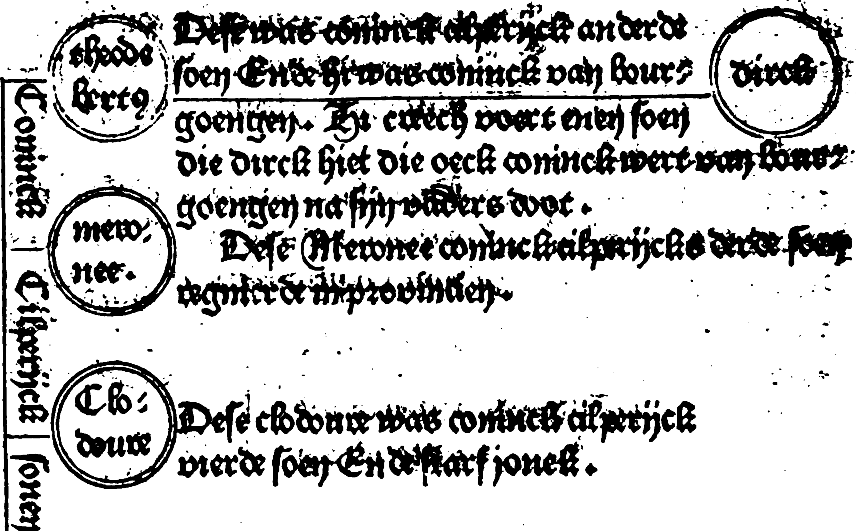
Singelbertus die .v. soen was coninc van mets.

singebertus

van blotida lotharius dochter is ghecomen puppinus gheslachte.

lotharius dochter — Blotida.

Coninc chilperijck lotharig soen was coninck van vranckrijck xxiiij jaer. hi had iij wiuen dat eerste wijf hiet alcade. dat anderde wijf hiet theodore. ende dat derde wijf hiet fredegont. en dese coninck had vier sonen Als lotharius. thedebertus. merowee. ende clodouee.

Dese was coninck cilperijck anderde soen Ende hi was coninck van bourgoengen. Hi creech voort enen soen die dirck hiet die oeck coninck wert van bourgoengen na sijn vaders doot.

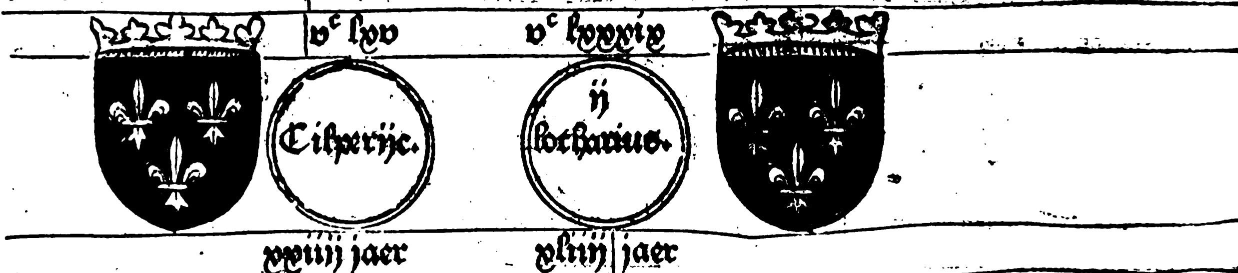
Dese Merowee coninc cilperijcks derde soen regneerde in provincien.

Dese clodouee was coninck cilperijck vierde soen En de starf jonck.

Anno dm

coningen va vrancrijck

Regnierden

Lotharius die anderde also gheheten was coninck cilperijcks soen Hi was coninck va vrancrijck xliiij jaer Item hi had twee sonen en een dochter Die eerste soen hiet dagobertus en wart coninck na sijns vads doot Die anderde soen hiet aubertus ende starf jonck Ende die dochter hiet blytelt.

aubertus. — Blytelt. — Aernout — Sinte aernout.

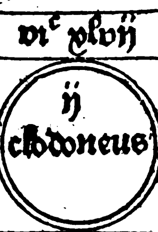
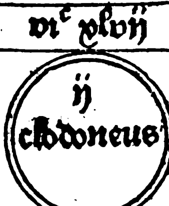
Dese blytelt lotharig dochter wert een man ghegheuen die Anselbert hiet en was een edel romeyn En daer wan si een soen bi dien hiet aernout. en die aernout die wart voert sinte aernout.

Pippijn van landen was coninck lotharius sweert draghèr en ouerste raet.

Daghebertus die eerste also gheheten was coninck lotharius soen Ende was coninck van vranckrijck xiiij jaer Hi had drie wiuen Dat eerste wijf hiet nantilda dat anderde wijf hiet carmacttnyt. en dat derde wijf hiet ruuetont En hi had twee sonen Die eerste hiet clodoneus en wert coninck na sijn vader. ende die ander soen hiet sigisbertus ende wort coninck van oestenrijck Dese coninck daghebertus had oest vranckerijck dat nu hollant en sticht van vtrecht hiet in sijn bedwanck Ende hi dede tymmeren een groot begrip ende casteel omtrent daer dat casteel wiltenburch stont Ende dit dede hi hieten traiectum dat is vtrecht En hi dede daer maken een werck binnen der seluer montaghe in die eer des heylighen apostels sinte thomas en hi settede daer priesters om dat quade volck te predicken en te besteren.

vi^c xxxviij vi^c xlvij

xiiij jaer xvij jaer

Dese sigisbertus was coninck daghebertus anderde soen Ende hi wert coninck van oestenrijck.

Dese Clodoneus die anderde was coninck daghebertus soen Hi was coninck van vranckrijck xvij jaer Ende hi had drie sonen bi batilda sinen wiue Die eerst hiet lotharius en was coninck na sijn vader iiij jaer. die ander soen hiet hildericus en was coninck van oestenrijck en na sijn broeder lotharius doot coninck van vranckrijck. die derde soen hiet dirck en wert namaels coninck van vranckrijck na hildericus sijn broeders doot.

Die eerste prince van brabant.

Die derde marcgreeff van antwerpen.

Lotharius die derde also gheheten was clodoneus soen en̄ was coninck van vrancrijc iiij jaer en̄ starf sond̄ kijnder Ende sijn broeder childeric wert coninck vā vranc rijck.

Childerijck coninc clodoneus and̄ soen was conīc vā vranc rijck xij jaer na lotharius sinen broed̄ en̄ starff oeck sond̄ kind en̄ dat rijck quā op sijn joncste broeder dirck.

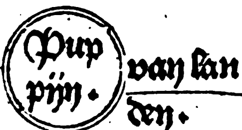
Dirck coninck clodoneus derde soen was coninck van vrancrijck xiiij jaer En̄ hi had iij sonen Die eerste soen hiet clouis en̄ wert coninck na sijn vad̄ Die ander soen hiet childebertus en̄ was coninck na clouis sijn broeders doot Die derde soen hiet lotharius en̄ wert namaels oeck coninc na childebert sijn broeders soens doot.

Clouis coninc dircks eerste soen was coninc vā vranc rijck iiij jaer en̄ starf sond̄ kind.

Anno dm̄	vi^{c} lxiiij	vi^{c} lxvij	vi^{c} lxxx	vi^{c} xciiij
coningen vā vrancrijck				
Regnierden	iiij jaer	xij jaer	xiiij jaer	iiij jaer

Puppijn van landen was die eerste hertoech van brabant.

van landen.

Puppijn hadde een soen en̄ ij dochteren

pippijns soen was die anderde hertoch van brabant.

Sinte gheertruyt stichtede een cloester tot nyuel daer si een nonne ende een abdisse wert.

truyt.

sinte begge

Sinte begghe wert een man ghegheuen sinte aernouts soen hertoch angijs anno vi^{c} xlix Ende si wonnen enen soen die pippijn van haerstel hiet.

Van desen puppijn mit sijn kinderen ende van dat sijn dochter sinte begghe aen sinte aernouts soen ghehilict wert selmen beter bescheyt hier na vijnden.

Childebertus coninc dircs anderde soen was coninck na clouis sinen broeder xvij jaer en had twee sonen die een hiet da gobert en was coninck na sijn vader En die an der soen hiet chilperick en wert oeck coninck na co ninck lotharius.

Daghebertus die anderde also ghehieten was coninc chil debertus soen en was coninc van vrancrijck vijf jaer En had twee sonen. die eerst hiet dirck en was coninck na sijn vader En die ander soen hiet chilperick ende was coninck na sijn broeder.

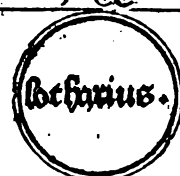
Lotharius coninc dircs derde soen was coninck van vranck rijck iiij jaer vanden jonghen kijnts weghen dirc daer hi out oem off was coninck da ghebertus soen.

vi^{c} xviij

xvij jaer

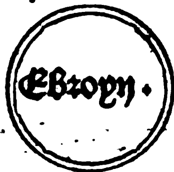

vij^{c} xv

.v. jaer

vij^{c} xx

iiij jaer

Coninck stauel.

Coninck stauel.

Na hertoch angijs en sinte begghen doot so wert puppijn va haerstel die vierde hertoch van brabant en wert oeck ouerste raet ende man vanden pallaes en sweertdragher des co nincks van vranckrijck Ende hi wert seer machtich en regnierde na sinen vad xxx jaer en xviij jaer was hi ouerste raet en hoefman van vranckrijck bi coninck lotharius en den coninc childerich.

Item haerstel is een dorp en leyt opter masen tusschen Ludyck ende tricht Ende daer stont sijn sael daer hi woende.

Dese hertoch puppijn seynde sinte willibrort mit xij ghesellen in vrieslant om die vriesen te bekeren daermen in den cronijcken van utrecht of vinden sall.

Chilperijck coninck chil-
deberts ander soen eñ coninc
dagheberts broed was coninc
van vranckrijck vijf jaer vā
den jonghen dirck sijn neuen
wegen coninc dageberts soen
daer hi oem of was Ende hi
was prince eñ hertoch in aqui
tanien eer dat hi coninc wert
Ende van desen coninck chil-
perijc is die eerste greef dirck
van hollant of ghesproten eñ
off neder ghecomen .

hertoch in aquitanien

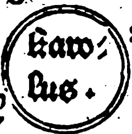

hertoech in aquitanien

Dirck coninck daghebertS soen was co-
ninck van vranckrijck xv jaer Dese was
een jonck kijnt doe coninck daghebert sijn
vader starff daer om soe was lotharius sijn
out oem coninck van sijnre weghen iiij jaer
Ende daer nae was Chilperijck sijn rechte
oem Coninck van sijnre weghen vijff jaer.
Ende dese coninck dirck starff sonder kin-
der.

Anno dm̄	vij^c xxiiij	vij^c xxix	vij^c xliiij
coningen vā vrancrijck	 chilperijc. 	 Dirck . 	 childerich.
Regnierden	vijf jaer	xv jaer	ix jaer

Karolus marceel hertoech
pippijns soen van haerstel wert
na sijn vaders doot die iiij her-
toch van brabant eñ van loth-
rijck want hertoch puppijns ij
eerste sonen storuen beyde voer
den vader .

marcellus

Dese karolus marceel
liet after drie sonen Die outste
hiet kaerle eñ was prince vā do-
ringen oestrijck ende van bour-
goengen Die and hiet puppijn
die cleyn Eñ die derde hiet grif
foni of remy ec̄ .

Childerich coninck
daghebertS ander soen was coninck van vranck
rijck ix jaer. dese childerich was recht coninc eñ
was gecomen vanden coninc vā troyen eñ van
al den coninghen van vranckrijck neder gaende
Eñ hi was die xv coninc die ghecomen was vā
clodoneus den eersten kersten coninck vā vranc-
rijck Ende dese childerich en paste op gheen ding
niet eñ liet die grote vromicheyt die sijn voer va-
ders ghedaen hadden varen ende hi en dorste niet
vechten eñ sat al daer mit lanck haer totten arm
toe eñ mit enen langhen baert Ende een ghehieten
puppijn kaerle marceels soen regierde die croen
eñ alt volck eñ had al die renten in sinen handen
Ende gaf den coninck childerich wes hi behoefde
eñ liet hem gaen mit luttel ghesins .

In des keysers constantijn die vijfte also ghenoemt In sijn x jaer seynden die franssoysen tot romen aen den paeus zacharias den eersten also ghenoemt Ende deden hem vraghen soe wie dat nutste waer ē sculdich coninck te wesen off die ghene die dat rijck alleen regierde mitten naem ē nijt mitter daet ende ledichlick die croen droech sonder eere Off die ghene die totter cronen nijt ghebozen en waer ende settede sijn lijff ē goet in auentueren op ē neder om die croen te beschermen ē in eeren te houden mitten sweerde ⁊c Die paeus zacharias ontboet weder hier op ē seyde datmen den ghenen voer coninck hielt die dat profijt vanden rijck selue dede ē wrocht ē die dat lant voer alle ghewelt beschermde. Die franssoysen dancten seer den paeus zacharias van deser sentencien ē des oerdels Ende hebben horen rechten coninck childerick monicx habijt aen ghedaen ende mit sinen wiue besloten int cloester tot sinte medaerts tot sysoen Ende hebben mit ghemenen rade puppijn kaerl marteels soen ghecoren tot enen coninck van vranckrijck te wesen Aldus heeft puppijn den rechten heer monick ghemaect ouermits den koer wien dattet lieff was Ende die edel troyginen sicambrinen antheomnien ē merowinghen sijn aldus neder gheuallen ē hebben verlozen die fransssche croen die si droeghen iij^{c} jaer ē lxix jaer Ende die oestersche brabantsche hebben aldus coninck priamus gheslacht bewest vander croen doemen screef vij^{c} ē liij.

Nv salmen scriuen van conick puppijn ende waer off dat hi ghecomen is ē hoe dat hi coninck wert.

In des coninckx lotharius tijden van vranckrijck soe regnierde een groot moghende prinss op haspe gouwen in brabant die kaersleman hiet ende was die eerste prince van brabant Dese kaersleman wan enen soen die puppijn vā landen hiet Ē dese puppijn was die eerste hertoch van brabant Ende hi was so wijs ende vroem datten coninck lotharius van vranckrijck die maecte hem een man vanden pallaes dat hi des coninckx sweert droech ē was des coninckx lotharius ouerste raet.

Dese puppijn van landen nam een wijff wt garscoengen die jethe hiet daer wan hi bi enen soen die grymolt hiet ē was die ander hertoch van brabant na sinen vader ē was oeck raet ē man vanden pallaes ē sweert dragher des coninckx lodewijcks van vranckrijck ē hi starf sonder kinder ē leefde nijt langhe.

Noch vanden seluen puppijn.

Dese puppijn van landen voerscreuen had oeck twee dochteren. Die een was sinte gheertruyt en die ander was sinte begghe. Hertoch puppijn van landen starf int jaer doemen screef vi^c en xlviij Ende doe hertoch puppijn doot was en hertoch grymolt sijn soen oeck ghestoruen was doe bestarf brabant en alle sijn heerlicheyden op sinte gheertruyt en op sinte begghe Ende doe ghinck die moeder hertoch puppijns wijf mit horen twee dochteren sinte gheertruyt en sinte begghe en deylden die heerlicheyt bi sinte aernouts rade. doe stichtede sinte gheertruyt dat cloester tot nyuel en wert daer nonne en abdisse Ende sinte begghe wert enen man ghegheuen sinte aernouts soen hertoch angijs die een hertoch was van ouerscelt Anno vi^c ende xlix Ende si wonnen enen soen die puppijn van haerstel hiet Item haerstel is een dorp en leyt opter masen tusschen ludyck en maestricht Ende daer stont sijn sael daer hi woende.

Anno dm̄

coningen vā vrancrijck

Regnierden

Van puppijn van haerstel.

Na hertoch angijs en sinte begghen doot so wert puppijn van haerstel die vierde hertoch van brabant en wert oeck ouerste raet ende man vanden pallas en sweert draghre des coninckx van vranckrijck Ende hi wert seer machtich en moghende en regnierde na sinen vader xxx jaer Ende xviij jaer was hi ouerste raet en hooftman van vranckrijck bi coninck lotharius en den coninck childerich Ende doe coninck lotharius en coninck childerich doot waren doe begonde der coninghen moghentheyt en onsich seer te vergaen Ende puppijns dinghen begonnen seer te wassen Ende puppijn streech sijn hant aen lothrijck en bleef daer gheweldich heer of en puppijn street seer teghens menighen Ende teghen den onghelouighe coninck Rabbout van vrieslant Ende dese hertoch puppijn seynde sinte willibroert mit xij ghesellen in vrieslant om dat hi coninck rabbout ende die vriesen soude bekeren daermen inden cronijcken van utrecht off vijnden sal.

Noch van hertoch puppijn van haerstel.

Dese hertoch puppijn vā haerstel had een wijf die pelctruyt hiet daer van hi twee sonen bi. die een soen hiet dennis eñ die ander soen hiet grymonaert. Ende bi sijn wijfs tijden so was daer een alten schonen joffer eñ hiet alpiades daer wan puppijn een soen bi die kaerl marceel hiet want hi dese jonffer seer lief had Eñ aldus was dese kaerl marceel een ouerwonnen bastaert Eñ sinte lambert berispte den hertoch puppijn daer om dat hi dese soen bouen sijn ghechte wijf wan Ende daer om wert sinte lambert ghemartieriziert van dodo horen broeder mit sijn ghesellen Die al rasende worden eñ beten hem seluen handen eñ voeten of int jaer vi^c xcvij Ende int selue jaer starf sinte begghe Ende sinte hubert wert biscop in sinte lamberts stede.

Van kaerl marceel.

Kaerl marceel hertoch puppijns soen van haerstel wert na sijn vaders doot die vierde hertoch van brabant eñ van lothrijck want hertoch puppijns twee eerste sonen storuen beyde voer den vader Ende hi was oeck ouerste raet eñ man van den pallas eñ sweert dragher des conincks van vranckrijck Eñ hi was vol oerloghes eñ hi regierde al vranckrijck eñ het most al bi hem toe gaen wat in vranckrijck gheschiede eñ beschermde die croen van vranckrijck seer vromelick. eñ hi verwan ende becrachtichde menich groot lantscap eñ provincie beyeren sassen vresen bourgoengen provintien almaengen swauen eñ street teghen die sarracenen ende sloech hem of drie ghecroende coninghen eñ drie hondert dusent man eñ van sinen volck bleef daer xv^c man Eñ van den oesten totten westen dwanch hi kerch eñ dal vaden sarrasinen eñ veel sarracenen landen ouer meer eñ van den rijn totter donouwe toe Ende hi en street nye hi en want Ende hi had ter wapen meer eren dan ennich van sinen ouderen Ende hi was die beste eñ vroemste korsten bastaert daer men of ghehoert had. so dat in vranckrijck gheen coningen en mochten wesen, en most bi hem wesen Ende bi sinen tijden was coninck in vranckrijck lotharius eñ chilperich eñ daer na coninck dirck Ende die fransoysen baden ghemeenlick kaerl marceel die croen te draghen eñ coninck te wesen van vranckrijck Mer hi en wouts niet wesen eñ spraeck het is beter eñ meerre eer den coninck te dwinghen.

eñ te jaghen alſmen wil dan die croen te draghen Eñ hi regnierde aldus xxvij jaer Ende doe hi aldus gheorloghet had eñ den ſchat van vrancrijck daer in gheleyt had doe nam hi den x penninck vander heylighe kercken goede van allen gheeſteli ken luden goeden eñ gaft den ridderſcap eñ den ruteren daer off hoer ſoudye. Ende doe hi ſtarf doe ſach ſinte eleutherius die doe biſcop was tot oerliens datmen kaerlen ziel voerden totter hellen in vulcanus pott om dat hi dat gheeſtelick goet beſcatt hadde dat groot yammer waer ſoude hi daer om verloren bliuen dat hi den tiende penninck nam want hi ſo vromen prince was eñ ſo veel dede Ende hi ſtarf doemē ſcreef vijᶜ eñ xlij eñ wert begrauen tot ſinte denijs. Dit hoert noch hier om

Doe kaerl marteel doot was doe liet hi drie ſonen after die hi bi alpaydes ſinen wiue hadde Die outſte ſoen hiet kaerl eñ was prince van doringhen van oeſtrijck van bourgoengen eñ van prouincien eñ hi had menighe ſeghe waer hi quam ende die auentuer was hem ſeer onderdanich Ende die ander ſoen hiet puppijn die cleyn eñ wert die vijfte hertoch vā brabant eñ van lothrijck eñ ouerſte raet van vranc= rijck Ende die derde ſoen hiet oeck griffoni of oeck remy eñ deſe wert eertſbiſcop van riemen.

Anno dm̄

coningen vā vrancrijck

Regnierden

Deſe kaerl die prince kaerls marteels outſte ſoen regnierde iiij jaer Ende int vijfte jaer leyde hi ſijn wapen neder eñ gaff puppijn ſijn broeder alle ſijn heerlicheyt ouer eñ begaff die werlt eñ wert monick Puppijn was ſeer ſtout eñ machtich al was hi cleyn van perſoen eñ hi hadde alle deſe heerlicheden eñ dede ſo veel vromicheden dat die franſſoyſen coren puppijn tot een coninck van vrancrijck Eñ verwolgheden aen den paeus zacharias diet conſentierde alſt voerſcreuen ſtaet Ende coninck childerick eñ ſijn wijf worden in een cloeſter ghedaen eñ eerlick verſien Eñ puppijn wert coninck ghemaect eñ ſijn gheſlacht bleeft tot dat hugho capet graue van parijs coninck wert.

hertoech in aquitanien

engel: rinus

Puppijn wert ghewijt en ghesacreert van sinte bonifaes me den beueel des paeus zacharias en salfden ende wijden mit vruit breertraet sinen wiue die keyser eraclius dochter was en mit si: nen kijnderen en mit groot kaerl Ende die paeus leyde daer op den ban soe wie hi waer die desen puppijn of sijn nacomelinghen die van sinen liue ghecomen waren die hem die fransche croen be naem dat si souden verbant werden en vermaledijt vaden mon: de gods.

Coninck van prouintien.

kaer: lema.

Coninck puppijn had twee sonen Die een hiet karolus magnus dat is die grote kaerl die nae hem coninck wert en volcht in die lini der coninghen van vrancke: rijck Ende die ander hiet kaerleman ende regnierde in prouintien drie jaer.

vij^c liij

Puppijn.

Coninck puppijn staerff int jaer vij^c en lxvi Hi was xviij jaer coninck van vranckrijck Hi wert begrauen bi sinen vader kaerl marteel tot sinte danijs.

xviij jaer

Dese drie sijn kaerls marteels sonen

kaerl

Dese kaerl was die outste soen van kaerl marteel. hi was prin: ce va doringen van oesten: rijck en va bourgoengen hi had veel victorie Ende die auentuer was hem seer on: derdanich.

Grif: son.

Dese was kaerls marteel ode soen. hi hiet oeck remy ende wert eertsbiscop van riemen.

Item doemen coninck puppijn grauen soude en men sijns vads graf op dede doe sachmen i sijn vaders tom be clepn noch groot vleysch noch ghe: beente ands dan een groot swart ser pent en die was binnen al swart ver barnt Ende het waer yammer ende scade dat dese kaerl marteel soude ver loren sijn om dat hi den tijns vander kercken en vanden gheesteliken goe: den nam en hijt doch in bescherme niss der cronen van vranckrijck ghelept hadde en oeck teghen die heyden.

Karolus magnus of die grote coninck kaerl puppinus soen was coninck van vrancrijck xxx jaer en keyser van romen xiiij jaer en een maent en vier daghen En hi was die seste hertoch va brabant en van lothrijck

k

Ende hem wert groot eer ghedaen vanden romeynen doe hi te romen quam En riepen al mit luder stemmen clepn en groot Kaerl mitten grisen baerde die god seluer vercoren heeft en Augustus is van deser stadt en is die beste die nv leeft die moet god vanden hemel gheuen eer victori ende lang leuen en wert mit groter eeren ende weerdicheyt keyser ghecroent van paeus Leo die derde opten heylighen kersdach int jaer viij^c en vij. Dese coninck kaerl verwan den coninck desiderius die der lombaerden coninck was en wan paueyen daer hi in was en veng den coninck en sijn wijf en voerdense in vrancrijck en verdestrueerde dat coninckrijck en maectet te niet En alle dat goet en recht dat die lombaerden der heyligher kercken of ghewonnen hadden dat gaf hi hoer weder. Hi vermeerde seer dat rijck van vrancrijck. Hi verwan die sassen en westphalen drie werf en dwancse vanden heydenscap totter heyligher kersten ghelove so datmen hem hiet apostel vanden sassen.

Anno dm

coningen va vrancrijck

Regnierden

Item tot eenre tijt was desen kaerl laten weten dat bi nazers i spaengen lach enen reuse die fernagut hiet en was ghecomen wt surien en had mit hem xx dusent turcken en ander heyden dese tyran ontsach noch sweert. scutt noch speer en hi had xl starcker man cracht en men mocht hem nergent doden dan i sijn nauel doe seynde coninck kaerl den edelen greef Roelant dat hi daer teghen den reuse campen soude. daer vocht onse here god in des edels kersten arm en hi reende daer op en stack den heyden tyran door sinen nauel en hi viel ter eerden en riep Machomet machomet coemt mi te hulp en hi sloechen doot En kaerl versloech al dat heydens ghediet wt spaengen.

Coninck kaerl had onder hem in sijn bedwang en ontsieh al duytschlant ende walschlant surien dat heylighe lant van beloften poelgen ytalien apulien calabrien en al die vriessche marcken en menich lantscap dat te lang waer te vertellen.

Op een tijt Die biscop tulpijn · greue welant van genamonien · hertoch milos soen van angijs · oetgier coninck van denmercken · arastamus coninck van enghelant · gondelbloet coninck van vrieslant · gauferus hertoch van berdeeus · enghelijn hertoch van aquitanien · namen hertoch van beyeren mit vijf ander heren · engleris hertoch van garschoengen · salomon ē sampson hertoghen van bourgoengen · estule greue van bugomensis · garum hertoch van lothringhe · ē constantijn prouoest van romen · ende menich groot edel prince die hier niet ghenoemt en sijn Dese worden al verslaghen op wonsevale bi vˉtadenisse een graue die gaurioen hiet dat groot yammer ē schade was · Doe coninck kaerl dit vernam toech hi ende woude dit wreken ende bestreet dat heydens volck mit groter moghentheyt · Ende die sonne bleef stille staende drie daghe bi mirakel van gode also lanck als kaerl vocht ē hi verwan die heyden spaengen of dat si besaten ende sloech doot horen coninck angulant ē dwanckse al totter heyligher doepsel ē kersten ghelove ·

Op een tijt quam dese coninck kaerl tot constantinopel totten keyser constantijn die seste die hem veel eeren dede ē presentierde hem veel costelicheyt te gheuen mer hi nams niet so dat hem die keyser veel heylichdoms gaf dat hi mit hem voerde te parijs Als die doerne croen ons heren die al groen wort mit bloemen doe hise coninck kaerl gaf Ende die bloemen worden manna dat is hemels broet Ē dat manna is noch sinte danijs Ende oeck gaf hi coninc kaerl enen naghel van ons heren naghellen Ende een groot stuck van ons heren cruys ē dat sudarium dat is dat sweet cleet ons heren ē onser lieuer vrouwen hemde daer si xpus onder droech ē joseps kousen ē doeken daer xpristus in ghewonden wert inder cribben Ende den arm van sinte symon dit gaf hi tot aken in onser vrouwen kerck die hi seluer dede maken ·

Dese coninck kaerl stichte also menich cloester kerck als menich letter int ·a· ·b·c· staet Ende hi dede setten voer elcke cloester een letter van goude beghinnende aen die ·a· ē soe voert totten lesten letter Ende elck letter was een pont tornoys weert Voert so stichte hi vier eertsche bisdom wt sinen eyghen goede ī almaengen Als Trier Colen Mens ē Straesborch Ende hi brochte dat grote studium ende vniuersiteyt die tot athenen plach te sijn ē van athenen quam tot romen tot parijs bi consent des paeus ·

Coninck kaerl had ouer hem vier punten die seer te prijsen waren dat was gro te vromicheyt. groot wijsheyt. clergye. en een kersteliek leuen. Hi dede sijn sonen seer wel leeren in clergyen en na ryden en jaghen en ter wapen plegen Sijn dochteren dede hi leeren edel werck. als breyen besticken etc. om dat si niet ledich en souden we sen Ende ouer tafel mostmen hem lesen van hystorien en van heren van wapen en van striden van oerloghe en van wijsheyt en van goeden leeren.

Coninck kaerls moeder hiet vrouwe bertraet ende was des keysers Eracklus dochter die hilt hi bi hem al hoer leuen in groter eeren van allen dat hoer betaemde off hoer behoeff off hoer begheert was.

Coninck kaerls aensicht was een voet breet en twee voet lanck en was wel achtich. sijn haer was swart. sijn nase was lanck enen haluen voet. sijn baert ging op sijn voeten. en hi sach wt sijn oghen als een leewe. en glansede mit sijn oghen als carbunkel steen. sijn wijnbrauwen waren eenre halue palme lanck. Ende als hi gram was ende op yement sach. so en was gheen man so stout hi en was verueert.

Anno dm̄ sijn gordel was acht sijnre voet ommeganck behaluen bergent en ghespe. Ende hi at luttel broots Mer hi at wel een vierendeel van een weder ofte scaep of twee ca

coninghen vā poen of een ganss of een scouder of een pauwe of een hase Mer niet dick en dranck

vrancrijck hi meer dan drie werf en elcke dronck hielt wel een quaert Tusschen tijden was hi seer sober van eten of van drincken Ende van desen coninck kaerl waer so veel of

Regnierden te scriuen dattet te lanck vallen soude.

Van desen kaerl scrijft biscop tulpijn dat hi van sinen seden en ghedaente was schoen en groot Mer sijn op sien was wreet en ontsienlick Ende hi was sijn seluers viij voet lanck recht op en neder gaende Ende hi was groff en groot van liue Hi was so starck dat hi een ghewapende ridder eens in enen strijt cloeuede vanden hoef de totten sadel toe Ende hi sloech somwijl man en peert ontween. Ende men vant in sinen tijden gheen ridder so goet noch soe vroet noch so stout ter wapen Ende hi en was niet blide om sijn ghewin. en hi en was niet droeuich om sijn verlies Ende enen ghewapende ridder in sijn hant staende hief hi op lichtelick bouen sijn hoeft.

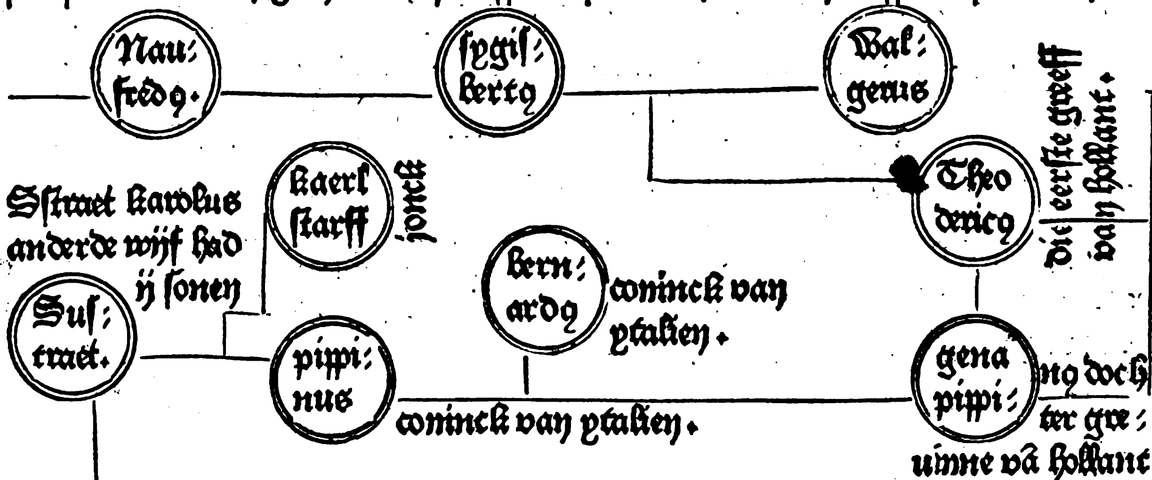
Die paeus leo die gaf den keyser kaerl dat hi patriarchscap en eertsbisdom ende bisdom gheuen en setten mocht die hem nutste dacht.

Coninc kaerl maecten een sequentie Rex omnipotens die hodierna &c. diemen op ons liefs heren hemeluaerts dach singhet Ende hi maecte die sequentie van onser vrouwen Aue preclara maris stella &c.

Coninck kaerl had voer een manier dat bi sijn bedde stont int en penne ende perkement op auentuer wes hem snachts inden sin quam dat beter bedocht was dan vergheten dat dede hi scriuen om te onthouden.

Coninck kaerl had twee wiuen Dat eerste wijff hiet hildegaert daer wan hi bi vijff sonen Die eerste hiet lodewijck en wert keyser en coninck van vrancrijck na den vader. Die anderde soen hiet dranuier en regnierde in spaengen. Die derde soen hiet hughe en regierde als coninck in aquitanien en wert gheestelick. Die iiij soen hiet dirck en regnierde in prouincien. Die vijfte soen hiet charloth en regnierde in bourgoengen.
Dat ander wijff hiet fustrael daer wan hi twee sonen bi Die een hiet pippijn en regnierde in lombaerdyen of in ytalien Ende die ander hiet kaerl en starff jonck.

Coninck kaerl starff in sijn lxxij jaer van sijnre outheyt int jaer ons heren viij hondert en xv op die eerste kalende van februarius Ende hi is begrauen tot aken in sijn capelle.

Sustraet karolus anderde wijf had ij sonen

kaerl starff jonck

Bern: ardꝰ coninck van ytalien.

Sus: traet.

pippi: nus coninck van ytalien.

gena pippi: nꝰ dochter greuinne vā hollant

vijc lxxxi

Anno dm̄

coningen vā vrancrijck

Regnierden

vranckrijck

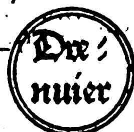

Coninck kaerl was xxx jaer coninck van vranckrijck ende xiiij jaer keyser van romen.

xliiij jaer

Die was karolus eerste wijf eñ wan bi hoer vijf sonen. Die eerste hiet lodewijck die anderde drenuier die derde hugo die iij dirck die vijfte charlot.

regnierde in spaengen

regnierde als een co: ninck in aquitanien eñ wert gheestelick.

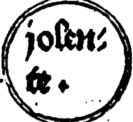

coninck van provintien

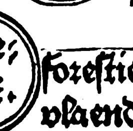
prinsſ van provintien

jolente lodewijcks dochter was die sevende grauinne vā vlaenderen.

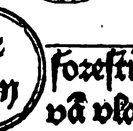

regnierde in bourgoengie

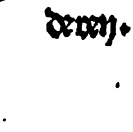

forestiere vā vlaenderen

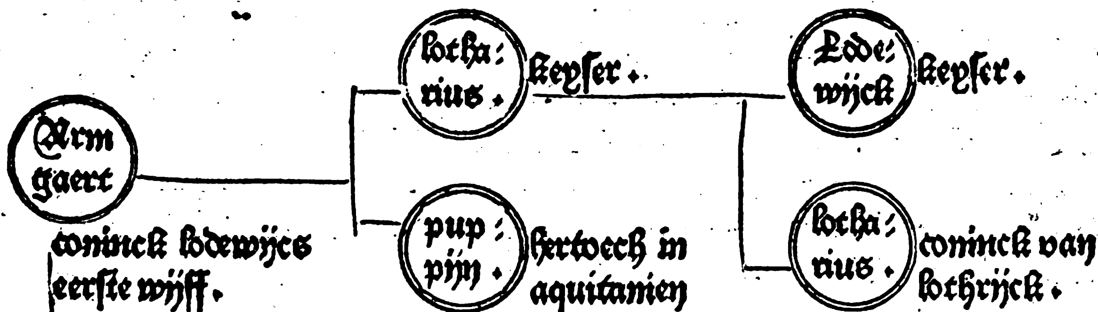

forestiere vā vlaenderen.

Lodewijck die goedertieren en oeck lodewijck die eerst also ghenoemt coninck Kaerls eerste soen was keyser van romen ende coninck van vrancrijck xxx iaer lanck Ende hi had een wijff en hiet armgaert daer van hi twee sonen hi Die eerst hiet lotharius en die ander hiet puppijn.

Sinte fredericus die vij biscop van utrecht berispte desen keyser ende coninck lodewijck om dat hi sijn na nicht ghetrouwet had. ende woude dat si van een souden scheyden Ende dit vernam die keyserinne Ende dede den biscop doden tot utrecht inder kercken doe hi misse ghedaen had.

viij^c xv

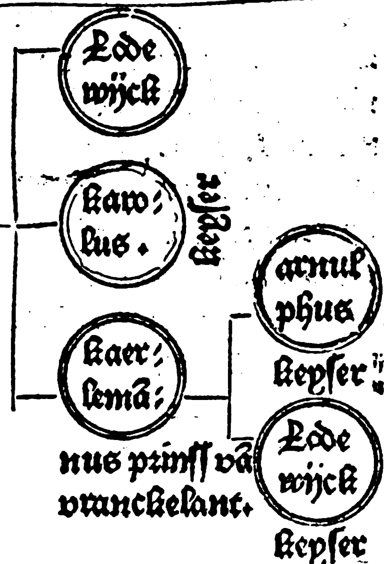
xxx jaer

coninck lodewijcks anderde wijff.

coninck va germanien en va beyeren en van swauen.

Doe die coninck lodewijck coninck kaerls soen sijn eerste wijff ghestoruen was die armgaert hiet. nam hi een ander wijff hiet judith en was des hertoghen dochter van beyeren en was oeck sijn na nicht Ende daer van hi oeck twee sonen hi Die eerst hiet kaerl die caluwe en wort coninck van vrancrijck na sijn vaders doot en staet hier in die lini der coninghen van vrancrijck. en die and soen hiet lodewijck.

kaerl de caluwe was eerst coninc van garscongen Ende na sijn vader was hij coninck van vrancrijck hertoech van brabant en heer van alle dat lant dat neffen der mase leyt Als vlaenderen hollant zeelant Ende van allen neffens der zee En oeck normandien totter gronde toe hier was dese kaerl aen bewesen ende aen ghedeylt Ende sijn broeder coninck lodewijch was coninck van germanien ende prince van beyeren ende van swauen.

Sinte fredericus biscop van utrecht berispte den keyser lodewijch om dat hi sijn na nicht ghetrouwet had Ende woude dat si van een souden scheyden Ende dit vernam die keyserinne ende dede desen heylighen biscop hier om ümoerden tot utrecht inder kercken daer hi rechteuoert misse ghedaen had.

Ende als dit die paeus gregorius die vierde vernam ende alle die biscoppen vā duutsche en walsche landē so verbondē si hem mittē paeus tegen den keyser om dit te corrigieren Ende die paeus quam neder in vrancrijck Ende verseynde den keyser lodewijck in switsen in een cloester daer hi leefde sijn leuen lanck ende penitencie dede Ende judith die keyserinne wert oec in een cloester besloten ende een ghewijlde nonne gemaect Ende lotharius sijn outste soen wert keyser gemaect ende geset inden stoel der moghentheit Ende dese keyser lotharius liet twee sonen after die eē hiet lodowicus ende wert keyser na sijn vader lotharius Ende die ander hiet lotharius ende was coninck van lotrijck. Als keyser lodewijck doot was so quam coninck kaerl de caluwe van vrancrijck ende was keyser min dan twee jaer En na keyser kaerl de caluwe so wert keyser een die kaerl hiet en was coninc lodewijchs soen van germanien daer na wert keyser een die Arnulphus hiet ende was kaerlemanss soen coninck van vrancken lant En daer was coninck lodewijch van germanien ouder vader off ende dit was die leste keyser van grote kaerls geslacht En na hem wert een Roemsche coninck ende hiet lodewijch en was keyser arnulphus soen mer hi en was ghen ghewel dich keyser wanter ander waren diet hem ontdeden ende ontweldichde Ende als hi die keyserlike croen ontfaen soude so wert hij onderweghen van sinen vyanden ghevanghen in lombaerdyen ende daer starff hij Ende die keyserlike croē quam inder almaenscher handen ende wert den franschen bloede ontdwonghen Ende lodewijch sterf int jaer ons heren ix^c ende tien.

Anno dm

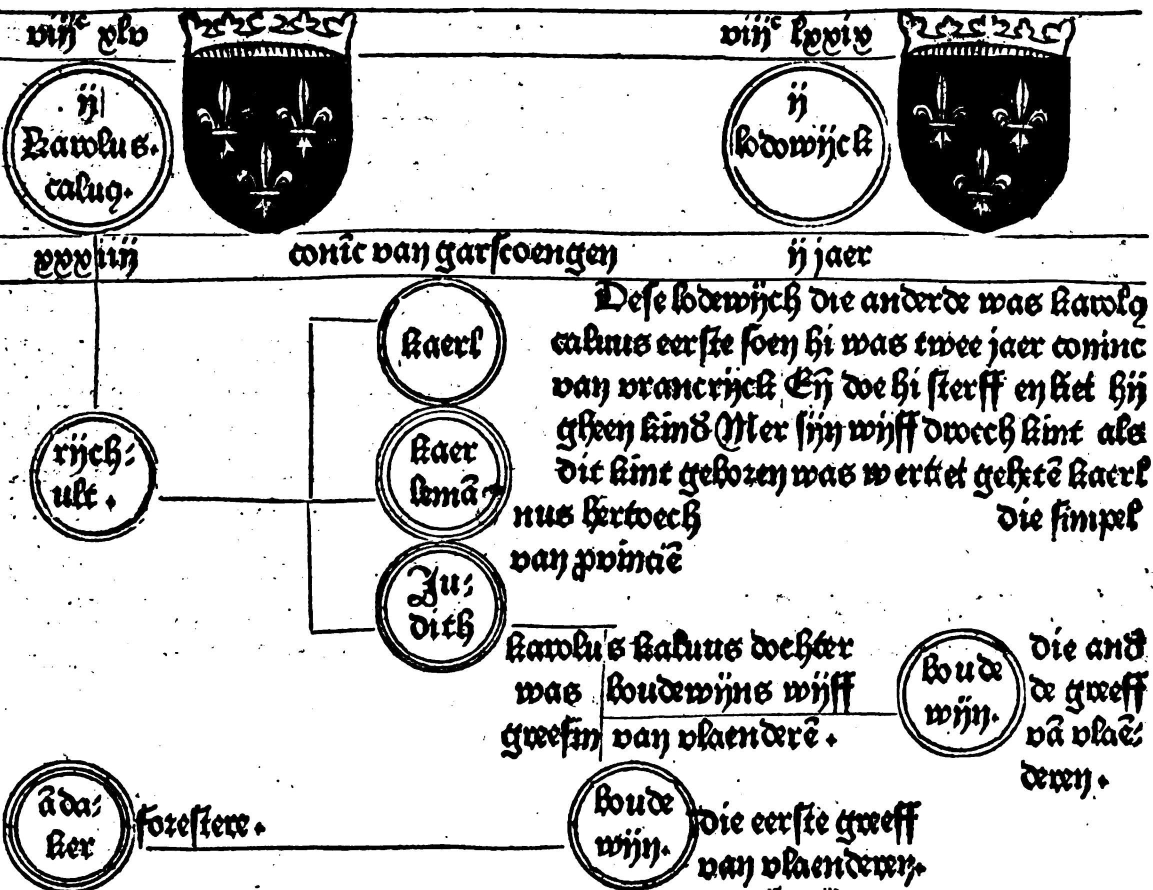
coningen vā vrancrijck

Regnierden

Karolus caluus dat is kaerl die caluwe keyser lodewijch oude soen was coninck van vrancrijck xxxiiij jaer Hij had een wijff hiet rijchhult daer wan hi drie sonen bi Die eerste soen hiet lodewijch eñ was coninck na den vader die ander soen hiet kaerl ende was coninck in garscoengen die derde soen hiet kaerleman ende was hertoech van provincien.

Dese coninck kaerl die caluwe had veel groter landen daer hi heer off was Ende hi wert noch na keyser na lodewijch sijn broeders soen Ende hi stichtede veel cloesteren ende kercken in ytalien ende in vrancrijck ende hi maecte dat respons Cives apostolorum etc̃ Ende hi had opghenomen een stadt te make also groot als constantinopel was ende die woude hi hebben doen hieten na hem karopulum.

Dese coninck kaerl sterff ouer berch int jaer viijc lxxix Ende hi was een jaer ende neghen maenden keyser eer dat hi sterff.

Dese lodewijch die anderde was karolus caluus eerste soen hi was twee jaer coninc van vrancrijck Eñ doe hi sterff en liet hij gheen kind Mer sijn wijff droech kint als dit kint geboren was wert et geheitẽ kaerl die simpel

Dese voerghenoemde kaerl de caluwe eer hi keyser wert dat was int jaer viij^c^ lxiij doe maecte hi van vlaenderen een greefscap ende gaf enen ridder die boudewijn deserijn hiet en was eerst bossche wachter die die straten veylighede inden bossche va des coninckx weghen Ende dese boudewijn ontscaecte dese coninck kaerls dochter die judith hiet daer die coninck seer toernich om was mer het wert ghedingt en die coninck maecte hem greue van vlaenderen int jaer viij^c^ en lxij Ende des jaers daer na eer dese coninck kaerl keyser wert so gaff hi om beden wil haghens des edelen graefs enē edelen prince die dirck hiet en was des edelen prince walgerus broeder die gaf hit lant van oestvrancrijck en noemdet hollant ende maecte daer off een greefscap en maecte dese dirck greue van hollant En coninc lodewijck coninc van germanien Dese coninck kaerls broeder die gaff desen greue dirck dat lant van wasda dat nv vrieslant hiet int jaer viij^c^ lxviij.

Anno dm̄ viij^c^ lxxxi

coningen vā vrancrijck — Kaerl die simpel of die groue die iij alsō genoemt was coninc van vrancrijck xxvij jaer. mer in sijn jonchept regnierden sijn

Regnierden — oemen voer hem x jaer En vdo xxvij jaer vā angiers die besat dat meeste deel vā der croen als een coninck ix jaer lanck inden tijden dat sijn oemen regnierden Aldus en regnierde hi seluer niet dan xvij jaer Ende als dese coninck vdo doot was doe quam robbrecht greue van parijs coninc vden broeder en woude die croen besitten Mer coninck kaerl versloech desen robbrecht greue van parijs in een strijt bi sysson.

Kaerls dochter was die eerste greuinne vā normandien des eerste greue roelant off robbertes wijff ende wan een soen ghehetē wilhelmus die anderde greef vā normandyen.

Item bi desen coninck kaerls tijden so worden die normās gedoept die vrancrijck en veel landen langhe seer ghequelt hadden Ende daer quamen die eerste hertoghen van normandyen off.

Die eerste greef vā normandyen.

off Robbert.

Die anderde greef vā normandyen.

Dese coninck kaerl die simpel of die grove had twee wiue ognie des conincks edelberts dochter van enghelant daer wan hi enen soen hi hiet lodewijck ende die wert namaels coninck van vranckrijck Ende een dochter hiet gilla ende had den eersten hertoch van normandyen Dese coninc kaerl wert verraden en verradelic gheuanghen van enen die egbrecht hiet greue van vermandoys en had greue robrecht suster van parijs die verslaghen wert bi syson Ende hi hielt desen coninck gheuanghen dat hi van ellendighen hongher starf Ende die coninghinne mit lodewijck den jonghen kijnde ruumden in enghelant Ende dese greue egbert van vermandoys en die greue van serters elck woude coninck wesen Mer die franssoyse en wouden ghen van beyden hebben Ende coren rodolphus hertoch rybaerts soen van bourgoengen.

Dese kaerl en lodewijck des kijnts oemen regnierden van des kijnts weghen vijf jaer lanck.

viij^c lxxxi viij^c lxxxvi

Kaerl coninck stauel — Lodewijc conic stauel — Kaerl va germanien. — Vdo. va angiers greeff — robbertus soen. — Rodolphus hertoch van bourgoengen conic stauel.

.v. jaer — .v. jaer — ix jaer mit fortsen — xiij jaer

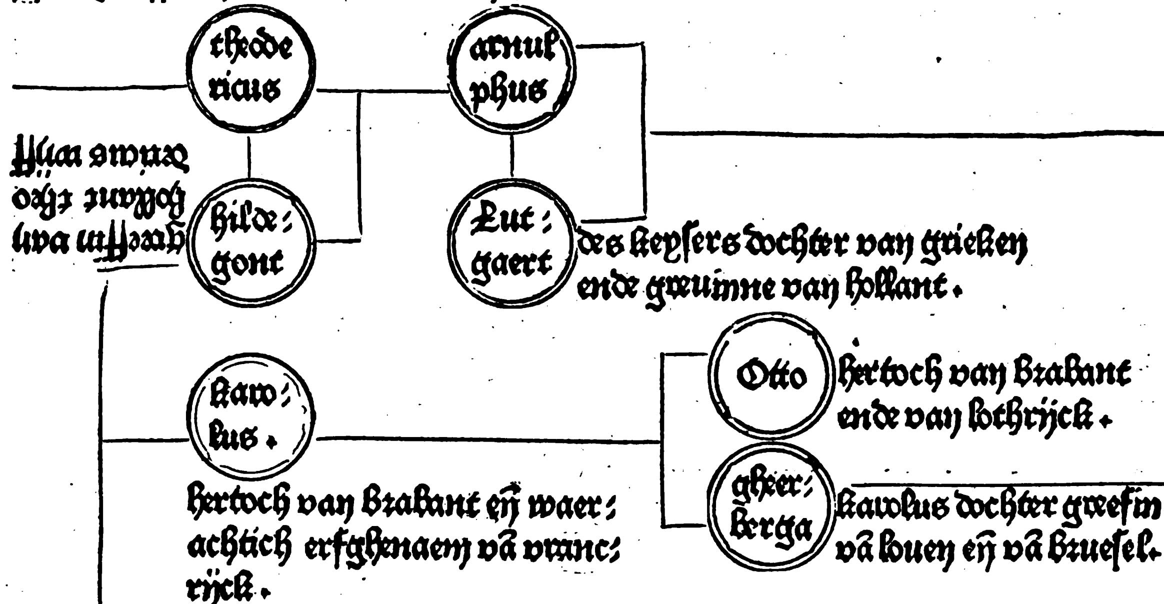
Kaerl van germanien des kijnts out oems soen regnierde van des kijnts weghen oeck vijf jaer lanck.

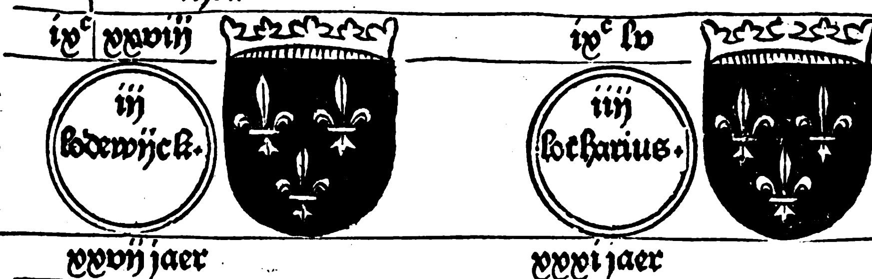
Vdo greue robbertus soen van Angiers wert conic va vranckrijck mit fortsen en regnierde sen ix jaer lanck bi des kijnts tyden.

Rodolphus hertoech va bourgoengen was coninck van vranckrijck xiij jaer en oeck coninck van ytalien. en dit was bi des jonghen conic lodewijcs tiden kaerl die simpel soen.

Greue robbert van angiers had twee sonen die een hiet vdo ende besat die croen van — Robbertq — greue van angiers.

vranckrijck ix jaer mit fortsen. Die ander soen hiet robbert en wert greue van parijs Dese had een soen hiet hugho die groot ende was greue van parijs die had te wijf heylwijck keyser otten suster Ende daer wan hi bi hugho capet greue van parijs die na coninck van vranckrijck wert mit fortsen.

Lodewijck die derde also geheten kaerl die simpels soen was coninck van vranckrijck xxvij jaer En hi had twee sonen Die eerst hiet lothari us en was coninck na den vad Die ander soen hiet kaerl ende wert her toch van brabant en van lothrijck. ende een dochter hiet hildegont ende had te man dirck die ander greef van hollant.

Lotharius coninck lodewijcs soen was coninck van vranckrijck xxxi jaer. hi had een soen hiet lodewijc en was coninc naden vader. lotharig maecte hugho die groot sijn moeyen man coninc stauel van vranckrijck en hugho capet sijn soen wert coninc stauel na sinen vader.

Robbertg greue van parijs

Hugo. de groot greue van parijs.

Die iiij greue van hollant.

Die .v. greue van hollant.

dirck

dirck

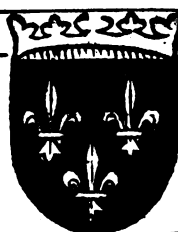
dirck heer van bredewode.

syfri: dus.

Sy: mon. heer van teylinghen.

Syfridus borchgraeff ende heer van bredewode ende van teylinghen.

heyn: rick. greue van louen ende van bruesel

ix^c lxxxvi

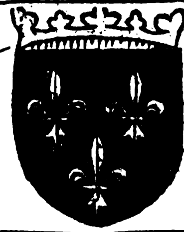
v lodowijck

ij jaer

ix^c lxxxviij

Hugho. Capet.

ix jaer

heyn: rick.

Otto.

Rob: bert. hertoch van normandien

wilhel mus. coninc van enghelant

heyn: rick. coninck van en: ghelant.

comin ginne van enghelant

lucia. greef: inne van bolonge

Ceci: lia ab disse

Rit: saert.

wilhel: mus. die vi hertoch van normandyen ende coninck van enghelant.

Lodewijck die vierde also ghenoemt coninck lotharius soen was coninck van vranckrijck twee jaer en̄ hi en liet gheen kinder after En̄ hi was die leste coninck van vranckrijck van puppijns en̄ van kaerls ghslachte want die crone was seer ghesleapt van ontsich want die gheslachten van vranckrijck veel onlden teghen een hadden Ende oeck twee of drie coninghen after een gheen luden van grote bedrijff en waren so dat si gheen ontsich en hadden als hoer voer vaders Ende dat keyser-rijck was oeck vter franscher handen Also ist nv die andde reyse dat die edel crone van vranckrijck of ghheset is dat rechte bloet en̄ erfnaem vanden croen Ende een an der inder cronen ghecomen mit machten Ende hebben die rechte coninck ter syden ofghheset en̄ sijn seluer coninghen ghworden Te weten eerst Puppijn sette dat rechte bloet van troyen off die iij^c ende lxix jaer coninghen gheweest hadden vander croen van vranckrijck en̄ die vranckrijck eerst begrepen hebben Te weten nv ten ander-den mael coemter een en̄ hiet hugho capet of hugho die groue en̄ was een greue vā parijs die heeft dat edel bloet van puppijn en̄ van kaerls gheslacht ofghheset die die croen van vranckrijck beseten hadden ij^c en̄ xxxvij jaer Ende si besaten dat keyser-rijck hondert jaer ende een jaer Ende die croen soude mit recht ghecomen hebben op kaerl den hertoch van lothrijck ende van brabant die dese coninck lodewijcks oem was en̄ coninck lotharius broeder Ende had hertoch kaerl gheen kinder ghehadt so had greef aernout van hollant die naest totter croen gheweest want sijn moeder was coninck lotharius en̄ hertoch kaerls suster.

Anno dm̄

coningen vā vrancrijck

Regnierden

Hugho capet of hugho die groot greue van parijs Dese wert coninc van vranc rijck mit machten en̄ mit fortsen Hi was van sassen ghheboren En̄ sijn moed was die ander keyser otten suster Dese hugho was seer groot ende starck ghemaecht in vranckrijck Ende hi had twee broeds die een hiet otto en̄ die ander hiet heynrick Ende hi had twee wiuen Die eerst hiet hawys Ende die ander hiet etilda Ende hi had een soen hiet robbrecht die na hem coninck wert Ende hugho was ix jaer co-ninck van vranckrijck.

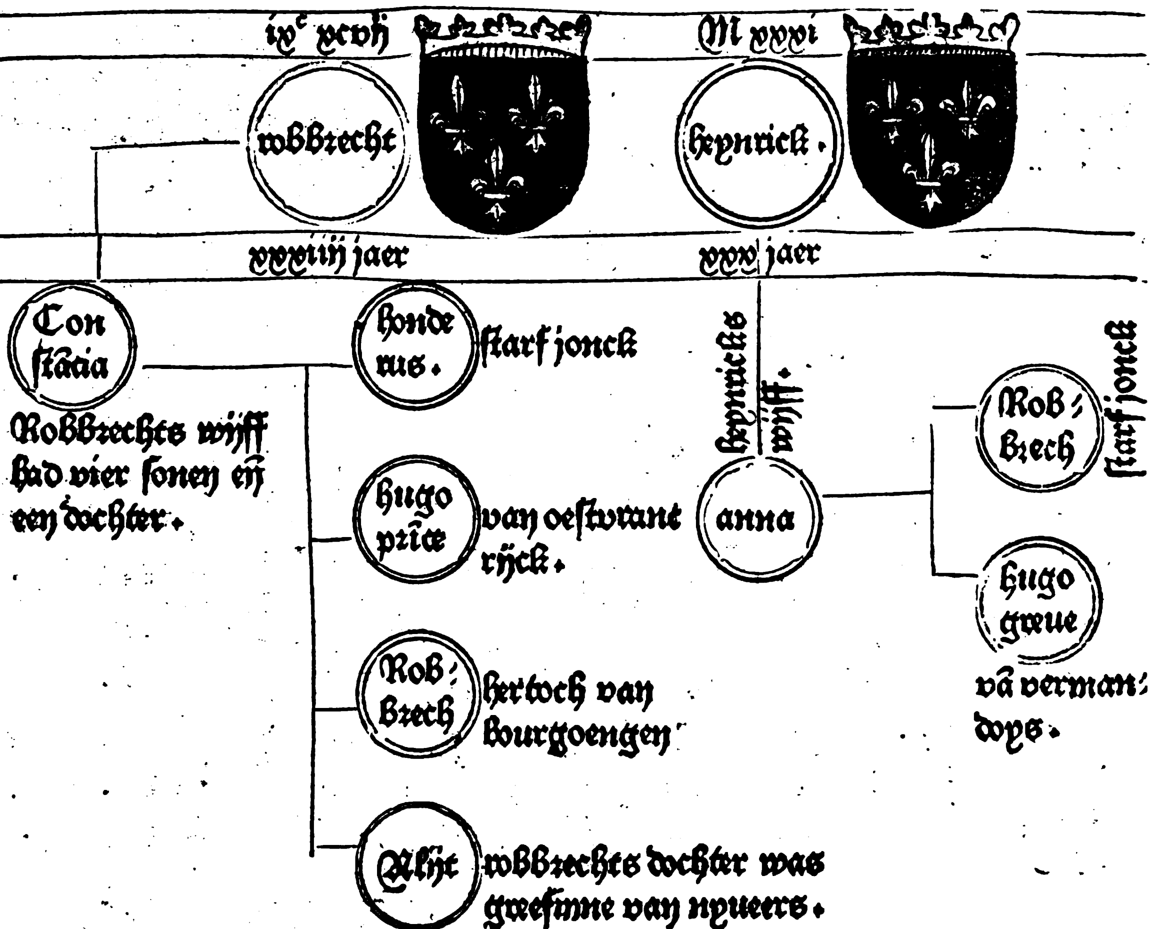
Robbrecht coninck hughen soen was coninck vā vrancrijck xxxiiij jaer Hi had een wijf en hiet constancia Ende hi had bi hoer vier sonen die eerste soen hiet heynrick en was coninc naden vader Die ander soen hiet honderus ende starf jonck Die derde soen hiet hugho en was prince in oestvrancrijck Die vierde soen hiet robbrecht en was hertoch van bourgoengen Ende hi had een dochter die hiet alijt en was grevinne van nyveers.

Heynrick coninck robbrecht soen was coninck van vrancrijck xxx jaer En hi had een wijf hiet anna en hi had drie sonen.

Die eerste soen hiet philips en was coninck naden vader.

Die ander soen hiet robbrecht en starf jonck.

Die derde soen hiet hugho en was greve van vermandoys.

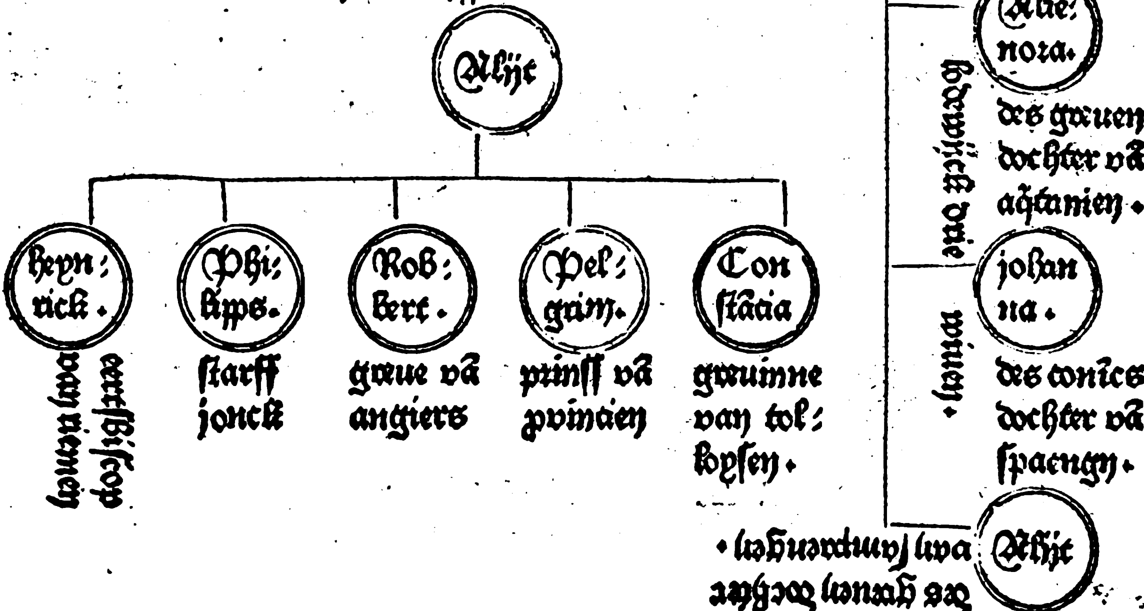
Philips coninc heynrics soen was coninck van vranckrijck xlix jaer Ende hi had een wijff hiet berthe ende was des grauen dochter van hollant Eñ hi had een soen hiet lodewijck die nae hem coninck wert Ende hi had een dochter eñ hiet constancia.

Lodewijc coninc philips soen was conic vā vranc rijck xxviij jaer Hi had een wijf hiet alijt eñ had vijf sonen Die eerste hiet lodewijck eñ was coninc na den vader. die ander hiet heynric eñ was eerst biscop vā riemen. die iij hiet philips. die iiij robbert. die .v. pelgrim Eñ die dochter hiet constancia grauinne vā tollosen

Lodewijck coninc lodewijcs soen die men hiet die sieck was coninc vā vranckrijck xliij jaer Hi had iij wiuen. die eerst hiet alienora eñ was des greuen dochter van Aquitanien daer hi philippus bi had die na hem coninc wert Dat ander wijf hiet johanna Eñ dat derde wijf hiet alijt.

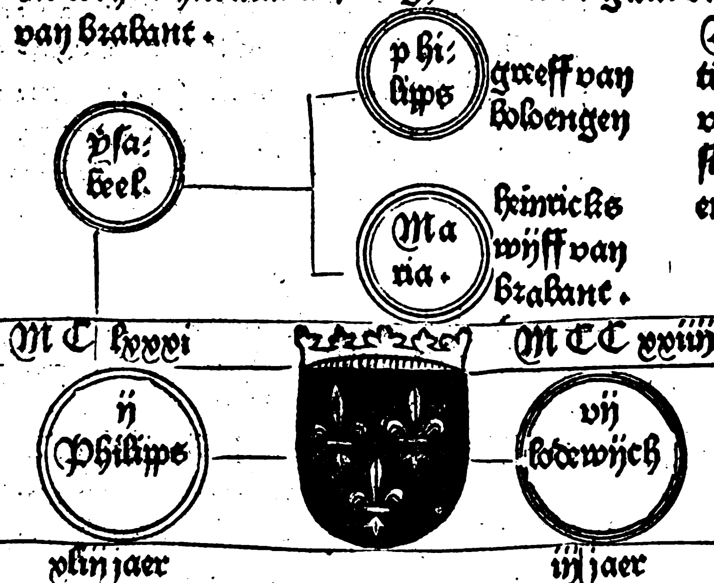

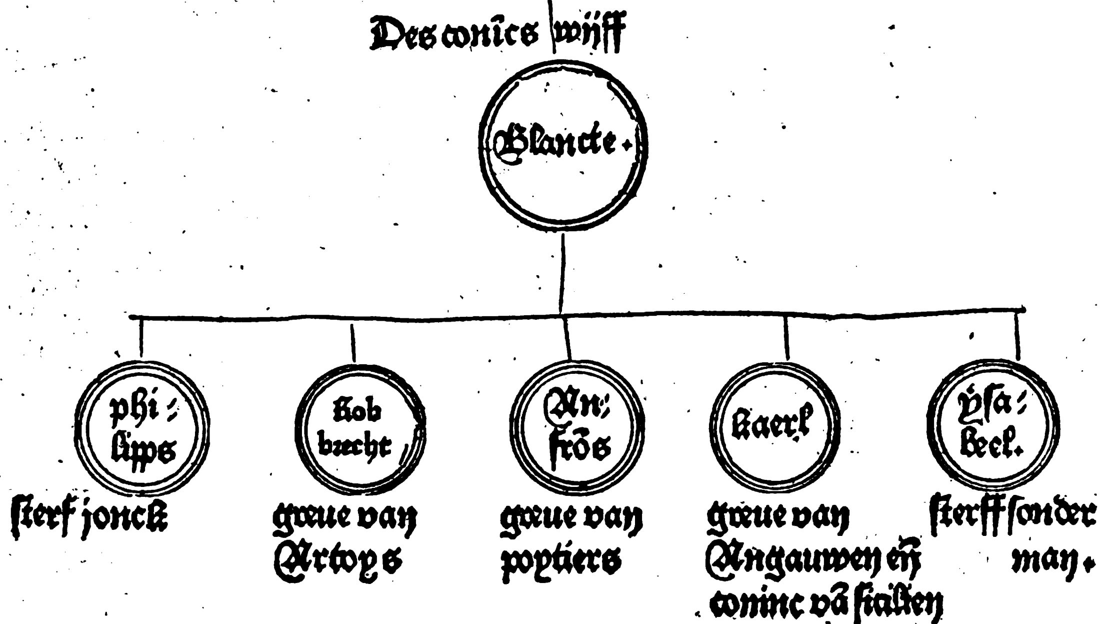

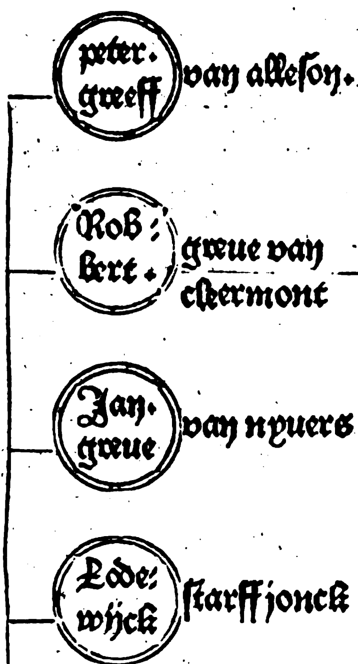
Philipps lodewijchs soen was coninck van vrancrijck xliij jaer Eñ had een wijff hiet ysabeel van haynant Ende hi had twee sonen ende een dochter die eerste soen hiet lodewijch ende was coninc na den vader Die andde soen hiet philipps eñ was greef van bolbengen Ende die dochter hiet maria hertoghine van brabant .

Lodewijch coninck philipps soen sinte lodewicus vader was coninc van vrancrijck iij jaer Hi had een wijff en hiet blancke daer hi bi had vijf sonen eñ een dochter die eerste soen was sinte lodewijch ende was coninck na den vader .

Die anderde soen hiet philipps ende sterff jonck Die derde soen hiet Robbrecht ende was greue van Artoys Die vierde soen hiet Anfrons eñ was greue vā poytiers Die v soen hiet kaerl greue van Angauwen eñ coninc van sicilien . die dochter hiet ysabeel ende sterff sonder man .

hertoch va bourbon.

Vanden hertoghen van bourboen
Robbert greue van clermont voerscreuen die wan twee sonen Die eerste hiet lodewijck ende wert hertoch van bourboen Die ander hiet jacob greue van charloys.

Item lodewijck hertoch va bourboen wan voert twee sonen Die eerste hiet pyes ende wert hertoch van bourboen naden vader Die and' hiet johan greue van lamarsche.

Anno dm M ij^c xxvij

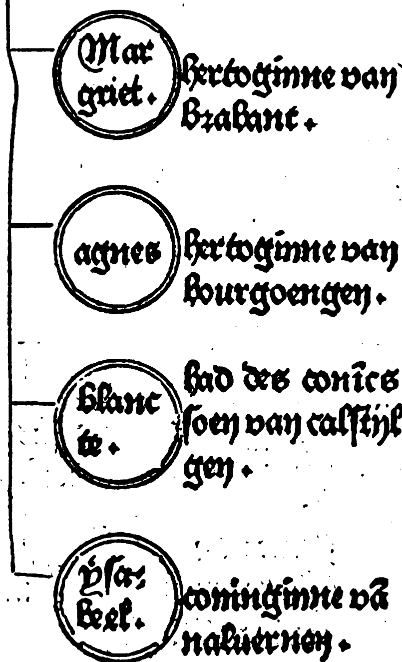
coningen va vranckrijck

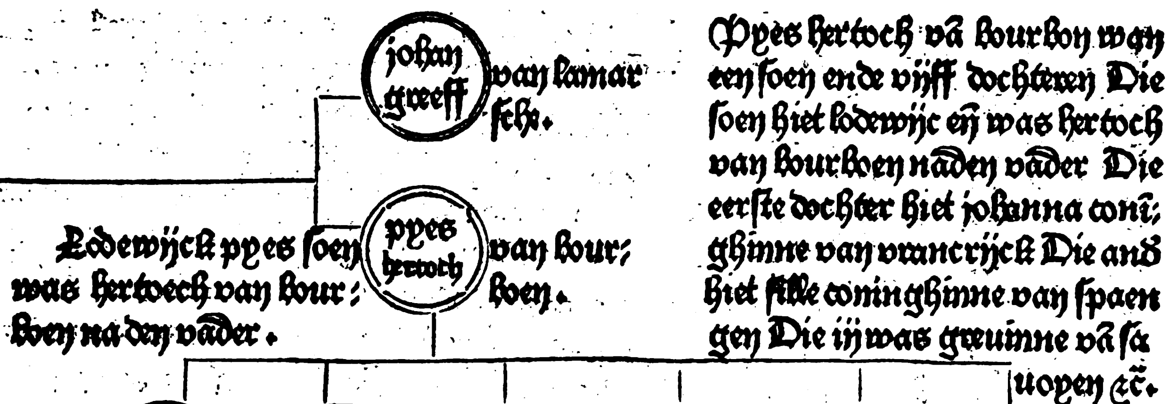

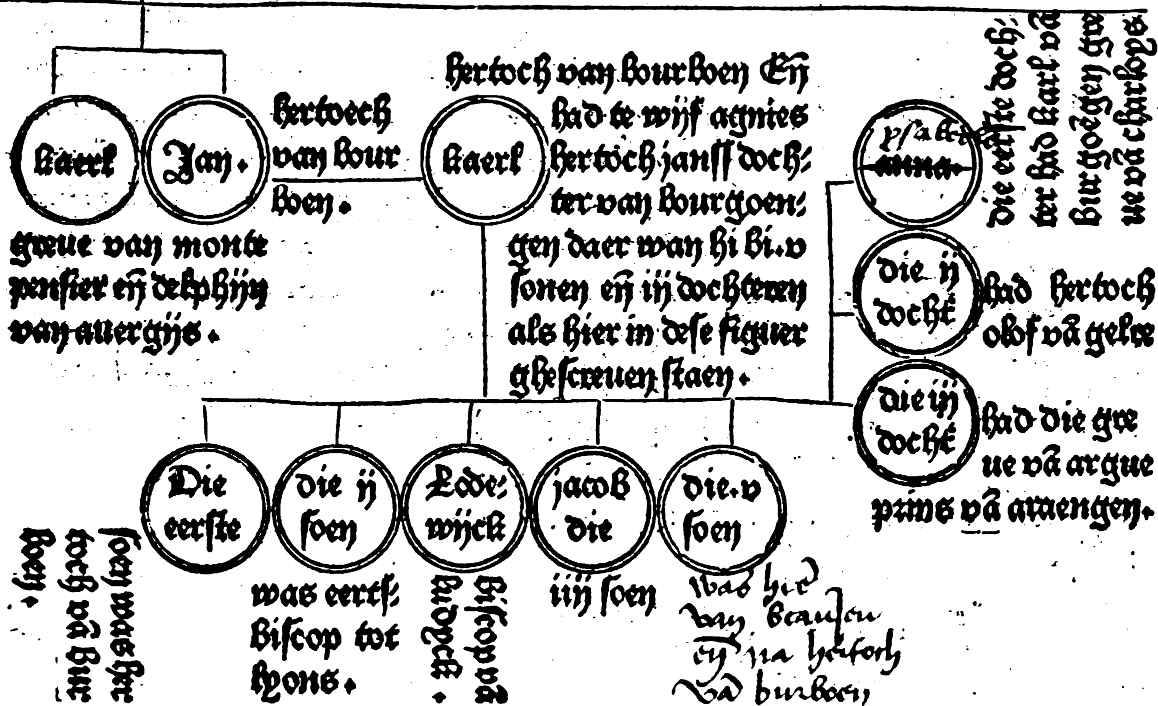
Regnierden xliiij jaer

Sinte lodewicus was coninck van vranckrijck xl.iiij jaer Ende hi had een wijff hiet margareta Ende daer had hi bi vijff sonen en vier dochteren Die eerste soen hiet philips en wert coninck van vranckrijck na den vader ende staet in die lini d' coninghen van vranckrijck Die anderde soen hiet lodewijck en starf jonc Die derde soen hiet jan greue va nyuers Die vierde soen hiet robbert greue van clermont Die vijfte soen hiet peter greue van allesoen. Die eerste dochter hiet margriet hertochghinne van brabant Die anderde hiet agnes hertochghinne van bourgoengen Die derde hiet blancte ende had des coninccs soen van calstijlgen Die vierde dochter hiet ysabeel ende was coninghinne van naluernen.

Lodewijck pyes soen hertoech van bourboen wan twee sonen Die een hiet kaerl greue van monte pensier en dalphijn van auergijs Die ander soen hiet jan en wert hertoch van bourboen na den vader Ende jan wan voert een soen die hiet kaerl hertoch van bourboen.

ysabeel was coninck phi lippus eerste wijff des co: nincks doch ter van arra gonien.

kaerl greue van valoys.

Dese kaerl greue vā valoys wan voert twee sonen Die een hiet philips greue van valoys eñ wert noch coninc vā vranc rijck na kaerl die schoen. Die ander soen hiet kaerl greue van alleson Eñ dese kaerl wan voert een soen hiet pe: ter greeff van alleson Ende dese peter wan voert een soen hiet jan ende was hertoch van alleson.

kaerl greue van alleson.

Phi: lips. greue vā valoys eñ wert noch co: ninck van vranc rijc na kaerl die schoen.

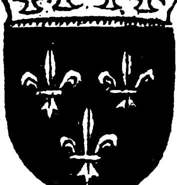
Ysa: beel.

Phi: lips. die schoen.

Dit sijn coninc philips twee wiuen.

Anno dm̄ — M ijc lxxi

Coningen vā vranckrijck — iij Philips

Regnierden — xiiij jaer

Philips sinte lodewijcks soen was coninck van vranckrijck xiiij jaer Hi had twee wiuen dat eerste wijff hiet ysabeel eñ was des conincs dochter vā arragonien daer wan hi bi iij sonen die eerste hiet lodewijck eñ was coninck na den vader Die ander soen hiet philips die schoen eñ wert coninck na jan sijn broeder s soen Die der: de soen hiet kaerl greue vā valoys Doe dit wijf ysabeel doot was nam die coninck een andˀ wijf eñ hiet maria eñ was des hertoghen dochter van brabant daer wan hi enen soen bi ende hiet oeck lodewicus eñ was greue van dorringen Eñ twee dochteren Die eerste hiet maria eñ was hertogin ne van oestenrijck Die ander dochter hiet mar: gareta eñ was coninghinne van enghelant.

Lode: wijck greeff van dorringen.

maria des hertogen dochter van brabāt was coninck phi lips anderde wijff.

maria hertoghinne vā oestrijck

Mar griet. coninghinne van enghelant.

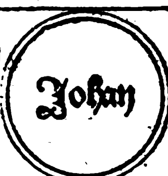
van allesón

van allesón

hertoch van allesón.

Sinte lodewicus coninck van vrancrijck ordinierde eñ settede datter in vranck rijck souden wesen twaleff ghenoten Als een collegium off capittel Ende die souden ouersten met wesen vander cronen van grote saken die die eer ende wel varen vanden lande aengaen Ende dat sijn sess hertoghen eñ sess grauen Ende vanden sess hertoghen sijn drie biscoppen Ende vanden grauen sijn oeck drie biscoppen.

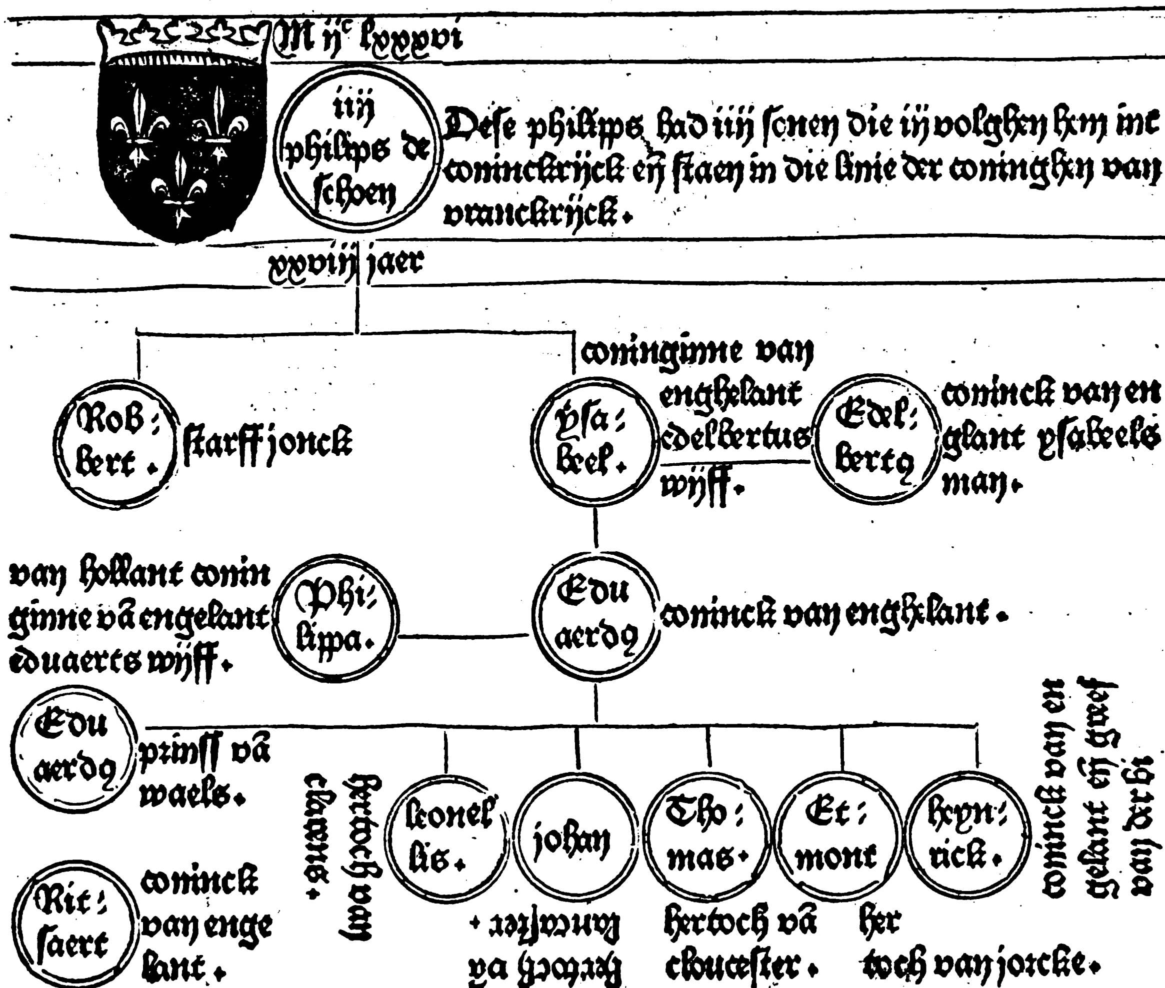
een jaer

ij jaer

Lodewijck coninck philips soen was coninck van vranckrijck een jaer Ende hi had een soen hiet johan eñ die wert coninck na den vader.

Johan coninck lodewijcks soen was coninck van vranckrijck twee jaer Ende starff sonder kinder.

Philips die schoen coninck philips anderde soen was coninc van vrancrijck xxviij jaer Hi had een wijff hiet johanna en̄ was des conincs dochter vā naueer: nen daer van hi iiij sonen bi en̄ een dochter Die eerste soen hiet lodewijck en̄ was coninck na den vader Die ander soen hiet robbert en̄ starff jonck Die iij soen hiet philippus en̄ wert noch hier na coninck Die iiij soen hiet kaerl die schoen en̄ wert noch daer na coninck Die dochter hiet ysabeel en̄ had coninck edelbertus van en: ghelant te man En̄ daer van si bi den jonghen coninck eduaert van enghelant En̄ dit is die dochter daer die enghelsche die croen van vranckrijck hem off vermeten te hebben want coninck kaerl hoer broeder starff sonder kinder Mer coninck lode wijck hoer outste broeder liet een dochter after die coninck philips van naueernen had Ende had die croen op een wijff moghen comen so hadse op die coninginne vā naueernen al ghweest.

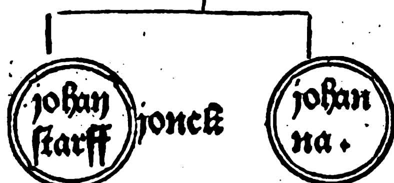

Lodewijck coninck philips eerste soen was coninck van vrancrijck ix maent en hi had een wijff bi sijn vaders tijden en hiet margriet mer hi en had daer gheen kinder bi Daer na had hi noch een wijf bi sijns vaders tijden en hiet clemende des coninclis dochter van vngarien daer had hi een soen bi en hiet johan en starff jonc Ende hi had daer oeck een doch: ter bi hiet johanna en had coninc philips van nauernen Ende om datter niet dan een dochter vaden coninck bleeff so quam die croen op philips des conincs broeder.

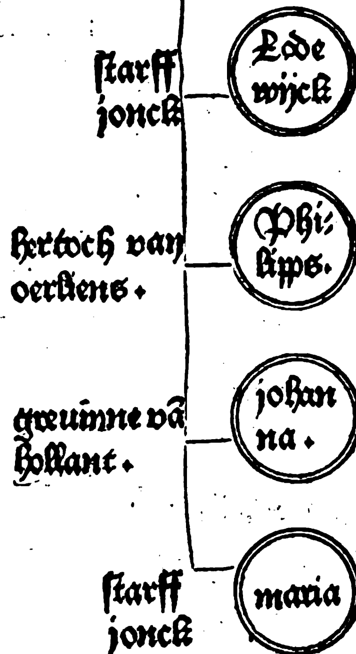
Philips coninc lodewijcs broed was .v. jaer coninc na sijn broed Mer hi en liet gheen kinder dus qua die croen op kaerl die schoen sijn broeder.

Kaerl die schoen coninc lodewijcs en conic philips broeder was vij jaer coninck Hi had drie wiuen en bi gheen en had hi kinder En dat rijck en die croen quam op philips greue van valoys want hi die outste en die naeste was vanden sweert side en van man persoen want dese coninck kaerl en philips van valoys wa ren tweer broeder kinder Mer die coninginne van enghelant was dese coninck kaerls suster mer ten mocht op gheen wijff comen alst voer: screuen is.

Philips van valoys was coninck van vranckrijck xxiij. jaer Hi had twee wiuẽ dat eerste wijf hiet blancte en was des conincs dochter van naueernen dat and wijf hiet johanna va bourgoengen En had iij sonen en ij dochtẽ Die eerste soen hiet jan en was coninc nadẽ vad Die ij soen hiet lodewijc en starf jonc Die iij hiet philips her toch va oerliens Die een dochtẽ hiet johanna en had greef willem va hollant. die ij hiet maria.

Philips. de hertoch hertoch van bourgoengen. grauin vā sauoyen en armeiac. grauin vā vde en hertogine vā bourboen.

Jan starff jonck. anna. joslent. johan greue van vde. johan hertoch vā bourbon.

Jan. hertoech vā berry. conic vā iherusalem en sicilien. hertoch van angouwen.

Lodewijck. Reynier. coninc vā iherusalem en sicilien. kaerl hertoch vā angouwen.

Lodewijck hertoech van angouwen. Lodewijck. prince van artoengen. starff jonck joslent. delphine van vrācrijc. maria.

Anno dm̄ | M | iiic | li

coningen vā vrancrijck Johan

Regnierden viiij jaer

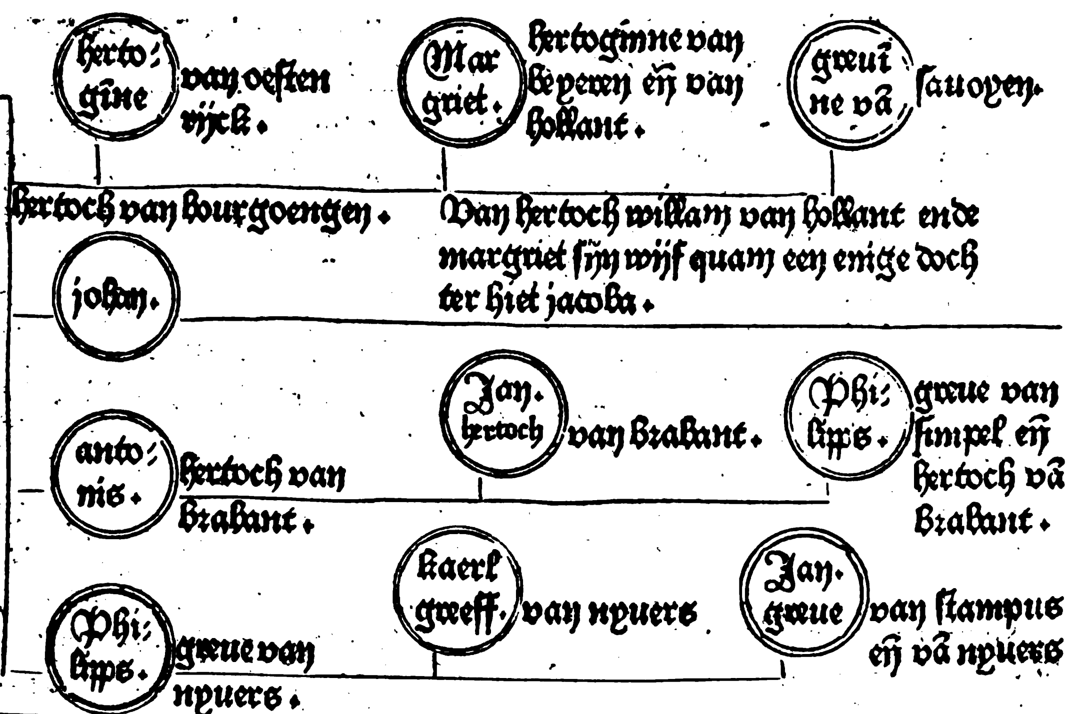
conic vā nauerne kaerl. hertoch van britaengen. johan. graue van ritsmont. Artuer.

Fille conin. ginne vā nauerne. Boen. herto. grauine vā armeiac. hertogine vā allesongie. Ritsaert.

Eduaerd. ginne vā britaengen en coningine vā enghelant. kaerl van baer.

maria hertogine vā baer. hertoech vā baer. Lodewijck van baer cardinael. jan vā baer. Philips van baer. Tybout. van baer

Fille vrou vā nulle.

Johan coninck philips soen was coninck van vranckrijck xiiij jaer Ende hi had een wijff hiet bonome des conincks dochter van bemen daer van hi bi vier sonen en̄ drie dochteren Die eerste soen hiet kaerl en̄ was dalphijn en̄ coninck na den vader Die ander soen hiet lodewijck hertoch vā angouwen Die derde soen hiet jā̄n hertoch van berry Die vierde soen hiet philips de hardy hertoch van bourgoengen Die eerste dochter hiet fille coninginne van nauernen Die ander dochter hiet maria off fille hertoginne van baer Die derde dochter hiet ceck fille vrouwe vā nulle.

Van lodewijck hertoch van angouwen.

Lodewijck hertoch van angouwen coninck janss ander soen die creech twee sonen Die een hiet lodewijck coninck van sicilien en̄ van iherusalem Ende die ander soen was prinss van arraengen Ende dese coninck lodewijck van sicilien die wan voert drie sonen en̄ twee dochteren Die eerste soen hiet lodewijck Die anderde soen hiet reynier coninck van sicilien Die derde soen hiet kaerl hertoch van angouwen Die eerste dochter hiet maria hertoginne van lorreynen en̄ dalphinne van vranckrijck Die ander dochter hiet jolant en̄ starff sonder man.

Van jan hertoch van berry.

Jan hertoch van berry coninck jans derde soen en had gheen sonen voert. mer hi had twee dochteren Die eerste dochter had te man den greue van sauoyen en daer creech si een soen bi en was greue van sauoyen na den vader Ende nae desen man had si den greue van armeiack en daer wan si een soen bi die was greue van armeiack na den vader Die ander dochter van berry had eerst te man den greue van vde ende daer wan si een soen bi die was greue van vde na den vader Daer na nam si den hertoch van bourboen daer wan si een soen bi en wert hertoch van bourboen na den vader.

Van philips de hardy hertoch van bourgoengen.

Philips de hardy hertoch van bourgoengen coninck jans iiii soen van vranc-rijck die had te wijf margriet grauen lodewijcks enighe erf dochter van vlaenderen Ende dese margriet quam an bi bestarfte dat si wert hertochinne van brabant grauinne van vlaenderen van artoys van nyuers van ryters en vrouwe van salines en van mechelen Ende hertoch philips had bi deser margrite drie sonen en iii doch-teren Die eerste soen hiet johan hertoch van bourgoengen en greue van vlaenderen en van artoys en van ryters Die ander soen hiet anthonis hertoch vā brabant vā lothrijck en van limborch Die derde soen hiet philips greue van nyuers Die eerste dochter was hertochinne van oestenrijck Die ander dochter was hertoch willams wijf van beyeren en van hollant Die derde dochter was greuinne vā sauoyen En van hertoch willam van hollant en van sinen wiue quam een enighe dochter ende hiet jacoba.

Anno dm̄ coningen vā vrancrijck Regnierden

Van hertoch johan.

Hertoch johan hertoch philips outste soen die had margriet hertoch aelbrechts dochter van beyeren ende van hollant te wiue daer wan hi enen soen bi die philips hiet Ende ses dochteren Die eerste dochter hiet margriet dalphijninne van vranckrijck en na greuinne van ritsmont Die ander dochter hiet katherina en starf jonc te ghent Die derde dochter hiet maria hertochinne vā cleue Die vierde dochter was greuinne van pontiers Die vijfte dochter hiet anna hertochinne van betuoert Die seste dochter hiet agnies van ghent hertochinne van bourboen.

Van anthonis hertoch van brabant.

Anthonis hertoch van brabant had twee sonen Die een hiet jan ende was her toch van brabant na den vader en̄ had hertoch willams dochter van hollant en̄ hi starff sonder kinder Die ander soen hiet philips greue van simpoel ende was oeck hertoch van brabant na sinen broeder en̄ starf oeck sonder kinder En̄ hertoch phi lips van bourgoengen wert hertoch van brabant.

Van philips greue van nyueers.

Philips greue van nyuers hertoch anthonis broeder die had twee sonen Die eerste soen was greue van nyueers naden vader en̄ starff sonder kinder Ende die ander soen was hertoch van stamphus en̄ na sinen broeder greue van nyuers En̄ dese had een enighe dochter en̄ had hertoch jan van cleue te man.

M iiij^c lxiiij

Kaerl die vijfte coninck jans outste soen was eerst dal phijn en̄ hertoch van normandien En̄ naden vader wert hi coninck van vranckrijck xxx jaer En̄ hi had een wijff hiet johanna des hertoghen dochter vā bourboen daer van hi twee sonen bi Die eerste soen hiet kaerl en̄ was coninc naden vad Die ij soen hiet lodewijck hertoch vā oerliens.

xxx jaer

Coninc kaerls eerste soen volghet den vader in die lini der coninghen van vranc rijck.

coninck kaerls wijff des hertoghen dochter van bourboen.

hertoch van oerliens.

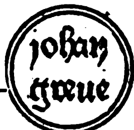
Lodewijck hertoech van oerliens had iij sonen Die eerste hiet kaerl ende was her toch vā oerliens na den vader Die ander soen hiet philips greue van wer tus Ende die derde soen hiet johan greue van gelesiae.

hertoch van oerliens.

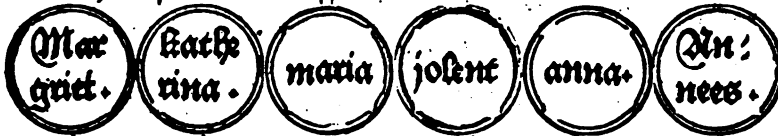

greue van wertus.

van gelesiae.

dalphijn inne van vrãcrijc. · starff jonck · hertogi ne van cleeff. · greuin vã pou tiers. · hertogin ne vã bet uoert. · hertogin ne van bourbon

hertoech van bourgoengen

Hertoch philips hertoch janss soen was hertoch van bourgoengen na den vader ē van brabant van lothrijck van limborch. greue van vlaenderen van henegouwen van hollant van zeelant van artoys van namen van vrieslant van salins ē van mechelen etc. Hi had drie wiuen. dat eerste wijff was des conincks dochter van vranckrijck Dat anderde wijff was des greuen dochter van oe greuinne van nyuers Ende bi dese twee en had hi gheen kinderen Dat derde wijff hiet ysabeel des conincks dochter van portegael ende hoer moeder was hertoch janss dochter van lancaster Ende bi dit wijff ysabeel wan hi drie sonen Die eerste soen hiet anthonis ē starff jonck Die anderde soen hiet joest ende starff oeck jonck Die derde soen hiet kaerl greue van sarloys ē wert hertoch van bourgoengen nader vader.

Anno dñi M iiiᶜ lxxxix

coningen vã vranckrijck

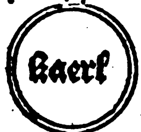

Regnierden xxxij jaer

coninck kaerls wijff.

dalphijn starf jonc · greef vã pou tier ē starff dalphijn. · hertoch van to reynen ē starf dalphijn. · hertoch vã gheen ē starf dalphijn

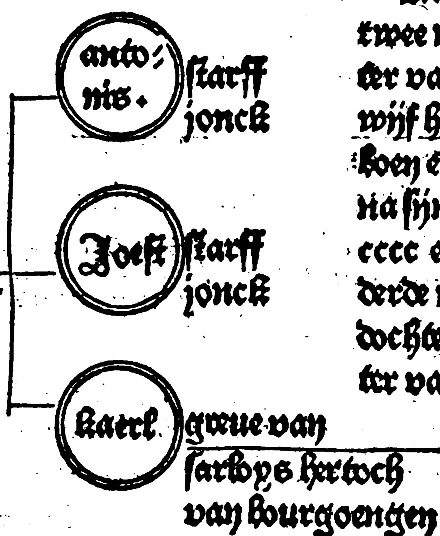

coninginne vã engelant vã ritsaert Ē na hertochinne van oerliens. · hertochinne van britaen gen. · hertogine van bour goengen. · gheestelick · coninghinne vã enghelant

Kaerl greue van sarloys had bi sijn vaders tijden twee wiuen Dat eerste wijf was coninck kaerls doch ter van vrancrijck ende s. starff jonck. Dat anderde wijf hiet ~~anna~~ en was des hertoghen dochter van bour boen en daer wan hi een dochter bi en hiet maria Ende na sijns vaders en sijns anders wijfs doot int jaer M cccc en lxviij opten derden dach in julio so nam hi sijn derde wijff en hiet margariet en was hertoch ritsaerts dochter van jorcke ende was coninck eduaerts sus: ter van enghelant.

Kaerl die seste coninck kaerls soen was coninck van vranckrijck xxxij jaer hi had een wijff en hiet ysabeel des hertoghen dochter van beyeren daer wan hi vijff sonen bi en vijff dochteren Die eerste soen hiet kaerl ende was dalphijn ende starff jonck Die ander soen hiet oeck kaerl greue van pontiers ende starff oeck dalphijn Die derde soen hiet johan hertoch van torreynen en had te wijff vrou jacob hertoech willams dochter van hollant en hi starff oeck dalphijn Die iiij soen hiet lodewijck en was hertoch van gheen en starff dalphijn Die vijfte soen was kaerl ende was dalphijn Ende int jaer M cccc xxi doe starff dese coninck kaerl en had sijn vier so: nen ouer leeft Ende sijn vijfte soen gheheten kaerl wert na hem coninck vā vranck rijck Die eerste dochter hiet ysabeel hertoghinne van oerliens Die ander dochter hiet johanna hertoghinne van britaengen Die derde dochter hiet michiel hertogin: ne van bourgoengen Die vierde dochter hiet maria en wert gheestelick Die vijfte dochter hiet katherina coninghinne van enghelant.

maximil lianus. hertoech van oestenrijck des keysers fredericus soen en had te wiue hertoech kaerls dochter van bourgoengen ende leuen noch en hebben dese kinderen.

maria hertoghinne van oestenrijck van bourgoengen etc.

Anno dm̄ M iiij^c xxi

coningen vā vrancrijck

vij Kaerl.

Regnierden xxxix jaer

Kaerl die. vij. was dalphijn des hertoghen van toreynen broeder Hi was coninck van vrancrijck xxxix jaer Hi had twee sonen en iiij dochteren Die eerste soen hiet lodewijck ende was lange tijt dalphijn en wert coninc na den vader Die ander soen hiet kaerl en was hertoch van berry

kaerl hertoch van berry.

kathe rina. greeffin van sarboys.

johan na. hertoghinne van bourboen.

ysa beel. hertoghinne van sauoyen.

magda lena. princesse van nauernen.

greue van sarloys.

princesse van spaengnen

die starf jonck

M iiij^c lxj

Dese Lodewijck die tienste coninck kaerls soen was coninck van vranck rijck [illegible] jaer Ende had eerst te wiue des coninckx dochter van schottlant die starff sonder kinder Ende na had hi des hertoghen dochter van sauoyen. en starf int jaer an iiij^c lxxxiij

dalphijn starff jonck.

dese wert coninck na zijn vader Anno lxxxiij jaer / en starf int jaer an xcviij [illegible] inden palmb[illegible] voor paesschen / hij hadde te wijue Anna des hertoghen dochter van britanie en daer was hij by

Dit sijn die cronijcken van Enghelant op corste Hoe dat engelant eerst began ende wat heren dat eerst had ende so voert van al den Coninghen.

i In den tijden doe die werelt had ghestaen iijm vic ende lxxxix jaer Ende was inder derde etaet vander werelt vc ende vi. ende was inden tijden dat moyses ouert rode meer ghegaen was so was een coninc in assurien ende hiet diodicias of astachadis die had een wijff die sijn coninghinne was ende si was seer wijs van opsette. ende houeerdich ende fel van sinne ende si hiet albiona Ende si had xxxij susteren die al cloecke schoen vrouwen waren ende die hadden dat meeste deel al grote coninghen ende princen te mannen En dese coninghinne van assurien mit al haer susteren die sloten int heymelic dat si elck haren man soude doden om dat si elck die landen regieren souden Ende als dit wt quam so dede die coninck van assurien mit al den anderen horen mannen dese coninghinne mit alle hoer susteren ende mit sommighe van horen edelen dienres van mannen diemen meynden datter off wisten die dedemen vanghen ende dedese alle samē in een groot scip setten sonder mast of stuer roeder en lietse driuen op die auentuer Ende si quamē aen een groot onbewoent eylant dat namaels britaengen hiet en nv enghelant hiet Ende si bleuen daer woenen ende begrepen dat lant ende waren die eerst die dat eylant bewoenden off coninghen in hadde Ende dese coninghinne dede dat eylant na haer hieten Albion Ende van desen vrouwen ende mannen die si mede int scip hadden daer quam dat wilde volck of dat in dat lant was ende d' wert veel volcs off Ende mē seyt dat die bose gheest mit dese wiue te doen hadde en daer quamen resen ende gygantē off die daer waren eer brutus dat lant begreep ende noemdent britaengen.

Van Enghelant

Daer na inden jaer als die werelt had gestaen iiijm en viijc jaer ende xxxiiij jaer so wert die stadt van troyen lest werff gewonnē vanden grieken en verdestrueert ende dat was inder tijt dat Abdon rechter was ouer dat volck van ysrahel in sijn derde jaer Ende die grieken laghen voer troyen x jaer lanc vi maenden en xij daghen nochtan mosten si troyen mit verraedt winnen.

Ende in desen tijden toghen wt troyen veel groter heren onder die welcke warē mede als Franción des vromen hectoers soen Anchises mit sijn soen Eneas mit sijn soen Ende turchus ende Athenor Ende dese hadden mit hem veel volcs ende quamen mit scepen daer nv vene:

nv venetigen staet ende daer bleeff daer een deel woenen ende vanden anderen togen ende begrepen ende beslaeghen veel landen daer menichter hande volck off quam.

Waer dat brutus quam

Eneas mit een deel volcks die toech ende lande aen ytalie bi dat water dat nv die tyber hiet Daer nv romen staet ende hij street teghens den coninck latinus en teghen den coninck euernus die hi verwan Ende Eneas nam te wiue coninc latinus dochter lauina daer hi enen soen bi wan ende die hiet ascanius. ende noch enen soen die lauina dwech doe eneas sterff ende die hiet siluius posthumus Ende dese siluius posthumus als hi groot wert so creech hi een joffer lieff ende was lauinen sijnre moeder nicht ende daer creech hi een soen bi die wert gheheten brutus Ende dese brutus doe hi xv jaer out was doe reet hi op een tijt jaghen mit sinen vader den coninc siluius posthumus ende hi soude schieten na een wilt ende schoet sijn vader doot.

Hoe brutus uten lande toech

Siluius Eneas sijn broeder haette de hem also seer hier om als dat brutus van scaemten wech uten lande toech daer hi veel auentueren leet Ende hi seylde wt ytalien in grieken daer hi vant een grote schaer van troyenen die welcke die pyrrus achilles soen daer ghevanghen ghebrocht had in voertijden doe troyen ghewonnen was die daer saten in eyghenscap ende in pacht onder enen coninck in grieken die pandrasus hiet Ende als brutus mit desen volck sprac Ende die troyenen hoerde wie dat brutus was ende si sagen dat hi so vroem ende wijs was van rade ende van opsette so droeghen si ouer een dat si alte samen lieuer doot te bliuen hadden in enen strijde dan si langher also in dier eyghenscap bedwongen waren Ende coren brutus tot een heer ende sworen hem alle goet ende ghetrouwe te wesen ende bi hem te leuen ende te steruen also dat hise al dede trecken mit wijff ende kinderen in een woestijn doe screeff hi aen den coninc pandrasus ende badt hem ghenadelick dat hij doch dat edel gheslacht van troyen woude gonnen die lucht ende dat water ende boessche in een hoeck van sinen lande dat si daer mochten woenen sonder eyghenscap off dat hi se liet varen mit vrede wt sijn lant daer si hem gheneren mochten.

Noch van Brutus

Die coninc pandrasus wert toernich datmen hem dit bat en̄ ontboet sijn volck ende toech mit macht tot dier woestijnen wert daer die troginen ghewesen warē Brutus heeft hem wel versien dat die coninc hem niet en mochte ghemoeten doer die bosscagie alsoe dat Brutus mit schalker laghe onversien moetede den coninck pandrasus ende bestreet hem Ende die troginen versloeghen al die grieken die mitten coninck waren ende wreecte hoře ouder bloet Ende Brutus venck den coninck pandrasus ende hi most Brutus sijn dochter gheuen die ignote hiet tot enen wiue ende mit hoer iijc scepe en̄ xxxiiij scepe die hi al vol dede laden mit spijse ende dranc ende vitalie ende mit menicherhande wapenen En̄ daer voer Brutus mit sinen wiue ignote ende mit sinen troysschen scharen ouer die zee ende quam opten .xxxiiij. dach aent lant van affriken daer hem veel zee rouers ghemoete die hem schade dedē mer Brutus mit sijn volck mit groten cloecheit beuocht hijse ende versloechse ende nam al hoer scepen ende daer vonden si alte groten goet in so dat si al rijck worden

Van Brutus

Daer na quamen si aen een eylant dat hiet menricane daer hadden si ghebreck van spijsen ende daer ghinghen si op ende namen al dat si treffē mochten ende verwoesten dat lant.

Van Brutus

Daer nā quamen si in een lant daer vonden si iiij gheslachten van troginē die daer vry saten ende waren daer ontwesen mit den hertoech Athenor en̄ corineus hiet hoer heer die seer blide was dat hi sijn gheslachten daer sach comen so dat hi al sijn volck ende sijn scepe ontboet ende is mit Brutus ghuaren om Auentuer te soeken.

Van Corineus ende van Brutus

Dese Corineus was stout wijs ende starck ende hi was Brutus seer van hertē hout Brutus liet affriken ende spaengen ende quam int lant van Aquitanien en̄ hauende in die lore ende daer vocht hi teghen een heer die goffarijs hiet en̄ verwan sijn volck ende goffarijs vloech in gallen ende claechde ouer die troginen. Ende in dien tijden waren in gallen xij coninghen ende die beloefden goffarijs hulp En̄ Brutus bewesde ende verderfde dat lant van Aquitanien en̄ lade sijn scepe mit groten goeden ende hi quam daer nu toers staet ende daer woude hi goffarijs ontbeyden ende dede daer om grauen

ende vast maken enen goeden vest daer hi veylich mit sijn volck in wijken mocht Ende brutus had enen neve bij hem die hiet turnise en̄ daer na was dese veste ghe: noemt tours Ende goffarijs quam mitten gallen daer brutus ende cormeus ende turnis seer teghen vochten Mer brutus hielt die ouerhant mer hij verloes veel volcks .

Noch van brutus ende Cormeus

Brutus en̄ cormeus worden te rade dat si dat lant weder rumden want d' gal: len was so veel dat hi voersach dat si hem mit alder macht hadden ouer moghen vallen Ende bi rade eenre godynne die dyna hiet so seylde hi aen een groot eylant dat albion hiet dat nv englant hiet Ende dat lant was al bewoent mit groten lu den ende daer waren veel gyganten in en̄ reesen mede .

Hoe brutus opt lant trade

Brutus die trade op dat lant mit al sijn volck ende vacht seer cloeckelick ende hi hiet sijn volck dat si die reesen ende gyganten alle in die been soudē houden ende so verwonnen si se eerst En̄ daer werter veel verslaghen want si sloeghent al doot die si cryghen conde Ende veel toghen daer wt den lande mit scepen en̄ die worden gheheten slauen ende die begrepen hollant eerst Ende sommighe toghen en̄ weken in dat lant dat nv schotlant hiet Ende brutus wan aldus al dat lant albyon ende behieltet en̄ besattet en̄ hi hiet dat lant na hem seluen brutaengen dat nv englant hiet Ende hi deylde dit lant mit Cormeus sinen ghesellē die viel te lote mitten sinē cornnaelgen Ende dit wert gheheten cornuaelgen .

Noch van brutus

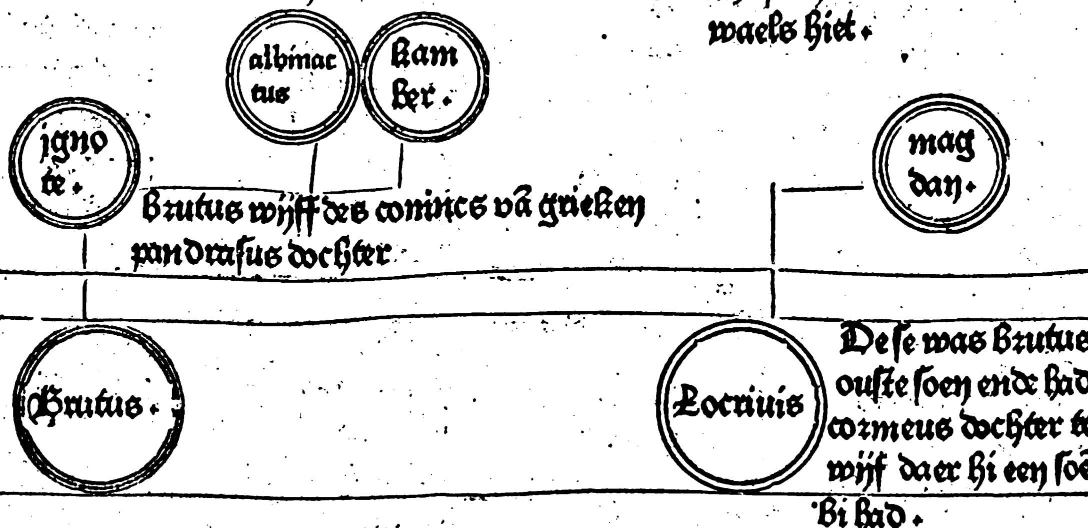
Ende als brutus dit lant aldus becrachticht had doe was hi out xxxv jaer en̄ besat dit mit sinen edelen troginen ende regnierde daer in xx jaer Ende brutus ver sach een stede op die teemse die hem wael beviel ende daer dede hi maken een stade en̄ dede die hieten troyen dat nv lonnen hiet ende dit was inder derde staet en̄ naā gheboert van Abraham viijᶜ ende xcvij jaer Ende was voer ons heren gheboert M jaer C jaer ende xvij jaer .

Brutus wan bi sine wiue ignoten drie sone die ouste hiet locrinus die ander soen hiet albinactus ende die iij soen hiet kamber.

Locrinus besat dat lant na sinen vader mit vreden Ende hi had corineus dochter te wiue daer wan hi enen soen bi ende hiet magdan En die wert eerst hertoech van carnnaelgen.

Albinactus brutus ander soen wert ghedeylt aen een lant dat dede hi na hem hieten albania Ende dat nu scotlat hiet.

Kamber brutus derde soen die viel te deel dat lant ouer die riuier sarbrunen en menich tijt soe hiet dit Camber dat waels hiet.

Die coninc brutus sterf inder derder Etaet vander werlt doe heli rechter was ouer ysrahel ende was int jaer M ende C ende xxxv jaer voer gods geboert ende wert te london begrauen dat doe troyen hiet.

Wanneer london eerst ghesticht wert

Ende dat london eerst ghesticht wert vande coninck brutus dat was lxiiij jaer na dat troye verdestrueert wert En dat was iij^c en xc. jaer eer dat romulus romen stichte.

Dit sijn die Coningen van Brutus tijden voert die gheweest hebben in Britaengen tot dat die enghelsche sassen off vriesen dat lant wonnen ende bestachten ende daer si seluer coninghen ende heren off worden.

Brutus regnierde	xx jaer
Locrinus sijn soen	v jaer
Guenthulk die conighine	xv jaer
Magdan locrinus soen	xxx jaer
Menprijs sijn soen	xviij jaer
Ebrachus sijn soen	lx jaer
Ende dese stichtede ouer die riuier die homber een grote stadt en hiet se na hem Ebranchus dat is jorc : ke en dit was bi dauids tijden	
Brutus greuestel sijn soen	xxx jaer
Seylsil sijn soen	xxij jaer
Ludibras sijn soen	xiij iaer
Dese stichtede Cantelberch ende windescoer	
Bladud sijn soen	xxi iaer
Leyr sijn soen	xl iaer
Dese stichtede lancaster	
Cordella sijn dochter	v iaer
Conodago haer soen	xviij iaer
Reynaldus sijn soen	xxij iaer
Carbodias sijn soen	xv iaer
Ferres sijn soen	xxv iaer
Donalder sijn broeder soen	xxx iaer
Clutijn sijn broeder	xx iaer
Donebant sijn soen	xl iaer
Belin sijn soen	iiij maenden
Cornbatus sijn soen	xxv iaer
Guenthulk	xxxviij iaer
Seylsil sijn soen	xv iaer
Reymor sijn soen	xix iaer
Huwan sijn soen	x iaer
Morwijch sijn soen	ix iaer
Grandobodias	xi iaer

Hertogallus	viij jaer
Hesiduer	xxxij jaer
Hugamꝰ sijn broeder	vij jaer
Petiduer sijn broeder	
Hesiduer	xiiij jaer
Garbodias	xij jaer
Margauwe	ij jaer
Eyghuans	xviij jaer
ydebalanus	viij jaer
Rohugo	xi jaer
Nogen	xiij jaer
Rathille	xv jaer
Porex	ij iaer
Ceruix	xvij iaer
Copk	xij iaer
Fulgenus	xiiij iaer
Eldacke	xx jaer
Mandragias	xviij iaer
Vrias	v iaer
Alderbelod	i iaer
Elsud	ij iaer
Ewalganus	xv iaer
Elaten	xij iaer
Gurgund	viij iaer
Meryam	iij iaer
Mermodius	ij iaer
Sesil	vij iaer
Vlech	x iaer
Rephalech	xij iaer
Etabrech	xi iaer
Quiron	iiij iaer
Archmalus	viij iaer
Etaldus	xxx iaer
Rodingundus	xxxij iaer

harthogallꝰ viij iaer hesiduer v iaer hertyrꝰ v iaer hampair vij iaer

Carporus vij iaer
Hunguthille xxiij iaer
Hely vij maenden
Lundt sijn soen l. iaer Dese dede die stadt twyen bemueren mit hoghen tornen ende wondelen ende gaf hoer borger scap ende recht ende preuilegien ẽn dede die stadt hieten lonstat off kaerlundt ende dit was lxxxiij iaer voer ons heren gheboert.
Cassibelranus xvij iaer Bij sijnre tijt soe quam julius cesar ende be= crachte britaengen Ende hi dede in britaengen maken enen toern die noch buten romen opter zee staet ende daer bleef hi die wijnter ouer.
Androgius lundts soen xviij iaer
Rimbelianus sijn soen xxij iaer Bi sijnre tijt wert onse lieue heer gheboren.
Gwiderus sijn soen xx iaer
Armagerus sijn broeds soen xxviij iaer
Claudius die keyser xi iaer hi dede maken in britaengen een stadt ende dedse na hem hieten claudecester ende hiet nv cloucester.
Vestiuer claudius soen xl iaer ende was bi vespasianus tijden
Coel sijn soen lxi iaer
Lucius sijn soen xxxij iaer Ende dese coninc lucius wert bekeert ten heylighen kersten ghelone ende liet hem dopen ende alle dat lant van britaengẽ wert kersten Ende alle die afgoden biscoppen worden verdreuen ende daer worden kers= ten biscoppen ghe set ende twee eertbiscoppen als te londen ende te euerwijck Ende doe dese coninck kersten wert dat was bij den paeus Eleutherius tijden alsmen screeff C ende xcviij.

Caransius van romen xvij iaer
Allectus van Romen xiij iaer
Asclepiodatus van Romen x iaer
Coel sinte helenen vader xxiij iaer
Constancius helenen man xv iaer ẽn dese was oeck keyser
Constantinus magnus sinte helenen soen xxxi iaer ẽn was oec mogẽde keyser
Octauius xxv iaer
Conanus meriadock xxxiij iaer
Maximus van Romen ende was vã constantinus magnus gecomen ix iaer Ende hi had coninc octauius dochter van britaengen.

Dyonochus sinte vrselen vader xv iaer Ende hi was eerst hertoch van cornubien.
Gadwan coninc vanden hunen ende fe= resim iiij iaer
Gracianus een korsten keyser van ro= men viij iaer
Constantinus korsten conanus meria= docs broeder x iaer
Constancius sijn soen vij iaer ende was seer goet ẽn wert namaels ẽẽ monick
Vuertigernus xv iaer

Hoe die Neder sassen off vriesen Enghelant wonnen

Engistus ende horses sijn broeder die quamen wt neder sassen ende hieten ingel sche sassen dat nu vriesen hieten ende waren heyden ende brochten groot volck mit hem ende wonnen britaengen int jaer ons heren iiij^c .ende xxxv .ende besaten dat lant omtrent iiij jaer .

Die britoenen die setten hem seer teghen dit heydensche volck . Mer die coninc vuertigernus die wert mit hem eens ende nam des princen Engistus suster te wi ue ende hij gaff desen sassen ofte vriesen een groot deel lants in britaengen daer sij hem neder sloeghen Ende dat noemden si Engistelsche lant .

Voertimerus des conincs vuertigernus soen die namē die bertoenen tot enē coninck ende hi street teghens dit heydensche volck ende hi was twee jaer coninc .

Aurelius Ambrosius Constantins broeder die monic wert die was ij jaer coninck Ende hi street oeck teghen dit volck .

Van vther pendragon

Vther pendragon sijn broeder xvij . jaer dese street teghen dit volck ende ver dreeffe veel vten lande Ende dese vther pendragon die wan coninc Artur den vro men man in ouerspul bi eens hertoghen wijff van Cornuaclgen .

Van Coninc Aertuer

Aertuer wert Conine van britaengen int jaer ons heren iiij hondert en lxviij Ende hi regnierde xxvi jaer dese coninc Aertur had die moeder gods so lieff dat hi se in sijn schilt liet maken Ende riepse altoes aen i sijnre noot En als Aertur co ninc wert so was hi xv iaer out hi was eerbaer ende milt hi creech so grote victo rie dat hi onderdanich maecte menich groot coninck rijc ende lantscappen als gal len spaengen almaengen Ruussche denmercke Sweeden Noerwegen Vrieslant Schotlant Yerlant Ende alle die landen vanden kamperschen gheberchte totter zee toe Ende hi street teghen den romeynen om dat si tribuut van hem hebben wou den .

Coninc Artur die hielt eens dat scoenste costelijeste hoff daer yement off ghe hoert had Ende die hoff hielt hij tot londen inder stadt Ende int hoff stonden voer Aerturs tafel als hi at vier ghecroende coninghen ende dienden voer hem en elck een gulden sweert in die hant hebbende Ende tot dien houe waren ghecomen veel coninghen biscoppen hertoghen grauen abten ende prelaten Ende coninghinnen en veel edelre vrouwen Ende daer was spul van snaerspul van pipen van sanghe

van musiken ende van alrehande melodye dat des ghelijcks van hoff nye ghehoert en was Ende men seyt dat coninc aertur mit sijnen sweerde versloech iiij^c en lxx· man· Ende coninc aertur die is ghereckent een van die neghen die vroemste ende beste ter wapen die inder werlt gheweest hebben·

Ende op een tijt int iaer ons heren iiij^c ende lxxxvi soe was coninc aertur in enen strijde ende daer ontfenck hij een doot wonde Ende hij beual een sijnre suster soen die constantijn hiet dat rijck van britaengen ende hi liet hem voeren in een eylant daer hi meynde te ghenesen mer niement en wist waer hij voert bleeff· Ende constantijn sijn neve bleef coninck van britaengen· ende na coninck aertur so regnierde in britaengen die een naden anderen vijff coninghen van aerturs maghen· Ende doe quamen die engilsche sassen diemen vriesen hiet ende wonnen weder dat lant van britaengen·

Constantinus coninck aerturs neve drie iaer
Edelfus twee iaer
Adelbertus twee iaer
Conanus een iaer
Certicke een iaer dit was die leste coninck vanden bloede van britaengen·

Int iaer ons heren iiij^c ende xciiij bi des keysers zenons tijden soe quam alte groten volck ende hieten die engilsche sassen ende hieten oeck vriesen ende hadden groten hulpe van volcke wt affriken Ende toghen ende wonnen weder britaengē mitten sassen die in britaengen noch ghebleuen waren van den coninc engistus ende van horses Ende si sloeghen die britoenen daer wt ende sloeghense doot ende verdreuense wt den lande Ende die britoenen die ruumden veel dat lant die wech conden comen Ende toghen ouer in dat lant dat doe armerijke hiet Eñ dat nv cleyn britaengen hiet ende bleuen daer woenen·

Ende dese heydensche enghelsche sassen off vriesen die besitten dat lant eñ behieldent ende setten daer coninghen van horen volck ende na horen sin ende hielden die wel bertoenen ten ewighen daghen vander cronen eñ dat lant wert ghehieten inghelant· Ende si coren enen coninc ende hiet guermundus ende was wt affriken ende hi regnierde mit desen heydensche sassen of vriesen dat nv enghelsche hieten xl jaer·

Van coninc Elli

Elli was coninc xxx jaer ende dit was een sasse ofte vriese·

Van coninck Edelbertus

Edelbertus lvi jaer Ende bi desen coninck edelbertus tijden Eñ was int jaer ons heren v^c xcix doe seynde die heylighe paeus eñ leerre sinte gregorius enen heylighen gheesteliken monic die Augustinus hiet ende mit hem twee anderen gheleerden gheestelike mannen die een hiet mellichus ende die ander hiet johannes Ende sinte gregorius beual ende gaff hem macht vanden stoel van romen dat hi trecken soude in enghelant ende prediken ende onderwijsen den heydenschen enghelsche coninghen ende den ghemenen volck vanden lande Ende dese heylighe Augustinus die predicte ende dede groten arbeyt ende bekeerde den coninck edelbertus van enghelant als dat hi hem mit al sijn volck liet dopen ende nam aen dat heylighe kerstē ghelove Ende dese heylighe Augustinus wert biscop in enghelant Ende hi vergaderde veel biscoppen ende gheleerden die dat nuwe bekeerde volck predicte ende vestighen soude inden heylighen kersten ghelove Ende dat eertssche bisdom van londen dat wert gheset tot cantelberghe.

Anno dm̄ Coninghen vā engelant Regnierden

Eduinus iiij iaer
Bercmalus ij iaer
Gadwaderus v iaer
Gadwala viij iaer
Oswaldus mr̄ lx iaer
Oswi xxxi iaer
Alfridus xxv iaer
Osenbricke xliij iaer
Eadmundus mr̄ xxxij iaer
Sinte adelbertus was een wijl tijts coninck Mer na gaff hij dat rijck sinen broeder ouer die Eadmundus hiet eñ hi wert gheestelick Ende bij sijnre tijt quam coninc hugar eñ huwe vanden denen die heyden waren ende becrachtē enghelant.
Elfredus xliiij iaer
Dese veriaechde die denen Eduwaerdus sijn soen xxiij iaer
Ethelstanus sijn soen xxvij iaer
Eadmundus die anderde sijn broeder xij iaer
Eldredus sijn broeder xi iaer

Eduinus sijn broeder viij iaer
Edgarus edmundus soen een heylich confessoer xxxi iaer
Eduaerdus mr̄ sijn soen ix iaer
Edhelredus sijn broeder xlij iaer
Cinito off conont xxvi iaer
Dese was coninck van denen van enghelant ende van noerweghen
Eadmundus v iaer
Haraldus cynitons soen viij iaer
Hardekonont off hardencto sijn broeder v iaer
Eduaerdus edelredus soen een heylich confessoer xxiij iaer
Haraldus iij iaer
Wilhelmus hertoech van normandien bastaert.

Hoe die hertoghen van normandien eerst quamen ende hoe si coninghe van enghelant worden.

In den tijden dat kaerl die men hiet die groue keyser van romen was ende co-
ninck van vranckrijc was inden jaer viijc en lxxxij doe quamen die dene ende die
noermanssmit alte grote volck in gallen ende vernielden al gallen ende hadden vl
iaer lang alle die landen ghequelt ende quamen no in vranckrijck ende in arden-
nen Ende dese keyser kaerl quam mit den lombaerden ende mitten duutsschen ende
vacht teghen dit ouerdadige volck Mer ouermits der menschen sonden so en con
de hi se niet al verwinnen Mer ten lesten gaff god die gracie datmen spraeck hielt
tusschen den keyser kaerl ende desen wreden volck der denen ende noerweghers en
si souden haer vechtens aff staen ende souden kersten werden ende hem laten dopen
Ende keyser kaerl die gaf rolle dē noerman sijn dochter te wiue ende gaff hem dat
lant van neustrom daer mede ende maecte hem hertoech Ende dat lant hiet voert
normandien Ende als dese rolle ghedoept wert so wert hi ghenoemt robbrecht En
dit was die eerste hertoech van normandien.

Van willam hertoech van Normandien

Die anderde hertoech van normandien die hiet willem ende was hertoech rob-
brechts soen.

Van Ritsaert

Die derde hertoech van normandien die hiet Ritsaert ende was hertoech wil-
lams soen Ende had twee wiue des conincs dochter van Enghelant sinte edgarq

Die vierde hertoech van normandien die hiet oeck rytsaert ende was hertoch
rytsaerts soen hi regnierde xxviij iaer

Die vijfte hertoech van normandien die hiet robbrecht ende was hertoech ri-
saerts broeder Ende dese robbrecht wan poelgen calabrien ende sicilien Ende hi
street teghens den keyser Alexius van constantinopel die hi verwan En dese her-
toech robbrecht en had gheen edel kijnder Mer hi had enen bastaert soen ende hiet
willem En die gaff hi dat hertichdom van normandien te hebben na sijnre doot.

Die seste hertoech van normandie die hiet willam ende was hertoch robbrechs
bastaert soen Ende hi had twee wiue graue boudijns dochter van vlaenderen van
rijssel daer wan hi vier sonen bij ende drie dochteren dese willem was hertoech vā
normandien xxx jaer lanck.:.

Hoe hertoch willam coninc van enghelant wert

In desen hertoch willems leuen soe gheuielt dat een coninc van enghelant was die Aront hiet ende was noch ionc van iaren. Ende dese coninc soude op een tijt varen speelen int water mit sinen ionghelinghen ēn dienren mit een cleyn menichte van volc alsoe dattet alsoe seer waeyende wert dat hi verstelen wert vanden lande buten hauen ēn buten alle conde ende most engelant begheuen ende lieten die scepe voer waghe ende voer wijnt gaen op die gods ghenade Ende quam aen normandien aent lant

Hertoch willam van normandien die edel bastaert vernam int heymelike dat die coninc van Enghelant daer was in sijn lant ende quam tot hem ende ontfenc hem mit alte grote eerweerdicheyt ende hielter alte grote feest mede ende dede den coninck alte grote eer ende vrientscap Doe was daer een van hertoch willams dochteren die alte schoen was ende hiet mathilda Ende coninck Aront creech dese ioncfrouwe alte hertelike lief Ende want hi wel docht dat hise niet crighen en soude moghen tot sijnre amen so bade hi hertoch willem dat hi hem die dochter gaue te wiue.

Die hertoech willam die was seer verblijt in des conincs versoeck ende inden groten hylick. Ende gaff hem die dochter mit groter eerweerdicheyt Ende die coninck die truwede die ioncfrouwe ende besliepse vlus mede ende bleef daer noch bij den hertoech ende seynde bode in enghelant mit beetscap dat hij in normandien was.

Daer na wert die coninck te rade mit hertoech willam sinen swagher als dat hi in enghelant weder varen woude Ēn weder om comen woude mit sinen princen ende heren Ende halen sijn coninghinne thuus mit groter eeren ende weerdicheyt Ende hertoech willam die dede den coninck scepe mit volck die hem thuus gheleyden

Als die coninck thuus was ghecomen ende sijn heren ende sijn volck verhoerden dat hi een bastaerts sijn dochter ghenomen had tot sijn coninghinne doe waest hem allen onbequaem ende brochten den coninc daer toe dat hi die truwe van sijnre coninghinne weder riep ēn ontboet haer dat hise voer sijn wijf niet houden en woude die coninghinne was seer drouich ende claechde dit hertoech willam horen vader want hi hoer den mā ghegheuen hadde. hertoech willam spraeck ende seyde dochter weest te vreden ghij sult coninghinne van enghelant wesen off het sal my al mijn goet ende mijn lijff costen.

Hoe hertoech willam te romen seynde

Hertoech willam seynde te romen aen den paeus Alexander den anderen alsoe ghenoemt ende claechde ouer den coninck die grote onweerlicheyde die hij bewijsde aen sijn dochter mit selteren tughen hoe alle dinck ghesciet was die paeus gheboet den coninck op den ban dat hi sijn coninghinne by hem hielde ende hielde voer sijn wijff Mer die coninck Aront en hielt hier niet aff.

Hoe hertoech willam in enghelant quam

Ende doe ontboet hertoech willam alle sijn vriende ende sijn maghe ende all die om sinē wille yet doen wouden ende hielt sprake mit hem tot sinte walrijcs op die somme Ende hi creech grote hulp ende bistant van grotē volcke mit scepen ēn voer ouer in enghellant ēn seylde tot hastinghe aent lant Ende hertoech willā spranck opt lant ende al sijn volck mede Ende doe liet hij alle sijn scepen verbranden ende sprack Mijn lieue vriendē elck heb ridderlike moet ic bin nv op die eerde daer ic off god wil gheweldich heer vanden lande wesen sal.

Hoe hertoech willam den coninck van Enghellant ontboet

Hertoech willam seynde boden aen den coninck aront ende dede hem segghen dat hi van drie punten een dede Als dat hi Engelant ter stont rwmde off dat hij sijn wijff bij hem name als hij schuldich was te doen ende bleue int lant sijn leuen lanck Ende dat hertoech willam here vanden lande bleue off dat sij twee man tegē man mitten sweerde becorten sonder yemants hulp ende wie dat wint die sal engelant behouden.

Van coninck Aront

Coninck Aront versmiet die bode van hem mit onweerden Ende en woude daer een woert niet op antwoerden ende en paste daer niet op.

Hoe hertoech willam Enghelant wan

Hertoech willam ende al sijn heren ontfenghen des morghens gods lichaem ēn doe maecte si hem rede te strijden Ende toghen mit vyer herten aen den enghelschen Ende daer wert seer ghestreden ende ghevochten Ende coninc Aront wert gescho ten int hoeft dat hi doot viel vanden peerde opt velt ēn daer wert groot volcx ver slaghen Ende hertoech willam wan voert al tlant in Ende die steden ghinghen in sijn hande ende watter onwillich was die dwanc hi daer toe ende hij wert ghe weldich heer van al den lande Ende hi wert ghecroent coninck van engellant int jaer M ende lxvij ende hi bleeft ēn sijn nacomelinghen van sijn gheslacht tot noch toe.

Willam hertoech vā normandien wert coninc van enghelant int jaer ōs heren M eñ lxvij eñ hi regnierde xiij jaer Hi had eē wijf eñ was greue boudewijns dochter van vlaenderen ende daer wan hi vier sonen bi ende iij dochteren die eerste soen hiet willam ende was coninck na den vader Die anderde soen hiet Robrecht ende was hertoech van normandien Die derde soen hiet heinric eñ was coninc na willam sinen broeder Die vierde soen hiet Ritsaert ende sterff sonder heerscappie. Die eerste dochter hiet mathilda ende had coninc Alwont van enghelant te man die ǒ doot bleeff. die ander dochter was greuinne van belowengen. die derde dochter hiet cecilia ende was een abdisse
dese coninc willam leyt tot Cadonum begrauen.

Wilhelmus die anderde coninc willams soen was coninc van vrancrijck xx jaer eñ hij sterff sonder kijnder Ende hi leyt te wintonien begrauen ende hij was een wreet fel man die niet seer ghepresen en wert.

Anno dñi — M lxvij — M lxxx — M C

Coninghen vā Englant — j Willam. — ij Willam. — j Heinric

Regnierden — xiij jaer — xx jaer — xxxv jaer

Robbrecht — hertoech van normandien

Ritsaert — dese sterf sond heerlicheit

mathilda — coninghinne van enghelant coninc awonts wijff

Lucia. — greuinne van belowengen

Cecilia. — abdisse

Coninc willam had vier sonē Die twee volge hem in die linie der coninghen van vranckrijck

Heinricus die eerste also gheheten was den anderen coninc willam sijn broeder Ende den eersten coninc willams sóen dese was coninc xxxv jaer Eñ hi en liet gheen sone after Mer hij liet een dochter after eñ hiet mathildis ende had keyser heinric te man Mer deer en had sij gheen kijnder bi Ende hij leyt te Radinghen begrauen.

Mathildis die keyserine coninck heinrics dochter was coninneghine vā englant xix jaer Ende na des keysers doot nam si te man galfridus greue van andegauen Ende daer wan si enē soen bi ende hiet heinric eñ wert conīc na den moeder Ende sij leyt begrauen tot fauersham .

Henricus die anderde mathildis der keyserine soen was coninc van englant xxxv jaer Hi had twee sonen die . j . hiet Ritsaert ende wert na den vader coninc die anderde soen hiet johannes ende wert na sinē broeder coninc Onder desen heinricus so wert sinte thomas eertsbiscop vā Cantelenberch ghemartiriziert int jaer ons heren M C eñ lxx dese coninc leyt begrauen bi ebrardus fonte.

M C xxxv | M C liiij | M C lxxxix | M C xcix

saert

xix jaer | xxxv jaer | x jaer | xvij jaer

Rykaerdus off Ritsaert die eerst van dier naem coninck heinricus die ande de sijn eerste soen hi was coninc van Englant x jaer hi sterff sonder ghebort achter te laten Eñ hi leyt begrauen bi ebrardus fonte.

conic johannes ande de soē greue vā cornubien . Eñ roemsche coninc

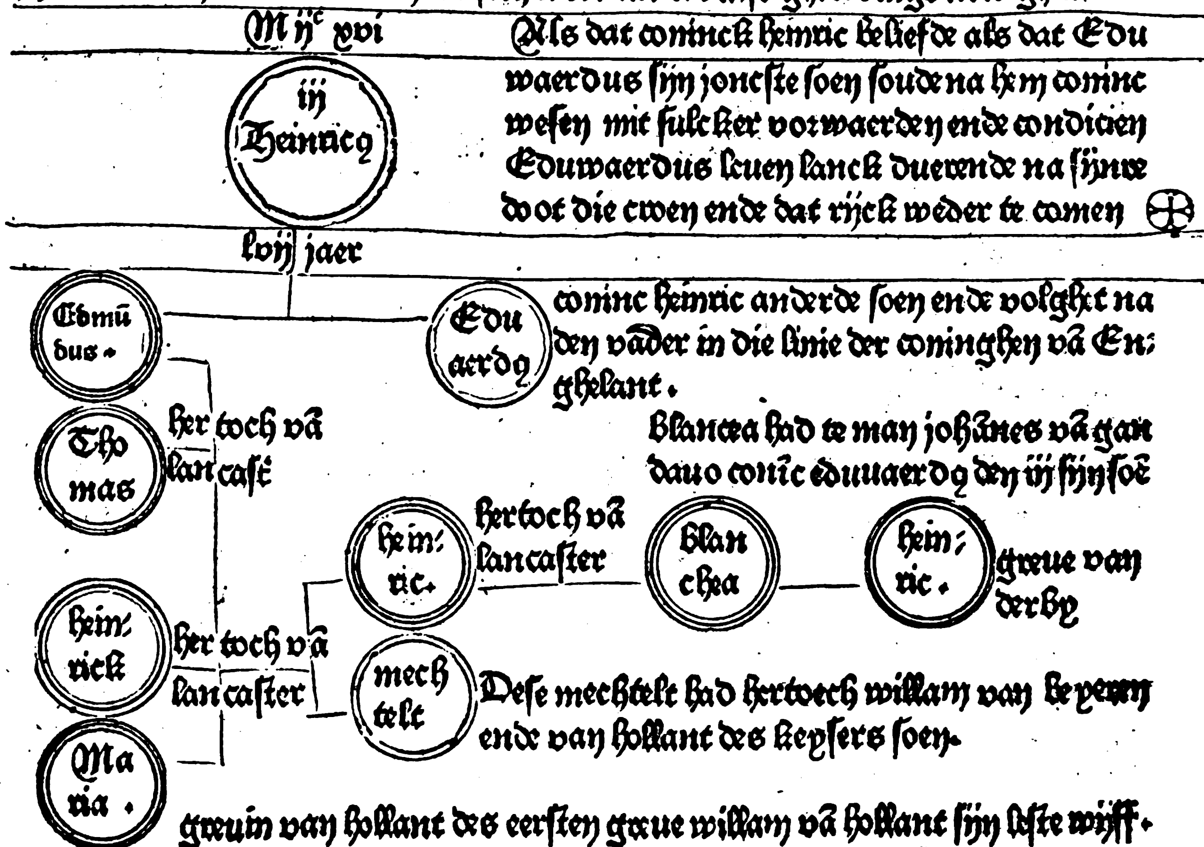
johannes
Die eerste also gheheten

coninck heinric die ij sijn anderde soen ende coninc Ritsaerts broeder was coninc van Englant xvij jaer Ende hi had enen soen hiet heinrick ende wert coninck na den vader ende staet in die lini der coninghen van Enghelant dese coninck leyt tot wingornie int choer begrauē Ende hi had noch enen soen ende wert Roemssche coninck ghecoren ende hiet Ritsaert greue van Cornubien .

Heinricus die derde coninck johannes des eersten sijn soen was coninck van enghelant lvij jaer dese had twee sonen die eerste soen edmundus Ende die ander soen hiet eduwaerdus Nochtans sijn sommighe die willen segghen dat Eduwaerdus die ouste was ende scriuen die datum van haerre beyder gheboerte Mer si scriuen qualick off wt parthyen wantmen dat inder waerheit also niet en vijnt Ende oeck sul di hier beschreyt horen hoe eduwaerdus die joncste soen aent rijck quam dese coninck leyt tot westmunster begrauen.

Van Edmundus coninc heinricx ouste soen

Edmundus coninck heinricx ouste ende sijn eerste soen die was seer wanscapen van liue want hi had een buul ofte houel opten rugghe ende ghing crom rugghet Coninck heinric die vader liefde seer lanc Ende eduwaerdus die joncste soen die settede hem teghen den vader ende teghen den ousten broeder in rebelheyt Ende woude ymmer dat hij die croen besitten soude nae sinen vader want sijn broeder daer niet nut toe en was Ende ten laetsten wert dat doe also ghededingt ende ghemaect

op Edmundus kijnderen ende rechten erven als hi schuldich was te comen. des so souden eduwaerdus kinderen eerlick ghegoedet werden wt der cronen betame lick na horen staet toe behorende. Ende ouermids dat edmundus die croen wijken most so gaff hem den coninck sijn vader dat hertichdom van lancaster ende na sijns vaders doot dat derdendeel vanden rijck mit alder coninclike jurisdixcie ouer gheestelick ende weerlick.

Vanden hertoech van lancaster

Edmundus coninck heinrics eerste soen hertoech van lancaster had te wijf des conincs dochter van naueern Ende daer wan hij bij twee sonen ende een dochter. Die eerste soen hiet thomas ende die anderde soen hiet heinricus die dochter hiet maria greuinne van hollant ende zeelant si was die eerste greue willam van hollant sijn leste wijff.

Van thomas hertoech van lancaster

Thomas nae sijns vaders doot doe wert hi hertoech van lancaster Ende eduwaerdus sijn oem leefde noch ende besat die croen van enghelant Ende als dese coninck eduwaerdus sterff so quam Thomas edmundus ouste soen hertoech van lancaster als een recht erfghenaem vander cronen ende meende die croen te ontfangen want si hem mit gods recht toe behoerde alst voerscreuen is Mer die coninck eduwaerdus die derde heinricus sijn anderde soen had voert enen soen ende hiet oeck eduwaert Ende dese eduwaert quam in die croen ende meynde dat hi een recht erfghenaem was van sinen vader coninck eduwaert ende hij en woude niet henghen dat thomas soude coninck werden Ende dede desen thomas vanghen ende dede hem sijn hoeft of slaen bouen recht ende hi behielt die croen mit machten Ende alsmen desen hertoech thomas ter doot wert leyde daermen hem onthoefden soude so sprack hem coninck eduwaerdus joncxste soen toe ende seyde. ganck verrader tot dinen doot want du en selste nymmermeer off dijn nacomenlinghen die croen van enghelant besitten doe antwoerde thomas ic hoep voer god dat ic gheen verrader en bin want ic en erfsche off en begheer anders niet dan dat my mit gods recht toe behoert Ende ghi doet quaet dat ghi verblijt in minen doot want v doot is v naerre dan my minen doot is. daer om bidt god ghenade ende wilt penitencie doen. Ende eer thomas op die stede quam daer hi onthooft wert so storte dese jonghelinc ende brack den hals ende bleeff doot.

Wanneer thomas onthoefft wordt

Ende thomas wert onthoefft int jaer ons heren M ccc ende viij Ende nae sijn doot dede god veel miraculen doer hem datmen waerachtelic ondervant dat hij een heylich was ende martelaer sterff.

Van heinrick hertoech van lancaster

Heinrijck desen thomas broeder edmundus anderde soen wert hertoech van lancaster na sijn broeder Ende dese had oeck enen soen ende hiet oeck heinrick en een dochter hiet mechtelt ende had hertoech willam van beyeren ende van hollant des keysers soen.

Van hertoech heinricx soen van lancaster

Heinric desen voerghenoemde heinricx soe was hertoech van lancaster na heinrick sijn vader. Ende dese liet een dochter ende hiet blanchea.

Van blanchea hertoech heinricx dochter

Blanchea heinrics dochter ende recht erfghenaem van haren vader dese enighe dochter blanchea wert ghegheuen te man coninck eduwaerdus den derden sijn soen ende hiet johannes van gandauo ende hiet voert johannes hertoech van lancaster Ende hi wan bi dese blanchea enen soen ende hiet heinricus greue van derby en wert coninck van enghelat

Anno dm	M ijc lxxiij	M iijc viij
Coninghen va Englant	j Eduwaerdus	ij Eduwaerdus
Regnier den	xxxv jaer	xx jaer

Eduwaerdus die eerste al so gheheten coninc heinricx den derden sijn anderde soe die was coninc van enghelant xxxv jaer Hi had te wijf margareta coninc philips dochter van vrancrijck die sinte lodowicus soen was ende daer wan hi enen soen bi die hiet oec eduwaerdus ende was coninc na den vader.

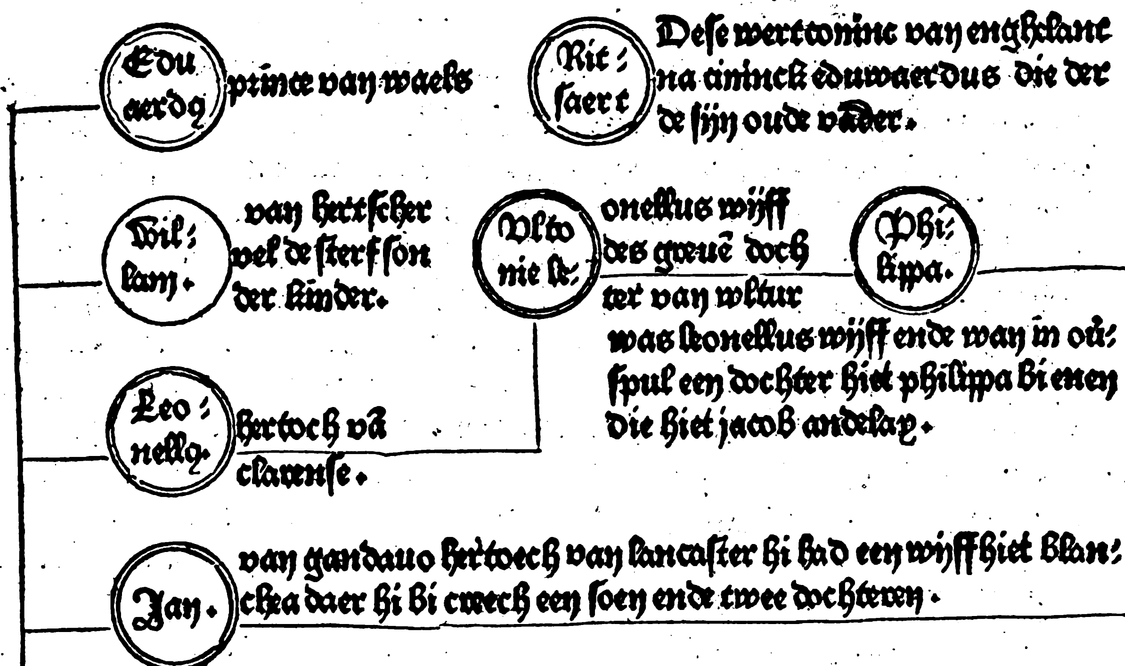
Daer nae hadde hij noch een ander wijf daer hij noch twee sonen bi hadde / den eenen hiet ... graue marschalck ende was ... van ... / die ander hiet edmondus ende was ... van kent ende ... hij onthooft ... coninc edwardus iii ...

Eduwaerdus die anderde al soe gheheten des eersten coninc eduwaerdus soen was coninc van enghelant xx jaer dese dede hertoech thomas van lancaster sijn hoefft of slaen om dat hi als een recht eerfghenaem nader cronen stont als voer screuen is dese had te wijff ysabeel coninck philips die schoen va vrancrijck sijn dochter En daer wan hi een soen bi die oeck eduwaerdus hiet ende die naden vader coninck wert dese coninck leyt te glouernie begrauen.

Desen ... edward hadde noch bij de voers. ysabeel ... / ... die ander hiet ysabeel ... hadde ... ende hiet ... hi ... heeft ...

Van coninck Eduwaerdus die derde

Eduwaerdus die derde des anderde coninck eduwaerdus voerghenoemt sijn soen was coninck van enghelant li jaer lanck dese vermat hem te wesen recht erfghenaem der croen van vranckrijck van sijnre moeder weghen want sijn moeder een enighe dochter was van coninck philips die schoen van vranckrijck. Ende die selue coninck philips gheen sonen off kinderen anders after en liet dan dese enighe dochter ysabeel want coninck lodewijck ende coninck philips ende coninck kaerl die waren coninghen after malcanderen ende dit waren alle drie der coninghinne ysabeelen broederen ende dese drie storuen al sonder sonen after te laten Al dus so meynde dese coninck eduwaert van enghelant want hi man persoen in leuende liue was van sijnre moeder ysabeel ghebleuen so seyde hi dat hi recht erfghenaem en coninck van vranckrijck wesen soude. Mer die franssoysen seyden dat die croen van vranckrijck moet altoes comen op den ousten ende die naeste man die ghecomen is vander crone vander sweert syde want aen ghesien dat coninck lodewijck ysabeelen outste broeder die liet een dochter after ende hiet johanna en had coninc philips van naueeren ende had oec sonen leuende Mer die croen en mochter niet op comen en quam op philips coninck lodewijcks broeder en van philips voert op kaerl den anderen broeder. Ende als kaerl sterff sonder kinder soe namen die ghenoten van vranckrijck mitten lande ende parlement ende maecten philips greue van valoys coninck van vranckrijck want coninck kaerl die daer sterff ende philips die waren tweer broeder kinder Mer die coninck eduwaerdus ende alle die coninghen van enghelant voert na hem die hebben hem altijt voermeten recht te hebben totter croen van vranckrijck ende hebben hem in haer tytel of ghescreuen ende hem off ver wapent.

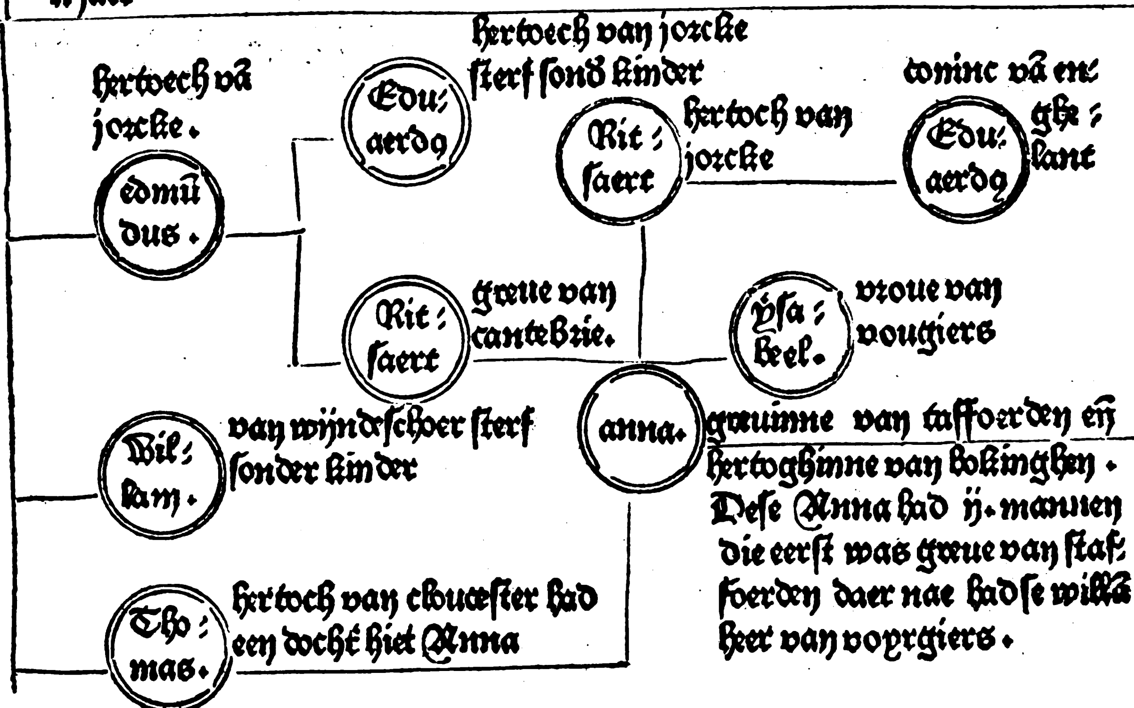
Anno dm̄ | M iijᶜ xxviij

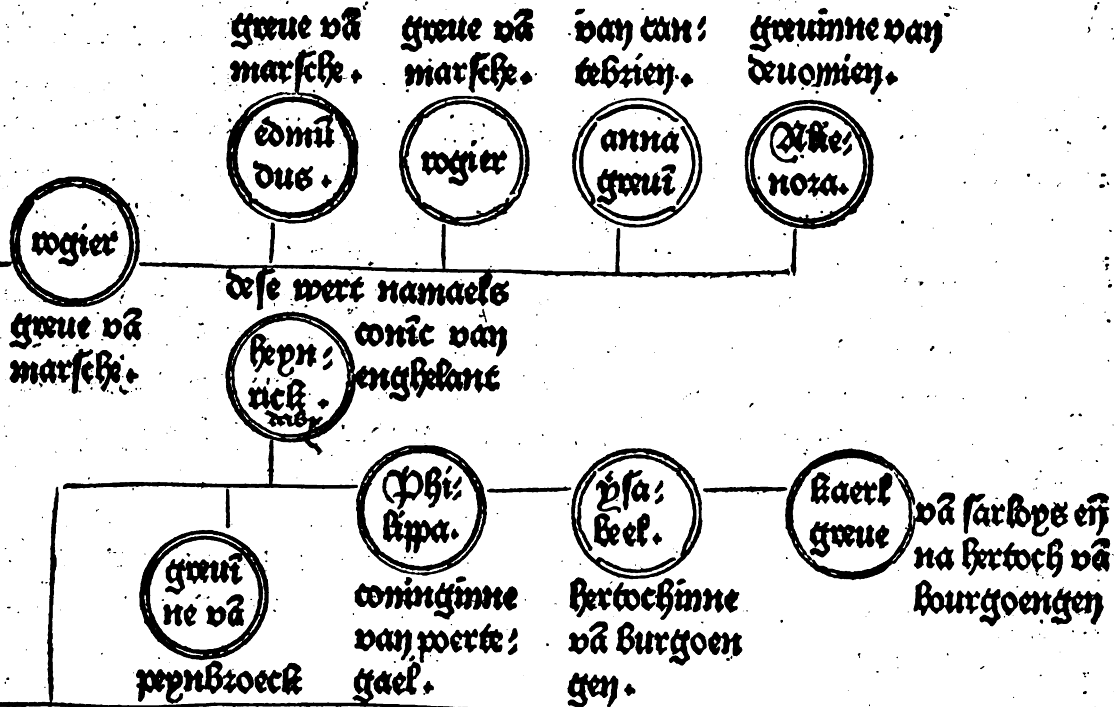
Coninghen vā Englant

iij Eduaerdus

Dese coninck eduwaerdus had een wijff hiet philippa ende was greue willams dochter van hollant den derde also genoemt Eñ daer van hi bi vij sonen als eduwaerdus willam leonellus jo- hannes edmundus wilhelmus thomas.

Regnier den | li jaer

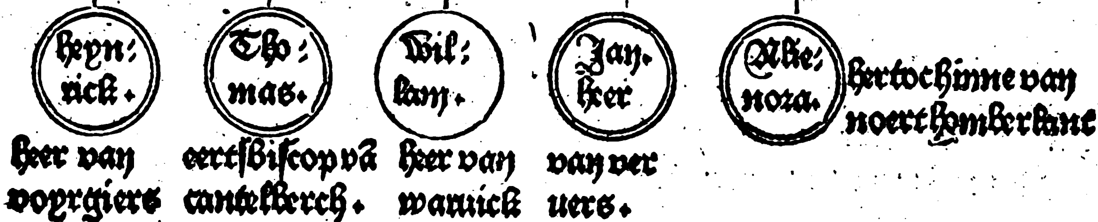

Item weet dat hertoch jan van lancaster had twee wiuen dat eerst wijf hiet blanchea daer van hi bi een soen en twe dochteren Die soen hiet heynrick van derby Die eerste dochter hiet philippa coninginne van poertegael Die and' dochter was greuinne van peynbroeck Mer doe dit wijf ghestoruen was nam hi een ander wijff hiet constancia en was coninc peters dochter van castijlgen daer van hi bi een dochter hiet katherina en op dese dochter starff dat coninckrijck van castijlgen.

katherina.

coninginne vā castijlgen.

huut fridꝰ greue van staffoerden na sijn vader Ende hi had dese vier broeders en een suster hier onder bescreuen van sijn moeders weghen Ende die vader van desen viuen hiet willam heer van voyrgiers.

Van eduaerdus prince van waels des coninncks eerste soen.

Eduaerdus prince van waels was coninck eduaerdus die ode sijn eerste soen
hi was een alten vromen prince eñ hi street te poytiers teghen coninc jan vã vranc
rijck eñ wan den strijt eñ venck coninck jan eñ schatte hem of ij millum gouts Eñ
hi venck oeck den coninck van schottlant eñ schatte hem oeck off een millum gouts
eñ wan groot goet Eñ hi dede der cronen van enghelant veel eeren eñ vromicheyt
Ende dat dede hi al doe hi prince van waels was eñ die coninck sijn vader noch in
leuende liue was Want coninck eduaert sijn vader die leuede also lanck datter iiij
van sinen vij sonen voer hem doot waren eñ datter mer drie off en leuede Als her:
toch jan van lancaster die doe die outste was eñ hertoch edmont van jorcke ende
hertoch thomas vã cloucester Eñ dese prince van waels eduaerdus voergenoemt
had enen soen eñ was jonck die ritsaer hiet Eñ om dat hi aldus veel vromicheden
eñ eeren voer die croen ghedaen heeft so heeft die coninc sijn vader mitten perlement
belieft al waert dat dese prince van waels storue eer die coninck sijn vader storue
so soude die jonghe ritsaert des princen soen vã waels coninc wesen na des conīcs
Anno dñi doot Ende dit heeft hertoech jan van lancaster mede belieft want die croen soude
anders op hem ghecomen hebben Ende oeck so heefter hertoch edmont ende hertoch
coningen vã thomas oeck belieft Ende na dat dit aldus ghemaect was so starf dese prince van
Enghelant waels eer die coninck sijn vader starff.

Regnierden

Van wilhelmus des coninck anderde soen.

Die ander soen van coninck eduaerdus die hiet wilhelmus van hertscher velde
eñ dese starff sonder kinder eer sijn vader starff.

Van leonellus des coninncks derde soen.

Die derde soen van coninck eduaerdus die hiet leonellus hertoch van claraunce
dese had een wijff eñ hiet vltonie eñ was des greuen dochter van vltuer Ende als
die oude cronijcken vã enghelant bewijsen so leefde dese hertochinne leonellus wijff
in ouerspul heymelick mit enen die hiet jacob andelay. eñ si creech een dochter hiet
philippa. eñ doe dit wt brack van desen ouerspul doe wert dese hertochinne ghebañ
nen eñ mitter dochter gheseynt in hierlant eñ die moeder starf eñ dat graefscap vã
vulster was op hoer bestoruen eñ dat bestarff op philippa hoer dochter Ende daer
na nam dese philippa een man eñ hiet edmondus mortymer eñ was rogier morty
mers soen eñ wert greue van marsche. ende dese edmondus mortymer die wan bi
dese philippa enen soen eñ hiet rogier greue van marsche.

Van rogier greue van marsche.

Rogier greue van marsche had twee sonen en twee dochteren die eerste soen hiet edmundus en was greue van marsche na den vader en hi starff sonder kinder En dese vermat hem te wesen recht erfghenaem vand croen van enghelant na coninck ritsaerts doot om dat hi van dese philippa voerghenoemt ghecomen was. die and soen hiet oeck rogier en starf sonder kinder Die eerste dochter van rogier greue van marsche hiet anna en had te man ritsaert die greue was van cantelbrige des hertoghen edmundus soen van jorcke Ende daer wan si bi ritsaert hertoch van jorcke. ende ritsaert wan voert eduaerdus diemen coninck van enghelant ghemaect heeft Ende die ander dochter van marsche hiet alienora en had den greef van deuomien en si starff sonder kinder.

Noch van leonellus hertoch van clarence.

Dese leonellus hertoch van clarens die had na een ander wiff en was des hertoghen dochter van meylanen mer hi en creech daer oeck gheen kinder bi Ende dese hertoch leonellus starff wel viij jaer voer coninck eduaert sinen vader Ende als hi doot was so nam coninck eduaert sijn vader dat hertochdom van clarens weder te houe aen hem seluen Ende alle leonellus ander goeden dat deylde die coninck eduwaert en gaft anderen princen En ritsaert die na coninck eduaert coninck wert die hielt dat hertochdom oeck aen hem. Ende heynrick greue van derby die na ritsaert coninc was die hielt dat hertochdom van clarens oeck aen hem Nenghesien want hi gaft thomas sinen outsten soen op een na Aldus so blijcket openlijcker dat hertoch leonellus gheen kint after en liet want sijn vader coninc eduaerdus hoerde sijn eruen Ende had dese philippa sijn dochter gheweest so had alle leonellus heerlicheyt op hoer moeten comen Mer men sal nerghent waerachtelic vinden in ghenen cronijcken off hantvesten of seker bewijs dat dese philippa off mortymer hoer man off rogier hoer soen yet nader croen ghestaen hebben off gheeyscht hebben mit recht off mit ghenoeghe off mit macht off in hoer tytel hem off ghescreuen hebben te wesen recht erfghenaem vanden hertoch leonellus Ende in des coninckx cancelrije van enghelant ist openbaer gheweest ouer langhe jaren daer alle dinghen bescreuen ghelegen heeft dat den rijck aen gaet Mer sint sijn sommighe ghecomen ind cancelrijde en hebben daer wt ghenomen en doen verbarnen dat hem ghelieffde.

Van johannes van gandauo hertoch van lancaster coninck eduwaerdus vierde soen.

Johannes hertoch van lancaster coninck eduwaerdus vierde soen die had te wiue blanchea hertoch heynricks enighe erf dochter van lancaster Ende mit desen wiue so creech hi dat hertichdom vā lancaster Eñ bi desen wiue blanchea soe creech hi enen soen eñ twee dochteren Die soen hiet heynrick eñ was greue van derby eñ wert noch namaels coninck vā enghelant Die eerste dochter hiet philippa eñ was coninghinne van poertegael Eñ dese coninghinne die wan bi coninck jan vā poertegael een dochter eñ hiet ysabeel eñ die had hertoch philips van bourgoengen eñ daer wan si voert enen soen bi eñ hiet kaerl greue van sarloys eñ na hertoch van bourgoengen Die anderde dochter van lancaster was greuinne van peynbroeck. eñ daer na nam si den greue van huutegum eñ den hertoch van excester.

Dese hertoch jan had na sijn wijf blancheen doot noch een and̄ wijf eñ hiet constancia eñ was coninck peters dochter van castijlgen eñ daer wan si een dochter bi eñ hiet katherina Ende op die dochter starff dat coninckrijck van castijlgen Ende een ander neve die ontweldichde hertoch jan dat coninckrijck van castijlgen daer hertoch johan veel oerloechs om had Ten lesten wertet ghededinct dat des conincs soen van castijlgen die soude hebben te wiue dese jonghe joffer hertoch jans dochter so bleeft dat coninckrijck van castijlgen op dese dochter katherina eñ op hoer kijnder Ende die hertoch van lancaster had twee hondert dusent nobel toe.

Anno dm̃ coningen vā Enghelant Regnierden

Dese hertoch johan van lancaster leefde seer langhe Ende leefde na coninck eduwaerdus sijn vaders doot xxiiij jaer want coninck eduwaerdus die starff alsmen screef M ccc eñ lxxvij Ende hertoch jan van lancaster starf doemen screef M cccc Aldus so was hi rechs oer eñ erfnaem vander croen van enghelant want hi die outste soen bleef na coninck eduwaert sinen vader Mer hi had ouer ghegheuen eñ beliefT mit sijn ander twee jonghe broeders mede als die hertoch van jorcke eñ die hertoch van clouceſter Als dat ritsaert des princen soen van waels soude coninck wesen Mer storue ritsaert sonder sone after te laten so soude die croen vā enghelant weder comen op hertoch johan van lancaster off op heynrick greue van derby sijn soen.

Van Edmundus hertoech van jorcke coninc eduwaerdus vijfte soen

Edmundus hertoch van jorcke coninck eduwaerdus vijfte soen had te wiue ysabeel des coninces peters dochter die anderde van castijlgen Ende daer wan hij bij twee sonen Die eerste soen hiet eduwaerdus hertoch van jorcke ende sterff son der kinder Die anderde soen hiet Ritsaert greue van cantebrie Ende dese had te wi ue Anna rogiers dochter greue van marsche voerscreuen Ende daer wan hi bij j. soen ende een dochter Die soen hiet Ritsaert ende was hertoch van jorcke ende gre ue van cantelbrighe Ende dese ritsaert wan voert enen soen die eduwaerdus hiet. Ende dese besat die croen van enghelant als een machtich coninck Ende hielt co ninck heinrick die seste ghevanghen sitten ende nam hem die croen van enghelant mit fortsen ende hi verdreef die coninghinne coninc heinrics wijff Ende die prince van waels eduwaerdus coninc heinrics soen wt den lande ende dese Ritsaert gre ue van cantelbrige die had oeck een dochter ende hiet ysabeel ende had te man hein rick heer van vougiers. ende hertoech Ritsaert van jorcke die had noch meer sonen ende dochteren Ende sonderlinghe een schoen dochter.

Van wilhelmus van wijndeschoer
coninck Eduwaerdus seste soen.

Wilhelmus van wijdeschoer coninck Eduwaerdus seste soen sterff sonder kin der eer sijn vader sterff.

Van Thomas coninck Eduwaerdus seuende soen.

Thomas hertoch van cloucester coninck Euwaerdus seuende soen dese en had gheen sonen Mer hi liet een dochter ende hiet Anna ende dese dochter nam te mā huutfridus greue van staffoerden ende daer wan si enen soen bi eñ hiet oeck hunt fridus ende was oeck na den vader greue van staffoerden ende hertoch van bokin ghen Ende dese Anna nam na een ridder ende hiet wilhelmus heer van vougiers Eñ daer wan sij bi heinric heer van woyrgiers. ende thomas eertsbiscop van can telberch. ende willam heer van warwick Ende johannes heer van veruers Ende een dochter hiet Alienora ende was hertoghinne van noerthomberlant.

Ritsaerdus off Ritsaert die anderde was Eduwaerdus des princen vā waels sijn soen daer coninc Eduwaerdus oude vader off was Eñ na coninck eduwaerdus doot so was dese Ritsaert coninck ghemaect van enghelant alst voer bij den parlement ouerdraghen was. Ende dit beliefde hertoech jan van lancaster die op dese tijt coninck eduwaerdus ouste soen was ende recht coninck gheweest soude hebben Mer om dat hijt bi sijns vaders tijden also beliest ende consentiert had soe beliefde hijt mede in manieren alst voerscreuen is Dese coninc Ritsaert was coninc van enghelant xxiij jaer.

Die prince van waels sijn vader had hem grote scatt ghelaten die hi vanden coninc van vranckrijck ende van schotlant ende van anderen princen ghescat hadde Mer dese coninck Ritsaert liet hem regieren na sijn selfs sinne sonder enich bevel van sinen omen als dat sinen scat verquist were ende dat rijck oeck in beswaringe van scattinghen bracht Ende hij settede hem tseghens sijn omen menich werff als dat hi vast qualike ghemint wert ende hertoch jan van lancaster had een enighen soen hiet heinric greue van derby ende die was seer wel ghemint inden rijck. Die

Anno dñi — M iijᶜ lxxvij — coninck creech een hadt op heinrick sinen neue den

Coninghen vā Englant — greue van derby want hij soe wel ghemint was eñ hi dede desen heinrick bannē ende verdriuen wt all enghelant daer hij langhe tijt wt verdreuen was ende lach buten lants een wijl bi den coninck van

Regnierden — xxiij jaer — vrancrijc ende een wijl tijts was hi bi den hoghen

meister van prusen ende oeck een wijl bi anderen vorsten ende princen dese heinrick greue van derby verdroetet seer die homoet vanden coninck sinen neue dat hi hem aldus wten lande hielt buten sinen sculden Aenghesien dat hertoech jan sijn vader ende hi recht oer ende erfghenaem vander cronen waren ende hadden nochtant den coninck gunstelic ende vriendelic laten besitten ende also als die coninck Ritsaert gheen kinder en had. so duchte heinrick dat hi hem die cronen na sinen doot in ander lude handen brenghen mocht want hi hem aldus van haets weghen wt den lande hielt Eñ hi ghing ende schicte hem daer op ende creech hulpe vā volcs nochtans gheen grote menichte ende toech in enghelant ende creech een horn vanden lande in ende veel vanden princen van enghelant ende vanden ridderscap ende vander ghemeente mitter stadt van lonnen vielen bi heinrick Ende hij creech alt lant in. ende venc coninck ritsaert ende hielten ghevanghen sijn leuen lanck ende heinric wert ghemaect gheweldich coninc van enghelant bij al die staten van die lande want hi recht oer vander cronen was ende coninck Ritsaert die sterf inder vanghenisse Ende hi leyt tot lansleiten ten predicaren begrauen.

Heinricus die vierde greue van derby hertoech jans soen van lancaster was conine van enghelant dertien jaer hi had iiij sonen ende ij dochteren.
Die eerste soen hiet heinric ende was coninc na den vader
Die anderde soen hiet thomas hertoech van clarense
Die derde soen hiet johan hertoech van betuoert
Die vierde soen hiet huutfridus hertoech van cloucester
Die eerste dochter hiet philippa coninghinne van dacien
Die anderde dochter hiet blanchea hertoghinne van beyeren
Dese coninck heinric leyt
tot cantellenberch begrauen.

Heinric die [illegible] coninc heinrics soen was coninc vā enghelant tien jaer Ende hij had eē soē die hiet oec heinric die na hem coninc wert ende leyt tot westmunster begrauen

M iiijc ij — M iiijc xv — M iiijc xxx — van waels

xiij jaer — x jaer — xxxviij iaer

hertoech van clarense

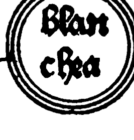
hertoech van betuoert

hertoech van cloucester.

coninghinne van dacien

hertoghinne van beyeren

Heinricus die seste coninc heinrics die vijfte sijn soen dese was coninc van enghelant xxxviij. jaer ende hi was mede ghewel-dich coninck van vranckrijck Ende hi wert te parijs gecroent int jaer M cccc xxxi opten xvi dach in decembri Ende hi had te wiue des conincs dochter van siailien Ende daer wan hij enen soen bi die eduwaerdus hiet en was prince van waels Ende in sijn. xxxvij. jaer stonter grote twist ende error op in engelant van sommighe princen die dat volc daer toe verwecten mit hem

melick verraet in rebelheyt teghen den coninck heinrick Ende het is tot groten strijden ghecomen daer veel volcks om doot ghebleuen is ende sonderlinghe veel grote edele princen om doot ghebleuen sijn so onthoeft so doot gheslaghen aen beyden sijden dat seer te beclaghen is En eduwaerdus des hertoghen ritsaerts soen van joreke wert coninc ghemaect van enghelant te londen inder stadt int jaer ons heren M iiijc .ende lx .opten vierden dach in meerte Ende coninck heinrick ontquam ende toech heymelick aen den kant van scotlant daer hij lach een wijl tijts Mer hij wert verraden van die hi betruwede ende wert ghevanghen ende wert den coninck eduwaerdus ghelevert Ende hi wert in seker vanghenisse ghesét ende seer nauwe bewaert Ende die coninghinne coninck heinrics wijff die ontquam mit den prince van waels eduwaerdus horen soen ende toech ouer bi den coninc van siailen horen vader.

Anno dm.	M iiijc lx
Coninghen vā engelant	 iiij Eduwaerdus
Regnierden	Eduwaerdus die vierde hertoech ritsaert soen van joreke was coninck van Enghelant.

Int jaer ons heren M iiijc en lxx so is vut enghelant verdreuen die graeff van werwijck ende is ghecomen bi den coninck van vrancrijck Item hoe hij weder in enghelant tot dortmuyden ghecomen is ende heeft coninck Eduwaert mit verraet weder verdreuen Ende hoe coninck eduwaert ghewelen is vut enghelant en quam in hollant te tessel etc soecket i die cronijcke van brabant CC ende xl blat ende ijc ende xli blat.

Dit sijn die cronijcken van brabant wie dat die hertoghen eñ princen waren.

Jn des keysers mauricius Eñ in des coninckx lotharius tijden van vrancrijck eñ alsmen screef v^{c} eñ xc so was een grote prince op haspegouwen in brabant die kaerlemannus hiet eñ was die eerste prince van brabant xxviij jaer Dese kaerle=man wan enen soen die puppijn van landen hiet eñ dese puppijn was die eerste her=toch van brabant.

Dese kaerlemannus was seer groot bi den coninck lotharius van vrancrijck eñ was sijn ouerste raet. eñ hi brocht puppijn sijn soen oeck te houe dat hi oeck bi den coninck onthouden wert Ende dese prince kaerlemannus had oeck een dochter die sinte amelberga hiet eñ was grauinne van henegouwen.

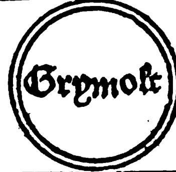
Anno xpi — v^{c} xc — vi^{c} xviij — vi^{c} xlvij

Die eerste prince van brabant.

Die eers=te hertoch van bra=bant.

Regnierden — xxviij jaer — xxx jaer — een jaer

Puppijn vã landen kaerlemans soen die was die eerste hertoch vã brabant xxx jaer lanck Dese puppijn nam een wijf wt aquitanien eñ wt garschoengen die jethe hiet Eñ daer wan hi enen soen bi die grymolt hiet ende was her=toch na den vader Mer niet lanck Ende oeck wan hi bi dit wijf ij dochteren Die een was sinte gheer=truyt Die ander was sinte begghe Dese puppijn vã landen was so wijs eñ so vrom dat coninck lotharius van vranckrijck die maecten hem een man vanden pal=laes dat hi des conincs sweert droech Ende was ouer=ste raet des coninckx lotharius Ende hi starff int jaer ons heren vi^{c} eñ xlvij eñ wert tot nyuel begrauen.

Van hertoch grymolt.

Grymolt hertoch puppijns soen was die anderde hertoch van brabant een jaer eñ hi was oeck des coninckx raet eñ man vanden pallaes eñ sweertdragher ende hi starff sonder kinder Ende dat hertochdom starff op sinte gheertruyt eñ op sinte begghe dat sijn susteren waren.

Van sinte gheertruyt.

Sinte gheertruyt eñ sinte begghe hertoch puppijns dochteren die waren hertochinnen van brabant Ende jethe hertoch puppijns wedue was die moeder van desen twee heylighe joncfrouwen die ghing mit horen twee dochteren sinte gheertruyt eñ sinte begghe eñ deylden die heerlicheyt vā brabant bi sinte amandus rade also dat elck dochter wist wat dat si hebben soude Sinte gheertruyt nam een deel vand heerlicheyt eñ vanden goede eñ stichtede een edel cloester vā edelre joncfrouwē in walsch brabant dat nyuel hiet eñ toech daer seluer in eñ was abdisse Ende liet hoer suster sinte begghe dat hertochdom van brabant eñ hoer wert een man ghegheuen eñ was sinte aernouts soen hertoch anghijs die een hertoch was van ouerschelt.

Anno dñi	vi^c xlix	vi^c lxxxvij
hertoghen van brabant	 	
Regnierden	xxxviij jaer	xxix jaer

Anghijs hertoch vā ouerschelt was hertoch vā brabant van sijns wijffs weghen xxxviij jaer Ende hi wan een soen van sinte begghe eñ hiet puppijn vā haerstel. eñ dese hertoch anghijs was oeck een man vanden pallaes eñ raet ende sweert dragher des coninckx van vrancrijck Hi wert in een strijt ūslagen int jaer ons heren vi^c eñ lxxxv.

Puppijn van haerstel hertoch anghijs eñ sinte begghen soen was die vierde hertoch van brabant xxix jaer Ende oeck was hi een man vanden pallaes ende ouerste raet ende sweertdragher des conincs vā vranc rijck. dese puppijn wert seer machtich in vrancrijck Ende der coningen macht eñ ontsich dat begonde te slappen Ende puppijns dinghen ende macht dat begonde seer te wassen Ende puppijn wort so machtich eñ sloech sijn hant aen lothrijck eñ bleeff daer gheweldich heer off Eñ hi street menighen strijt teghen die heyden eñ teghen coninck rabbout vā vrieslant Ende hi seynde sinte willibroert mit xij ghesellen in vrieslant om den coninck rabbout eñ die vriesen te bekeren etc.

Noch van hertoch puppijn.

Dese hertoch puppijn had een wijf en hiet pletrupt daer wan hi twee sonen bi die een soen hiet denijs en die ander soen hiet grymonaert Ende dese hertoch puppijn bi sijn wijfs tijt so was daer een alte schone joncfrouwe en hiet alpiades ende puppijn creechse lief en wan daer een soen bi en hiet kaerl marteel Ende dese twee edel sonen storuen voer den vader Ende kaerl marteel die bastaert was wert hertoch van brabant na den vader Ende om dat sinte lambert den biscop van ludyck hertoch puppijn berispede dat hi desen soen in ouerspul ghewonnen hadde so wert sinte lambart vermoert van dodo deser joncfrouwen broeder daer puppijn desen soen bi creech Ende alle die ouer sinte lamberts doot waren die worden al rasende en beten hem seluen handen en voeten off en storuen in groter onsalichept Ende hertoch puppijn starff int jaer vij^c en xv.

vā doringen.

eertsbiscop van riemen.

vij^c xvi

Kaerl marteel hertoech puppijns soen was die vijfte hertoech van brabant ende oeck van lothrijck xxvij jaer Hi was

Dese kaerl starff int jaer ons heren vij^c xli op die xi kalende vā nouember en leyt begrauen tot sinte denijs.

xxvij jaer

oeck een man vanden pallaes en sweertdragher des coninckx van vrancrijck En hi was oeck die meeste en die machtichste hertoch van vrancrijck want hi wert so machtich dat hi alle die cronen regierde en het most al bi hem wt gaen en daer en mocht gheen coninck van vrancrijck wesen ten was bi sinen wille Ende hi street alte veel striden en becrachtichde veel grote lantscapē Als beyeren sassen die vriesen bourgoengen prouincien almaengen swauen Ende street teghen die sarracenen die hi of sloech iij^c dusent man en hi en street nye hi en want en hi had ter wapen meer eer dan enich van sijn ouders En dese hertoch kaerl had een wijf hiet alpays daer had hi iij sonen bi Die outste soen hiet kaerl en was prince van doringen van oestenrijck van bourgoengen ende van prouincien en regnierde vijff jaer Ende doe gaff hi al sijn heerlichept ouer puppijn sinen broeder en wert monick En dit was die kaerl daermen van sinte gillis legende off leset Die ander soen hiet puppijn die clepn en die wert hertoch van brabant van lothrijck ende namaels coninck van vrancrijck Die derde soen hiet griffon en was eertsbiscop van riemen.

Puppijn diemen hiet die cleyn hertoch kaerl marteels soen was die seste hertoech van brabant eñ van lothrijck xxix jaer Ende regierde die heel croen van vranckrijck Ende doe kaerl sijn broeder monick wert doe quamē alle die landen voerscre uen op hertoch puppijn Ende al was dese puppijn cleyn van liue hi was nochtans alte stout eñ vrome eñ groot van herten Ende hi had die croen van vranckrijck so gheheel in sinen handen off hi selue coninck had gheweest Ende die coninck en had niet dan den naem want die coninck hilderick die doe coninck was die was een goedertieren vreedsam man Ende dese coninck hilderick wert van die croen ghesect ende wert in een cloester ghedaen eñ monick ghemaect tot sinte medaerts tot sysson eñ hertoch puppijn wert coninck ghemaect van vranckrijck int jaer ons heren vij^{c} eñ li eñ hi was xviij jaer coninck Ende dese pippijn had een wijff hiet bertraet daer hi twee sonen bi wan Die een hiet karolus magnus eñ wert coninck van vranckrijck na den vader Die ander hiet kaerlemannus. siet in die cronijck van vranckrijck CC eñ ij Item coninck pippijn starff int jaer vij^{c} eñ lxix eñ wert begrauen tot sinte denijs bi sijn vader.

Anno dm	vij^{c} xliij	vij^{c} lxxij	viij^{c} xv
hertoghen van brabant	Puppijn die cleyn	Karolus magnus	lodewijck.
Regnierden	xxix jaer	xliij jaer	xxvi jaer

Karolus magnus coninck puppijns soen was coninc vā vranckrijck xxx jaer eñ keyser van romen xiiij jaer Ende was oeck die seuende hertoch van brabant eñ van lothrijck xxx jaer Ende van desen edelen coninck kaerl waer so veel of te scriuen van sijn duechde van sijn macht ende van sijn ontsich vā sijn grootheyt vā sijn vromicheyt van sijn grote starckheyt dattet te veel te scriuen waer wantmen in die cronijcken vā den keyseren C eñ xxxvij eñ in die cronijck van vranckrijck CC eñ iij ghenoech daer of vijnt. Item van karolus magnus twee wiuen eñ van hoer kinder vijntmen ghenoech off CC ende iiij.

Lodewijc coninc kaerls outste soen was keyser van romen eñ coninck van vranckrijck ende hertoch van lothrijck eñ van brabant xxvi jaer. Dese keyser lodewijck had iij sonen Die eerste hiet lotharius eñ was keyser vā romen Die anderde soen hiet lodewijck coninck van germanien Die iij soen hiet kaerl die kaluwe eñ was coninck vā vranckrijck hertoch vā brabant van lothrijck eñ oeck na keyser hi leyt tot mets begrauen.

Kaerl die caluwe was coninck van vranckrijck en hertoch van brabant ende van lothrijck xxxiiij jaer Ende na was hi oeck keyser wat min dan twee jaer Dese kaerl had drie sonen als lodewijck. kaerl. en kaerlman Ende een dochter hiet judith greuinne van vlaenderen. leset die cronijck van vranckrijck CC en vi.

Lodewijck coninc kaerls soen was coninc va vranckrijck en hertoch va brabant en van lothrijck twee jaer Ende als hi starff so bleeff sijn wijff kijnt draghende en crech doe enen soen en hiet kaerl die simpel.

Van lodewijck coninck van germanien.

Lodewijck coninck van germanien des kijnts oem was coninck van vranckrijck en hertoch van brabant ende van lothrijck van des kijnts weghen vijff jaer lanck.

viij^c lxv	viij^c lxxix	viij^c lxxxi	viij^c lxxxvi	viij^c xci	ix^c
Kaerl die caluwe.	Lodewijc kaerl soen.	Lodewicus coninc van germanien	Kaerl. coninc va germanien	Udo greef robbert s	Kaerl die simpel.
xxxiiij jaer	ij jaer	.v. jaer	.v. jaer	ix jaer	xxi jaer

Kaerl coninc van germanien na sijns broeders doot die was oeck des kijnts oem Ende die was coninck van vranckrijck en hertoch van lothrijck en van brabant va des kijnts weghen vijff jaer.

Udo greef robberts soen van angiers was coninck van vranckrijck en hertoch van lothrijck en van brabant mit onrechte ix jaer.

Van kaerl die simpel.

Kaerl die simpel off die grove coninck lodewijcks soen als hi te man ghecomen was so wert hi coninck van vranckrijck en hertoch van lothrijck en van brabant xxi jaer En na wert hi ghevanghen va greve egbert van vermandoys en starff int prisoen Ende greve egbert van vermandoys Ende die greve van sarters hadden grote oerloghe wie dat van hem beyden coninck soude wesen Ende die franssoysen en wouden nyement van hem beyden hebben Ende namen rodolphus hertoch ritsaerts soen van bourgoengen.

Van rodolphus van bourgoengen.

Rodolphus hertoch van bour goengen was coninck vā vranc rijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant xiij jaer.

Van lodewijck coninck kaerls soen.

Lodewijck coninck kaerl die simpels soen was coninck van vranckrijck eñ hertoch van lothrijck eñ van brabant xxvij jaer Eñ hi had twee sonen als lotharius eñ kaerl Hier off be set die cronijck van vranckrijck CC ende vij hi leyt tot riemen begrauen.

Van lotharius coninck lodewijcks soen.

Lotharius coninck lodewijcks soen was coninck van vrancrijck xxxi jaer eñ hertoch vā lothrijck eñ van brabant iiij jaer Ende dese lotharius in sijn iiij jaer die goede eñ beghifte kaerl sinen broeder eñ gaff hem lothrijck eñ brabant daer hi her toch off was Eñ die coninck lotharius liet enen soen after eñ hiet lodewijck Dese lodewijck was coninc na den vader ij jaer kanck eñ doe starff hi sonder kinder Eñ die croen soude mit recht ghecomen hebben op kaerl den hertoch van lothrijck ende van brabant Mer hugho capet die greue was van parijs eñ niet totter croen van rechts eñ behoerde die ontweldichse kaerl den hertoech eñ behieltse mit for sen eñ sette of pup ping ghaslacht die ij^c ende xxvij jaer die croen hadden be seten eñ bleef selue coninck eñ sijn ghe slacht tot noch toe

Anno dñi	ix^c xvi	ix^c xxviiij	ix^c lvi	ix^c lxv	ix^c xciiij
Hertoghen van brabant	rodolphus	Lode wijc kaerl soen.	lotarius lodewijcs soen.	kaerl. lodewijc de simpel s	Otto. kaerls soen.
Regnierden	xiij jaer	xxvij jaer	iiij jaer	xxix jaer	viiij jaer

Van kaerl coninck lodewijck die simpels soen.

Kaerl coninck lodewijck die simpels soen was hertoch vā lothrijck eñ van brabant xxix jaer Ende hi liet een soen die otto hiet Eñ een dochter die gherbrech hiet Op desen hertoch kaerl van brabant so bestarff die croen van vrancrijck Mer hugho capet greue van parijs ontweldichde hem die croen mit fortsen eñ venc hem eñ hielt hem tot oerliens ghevanghen legghen Nochtans hugho capets moeder eñ hertoech kaerls moeder waren twee ghesusteren Ende waren des keysers susteren otto van sassen.

Van otto hertoch kaerls soen.

Otto hertoch kaerls soen was hertoch van loth rijck eñ van brabant viiij jaer kanck Ende hi starff sonder kinder Eñ hertoch godeuaert van ardennen creech van keyser heynrick dat hertochdom vā loth rijck.

Van godeuaert hertoch van ardennen.

Godeuaert hertoch van ardennen wert hertoch van lothrijck nae hertoch otto eñ daer na goeselijn sijn broeder eñ daer na gouaert goeselens soen eñ daer na gouaert sijn soen diemen mitter buul in hollant hiet Hi starf sonder kinder hi liet een suster eñ hiet yde eñ nam te man greue juustaes van bonen ende daer wan si bi den greue juustaes van bonen Ende hertoch godeuaert van lothrijck eñ van bulloen ende greue boudewijn Ende hertoch godeuaert bleeff ouer meer Ende hertoch heynrick van limborch die creech dat hertochdom van lothrijck Mer hi verbuerdet teghen den keyser Ende die keyser gafft greue godeuaert van louen eñ van bruesel. diet mit gods recht toebehoerde Ende die wert doe hertoch ghemaect van lothrijck eñ van brabant Ende dese hiet godeuaert mitten baerde.

greuinne van louen | Greuen van louen ende van bruesel.

M viij | M lvij | M lxxij | M lxxxvij

vā ardennen

xxvi jaer | xxviij jaer | xv jaer | xi jaer | xvi jaer

Van gheerberga greuinne van louen eñ van bruesel.

Gheerberga hertoch kaerls dochter eñ was otten suster eñ hiet greuinne van louen ende van bruesel Dese was rechte vrou van brabant xxvi jaer Mer si en hiet niet hertochinne. si had enen soen hiet heynrick. si had een man ende hiet lambert eñ was des greuen soen van henegouwen.

Van lambert greue van louen eñ van bruesel.

Lambert heynricks soen was greue van louen eñ van bruesel xv jaer Hi had te wijff oede hertoch goeselens dochter van ardennen.

Van heynrick greue van louen eñ van bruesel.

Heynrick greef lamberts soen eñ der greuinne soen was greue van louen eñ van bruesel xxviij jaer Ende dese hiet heinric die ouden

Van heynrick greue van louen eñ van bruesel.

Heynrick lamberts soen was greue vā louen eñ van bruesel xi jaer

Van heynrick heynricks soen greue vā louen eñ van bruesel

Heynrick heynricks soen was greue vā louen eñ van bruesel xvi jaer.

Van hertoch godeuaert mitten baerde.

Godeuaert heynricks broeder en̄ hi hiet godeuaert mitten baerde Dese was greue van louen ende van bruesel Dese godeuaert street seer vromelick teghen hertoch heynrick van limborch ende verdreeff hem wt dat lant bewesten der masen dat brabant toe behoerde Ende godeuaert wert mit des keysers heynricks die vierden syn vonnissen toe ghewijst dat hi wesen en̄ hieten soude hertoch van lothrijck ende van brabant Hi regnierde xl jaer.

Van hertoch godeuaert die anderde.

Godeuaert hertoch godeuaerts soen mitten baerde was hertoch vā lothrijck en̄ van brabant vier jaer.

Van godeuaert die iij

Godeuaert die derde alsoe ghenoemt hertoch godeuaert soen die was hertoch van lotrijck en̄ van brabant xlij jaer hi leyt te louen tot sinte peters begrauen.

Anno dm̄	M xcix		M C xxxix	M C xlij	M C lxxxv	M ijc xxxiiij
Hertoghen van brabant	j godeuaert	mitte baerd	ij godeuaert	iij godeuaert	j Heynrick	ij Heynrick
Regnierden	xl jaer		iiij jaer	xlij jaer	xlix jaer	xiij jaer

Van heynrick hertoch godeuaerts soen.

Heynrick hertoch godeuaerts soen was hertoch vā lothrijck en̄ van brabant xlix jaer Ende dese hiet heynrick die eerste ende leyt tot louen tot sinte peters begrauen.

Heynrick die anderde hertoch heynrics soen was hertoch vā lothrijck ende van brabant xiij jaer.

Van heynrick die derde.

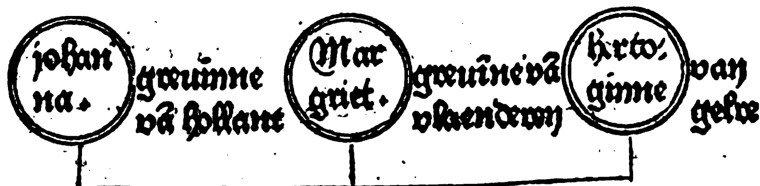
Heynrick die derde also ghenoemt was hertoch van lothrijck en van brabant vij jaer Hi leyt tot louen totten predicaren begrauen.

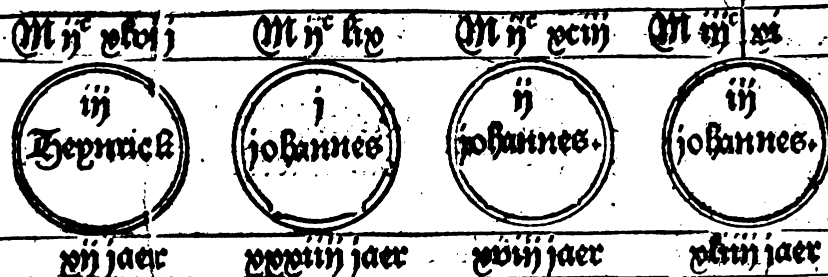
Van Johannes die eerste.

Johannes die eerste also ghenoemt heynricks soen was hertoch van lothrijck en van brabant en van limborch xxxiiij jaer Hi leyt te bruesel totten minrebroederen begrauen.

Van Johannes die anderde.

Johannes die anderde hertoch johans soen was hertoch van lothrijck va brabant en van limborch xviij iaer Hi leyt tot bruesel tot sinte gudelen begrauen.

Johannes die derde hertoch ians soen was hertoch van lothrijck en van brabant en van limborch xliij iaer Hi leyt in villeer begrauen Dese hertoch iohan en liet gheen sonen Mer hi had drie dochteren. Die outste dochter hiet iohanna ende had te man graue willam van hollant die keyserinnen broeder Mer si en had daer gheen kinder bi Ende na sijn doot had si den hertoch wenselijn van lutzelenborch des coninckis soen van bemen Die anderde dochter hiet margriet en die had te man graue lodewijck van vlaenderen en daer quam een dochter off en had den hertoch van bourgoengen Die derde en die ioncxste dochter had te man hertoch eduwaert van gelre Mer si en had daer gheen kinder bi.

Van johanna hertoch jans outste dochter.

Johanna hertoch johans outste dochter was hertochinne van lothrijck vā Brabant eñ van limborch .li. jaer lanck Si had te man greue willam van hollant eñ die bleff op die vriesen eñ si en had daer ghen kind bi Eñ daer na nam si hertoch wenselijn van lutzenborch ende daer en creecht si oeck ghen kinder bi Si regierde hoer lant eerlick eñ wel na beyde hore mannen doot eñ dede veel duechdē Eñ vrou johanna van brabant starff int jaer M cccc eñ vi eñ wert te bruesel tē carmeliten begrauen.

Van margriet hoer suster.

Margriet hoer suster die had bi greue lodewijck van vlaenderen horē man een dochter eñ hiet oeck margriet Dese dochter wert ghegheuen enen hertoch van bourgoengen mer hi starff ende en hadder ghen kinder bi Ende dat hertochdom vā bourgoengen dat quam te houe aen coninc kaerl den vijften Ende die gaft philips de hardy sinen joncxsten broeder eñ goede hem daer mede Ende doe wert dese margriet greef lodewijc dochter van vlaenderen ghegheuen desen hertoch philips van bourgoengen Aldus so had si twee hertoghen van bourgoengen Ende bi desen hertoch philips so creech margriet drie sonen ende drie dochteren Die eerste soen hiet johan eñ wert hertoch van bourgoengen eñ greue van vlaenderen eñ van artoys Die ander soen hiet anthonis eñ wert na vrouwe johanna van brabant sijnre ouder moyen hertoch van brabant Die derde soen hiet philips eñ wert greue van nyuers Die eerste dochter was hertochinne van oestenrijck Die ander dochter had hertoch willam van beyeren eñ van hollant Ende die derde dochter had den greue van sauoyen.

Anno dñi	M iiijc lv	
Hertoghen van brabant		hertoch janss outste dochter
Regnierden	.li. jaer	

Van anthonis hertoch van brabant.

Anthonis hertoch philips soen van bourgoengen was hertoch van lothrijck van brabant ē van limborch ix jaer Hi had een wijff daer van hi twee sonen hi Die eerste soen hiet jan ē wert hertoch na sinen vader Die ander soen hiet philips greue van sinpol. dese hertoch anthonis bleeft inden strijt doot mitten franssoysen ē den enghelschen int jaer ons heren M cccc ē xv ē hi wert in vueren begrauen.

Van hertoch jan van brabant.

Johannes hertoch anthonis outste soen was hertoch van brabant vā lothrijck ē van limborch xi jaer Hi was een sacht goedertieren man Hi had te wiue vrou jacob hertoch willams enighe dochter van beyeren ē van hollant Hi starff sonder kinder int jaer ons heren M cccc xxvi ē leyt tot vueren begrauen.

M iiij^{c} vi	M iiij^{c} xv	M iiij^{c} xxvi
anthonis. — hertoch philips soen.	johannes. — hertoch anthonis soen	Philips — hertoch anthonis and soen.
ix jaer	xi jaer	iiij jaer

Van hertoch philips.

Philips hertoch anthonis and soen ē hertoch johans broed was hertoch vā lot rijck ē van brabant ē van limborch iiij jaer Hi leyt tot vueren begrauen Ende als hertoch philips doot was soe quam vrou margriet van bourgoengen hertoch willams wedue van beyeren ē van hollant die hertoch anthonis suster was van brabant Ende si dede die staten van brabant vergaderen ē gaff hem te kennen dat si waer dat naeste bloet ē dat naeste lijff van brabant op die tijt leuende ē seyde dat si waer een rechte lantsvrouwe van brabant ē bat dat si haer nemen ē ont fanghen wouden voer een hertochginne ende vrouwe van brabant si woude hem wesen een goede ghenadighe vrouwe.

Van hertoch philips van bourgoengen.

Ende corts daer na so quam hertoch philips van bourgoengen hertoch johans soen daer vrouwe margriet moye off was en gafft den staten van brabant te kennen dat hi was die naeste man persoen leuende van den bloede van brabant en dat hi waer een recht hertoch va brabant Ende bat dat si hem nemen wouden voer een hertoch van brabant Hi woude hem gheern een goet ghenadich heer wesen.

Van greue philips van nyuers.

Die greue van nyuers greue philips soen van nyuers daer vrouwe margriet moye off was die quam oeck voer den staten van brabant en gafft te kennen dat sijn vader was hertoch philips soen van bourgoengen en hertoch anthonis broed
Anno dm van brabant en vermat hem te bewijsen mit seghel en mit brieuen van hertoch phi lips sijn oude vader en van vrouwe johanna van brabant sijnre ouder moye Als
hertoghen dat hertoch philips sijn drie sonen goede en beweeff bi sinen leuende liue en bi vrou
van brabant we johanna leuende liue die doe een hertochinne en een vrouwe van brabant was Als dat jan sijn outste soen soude wesen nae sijnre doot hertoch van bourgoengen
Regnierden en greue van vlaenderen en greue van artoys Ende anthonis sijn anderde soen die soude wesen na sijnre doot en na vrouwe johannen doot hertoch van brabant van lothrijck en van limborch Ende philips sijn jonchste soen die soude wesen greue va nyuers en van rxters mit sulcker vorwaerden Wie dat storue van hertoch johan en van hertoch anthonis broeders off hoer erffnaem dat soude comen op philips greue van nyuers den jonchsten broeder off op sijn rechten eruen En hier om ver mat hi hem en seyde dat hi waer een recht hertoch van brabant ende bat dat si hem wouden nemen ende ontfanghen hi woude hem een goet ghenadich heer wesen Die staten van brabant berieden hem langhe Ende ten laetsten namen si en ontfenghen hertoch philips van bourgoengen hertoch johans soen.

Van hertoch philips van bourgoengen hertoch van brabant.

Philips hertoch van burgoengen was hertoch van lothrijck van brabant en̄ van limborch xxxvij jaer Hi was die machtichste prince in sijn tijt van al germa: nien en̄ van almaengen Ende hi had drie wiuen Dat eerste wijff was des conincs dochter van vranckrijck en̄ hi en had daer ghen kinder bi Dat anderde wijff was des grauen dochter van ou grauinne van nyuers en̄ hi en had daer oeck gheen kin: der bi Dat derde wijff was des coninckx dochter van poertegael en̄ daer had hi iij sonen bi Die eerste hiet anthonis en̄ starf jonck Die and' hiet joest en̄ starff jonck Ende die derde hiet kaerl en̄ was hertoch na den vader Dese hertoch philips starff int jaer ons heren M cccc en̄ lxvij op sinte vitus en̄ modestus dach Ende hi wert te brugghe tot sinte donaes int choer begrauen.

M iiij^c xxx — M iiij^c lxvij

hertoch van bourgoengen

hertoch philips soen van bourgoengen.

xxxvij jaer — x jaer

Van hertoch kaerl van bourgoengen.

Kael hertoch van bourgoengen hertoch philips soen was hertoch vā lothrijck van brabant en̄ van limborch x jaer Hi had drie wiuen Dat eerste was coninck kaerls dochter van vranckrijck en̄ si starff jonck Dat ander wijff was des herto: ghen dochter van bourbon en̄ hiet ~~anna~~ isabele en̄ daer wan hi een dochter bi hiet maria Dat derde wijff was hertoch ritsaerts dochter van jorcke coninck eduwaerts sus: ter. [illegible] margareta

Dese hertoch kaerl als sijn vader noch leuede en̄ hi greue van sarloys was en̄ noch gheen heer vanden landen en was so trecht hi mit ghebeden volck mit veel edel mannen ouer die somme en̄ ouer die seyn in vranckrijck ghewapender hant in des conincks lant en̄ lach daer vi off viij weken bi sinte denijs en̄ bi parijs Ende die hertoch van britaengen en̄ die hertoch van berry en̄ meer ander vanden ghenoten hadden ghesegt bi den greue van sarloys te comen mer si en quamen niet Ende die coninck lodewijck die dit seer toernde die quam mit machten onuersien en̄ bestreet den greue van sarloys daer vreselick ghevochten wert ende seer scarp stont mitten greue sarloys Mer die greue sarloys behielt dat velt en̄ verwachte des conincks macht mer hi en quam niet weder En̄ daer na quam die hertoch van britaengen en̄ des conincks broeder den hertoch van berry en̄ meer and' die teghen den coninck waren bi den greue van sarloys Ende het wert ghededinct tusschen den coninck en̄ desen prince Ende die greue sarloys creech vanden coninck dat hi begheerde Ende des conincks broeder den hertoch van berry soude hebben normandyen En̄ die gre-

Anno dn̄i ue van sarloys die trech mit seghe en̄ mit vrientscappen wt vranckrijck Ende dit ghesciede int jaer ons heren M cccc lxv.

hertoghen van brabant

Regnierden

Als den greeff kaerl weder in brabant te huus was ghecomen soe vant hi dat ghestoruen was ~~elysabeth~~ van bourboen sijn ghetrouwede wijff ende dat si was begrauen tot antwerpen in sinte michiels cloester waer om dat hi seer droeuich was want hi en had daer gheen kinder off ghehouden dan een enighe dochter die maria was ghenoemt.

Hier en binnen is die stadt en̄ dat bisdom van ludyck gheweest in rebellicheyt teghen lodewijck van bourboen horen biscop en̄ teghen hertoch philips om dat hi een beschermer was vanden biscop voerscreuen Groet verdriet isser dan ghe schiet van oerloghe tusschen tlant va̅ ludyck en̄ hertoch philips landen Mer die va̅ dynant deden hertoch philips en̄ sinen soen den greeff va̅ sarloys meer confuys dan yema̅t and's want die van dynant henghen een ghelikenisse van een man ghemaect naden greue van sarloys buten hoer poerten in confuys en̄ schande vanden greeff van sar-loys en̄ spraken alte spitich opten prince van sarloys Hier om als dese greue van sarloys wt vranckrijck weder quam in brabant bi sinen heer sijn vad' en̄ dit ver-hoerde dat hem seer toernde. so vergaderde hi opt cort weder al sijn volck ende veel meer dan hi in vranckrijck hadde. Ende hertoch philips sinen vader trech seluer

Omede mit sijn soen eñ mit groter heeruaert voer die stadt vā dynant die seer starck was van poerten eñ mueren eñ heeft die stadt beleghen Eñ hertoch philips ghing self legghen in bouines tegens dynant ouer eñ liet graue kaerl sijn soen int heer leg ghen om die stadt te winnen Kaerl heeft dan so starck op die stadt gheschoten ende ghevochten eñ want si gheen hoeft en hadden inder stadt so gauen si hem op binnen alte corten tyden als vuyl vsenen eñ blote boeuen die so vasten stadt niet en dorsten houden Ende alle dat daer in was dat wert hem ghenomen ende sommighe boeuen onthoeft eñ sommighe ouer int water gheworpen Ende man eñ wijf eñ kinder mosten alte samen wt den horen strijken eñ voert vten lande eñ alle die husen kercken eñ clusen poerten eñ mueren die worden verbrant eñ neder gheworpen ja die fondamenten worden wt ghewoyt eñ wert effen slecht ghemaect dat seker een swaer correcie was ouer sulcken schonen stadt hoe wel dat sijt wel verdient hadden Dit ghe schiede int jaer ons heren M cccc lxvi omtrent sinte bertholomeus dach.

Doe quamen die van ludyck mitten gansen sticht eñ sochten ghenade aenden hertoch van bourgoengen eñ aen sinen soen eñ het wert ghededinct dat si horen heer in nemen souden eñ doen hem dat si sculdich waren te doen mit meer ander punten eñ souden den hertoch van bourgoengen eñ sinen soen gheuen voer sinen scade ses werff hondert dusent cronen tot sekeren terminen eñ si betaelden twee terminen.

Int jaer ons heren M cccc lxvij op sinte viten dach eñ modestus dach so starf te brugghe hertoch philips Ende wert na begrauen te dygon in bourgoendien eñ sijn wijff ~~elyzabeth~~ isabeel starff daer na int jaer M cccc lxxi in december in atris bi sinte odamars eñ leyt begrauen te karthusers in gosnay.

Van hertoch kaerl.

Als hertoech philips ghestoruen was so is kaerl sijn soen ghewoorden hertoech van bourgoengen van lothrijck van brabant van limborch van lutzenborch. greef van vlaenderen artoys bourgoendien. palentijn van henegouwen hollant zeelant namen. heer van vrieslant salinis malinis eñ marcgreeff des heylighen rijcks Eñ doe hi mitten eersten tot ghent ghehult was soe wert daer een oploep vanden ghe meenten eñ si dwonghen hem of sondlinghe preuilegien Mer eer yet lang so wort hem luden die rebellicheyt wel weder wt ghedreuen want hertoch kaerl die benam al hoer preuilegien om die rebellicheyt wille.

Int jaer ons heren M cccc lxvij na hertoch philips doot so hebben die van lu-
dyck weder rebelleert teghen horen biscop lodewijck eñ hertoch kaerl Eñ si sijn ghe-
toghen mit groter macht voer hoey eñ hebben die stede gewonnen om horen biscop
te vanghen die daer in lach mit sijn vrienden Mer hi is mit subtijlheyt wech ghecó-
men eñ si en hebbens nijt gheuanghen Als dit hertoch kaerl vernam so seynde hi
groot volck van wapen teghen die luikenaers om die te bedwingen van hoer rebel-
licheyt Ende daer is op ghereesen een groot oerloghe Voert so is hertoch kaerl selue
ghecomen eñ heeft starcklicke beleghen die stadt van sinte truyen Ende hi had wel
bi hem hondert dusent man. want hi woude dat heel bisdom van ludyck bedwin-
ghen eñ mit cracht in winnen Eñ als die van ludyck dat vernomen hadden so qua-
men si op een auont stont mit xx dusent man om die stede van sinte truyen te ont-
setten eñ hertoch kaerl daer off te slaen. eñ daer wort gheuochten enen strijt eñ die
van ludyck verloren die strijt want si verloren daer heer staes van strael hoer ban-
nier draghet eñ heer bara ridderen mit drie dusent man eñ die ander liepen e wech
in die schemering vanden auont Daer worden wel ghemaect iijc ridderen Daer vā
dat ghetal off waren wt hollant jan van cruninghen. zweer vā montfoert. aelbert
Anno dm̄ van schaghen. eñ jan ruychrocks twee sonen als willām eñ jan Daer na ghing her-
toch kaerl die stadt van sinte truyen bestormen mit bussen eñ ander instrumenten
hertoghen Mer die borghers gauen hem op i hertoch kaerls ghenade Hertoch kaerl die heeft
van brabant se ghenomen in ghenāde behoudelike dat si hoer selfs poerten mueren torrnen selue
souden neder werpen eñ hoer graften vullen eñ een somme van penninghen gheuen
Regnierden Ende mosten al hoer bussen boghen kusen bameren pieken panser harnesse ende alle
weer dat binnen der stadt was mosten si brenghen buten der stadt eñ neder legghen
ouer een hoep in des hertoghen hāden voerscreuen Daer na in die seluer manieren
heeft hi oeck ghewonnen hasselt borchloen eñ harck eñ bilsenbree maeseyck barin-
ghen tongheren weset eñ hoey tuwijn eñ boeuijn Alle dese steden heeft hertoch kaerl
vernielt want si hebben hoer poerten eñ mueren verloren.

Voert so is hertoch kaerl ghetoghen voer die stadt vā ludyck ende heeftse seer
angxtelick beleghen Die borghers sijn seer verueert ghewordē eñ si sijn wt die stadt
ghecomen in linnen hemden voer hertoch kaerls tente eñ hebben ghebeden ontferm-
herticheyt Als si langhe op hoer knyen gheleghen hadden so heeft hise op sommighe
condicien ontfanghē in ghenāde onder welcke condicie was dat si al hoer wapenen

Gouer gheuen souden en oeck poerten toernē mueren verliesen souden ende die graf-
ten vullen daer die hertoch mit siin volck in comen soude als si deden Als die her-
toch daer in was so mosten si in des hertoghen handen brenghen alle haer hant ves-
ten brieuen preuilegien die si hadden van pausen keyseren coningen hertoghen gra
uen ende alle ander ende die ouer gheuen ende die hertoch gaff hem weder ander
nywe rechten alst hem beliefden en daer toe mosten si betalen alle die oude sommen
van penningen die si schuldich waren ende grote somme daer toe Ende noch daer
toe alle jaer den hertoech van brabant gheuen grote somme van penninghen Ende
die hertoch van brabant soude wesen euich erf voecht en momboer des ghestichtes
van ludick ende nymmermeer teghens hem te steken ende si souden haren bisscop
betalen ende doen ende houden in allen manieren als si schuldich waren Ende des
so behielden die van ludick hoer lijff ende hoer goet Ende si souden oeck alle hoer
poerten ende hoer mueren neder werpen ende graften vullen Ende hoer pyron die
op hoer merct stont daer si hoer justitie voer hielden dede die hertoech op breeken
ende dedet te brugghe op die burse setten Dier wijle dat hertoech kaerl binnen lu-
dick noch was so vant hi brieuen daer binnen die lodewijch coninck van vranck
rijck tot die van ludick ghesent hadde om hem luden te stercken teghen hertoech
kaerl. ende die brieuen dede hi wel bewaren Ende als hertoech kaerl alle dinck in
ludick wel gheordiniert heeft soe is hi weder thuus mit victorie tot sinen landen
ghereyst.

Int jaer ons heren M iiii^c lxviii so heeft hertoech kaerl tot brugghe omtrent
sinte janss misse ghetrouwet Margariet des conincs Eduwaerts suster van enge
lant Ende heuet daer die brulocht ghehouden mit groter costelicheyt ende eerheyt.

Int jaer ons heren M iiii^c lxviii omtrent sinte janss decollaci so heeft lodewich
coninck van vranckrijck wt quade informacien die hem ghedaen worden verga-
dert groot volck te wapen om hertoch kaerl te verderuen Ende als hertoch kaerl
dat vernam so heeft hi daer teghens vergadert oeck een groot heer van volck om
dat verdriet te keren Mer corts daer na so siin si verenicht ende ghesoent i pywe-
nen ende si hebben daer op ontfanghen dat heylighe sacrament Als si aldus ghe-
soent siin so is die coninck tot brusel in brabant ghecomen tot hertoch kaerl En
die selfde hertoghe heuet den coninck eerliken ontfanghen.

Hier en binnen so sijn die ballinghen van ludick weder tot ludick in ghecomen
Ende hebben verdreuen wt ludick alle die gheen die hertoech kaerl daer in ghesett
hadde Ende die van ludick aldus rebellerende teghen hertoech kaerl soe sijn si ghe-
reyst tot tonghere bi nacht ende hebben lodewijch horen biscop van daen ghehaelt
ende ghevanghen ghebrocht binnen ludick Oeck so maecten si die stadt weder om
sterck mit graften ende bolwercken teghens hertoch kaerl Als dit hertoech kaerl
vernomen heeft so heeft hi die stadt van ludick weder om beleghen mit groter heer
craft ende die coninck van vrancrijck was bi hem in dat selfde beleg.

Die van ludick als si dit saghen so worden si verueert ende spraken totten bis-
cop die si ghevanghen hadden Siet heer moechdi ons verweruen ghenade aen her-
toech kaerl van bourgoengen v neue. wij sellen v laten gaen tot hem Als die bis-
cop dat ghelooft hadde so lieten si hem reysen tot hertoech kaerl Mer dier wijle dat-
men vā pays sprac so sijn tegens d nacht ccc lukenaers wt ghecomen all heymelic
int heer ende hebben grote schade al heymelike ghedaen Mer alsmen dat vernam so
worden si verslaghen En doe hertoch kaerl dat vernam so dede hi die stadt van lu
Anno dñi dich bestormen ende aenvechten Die van ludick setten hem ter weer om die stadt
te beschermen. mer ten batede hem niet Want hertoech kaerl heuet so sterck aenghe
hertoeghen uochten dat hi mit gheweldigher hant in is ghecomen ende die coninck aen sijn si-
vā Brabant de. dit ghesciede int jaer ons heren M iiijc lxviij des sonnendaghes voer alre hey-
lighen dach Als dan hertoch kaerl in is ghecomen so wortet al doot gheslaghen dat
Regnierden men te wapen vant Mer priesteren moniken worden al veriaecht Ende maechden
nonnen en beghinen worden te scheep wech ghevoert ende als dit gedaen was so
wort die stadt berooft ende aen brant ghesteken wtghenomen kercken cloesteren en
dat straetgen daer hertoch kaerl in logiert was Ende als die stadt al verbrant en
verdoruen was so is hertoch kaerl weder om ghecomen in brabant En die conic
is ghereyst in vrancrijck hier na so is hertoch kaerl ghereyst tot veel plaetzen bin-
nen sinen landen Ende heeft seluer ter audienci ende te recht ghesetten.

Van die greeff van werwijck

Int jaer ons heren M. iiijc lxx. soe is wt Enghelant verdreuen gheweest die
greeff van werwijck ende is ghecomen bi den coninck van vrancrijck Ende is ge
worden een rouer op die vlaemsche hollantsche zeelansche scepen Ende hier om so is
weder vyantscap op gheresen tusschen den coninck van vranckrijck ende hertoech
kaerl Mer als hertoch kaerl heeft vernomē dat die greeff van werwijck mit gro-
ter macht wt vranckrijck woude reysen in enghelant om Eduwaert den coninc
daer wt te verdriuen. soe heefft hij den heer vander veer mit veel scepen op die zee

ghehouwen om dat te benemen Mer rusaert greue van werwijck die is nochtant tot dortmuyden in enghelant ghecomen ende heefft den coninck mit verraet verdre uen Eduwaert als hi sach dat hi verraden was so is hij gheweken wt enghelant ende is ghecomen aen [illegible] Die stede houwer van hollant als hi dat verhoerde so heefft hi hem mit groter eeren ghehaelt inden haech omtrent sinte dyonisius dach ende lach [illegible] inden haech tot kermisse toe Ende als kermisse was ghecomen soe is die coninck van enghelant tot hertoch kaerl ende margeriet sijn suster ghetoghen om hulp te crighen om enghelant weder om in te nemen twelcke alsoe gheschiede Want Eduwaert is mit macht in die vasten daer nae ouer ghetoghen in enghelant Ende heeft omtrent paesschen alle sijn vyanden verslaghen Ende hi is weder ghe worden ghewel dich coninck van enghelant.

Int jaer ons heren M iiij^c lxxi na dertiendach ouermits twee dracht die die greeff van werwijck ghemaect had tusschen lodewijch den coninck van vrancrijck ende hertoech kaerl soe is hertoch kaerl ghetoeghen mit groter macht van volck voer Ampens om dat in te winnen Mer wantet die coninc wel beset hadde mit volck van wapen en spijs so en heefft hi daer nijt veel op te dreuen Nochtan bleeff hi daer voer legghen tot mey toe ende doe wort een bestant ghemaect tusschen hem beyden een jaer lanck duerende.

Int jaer ons heren M iiij^c ende lxxij nae meymaent als bestant wt was ghe gaen tusschen den coninck van vrancrijck ende hertoch kaerl. so is hertoch kaerl ghereyst mit groter heeruaert ouer die somme ende heefft beleghen die stede van ne sen ende heeftet ghewonnen ende verdestruweert Voert so heeft hi ghewonnen roy en mondidier Oec so heeft hi aengeuochten ~~louuis~~ biauuais mer dat en wan hi nijt Noch so heeft hi ghewonnen poes. oeck sinte walrijcs ende nucastelen en heeft groet scha de ghedaen in vrancrijck want hi heeft ghebrant wel twee dusent derpen al tot ru waen toe Teghen al dese scade so en heeft die coninck nijt veel weers ghedaen dan dat hi sijn sloten ende steden wel bestelt hadde Oeck so hadde die coninc die colomp ne mit veel scepen legghen op die zee die grote scade i die zee dede op die hollanders ende zeelanders Mer doe die hollanders oeck mit macht op die zee daer teghens ghecomen waren so weken die franssoysen weder om in vranckrijck Ten laetsten wortet weder in bestant gheset tot datmen soude scriuen vier ende tseuentich in Aprill.

Int jaer ons heren M iiij^{c} lxxiij omtrent sinte michiels dach soe is tot Trier
ghecomen die keyser fredericus mit veel rijnscher biscoppē hertoghen marcgrauen
ende heren om daer te tracteren mit hertoch kaerl om profijt van veel saken Ende
als dit hertoech kaerl heuet vernomen so is hi daer oeck ghereyst mit groter coste-
lickeyt. ende grote menichte van princen ende heren ende waren daer wel bi malcan
der omtrent achte daghen Ten laetsten dede hertoech kaerl een costelike maltijt be-
reyden ende noden den keyser ten eten mit alle sijn heren dat welcke alsoe ghescheide
Ende als si daer na een weynich tijts mit malcander ghesproken hadden. so is een
ygheliick te huus ghereyst Ende men heeft opt eerst niet vernomen wat dat si ghe-
sloten hadden mit malcander Daer na inden vasten soe heeft hertoch kaerl dat per-
lement gheordiniert te machelen ende van nywes opghesett.

Anno dm̄

Hertoeghen vā Brabant

Regnierden

Int jaer ons M iiij^{c} lxxiiij Als dat bestant was wt ghegaen tusschen den co-
ninck van vrancrijck ende hertoch kaerl soe isser weder een bestant ghemaect een
jaer lanck duerende Ende in dit seluer jaer isser een groot oerloch op gheresen tus-
schen hertoch kaerl ende dat bisdom van colen Want doe robbrecht biscop van colē
dat bisdom woude machtich wesen so hebben hem weder ghestaen die van colen die
van nuys mit ander veel steden ende heren int bisdom voerscreuen hier om is die
biscop ghetoghen tot hertoech kaerl ende heeft hem verworuen tot sijn hulper Als
dan hertoch kaerl die rebelheyt van colen ende sonderlinge die stede van nuys ver
nomen heeft so is hi ghecomen mit groot volck voer nuys ende heeft die stede seer
stercklicke beleghen. binnen nuys waren veel cloecker vechters in ghecomen daer
capiteynen off waren harmen lantgraue van hessen. die postolaet van colen mar-
cus ridder jonckeer Euert van withem jan van lijgkerken mit ander veel riddere
ende knechten Mer meest so regierde dat oerloch als principael Capiteyn Gher-
loff heer van breenbach ridder hertoch kaerl hadde bi hem veel lombaerdē ende En
ghelschen die ter stont die waert in wonnen. Hertoch kaerl heeft menich werf
die stede aenghestormt seer vreeselick ende oeck grote schade ghedaen aen mueren
poerten ende toornen ende veel borghers doot gheschoten Mer die van nuys hebbē
hem stoutelick ghewеert ende hebben groot volck doot gheschoten vanden ghenen
die buten laghen. Dit beleg began omtrent sinte marien magdalenen dach int
jaer voerscreuen ende duerde al tottet ander jaer omtrent sint janss misse.

Omtrent sinte barbaren so is daer ghecomen die coninck van denmereken mit greeff gherijt van oldenburch sijn broeder ende mit hertoch vrederick van bruyns wijck mit den hertoch van mekelenburch. ende die greeff van rippijn ende heeft sijn best ghedaen om pays te maken Mer doe hi sach dat hi niet en bedreeff so is hi weder om ghereyst.

Die van colen hebben doen comen bi hem den keyser frederick mit ouerlantsche hertoghen grauen biscoppē ende heren die seer wel waren om hulp te hebben tegens hertoch kaerl Ende als die vasten ghecomen was so sijn die van colen wt ghereyst ende hebben hoer logijs ghemaect neffen nuys ouer den rijn ende hebben grote schade ghedaen mit schieten in hertoech kaerls heer.

Ten laetsten is die keyser self ghecomen mit groter macht om hertoch kaerl te verdriuen van dat beleg van nuys aen die si vanden rijn daer hertoch kaerl lach Dieckwijls dan so hebben si ghestreden teghen malcander Mer die keyser en mochte hertoch kaerl mit macht nijt verdriuen Ende daer om wort ten laetsten eē tractaet ghe ordiniert daer in wt ghesproken wort Ende die lagaet Alexander segde dat segghen Als dat die paeus dese saken soude eynden binnen een jaer Ende hier en binnen soude beyde parthien hoer harnisse wt doen ende nijt meer oerloghen Ende nuys soude oeck hier en binnen onbeuochten bliuen ende staen onder die protexi ende beschermenisse vanden seluen legaet Ende aldus nam dat beleg sijn eynde Die keyser als hi wt den velde tot Colen ghereyst was soe is hertoech kaerl oeck tot sijn landen ghereyst.

Van hertoch philips van bourgoengen.

Ende corts daer na so quam hertoch philips van bourgoengen hertoch johans soen daer vrouwe margriet moye off was ẽ gafft den staten van brabant te kennen dat hi was die naeste man persoen leuende van den bloede van brabant ẽ dat hi waer een recht hertoch vã brabant Ende bat dat si hem nemen wouden voer een hertoch van brabant Hi woude hem gheern een goet ghenadich heer wesen.

Van greue philips van nyuers.

Die greue van nyuers greue philips soen van nyuers daer vrouwe margriet moye off was die quam oeck voer den staten van brabant ẽ gafft te kennen dat sijn vader was hertoch philips soen van bourgoengen ẽ hertoch anthonis broed van brabant ẽ vermat hem te bewijsen mit seghel ẽ mit brieuen van hertoch philips sijn oude vader ẽ van vrouwe johanna van brabant sijnre ouder moye Als dat hertoch philips sijn drie sonen goede ẽ beweeff bi sinen leuende liue ẽ bi vrouwe johanna leuende liue die doe een hertochinne ẽ een vrouwe van brabant was Als dat jan sijn outste soen soude wesen nae sijnre doot hertoch van bourgoengen ẽ greue van vlaenderen ẽ greue van artoys Ende anthonis sijn anderde soen die soude wesen na sijnre doot ẽ na vrouwe johannen doot hertoch van brabant van lothrijck ẽ van lemborch Ende philips sijn joncxste soen die soude wesen greue vã nyuers ẽ van ryters mit sulcker vorwaerden Wie dat storue van hertoch johan ẽ van hertoch anthonis broeders off hoer erffnaem dat soude comen op philips greue van nyuers den joncxsten broeder off op sijn rechten eruen Ẽ hier om vermat hi hem ẽ seyde dat hi waer een recht hertoch van brabant ende bat dat si hem wouden nemen ende ontfanghen hi woude hem een goet ghenadich heer wesen Die staten van brabant berieden hem langhe Ende ten laetsten namen si ẽ ontfenghen hertoch philips van bourgoengen hertoch johans soen.

Anno dm̃ Hertoghen van brabant Regnierden

Van hertoch philips van bourgoengen hertoch van brabant.

Philips hertoch van burgoengen was hertoch van lothrijck van brabant ē van limborch xxxvij jaer Hi was die machtichste prince in sijn tijt van al germa: nien ē van almaengen Ende hi had drie wiuen Dat eerste wijff was des conincs dochter van vranckrijck ē hi en had daer gheen kinder bi Dat anderde wijff was des grauen dochter van op greuinne van nyuers ē hi en had daer oeck gheen kin: der bi Dat derde wijff was des coninckx dochter van portegael ē daer had hi iij sonen bi Die eerste hiet anthonis ē starf jonck Die and hiet joest ē starff jonck Ende die derde hiet kaerl ē was hertoch na den vader Dese hertoch philips starff int jaer ons heren M cccc ē lxvij op sinte vitus ē modestus dach Ende hi wert te brugghe tot sinte donaes int choer begrauen.

M iiij^c xxx		M iiij^c lxvij	
	hertoch van bourgoengen		hertoch philips soen van bourgoengen.
xxxvij jaer		x jaer	

Van hertoch kaerl van bourgoengen.

Kaerl hertoch van bourgoengen hertoch philips soen was hertoch vā lothrijck van brabant ē van limborch x jaer Hi had drie wiuen Dat eerste was coninck kaerls dochter van vranckrijck ē hi starff jonck Dat ander wijff was des herto: ghen dochter van bourboen ē hiet ~~anna~~ ē daer wan hi een dochter bi hiet maria Dat derde wijff was hertoch ritsaerts dochter van jorcke coninck eduwaerts sus: ter.

Van hertoch kaerl.

Dese hertoch kaerl als sijn vader noch leuede en̄ hi greue van sarloys was en̄ noch gheen heer vanden landen en was so toech hi mit ghebeden volck mit veel edel mannen ouer die somme en̄ ouer die seyn in vrancrijck ghewapender hant in des coninckx lant en̄ lach daer vi off viij weken bi sinte denijs en̄ bi parijs Ende die hertoch van britaengen en̄ die hertoch van berry en̄ meer ander vanden ghenoten hadden ghesept bi den greue van sarloys te comen mer si en quamen niet Ende die coninck lodewijck die dit seer toernde die quam mit machten onuersien en̄ bestreet den greue van sarloys daer vreselick gheuochten wert ende seer scarp stont mitten greue sarloys Mer die greue sarloys behielt dat velt en̄ verwachte des coninckx macht mer hi en quam niet weder En̄ daer na quam die hertoch van britaengen en̄ des coninckx broeder den hertoch van berry en̄ meer and' die teghen den coninck waren bi den greue van sarloys Ende het wert ghededinct tusschen den coninck en̄ desen prince Ende die greue sarloys creech vanden coninck dat hi begheerde Ende des coninckx broeder den hertoch van berry soude hebben normandyen En̄ die gre-
Anno dm̄ ue van sarloys die toech mit seghe en̄ mit vrientscappen wt vrancrijck Ende dit ghesciede int jaer ons heren M cccc lxv.

hertoghen van brabant

Als den greeff kaerl weder in brabant te huus was ghecomen soe vant hi dat ghestoruen was ~~elysabeth~~ Isabee van bourbon sijn ghetrouwede wijff ende dat si was be-
Regnierden grauen tot antwerpen in sinte michiels cloester waer om dat hi seer drouich was want hi en had daer gheen kinder off ghehouden dan een enighe dochter die maria was ghenoemt.

Hier en binnen is die stadt en̄ dat bisdom van ludyck gheresen in rebellicheyt teghen lodewijck van bourbon horen biscop en̄ teghen hertoch philips om dat hi een beschermer was vanden biscop voerscreuen Groot verdriet isser dan ghesciet van oorloghe tusschen tlant vā ludyck en̄ hertoch philips landen Mer die vā dynant deden hertoch philips en̄ sinen soen den greeff vā sarloys meer confuys dan yemāt and's want die van dynant henghen een ghelikenisse van een man ghemaect naden greue van sarloys buten hoer poerten in confuys en̄ schande vanden greeff van sar-loys en̄ spraken alte spitich opten prince van sarloys Hier om als dese greue van sarloys wt vrancrijck weder quam in brabant bi sinen heer sijn vad' en̄ dit ver-hoerde dat hem seer toernde. so vergaderde hi opt cort weder al sijn volck ende veel meer dan hi in vrancrijck hadde. Ende hertoch philips sinen vader toech seluer

Omede mit sijn soen ē mit groter heeruaert voer die stadt vā dynant die seer starck was van poerten ē mueren ē heeft die stadt beleghen Ē hertoch philips ghing self legghen in bouines tegens dynant ouer ē liet greue kaerl sijn soen int heer leg ghen om die stadt te winnen Kaerl heeft dan so starck op die stadt gheschoten ende ghevochten ē want si gheen hoeft en hadden inder stadt so gauen si hem op binnen alte corten tijden als vuyl vsenen ē blote boeuen die so vasten stadt nijt en dorsten houden Ende alle dat daer in was dat wert hem ghenomen ende sommighe boeuen onthoeft ē sommighe ouer int water gheworpen Ende man ē wijf ē kinder mosten alte samen wt den horen strijken ē voert vten lande ē alle die husen kercken ē clusen poerten ē mueren die worden verbrant ē neder gheworpen ja die fondamenten worden wt ghewoyt ē wert effen slecht ghemaect dat seker een swaer corrcie was ouer sulcken schonen stadt hoe wel dat sijt wel verdient hadden Dit ghe schiede int jaer ons heren M cccc lxvi omtrent sinte bertholomeus dach.

Doe quamen die van ludyck mitten gansen sticht ē sochten ghenade aenden hertoch van bourgoengen ē aen sinen soen ē het wert ghededinct dat si horen heer in nemen souden ē doen hem dat si sculdich waren te doen mit meer ander punten ē souden den hertoch van bourgoenggen ē sinen soen gheuen voer sinen scade sess werff hondert dusent cronen tot sekeren terminen ē si betaelden twee terminen.

Int jaer ons heren M cccc lxvij op sinte viten dach ē modestus dach so starf te brugghe hertoch philips Ende wert na begrauen te dygon in bourgoendien ē sijn wijff ~~elyzabeth~~ Isabel starff daer na int jaer M cccc lxxi in december in arris bi sinte odamars ē leyt begrauen te karthusers in gosnay.

Van hertoch kaerl.

Als hertoech philips ghestoruen was so is kaerl sijn soen ghewordē hertoech van bourgoengen van lothrijck van brabant van limborch van lutzenborch. greef van vlaenderen artoys bourgoendien. palentijn van henegouwen hollant zeelant namen. heer van vrieslant salinis malinis ē marcgreff des heylighen rijcks Ē doe hi mitten eersten tot ghent ghehult was soe wert daer een oploep vanden ghe meenten ē si dwonghen hem of sondlinghe preuilegien Mer eer yet lang so wort hem luden die rebellicheyt wel weder wt ghedreuen want hertoch kaerl die benam al hoer preuilegien om die rebellicheyt wille.

Int jaer ons heren M cccc lxviij na hertoch philips doot so hebben die van ludyck weder rebelleert teghen horen biscop lodewijck en hertoch kaerl En si sijn ghetoghen mit groter macht voer hoey en hebben die stede gewonnen om horen biscop te vanghen die daer in lach mit sijn vrienden Mer hi is mit subtijlheyt wech ghecomen en si en hebbens niet gheuanghen Als dit hertoch kaerl vernam so seynde hi groot volck van wapen teghen die luckenaers om die te bedwingen van hoer rebellicheyt Ende daer is op ghereesen een groot oerloghe Voert so is hertoch kaerl selue ghecomen en heeft starcklicke beleghen die stadt van sinte truyen Ende hi had wel bi hem hondert dusent man. want hi woude dat heel bisdom van ludyck bedwinghen en mit cracht in winnen En als die van ludyck dat vernomen hadden so quamen si op een auont stont mit xx dusent man om die stede van sinte truyen te ontsetten en hertoch kaerl daer off te slaen. en daer wort gheuochten enen strijt en die van ludyck verloren die strijt want si verloren daer heer staes van strael hoer banner dragher en heer bata ridderen mit drie dusent man en die ander liepen e wech in die schemering vanden auont Daer worden wel ghemaect ijc ridderen Daer va dat ghetal off waren wt hollant jan van cruninghen. zweer vā montfoert. aelbert

Anno dm̄ van schaghen. en jan ruychrocks twee sonen als willam en jan Daer na ghing her

toch kaerl die stadt van sinte truyen bestormen mit bussen en ander instrumenten

hertoghen Mer die borghers gauen hem op i hertoch kaerls ghenade Hertoch kaerl die heeft

van brabant se ghenomen in ghenade behoudelike dat si hoer selfs poerten mueren toernen selue souden neder werpen en hoer graften vullen en een somme van penninghen gheuen

Regnierden Ende mosten al hoer bussen boghen kusen hameren piecken panser harnesse ende alle weer dat binnen der stadt was mosten si brenghen buten der stadt en neder legghen ouer een hoep in des hertoghen hadden voerscreuen Daer na in die seluer manieren heeft hi oeck ghewonnen hasselt borchloen en harck en bilsenbree maeseyck baringhen tongheren weset en hoey tuwijn en boeuijn Alle dese steden heeft hertoch kaerl vernielt want si hebben hoer poerten en mueren verloren.

Voert so is hertoch kaerl ghetoghen voer die stadt vā ludyck ende heeftse seer anxtelick beleghen Die borghers sijn seer verueert ghewordden en si sijn wt die stadt ghecomen in linnen hemden voer hertoch kaerls tente en hebben ghebeden ontfermhertichheyt Als si langhe op hoer knyen ghelegen hadden so heeft hise op sommighe condicien ontfanghe in ghenade onder welcke condicie was dat si al hoer wapenen

Bouer gheuen souden en oeck poerten torne mueren verliesen souden ende die graf-
ten vullen daer die hertoch mit sijn volck in comen soude als si deden Als die her-
toch daer in was so mosten si in des hertoghen handen brenghen alle haer hant ves-
ten brieuen preuilegien die si hadden van pausen keysers coningen hertoghen gra
uen ende alle ander ende die ouer gheuen ende die hertoch gaff hem weder ander
nywe rechten alst hem beliefden en daer toe mosten si betalen alle die oude sommen
van penningen die si schuldich waren ende grote somme daer toe Ende noch daer
toe alle jaer den hertoech van brabant gheuen grote somme van penninghen Ende
die hertoch van brabant soude wesen euich erf voecht en momboer des ghestichts
van ludick ende nymmermeer teghens hem te steken ende si souden haren biscop
betalen ende doen ende houden in allen manieren als si schuldich waren Ende des
so behielden die van ludick hoer lijff ende hoer goet Ende si souden oeck alle hoer
poerten ende hoer mueren neder werpen ende graften vullen Ende hoer pyroen die
op hoer merct stont daer si hoer justitie voer hielden dede die hertoech op breeken
ende dedet te brugghe op die burse setten Dier wijle dat hertoech kaerl binnen lu-
dick noch was so vant hi brieuen daer binnen die lodewijch coninck van vranck
rijck tot die van ludick gheseynt hadde om hem luden te stercken teghen hertoech
kaerl. ende die brieuen dede hi wel bewaren Ende als hertoech kaerl alle dinck in
ludick wel gheordiniert heeft soe is hi weder thuus mit victorie tot sinen landen
ghereyst.

Int jaer ons heren M iiij^c lxviij so heeft hertoech kaerl tot brugghe omtrent
sinte janss misse ghetrouwet Margariet des conincs Eduwaerts suster van enge
lant Ende heuet daer die brulost ghehouden mit groter costelicheyt ende eerheyt.

Int jaer ons heren M iiij^c lxviij omtrent sinte janss decollaci so heeft lodewich
coninck van vranckrijck wt quade informacien die hem ghedaen worden verga-
dert groot volck te wapen om hertoch kaerl te verdriuen Ende als hertoch kaerl
dat vernam so heeft hi daer teghens vergadert oeck een groot heer van volck om
dat verdriet te keren Mer corts daer na so sijn si verenicht ende ghesoent i pyroe-
nen ende si hebben daer op ontfanghen dat heylighe sacrament Als si aldus ghe-
soent sijn so is die coninck tot brusel in brabant ghecomen tot hertoch kaerl En
die selfde hertoghe heuet den coninck eerliken ontfanghen.

Hier en binnen so sijn die ballinghen van ludick weder tot ludick in ghecomen Ende hebben verdreuen wt ludick alle die gheen die hertoech kaerl daer in ghesetadde Ende die van ludick aldus rebellerende teghen hertoech kaerl soe sijn si ghereyst tot tongheren bi nacht ende hebben lodewijch horen biscop van daen ghehaelt ende gheuanghen ghebrocht binnen ludick Oeck so maecten si die stadt weder om sterck mit graften ende bolwercken teghens hertoch kaerl Als dit hertoech kaerl vernomen heeft so heeft hi die stadt van ludick weder om beleghen mit groter heercraft ende die coninck van vrancrijck was bi hem in dat selfde beleg.

Die van ludick als si dit saghen so worden si verueert ende spraken totten biscop die si gheuanghen hadden Siet heer moechdi ons verweruen ghenade aen hertoech kaerl van bourgoengen v neue. wij sellen v laten gaen tot hem Als die biscop dat ghelooft hadde so lieten si hem reysen tot hertoech kaerl Mer dier wijle dat men vā pays sprac so sijn tegens d' nacht cc lukenaers wt ghecomen all heymelic int heer ende hebben grote schade al heymelike ghedaen Mer alsmen dat vernam so worden si verslaghen En doe hertoch kaerl dat vernam so dede hi die stadt van ludich bestormen ende aenvechten Die van ludick setten hem ter weer om die stadt te beschermen. mer ten batede hem niet Want hertoech kaerl heuet so sterck aenghevochten dat hi mit gheweldigher hant in is ghecomen ende die coninck aen sijn side. dit gheschiede int jaer ons heren M iiij^{c} lxviij des sonnendaghes voer alre heylighen dach Als dan hertoch kaerl in is ghecomen so wortet al doot geslaghen dat men te wapen vant Mer priesteren moniken worden al veriaecht Ende maechden nonnen en beghinen worden te scheep wech gheuoert ende als dit gedaen was so wort die stadt beroeft ende aen brant ghesteken wtghenomen kercken cloesteren en dat straetgen daer hertoch kaerl in logiert was Ende als die stadt al verbrant en verdoruen was so is hertoch kaerl weder om ghecomen in brabant En die coninc is ghereyst in vrancrijck hier na so is hertoech kaerl ghereyst tot veel plaetzen binnen sinen landen Ende heeft seluer ter audiencie ende te recht ghesceten.

Anno dñi hertoghen vā Brabant Regnierden

Van die greeff van werwijck

Int jaer ons heren M. iiij^{c} lxx. soe is wt Enghelant verdreuen gheweest die greeff van werwijck ende is ghecomen bi den coninck van vrancrijck Ende is ghe worden een rouer op die vlaemsche hollantsche zeelansche scepen Ende hier om so is weder vyantscap op gheresen tusschen den coninck van vrancrijck ende hertoech kaerl Mer als hertoch kaerl heeft vernomē dat die greeff van werwijck mit groter macht wt vrancrijck woude reysen in enghelant om Eduwaert den coninc daer wt te verdriuen. soe heefft hij den heer vander veer mit veel scepen op die zee

ghehouwen om dat te benemen Mer ricaert greue van werwijck die is nochtans tot dortmuyden in enghelant ghecomen ende heefft den coninck mit verraet verdre uen Eduwaert als hi sach dat hi verraden was so is hij ghewecken wt enghelant ende is ghecomen aen [illegible] Die stede houwer van hollant als hi dat verhoerde so heefft hi hem mit groter eeren ghehaelt inden haech omtrent sinte dyonisius dach ende lach al inden haech tot kermisse toe Ende als kermisse was ghecomen soe is die coninck van enghelant tot hertoch kaerl ende margeriet sijn suster ghetoghen om hulp te crighen om enghelant weder om in te nemen twelcke alsoe ghescede Want Eduwaert is mit macht in die vasten daer nae ou ghetoghen in enghelant Ende heeft omtrent paesschen alle sijn vyanden verslaghen Ende hi is weder ghe worden ghewel dich coninck van enghelant.

Int jaer ons heren M iiij^c lxxi na dertiendach ouermits twee dracht die die greeff van werwijck ghemaect had tusschen lodewijch den coninck van vrancrijck ende hertoech kaerl soe is hertoch kaerl ghetoeghen mit groter macht van volck voer Ampens om dat in te winnen Mer wantet die coninc wel beset hadde mit volck van wapen en spijs so en heefft hi daer nijt veel op te doruen Nochtan bleeff hi daer voer legghen tot mey toe ende doe wort een bestant ghemaect tusschen hem beyden een jaer lanck duerende.

Int jaer ons heren M iiij^c ende lxxij nae meymaent als bestant wt was ghe gaen tusschen den coninck van vrancrijck ende hertoch kaerl. so is hertoch kaerl ghereyst mit groter heeruaert ouer die somme ende heefft beleghen die stede van ne len ende heefftet ghewonnen ende verdestruweert Voert so heeft hi ghewonnen roy en mondidier Oec so heeft hi aengeuochten ~~louuis~~ biauuais mer dat en wan hi nijt Noch so heeft hi ghewonnen poes. oeck sinte walrijcs ende nucastelen en heeft groet scha de ghedaen in vrancrijck want hi heeft ghebrant wel twee dusent derpen al tot ru waen toe Teghen al dese scade so en heeft die coninck nijt veel weers ghedaen dan dat hi sijn sloten ende steden wel bestelt hadde Oeck so hadde die coninc die colomp ne mit veel scepen legghen op die zee die grote scade i die zee dede op die hollanders ende zeelanders Mer doe die hollanders oeck mit macht op die zee daer teghens ghecomen waren so weken die franssoysen weder om in vranckrijck Ten laetsten wortet weder in bestant gheset tot datmen soude scriuen vier ende tseuentich in Aprill.

Int jaer ons heren M iiij^c lxxiij omtrent sinte michiels dach soe is tot Trier ghecomen die keyser fredericus mit veel rijnscher biscoppē hertoghen marcgrauen ende heren om daer te tractieren mit hertoch kaerl om profijt van veel saken Ende als dit hertoch kaerl heuet vernomen so is hi daer oeck ghereyst mit groter costelicheyt. ende grote menichte van princen ende heren ende waren daer wel bi malcander omtrent achte daghen Ten laetsten dede hertoch kaerl een costelike maltijt bereyden ende noden den keyser ten eten mit alle sijn heren dat welcke alsoe gheschiede Ende als si daer na een weynich tijts mit malcander ghesproken hadden. so is een yghelick te huus ghereyst Ende men heeft opt eerst niet vernomen wat dat si ghesloten hadden mit malcander Daer na inden vasten soe heeft hertoch kaerl dat perlement gheordiniert te macheln ende van nywes opgheset.

Anno dm̄ | Hertoeghen vā Brabant | Regnierden

Int jaer ons M iiij^c lxxiiij Als dat bestant was wt ghegaen tusschen den coninck van vrancrijck ende hertoch kaerl soe isser weder een bestant ghemaect een jaer lanck duerende Ende in dit seluer jaer isser een groot oerloch op ghereesen tusschen hertoch kaerl ende dat bisdom van colen Want doe robbrecht biscop van colē dat bisdom woude machtich wesen so hebben hem weder ghestaen die van colen die van nuys mit ander veel steden ende heren int bisdom voerscreuen hier om is die biscop ghetoghen tot hertoch kaerl ende heeft hem verworuen tot sijn hulper Als dan hertoch kaerl die rebelheyt van colen ende sonderlinge die stede van nuys vernomen heeft so is hi ghecomen mit groot volck voer nuys ende heeft die stede seer sterclicke beleghen. binnen nuys waren veel cloecker vechters in ghecomen daer capiteynen off waren harmen lantgraue van hessen. die postolaet van colen marcus ridder jonckher Euert van withem jan van lhijkerken mit ander veel riddere ende knechten Mer meest so regierde dat oerloch als principael Capiteyn Gheerloff heer van breenbach ridder hertoch kaerl hadde bi hem veel lombaerdē ende Enghelschen die ter stont die waert in wonnen. Hertoch kaerl heeft menich werf die stede aenghestormt seer vreeselick ende oeck grote schade ghedaen aen mueren poerten ende toornen ende veel borghers doot gescoten Mer die van nuys hebbē hem stoutelick gheweert ende hebben groot volck doot ghescoten vanden ghenen die buten laghen. Dit beleg began omtrent sinte marien magdalenen dach int jaer voerscreuen ende duerde al tottet ander jaer omtrent sint janss misse.

Omtrent sinte barbaren so is daer ghecomen die coninck van denmercken mit graeff gherijt van oldenburch sijn broeder ende mit hertoch vrederick van bruynswijck mit den hertoch van mekelenburch. ende die graeff van rippijn ende heeft sijn best ghedaen om pays te maken Mer doe hi sach dat hi niet en bedreeff so is hi weder om ghereyst.

Die van colen hebben doen comen bi hem den keyser frederick mit ouerlantsche hertoghen grauen biscoppē ende heren die seer wel waren om hulp te hebben tegens hertoch kaerl Ende als die vasten ghecomen was so sijn die van colen wt ghereyst ende hebben hoer logijs ghemaect neffen nuys ouer den rijn ende hebben grote schade ghedaen mit schieten in hertoech kaerls heer.

Ten laetsten is die keyser self ghecomen mit groter macht om hertoch kaerl te verdriuen van dat belegh van nuys aen die si vanden rijn daer hertoch kaerl lach Dieswijls dan so hebben si ghestreden teghen malcander Mer die keyser en mochte hertoch kaerl mit macht nijt verdriuen Ende daer om wort ten laetsten eē tractaet ghordiniert daer in wt ghesproken wort Ende die lagaet Alexander seyde dat segghen Als dat die paeus dese saken soude eynden binnen een jaer Ende hier en binnen soude beyde parthien hoer harnisse wt doen ende nijt meer oerloghen Ende nuys soude oeck hier en binnen onbeuochten bliuen ende staen onder die protexi ende beschermenisse vanden seluen legaet Ende aldus nam dat belegh sijn eynde Die keyser als hi wt den velde tot Colen ghereyst was soe is hertoech kaerl oeck tot sijn landen ghereyst.

Int jaer ons heren M iiij^{c} lxxv Alst bestant tusschen den coninck van vranc rijck ende hertoech kaerl ten eynde was ghecomen so heefft die coninck weder om grote scade ghedaen op hertoch kaerls landen beyde te water ende te lande Veel scepen hebben die franssoysen op die zee verdoruen Mer als die hollanders daer te= ghens veel scepen weder op die zee ghescynt hadden soe en gheschiede die scade niet meer also groot. Die coninck heeft oeck veel lants ghebrant in piccardien in Artoys ende veel cleyn steetgens in ghewonnen.

Als dan hertoch kaerl dit heeft vernomen noch voer nuys legghende so heeft hi hem verbonden mit Eduwaert den coninck van enghelant teghens den coninc van vrancrijck Ende die coninck van enghelant is te calis ouer ghecomen mit grote macht van ridderen ende knechten Ende is in vrancrijck ghereyst om nor= mandien in te winnen. Des ghelijck so is hertoch kaerl oeck ghecomen in vranc rijck om sijn leet te wreken Mer als die coninck van vrancrijck sach dat hi ver heert was so heefft hi pays off bestant ghesocht.

Anno dm̄

Hertoeghen vā Brabant

Regnierden

Ten laetsten isset daer toe ghecomen dat die coninc van vrancrijck heuet pays verworuen mit den coninc van enghelant in deser manieren Als dat des conincs soen van vrancrijck soude trouwen des conincs dochter van enghelant Eñ hier en binnen teghens dat dese kinder out ghenoch werden souden so soude normandien noch bliuen onder den coninck van vrancrijck.

Hertoech kaerl en heeft gheen pays willen maken mitten coninck van vranck rijck Mer hi heefft ghemaket bestant neghen jaer duerende Ende als dit ghedaen was so is een yghelijck thuus ghereyst.

Buten dit bestant bleeff buten ghesoent die greeff van simpol waer om doe hi ghewesen was tot berghen in henegouwen so wert hi daer ghevanghen Ende wāt hi des conincs van vrancrijcs dienaer hadde geweest so dede hem hertoch kaerl hem ouer leueren in des conincs hant Eñ die coninck heefft hem te parijs doen onthoefden.

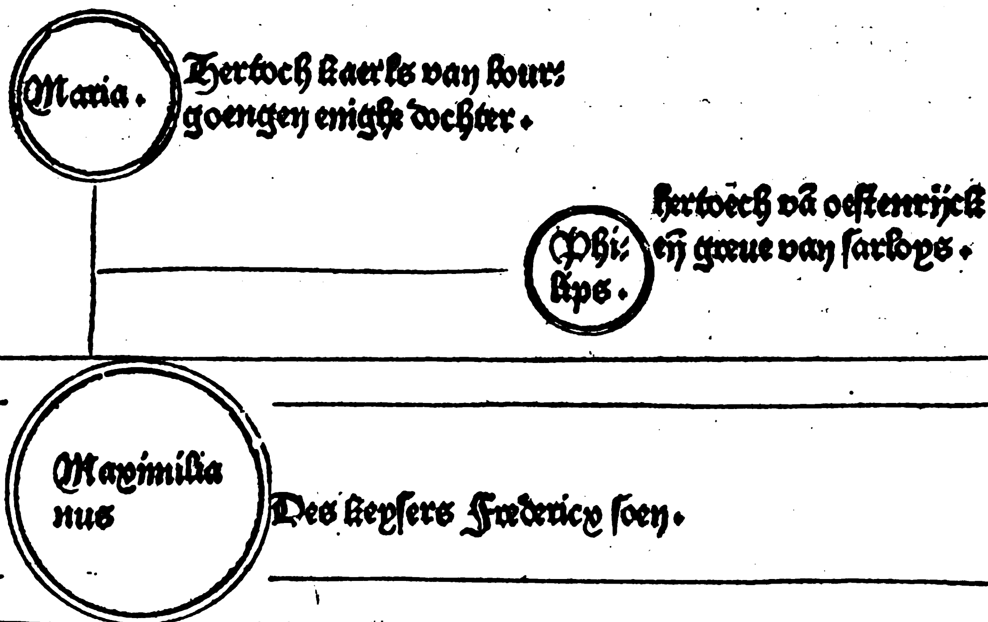
Int jaer ons heren M iiij^c ende lxxv . nae sinte michiels dach als dat bestant ghemaect was tusschen den coninck van vranckrijck ende hertoch kaerl . so is her= toch kaerl mit groter macht gereyst int hertichdom van lorreynen om den hertoch van lorreynen daer wt te verdriuen Want die hertoch van lorreynen hadde hertoch kaerl onseyt die wijle dat hi voer nuys lach ende hadde mit die switsen grote scade ghedaen in hertoch kaerls landen Twelck hi nv wreken woude . Hij is dan ge comen mit groter heer crafft in lorreynen ende heefft veel steden ende sloten ghewon= nen ende veel dorpen verbrant Ende als die hertoech van lorreynen sach dat hi hem niet en mochte weder staen so is hi gheweken in vranckrijck .

Daer na heefft hertoch kaerl die stede van nansy beleghen Eñ ten lesten wort tet hem op gegheuen ende hi heeftet beset mit sijn volc Als hij dan dat lant vā lorey nen in ghecreghen hadde so is hi gereyst in sauoyen om den hertoech van sauoyen te baten te comen Want si grote scāde gheleden hadden vanden switsen om sinē wil le Hier om soe heefft hij hem bereyt om die switsen in te winnen Mer sijn victoriē sijn nv al ghedaen .

Int jaer ons heren M iiij^c lxxvi so hadde die hertoch daer na een strijt tegens die switsen die hi verloes Ende daer bleuen al sijn costelike juwelen .

Daer nae omtrent sint jansmisse hadde hertoech kaerl van bourgoengen die anderde strijt teghens die switsen die hi oeck verloes mit veel volcks .

Int jaer ds heren M iiij^c lxxvij na jaers dach so lach hertoch kaerl voer nan= sy wantet hem weder off ghewonnen was vanden hertoch van lotrynen Ende om trent dertiendach so hadde hi daer weder een strijt teghens sijn vyanden daer hi god betert in doot bleeff nae dien dat hi brabant mit sijn ander landen regiert hadde tie dalf jaer Ende hi en liet gheen kijnder achter dan maria sijn Enighe dochter die da er na trouwede hertoch maximiliaen van oestenrijck des keysers frederycus sijn soen.

Anno dm

Hertoghen vā brabant

Regnierden

Maximilianus des keysers frederics soen Vander ghenaden gods hertoch vā Oestenrijck. van Bourgoendien. van Lothrijc. van Brabant. van Steyr. van Kertondon. van Krayn. van Limburch. van Lutzenburch. ende van Gelre. etc. Greue van Vlaenderen. van habspurg. van Tyrol. van Phiert. van Kiburg. van bourgoendien. ende van Artoys etc. Palsgraue van henegouwen. hollant. zelant. namen. ende van Zutphen etc. Marcgraue des heyligen Roemschen rijcks ende van Burgau. Landgraue in Elsas Ende heer van vrieslant. der windis= thenmarch. van Poertenau. van salinis ende van machelen etc.

Dit sijn die croniken van utrecht ende vanden bisdom ende vanden ghesticht va utrecht hoe dat yerst began. Ende van al den biscoppen die daer ghweest hebben Hoe langhe dat elck gheregniert heeft en eerst te beghinnen van vrieslant ende hollant.

V Rieslant is seer groot Ende daer is menicherhande landen in. Want daer sijn veel bisdomme en hertochdom ende greefschepen dat nv elcke sonderlinghe goede ende eerbaer beheerde prijncelijcken landen sijn die in ouden tijden inder provincien van vrieslant ghereekent waren ende neder sassen Want vander elue tot sincual dat rekentmen al inder provincie van vrieslant ende neder sassen lant Ende dese vriesen ende neder sassen dat was quaet wilt onbekeert volck. ende die landen waren groot ende wilt en veel onbewoent Alsoe sijn si van menigher hande volck beheert ende begrepen ende beseten. Want hollant was al bosscagi ende wildernisse en dat wert eerst begrepen van wilt volc dat quam wt een eylant dat Albyon hiet ende namaels britaengen hiet ende nv enghelant hiet Ende coninck brutus die wan ende betrachte dat eylant. Albyon ende versloech daer veel ruesen ende ruesinnen. ende van dien wilde volck dat wt den landen verdreuen was wort hollant eerst begrepen. ende die hieten langhe tijt slauen Ende dit was ix^c jaer voer gods gheboerte. en was inden tijden dat samuel rechter was ouer dat volck van israhel Ende dit volck bilicte veel aen die wilde neder sassen off vriesen ende des volcs wort veel Ende si deylden hem Ende een deel van dese volck toghen ouer ende bewoenden een deel lants dat nv zwt hollant hiet Ende voert een deel dat nv neder lant van ghelre hiet Ende dit volck hieten doe voert die wilten.

Daer na inden tijden dat Regnierde julius cesaer. Ende was voer christus gheboert lviij jaer doe was julius cesar wt ghesent van die van romen om dat hi alle die landen brengen soude onder die Roemsche macht die bestreet hi en bedwanc die wilde slauen ende die wilten dat si in ghenade ghinghen Want julius versloech horen capiteyn een alte groten ruese ende hiet Rabon.

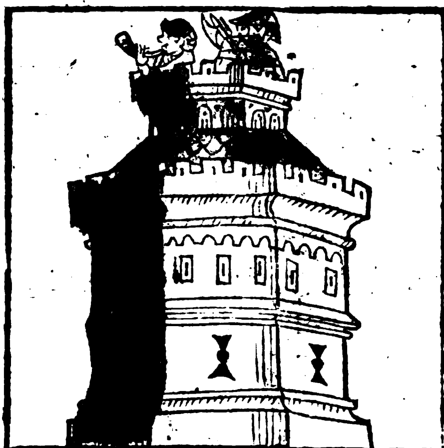
Daer na int jaer alsmen screef na ons heren gheboert xl jaer so was een keyser ende hiet Claudius ende toech in britaengen om dat si die van romen hore thijnss onthielden ende bedwancse weder Ende int weder keren so street hi teghens die slauen ende wilten ende verwanse. En die keyser die noemde die grote bosscagy en wildernisse dat nv hollant ende vlaenderen hiet Ende hietet dat wilde wout sonder ghenade dat langhe tijt so hiet.

Van Anthonius van Romen

Daer na int jaer ons heren ghebort alsmen lxv screeff so was een keyser te romen die Nero hiet Een seer wreet boes tyran die alre veel quaets dede Hi dede sinte peter cruucen ende sinte pouwels onthoefden ende hij dede der heylligher kercken die eerste persecucie Hi dede die stadt van Romen tot vier eynden aensteken ende lietse neghen daghen lanck bernen om den schonen brant te sien. Hi dede sijn selfs moeder ende sijn suster doden ende oeck sinen wijsen meister seneca. Hi plach daghelix te visschen mit gulden zeghenen mit coerden van syde Ende hi dede veel edelre tribunen ende senatoren van romen doden ende nam hem al hoer goet Ende veel ruumder wt romen van vrese sijnre boesheyt ende veel verdreeff hi daer wt romen bouen recht om dat si sijn boesheyt laecten ende hem niet en volchden Onder den welcken Waren twee edelmannen die een hiet granus ende die ander hiet Anthonius Granus was i vanden edelen senatoren van romen ende Anthonius was een vanden edelen tri

Van granus die Aken stichten bunen van Romen.

Granus die nam veel schats ende goets mede ende toech mit sijn ridderscaps ende mit sinen volck ende quam door dat lant van gallen ende quam in ardennen daer vant hi in die woestinen swevelich water Ende daer bij tymmerde hij een pallaes Ende daer af hiet die seluestede huden des daghes aqua granis.

Hoe Anthonius Anthonina stichte

Anthonius die nam oeck veel schats mede ende toech mit sijn ridderscapp ende mit sijn volck door germanien dats door duutslant Ende quam inder wilder neder sassen lant dat nu vrieslant hiet ende in den lant dat nu hollant hiet. ende daer maecten hij bi den stroem vanden rijn een pallaes mit eenre vesten ende dedet hieten Anthonina na hem seluen ende dat langhe jaren also hiet. ende dit maecte hi int jaer ons heren lxv. ende Anthonius mit sijn nacomelinghen besaten dit langhe jaren mit crachten tot dat die slauen ende wilten die stadt Anthonina wonnen ende vernielden ende Anthonina stont C ende xxi jaer.

Hoe Anthonina verdestrueert wert

Daer na inden jaren ons heren C ende lxxxvi so staken hem tesamen die wilten dat was dat volck dat in zuut hollant woende ende die slauen mit groter macht ende quamen ende belaghen Anthonina ende wonnent mit crachten ende versloeghen daer veel volckes ende worpent om ende verdestrueerden Anthonina ende tymmerde een casteel sonderlinghe vast Ende dit wrede volck noemden dit casteel na hem seluen ende hietent wiltenborch ende sloeghen hem daer neder ende daer bleefter een groot

deel vanden wilten woenen ende si en begheerde anders niet dan onvrede ende strijt ende en lieten niement mit vreden.

Vanden wilten

Daer na alsmen screef iii^c ende lxvii bi des keysers valentiaens tijden soe had den vrede ghemaect mitten neder sassen dat nv vriesen hieten ende die slauen die nv hollanders hieten. ende die wilten die nv stichts en zwe hollanders hieten dese staken te samen mit veel scepen ende toghen mit groter heercraft den rijn op in almaengen en deden alte grote schade ende oeck in gallen ende versloeghen alte veel volcs.

Hoe wiltenborch verdestrueert wert

Ende als die keyser valentiaen dit vernam van dese onvreden volck hoe dat sijt maecten so versamende hi een groot moghende heer van volck en haestede hem seer om dit quade heydensche volck te weder staen soe dat hij die auentuer creech dat hijse verwan ende bedwancse aen dat roemsche rijck ende behielt al hoer scepe ende quam den rijn neder aen neder sassen lant ende toech ende verwoeste dat casteel wiltenburch ende bedwane die vriesen en alle die landen onder den roemschen rijck ende keerde weder va daen mit groter eeren int iaer ons heren iii^c en lxxvii Ende om dattet so couden lant was so noemdent die romeynen vrieslant Mer dese landen bleuen noch al heyden iii^c iaer eer si kersten worden Ende daer nae alsmen screef iiii^c ende xvi so staken hem te samen die neder sassen mit horen coninck engistus ende horses sijn broeder ende mit die slauen ende toghen ouer in britaengen en verdreue daer wt die britoenen en beheerde dat lant selue ende worden daer coninghen aff Ende na dese coninck engistus so noemdemen dit volck Engisten sassen ende daer noemdemen dat lant engisten lant ende na hietment enghelant Ende va desen coninck engistus ghslacht so was sinte willibroerdus ende sinte Aelbertus ende sinte geroen gheboren als ghi na horen selt.

Van coninck Ezelder

Daer na begonnen die vriesen ende die slauen ende die wilten capiteynen ende heren selue te maken meer dan si voer ghedaen hadden Ende die wilten maecten enen heer ende hiet lemmen Ende si tymmerde wiltenborch weder op. ende dese heer creech een soen ende hiet dibbout ende die wert noch coninck van vrieslant. ende hi had een mesinne daer hi veel kinder bi creech Ende van hem so quam een en hiet richaert ende die coren die slauen tot enen coninck ende die hiet coninc ezelder om dat hi oren hadde als een ezel ende hi was seer groot van liue. ende hi had oeck een mesinne te wiue Ende sijn woenstat was in hollant bi voerborch daer hi alte gro-

ken casteel had doen maken hi had enen soen die na hem coninc was ende hiet valk Ende dese valck dede maecken oec een groot casteel ter noert syde vanden bossche ende dedet hieten valckenborch daer noch vanden fundament inden kant vander zee leyt.

Vanden coninck lotharius

Daer na int jaer vi^c ende xxv so was een coninck in vranckrijck ende hiet lotharius ende was een goet kersten coninck dese toech mit groter macht in vrieslāt ende street teghen die vriesen mer hi en condese nijt verwinnen Ende die coninc lotharius versamende anderwerff alten groten heer van volck ende quam in vrieslant ende wan al dat lant ende versloech alte groten volck ende wat man die langher was dan des coninck rijt sweert die wort onthoeft Eñ doe dit die slauen dat nv hollanders sijn ende die wilten vernamen so ghinghen si in ghenaden. mer si en bleuen daer nijt langher in dan dat die coninck weder in vranckrijck was.

Cronijck van vtrecht

Die stadt van vtrecht

Van coninck dagobertus

Daer na alsmen screef vi^c ende xli so was ee coninck in vranckrijck ende hiet dagobertus die eerste. ende was coninck lotharius soen dese coninck dagobertus die brocht die vriesen eñ slauen ende wilten al onder sijn bedwanck hij belach wiltenborch ende dedet weder destrueren eñ dede tymmeren ende maecken een casteel mit groter begrip ende tymmeringhe opten stroem vanden rijn Ende dedet nomen ende hieten traiectum dat is in duutsche een ouervaer ende hiet nv vtrecht ende daer mostmen vertollen van allen goeden dat bi den rijn voer ende bi der souter zee ende wiltenborch had van sijn eerste beghin tot dattet dagobertus neder werp ghestaen v^c ende lv jaer.

Vander eerster kercke binnen vtrecht

Ende die coninc dagobertus die dede stichten ende tymmeren binnen dese montagi ofte begrip van traiectum dats van vtrecht die eerste kersten kerck ī die eer van sinte thomas den heylighen apostel daer hij priesters in sette om dat vriessche volck te bekeren mer het was all om nijt. ende dat dese kerck ghesticht wert dat was int jaer ons heren vi^c ende xlij ende dit hertneckighe volck en woude nijt horen naden kersten ghelove Ende si braken sinte thomas kerck daer na te stucken.

Hoe sinte willibroerdt gheboren wert

In Enghelant so was een edel eerbaer man gheboren vander neder sassen off vriesen gheslacht vanden coninck engistus gheslacht voerscreuen ende hi hiet wilgisus. Ende god verleende desen goeden man een kijnt en̄ dat dede hij willibroerdus hieten. Ende dit kint gaff hi begheuen broeders te leren wies cloester dat herpen hiet ende daer wert willibroerdus clerck gheleert ende ontfenc daer die cruun en̄ tot sijn twintich jaren toe bleeff hij daer in hogher leringhe Ende daer nae ghing dese jonghelinc van duechden tot duechden op climmende en̄ socht mit grote vlite die soeticheyt des heylighen leuens. en̄ hi quā tot sinte Egbertus den eertschen bisscop van noerthomberlant ende is hem na gheuolghet als een ouerste des scouwēden leuens als ī yerlant op dat hi daer soude van tijtliken dinghen moghen leyden een heremiten leuen ende van desen sinte egbertus so meentmen dat sinte willibroerdus sijn heylighe priesterlike oerde ontfinck.

Van Egbertus.

Ende daer na so seynde dese egbertus winibertus sijn discipel in germanien op dat hi den ongheloughen volck leeren mocht die waerheyt der heylgher ewangelien Mer dese selue winibertus wert so wederstaen ouermits des vyants behendicheyt dat hi mit sijnre leer aen dat ongheloughe herde volck alte luttel vordelde ende hi voer weder in enghelant.

Van pippijn hertoch van brabant

In desen tijden alsmen screeff vi^c. lxxxviii so was een hertoech van brabant en̄ hiet pippijn van haerstel ende was die derde hertoch van brabant En̄ was ouerste raet ende sweertdragher des conincs van vrancrijck ende regierde die crown vā des conincs weghen dese hertoech pippijn versamende een groot heer van volck teghen den coninck ritsaert van vrieslant ende street teghen die vriesen so dat coninc ritsaert mitten vriesen weder stonden den hertoch pippijn crachtelick Mer int eynde so bleeff coninck ritsaert verslaghen mit menich dusent vriesen.

Dese hertoech pippijn dede van des conincs weghen van vranckrijck dat lant dat eerst hiet slauenyen ende nv hallant hiet dat dede hi hieten oestvranckrijck En̄ dat was int jaer ons heren vi^c ende lxxxviii.

Van willibroerdus ende lebuinus etc

Daer na inden jaer ons heren vi^c en̄ xc so en liet dese voerscreuen Egbertus niet aff van sinen goeden beghin ende seyndē willibroerdum die doe priester was mit xi ghesellen ouer in germanien om dat ongheloughe volck te bekeren totten rechten ghelove Ende si waren ghetrowe mede werckers inden woerden gods Als sin-

ghebertus willibroerdus leduinus ende die abt winebol dus Ende die twee ewal den die priesteren waren ende na martelaers worden ende werenfridus ende mar= celling priesteren ende Adelbertus die dyaken was ende gaff om gode sijn conine= rijck ouer. dat hem van sinen vader aencomen soude Ende ghing mit sinte willi= broerdt in een ellendighe pelgrimaedse. ende want dese heylighe leeraers ghebolren waren vander neder sassen gheslacht daer om mochten si te bet prediken die ewan gelie nader vriescher off duutscher tonghe. Ende dese heylighe mannen die qua men aen een eylant dat seer out was ende hiet walcheren dat nv zeelant hiet aen ee dorp dat west capel hiet ende daer vonde si enen afgod die marcurius hiet ende sin te willibroert brack desen afgod ontween en te stucken die dat volck plach aen te bidden Ende die bewaerre des afgods die sloech sinte willibroerd mit enen sweer de een wonde in sijn hoeft Mer god behoede sinte willibroerd dattet hem niet en scha de en sijn wonde wert ghesont. ende die mensche diet hem dede die wert rechteuoert beseten vanden duuel ende bleef opten derden dach doot onsalichlic. ende sinte wil libroerdt predicte daer dat woert gods ende bekeerde dat volck ende dat heel lant totten heylighen kersten ghelove Ende daer om is sinte willibroerdt een apostel en patroen vanden lande van walcheren want hij dat eerste bekeerde. ende toech doe voert in oestvrancrijck dat nv hollant hiet ende predicte daer tot veel plaetzen Ende bekeerde daer veel volcs totten heylighen ghelove. ende toech voert tot wil= tenborch dat nv traiectum off vtrecht hiet en dat doe in dien tijden was inder oest vrancke machten ende predicte daer dat heylighe kersten ghelove en bekeerde daer veel volcks.

Cronijck van vtrecht

Ende hertoech pippijn voerscreuen ontboet sinte willibroerd dat hi trecken sou de mit sijn ghesellen in vrieslant om die vriesen te bekeren ende te onder wijsen. dat si mochten comen totten heyligen kersten ghelove Sinte willibroerd toech mit sijn ghesellen in vrieslant ende predicte daer dat heylighe kersten ghelove soe was daer een coninck op die tijt in vrieslant ende hiet Rabbodus Mer die cronijken van vranckrijck die nomen desen rabbodus dat hi hertoch was en si en houdens voer ghenen coninc Want die fransche coninghen hieldent vrieslant dat sijt onder hem bedwonghen hadden en dat si niet dan hertoghen hieten en souden Mer die vriesen hielden hem voer een coninck.

Dese Coninc Rabbodus die had een woeninghe bi dat eylant dat fosten lant hiet ende daer plaghen in dat eylant die onnutte gheselscapp der afgoden te versa- menen Ende daer quam sinte willibroerd die priester gods ende brack aldaer die afgoden in drieen tempellen die in jupiters eer ghesticht waren Ende hi doepte iij. menschen die den vyant versaecte Ende die coninc rabbodus die dede een van sin- te willibroerdus ghesellen dat hoeft off slaen mit lotinghe daer dat lot op viel ende daer dat lot op viel die plach altoes gode te bidde dat hi maertelaer sterue mochte

Van sinte willibroerd

Sinte willibroerd die sach dat hi desen coninck Rabboed noch sijn volck niet bekeren en mochte so toech hi van daer ende toech weder in oestvrancrijck om dat nywe bekeerde volck te sterckten inden heylighen ghelove ende voert te bekeren en te brenghen totten heylighen doopsel Ende stichte doe een kerck in oestvrancrijck bi dat oude slauenborch daer nu vleerdinghe bi staet Ende hi vergaderde veel goe de priesteren en quam daer mede totten casteel van Traiectum of vtrecht dat mitte oestvrancken doe onder den coninghen macht van vranckrijck was Ende stichte ende maecte daer inden begrip van vtrecht bi sinte thomas kerck die daer veruallen lach een bede huus in die eer des heylighen cruys ende sette daer ende wijde daer die eerste vonte int jaer vi^c ende xcv.

Van hertoch pippijn van brabant

Hertoch pippijn van brabant vsamede een groot machtich heer van riddescap ende van volck ende maecte een groot heeruaert teghens den coninc rabboed van vrieslant Ende coninck rabboed vergaderde daer teghen een groot machtich heer van vriesen ende weder stont hertoch pippijn eerachtelick Mer bi gods verhenghe- nisse so werdt rabbodus mit sijn volck verwonnen Ende hi belouede dat hij sonder twiuel kersten soude werden Mer hi en hielts niet als die hertoch wech was.

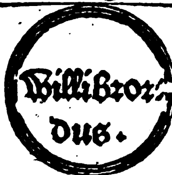
Inden jaer ons heren vi^c ende xcv pippijn die edel hertoch van brabant vsach in sinte willibroerd die grote volstandicheyt te prediken dat heylighe ewangelie vercreech mit stadigher bede aen sinte willibroerd Als dat hi te romen varen wou de en ontfaen die benedixcie vanden paeus ende werden biscop Sergius die paeus die eerst also ghenoemt die wert vermaent vanden enghel in een visioen dat hi ou mits beden des hertoghen pippijns dese voerscreue priester willibroerd weerdelicke oncfinc ende ordinierde hem in sinte peters kerck hoechlijck mit een sconder man tel in enen eertschen biscop ende hielten bij hem een stuck tijts ende gaff hem enen nywe name ende hieten Clemens.

Hoe dat grote wout in hollant om wayde

Ende ter wijlen dat sinte willibroert te rome was so wayde(t) alte groten storm van wijnde wt den noert oeste dat meest al die grote bomen binnen een nacht alte mael wter eerde om wayde die stonden in dat wilde wout sonder ghenade int oest vranckrijck dat nv hollant hiet dat groot wonder was.

Van sinte Willibroerd

Ende als sinte willibroerd die benedixcie vanden paeus had ende biscop ghe=consacriert was so nam hi oerlof aenden paeus ende is weder ghekeert in duutslant tot sijn volc Eñ als hi hoerde hoe dat alle die bomen om ghewaepet waren in oestvranckrijck so docht hij dat god dat lant bekeren woude Ende hij seynde sinte Aelbrecht ende meer ander heyliger gheestliker mannen om dat volck te stercke inden heylighen ghelove.

Anno dñi	vi^c xcvi
Biscoppen van vtrecht	 Die eerste eertsbiscop van vtrecht.
Saten	xl jaer

Sinte Willibroerd die heylighe biscop die is ghemaect die eerste biscop van vtrecht int jaer ons heren M vi^c ende xcvi hi Regierde xl jaer die heylighe biscop sinte willibroerd die stichte doe ende dede maken op die selue stede daer sinte thomas kerck ghestaen had die veruallen lach bi den casteel van vtrecht een cloester kerck van canoniken in die eer van sinte Martijn den heylighen confessoer Ende sette ende ghebot dat daer stadelick staen soude des biscops stoel ende hoeft kercke soude wesen vanden bisdom Want hij die kercke bij sijnre alre eerste benedixcie in sijn bisdom wyede ende heylichde mit sijn selfs hant ende sette daer in xl canoniken die daechs ende des nachts den dienst gods veruulden.

Van kaerl marteel

Kaerl marteel hertoch pippijns soen van brabant die was die meeste eñ machtichste hertoch van vranckrijck ende regierde die croen al gheheel Ende na des hertoech pippijns doot sijns vaders soe quam hi mit groter macht om te bedwinghen den onghehoersamen coninck rabboet daer hi teghens street eñ versloech veel vrie=

sen Ende rabbout ghing in ghenade ende mit voerwaerden dat hij kersten werden soude Ende inden seluen tijden so wert vermaent wulframus die eerste biscop van senoueren ouermits godlick visioen dat hi varen soude in vrieslant ende helpen den eertschen biscop sinte clement van vtrecht die vriesen bekeren Ende dese twee goede biscoppen predicte den vriesen dat heylighe kersten gheloue Ende leerden ende onderwesen desen coninc rabbodus dat hij quam totter vonten daermen hem dopen soude mit beuensder innicheyt ende als dese tyran quam ende sinen enen voet gheset hadde int heylighe water ende der heyligher ghelouewaer gelofte soude doen. doe seynde hem die vyant in . dat hi vraechde waer dat meeste deel van sijn ouders en van sinen vrienden waren off int hemmelrijck off in die ewighe verdoemenisse. die heylighe biscop willibrordus antwoerde dat alle vriesen ende sijn ouders ende sijn vrienden die niet ghedoopt en waren. die waren al in die helle verdoemt Ende als die coninck dit hoerde so toech hi sinen voet weder na hem wt der heyligher vontē ende sprack ic wil lieuer mit mijn voer vaders der heyden hebben veel gheselscaps inder hellen dan mit luttel dijnre armer kersten te besitten dat hemmelrijc Aldus wert den coninck rabbodus bedroghen bi des vyants rade ende hij sterf des derden daghes daer na seer yammerlick En na dat coninck rabbodus doot was so wert Clemens die willibrordus hiet vrilick laten varen waer hi woude in vrieslant en dat ewangelium openbaerlick mocht prediken ende dat ghelouighe volck mocht dopen Ende nywe ghelouighe te weruen ende priesteren te wyen ende in allen dorpen kercken te stichten Ende daer nae so gaff hertoech kaerl marteel voerscreuen die eerste gaue der kercken van vtrecht .

Van sinte Willibroerd

Op een tijt ghescliedet dat sinte willibroerd quam gheuaren in vrieslant bi den ouer vander zee om sijn kercken te visitieren van sinen bisdom ende sijn volck had groten dorst ende dat water was zout ende daer en was gheen wijn. des die heylighe vader medeliden had mit sijn discipulen ende liet enen die hem heymelick was sijn tenten wt recken . Ende dede daer in een cleyn kuylken grauen doe ghing die heylighe biscop in die tente alleen ende bad god innichlick om water ende rechteuoert so vloyde daer varsch water ghenoch te drincken wt der zouter eerden. ende die selue fonteyn is noch in een dorp hiet hello ende leyt bi alcmaer Ende is noch huden des daghes ghelieten sinte willibrordus putte .

Hoe sinte bonifaes quam wt Enghelant

Inden tijden dat sinte Clemens off sinte willibroerdus biscop tot utrecht was ende een wijl eerlick bericht hadde so quam een priester wt engelant in duutslant die winfridus hiet op dat hi mit sijnre leringhe mochte verdriuen die afgoden en dat saet der heyligher ewangeliē inder ruder luder herten mochte sayen Ende hi quā tot sinte willibroerdus den welcken sinte willibroerde waerdelike ontfeng ende badt dat hi hem een trou hulper woude wesen inder leeringhe der heyligher ewangelien Winfridus die hem niet wergheren en woude bleeff bi hem inder kercken van utrecht xiij jaer lanck ende halp dat ruwe volck onderwijsen inden bisdom van boren afgoderyen . ten rechten ghelove Daer nae peynsden winfridus datter noch veel volcs in dwalinghe was in germaniē die behoeffelick waren datmēse bekeerde totten rechten ghelove ende daer waren luttel arbeyders Ende hi nam oerlof aen sinte willibroerd ende toech in hoech duutslant ende quam in een stadt die menss hiet daer hi leerde dat woert gods Ende bekeerde die vrancken ende die doringhere mitten hulpe gods van hoerre dwalinghe .

Anno dm̄

Biscoppen van utrecht

Regierden

Van sinte willibroerd

Sinte willibroerdus seynden sijn discipulen in allen hoecken vanden landen des ghestichts om den ongheloüigen volck te leeren die wech der ewigher salicheyt sinte Aelbertus die eerste archidyaken off domproest van utrecht wert ghescyne in karmerlant daer hi sterckte die nywe kersten in den heyligen ghelove Ende bekeerde oec veel heyden Hi ruste in gode op die vij kalende van julio ende wert begrauē tot Egmont in sijn bede huus welke bede huus noch ūciert is mit menige duechden .

Inden jaer ons heren vijc ende xxxvi op die vij ydus van nouember so Ruste sinte clement die willibroerdus hiet Ende gaff onsen here god sijn ziel op Eñ sijn lichaem wert ghevoert in een cloester van sinte benedictus oerde dat Apternaken hiet ghelegen inden sticht van trier dat sinte willibroerdus in voer tijden selve ghesticht hadde ende verciert had mit menighen weldaden mit sijnre discipulen goede dat hem van horen ouders aenghecomen was daer grote gracie ende mirakel ghe-schiede Alsmen in sijn legende bescreuen vijndt .

Sinte Bonifacius was een heylich eertsbiscop tot utrecht xvi jaer lanc ende als sinte bonifacius die eertsche biscop van mens vernam dat Clemens die sinte willibroerdus hiet die eertsche biscop van utrecht doot was ende die kerck van utrecht was sonder harde so versamende hi een heylighe versaminghe van biscopē ende prelaten ende priesteren ende ouerdwegen dat si den eerbaren priester Billonē ordinierde biscop tot mens ende bonifacius voer tot utrecht bi rade kaerll martels des hertogen voerscreuen Eñ nam aen te regieren die kerck die sonder troest stont inden naem gods op dattet volck welcke hi in voer tiden had helpen bekeren niet weder en keerden totten afgoden ende dat hise houden mochte inden rechten gelove Dese heylighe biscop bonifacius die woude vermeeren den dienst gods eñ stichtede int jaer ons herē vii^c ende xxxviii een canoniken cloester kerc inder stadt van utrecht al vast biden bede huus des heylighen cruus . eñ dese kerck hiet sinte salvatoers monster Ende hier settede hy in . xl . canoniken ghelijck als in die hoeft kerck waren die sinte willibroerdus stichte die nacht ende dach den dienst gods vervulden Sommige luden segghen dat sinte willibroerdus dese kerck eerst stichte ende prouende daer in xxx canoniken daer die selue sinte willibroerd xl weder wt nam eñ settese in sinte marthijns vii^c xxxvi

kerck Mer ist so . so blijftet so Mer men vijndes in ghen preuilegien of hystorien of cronijken dattet also is Mer men vijndt wel dat sinte bonifaes sinte saluatoers monster stichte ende dat hi maecte dat die canoniken vander hoeft kerck van utrecht ende die canoniken van sinte saluatoers monster die souden mit malcander minlike broederscap mit malcanderen houden ghelijck off si in een collegium waren Eñ want sinte bonifaes dese kerck van sinte saluatoers selue ghesticht ende ghewijt had soe worden die heylighe martelaers die mit sinte bonifaes ghemartiriziert wordē die worden in sinte saluatoers monster xiii lichamen off meer ghebrocht ende potten van horen heylighen bloede ende meer van horen heylighen hoofden Mer sinte bonifaes lichaem wert ghebracht bi mirakel van god int sticht van mens in een cloester van sinte benedictus oerde ende hiet fulden Ende sinte gregorius die biscop die na sinte bonifaes was die wert daer oeck begrauen . ende daer na sinte odulphus die d canonic was die wert daer begrauen ende daer na sinte fredericus Aldus is sinte saluatoers monster die heylichste stede van al utrecht ende veel eerbaer deuote biscoppen hebbē daer begheert begrauen te wesen Nae dat sinte bonifaes doot was ende vanden paeus ghecanonizeert was so coeren dese canoniken van desen monster bi sinte gregorius des biscops consent sinte bonifaes tot een patroen om dat hi fundatoer was van hoerre kercke .

Die anderde eertsche biscop van utrecht sat xvi jaer

xvi jaer

Inden jaer ons heren vij^c ende lij so vernam bonifacius mit godliker in sprekinghe dattet ghenaecte sijnre martelien ende sinen sterf dach so ordinierde hi een eersamen man die gregorius hiet biscop te wesen tutrecht na hem Ende bonifacius mit eobanus sinen suffragaen ende wintingo waltero ende adelberto priesteren ende haymundo scirbaldo ende basono dyaken Ende wackaro gundero hildero ende bertulfo moniken Ende daer toe xxx eersamer geesteliker mannen Ende dese voeren die vloet neder ende quamen int lant totten ongheloughen volck daer si hoer tenten sloghen opt lant ende rusten daer een luttel.

Daer na bonifacius die een bode der wijsheyt was begonde volstandelic te prediken dat ewangelium en die ghelove gods also dat sommighe vanden vriesen worden ghelouich en namen gen dat heylighe kersten ghelove Mer die oude vyant die altoes des menschen salicheyt benijt die wederstont dat ende verwecte een bloedighe parthie teghens die heylighe leraers die liever hadden te sterven dan of te laten des duvels manier die haer ouders ghemaect hadden. Mer die heylighe biscop die nijt en ontsach die dreyghing des verwoeden volcs die troeste ende sterckte sijn discipulen ende en liet nijt off te prediken den ongheloughe volck mitten woerden der ewangelier salicheyt Mer die bose vleyschouwers die stopte hoer oren als een doef serpent ende en wouden nijt horen die vaderlike leringhe Mer mit speren ende mit sweerden sloghen si die knechten gods en dode se mit menighe wonden op dien dach die nonas inder maent van junius hiet Ende der heyligen warender lij die al volstandich bleven teghen dat ongheloughe volck totter doot toe ende coren die ewighe benedicye voer die pinen. ende gauen hem willichlic totter pinen in een stede: lijn dat doche hiet om den naem ons heren ihesu xpristi ende worden te samen gedoot en voeren in dat hemelsche pallaes mitten seghe der martelien ende worden ghecroent inder ewicheyt Ende sonder merren haeste hem dat verwoede volck des heylighen biscops boecken i stucken te snyden ende alsoe dat heylighe kersten ghelove wt horen landen te keeren Mer die godlike cracht behielt dat boeck all gheheel datter nijt off luttel aen ghequest was daer yet in ghescreven stondt vander heyligher leringhe gods.

Anno dm̄

Biscoppen van vtrecht

Saten

Hoe der moerdenaers broden in steen verwandelde

Doe dit ghescheit was verblide hem seer die bloedighe vleyschhouwers om den moert die si aen desen heylighen luden ghewrocht hadden Ende si sijn weder thuus gheleert om te maken een feestelike dach mit eten ende mit drincken en daer ghe schiede een mirakel dat al sulcx nye ghehoert en was want alle der moerdenaren broden verwandelde in steen diemen noch huden des daghes hout in vrieslant in die ghedenckenisse der heylighe martelaren Daer quamen doe sommighe kersten ende versamende xiij lichamen van desen heyligen martelaers en voeren daer mede ouer die vloet ende quamen tot vtrecht in sinte saluators kerck mit groter weer= dicheyt alst betamelic was Mer sinte bonifaes lichaem ouimits miraculen die god vertoende is gheuoert to fulden i een cloester van sinte benedict9 oerde inden sticht van mens dat hi in voertijden inder woestinen van betonien in groter armoeden ghetymmert had te loue gods daer dese gloriose martelaer menigherhande duechde ghedaen hadde ende in groter eeren versocht wert van deuoten kersten luden.

Dese biscop van gode wtuercoren was die anderde eertsche biscop van vtrecht die na Clemens die willibroerdus hiet dat voersevde sticht xvi jaer lanck eerli= ke ende wijsselicke berichte En nae sijn doot was die kerck van vtrecht noch her de nywe ende kranck. ende si en had nu gheen eertschen biscop want die kerck vā colen teghen hem was die ouerulbedich rijck was daer si ghen pleyt teghen hou= den en mochten ende binnen corter tijt daer na so quamen die denen ende sloeghen doot bi nae alt volck vanden sticht van vtrecht so dattet voersevde lant dwechē wijl tijts doern ende distel wanttet ghenen bouman en had Ende daer om want die biscoppen van vtrecht ghenen bouwe en hadden ende om armoede so en mochtē si thoff van romen niet versoecken om die eertsche biscoppen benedixie te ontfan= ghen Ende aldus so mosten si nemen van armoeden simpel benedixiē van horen naestē eertschen biscop als Abten Ende dede misse langhe tijt sonder biscop nyel

Sinte Gregorius was die derde biscop van utrecht xxxij jaer lanck Van hoe groter mynnen goedertierenheyt ende mildicheyt dat hij was in sinen sticht dat vijndtmen claerlick in sijn legende bescreuen dese heylighe biscop seynde liefwijn: dum marcellinum ende williboldum inte lant van ouer ysel den volck te prediken dat ewangelie daer si veel volcs bekeerden Eñ doe sterff liefwijnus tot ouden seel ende voer tot onsen heer.

Int jaer ons heren vij^{c}. ende lviij doe worden ghesien sterren ghelijck off si snellick vandē hemel ghelopen hadden also datter veel luden waenden datter werlt eyn de ghecomen waer.

Dese heylighe biscop gregorius die een heylich biechter ende belider des namē xpisti was leuede langhe tijt ende was vergicht Ende int leste beual hij gode sijn volck ende sijn ecclesie ende dede hem draghen in sinte saluatoers kerck eñ ontfenc ð godes lichaem Eñ op die viij kalende van september so gaff hi god sijn salighe siel op. ende hi wert begrauen mit groter eerweerdicheyt in sinte saluatoers monster int jaer ons heren vij^{c} ende lxxxiiij.

Anno dni	vij^{c} lij	vij^{c} lxxxiiij
Biscoppen van utrecht	die iij Sinte gre: gorius.	die iiij Aelbri: cus.
Regierden	xxxij jaer	x jaer

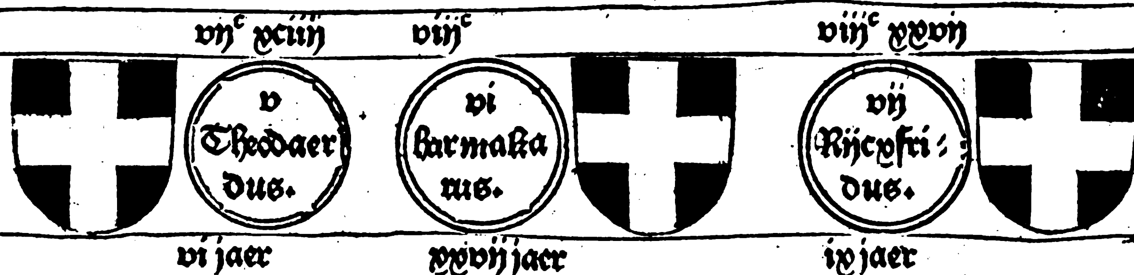
Aelbricus een eersame vader geboren wt enghelant was die iiij biscop van utrecht x jaer lanc. Hi was eerst canonick inder kercke van utrecht Ende doe dese gregorius een out cranck man was wert hem te hulpe gheset dese aelbricus die die ecclesie ende dat volck des stichtes wiselicke berechte also dat die biscop gregorius voerseyde dat hi na hem biscop soude wesen Ende om sijnre groter duechde wil wert hi biscop ghecorē ende die biscop aelbricus seynde sinte lugerus die heylighe biscop van monster in vrieslant dat hi dat volck onder sijn bisdom bekeren woude ende die oeffeninghe der afgoden daer wt verdriuen.

Aelbricus die eersame biscop die sterff in vrede ende voer te gode ende wert begrauen in sinte saluatoers monster int jaer vij^{c} ende xciiij.

Inden jaer ons heren vij^c ende lxxxiij die hertoech widichun dus daer hier te voren off ghesproken is die versette hem mitten vriesen teghens coninck kaerl die calume van vrancrijck in rebellicheyt Ende coninck kaerl die street teghen hem en̄ verwan hem ende versloech veel vriesen mit groter victorien ende maectese hem on derdaen.

Thedaer dus een gloriose leere was die vijfte biscop van utrecht vi jaer lanck hij leerde ende onder weesf ende bekeerden veel vriesen Ten laetsten sterff hi en̄ wert mit groter eerweerdicheyt begrauen in sinte saluatoers kerck int jaer ōs heren vij^c.

Harmakarus was die vi biscop van utrecht xxvij jaer lanc hi was een deuoet wijsf man ende een wt ghenomen goet pre dicaer Ende als sijn daghen veruult wa ren so sterff hij op die vijffte kalende van september ende wert begrauen sinte salua toers mit groter eerweerdicheyt.

Ricyfridus een godlick goeder tieren oetmoedich ende wijsf man was die vij biscop van utrecht ix jaer lanc dese biscop was een out man ende had gode lieff ende hij was ghequelt van den saeghe langhe tijt alsō dat hi sterff op die derde nonas van october Anno vij^c xxxvi en̄ wert begrauen in sinte saluatoers kerck.

In desen Ricyfridus tijden was een jonghelinc geheten frederic die van sijn edel moeder ghebrocht wert tutrecht ende wert geleyt in die godshusen mit offer hande ende mit giften ende wert daer beuolen den ridderscap gods Ricyfridus die biscop voerseyt nam doe dit selue kint bi hem als een vercoren soen Ende hi leer de sonderlinghe wel beyde in zeden ende in consten En̄ die biscop peynde ouermits godlike inspreken dat dese jonghelinc na hem soude biscop wesen Ende alsō als de se jonghelinc so deuoet was inden dienst gods soe maecten die biscop ricyfridus desen jonghelinc priester doe hi sijn jaren had.

Sinte Fredericus een hoech gheboren man was die achtste biscop van utrecht twee jaer lanck. Daer nae doe rycufridus die biscop doot was doe was een keyser van rome ende coninck van vrancrijck ende hiet lodewicus des groten keysers kaerls ouste soen dese lodewicus had eerst een wijff hiet ermgaert ende daer wan hi twee sonen bi. en na nam hi een ander wijff hiet judith des hertoghen dochter van beyeren die sijn na nicht was ende daer wan hij oeck twee sonen bi alsmen vijndt in die cronijck van vranckrijck ij^c ende vijff Ende in die linie der keyseren van romen C xxxviij. Dese keyser lodewijch quam in neder lant in almaengen mit judith sijn ongheoerlofde vrue die hem so na maech was. En als hi vernam dat die biscop rycufridus doot was so ontboet hi datmen fredericum dien hij lieff hadde kiesen woude tot enen biscop der kercken van utrecht dien hi alte hant gaf vingherlijn staff ende ornamenten des bisdoms ende al was fredericus seer node biscop Nochtans dede die keyser hem consacrieren in sijn teghenwoerdichept. Ende als die wijdinghe ende die benedixie hoechlicke ghedaen was ghebode die keyser daer te houden hoff ende gaff hem allen te eten die daer waren van menigherhande spisen Des anderen daghes als die sonne op ghegaen was ende wel nae te middel

Anno dni	viij^c xxxvi	op ghecomen was so sprack die keyser
Biscoppen van utrecht	 	den biscop frederick aen mit saften woerde in deser manieren. Lieue soen die Ecclesie van utrecht heeft di ghecoren tot enen vroeden herde op datstu mit dijnre heyligher leringe
Regierden	ij jaer	castien en bekeren sulste dat sondighe volck

Want daer is walcheren een eylant in dinen ghesticht dat seer beruft is mit groter sonden daermen off seyt dat nijt alleen die broeder mitten suster en is Mer oeck die sone mitter moeder Waer om wi dij besweren bij den almachtighen god datstu alsulcke onmenschelike menschen corrigierste ende pijntse mitten sweerde Ende oft nut is so en laets nijt du en verkunnese Ende als fredericus die biscop dit hoerde so versuchtede hij en Antwoerde aldus Heer keyser uwe moghenthept heeft my verbonden mit enen groten besweren daer om bidde ic uwer moghentheyt dat ghi my segghen wilt van welcker stede des lichaems salmen enen visssche beghinnen te eten die keyser verwonderde seer van deser vraghen ende antwoerde aldus ick vermoede datmen den visch eerst vanden hoefde beghinnen sal te eten want int hoeft is meer moighes dan in ander delen des visches Die biscop seyde wel is dat ghoerdelt o edel vader du hebste te recht gheantwoert Waer om gi een edel prince ende een hooft des volcks sijt ick di eerst berispe eer dat

Dic totten sterte come als totten volck van walcheren wāt ghi een wijff hebt teghens die wet en̄ teghens ghesette der biscoppen en̄ hiet judith des hertoghen dochter van beyeren die uwer moghentheyt is een vleyschelike nicht vā welcker bedde ghenoet ic v vermaen bi alsulcker penitencien als daer toe behoert dat ghijs aff staet Ende laet ghise nijt so seg ic v dat v daer of comen sal scade en̄ verdriet dies ghi nijt ont gaen en moghet Want die apostel seyt Oncuysschers en̄ ouerspuelres die oerdelt god Doe die heylighe biscop dit volstandelick seyde ende sijn woerden mit veel tu= ghen der heyligher leringhe beslôet so versuchtede hem die keyser en̄ bat hem ghena= de van sinen sonden en̄ beloueden hem dat ongheoerlofde wijff van hem te doen Ende die heylighe biscop nam oerloff aen den keyser en̄ is tot vtrecht hoechlick ghesetet in sinen stoel daer hi sonderlinghe in vasten en̄ in beden en̄ in aelmissen te gheuen leue= de Ende die veruallen steden des tempels en̄ des casteels dede hi weder maken On= langhe daer na voer dese biscop mit een zuden wijnde te sceep in walcheren int lant om te corrigieren dat volck en̄ hielt daer sinen heylighen seent Daer bekeerde som= mighe luden ouermits predikinghe des heylighen biscops en̄ onfinghen penitencie Mer sommighe waren verhart in hoerre quaetheyt en̄ grepen hoer wapen en̄ dreych den den biscop waer om die heylighe man van daer voer.

Daer na quam dat barbarijsche volck in dat eylant ende sloeghen den greue eg= gaert doot mit veel franssoysen en̄ venghen veel wiuen en̄ kinder en̄ voerden meni gherhande clenoet van daer.

Ende dese heylighe biscop voer daer na al sijn ghesticht over ende quam in vries= lant daer hi vernam arriaensche ghelove die si hadden inder drieuoudicheyt die hi te male mit groter vlijtelikẽ arbeyt wt der luden herten verdreef Ende beual sinte Odulphus die een canonick tot sinte saluatoers was die kerck tot staueren En= de als hi al sijn saken wel vol eyndet hadde voer hi weder tot vtrecht salichlick.

Lodewicus die keyser die hem ontsach langher inden lande te bliuen mit sinen verbannē wiue welcke vrouwe seer arbeyde den heylighen biscop in anderen sinnē te keeren mit horen woerden en̄ mit groten gauen die si hem seynden Mer die heyli ghe man en was nijt te bemorwen mit woerden noch mit gauen hi en meende alsins dat ongheoerlofde huwelick te scheyden ende seynden enen behaechliken brieff den keyser van vaderlike liefden eer hi enigher sentencien des bans gheuen woude

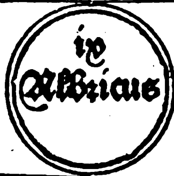

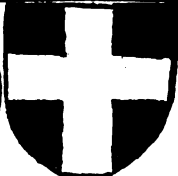
waer om die keyserinne ouermits des vyants rade teghens den biscop grote nijt
begreep eñ versierde hoe si hem ter doot brenghen mocht Eñ huerden daer na twee
quade knechten daer toe dat si hoer sworen dat si den heylighen biscop doden souden
Ende ghinghen tot vtrecht eñ seyden dat si des keysers knechten waren Eñ dat si
den heylighen biscop een nootlike boetscap souden doen. Fredericus die heylighe bis-
cop vernam bi den godliken inspreken dattet ghenaecte sijnre martelie Eñ hiet den
tween wreden knechten totten eynde toe vand' misse beyden Ende als dat ewangeli-
um ghedaen was so ginck die biscop opten stoel eñ seyde den volck een sermoen in
sinte saluatoers kerck ende seyde te voren dat sijn martelie nakende was Ende doe
godsdienst ghedaen was doe ghinck die heylighe biscop mit sinen ornamenten in
sinte johans ewangelisten sacristie daer hi gode bat om volstandicheyt sijnre passi-
en Ende doe hiet hi den bode tot hem comen eñ sinen clerck die sijn dienre was dede
hi een luttel van hem gaen after sinte saluatoers outaer. Doe sprack die heylighe
biscop totten moerdenaers Nv doet v boetscap die ic volcomelick wel wist eer ghi
in die stadt quaemt Doe toghen si hoer messen wt horen mouwen eñ doersteken den
heylighen biscop eñ spraken dese schempelike woerden ouer hem Nv heeft die keyse-
Anno dñi rinne wrake vā di die si langhe begheert heeft dien ghi in veel tijden menich swaer
verdriet ghedaen hebt. daer hem die heylighe biscop op antwoerde lieue kinder ghi
Biscoppen hebt nv volbrocht uwer vrouwen boetscap eñ hoer ghebot Nv pijnt v snellicke vā
van vtrecht heen te lopen Ende sonder merren so liepen die moerdenaers van daer eñ voeren den
rijn op eñ brochten der bloedigher keyserinne nv bootscap van des heylighen mar-
Regierden telaers doot Doe riep die heylighe biscop sinen clerck eñ seyde sone ic bin ghewont
ter doot om die waerheyt om die duechde eñ om die gherechticheyt Nv roept te sa-
men sond' merren die priesteren der kercken van vtrecht dat si mijn lichaem begra-
uen mit behoerliker eerwaert eñ mijn gheest keere totten here in die ewighe blijscap
Ende als die clerck dit hoerde riep hi lude mit groter wenen so dattet volck beroer-
de eñ grepen hoer wapen eñ liepen totten steruende biscop eñ als si stonden omtrent
hem al screyende sprack die gods martelaer eñ prophetierde aldus. Broeders ende
lieue kinderen vercrijch ic enich deel inden hemel mitten heyligen martelaers so sel ic
voer v bidden om uwe salicheyt eñ dat v god behoede voer plaghe want om d' key-
serinnen sonden wil die hier te lant woent so sellen comen die denen eñ destrueeren
al dat bisdom Ende als dit ghesegt was so gaf die heylighe biscop die benedictie eñ
ghinck inder croft die inder seluer kercke stont eñ voechde hem seluen in een sarck
Ende began selue die psalmen der vigelien ende sprack aldus Ic sel behaghen den
heer int rijck der leuender. Dese biscop leet sijn martelie int jaer ons heren viij^c eñ
xxxviij op die xv kalende van augusto Doer wien veel miraculen sijn ghescyet ter
loue eñ ter eeren ons heren naem ihesu xpristi.

Die biscoppen beyde in walslant eñ in duytslant vernamen den onsculdighen doot des onsculdigeñ martelaers eñ verbonden hem te samen om den ouerdaet des keysers eñ des ondadighen wijfs Gregorius die paeus die vierde Als hi dit ver: hoerde quam hi neder in vranckrijck eñ alle die biscoppen bi hem Ende keyser lode: wijck wert van sijn keyserrijck gheset eñ vander croen van vrancrijck eñ hi wert ghesceynt in een cloester in switsen daer hi besloten penitenaie dede Ende yesse die bis cop van amiens gaff der keyserinne een wiele opt hoeft eñ settese vanden paeus we ghen in een nonne cloester dat cricinus hiet als daer hoer penitencie te doen.

Na der passien des heylighen martelaers des biscop fredericus so was een luttel twedracht inder ecclesie ende inden volcke wie dattet weerdich waer te besitten des heylighen biscops stoel Sommighe coren den proest castuon enen rijcken man dat bisdom te berichten Ende die ander begheerden te hebben Albricum die des hey lighen fredericus broeder was Mer bi ghemenen vryen wille der ecclesie Ende bi sinte odulphus canonick tot sinte saluatoers is die voerseyde proest of gheset Eñ albricus is mit groter loue gheset in sijn broeders stoel.

viij^c xxxviij

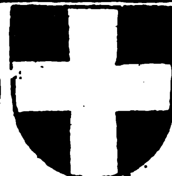
vij jaer

Albricus sinte fredericus broed' was die ix biscop van vtrecht vij jaer lanck.

In desen biscops tijden als sinte frederi: cus prophetiert had so began daer groot yam mer op te staen want die denen eñ sweden eñ noermanss alte quade heydensche volck ver: gaderde veel scepen eñ begonden veel landen te winnen inder korstenheyt ende deden alte veel quaets dat langhe jaren duerde Dese eersame biscop Albricus starff op die xviij kalende van december ende wert begrauen in sinte saluatoers kerck bi sinen broeder.

viij^c xlv

xi jaer

Lutgerus was die x biscop vā vtrecht xi jaer lanck Hi was een hoech leerre ende een wijs man Hi starff op die ix kalende van mey eñ gaff gode sijn salighe siel ende hi wert begrauē tot sinte saluatoers bi sijn voervaders.

Hier wert die stadt van vtrecht ghedestrueert .

Hungerus was die xi biscop vā vtrecht x jaer lanck Hi was een wijs man vreed: sam eñ milde eñ redelick van leuen Eñ bin nen sinen eersten jaer als int jaer ons he: ren viij^{c} eñ lvi so quamen die denen eñ die noermanss mit horen scepen ī hollant daer si alre groot quaet deden eñ togen eñ destru eerden die meeste stadt van allen desen lan de daermen seyt dat lv prochie kercken in waren Eñ dese stadt seytmen hiet duerste den Eñ daer na toghen die denen eñ noer: manss voer vtrecht eñ stormden die stadt sond of laten mit schut eñ mit slingeren eñ bliden so langhe eñ so seer dat si die stadt wonnen mit werend hant Eñ dat casteel wonnē si oeck. eñ dese bloedighe wuers sloeghen die ecclesie vol na al doot eñ wor pen die poerten eñ toernen eñ voerpoerten arckieren tondelen ende mueren vander

Anno dm̄ viij^{c} lvi stadt eñ vanden casteel neder Also dat hungerus die bis

Biscoppen van vtrecht

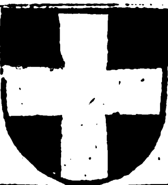
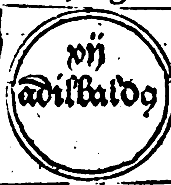

cop mit luttel canoniken ontghing mit groten anxt Ende quam totten coninck lotharius int cloester tot purmenen op dat hijt daer onthouden mocht. lotharius wert beruert mit ontfermherticheyt eñ mit coninclijker goedtierenheyt

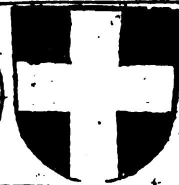
Regierden x jaer gaf hi den canoniken eñ der kercken van vtrecht dat cloes ter tot odelen berghe op dat si hem daer in vreden onthouden mochten voer d' denen aenvechten eñ dat si daer gods dienst mochten doen innichlijken Eñ na desen ver nielden si al dat lant van hollant eñ quamen in kermer lant ende braken daer des heylighen confessoers kerck sinte aelbrecht eñ den heyligen priester vā noertwijck sinte jeroen eñ sloeghen hem sijn hoeft off Ende worpen neder een alten starcken cas: teel bi noertwijck dat wel eer des coninckx arindolus was Doe grepen die inghe: boren hollanders hoer wapen eñ settede hem ter weer Mer also dat god verhenghede soe wonnent die denen eñ sloeghen daer twee ridders doot als heer dibbout eñ heer gheerloff mit sonderlinghe veel hollanders eñ venghen die wiue mitten kinderen eñ voerdense in vreemden landen Ende inden jaer ons heren viij^{c} eñ lxvi op die xi ka lende van januarius ruste biscop hungerus in gode Mer men wetet niet waer dat hi begrauen is Ende bi desen biscop hungerus tijden int jaer ons heren viij^{c} eñ lxiij so wert ghemaect die eerste greue van vlaenderen Ende inden seluen tijden int jaer ons heren viij^{c} eñ lxiij so wert die edel prince dirck ghemaect die eerste greue van hollant .

Adilbaldus die was die xij biscop van vtrecht xxviij jaer lanc. hi was een heylich man milde ende ghetrechtich en goet willich Bi sijnre tijt int jaer ons heren viij^{c} en lxxxij so quamen die denen en noermanni int walsche lant Ende int jaer daer na soe vernielden si alt lant van ardennen Mer kaerl die keyser diemen die grote hiet die quam mitten lombaerden en mitten duytschen ende vocht teghen dit ondadighe volck Mer ouermits der korstene sonden so en mocht hise niet verwinnen Mer ten lesten wert een bestant ghemaect om te spreken vanden pays En daer wert ghedinct en ouerdraghen dat godfridus der normannen coninck soude kersten werden mit desen vorwaerden datmen hem gheuen soude des keysers nichte te wiue ghysela coninck lotharius dochter van lothrijck die des keysers oems soen was Ende men soude mit hoer gheuen die prouincie van vrieslant vander kuwers voert op wert Ende dit ghescheide al dus Ende coninck godfridus wert ghedoopt ende die keyser hieff hem vter vonten. Ende daer na en wouden die vriesen den coninck godfridus niet onderdanicht wesen En die coninck bedwancse so seer en gaff hem enen smadeliken eyghenscap so dat elck vriese die bouen xij jaer out waer most draghen enen bast om sinen hals daermense rechteuoert aen hanghen mocht off si hem tot eniger tijt versetten teghen des keysers moghentheyt Daer na in corten jaren alsmen screeff viij^{c} ende lxxxvi so wert dese coninc godfridus verslagen in een strijde in die betuwe mit menigen man Ende daer wert ghewroken menich korsten bloet ouermits der wrake gods die si in voer tijden ghedoot hadden.

viij^{c} lxvi ix^{c}

xxviij jaer x maenden.

Inden jaer ons heren ix^{c} op die ydus van decem: ber so voer dese biscop adilbaldus van deser werlt en gaff god sijn siel op en wert tutrecht eerlick begrauen bi sinen voervaders Ende van desen biscop scrijft die abt van purmenen dat hi was een heylich man.

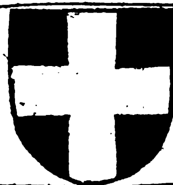
Egilboldus was die xiij biscop van vtrecht x maenden lanck En hi starff op die vij kalende van october ende wert begrauen in sinte saluatoers kerck bi sinen voervaderen.

Radbodus was die xiiij biscop van utrecht xvij. jaer lanck dese biscop wert ghecoren om begheerten wil vanden keyser arnulphus Nochtans was hijt node hi was een heylich man wel gheleert oetmoedich ende hoech gheboren Want die coninck radbodus die der vriesen coninck was die was sijnre moeder oude vader En guntharius die eertsche biscop van colen die was sijn oem dese biscop was in den seuen vry consten wel gheleert en hi bescreef veel duechden van sinte willibrordus ende van sinte bonifacius Ende oeck soe dichte hij ende screeff een heel volk ambocht en hystorie diemen noch hudens daghes singhet op sinte martijns dach translacio Ende als hi dat bisdom aen ghenomē had so leuede hi voert aen. altoes in vasten in bedinghen ende in aelmissen te gheuen sonder oflaten totten eynden toe van sinen leuen. Hij plach te sitten in die stadt van deuenter want die stadt vā utrecht ouermits den denen ende noermans verdestrueert was.

Het gheschiede dat die biscop quam op een tijt tot utrecht om te versoekē mit deuotien die stede daer die heylighe vaders laghen Mer die denen die dat nijt ghehenghen en wouden quamen hem teghens lopen mit machten en verboden hem dat hi nijt vorders en ghinghe. die heylighe vader vaderlick vermaende dat si aen ne-

Anno dm̄ — men souden dat kersten ghelove ende oflaten hoer — ixᶜ j

Biscoppen van utrecht — pijnlicheyt die kersten te doden Mer hoe hij hem meer predicte hoe si quader worden En dreyghe-den den heylighen biscop te doen steruen enen bitte-ren doot Ende als die biscop sach dat hi die ver-

Regierden — boren kinderen nijt bekeren en mocht verbande hi — xvij jaer

se ende vermaledide se. ende rechtevoert quam een blixem vanden hemel ende verbernde die denen so dat si yammerliken hoer leuen eynden. die kersten die dit mirakel saghen vielen te wapen ende sloeghen alle die denen doot die daer waren ende jaechdese alle uter stadt van utrecht. Die heylighe biscop bloyede mitten sermoē der prophecien want hi veel toecomende dinghen sinen heymeliken vrienden dede verstaen.

Ende baldricus des grauen kunthaerdus soen van cleue die een sedich jonghe-ling was tot eenre tijt brocht hi mit hem tot desen heylighen biscop twee clercken wt sijns vaders lande ende badt dat hi se priesters wyen woude Mer dese heylige vader wert lachende mit blider aensichte ende sprack lieue soen int derde jaer van nv sel ic doot wesen Ende du sulste wesen een herde van deser kerckē van utrecht ende so sulstu dese clercken mit dijns selfs handt priesters wyen. ende dan salstu weder maken dese sael ende dese stadt van utrecht alsoo als si was te voren.

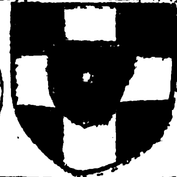
Daer na voer dese biscop radbodus in drentlant daer hi sondlinghe sieck bleef: legghen. daer openbaerde hem die maghet maria die moeder gods mit groter claer heyt eñ had in hoer gheselscap agnes eñ tecla die reyn maechden eñ sprack den eer: samen biscop aldus toe. lieue soen en ontsich di niet mi te sien teghen[illegible] dich die du dick hebste ghegruet eñ du en saghste mi niet Eñ weset des seker dattu van dese siecte wel ontgaen selste Mer du en selste hier na niet langhe leuen mit desen woer den verging die grote claerheyt Ende daer quam so sondlinghe roke eñ suete lucht alst menschelick hert begripen mochte Die heylighe biscop ghenass van dier siecten Daer na inden jaer ons heren ix^{c} ende xvii soe quam hi vten lande van deuenter in oetmerschem eñ daer viel hi te bedde sonder groot wee Eñ hi las dese antiffen Ecce leti laude digna Eñ op die vii kalende van december rustede hi salichlick inden heer Ende hi wert begrauen tot deuenter mit groter weerdicheyt daer god veel miracu len dede doer den heylighen biscop.

Baldricus van cleue die xv biscop van vtrecht regierde lix jaer lanck Hi was des grauen luthaerdus den x graue vā cle: ue sijn soen Eñ hi was greue baldewijns broeder van cleue Eñ alsmen vijnt inder lombaerden hystorien heinricus die in desen tijden roemsch coninck was die wert te rade van groter deuocien dat hi na radbodus des heyligen biscops doot brunonem sinen soen woude vercieren mit clergyen eñ setten hem tot enen biscop der kercken van vtrecht Mer als die coninc ver: nam dat die wrede denen die stadt van vtrecht verdestru: eert hadden eñ meest alt volck vanden bisdom verslaghen hadden eñ verjaecht daer om settede die coninck die selue soen tot ridderscap om die denen te wederstaen eñ dat hi dat selue bisdom mocht beschermen eñ wed helpen maken Ende hier om na des heylighen biscops radbodus prophecie so is ghecoren biscop tot vtrecht baldricus voerscreuen In desen tijden so ontsprang een fonteyn ī die stadt vā geneue die bloe: dich was. eñ inden seluen dagen so worde al die denen ūslagen waer dat si waren. eñ als die denen ūslaghen eñ verjaecht warē vten sticht so tymmerde baldricq sijn stadt vā vtrecht eñ bemuerde se daer hi veel tor nen op settede eñ hoech wijchusen eñ die ū bernde kercken dede hi wed op tymmeren Eñ die sale mit and veruallen husen dede hi weder maken

ix^{c} xvii

lix jaer

Die stadt van vtrecht wert weder ghetymmert ∴

Inden jaer ons heren ix^{c} ende lxvi voer dese biscop balderic(us) in ytalien om te spreken van alrehande oerbaer der kercken van vtrecht Ende als hi sijn bootscap ghedaen had nam hi oerloff aen den coninck otto den roemschen coninck Ende die coninck beghifte den biscop mitten heylighen lichamen der heyligher martelaren sinte pontiaen sinte benignus eñ sinte agniet Ende brochtese inder seluer kercken tot vtrecht daer hise settede mit groter deuocien eñ innicheyt Hier toe so vant dese selue biscop ouermits heylighe openbaringhe van gode die lichamen der heylighen werenfridi lebuini plechelmi ogeri wittoni odulphi eñ rabbodi mit welcken heyligen patronen hi die kercke van vtrecht hoechlick vercierde.

Inden jaer ons heren ix^{c} ende lxxvii op die vii kalende van januario voer dese goede biscop tot gode eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die ouerste eñ doemkerck van vtrecht.

Volcmarus was die xvi biscop van vtrecht xiiii jaer lanck Hi was een man van goeden sinne eñ een goet heylich man Ende inden jaer ix^{c} eñ xc op die iii ydus van decamber starff hi eñ wert begrauen inden doemkerck tot vtrecht.

Anno dni	ix^{c} lxxvii	ix^{c} xc	ix^{c} xciiii
Biscoppen van vtrecht	xvi volcmarꝰ	xvii baldewinꝰ	xviii ansfridus
Regierden	xiiii jaer	iiii jaer	xv jaer

Baldewinus was die xvii biscop van vtrecht iiii jaer lanck Hi was een glorioess man vā groter duechden eñ hoech gheboren wāt greue aernout die vii greue van cleue die was oem vā hem eñ was sijn suster soen Eñ biscop balderic(us) was sijn out oem Ende hi starff int jaer ons heren ix^{c} ende xciiii op die ydus van mey Ende hi wert begrauen bi den anderen biscoppen in die doem kerck.

Ansfridus was die xviii biscop van vtrecht xv jaer lanck. Hi was eerst een weerlick greue van rijsterbant eñ wert clerck van deuocien ende ontfinc cruyn eñ wijtsel eñ wert biscop ghecoren Ende dese ansfridus also als hem god in gaff so gaff hi veel goets eñ erues van sinen vaderlicke erue tot behoeff der kercken van vtrecht dat hi te voren had beseten in die greefscap van rijsterbant Ende dese greefscap lach bi tiel in die betue eñ in tielre weerd eñ een deel in boemelre weerd Dat lant van huesden ende dat lant van altena plach daer oeck in te horen.

Item die biscop ansfridus wert blint in beyde sijn oghen int jaer ons heren M eñ vijff Ende dese selue biscop sticht eerde een cloester van sinte benedictus oerden op den heylighen berch buten amersfoert in die eer marie der moed' gods Ende in dat cloester nam hi seluer van deuocien aen dat heylighe strenghe habijt eñ leuen vā sinte benedictus oerde eñ bleeff daer in heylichlicke leuende totten eynde van sinen leuen eñ rustede in gode inden jaer ons heren M eñ viij op die vijfte nonas van mey eñ wert begrauen in dat seluer cloester voerscreuen.

Adelboldus was die xix biscop van vtrecht xviij jaer lang Hi was een wijs man want hi was des keyser heynrics ouerste raet Inden jaer ons heren M eñ xv so dede dese biscop neder breken dat oude werck dat biscop baldricus ghetymmert had Ende leyde nywe fondamenten eñ tymmerde die domkerck van vtrecht van nywes Ende mede die kerck van tiel die hi beyde in corte jaren eerlick volbrocht hadde.

Int jaer ons heren M ende xxiij so wert volmaect die domkerck tutrecht van biscop adelboldus Ende ter wijdinghe deser kercken so quam keyser heynrick mit vij biscoppen tutrecht die dese selue kerck op die vi kalende van junio eendrachtelick wijeden ende heylichden mit hoerre benedixien in die eer gods eñ sinte martijn.

M viij

xviij jaer

M xxvij

xxvij jaer

Sommighe die cronijcken hebben ghescreuen die scriuen dat dese biscop adelboldus dede bescriuen des biscops eñ des ghestichts hoghe edel mannen Als Brabant Hollant Ghelre Cleue Benthen Kuuck Ghoer Mer daer mist hi in wāt daer en was doe noch gheen recht greue vā ghelren.

Int jaer ons heren M eñ xxvij op die vijfte kalende van december voer dese biscop tot gode eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerck die hi had doen tymmeren.

Bernulphus was die xx biscop van vtrecht xxvij jaer lanck Eñ als die biscop adelboldus doot was so wert een grote tweedracht om enen biscop te kiesen waer om die keyser conraerdus neder quam tot vtrecht om dese tweedracht te saten eñ voerde mit hem ghise le sijn wijf een reckelike duecchsame vrouwe Ende want dese coninghinne vast bi dien daghe swaer ghing van kijnde so liet se die keyser onderweghen bliuen in een dorp hiet oesterbeeck in des priesters huus die bernulphus hiet Ende die coninck reet haestelick voert tot vtrecht om eendracht te maken in den capittel Ende als sijt niet eens worden en konden inden capittel so bleuen die capittelaers ghesamelick aen den coninck dat hi een biscop setten mocht die hem

o goet dochte en weerdich en nut dochte te wesen Ende in desen tijden so creech die key serinne een kijnt van sonderlingher schoenre forme Ende si ontboet den keyser die nywe boetscap bi den priester bernulphus Ende die keyser verblide hem seer van deser vroliker boetscap en gaff desen prister bernulphus dat bisdom van vtrecht en ornamenten en vingherlijn ende staff en wert in sinen stoel gheset Ende als hi bis cop was so maecte hi vrede mitten prince van hollant.

In desen tijden so stichtede die biscop bernulphus tot sijnre ewigher ghedenche nisse sijns loues tot vtrecht twee kercken van canoniken. Die een in die eer sinte peters des apostels Ende die ander in die eer sinte johan baptist Ende oeck stichte de hi dat collegium en die kerck tot deuenter in eere van sinte lebuing des heylighen confessoers ende nam half die canoniken dat xx canoniken waren van sinte salua toers en sette die tot deuenter in sinte lebuijns kerck En die abdye die biscop ans fridus ghesticht had ten heylighen berghe die settede hi tutrecht daer hi stichtede een cloester kerck in die eer van sinte pauwels apostel En dese eersame biscop bernul phus die starff en voer te gode int jaer ons heren M en liiij op die viiij kalende va augusto Ende wert mit groter weerdicheyt begrauen tot sinte peters tutrecht.

Anno dm	M liiij
Biscoppen van vtrecht	
Regierden	xxii jaer

In desen tijden inden jaer ons he ren M en lvi op die viiij kalende va julius so wert greue florens die ses te greue va hollant verslaghen te ha mert bi huesden mit veel edelre ma nen inden velde van sinen vyanden.

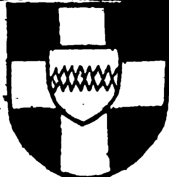
Wilhelmus van pont en vand voech dye van ghelre was die xxi biscop van vtrecht xxii jaer lanc. Hi was een groet moedich man en een stout vechter Dese biscop had veel oerloghes mitten hertoch godeuaert van lothrijck mitter bulu te ghen den jonghen joncker dirck van hol lant en teghen greue robbert van vlaen deren joncker dircks stiefvader van hol lant Ende biscop willam tymmerde een casteel tot yselmunde Ende int jaer ons heren M ende lxxvi op die vijfte kalende van mey starff biscop willam ende wert mit groter weerdichit begraue tutrecht inden doem.

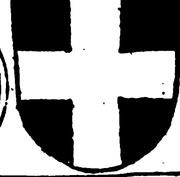
Coenraerdus was die xxij bisscop va̅ vtrecht xxv jaer lanc dese bisscop plach des keysers heinrics die vierde also ghenoemt sijn beleyder ende sijn maertogher te wesen dese bisscop Coenraert creech vanden keyser heinric die heerlicheit van oest vrieslant dat is vander lauwers voert ter eemse toe dat die princen van hollant mit ghewelt ghenomen hadden en̄ bisscop Coenraerdus voltymmerde dat casteel tot yselmonde mit kercken ende mit stercken wijckhusen ende besettet mit sinen mannen.

In desen tijden so dede bisscop Coenraert tot sijnre ewigher memorien stichten een kerck van canoniken binne̅ vtrecht aen die west side vand' stadt van vtrecht in die eer onser lieuer vrouwe daer hi een gront also slijkich vant dat hij dat fundament van sommighen pilaernen niet vast ghemaken en conde ouermits die welle vanden water Des was inder metselaers gheselscap een vriese ende hiet plebert. Ende die vermat hem op sijn lijff die kerck weder te fundieren Mer hi eyschte al te groten ghelt daer off waer om die bisscop die gaff des vriesen soen suuerlike presente ende milde gauen also dat hij vernam vanden vader die heymelike kunsten ende hi voltymmerde die voersz kercke in die eere onser lieuer vrouwen waer om die voersz vriese die greep grote niet op desē bisscop ende versierde hoe hi hē ter doot brenghen mocht Ende daer na inden jaer ons heren M ende xcix na dat die bisscop coenraet misse ghedaen hadde ende hi alleen in sijn huus was ghegaen en̄ was legghen slapen quam die voersz vriese ende sach dat hi daer stede en̄ stonde toe hadde En̄ ouermits des vyants raet toech hij sijn messz ende stack doot den eersame̅ bisscop op die viij kalende va̅ mey ende hi wert begrauen mit groter dwefheyden in die seluer kercken van onser vrouwen die hi ghesticht hadde Ende die vriese quam ongheschaet ende ongheldet vter stadt.

M lxxv — M xcix

xxv jaer — xiij jaer

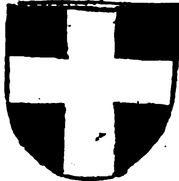
Burchaerdus was die xxiij bisscop van vtrecht xiij jaer lanck hi was een heylich man ende vreedsaem inden jaer ons heren M ende xij op die xv kalende van iunius so rustede die bisscop Burchaerdus in onsen heer Ende wert begrauen mit groter weerdicheyt in die domkerck tutrecht Ende inden seluen jaer wert doot gheslagen van sinen vyanden Rodolphus die domproest van vtrecht. 48a 5

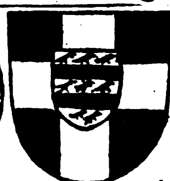
Godebaldus was die xxiij biscop van vtrecht xv jaer lanck Hi was een goe dertieren wijs ē ghestelick man ē die die ghestelicheyt seer minde wāt inden jaer ons heren M C ē xxi doe stichtede dese voerseyde biscop een cloester ī een broeck lant daert eenlick was van monicken ende van nonnen elck op hem seluen in die eere marien der ewigher maghet ē sinte lauwerens des hoghen martelaers ē dat hiet oestbroeck. Ē in dit seluer cloester daer leefdemen menich jaer so strenghelic ē so volcomelick na sinte benedictus reghel datmen dit cloester menich jaer hiet der oerden kercker Ende daer plach grote versaminghe te wesen want daer bloyde de alre strengheste die reghel van sinte benedictus oerde.

Inden jaer ons heren M C ē xxvij so wert biscop godebaldus beswaert mit eenre siecten Ende hi nam aen die oerde ē habijt tot oesbroeck Ē hi starff corts daer nae op die anderde ydus van nouember Ende leyt tot oesbroeck int cloester begrauen.

Anno dñi
Biscoppen van vtrecht
Regierden

M C xij — M C xxxviij

xv jaer — x jaer

Andreas des greuen soen van kuuck was die xxv biscop van vtrecht x jaer lanc. hi was een wijs man rechtelick ē vreedsamich. dese biscop had grote last om des greuen hermans wil vā kuuck teghen greue dirck van hollant want greeff herman van kuuck die had verradelick laghen gheleyt tot abstede buten vtrecht ē sloech doot jonckeer floris van hollant greue dircks broeder daer hi wt reet vlieghen mit sinē jonghen ridderscap Ende greue dirck dede hier grote wraeck op ende verdreeff den greue van kuuck wt sinen lande ē verwoeste alle sijn lant ē die biscop en dorste tutrecht niet onthouden Ende die keyser lotharius die greue dircks ende jonckeer florens oem was die dit seer verdroet die seyde herman vā kuuck dach van rechte ē nam hem mit oerdel al sijn weerdicheyt ē sijns greuē naem ē wert ontgreeft hi ē sijn nacomelinghen ē het wert hem al betaelt dat hi ē sijn ouders den greue van hollant ye misdaen hadden Ende herman soende mit greeff dirck ē wert greef dircks man ē hi stichtede dat cloester tot sinte marien weerde te beteringhe Ende biscop andries quam weder in sijn stadt Ende sette xij priesteren vander kercken van staueren om hoer oneersam leuen Ende brocht daer weder van oesbroeck beyde monicken ē nonnen een conuents vergaderinghe Ende int jaer M C xxxviij starf dese biscop ē wert mit groter weerdicheyt begrauen in den domkerck op die ix kalende van junius.

Herbertus was die xxvi biscop van utrecht vij jaer lanck Hi was een ghesta dich man en̄ sonderlinghe neerstich die paepscip in goede regiment te brenghen en̄ hi was gheboren vā beron Dese biscop voer te romen om saken wil die noottruftich waren Ende als hi weder quam vant hi grote tweedracht int lant van drent wāt die borghers van groninghen onderlinghe vochten en̄ stormden en̄ vesten sinte wal burghen kerck mit groten wijchusen oft een casteel gheweest hadde ende stormden daer wt en̄ daer aen mit scutten en̄ mit slinghen Ende om dese onrust so quam de se biscop sond meren tot groninghen en̄ wan die misdadighe luden vand kercken die hi daer toe brocht dat si hem sworen vanden gods huse niet meer te maken een vecht huus en̄ beterde den biscop hoer misdaet Ende die borghers beloefden horen bis cop in horen brieuen dat si die stadt van groninghen niet ommueren en souden tot ghenen tijden ten waer bi een biscops consent en̄ wille van utrecht.

Die biscop herbertus had twee broederen en̄ die woude hi verheffen ende groot maken so dat hi den enen maecte borchgreue tot groninghen ende dat hi dat vanden sticht te leen soude houden Den anderen broeder maecte hi castelein tot coevoerden mitten maerscalcks ampt van drenthe en̄ dat te bedienen en̄ te leen te houden vāden ghesticht want daer te voren plaghen die biscoppen selue of hoer maerscalcken die heerlicheyden te berichten dat hē nyement hinder off moyenisse daer in en dede.

M C xxxviij

vij jaer

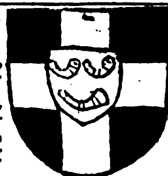
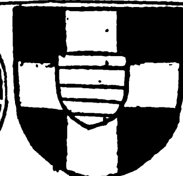
Vanden groten brande van utrecht.

Int jaer ons heren M C en̄ xlviij ontstack die stadt vā utrecht vanden bran de diemen niet lesschen en konde en̄ verbrande vol na alle mael En̄ daer verbran de sinte martijns domkerck sinte peters kerck sinte pauwels kerck sinte janss ker ke sinte saluatoers kerck sinte steuens outaer bleeff ongequetst Die eerste capell die vast bi sinte saluatoers staet en̄ bi sinte willibroer dus tijden ghesticht wort in die eer des heylighen cruys die verbrande mede en̄ al datter in was sonder sinte sal uatoers beelde dat bleeff ongheb rant nochtans dattet cruys daert aen ghenaghelt was verbrande alle mael en̄ die naghelen mede Dat beelt wert bruyn inden bran de Doe quam die ecclesie mit groter deuocien mitter ghemeente en̄ namen dat heyli ghe beelde en̄ brochtent mit groter eren en̄ weerdicheyt al singhende in sinte salua toers kerck daert noch staet.

Int jaer M C en̄ .l. op die iij ydus van nouember starf biscop herbertus en̄ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerck tutrecht.

Hermannus van hoern was die xxvij biscop van utrecht vi jaer lanck Ende als biscop herbertus ghestoruen was wert groten tweedracht inden capittel want die hoechste mannen der kercken van utrecht Als dirck greue van hollant heynrick greue van ghelre baden datmen kiesen woude herman van hoern proest vā sinte gereoens tot colen biscop te wesen tot utrecht Die borgers van utrecht ē van deuenter mitten anderen steden die baden datmen kiesen woude frederick mitten houel Mer die moghentheyt der twee princen die creghen meest ghehoers als dat hermā also veel stemmen creech als die and' ē graef dirck vā hollant brocht desen hermā int besit vanden bisdom ē maecten hem ondanich al die hem teghen waren.

Daer na twee jaer so seynde die paeus een cardinael die daghede beyde dese ghecoren tot ludyck Ende daer creech dese voerseyde herman bi den seluen cardinael ē den coninck coenraert dat hi dat bisdom behielt Dese biscop herman was sacht van sinnen ē goedertieren so dat in sijn teghenwoerdicheyt dootslaghen ghesciede want hi en mocht die borghers van binnen niet bedwinghen dat si hem ondanich wesen wouden Ende onder desen biscop herman begonde die eerste parthien binnē utrecht.

Anno dni		M C .l.	M C lvi	
Biscoppen van utrecht	Inden jaer ons heren M C en lvi op die vi kalende van aprille so starff biscop herman en wert mit groter weerdicheyt begrauē 			
Regierden	inden domkerck tutrecht.	vi jaer	xxij jaer	

Godefridus van renen die domproest van utrecht was die xxviij biscop van utrecht xxij jaer Ende als hermannus die biscop ghestoruen was so quam keyser fredericus tot utrecht ende bestelde wijsselick die tweedracht des capittels als vanden biscop te kiesen Alsoe dat godefridus die domproest van utrecht wert biscop ghecoren een eerlick man van groten moede.

Int jaer ons heren M C en lxx quam een groot storm vā wijnde so dattet zee water quam vloeyen mit groter haest aender stadt muer van utrecht also datmen zee visch die bolck hiet vinck inder stadt graft van utrecht mit seghenen.

Int jaer M C lxxi opten korsnacht worden ghesien veel blixem ē donre ghehoert die lelike ē vervaerlike luden dat alle die ghenen diet hoerden verwonderden Ende des jaers daer na so bloyeden die bomen ē dat graff wies mede inden lententijt meer ē eer dant plach te wassen Ende die voghelen leyden eyeren ē broeden omtrent onser vrouwen lichtmisse ē kipten jonghen in desen lande.

Vanden heylighen sacramente dat tutrecht vter buerkercke
ende wt sinte jacobs kerck ghestolen wert.

Inden jaer ons heren M C en lxxviij wert ghestolen dat weerdighe heylighe sacrament wt tween kercken tutrecht Als wt die buerkerck ende wt sinte jacobs kerck En men costet nye gheweten wiet ghedaen hadden daer na op die vijfte ydus van meye quam een swaer plaghe van water also groot dat die vloet alle lant bedecte die eerde Ende mitten herden strom husen en bomen neder toech Also dat veel vroeder luden waenden dattet een nywe diluuie soude ghewest hebben ende dat die werlt anderwerff soude ver droncken hebben En haddet also langhe ghedueret alst hart van storm was sonder twiuel die stadt van vtrecht en soude nijt langhe hebben moghen staende bliuen Mer die ontfermherticheyt gods minrde die strom en dat water viel binnen drien daghen daer na so dattet al merclick weder in die zee keerde Ende alle dorpen die omtrent der zee stonden worden verlost vanden noot.

Hoemen tutrecht vaste en aelmissen gaff.

Hildebrandus die eersame abt vā sinte pauwels tutrecht die dede een sermoen opten heylighen ascensioens dach die daer na quam ende vermaende den ghemenen volck dat si alle gode bidden souden en vasten ende aelmissen gheuen souden op dat god woude sinen toern laten sincken om die ōsuuernisse die daer ghescheit was aen den heyligen lichaem ons heren ihesu cristi dat wt die twe kercken ghestolen was of die stadt soude in corten tijden meer plaghen hebben Die prophecie des eersamen vaders en bleeff nijt sonder waerheyt want des seluen daghes te vesper tijt so wert een groot brant so dat onser vrouwe kerck die buerkerck hiet verbrande ende dat meeste deel vander stadt van vtrecht Waer om godefridus die biscop die hem ontsach gods toern Ende hi ouerdroech mitter ecclesie en ghebet alle ghehoursighe goede menschen in alle sijn sticht te vasten op enen sekeren dach Ende des woensdaghes na pijnsteren ghinck hi seluer mitter ecclesie barvoet en versocht die heylighe steden mit deuocien biddende dat god sinen toern woude laten sincken en riep die sancten aen dat si voer ons bidden wouden.

Dese biscop godefridus tot sijnre ewigher memorien en ghedenckenisse soe dede hi tymmeren vier castelen den goeden sinte martijn Als die horst teghen die graefscap van ghelre Ende vollenho teghen die heerscappie van vrieslant En montfoert teghens die graefscap van hollant Ende woerden teghens die onghehoersamicheyt sijns volcks Ende dat hi van desen casteelen sijns selfs palen bescudden mocht.

Int jaer M C lxxviij op die vi kalende van junius so starff dese eersaem biscop godefridus Ende wert mit groter weerdicheyt begrauen inden doem tutrecht.

Baldewinus van hollant greue florijs broeder van hollant was die xxix bis-cop van vtrecht xviij jaer lanck Hi was een goedertieren man en̄ suuer van leuen so datmen meent dat hi maecht starff Sijn broeders waren greue florijs van hol-lant. dirck van hollant domproest tot vtrecht Ende otto van hollant greue vā ben-then Ende bi hulpe van desen so jaechde hi alle die rouers wt sinen sticht en̄ hi be-rechte dat lant seer wijsselick Ende alle hoer borghers namen stadt recht van hem

Dese biscop baldewinus dede bescriuen alle des ghestichts ende der kercken leen mannen van vtrecht dat si quamen of seynde gherechte procuratoers ende ontfen ghen hoer leen van hem als si sculdich waren te doen Ende dit sijn des stichts hoghe mannen die hier nae bescreuen staen en̄ mit wat goede si mede verleent waren op dattet bliuen soude tot eenre ewigher ghedenckenisse.

Anno domini	M C lxxviij
Biscoppen van vtrecht	
Regierden	xviij jaer

Die hertoch vā brabant is des biscops drossaert en̄ hi hout vanden sticht te leen die stadt vā tiel en̄ dat daer toe behoert ende alle kempen lant ende die velue.

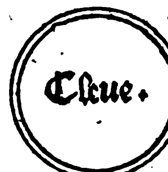
Die gref vā vlaenderen was die anderde en̄ hout van sticht te leen die iiij ambochten.

Die greue van hollant is des biscops maerscalck die hout vanden sticht te leen waterlant en̄ sommi ghe goeden in hollant. en̄ veel tienden en̄ and goe den in zeelant.

Hollant.

Die greeff van ghelre des biscops meister jagher die hout vāden sticht die greef scap van zutphen en̄ halff emmerick.

Die gref van cleue des bis cops ouerste en̄ meyster ca merlinghe die hout vāden sticht te leen die greefscap van rijsterlant dat is een deel van tiel re weerdt. en̄ wat in die betuwe en̄ heel boemelre weerdt dat nu al ghelre toebe hoert Ende oeck dat lant van huesden en̄ dat lant van altena.

Benthem

Die greue van benthem des bisscops ouerste weerwaerd die hielt vanden sticht te leē die borchgraefscip mittē casteel tot benthem eñ and goeden

Kuuck

Die greue vā kuuck des bisscops schenker die hout van den sticht te leen dat meeste deel vāden lande van kuuck ende ander goede.

Goer.

Die greue van goer des bisscops meister poertwachter die hielt vanden sticht dat meeste deel van all sijn goet Dese voerscreuen hoech mannen die hieten des bisscops Amptmannen sonder vlaē deren en hadde geen ampte.

Zutphen.

Die greue van zutphen die hielt vāden sticht te leen die graefscap van zutphen ende goylant Ende dat graefscip van zutphen quam aen ghelre ende goylant quam aen dat collegium tot Elthen mit een dochter van zutphen die Abdisse was ende vanden collegium off Abdye van Elthen so quam goylant om seker pensien aen hollant.

Reyster-lant.

Die greeff van reysterlant hielt sijn graefscap vanden sticht vā vtrecht te leē want een greue van cleue plachse vanden sticht te houden Ende die greue van reysterlant was ghecomen ende ghedeylt van een jongher broeder van cleue ende na vanden huse eñ van een jonger broeder van brabant.

Reechem.

Die greue vā Reechem in die velue die hielt vanden sticht van vtrecht te leen die velue ende van hem is die velue ghecomen aen brabant ende van brabant aen ghelre.

Goy.

Die greue vanden Goy hielt vanden sticht te leen die borchgraefscap van vtrecht ende sijn casteel mit ander goeden.

Groninghen.

Die borchgreef van gronīgen die hielt vāden sticht te leen die borchgraefscip van groninghen.

Coeuoerden.

Die heer van coeuoerden die hielt te leē vāden sticht dat castelrijnscap van coeuoerden mit dat maerscalkick Ampt vanden lande van drinthe hi en sijn eruen ter tijt toe dat hi een seker somme van ghelde wech had die hi den sticht daer op ghelent hadde.

Huesden.

Die heer vā huesdē plachmen sijn heerlicheyt eerst te houden vandē sticht eñ na van cleue ende daer na van hollant.

Arckel

Die heer vā Arckel hielt te leen vander sticht dat lant van haghestein ende haestrecht.

Altenae.

Die heer van altena placmen sijn heerlicheit eerst te houden vanden sticht ende nae van cleue Ende noch daer na vā hollant.

Lede.

Die here vander lede die hielt te leen vand sticht een deel euen ende tienden.

Gueren.

Die heer van. Gueren placht vanden sticht te leen te houden sommighe tienden.

culenborch

Die heer vā culenborch hielt te leē vāden sticth sommighe tienden ende heerlicheden.

Vyanen.

Die heer vā vyanē die plach te leen te houden vant sticht sōmige tienden eñ and heerlichedē.

Mont foert.

Die Burchgraue van montfoerde hout te leen vāden sticht die burchgraefscap vā mōtfoerde

Aemstel.

Die heer van Aemstel hielt te leē vāden sticht dat meeste deel van sijnre heerlichept.

Abcoude.

Die heer van Abcoude hiel te leen vāden sticht dat casteel mitter heerlichept vā abcoude eñ mit dyersteden.

Voerst.

Die heer van Voerst die hielt te leen vanden sticht dat casteel te voerst mit ander heerlicheden.

yselsteyn.

Die heer van yselsteyn die plach te leen te houden vander sticht veel tienden ende ander ambochten.

Woerden.

Die heer van woerden die hielt te leen vanden sticht dat slot mitter heerlichept van woerden.

Aenholt Sulen.

Die heer van aenholt ende van sulen die hielt te leen vāden sticht dat casteel mitter heerlichept van sulen

Water lant.

Die heer vā waterlant hilt te leē vāden sticht dat meeste deel van sijnre heerlichept van waterlant.

Ameyde.

Die heer vand ameyde die hielt te leen vanden sticht die heerlichept vand ameyde.

Alle dese voerscreuen grote heren die plagen van outs hoer leen te houden vanden sticht van vtrecht Ende noch veel meer ander heren ende ridderen die hier nijt ghescreuen staen Mer veel ysser vanden sticht verdeelt ouermits versterft ende oerloghe ende ouergheuinge dattet nu ander heren ende princen besitten dat mit gods recht toe behoert den ghesticht ende kerck van vtrecht Ende als die biscop baldewinus alle sijn leēmannen die hij doe had ghcropen badde om hoer leen te ontfanghen soe ontfenghen si al hoer leen sonder die hertoch van brabant die versumede dat hi die velue nijt te tijde en versochte die de greue van ghelre voert te leen hielt van desen hertoech voerscreut Waer om die biscop in die velue toech mit crachte ende verdreeft daer wt den graue gherart van ghelre mit alle sijn hulpers.

Int jaer ons heren M C ende xc onder den paeus Celestinus die derde Ende onder keyser heinrick den vijften Als die grote vorstē ende princen ende biscoppen voer Akers laghen so fundierde ende stichtede Coninck heinrick van iherusalem ende die patriarch van iherusalem. hertoch frederick van swauē des keysers broeder hertoch heinrick van brabant mit alle den vorsten ende princen een ridderlike oerde ghelijck vanden tempel was ende oeck een deels vander manier vanden hospitaliers van sinte johan Ende hem wert ghegheuen dat hospitael vanden duutschenhws van onser lieuer vrouwen dat opten berch van syon stondt binnen iherusalem dat voer tijts sinte helena had doen stichten Eñ die biscoppē ende eersaem borgheren van lubeck ende van bremen hadden een hospitael mit heer ghemaect onder een seyl van een cogghe voer die ghequetste kersten dat dese oerde oeck voert hielt binnen Akers Ende coninc lodewijch van vrancrijck gaff groot goet tot deser oerden fundacie te hulpe.

Int jaer ons heren M C xcvi op die xi kalende van meye sterf dese biscop baldewinus eñ wert mit groter weerdicheyt tutrecht begrauen in die domkerck.

Anno xpi	M C xci	
Biscoppen van vtrecht	 	Arnoldg van ysenborch was die xxx biscop van vtrecht ij jaer lanc ende nae biscop baldewinus doot so quam greue dirck van hollant ende greue otto van
Regierden	ij jaer	ghelre mit gewapender cracht ind stadt

van vtrecht ende saeyden grote nijt ende discoert onder den ghenen die den biscop souden kiesen eñ maecten die mannen vand kercke mitten canonikē tweedrachtich Sōmige vanden capittulaers coren dirck van hollant den domproest die des biscops Baldewijns broeder was Ende daer bleeff ghetruwelick bij greue dirck van hollant ende alle dit neder sticht van vtrecht Mer een ander deel vanden Canonikē coren Arnoldus van ysenborch die proest tot deuenter was ende daer bi bleeff greeff otto van ghelre ende alle dat lant van ouer ysel.

Ende als keyser heinric dese tweedracht vernam so seynde hi dirck vā hollant sinen neue vingherlijn ende staff ende sette hem i dat bisdom ter tijt toe dattet recht inden houe van romen gheeynt waer wie dat biscop bliuen soude Ende die keyser beual greue dirc van hollant sinen neve dat weerlike recht ende regiment vanden sticht te regieren oeck also langhe dattet gheeynt waer inden houe van romen.

Ende beyde dese ghecoren biscoppen Als dirck van hollant ende Arnoldus van ysenborch die toghen te romen om vander pleyt dat vonnisse te wachten vanden paeus Innocencius die derde Ende die paeus die wijsde toe mit vonnisse dat

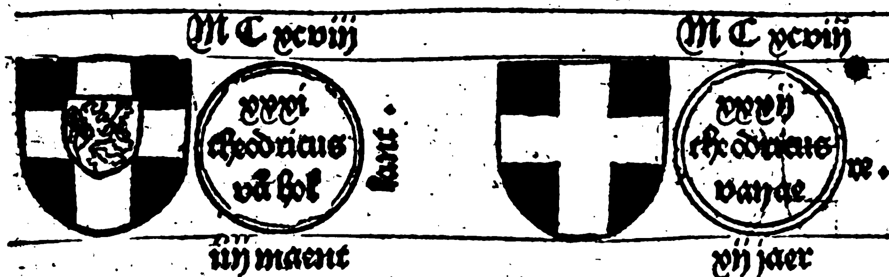
dat Arnoldꝰ soude behouden eñ bliuen biscop tot vtrecht Eñ is daer gewijdt die xxx biscop van vtrecht. ende inden seluē jaer op die viij ydus van Aprill so sterff dese biscop Aronldus te romen ende wert daer mit grot̄er weerdicheyt begrauē.

Theodricꝰ van hollant greue dirics broeder van hollant die te vorē domproest van vtrecht was. ende na Elect was. was die xxxi biscop van vtrecht wat bet dan iiij maenden Eñ als die biscop Arnoldꝰ van ysenborch te romen ghestoruen was so gaf die paeus jnnocenciꝰ desen dirick van hollant dat bisdom van vtrecht mit groter weerdicheyt Eñ wijde hem die xxxi biscop vā vtrecht mit groter weer dicheyt die hem die paeus dede. ende hi nam oerloff aenden paeus om te trecken in sijn bisdom tot sinen volck dat hem beuolen was Ende int neder comen als hi quā tot paueyen inder stadt so wert hi sieck ende sterff daer. ende wert aldaer mit gro: ter weerdicheyt begrauen op die derde nonas van Augustus.

Anno dñi

Biscoppen van vtrecht

Regierden

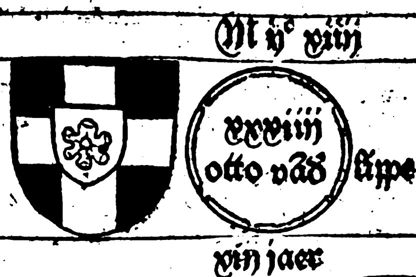

Theodricus van Aere proest van sinte johans tutrecht was die xxxij biscop van vtrecht xij jaer lanck hij was een ghe: hoertich man ende wijs ende ghenadich dese wert ontboedē tot sicilien daer hi was om des keysers bootscap Ende hi quam tot vtrecht so hij eerst mochte. ende want dat bisdom swaer verladen was van schulde Waer om dat hi bi rade sijnre prelatē cortes wech in oestvrieslant op dat hij daer mit beden off mit recht vanden vriesen versamen mocht een deel ghelts Mer greue willems broeder tot hollant die op die tijt greue was in oestvrieslant die en wouts nijt liden dat sijn volck enich scat ting gaue Ende venc den biscop also mit ghewapender hant int cloester tot staue: ren als die missen ghedaen waren Mer sommighe moniken ende vriesen die gods ontsaghen duchten dat si ouermits des grauen onwetentheyt mochten vallen int oerdel der maledixien Ende namen den biscop mit ghewelt wt des greuen vange nisse.

Int jaer ōs herē M ijc ende x op die nonas van decembet soe sterff dese biscop dirick tot deuenter eñ hi wert van daen gheuoert tutrecht daer hi mit groter weer dicheyt begrauen wert in die doem kerck.

Otto van ghelre was die xxxiij biscop van vtrecht iij jaer lanck ende iiij maenden ende als biscop dirck ghestoruen was so quamen tot vtrecht Adulphus die eertsche biscop van colen Otto biscop van munster Gheraert biscop vā osenbrugghe. ende willam greue van hollant. ende Gheraert greue van ghelre ende baden dē capittel om dat si kiesen wouden otto van ghelre die proest tot santen was ende greue gheraerts broeder was van ghelre Eñ om horen beyden wil soe wert otto biscop ghecoren Ende dese ott was doe met xviij jaer out ende want hi te iong was so woude hi te romē varen om oerloff vanden paeus te crighen. ende hi regierde sijn bisdom mit groter eeren eñ vrede Hi was van groten onderscheyden ende vroet eñ voersichtich in allen saken Ende hi creech die saght ende wert seer sieck eñ hi sterf te noerthusen int jaer ons heren M ij^{c} eñ xiiij op die seuende kalende van April Ende hi wert gheuoert tot vtrecht ende werter begrauen mit groter weerdicheyt in die doemkerck.

Ott jongher broeder vanden lippe was die xxxiiij biscop van vtrecht xiij jaer lanck Als biscop ott van ghelre begrauen was daer teghenwoerdich waren greff willam van hollant eñ greue gheraert van ghelre Ende die vereneghen aenden Capittel mit horen beden dat otto vander lippe wert ghecoren tot enen biscop tutrecht. Eñ hi toech tot franckenuoert ende bi consent so ontfeng hi daer van enen legaet des biscops benedixie. eñ hi ontfinc daer mede dat weerlike recht vanden keyser frederick Ende dese biscop otto die besette al sijn slote wijsselic ende eerbaerlic Eñ hi quam aen dat cruus mitten keyser ende voer ouer meer Eñ dat sticht beual hi bauenē sinen broeder truwelick te berichtē.

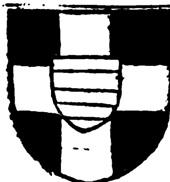
Dese biscop otto vander lippe wert vāden coeuoerden ghevanghen ende mit menigher hande pinen ghemartelijt si vilden hem sijn cruyn off ende worpen hem in die alre onreynste stede die si wisten ende vertreden hem daer in Dit geschiede int jaer ons heren M ij^{c} xxvij op die kalende van Augustus Ende wert all heymelick ghebrocht tot vtrecht ende mit groter drovenisse begrauen in die doemkerck.

Willebrandus des greuen soen van aldenborch die eerste biscop van perboene was .er as die xxxv biscop van vtrecht viij jaer lanck Ende doe biscop otto begrauen was so quam greue florens van hollant mit meer ander ende badt voer sinen neue willebrandus die biscop van perboen was datmen hem kiesen woude tot enen biscop van vtrecht. ende hi wert ghecoren vanden capittel Dese biscop was in italien ende had onlede in des keysers saken Ende daer om seyndemen ouer berch beschreyde witt mannen mit groter haesten Ende brochten desen biscop tot in sijn nyewe bisdom. en die begeerte der ecclesien presentierden desen biscop inden hoff te romen Ende die paeus gregorius die ix bi rade sijnre cardinalen so versettede hi sinen lieuen willebrandum van perboene tot vtrecht ende gaff hem die benedixtie en seynde hem in sijn bisdom.

Inden jaer ons heren M ijc xxxiij op die vij kalende van Augusto sterff dese biscop willebrandus tot swolle Ende wert gheuoert tot vtrecht. en wert mit groter weerdicheyt begrauen in sinte seruaes cloester Want hij dat stichtede ende leyde den eersten steen vander kercken.

Anno dm — M ijc xxvij — M ijc xxxiij

Biscoppen van vtrecht

Regierden — viij jaer — xvi jaer

nota

Otto van hollant des greuen soen van hollant was die xxxvi biscop van vtrecht xvi jaer lanck Dese otto wert eendrachtelick ghecoren bi aenroepinghe des heylighen gheestes Hij was een hoech gheboren man van conincs gheslacht Hij was na sijns vaders doot gheuoecht totter riddescap Ende ontfeng van sinen broeder die graefscap van oestvrieslant te leen. en hi begaff die heerscappie ende wert gheestelick ende nam aen dat bisdom dat hi vant alte arm ende in groter scult verladen vanden oerloghe vanden onghehoersamen Drenthen. ende mede dat die dijcken dicwijle braken ende dat lant beuloeyde mitten water Mer bider gods ghenade soe vercoft dese biscop veel goeden van sijn patrimonium in hollant ende vergaderde des bisdoms scout ende loesede sijn castelen Ende bewaerde dat bisdom als een weerlick hertoch langhe tijt Ende om sijnre bede wille so dede greue florens van hollant die sijn broeder was maken enen groten dijck van Amerongen neder tot scoenhouen toe die veel coste Ende te loue sijnre ewigher ghedenckenisse ende den bisdom veel orbaers dede.

Nae greue florens doot van hollant soe nam biscop otto joncker willam van hollant greue florens soen die seer jonck was in sijn bescher menisse Ende hi bereech te mede die greefscap van hollant ende ouermits dese macht so verwan dese biscop die drenthen ende wan ende bedwanck die van coeuoerden. ende als hi woude soe reet hi in hoer lant van drente ende in coeuoerden dat hem niement en dorst weder staen.

Dese ionghe greue willam van hollant die wert noch nae roemsche coninc ghecoren bij biscop otten leuen nae heinricus doot van doringhen sinte elizabeths soen Ende doe was biscop otto des conincs raet gemaect Ende na dat die coninck willem tot Aken ghecroent was soe toech hij neder in hollant ende quam tot vtrecht aen. tot biscop otten sinen oem die hem mitter ecclesie mitten ridderscap ende mitte borgheren seer hoechlijck ende blijdelick ontfenghen Ende die coninck is ghewor: den borgher tot vtrecht ende hi coft een stuck erues dat hi gaff om gods willen bis: cop adelbertus magnus om een cloester daer op te tymmeren vand prediker oerden Ende gaff een grote somme van ghelde mede te tymmeren.

Vander stadt preuilegien van vtrecht

Die coninck willam die confirmierde der ecclesie ende der stadt van vtrecht al le hoer vryheyt ende preuilegien als dat gheen prince hertoech noch greue off edel man cleyn offte groot die borghers van vtrecht off die in hoer stadt off stats vry: heyt woenden ergherent te recht int weerlike recht moghen aen spreken ten waer een keyser off coninc also verre als si voer den biscop horen heer off voer sinen rechter off scout van hem ghesét binnen vtrecht bereyt sijn recht te doen. ende verboet wie hier teghen dede op een peen van hondert merck gouts Ende daer was bij daer hi dit gaff als tughen die biscop van sambiens Heer Aernt heer vā wesemael heer heinrick heer van voern Heer willam heer van brederode Heer dirck heer van teylinghen Heer philips heer van wassenaer Ende hughe van cralinghen ende dirck vander goude ridders ende meer ander Ghegheuen int jaer ons heren M cc lij op die xiiij kalende vā julius.

Int jaer ons heren M ij^c xlix op die twede nonas van Aprille so sterff die eersame biscop otto van hollant eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerck tutrecht bi den anderen twee biscoppen Otten.

Godebaldus was die xxiiij biscop van vtrecht xv jaer lanck Hi was een goe dertieren wijs eñ gheestelick man eñ die die gheestelicheyt seer minde wãt inden jaer ons heren M C eñ xxi doe stichtede dese voerseyde biscop een cloester ĩ een broeck lant daert eenlick was van monicken ende van nonnen elck op hem seluen in die eere marien der ewigher maghet eñ sinte lauwerens des hoghen martelaers eñ dat hiet oestbroeck Eñ in dit seluer cloester daer leefdemen menich jaer so strenghelic eñ so volcomelick na sinte benedictus reghel datmen dit cloester menich jaer hiet der oerden kercker Ende daer plach grote versaminghe te wesen wants daer bloye de alre strenghes te die reghel van sinte benedictus oerde.

Inden jaer ons heren M C eñ xxviij so wert biscop godebaldus beswaert mit eenre siecten Ende hi nam aen die oerde eñ habijt tot oesbroeck Eñ hi starff corts daer nae op die anderde ydus van nouember Ende leyt tot oesbroeck int cloester begrauen.

Anno dñi	M C xij	M C xxviij
Biscoppen van vtrecht	xxiiij godebaldꝰ	xxv Andreas
Regierden	xv jaer	x jaer

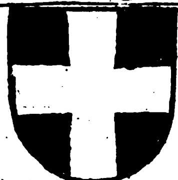
Andreas des greuen soen van kuuck was die xxv biscop van vtrecht x jaer lanc. hi was een wijs man reckelick eñ vreedsamich. dese biscop had grote last om des greuen hermans wil vã kuuck teghen greue dirck van hollant want greeff herman van kuuck die had verradelick laghen gheleyt tot absteden buten vtrecht eñ sloech doot joncheer floris van hollant greue dircks broeder daer hi wt reet vlieghen mit sinẽ jonghen ridderscap Ende greue dirck dede hier grote wraeck op ende verdreeff den greue van kuuck wt sinen lande eñ verwoeste alle sijn lant eñ die biscop en dorste tutrecht niet onthouden Ende die keyser lotharius die greue dircks ende joncheer florens oem was die dit seer verdroet die leyde herman vã kuuck dach van recht eñ nam hem mit oerdel al sijn weerdicheyt eñ sijns greuẽ naem eñ wert ontgreeft hi eñ sijn nacomelinghen eñ het wert hem al betaelt dat hi eñ sijn ouders den greue van hollant ye misdaen hadden Ende herman soende mit greeff dirck eñ wert greef dircks man eñ hi stichtede dat cloester tot sinte marien weerde te beteringhe Ende biscop andries quam weder in sijn stadt Ende sette xij priesteren vander kercken van staueren om hoer oneersam leuen Ende brocht daer weder van oesbroeck beyde monicken eñ nonnen een conuents vergaderinghe Ende int jaer M C xxxviij starf dese biscop eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in den domkerck op die ix kalende van junius.

Herbertus was die xxvi biscop van vtrecht vij jaer lanck Hi was een ghesta dich man en sonderlinghe neersticht die paepscip in goede regiment te brenghen en hi was gheboren va beron Dese biscop voer te romen om saken wil die nootruftich waren Ende als hi weder quam vant hi grote tweedracht int lant van drent want die borghers van groninghen onderlinghe vochten en stormden en vesten sinte wal burghen kerck mit groten wijchusen oft een casteel gheweest hadde ende stormden daer wt en daer aen mit scutten en mit slinghen Ende om dese onrust so quam de se biscop sond merren tot groninghen en wan die misdadighe luden vand kercken die hi daer toe brocht dat si hem sworen vanden gods huse nijt meer te maken een vecht huus en beterde den biscop hoer misdaet Ende die borghers beloefden horen bis cop in horen brieuen dat si die stadt van groninghen nijt ommueren en souden tot ghenen tijden ten waer bi een biscops consent en wille van vtrecht.

Die biscop herbertus had twee broederen en die woude hi verheffen ende groot maken so dat hi den enen maecte borchgreue tot groninghen ende dat hi dat vanden sticht te leen soude houden Den anderen broeder maecte hi castelein tot coevoerden mitten maerscalck ampt van drenthe en dat te bedienen en te leen te houden vanden

M C xxxviij

ghesticht want daer te voren plaghen die biscoppen selue of hoer maerscalcken die heerlicheyden te berichten dat hem nyement hinder off moyenisse daer in en dede.

vij jaer

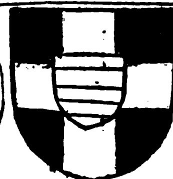
Vanden groten brande van vtrecht.

Int jaer ons heren M C en xlviij ontstack die stadt va vtrecht vanden bran de diemen nijt lesschen en konde en verbrande vol na alte mael En daer verbran de sinte martijns domkerck sinte peters kerck sinte pauwels kerck sinte janss ker ke sinte saluatoers kerck sinte steuens outuer bleeff onghequetst Die eerste capell die vast bi sinte saluatoers staet en bi sinte willibroer dus tijden ghesticht wort in die eer des heylighen cruys die verbrande mede en al datter in was sonder sinte sal uatoers beelde dat bleeff onghebrant nochtans dattet cruys daert aen ghenaghelt was verbrande alte mael en die naghelen mede Dat beelt wert bruyn inden bran de Doe quam die ecclesie mit groter deuocien mitter ghemeente en namen dat heyli ghe beelde en brochtent mit groter eren en weerdicheyt al singhende in sinte salua toers kerck daert noch staet.

Int jaer M C en .l. op die iij ydus van nouember starf biscop herbertus en wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerck tutrecht.

Hermannus van hoern was die xxvij biscop van vtrecht vi jaer lanck Ende als biscop herbertus ghestoruen was wert groten tweedracht inden capittel want die hoechste mannen der kercken van vtrecht Als dirck greue van hollant heynrick greue van ghelre baden datmen kiesen woude herman van hoern proest vã sinte gereoens tot colen. biscop te wesen tot vtrecht Die borgers van vtrecht eñ van deuenter mitten anderen steden die baden datmen kiesen woude frederick mitten houel Mer die moghentheyt der twee princen die creghen meest ghehoers als dat hermã also veel stemmen creech als die and. eñ greef dirck vã hollant brocht desen hermã int besit vanden bisdom eñ maecten hem ondd'anich al die hem teghen waren.

Daer na twee jaer so seynde die paeus een cardinael die daghede beyde dese ghecoren tot ludyck Ende daer creech dese voerseyde herman bi den seluen cardinael eñ den coninck coenraert dat hi dat bisdom behielt Dese biscop herman was sacht van sinnen eñ goedertieren so dat in sijn teghenwoerdicheyt dootslaghen ghescħiede want hi en mocht die borghers van binnen nijt bedwinghen dat si hem ondd'anich wesen wouden Ende onder desen biscop herman begonde die eerste parthien binnẽ vtrecht.

Anno dñi			M C .l.	M C lvi	
Biscoppen van vtrecht	Inden jaer ons heren M C eñ lvi op die vi kalende van aprille so starff biscop herman eñ wert mit groter weerdicheyt begrauẽ				
Regierden	inden domkerck tutrecht.		vi jaer	xxij jaer	

Godefridus van renen die domproest van vtrecht. was die xxviij biscop van vtrecht xxij jaer Ende als hermannus die biscop ghestoruen was so quam keyser fredericus tot vtrecht ende bestelde wijsselick die tweedracht des capittels als vanden biscop te kiesen Alsoe dat godefridus die domproest van vtrecht wert biscop ghecoren een eerlick man van groten moede.

Int jaer ons heren M C eñ lxx quam een groot storm vã wijnde so dattet zee water quam vloeyen mit groter haest aender stadt muer van vtrecht also datmen zee visch die bolck hiet vinck inder stadt graft van vtrecht mit seghenen.

Int jaer M C lxxi opten kersnacht worden ghesien veel blixem eñ donre ghehoert die selike eñ verueerlike luden dat alle die ghenen diet hoerden verwonderden Ende des iaers daer na so bloyeden die bomen eñ dat grass wies mede inden lenten tijt meer eñ eer dant plach te wassen Ende die voghelen leyden eyeren eñ broeyden omtrent onser vrouwen lichtmisse eñ kipten jonghen in desen lande.

Vanden heylighen sacramente dat tutrecht vder buerkercke ende wt sinte jacobs kerck ghestolen wert.

Inden jaer ons heren M C en lxviij wert ghestolen dat weerdighe heylighe sacrament wt tween kercken tutrecht Als wt die buerkerck ende wt sinte jacobs kerck En men costet nye gheweten wiet ghedaen hadden daer na op die vijfte ydus van meye quam een swaer plaghe van water also groot dat die water alte hant bedecte die eerde Ende mitten herden stroem husen en bomen neder woech Also dat veel vroeder luden waenden dattet een nywe diluuie soude gheweest hebben ende dat die werlt anderwerff soude verdroncken hebben En haddet also langhe gheduert alst hart van storm was sonder twiuel die stadt van vtrecht en soude niet langhe hebben moghen staende bliuen Mer die ontfermherticheyt gods minrede die stroem en dat water viel binnen drien daghen daer na so dattet al merclick weder in die zee keerde Ende alle dorpen die omtrent der zee stonden worden verlost vanden noot.

Hoemen tutrecht vaste en aelmissen gaff.

Hildebrandus die eersame abt vā sinte pauwels tutrecht die dede een sermoen opten heylighen ascensioens dach die daer na quam ende vermaende den ghemenen volck dat si alle gode bidden souden en vasten ende aelmissen gheuen souden op dat god woude sinen toern laten sincken om die ōsumenisse die daer ghescheit was aen den heyligen lichaem ons heren ihesu xpristi dat wt die twe kercken ghestolen was of die stadt soude in corten tijden meer plaghen hebben Die prophetie des eersamen vader en bleeff niet sonder waerheyt want des seluen daghes te vesper tijt so wert een groot brant so dat onser vrouwe kerck die buerkerck hiet verbrande ende dat meeste deel vander stadt van vtrecht Waer om godefridus die biscop die hem ontsach gods toern Ende hi ouerdroech mitter ecclesie en gheboet alle gheloouighe goede menschen in alle sijn sticht te vasten op enen sekeren dach Ende des woensdaghes na pinxteren ghinck hi seluer mitter ecclesie beruoet en versocht die heylighe steden mit deuocien biddende dat god sinen toern woude laten sincken en riep die sancten aen dat si voer ons bidden wouden.

Dese biscop godefridus tot sijnre ewigher memorien en ghedenckenisse soe dede hi tymmeren vier castelen den goeden sinte martijn Als die horst teghen die graefscap van ghelre Ende vollenho teghen die heerscappie van vrieslant En montfoert teghens die graefscap van hollant Ende woerden teghens die onghehoersamicheyt sijns volcks Ende dat hi van desen casteelen sijns selfs palen bescudden mocht.

Int jaer M C lxxviij op die vi kalende van junius so starff dese eersaem biscop godefridus Ende wert mit groter weerdicheyt begrauen inden doem tutrecht.

Baldewinus van hollant greue florijs broeder van hollant was die xxix bis:cop van vtrecht xviij jaer lanck Hi was een goedertieren man ē suuer van leuen so datmen meent dat hi maecht starff Sijn broeders waren greue florijs van hol:lant. dirck van hollant domproest tot vtrecht Ende otto van hollant greue vā benthen Ende bi hulpe van desen so jaechde hi alle die rouers wt sinen sticht ē hi be:rechte dat lant seer wijsselick Ende alle hoer borghers namen stadt recht van hem

Dese biscop baldewinus dede bescriuen alle des ghestichts ende der kercken leenmannen van vtrecht dat si quamen of seynde gherechte procuratoers ende ontfenghen hoer leen van hem als si sculdich waren te doen Ende dit sijn des stichts hoghe mannen die hier nae bescreuen staen ē mit wat goede si mede verleent waren op dattet bliuen soude tot eenre ewigher ghedenckenisse.

Anno dm̄	M C lxxviij
Biscoppen van vtrecht	
Regierden	xviij jaer

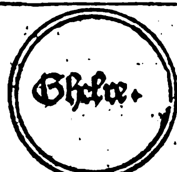
Die hertoch vā brabant is des biscops drossaert ē hi hout vanden sticht te leen die stadt vā tiel ē dat daer toe behoert ende alle kempen lant ende die velue.

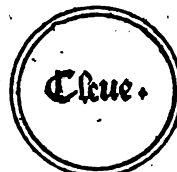
Die greef vā vlaenderen was die anderde ē hout van sticht te leen die iiij ambochten.

Die greue van hollant is des biscops maerscalck die hout vanden sticht te leen waterlant ē sommighe goeden in hollant. ē veel tienden ē and goe:den in zeelant.

Die greeff van ghelre des biscops meister jagher die hout vāden sticht die greefscap van zutphen ē half emmerick.

Die greef van cleue des biscops ouerste ē meyster camerlinghe die hout vāden sticht te leen die greefscap van rijsterbant dat is een deel van tielre weerdt. ē wat in die betuwe ē heel bomelre weerdt dat nv al ghelre toebehoert Ende oeck dat lant van huesden ē dat lant van altena.

Benthem

Die greue van benthem des biscops ouerste dorwaerd die hielt vanden sticht te leẽ die borchgraefscip mitẽ casteel tot benthem eñ and' goeden

Kuuck

Die greue vã kuuck des biscops schenker die hout van den sticht te leen dat meeste deel vãden lande van kuuck ende ander goede.

Goer.

Die greue van goer des biscops meister poertwachter die hielt vanden sticht dat meeste deel van all' sijn goet Dese voerscreuen hoech manen die hieten des biscops Amptmannen sonder vlaẽ deren en hadde geen ampte.

Zutphen.

Die greue van zutphen die hielt vãden sticht te leen die graefscap van zutphen ende goylant Ende dat graefscip van zutphen quam aen ghelre ende goylant quam aen dat collegium tot Elthen mit een dochter van zutphen die Abdisse was ende vanden collegium off Abdye van Elthen so quam goylant om seker pensien aen hollant.

Reysterbant.

Die greeff van reysterbant hielt sijn graefscap vanden sticht vã vtrecht te leẽ want een greue van cleue plachse vanden sticht te houden Ende die greue van reysterbant was ghecomen ende ghedeylt van een jongher broeder van cleue ende na vanden huse eñ van een jonger broeder van brabant.

Reechem.

Die greue vã Reechem in die velue die hielt vanden sticht van vtrecht te leen die velue ende van hem is die velue ghecomen aen brabant ende van brabant aen ghelre.

Goy.

Die greue vanden Goy hielt vanden sticht te leen die borchgreefscap van vtrecht ende sijn casteel mit ander goeden.

Groninghen.

Die borchgreef van groniñgen die hielt vãden sticht te leen die borchgraefscip van groninghen.

Coeuoerden.

Die heer van coeuoerden die hielt te leẽ vãden sticht dat castelreynscap van coeuoerden mit dat maerscallick Ampt vanden lande van drinthe hi en sijn eruen ter tijt toe dat hi een seker somme van ghelde wech had die hi den sticht daer op gheleent hadde.

Huesden.

Die heer vã huesdẽ plach men sijn heerlicheyt eerst te houden vandẽ sticht eñ na van cleue ende daer na van hollant.

Arckel

Die heer vã Arckel hielt te leen vander sticht dat lant van haghesteyn ende haestrecht.

Altenae.

Die heer van altena plac men sijn heerlicheit eerst te houden vanden sticht ende nae van cleue Ende noch daer na vã hollant.

Lede.
Die here vander lede die hielt te leen vand̄ sticht een deel erven ende tienden.

Bueren.
Die heer van. Bueren plachte vanden sticht te leen te houden sommighe tienden.

Culēborch
Die heer vā culenborch hielt te leē vāden sticht sommighe tienden ende heerlicheden.

Vyanen.
Die heer vā vyanē die plach te leen te houden vant sticht sōmige tien: den eñ and̄ heerlichedē.

Montfoert.
Die burchgraue van montfoerde hout te leen vāden sticht die burch: graefscap vā mōtfoerde

Aemstel.
Die heer van Aemstel hielt te leē vāden sticht dat meeste deel van sijnre heerlicheyt.

Abcoude.
Die heer van Abcoude hiel te leen vāden sticht dat casteel mitter heerlicheyt vā abcoude eñ mit duersteden.

Voerst.
Die heer van Voerst die hielt te leen vanden sticht dat casteel te voerst mit ander heerlicheden.

yselsteyn.
Die heer van yselsteyn die plach te leen te houden van der sticht veel tienden ende ander ambochten.

Woerden.
Die heer van woerden die hielt te leen vanden sticht dat slot mitter heerlicheyt van woerden.

Aenholt Sulen.
Die heer van aenholt ende van sulen die hielt te leen vāden sticht dat casteel mitter heerlicheyt van sulen

Water lant.
Die heer vā waterlant hilt te leē vāden sticht dat mees: te deel van sijnre heerli: heyt van waterlant.

Ameyde.
Die heer vand̄ ameyde die hielt te leen vanden sticht die heerlicheyt vand̄ ameyde.

Alle dese voerscreuen grote heren die plagen van outs hoer leen te houden vanden sticht van utrecht Ende noch veel meer ander heren ende rid: deren die hier niet ghescreuen staen

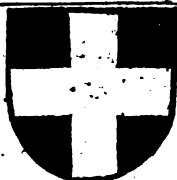
Mer veel ysser vanden sticht verdeelt ouermits versterft ende oerloghe ende ouergheuinge dattet nu ander heren ende princen besitten dat mit gods recht toe behoert den ghesticht ende kerck van utrecht Ende als die biscop baldewinus alle sijn leē mannen die hij doe had gheroepen hadde om hoer leen te ontfanghen soe ontfenghen si al hoer leen sonder die hertoch van brabant die versumede dat hi die velue niet te tijde en versochte die de graue van ghelre voert te leen hielt van desen hertoech voerseyt Waer om die biscop in die velue toech mit crachte ende verdreeft daer wt den graue gherwert van ghelre mit alle sijn hulpers.

Int jaer ons heren M C ende xc onder den paeus Celestinus die derde Ende onder keyser heinrick den vijften Als die grote vorstē ende princen ende biscoppen voer Akers laghen so fundierde ende stichtede Coninck heinrick van iherusalem ende die patriarch van iherusalem. hertoch frederick van swauē des keysers broeder hertoch heinrick van brabant mit alle den vorsten ende princen een ridderlike oerde ghelijck vanden tempel was ende oeck een deels vander manier vanden hospitaliers van sinte johan Ende hem wert ghegheuen dat hospitael vanden duutschenhws van onser lieuer vrouwen dat opten berch van syon stondt binnen iherusalem dat voer tijts sinte helena had doen stichten Eñ die biscoppē ende eersaem borgheren van lubeck ende van bremen hadden een hospitael mit heer ghemaect onder een seyl van een cogghe voer die ghequetste kersten dat dese oerde oeck voert hielt binnen Akers Ende coninc lodewijch van vranckrijck gaff groot goet tot deser oerden fundacie te hulpe.

Int jaer ons heren M C xcvi op die xi kalende van meye sterf dese biscop baldewinus eñ wert mit groter weerdicheyt tutrecht begrauen in die domkerck.

Anno xxi M C xci

Biscoppen van vtrecht

Arnoldꝰ van ysenborch was die xxx biscop van vtrecht ij jaer lanc ende nae biscop baldewinis doot so quam greue dirck van hollant ende greue otto van ghelre mit gewapender cracht ind stadt

Regierden ij jaer

van vtrecht ende saeyden grote nijt ende discoert onder den ghenen die den biscop souden kiesen eñ maecten die mannen vand kercke mitten canonikē tweedrachtich Sōmige vanden capittulaers coren dirck van hollant den domproest die des biscops Baldewijns broeder was Ende daer bleeff ghetruwelick bij greue dirck van hollant ende alle dit neder sticht van vtrecht Mer een ander deel vanden Canonikē coren Arnoldus van ysenborch die proest tot deuenter was ende daer bi bleeff greeff otto van ghelre ende alle dat lant van ouer ysel.

Ende als keyser heinric dese tweedracht vernam so seynde hi dirck vā hollant sinen neue vingherhijn ende staffende sette hem ī dat bisdom ter tijt toe dattet recht inden houe van romen gheeynt waer wie dat biscop bliuen soude Ende die keyser beual greue dirc van hollant sinen neve dat weerlike recht ende regiment vanden sticht te regieren oeck also langhe dattet gheeynt waer inden houe van romen.

Ende beyde dese ghecoren biscoppen Als dirck van hollant ende Arnoldus van ysenborch die toghen te romen om vander pleyt dat vonnisse te wachten vanden paeus Innocencius die derde Ende die paeus die wijsde toe mit vonnisse dat

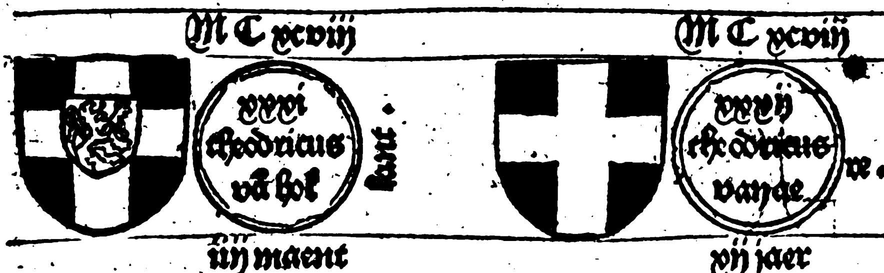
dat Arnold9 soude behouden eñ bliuen biscop tot vtrecht Eñ is daer gewijdt die xxx biscop van vtrecht. ende inden seluẽ iaer op die viij ydus van April so sterff dese biscop Aronldus te romen ende wert daer mit groter weerdicheyt begrauē.

Theodric9 van hollant greue dirics broeder van hollant die te vorẽ domproest van vtrecht was. ende na Electus was. was die xxxi biscop van vtrecht wat bet dan iiij maenden Eñ als die biscop Arnold9 van ysenborch te romen ghestoruen was so gaf die paeus innocenti9 desen dirick van hollant dat bisdom van vtrecht mit groter weerdicheyt Eñ wijde hem die xxxi biscop vā vtrecht mit groter weerdicheyt die hem die paeus dede. ende hi nam oerloff aenden paeus om te trecken in sijn bisdom tot sinen volck dat hem beuolen was Ende int neder comen als hi quā tot paueyen inder stadt so wert hi sieck ende sterff daer. ende wert aldaer mit groter weerdicheyt begrauen op die derde nonas van Augustus.

Anno dñi

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Theodricus van Were proest van sunte iohans tutrecht was die xxxij biscop van vtrecht xij iaer lanck hij was een ghe: hoersam man ende wijs ende ghenadich dese wert ontboedē tot sicilien daer hi was om des keysers bootscap Ende hi quam tot vtrecht so hij eerst mochte. ende want dat bisdom swaer verladen was van schulde Waer om dat hi bi rade sijnre prelaten cortes wech in oestvrieslant op dat hij daer mit beden off mit recht vanden vriesen versamen mocht een deel ghelts Mer greue willems broeder tot hollant die op die tijt greue was in oestvrieslant die en wouts niet liden dat sijn volck enich scatting gaue Ende venc den biscop also mit ghewapender hant int cloester tot staueren als die missen ghedaen waren Mer sommighe moniken ende vriesen die gods ontsaghen duchten dat si overmits des grauen onwetentheyt mochten vallen int oerdel der maledixien Ende namen den biscop mit ghewelt wt des greuen vangenisse.

Int iaer ōs herē M ijc ende x op die nonas van december soe sterff dese biscop dirick tot deuenter eñ hi wert van daen ghevoert tutrecht daer hi mit groter weerdicheyt begrauen wert in die doem kerck.

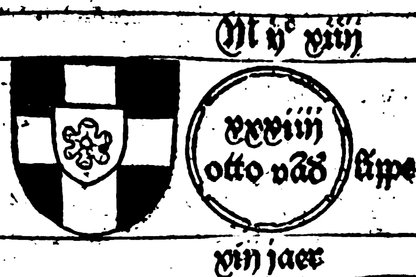
Otto van ghelre was die xxxvii biscop van vtrecht iii jaer lanck ende iiii maen den ende als biscop dirck ghestoruen was so quamen tot vtrecht Adulphus die eertsche biscop van colen Otto biscop van munster Gherart biscop vā osenbrugghe. ende willam greue van hollant. ende Gherart greue van ghelre ende baden dē capittel om dat si kiesen wouden otto van ghelre die proest tot santen was ende greue gherarts broeder was van ghelre Eñ om horen beyden wil soe wert otto biscop ghecoren Ende dese ott was doe mer xviii jaer out ende want hij te iong was so woude hi te romē varen om oerloff vanden paeus te crighen. ende hi regierde sijn bisdom mit groter eeren eñ vrede Hij was van groten onderscheyden ende vroet eñ voersichtich in allen saken Ende hi creech die saghte ende wert seer sieck eñ hi sterf te noerthusen int jaer ons heren M ijc eñ xiiii op die seuende kalende van April Ende hi wert ghevoert tot vtrecht ende wert er begrauen mit groter weerdicheyt in die domkerck.

M ijc v

iii jaer

M ijc xiiii

lippe

xiii jaer

Ott jongher broeder vanden lippe was die xxxviii biscop van vtrecht xiii jaer lanck Als biscop ott van ghelre begrauen was daer teghenwoerdich waren greeff willam van hollant eñ greue gherart van ghelre Ende die vereneghen aenden Capittel mit heerre beden dat otto vander lippe wert ghecoren tot enen biscop tutrecht. Eñ hi toech tot franckevoert ende bi consent so ontfeng hi daer van enen legaet des biscops benedixie. eñ hij ontfinc daer mede dat weerlike recht vanden keyser frederick Ende dese biscop otto die besette al sijn slote wysselic ende eerbaerlic Eñ hi nam aen dat cruus mitten keyser ende voer ouer meer Eñ dat sticht beual hi hem nē sinen broeder truwelick te berichtē.

Dese biscop otto vander lippe wert voer coeuorden gheuanghen ende mit menigher hande pinen ghemartelt si vilden hem sijn cruyn off ende worpen hem in die alre onreynste stede die si wisten ende vertreden hem daer in Dit geschiede int jaer ons heren M ijc xxvii op die kalende van Augustus Ende wert all heymelick ghebrocht tot vtrecht ende mit groter droefnisse begrauen in die domkerck.

Willebrandus des greuen soen van aldenborch die eerste biscop van perborne was. ende was die xxxv biscop van vtrecht viij jaer lanck Ende doe biscop otto begrauen was so quam greue florens van hollant mit meer ander ende badt voer sinen neue willebrandus die biscop van perboen was datmen hem kiesen woude tot enen biscop van vtrecht. ende hi wert ghecoren vanden capittel Dese biscop was in ytalien ende had onledich in des keysers saken Ende daer om seyndemen ouer berch bescreyde wiss mannen mit groter haesten Ende brochten desen biscop tot in sijn nyewe bisdom. en die begeerte der ecclesien presentierden desen biscop inden hoff te romen Ende die paeus gregorius die ix bi rade sijnre cardinalen so versettede hi sinen lieuen willebrandum van perborne tot vtrecht ende gaff hem die benedixie en seynde hem in sijn bisdom.

Inden jaer ons heren M ij^c xxxiij op die vij kalende van Augusto sterff dese biscop willebrandus tot swolle Ende wert gheuoert tot vtrecht. en wert mit groter weerdicheyt begrauen in sinte seruaes cloester Want hij dat stichtede ende leyde den eersten steen vander kercken.

Anno dni	M ij^c xxxv	M ij^c xxxiij
Biscoppen van vtrecht	xxxv willebrandus.	xxxvi Otto van hollant
Regierden	viij jaer	xvi jaer

nota

Otto van hollant des greuen soen van hollant was die xxxvi biscop van vtrecht xvi jaer lanck Dese otto wert eendrachtelick ghecoren bi aenroepinghe des heylighen gheestes Hij was een hoech gheboren man van coninckx gheslacht Hij was na sijns vaders doot gheuoecht totter ridderscap Ende ontfeng van sinen broeder die graeffscap van oestvrieslant te leen. en hi begaff die heerscappie ende wert gheestelick ende nam aen dat bisdom dat hi vant alte arm ende in groter scult verladen vanden oerloghe vanden onghehoersamen drenthen. ende mede dat die dijcken dickwijl braken ende dat lant bewoepde mitten water Mer bider gods ghenade soe vercoft dese biscop veel goeden van sijn patrimonium in hollant ende bewaerde des bisdoms scout ende loessede sijn castelen Ende bewaerde dat bisdom als een weerlick hertoch langhe tijt Ende om sijnre bede wille so dede greue florens van hollant die sijn broeder was maken enen groten dijck van Amerongen neder tot scoenhouen we die veel coste Ende te loue sijnre ewigher ghedenckenisse ende den bisdom veel orbaers dede.

Nae greue florens doot van hollant soe nam biscop otto joncher willam van hollant greue florens soen die seer jonck was in sijn bescher menisse Ende hi berecht te mede die greefscap van hollant ende ouermits dese macht so verwan dese biscop die drenthen ende wan ende bedwanck die van coeuoerden. ende als hi woude soe reet hi in hoer lant van drente ende in coeuoerden dat hem niement en dorst wederstaen.

Dese ionghe greue willam van hollant die wert noch nae roemsche coninc ghecoren bij biscop otten leuen nae heinricus doot van doringhen sinte elizabeths soen Ende doe was biscop otto des conincs raet gemaect Ende na dat die coninck willem tot Aken ghecroent was soe toech hij neder in hollant ende quam tot vtrecht aen. tot biscop otten sinen oem die hem mitter ecclesie mitten ridderscap ende mitten borgheren seer hoechlijck ende blijdelick ontfenghen Ende die coninck is ghewor den borgher tot vtrecht ende hi coft een stuck erues dat hi gaff om gods willen biscop Adelbertus magnus om een cloester daer op te tymmeren vand prediker oerden Ende gaff een grote somme van ghelde mede te tymmeren.

Vander stadt preuilegien van vtrecht

Die coninck willam die confirmierde der ecclesie ende der stadt van vtrecht al le hoer vryheyt ende preuilegien als dat gheen prince hertoech noch greue off edel man cleyn offte groot die borghers van vtrecht off die in hoer stadt off stats vryheyt woenden ergent te recht int weerlike recht moghen aen spreken ten waer eē keyser off coninc also verre als si voer den biscop horen heer off voer sinen rechter off scout van hem gheset binnen vtrecht bereyt sijn recht te doen. ende verboet wie hier teghen dede op een peen van hondert merck gouts Ende daer was bij daer hi dit gaff als tughen die biscop van cambiens Heer Aernt heer vā wesemael heer heinrick heer van voern Heer willam heer van brederode Heer direk heer van teylinghen Heer philips heer van wassenaer Ende hughe van cralinghen ende direck vander goude ridders ende meer ander Ghegheuen int jaer ons heren M cc lij op die xiiij kalende vā julius.

Int jaer ons heren M ijc xlix op die twede nonas van Aprille so sterff die eersame biscop otto van hollant eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerck tutrecht bi den anderen twee biscoppen Otten.

Goeswinus van Aemstel proest van sinte johan was die xxxvij biscop van utrecht een jaer lanck hi was een simpel man die niet veel besorcht en was om der kercken saken al was hi ghecoren Waer om dat heel bisdom in corten tijden seer te broken was ende verneert dat bi biscop otten tijden seer verheuen was Die staté vanden sticht die den orbaer des stichtes gheern sagen versamende een capittel op dat si ghemeen sprake hebben mochten vanden orbaer des bisdoms Ende tot desen capittel so quā die roemsche coninc: coninc willem eñ petrus capucius die cardinael ende conrardus die eertsche biscop van colen Ende in deser heren teghenwoerdicheit so gaff biscop gosen ouer dat bisdom in handen des coninces eñ des cardinaels Ende om bede will des biscop van colen so wert biscop ghemaect heinricus van vyanden ende inden stoel ghesett ende die coninck gaff hem dat weerlike recht.

Anno dñi	M ij^c xlix	M ij^c l
Biscoppen van utrecht	xxxvij Goeswinus	xxxviij Heynricus de vyanden.
Regierden	een jaer	xvij jaer

Heinricus van vyanden domproest van colen was die xxxviij biscop van utrecht xvij jaer lanck dese biscop was een hoech gheboren man ghestadich ende grootmoedich hi was altoes sorchuoudich hoe hij der heylligher kercken saken verhogen mocht ende verbeteren Eñ mede dat weerlike recht pijnde hi hem mit groter duecht te berechten. Dese biscop had grote victori ouer sijn vyanden Eñ vanden geuanghen ende vanden roue van ghelre so wort hij soe rijck dat hi dede tymmeren dat Casteel van vredelant teghens den aenloep des heren van Aemstel ende der onghehoersamen des stichtes.

Inden jaer ons heren M ij^c lxvij op die anderde nonas in junio soe sterff dese eersame vrome biscop ende hi wert mit groter weerdicheyt begrauen in die doem kerc tot utrecht die hi den eersten steen of leyde doemense vā nywes vertymmerde Ende hi settede oeck eerst een versaminghe van vij canoniken tot steenwijck.

Johannes greue van nassauwen was die xxxix biscop van vtrecht xvi jaer. lanck hi was vol na een weerlick man ende simpel Dese biscop vant alle die castelen vol ghestopt van alle dingen diemen daer op behoeuede die sijn voervader mit groter voersinnicheyt teghen sijn vyanden bi woenende wijselijck bescheermt hadt.

Inden jaer ons heren M ij^c ende lxxviij soe wert greue florens van hollant gheboden tot vtrecht tot eenen capittel te comen Ende hi quam mit veel edelre lude Want johan van nassouwē die biscop die had xvi jaer elect off ghecoren biscop vā vtrecht gheweest als een leeck man mit dispensacien vanden paeus Ende en had noch nye gheen confirmacie ghehadt. ende hi had dat casteel van vredelant verset aenden heer van aemstel om een somme van gelde Eñ dat Casteel van montfoerd had hi verset om een somme van ghelde aen den heer van woerden des hem dat heel bisdom beclaechde Ende daer toe was dat bisdom verladen mit groten scult tghens veel woekenaers Waer om die ghemeen ecclesie screef den armen staet des biscops van vtrecht aenden paeus ende baden hem innichlick om enen die johan hiet van zijrijck ende ouermits des paeus moghentheyt so is johan van nassouwen of ghesett vant bisdom Ende Johan vā zijrijck is gheordiniert die xl biscop van vtrecht.

M ij^c lxvij

xvi jaer

M ij^c lxxviij

ix jaer

Inden jaer ons heren M ij^c lxxix op sinte gregorius dach was tutrecht een grote brande diemē hiet wijffkens brant doe verbrāde sinte peters kerck sinte janss kerck buerkerck die minrebroeder kerck ende sinte katherinē kerck mit dat meeste deel vander stadt.

Jan van zijrijck was die xl biscop van vtrecht ix jaer lanck.

Inden jaer M ij^c xcvij is biscop Johan van zijrijck off ghesett van dat bisdom van vtrecht ouermits den paeus ende is ghemaect biscop tot toelosen Ende willam van mechelen is ghecoren biscop tot vtrecht.

Willam van mechelen was die xli Biscop van vtrecht v. jaer lanck Hij placht int hoff te comen te wesen hi vant dat Bisdom seer verladen ende ghebonden mit menigherhande warringhe daer hi seer om arbeyde in goeden staet weder te brenghen Want inden eersten besat hi dat casteel tot muden dat hi also seer quetste mit allerhande instrumenten dat dirck van haerlem die daer castelleyn op was begeerde dat hijt hem op gheuen mocht ende in ghevangenisse te gaen behouden sijns lijfs. Ende dat casteel vry te leueren.

Op een tijt sat dese Biscop op een snel peert Ende reet dat hollantsche heer doer een werff ende anderwerff dat sijn vyanden waren. ende alle die luden ontsaghen hem te slaen ghelijck horen gheesteliken vader Mer dese biscop die noch derde werf dat hollantsche volck doer rijden woude wert ghewoerpen van sinen peerde ende wert doot gheslaghen van sinen onghehoersam kinderen inden jaer M. iij^{c} ende een op sinte martijns dach translatio Ende des Biscops dode lichaem wert gheuoert van den hospitaliers in sinte katherinen kerck ter tijt toe datmen mit heerliker wtuaert brocht inden domkerck ende wert daer begrauen.

Anno dm̄	M iij^{c} xcvi	M iij^{c} j
Biscoppen van vtrecht	xli willā van mechelen	xlij gwido vā henegouwen
Regierden	v jaer	xvi jaer

Gwido van henegouwen ende van hollant was die xlij biscop van vtrecht xvi jaer lanck Ende nae biscops willems doot so quā greue johan van henegouwen wt zeelant ende badt der ecclesien van vtrecht om ghyen sinē broeder die tresorier tot ludick was Sommighe vanden canonikẽ coren ghyen den seluen tresorier Ende sommighe coren Rodolph van waldech den domproest van vtrecht Ende also geringhe als gwido ghecoren was so voer dese welof ouer ysel. Desen ghyen broeders waren botsaert biscop van ments johan biscop van camerijck johan greue van hollant Florens prince van morianen Ende mit deser heren machtigher hulpe so heeft gwido voerscreuen sijn vyanden onderdanich ghemaect ende berichte dat bisdom voert mit groter vreden.

Dese biscop wert haestich sieck ende sterf op die iiij kalende van junius int jaer M iij^{c} xvij Sijn lichaem wert geuoert tutrecht daert mit wenender wtuaert ter eerden ghebrocht wert.

Dese biscop had ghetymmert dullenburch ende stoutenberch Ende betaelde te comen xiiij^{c} dukaten die sijn voersaet daer sculdich gebleuen was.

Fredericus van sprick proest van sinte peters tutrecht was die xliij biscop vā utrecht iiij jaer lanck Dese biscop wert ghe consacriert inden hoff te romen Ende was seer belast van sijn selfs scult Al want hi dat bisdom herde rijck hi wort arm in corter tijt Waer om hi luttel gheacht was van sinen vrienden.

Inden jaer ons heren M iij^c ende xvij op die xiij kalende van Augusto so sterff dese eersame biscop frederic9 ter horst vander Artike Ende sijn lichaem wert gheuoert tot utrecht ende wert daer mit groter weerdicheyt begrauen in die doemkerck.

Inden jaer ons heren M ccc xx opter heylgher sancte dach johannes ende pauwels te midzomer so wort die eerste steen gheleyt van sinte martijns toren tutrecht Eñ daer na inden jaer van lxxxij so wert dat cruce mitten weder hae daer op ghesat.

nota

M iij^c xvij

rijck

iiij jaer

So bleeft dit .....

So bleeft ghoert Sorn ....

Inden jaer ons heren M iij^c xxij inden maent van julius so braken die Rijnsdijken in. ende dat water verhief so groot dat inden sticht van utrecht Ende in die heliuscap van rijnlant vanden groten water alle dat ghesaeyde koern inden velde verdreeff eñ verquijnde Waer om greue willem van hollant badt der ecclesiē eldesteren ende stadt lude van utrecht dat si den rijndijck mit bescrevē vorwaerden also vast maken souden dat die lude in hollant ghenen scade liden eñ mochten vanđ vloet in gheenre manieren.

Inden jaer ons heren M iij^c ende xxx opten xxviij dach in julio omtrent vesper tijt was groot Eclipsis des sonnes.

Jacob van oisterhoerne domdeken tutrecht was die xliij biscop van vtrecht ij maenden lanck Ende als biscop frederick ghestoruen was so quam greue willam van hollant tot vtrecht om biscop iacob van suden die wijbiscop was van vtrecht datmen hem woude kiesen Waer om dat capittel in tween ghedeylt was ende dat meeste deel coren iacob van oisterhoern Die wijbiscop iacob van suden vernam dat wel. dat alle die prelaten hem teghens waren. ende hi teghens iacob van oisterhoern mit ghenen recht vorderen en mochte. Ende iacob van oisterhoern bijder confirmacie heinrics des eertsche biscop van colen wert ghemaect biscop tutrecht Mer hi was nijt confirmiert vanden paeus Ende als dit ghedaen is so begheerde die biscop van suden noch te wesen biscop van vtrecht Want hi sach dat die biscop van oisterhoern cranck wert van siecten diemen nijt ghenesen en mochte daer om verc̄reech hij aenden paeus dat hij dat bisdom van vtrecht verhielde tot sijnre camer om ten eersten dattet open waer so hoepte hi ouermits hulpe van weerliken heren dat hi dat bisdom soude vercrighen. Jacob van oisterhoern was een man van eerliken zeden hij sterff int seluer jaer op die xij kalende van october en wert tutrecht inden doem mit groter weerdicheyt begrauen.

Anno dm̄	M iiij^c xvij	M iiij^c xvij
Biscoppen van vtrecht	 	
Regierden	ij maenden	xvij jaer

Johannes van diest domproest van camerijck was die xlv biscop van vtrecht xvij jaer lanck Ende als biscop iacob van oisterhoern ghestoruen was soe koren die capittulaers ghesamenlick Jacob van bronchorst proest van oude munster tot vtrecht die alre hant dat bisdom begonste te berichten Mer hi en creech die confirmacie vanden paeus nijt.

Ende als die hertoech van brabant ende greue willam van hollant ende greue wynolt van ghelre dat vernamen so seynden si boden inden roemschen hoff en baden sonderling voer iohan van diest den domproest van Camerijck datmen hem versien woude mitte bisdom van vtrecht Want die paeus had dat bisdom van vtrecht tot sijnre camer ghehouden. Die paeus Johan die xxij also ghenoemt om deser heren beden wil voerseyt so gaff hi iohan van diest dat open bisdom dat vanden seluen paeus op ghehouden was mit onrecht alsmen seyt want iacob van bronchorst recht Elect ende ghemeenlick ghekoren was Ende aldus is johan van diest inden hoff te romen gheconsacreert Ende hi haestede hem tot sinen lande ende versamede alte scone ridderscap ende quam sedelijcken in die stadt ende is inden stoel gheset.

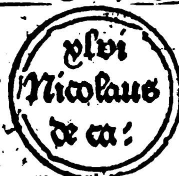
Inden jaer ons heren M iiij^c. ende xxxi was die grote tafel ronde ende torney tot vtrecht op sinte katherinen velt.

Inden jaer ons heren M iiij^c xxxiiij in die maent van nouember op sinte Clemens dach verhieff dat zee water also hoech dattet ouer alle dijcken ghinc. soe groten storm wast van winde van doere van blixem Als dat veel luden ende beesten verdrencten ende veel dorpen verghinghen bider zee in vlaenderen in hollant in zeelant ende vrieslant.

Inden jaer M iiij^c. xli op die kalendas van julius so sterff dese biscop Johan van diest Ende hi wert mit weerdicheyt begrauen tutrecht in die doemkerck ende hi en heeft niet veel ghedaen dat seggens waert was Want hi versettede dat Casteel te vredelant mitten dorpen die daer bij legghen aenden greue van hollant ende gaft hem tot enen onder pande. ende dat Casteel ten vollenhoe versettede hi aenden greue van ghelre mitten lande van ouerysel om een somme van ghelde En hij sette vi mombers int sticht van vtrecht diet lant mit luttel duechden berichten Mer dese biscop stichtede ende proulde xij canonijken tot Amersfoert. ende hij creech die greefscap van diepenhem weder aent sticht mit hulpe vander ecclesie.

M iiij^c xli

Nicolaus van Capocien was een Edel romeyn En was die xlvi biscop van vtrecht een jaer En als biscop jan ghestoruen was so bad greef willam van hollant voer heer johan

een jaer

van Arckel Canonick inden doem tutrecht. ende greff Reynolt van ghelre bade voer johan van bronchorst proest van oude munster tutrecht Waer om ee deel va den Capittelaers koren heer jan van Arckel Ende een ander deel kore heer johan van bronchorst Mer die paeus benedictus sette beyde aff ende gaff desen nicolaus de capocio dat bisdom want hi die gemeen saken inden hoff te romen plach te verhoren Mer dese selue nicolaus gaff dat bisdom weder ouer inder consistorien van romen openbaerlick Want hi vnnam bi sinen officiael die hi inden sticht van vtrecht gheseynt hadde Als dat gheen officiael recht en mochte doen van hoghen sake dan die biscop selue Ende hier om die paeus gaff doe dat bisdom van vtrecht enen edelen man en een wijs man Heer johan van Arckel die doe int hoff van romen was Ende hi wert daer int hoff van romen ghe consacriert bi heren gentelijn cardinael ende biscop van albanen. ende dit geschiede int jaer ons heren M iiij^c xliij op sinte marcus dach. ende biscop johan die haeste hem doe tot sinen landen Ende wert mit groter eren inden stoel gheset.

Johannes van Arckel was die xlviij biscop vā vtrecht xxiij jaer Dese biscop vant dat bisdom seer verladen mit groter scout Ende vant verset al dat lant van ouer ysel sonder Campen ende mede waren verset alle die sloten aen dese syde der yselen En inden eersten jaer losede hi dat Casteel tot stoutenberch dat heer aernt van yselsteyn onder had ende gaff daer voer iiijᵐ ende viijᶜ pont Ende inden seluen jaer losede hi dat casteel ter horst dat heer hubert schenc onder had voer xiᵐ pont.

Inden jaer ons heren M ccc xlv reet biscop jan van Arckel wt sinen lande ō te sparen in een stadt daer mē hem niet en kende Ende hi beual heer robbrecht sinen broeder dat sticht van vtrecht te bewaren.

Inden jaer M ccc xlvij soe was greue willam van hollant derde werff ghecomen wt prusen daer hi mitten duutschen heren teghen die heyden ghestreden had En hi versamende een vromen ridderscap ende veel edel volcks ende ander volck mede daer hij die oestvriesen mede bestrijden woude Ende als die greue alle ding bereyt had die totter heeruaert behoeflick waren so ontseyde hi die stadt van vtrecht om ydel woerde will ende besaten die stadt al om Ende mede waren daer voer die heren die

Anno dñi — M iijᶜ xlv

Biscoppen van vtrecht

Regierden — xxiij jaer

des biscops mans waren en somme inden sticht ghesetten en ontseyden die stadt van vtrecht mede om greue willams will voerscreuen want hij seyde dat hi den biscop niet en teech Mer die hē misdaen hadden waren dese heren heer ott van arckel des biscops broed heer sweer heer vā abcoude en sijn soen heer aernt van yselsteyn heer johan burchgraue van montfoert heer heinrick heer van vyanen heer ghijsbert van sterckenborch heer jan van broechuysen heer eerst van vuluen ende heer vrederic vten ham Ende greue willam had mit hem enen hertoech xij greuen hij banrodsen xxviijᶜ ridders Ende ander half honderd dusent ghewapent ende quam daer voer op sinte Odulphus auont ende hij rechte op xij magnelen ende menigherhande instrumenten Ende die borghers die weerden hem manlick teghen hoer vyanden Ende als heer robbrecht vernam dat greef willam van hollant die stadt van vtreht ontseyt hadde quam hi binnen der stadt ende ontboet den biscop sinen broeder Ende binnen desen tijden quam greue willam van hollant in eenre doncker nacht vol na aen die stadt al heymeliken te besoecken die diepten vander graften eer hij hem onder wonde die stadt te beklimmen Ende opter stadt muren stonden veel scutten die dat voersaghen spanneden hoer boghen en schoten alle gader tessens so dat greue willam daer gheschoten wert mit eē pijl in sijn voet Die greue als hi ghewont was wert hi gheleyt in sijn tente

haestelick van daen

Ende biscop johan quam in sijn stadt Ende hi sprack mitten heer van Ermont die greue willams oem was Ende maecten een soen in deser manieren Als dat vc borghers quamen oetmoedeliken vter stadt voer des greues tente en daelde voer hem neder op horen knyen ende baden om verghiffenisse ende voert tot horen twee segghen. ende maecten enē vrede duerende tot sijnte marthijns dach toe in die winter. Ende binnen dese vrede souden si hoer segghen wt segghen ende dat segghen verclaren dat nijt en ghescbiede oūmits dat die greue willam voer in oest vrieslant daer hi doot bleeff binnen deser tijt Ende die greef ruumde vander stadt op sinte mariē magdalenen auont Waer om men noch alle jaer des anderen daghes na sinte marien magdalenen dach generael processie mitten heylighen sacrament en veel weerdich heylichdoms buten al om die stadt draghet mit solemnyteyt ende mit sanghe te loue dat god die stadt behoede ende voert behoedē moet voer allen plaghen Ende als greue willam vand stadt ghetoghen was daer na so toech hi mit groter macht op die vriesen daer hi mit menighe edelman verslaghen wert dat groet scade was

Inden jaer M ccc ende xlvi opten viij dach in februario ouerdroech biscop jan mit sijn lande ende stede van ouerysel dat si hem hulpe deden mit ghelde daer hi trant van ouer ysel mede lossede dat biscop iohan vā diest in voer tijden den greue van ghelre te pande had gheset Ende gaff daer voer lxm. gulden reael Ende loffede die brienen.

Inden jaer ons heren M iijc lxij in Januario op sinte marcellus dach wast een alte grote storm van wijnde die alte grote scade dede Want hij dede veel husen ned vallen ende kercken en toernen Ende veel luden verdrencten die bi der zee woenden ende gheseten waren bi den reuieren ende veel scepen verdoruen mede so dat niement en had horen segghen van alsulcken storm.

Inden jaer ons heren M iijc lxiij opten viij dach in Aprill die paeus vrbano die vijfte alsoe ghenoemt die versettede den biscop Engibert vander merc van ludick tot colen Ende biscop johan van Arckel versette hij van vtrecht tot ludick Ende biscop johan van verrenberch versette hi van monster tot vtrecht Ende dese goede biscop iohan van arckel die had dat bisdom van vtrecht berecht xxij iaer lanc mit groten arbeyde mit groten oerloge en mit groter sorgen eer hij des stichts sloten ende landen vryede vander groter scout die biscop iohan van diest al verset hadde.

Johannes van verrenborch die eerst biscop tot munster was die was die xlviij biscop van utrecht vij jaer lanck hi wert eerlicken ontfanghen tot utrecht opten viij dach in september ende in sinen stoel gheset Hi vant alle sijn amten ende sloten vry ende commerloes Dese biscop was een vredsam man ende hij maekde gheen oerloghe daer hi dat sticht mede belaste. Daer na inden jaer van lxv waren luden ghesetten inden sticht van munster die desen biscop ontseyt hadden Als die van veel ende die van broechusen ende deden scade inden lande van ouerysel waer om die biscop versamende wel viij^{c} ridders ende knapen En reet in die meymaet in vyander lant ende lach daer .ij. nacht ende ij. daghen ende verbrande daer veel van sijnre vyanden husen ende scoerden hoer bome also dat hi mit dier reyse te goede bescheyde quam.

Int jaer M iij^{c} lxviij wert dese biscop van sijn vyanden ghevanghen te goer in die stede van enen gheheten houdenberch mit sijn ghesellen Ende die biscop wert daer na ghecoft om xvi^{m} ouder schilden ende mit deser ongheual quam dat bisdom weder in groter scout.

Int jaer M ccc lxviij so storuen inder stadt van utrecht xi^{m} menschen.

Anno dm̄	M iij^{c} lxiiij	M iij^{c} lxxi
Biscoppen van utrecht	xlviij johannes van v̄: verrenborch	xlix arnoldq. van hoern
Regierden	vij jaer	vij jaer

Int jaer ds he. M iij^{c} lxxi op sinte ians auont te midzomer so sterf die eersaē biscop ian van verrēborch inder stat van utrecht ende hi sterff haestelick so datmen niet veel van sijnre siecte en wist veel luden meenden dat hi vergheuē wert Ende hi wert eerlick begrauē in die Doemkerck tutrecht.

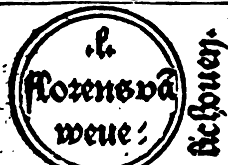
Inden jaer ons heren M. iij^{c}. lxxij. op sinte odulphus nacht was een grote brant tutrecht daer v̄brande omtrent iiij^{c} husen alsmē seyde.

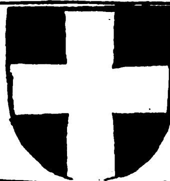
Arnoldus des heren soen van hoern was die xlix biscop van utrecht vij jaer lanck Ende als biscop jan van verrenborch begrauē was doe koren een deel vanden capittularen tot enen biscop zweder uter lo domproest van utrecht die vol na een weerlick man was want hi en conde singhen off lesen En een deel vāden capittulaers en woudens niet hebben Ende als die paeus vrbaen die vijfte vernam dat si tweedrachtich waren so gaf hi dat bisdom eē edel ghеborē man gheheten aernt van hoern die op die tijt int hoff van romen was Ende als hi versien was mit desen bisdom haeste hij hem tot sinen lande ende quam tutrecht herde feestelick ende wert in sijn stoel gheset op sinte michiels dach int iaer M ccc lxxi.

Inden jaer ons heren M ccc lxxviij opten eersten dach vā julius ruste jan van arckel die biscop tot ludyck Eñ wert van ludyck gheuoert tot vtrecht daer hi in voer tijden biscop had gheweest eñ werter begrauen ī die domkerck mit betaemliker eren eñ triuaert Eñ als biscop jan vā arkel begrauen was begheerden die capitte: laers vā ludyck Aernt vā hoerne den biscop vā vtrecht tot een biscop Die paeus vrbanus die vi alsō ghenoemt volbrocht hoer begheerten eñ versette biscop aernt van vtrecht tot ludyck Eñ versette den biscop florens van weuelichouen vā mun ster tot vtrecht Mer dese biscop aernt die beyden bisdommen gheern behouden had eñ node vten sticht van vtrecht scheyde hi en had te minsten die renten ghehadt van den voerseyden stichte keerde den biscop florens die dat bisdom van munster goed: tierliken sinen nacomelinghe gheruumt hadde vten bisdom van vtrecht mitten heer van abcoude mitten heer vā vyanen eñ mit anderen ridderen eñ knapen die vā dier parthye waren dat hi int bisdom van vtrecht niet comen en mochte. Mer die heer van arckel eñ die heer van yselsteyn sterckeden biscop florens dat hi int besit quā van den bisdom van vtrecht. Ende want dese biscop florens aldus ghekeert wert vut sinen bisdom omtrent een jaer lanck. so quam hi doch ten lesten binnen vtrecht

M iiic lxxviij

mit groter solemniteyte van baenreedsen ridderen ende knapen die mit hem quamen daer hi harde eerlike ende betamelike ontfanghen wert Eñ in sinen stoel gheset nader ouder manieren int jaer ons heren M ccc lxxix op sinte willibroerdus dach Dese florens voerscreuē

xiij jaer

was die .l. biscop binnē vtrecht. hi was een out man doe hi tot vtrecht quam Ende was beyde wijs eñ vroet van rade dat hi mit sinen wercken bewijsde.

Int jaer ons heren M ccc xciij op sinte ambrosius dach als op die andde no: nas van aprille dat was die goede vridach dier wijle datment heylich ambocht in der kercken dede ruste biscop florens in onsen here in een stede ouerysel hiet herden: berch na dat hi dat bisdom van vtrecht xiij jaer eñ vijff maenden wijslick eñ eerli ke hadde berecht nochtans dat hem alle die meeste vanden stichte teghens waren Eñ hi wert van daen gheuoert tot vtrecht eñ wert daer begrauen in die domkerck int choer voer dat hoghe outaer herde eersamelike mit groter wenen vā sinen vrien den. Dese biscop florens dede veel duechden inden stichte want hi liet alle sijn slote eñ ambochten des stichts van vtrecht sinen nacomelingen vry eñ commerloes wel bewaert mit prouande ende van allen saken die daer op behoeflick waren Ende hi liet dat ghemeen sticht in groten vreden.

Fredericus des greuen soen van Blanckenhem was eerst biscop tot straesborch en hi was die .xli. biscop tot utrecht xxx jaer lanck Ende als biscop florens ghe: storuen was so quam hertoch aelbrecht van hollant en bat voer heer wdgier van Bronchorst datmen hem kiesen woude Ende hertoch willam vã ghelre die quam en bat voer biscop frederick van blanckenhem die biscop tot straesborch was. Mer dat meeste deel vander ecclesie coren biscop frederick van straesborch ende hi quam tot utrecht en wert daer eerlic ontfanghen vanden prelaten en vanden ridderscap en vander stadt van utrecht en van allen den anderen steden.

Inden jaer ons heren M ccc en xcv vernam biscop frederic dattet alinghe lant van drenthe mitter stede en borch van coevoerden in voertijts verset was voer een seker somme van ghelde Die een die van coevoerden hiet den sticht daer op gelent had en soude daer heer off wesen ter tijt toe dat hi sijn ghelt weder hadde en anders en had hi gheen recht tot coevoerden Dese biscop frederick dede die brieuen soeken also dat dien properen principael brieff wert ghevonden Ende die brieff hielt pro: perlijck in tot allen tijden wanneer dat sticht die van coevoerden sijn ghelt weder

Anno dñi M iijc xciij

Biscoppen van utrecht

Regierden xxx jaer

gauen dat hi dan willichlick ende goedertierlic die stede mitter borch van coevoerden En alle dat lant weder rumen en overgheuen soude den biscop van utrecht ind' tijt want hi anders aen coeverden niet en hadde dan als een castelein inden naem vanden heer ter tijt toe dat hi sijn ghelt weder hadde en niet langher. Biscop frederick die dede veruolghen aen die van coevoerden mitten brie: ue en mitten ghelde om hem te betalen en was daer mede ouerbodich Mer die van coevoerden en wouts niet rumen noch overgheuen Ende doet die biscop mit gun: sten niet ouer crighen en mocht. doe toech die biscop mit machten en besat die stede en die borch al om en bleeff daer voer legghen mit ontwonden bannieren En des joncheren maghen vã coevoerden als ghijsbert van bronchorst heer van borckel en ghijsbert van bronchorst soen tot batenborch en meer and' worden des biscops vy: anden en veruolghede aen hertoch willam van ghelre om helpe Die hertoch hadde gheern tot dedinghe ghebrocht Mer die biscop en woude aen gheen dedinghe hi en woude coeuoerden hebben dat hem mit gods recht toebehoerde Doe wert hertoch wil lam toernich en dede den biscop op segghen sijn leen dat hi van hem hielt Ende man scap en vrienscap die si te samen ghehadt hadden.

Die biscop beriet hem mit die heren die bi hem laghen als die heer van brederode die heer van abcoude die heer van vyanen die borchgreue van montfoerde heer jan van renesse ende veel ander ridderen en̄ knechten Ende berieden hem also dat si daer wouden legghen en̄ verwachten wes hem quaem Ende waert dat die hertoch van ghelre quaem so soude die stadt vā utrecht en̄ van amersfoert ter stont in die veluc trecken om die te verderuen Ende doe die opten huse van woudenberch ontset en vernamen gauen si den biscop borch en̄ stede op behouden hoer lijf en̄ goet dat si daer op hadden.

Int jaer M cccc en̄ een omtrent sinte jacobs dach toech biscop frederick mit sinen ridderen en̄ steden voer groninghen drie weken lanck aen die drenth syde ende daer na wertet ghededinct.

Int jaer M ccc xcvi omtrent sinte jacobs dach belach biscop frederic mit die stadt vā utrecht dat sloot te rynenstein en̄ wonnēt en̄ worpent te gronde toe off.

Int jaer M cccc en̄ vijff twee daghe voer sinte lucien dach wert den biscop dat huus te euerstein op ghegheuen behoudelick hoer lijff en̄ goet die daer op waren en̄ dat huus wert ter stont ghebarnt en̄ ten gronde toe off ghebroken.

Inden seluen jaer des dages voer sinte thomas auont wert hertoch willam vā hollant dat huus en̄ stede vā haghestein op gegeuen behoudelick hoer lijff en̄ voert in des hertoghen ghenade te gaen Ende ter stont so wert dat huus en̄ stede aen ghesteken mit brande en̄ daer na te gronde toe off ghebroken Ende biscop frederic mit ð ecclesie vā utrecht brocht hertoch willam betoen hoe dat haghestein en̄ haestrechte der kercke van utrecht toebehoerde en̄ van outs altoes toebehoert had. en̄ hertoch willam liet et hem houden en̄ bliuen aen den sticht.

Int jaer M cccc xxi op sinte martijns auont wert wageningen ghewonnen.

Int jaer M cccc xvij brocht heer zweder van culenborch die domproest sinte adriaens hoefs tot utrecht inden doem dat sinte marien weerde int cloester menich jaer gherust hadde wantment int cloester nijt veel eeren en dede.

Int jaer M cccc xxiij op sinte victoers auont starff die edel vorst biscop frederick van blanckenhem na dat hi bi xxx jaren dat ghesticht van utrecht vromelick en̄ eerlick gheregiert hadde.

Doe biscop frederick salígher ghedachten ghestoruen was doe deden veel vorsten en̄ heren arbeyden en̄ bidden elck voer sijn maghe en̄ vrienden Die biscop vā colen bat voer joncheer walrauen van muerse sinen broeder Die biscop vā ludyck voer den proest van aken die soen tot bueren was Die biscop vā munster voer joncheer aelbert vander hoey daer hi oem off was Die hertoch vanden berch voer joncheer gherijt van cleue Die hertoch van cleue voer joncheer wolff van diephout sinen neve Ende meer ander heren elck bat om die sijn.

Ende doe elck sijn bede ghedaen hadde so nam die ecclesie hoer beraet. en̄ die eccle
sie dat ridderscap ende die hoef steden berieden hem elck bi hem seluen om dat best te
prueuen tot des ghestichtes behoef En̄ daer worden heymelic eerbaer p̄sonen op een
tort om wt ghesent om na sijn ghestant te vernemen in allen landen off plaetzen
daermen wist dat hi meest vertiert off meest regiment ghehat had en̄ vernamen soe
van sijnre vroemheyt en̄ wijsheyt Als dattet ridderscap vā ouerysel en̄ sess die ouer
ste steden. als vtrecht deuenter campen swolle amersfoert en̄ groningen ouer dwe
ghen en̄ baden d' ecclesie dat si kiesen wouden den joncheer weloff van diephout wāt
si ghenen beteren off nutter en wisten tot des ghestichtes behoef na dat die landen ghe
leghen waren.

Item die dach vanden koer wert ghelept des daghes voer sinte martijns auont
en̄ die vijf gods husen ghinghen te capittel en̄ koren so dat joncheer walrauen van
miuerse had stemmen Die domproest heer zweder van cuilenborch had stemmen ende
meer ander Mer joncheeer weloff had verre die meeste stemmen. aldus had hi den
koer voer allen En̄ men riep daer inden doem voert cleer vant doxael off dat jonc
heer welof van diephout ghecoren was tot enen biscop van vtrecht. en̄ hi was mit

Anno dm̄ ten hertoch van cleeff op die tijt inder stadt en̄ hi wert ghehaelt vanden prelaten en̄
installeert en̄ in des biscops stoel ghesetet en̄ men sanck Te deum laudamus en̄ dede

Biscoppen van vtrecht al alsmen pleecht te doen als een nywe biscop daer ghecoren is.

Item dnlanghe hier na seynde biscop weloff aen den paeus om die confirmacie
te hebben daer die paeus martijn veel berraets op nam dattet vertrech En̄ oeck had

Regierden dese nywe biscop veel weder saken want die paeus gaff den biscop van spier een
prouisi op dat bisdom van vtrecht Ende gaff hem dat bisdom bouen den koer die
die van diephout hadde.

Die vier steden van ouerysel Als deuenter campen zwol en̄ groninghen mitten
ridderscap van ouerysel hebben horen nywen ghecoren heer ghesetet in alden sloten en̄
renten des ghestichts dat ouerysel leyt.

Item doe die biscop van spier vernam dat die van diephout dat beste deel vā
den renten en̄ sloten van ouerysel int besitt off was doe en woude hi dat bisdom vā
spier nijt ouer gheuen en̄ comen tutrecht op auentuer. ende wert mitten domproest
heer zweder van cuilenborch eens om die domproestye en̄ ander dinghen. en̄ hi halp
heer zwed' van cuilenborch aen den paeus dat die paeus heer zwed' den domproest die
prouisi vanden bisdom gaff daer die van diephout teghen dede appellieren.

Heer zweder vā cuilenborch doe hem die paeus ver sien had mitten bisdom p̄nde
hem te romen te schicken mit ghelde om die brieuen te hebben vand' prouisi vanden
bisdom die hi creech en̄ dedese tutrecht lesen.

Dat sticht van ouerysel alle dat ridderscap en̄ steden en̄ dat alinghe lant sond
een hiet wouter vā coeuoerden die bleuen al bi horen nywen ghecoren heer en̄ ouer

[O]dweghen ghemeenlick op die appellacie die teghen zwederus brieuen vā culenborch ghedaen wort daer op voert te varen ende daer bi te bliuen ter tijt toe dat die postulaet mitten vterste recht daer wt ghewonnen wort Mer heer zwed' vā culenborch creech mit vrienden hulp dat huus ter horst in En corts daer na wert hi tot amersfoert eñ tot renen in ghelaten.

Zwederus van culenborch die domproest tutrecht eerst was die was die lxj biscop vā vtrecht viij jaer lanck Mer hi en was mer x maenden gheweldich heer vā den lande Ende int jaer ons heren M cccc xxiv op een dijnsdach binnen die octaue van onser lieuer vrouwen dach assumptio quam dese nywe biscop heer zweder vā culenborch tot vtrecht in mit sinen vrienden seer eerlick daer hi seer eerlick eñ grotelick ontfanghen wert vand' ecclesie eñ d' stadt vā vtrecht eñ in des biscops stoel gheset Eñ daer swoer hi eñ bezeghelde den lants brieff eñ der ecclesie eñ d' stadt eñ al dat sticht in sinen rechten eñ vryheyt eñ priuilegien te houden eñ te laten alsi ghewoenlick was. Item opten seluen dach was ind' stadt een groot oploep so dat die borghermeyster bernt preus in sijn bed doot ghslaghen wert Eñ sochten meer luden om doot te slaen eñ bedreuē groten homoet Eñ wat dat op die dach ghescheiet

M iiijc xviij was ind' stadt dat nam die biscop alte samen op hem

dat onwijselick ghesproken was vā een eerbaer biscop wāt daer veel yamers eñ fortsen op die dach geschiede

Dese biscop dede bannen joncheer welloff van diepholt mitten gansen ouersticht ende die mit hem hielden

viij jaer

den want hi dat heel ouersticht van ouerysel in had eñ si en vraechden daer niet na want si procedierden altijt op hoer appellacie.

Int jaer M cccc xxvi opten pinster auont omtrent middach quam heer jan van reness van rynouwen die mede wt der stadt ghehouden wert ende quam in mit xiiij peerden ghewapent eñ reet opter plaetze eñ nam die in eñ sijn vrienden die op hem waerden Als die heer van bueren eñ meer ander vlus bi hem eñ begrepen die plaets Die ghene die hem wt der stadt ghehouden hadden creghen der stadt bannier eñ begrepen onder borgher brugghe ende gheboden den volcke dat si bi hem quamen. Doe heer jan dat vernam tradt hi mit sinen hoep tot hem totter brugghe wert. als hi bi der brugghen quam lieten si die bannier vallen ende ghinghen lopen Heer jan streeck weder mit sinen hope opter plaetze mitten banniere eñ die ander vielen ouer die muer eñ som werter versteken Ende die ghecreghen worden deden oer vede dat si nyement en souden misdoen eñ men liet se vter stadt Ende achter die tijt voert so en quam biscop zweder niet weder inder stadt van vtrecht.

Daer na deden die van utrecht generael capittel legghen om grote beclachten eñ punten diemen opten biscop te segghen hadde Ende wert in ghedaecht te capittel te comen nae den rechte eñ ghewoente der kercken van utrecht alsmen enen biscop plech te veruolghen om hem te verantwoerden Die biscop seynde brieuen aenden capittel ende screef dat hi van anxt sijns lijfs niet comen en dorst Mer hi begheerde gheley mit die hi mede brocht hi woude comen eñ verantwoerden hem Them wert een vry gheley of gheluyt mitter stadt clock mit hondert peerden eñ die hi mede brocht voer sijn huusgheſin Ende die biscop en quam noch niet ter ander maninghen eñ daer wert op veruolcht Ende ter derder maninghe oeck niet en quam eñ ter vierde ouer recht Doe wert hi gheuerdaecht gheroepen eñ gheroepen een werff ander werff derde werff eñ vierde werff na wtwisinghe hoers rechts eñ priuilegien ende hoers lantsbriefs die die biscop bezeghelt eñ gheſworen had te houden Ende doe ghinghen die drie staten doe hi aldus ouer horich was des generael capittels Eñ deden alle rechten gheestelick eñ weerlick die hem toe behoerden neder legghen eñ dat nyemēt voer hem te recht staen soude eer hi quaem eñ dede dat hi sculdich waer te doen Dit toernde den biscop seer Eñ hi brocht den heer van egmont eñ des stichts vyanden in amersfoert ende veel ghelres Ende hi arbeyde om renen oeck mitten ghelressche in te crighen Doe saghen die van utrecht dattet meer ghelden most eñ verenichden mitten sticht van ouerysel joncheer weloff van diephout die eerst ghecoren eñ ghe-postuleert wert eñ adherierden sijn apellacie eñ beloefden dien ten eynde totter lester sententie toe wt helpen te dragen Ende namen hem tot enen momber eñ beschermer En hi quam tot utrecht int jaer M cccc eñ xxvi eñ wert in des biscops hoff ghe-set Die ghelres hadden binnen amersfoert twee blochusen ghemaect om die stadt mede ond' te houden Mer int seluer jaer omtrent alre heylighen toech die postulaet mitter stadt van utrecht eñ quam in amersfoerde mit hulpe vanden borgheren ende wan die blochusen daer die ghelres op waren stormender hant Ende daer wert op ghevanghen joncheer peter van culenborch jan van ackoyen gosen van vanderhck dirck van wye eñ meer goeder lude omtrent ij^c man.

Anno dñi

Biscoppen van utrecht

Regierden

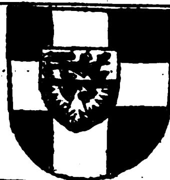
Als biscop zweder voer den paeus Eugenius wt sijn bisdom ghewonnen was ouermits grote beclachte eñ ouertredinghe des stichts priuilegien die hi hem beze-ghelt eñ gheſworen had so en hielt biscop zweder vanden paeus Eugenius niet eñ behalp hem mitten consilium dat te basel was.

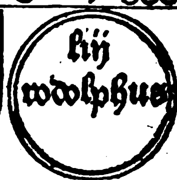
Die paeus Eugenius gaff den voerscreuen postulaet heer Roelofff van diephout dat bisdom van vtrecht en gaff hem die confirmacie vanden bisdom Ende hi wert biscop ghewijt ende consacreert te vollenbo opt sloot van beueel des paeus daer bi was die biscop van minden en die biscop van ossenbrugghe en twee suffraganen biscopen.

Ende biscop zweder bleeff int consilium ende hi starff daer vanden buuck euel inden jaer ons heren M cccc en xxxiiij en wert tot basel begrauen.

Als biscop zweder ghestoruen was so vergaderde hi een heer peter passaert en mit hem x of xij canonicken die noch buten vtrecht mitten biscop ghebleuen waren en die koren joncheer walrauen van muerss des biscops broeder van colen tot een biscop tot vtrecht Ende paeus felix van sauoeyen en dat consilium die gauen hem daer off die confirmacie Ende hi hielt sinen hoeft stoel tot dordrecht Ende alle die van sijnre parthie waren in hollant in zeelant en in ghelre lant die hielden die gheestelike jurisdictie mit hem menich jaer Mer hi en quam nye inden besitt vanden bisdom want biscop roelofff was int besitt als biscop ende had die confirmacie vanden paeus Eugenius.

M iiij^c xxxiiij

van diephout.

xxi jaer

Rodolphus des greuen soen van diephout die domproest tot ossenbrugghe en domheer tot colen eerst was en postulaet des bisdoms van vtrecht eerst was Dese was die liij biscop van vtrecht xxi jaer lanck.

Dese biscop roelofff had inden eersten doe hi noch postulaet was veel vyanden want hi had paeus martijn teghens en den hertoch van bourgoengen mit dat meeste deel van hollant en van zeelant teghen en den hertoch van ghelre teghen ende den heer van culenborch en meer ander heren teghen Mer die hertoch va cleue was sijn vrient Ende mit allen desen heren die omtrent sijn sticht saten so wert hi versoent en wert goet vrient daer mede Ende hielt sijn sticht langhe jaren sonder oerloghen ende wert een rijck ontsiende heer Hi verbeterde seer des ghestichts sloten Hi dede dat hoff tutrecht schoen vertymmeren Ende dat huus ter horst en vollenbo dede hi schoen verbeteren Hi dede dat huus te laghe van nywes tymmeren.

Int jaer ons heren M cccc xli opten donredach van september so was tutrecht een tornoy beroepen op die noye daer ouer vijftich helmen inne ghinghen waren dat die joncheer van gaesbeeck beroepen had.

Inden jaer ons heren M cccc xxix so was tutrecht grote starffte.

Int jaer ons heren M cccc xlviij so creech biscop welof onmin mitter stadt van vtrecht en hoe dattet langher stont hoet argher wert tusschen den biscop en den ghenen die vtrecht regierden. Ende inden jaer M cccc xlix op sinte blasius nacht so had biscop weloff mitten joncheer van montfoerde veel goeder mannen ghebeden en mit die van amersfoerde en quamen wt amersfoerde inder nacht voer vtrecht Ende tusschen die witte vrouwen poert en den plompen toren daer was hem heymelick van binnen een gatt ghegrauen onder een boghe vander stadt muer Ende daer waren veen scouwen buten der singhel al rede ghesett die si inden graft schoten Ende daer quamen si mede ouer die graft en crepen doe al leneken enen doer dat gatt en quamen in die stadt en sloeghen doe die witte vrouwe poert op Ende daer quamen die van amersfoerde in biscop weloff mitten joncheer van montfoerde Ende doe si al hoer volck int stadt hadden ghinghen si stoutelick doer den noye ter plaets wert Ende riepen die sijs off en die weyde vry Ende als die van binnen vernamen dat die biscop binnen der stadt was so deden si die clock slaen en deden wekeloes makan deren op wecken en int harnesch op die plaetze Ende als si hoerden dat die biscop inder stadt was en ter plaets wert quam so ginghen si hem teghen seer stoutelick op die gansmarct en in die scouten steghe vergaderden si Ende die van binnen ghinghen aen als lewen en smeten so vreselick dat sise wel iij of vijf roeden achterwert drongen Ende biscop weloff wert ghequest in sijn been en was onder die voet en die joncheer van montfoert mede Mer doe quamen die van amersfoerde doer die minrebroeder straet mit een nywe gheruft en doe creghent die van binnen te quaet en hoer volck ondwep hem achter off en elck quam doe e wech so hi best mocht en des biscops volck creech die plaetze in. Ende daer worden doe ghequest dat si storuen als johan van lichtenberch proys soen borgher meyster en wetaert proys Ende heynrick van massche Ende daer wert ghevanghen die joncheer van gaesbeeck en die gaff wijck en abcoude ouer den biscop mit alden toebehoren des soude hi sijn leuen lanck daer heer off bliuen Ende hi had xij^m rijnsche guldens toe aen ghelde En daer wert ghevanghen die joncheer van senenberghen mer die quam quijt mit sijn ouwede Ende daer wert ghevanghen vrederick van reness van wiluen heer johans kinder en die mosten den biscop gheuen x dusent rijnsche guldens Ende bouen dit wert dat huus te rynouwen noch om ghewor pen Ende daer wert ghevanghen jacob proys en hubert van pallaes en worden ter horst ghevoert en braken wt ende

Anno dm

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Rynanen e wech Ende daer worden ghevanghen aernt van amerongen en heynric jacobs soen en worden beyde op die plaetze den hals off ghehouden Ende daer wert ghevanghen jacob van amerongen volpaert van amerongen johan van ameron= ghen jan wouman dirck wouman jan van tiel dirck aernts soen en meer and en worden ghescatt en wt der stadt verdreuen Ende oeck worden wt der stadt verdre= uen heer johan proys die domdeken tutrecht was en heer bernt proys sijn broeder johan van lichtenberch braem van lichtenberch philips van gronevelt adriaen va lanscroen aelbert proys vrederick vand massche heynrick va malsen gherijt foeck welbff vten elsweert dirck van stekel ende noch meer ander goeder mannen Ende alle hoer wijff en kijnder worden meest al mede verdreuen ende ghescatt en somme hoer goet ghenomen.

Daer na inden jaer van liji so was alte groot oerloghe inden sticht van munster om enen biscop die die stadt van munster mitten meesten deel vanden sticht en een deel vanden capittel wouden hebben heer ederijch een greuen soen vander hoey En daer viel mede toe die hertoch van cleue en greue johan vander hoey en meer ander Ende dat meeste deel vanden capittel die koren heer walrauen des greuen soen van muers En daer vielen mede toe biscop dirck van colen en biscop welbff va vtrecht hertoch aernt van ghelre want heer walrauen had die confirmacie vanden paus.

Ende in desen tijden so was een cardinael en lagaet in desen neder landen ghecomen en hiet Nycolaus de kusa om te reformieren somme vanden gheesteliken staet en al le nonnen te besluten Ende dese cardinael die predicte tot colen tot vtrecht ende tot veel steden selue Ende gaff oeck oflaet van allen sonden.

Jn desen tijden dat dit oerloghe van munster was so was bi den cardinael een contract ghemaect tusschen biscop welbff en heer walrauen van muers den elect va munster wit groter vrienscappen alsoe als die van munster gheen van muersse tot biscop hebben en wouden waert saecke datmense betrachtighen mocht so soude bis= cop walrauen sijn electie en sijn bisdom va munster ouer resignieren heer coenraert van diephout biscop welbfs broeders soen die domprocest van ossenbrugghe en

proest van deventer was Ende des soude biscop walrauen jaerlicx wt dat bisdom van munster hebben een seker somme Ende des soude hi noch hebben den x penning vand gheestelicheyt vanden crisdom tutrecht Mer dat soude biscop welolff mede den len Ende hier mede soude alle geschelinghe van outs eñ van nywes tusschen biscop welolff eñ biscop walrauen te niet wesen Ende dit verwerff die cardinael kusa aen den paeus dat hi bullen gaff vanden precarie op heer walrauen van muerse.

Ende biscop welolff nam dit oerloghe van munster so starck aen dattet hem soe grote goet coste dat hi alle sijns schatts quijt wert ende wert een arm heer Ende als men dit voerscreuen precarie vanden gheestelicheyt hebben woude Die vijff collegi: en vā vtrecht mit alle der gheestelicheyt die appelleerden daer op ten mocht hem niet baten Ende dat scheen men woudet hem nemen Die ecclesie cessierden vanden dienst gods sonder die jacopinen die songhen alleen dat hem namaels op brack Aldus werttet tusschen biscop welolff eñ der ecclesie seer quaet Eñ die ecclesie lass te lesten die maledictie ouer den ghenen diese persequeerde mer si en noemden nyement En de die ecclesie vernam datmense allencken som vanghen eñ halen soude ende dwin: ghen die precarie te gheuen Die vijff collegien ende die vier perrochi kercken sloten mit een groot eñ cleyn out ende jong dat si vander stadt off van nymant gheuan: ghen en wouden wesen off horen minsten dienre gheuanghen en wouden hebben si en wouden daer ghelijck voer bliuen Ende deden alle nacht in hoer collegium wa: ken eñ dat elck sijn clock slaen soude als hi noot hadde Biscop welolff die was een wijs houerdich heer die en behaechde dit niet. hi reet wt der stadt ende reet ter horst Ende die raet vander stadt eñ die die stadt doe regierden die ghinghen te rade ende wouden die ecclesie daer toe brenghen eñ dwinghen dat si hoer waken eñ vergade: ringhe off stellen souden ende wouden corrigieren alle die weerlike ambochts luden die bi der ecclesie holpen waren.

Anno dm̄

Biscoppen van vtrecht

Regierden

Die ecclesie vanden vijf collegien eñ vander vier prochi kercken out eñ jong vergaderden si een inden doem Als si dit vernamen toghen si pansiers eñ hernes aen om te keeren eñ doot te bliuen dan mense also ouer vallen soude Ende dit gheschiede inden jaer ons heren M cccc eñ lv op sinte pauwels dach conuersio.

Ende als dit die ghemeent van vtrecht vernamen so liepen si al ghemeenlicke bider ecclesie inden doem eñ seyden si wouden bider ecclesie leuen eñ steruen want dat waren die ghene daer si alle hoer broet aen wonnen Ende si en wouden die hoemoet vanden ghenen die die stadt regierden niet langher liden die si bedreuen Eñ die ghemeent die wies so groot eñ si ginghen opter plaetze eñ voer der stadt huus daer die raet op was. eñ die raet most alsulcke dinghe vander ecclesie off stellen als si vernamen. eñ die joncheer van montfoerde die dedinghede daer tusschen dat die raet quam inden doem int capittel huus bider ecclesie eñ voer die ghemeent eñ alle dat die ghemeent doe hebben wouden dat most die raet consentieren. eñ die prelaten mitten borghermeysters die ghinghen staen opt doesael inden dom eñ daer riepmen off hoe alle ding wesen soude. eñ van daer mosten die raet gaen mitten prelaten opter stadt huus eñ daer mostmen mitter clock alle dinck off luden. ende daer laghen die prelaten in hoer religien biden borghermeysters eñ raet voer der stadt huus eñ daer riepmen off van allen dinghen diemen begheerde voer die ghemeent die daer voer stont. eñ daer mostmen der stadt groot seghel ontwee smiten. eñ veel dinghen die die ghemeent hebben wouden mosten gheschieden.

Ende dese ghemeent maecten een ordinancie dat in allen straten gemeenlic daer maecten si een becken slach. ende alsmen een becken sloech so sloechmen in allen straten die becken eñ so liep elck int hernes daer hi gheordineert was. ende daer waren so op een kort vier off vijff dusent man bi een off meer dat een vreselick ding was eñ si setten eñ koren den raet vander stadt op een ander manier eñ setten nader ghemeenten sin.

Die ecclesie ontboet heer ghijsbert van brederode den domproest van vtrecht die op die tijt inden haghe was. eñ die domproest quam bi der ecclesie.

Daer na inden seluen jaer ons heren M cccc lv op die vij kalende van Aprille doe starff biscop rodolff tot vollenho eñ hi wert tot vtrecht ghebrocht eñ wert mit groter weerdicheyt begrauen in die domkerck.

Hertoch philips van bourgoengen die seynde tutrecht den graue van nassouwen mit meer ander Ende dede die ecclesie bidden voer den heer dauid die biscop tot tarwaen was eñ was sijn natuerlijcke soen.

Hertoch aernt van ghelre die quam seluer ende bat voer hertoch stephaen van beyeren.

Die ghemeen heren vanden capittel die koren ghesamelick ende eendrachtelick heer ghijsbert van brederode den domproest van vtrecht sonder twee als heer gheryt van massche eñ heer johan van witenhorst die gauen hoer stemmen hertoch stephaen van beyeren Mer doe dese twee hoerden dat die domproest alle die stemmen hadde doe weder riepen si hoer stemmen eñ gauense mede den domproest. Ende dese koer ghescheide int jaer vā lv des anderen daghes na paesdach opten seuenden dach in aprille.

Anno dm̄	M iiijc lv
Biscoppen van vtrecht	 des heren broeder van brederode.
Regierden	een jaer

Ghijsbertus des heren broeder van brederode die domproest tutrecht was. was die liij biscop van vtrecht ghecoren een jaer ende vier maenden Ende als hi elect was doe regnierde noch die ghemeent inder stadt van vtrecht Eñ daer was quaet op te voetellen Mer hi brochtet mit wijsheyden daer toe dat die ghilden eñ die ghemeent beliefdent Als dat die heer van brederode eñ die joncheer van gaesbeeck die van renesse die domdeken eñ alle die goede mannen die wt der stadt verdreuen waren als dat die alle weder in quamen Ende hi dedese al bi hem comen eñ oeck alle die die stadt te regieren hadden ende badse van beyden syden ten eten Ende bad hem dat si een lude wesen wouden. hi woude hem beyden wesen een goet heer Si seyden dat sijt souden doen Mer die ghene die die stadt gheregiert hadden die pijnden hem allencken e wech wt der stadt te comen want die daer in ghecomen waren die waren den anderen te machtich doe si gheen regiment vanden stadt en hadden.

Die hertoch van bourgoengen hertoch philips die seynde ter stont op den bis: cop van atrecht aen den paeus Calixtus Ende dede besetten datmen heer ghijsbert van brederode den elect van vtrecht gheen confirmacie en gaue Ende hi den paeus Calixtus vriendelick bidden dat hi sinen soen den biscop van tarwaen een prouisie geuen wilde vanden bisdom van vtrecht Ende die coninck van arragon die badt den paeus seer vriendelick oeck om dese selue bede.

Die Elect seynde op aen den paeus Calixtus om die confirmacie Ende dede sijn ghelden daer presentieren den paeus in die wissel legghen die daer toe behoren. Die paeus vertoecht langhe vāder confirmacie hi soude een goede antwoert gheuen en̄ mit blijscappen thuus seynden Mer daer en quam nijt off Mer hi seynden den her: toch van bourgoengens soen biscop van tarwaen een prouisie vanden bisdom vā vtrecht bouen des stichtes priuilegien en̄ eendrachtich electie Ende als die prouisie ghecomen was Die van amersfoert en̄ die van renen lieten des hertoghen volck vā bourgoengen in tot biscop dauids behoef Ende die ghene die dat huus ter horst in hadden vāden elects weghen die lieten biscop dauids volck daer op en̄ leuerde hem dat slot.

Heer ghijsbert die elect die seynde aen den keyser vrederijck om dat regael ende om dat weerlike sweert vanden bisdom En̄ die keyser gafft hem en̄ seyndet hem.

Dese ghemeent vā vtrecht die dat regiment vand stadt aldus hadden so stoech daer alte veel lichts volcks toe Ende si hielden alle weke merghen spraeck so som: wijl twee off drie daghen aen een Ende die minste die nijt en hadden ende dat licht volck was die wouden meest wils hebben Ende goede wijse rijcke mannen en dor: sten nijt spreken En̄ si begonnen ten lesten veel goeder rijcker mannen te vangen en̄ hoer goeden te willen nemen en̄ waren in vrese datmense den hals off houden soude Ende braken besloten suster husen op en̄ wouden weten wat goet dat si hadden en̄ hoe si daer aen quamen Ende begonnen voer te nemen dat si gheestelick en̄ weer lieke weten wouden hoe si aen hoer goet ghecomen waren Ende souden ten lesten in der lude kisten ghecomen hebben.

Op een tijt int jaer van lvi op sinte martins dach so had die ghemeent hoer bec ken gheslaghen en waren in die noep vergadert om veel wonders te bedriuen ouer die rijchejt vander stadt Heer ghijsbert van bredewde die elect die had dit verno men Hi ontboet den heer van bredewde sinen broeder mit die van vyanen bi hem en die joncheer van montfoerde Ende hi hadt veel goeder ridder ende knechten bi hem vten sticht en wt den lande van ghelre en oeck wt brabant en wt ander landen en veel goeder stal broeders en si maecten hem seer wel toe en teykenden mit strop en gingen stoutelick mitten elect doer die scoutin steghe en warens ghemoedet stou telick te vechten en te slaen om die ouer hant te hebben van dier wilder ghemeente Ende als si den elect mit sinen hoep saghen aen comen so stoutelick so staken si hoer handen op en gheerden vrede en wouden doe alle bi hem bliuen Ende daer mosten si hoer wapen neder legghen en gaen al aen een syde staen die bi hem bliuen wouden. ende si ghinghen al bi hem Ende alle die wijsheyt en rijcheyt vander stadt vielen al vast bi den elect Ende die elect settede al hoer merghen sprake en op loep off Ende wie dat meer becken sloeghe dat waer op sinen hals Ende hi settede weder den raet vander stadt als hi van outs plach te wesen Ende goede borghers die ghevangen

Anno dm waren vander ghemeent die lietmen quijt En aldus quam dat ghemeent spul off.

Biscoppen van vtrecht Regierden

Die hertoch van bourgoengen die dede heervaert bieden ende vergaderde groot volck om sinen soen mit machten int bisdom te brengen va vtrecht daer hi die pro: uisie of hadde Ende toech vten haghe tot leyden en van daer voert tot yselsteyn mit veel edelre mannen en mit groot volck Ende biscop dauid die was al rede ter horst en hi had die horst amersfoerde en renen in.

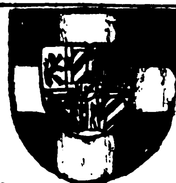
Die hertoch van cleue die dedinghede seer tusschen den hertoch va bourgoengen sinen oem ende heer ghijsbert van bredewde den elect sinen neve Als dat hi dat bis dom ouer gaue op alsulcker vorwaerden alsmen daer versprack. Die elect was wijs en voersichtich en bedocht hem dat hi alsulcken groten machtighen prince te : ghen hadde en dat sijn soen al rede die horst amersfoert en renen in had En hem een schoen dedinghe gheboren moecht so begonde hi te luysteren Ende hi seynde sijn rade mitten hertoch van cleue bi den hertoch van bourgoengen Als den heer van brede wde sinen broeder den joncheer van montfoerde johan van renesse heer johan proys die doemdeken ende jacob proys Ende alle dinck wert wel versproken Ende tot yselsteyn werttet ghesloten in aldusdanigher manieren Als dat heer ghijsbert van bredewoden die elect sijn electie ende dat bisdom ouer gheuen soude ende resignieren soude den biscop dauid van tarwaen des hertoghen soen van bourgoengen die die prouisie vanden paeus hadde Ende heer ghijsbert van bredewoden die soude bliuen

Domproest en proest van oudemunster tutrecht Ende hi soude wesen proest tot sinte donaes te bruggghe Ende hi soude hebben alle jaer also langhe als hi leefde wt den bisdom van utrecht vier dusent en twee hondert rijnsche gulden jaerlics Ende hi soude hebben voer sijn costen die hi gedaen had en voer sijn wt gelede ghelt vijftich dusent lewen Ende voer al dit so wert die hertoch van cleue borghe.

Ende op aldusdanigher vorwaerden en op groter ghelove so quam die moghende vorst hertoch philips vā bourgoengen mit sinen soen den biscop dauid īd stadt van utrecht mit alle sijn volck daer hi mede voer die stadt van utrecht ghetoghen soude hebben En die hertoch voerscreuen die had mit hem sinen soen den greue van sarloys Die greue van nyuers Die greue van stampus Heer jacob des hertoghen soen van bourbon Heer Adulphus des hertoghen soen vā cleue Heer Anthonis die bastaert van bourgoengen Die greue van meerle Die greue van brianen Die greue van hoechorn Die heer van croy Die heer van cricky ende menich groot edel heer die hier niet ghescreuen en staen Ende quamen mit groter costelicheyt ende mit groter eerheyt inder stadt van utrecht daer die hertoch ende die biscop mit groter minnen ende reuerencien ontfanghen wert. want heer ghijsbert van brederode ontfinck den biscop selue en resignierde hem ouer die possessie en alle dinck alst voersproken was Ende hi heeft biscop dauid mitter ecclesie seluer ghelept in sinte martijns doem en heeften gheset in des biscops stoel dat seer minlick was te sien.

Ende als hertoch philips van bourgoengen aldus inder stadt van utrecht was mit so groter macht dat hi der stadt wel machtich was so heeft hi volcomelick als een ghetrouwich waerachtich edel vorst sijn ghelof wel ghehouden en en heeft die stadt nerghent in verkort off misdaen.

Als die hertoch van bourgoengen tot vtrecht ghweest hadde omtrent acht daghe so is hi voert ghereyst mit alle sijn volck voer deuenter en oeck mitten hollanders Ende hi beual den domproest en den heer van brederode die stadt van vtrecht te bewaren Ende die hertoch van burgoengen lach voer deuenter omtrent viij weken Mer daer en wert niet bedreuen dat scriuens weerdich was Ende alle die tijt so reghendet dach bi dach Ende het wert ghedinct dattet ouersticht soude den biscop dauid ontfanghen voer horen heer.

Anno dm	M iiij^c lvi
Biscoppen van vtrecht	 goengen
Regierden	

Dauid van bourgoengen die eerst biscop van turwaen was

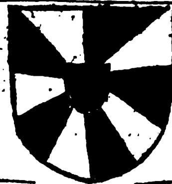
Digitized by Google

Dit sijn die Cronijcken en̄ gheslachten der edelre princen der grauen van vlaenderen opt cortste hoe si eerst quamen ende voert veruolchde.

¶ Ommighe hebben gescreuen van vlaenderen dat inden jaer ons heren vi^c ende xxi bi des keysers Eraclius tijden Ende bi coninc lotharius tijde van vranckrijck den vierden kersten coninck soe was een vrem schilt knecht en̄ hiet liderijc van bukesbuc ende was saluwaerts soen van dygon Ende dat dese liderijc had coninck lotharius dochter ende wan daer bi xv sonen En̄ elcke soen had sijn sonderling lantscap off casteelen off heerlicheyt Ende sijn ouste soen hiet Anthonius ende die wan voert liderijck den eerstē forestere van vlaenderen Mer oft also is dat beueelt gode want men daer niet veel bescheyts of en vijnt in waerachticheiden mer men vijnt wel als hier na bescreuen staet veruolghende.

Anno domini	vij^c xcij

Die Cronijck vā vlaenderen

Regnier den	xliiij jaer

Inden tijden coninck kaerls den groten die keyser van romen was ende oeck coninck van vrancrijck so was daer een lant dat seer woest was en̄ onghecoefent ende luttel bewoent was daer veel boesscagie in waren ende marasschen ende wildnissen ende was seer onveylich van moerdenaers ende straet rouers Ende in dit lant lach een dorp dat aerlebeec hiet ende daer woende een ionc ridder en̄ die hoerde dat aerlebeec toe ende hiet liderijch Ende dese ridder had een wijff wt almaengē ende si hiet flandrine Coninck kaerl die groot voerscreuen die maecten dese liderijch forestiere ende bossche wachter van deser wildernisse en̄ dat hi die straten veylighen soude van des conincs weghen om den coepman ende ander lude veylich te veysen Ende dit was int jaer ons heren vij^c. ende xcij Ende die coninck noemde dit lant mitter foreest dattet voert hieten souden flandrijn na desen liderijchs wijff Ende dese liderijch leefde in sijn regiment xliij. jaer en̄ sterf en̄ wert tot aerlebeec begrauen Ende hij liet enen soen hiet jngram Ende dese liderijch voerscreuen was verwapent mit een schilt van lasuer mit vijff gheren van goude En̄ mit een schilt van keel.

Ingram lideryjchs soen was forestiere xv jaer ende was seer vroem en stout en vroet en was ontsien dese doer sach dat foreest waer die beste plaetsen laghen op die riuieren om steden en repasse te maken diemen doe vaste allencken begonsten te ordinieren tot des lants profijt hi leyt tot aerlebeeck begrauen.

Andaker Ingrams soen was forestiere viij jaer lanc hi vermeerde ende verbeterde seer dat lant bi sijnre tijt waren die stede in vlaenderen begrepen Als thoerhout cortrijck Ghent Cassele ende die borch van oudenairden Ende dese Andaker leyt oeck tot aerlebeeck begrauen.

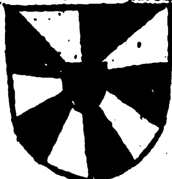
Die stadt van ghent.

Anno dñi — viij^c xxxvi — viij^c l — viij^c lviij

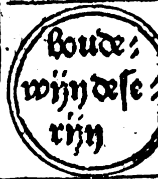
Graue van vlaenderen

Die .j. greeff van vlaenderen.

Regnierden — xv jaer — viij jaer — xvij jaer

Boudewijn deserijn andakers soen dese ontuoerde off ontscaecte mit cracht al heymelick judith des conincs dochter van vrancrijck die kaerl die caluwe hiet ende dese was weduwe van coninck oswald van enghelant ende woende te salinis dese coninck was seer toernich op desen boudewijn Ende hi wert vanden paeus inden ban ghedaen Mer het wort ghedadinghet dat hi des conincs hulde creech. ende die paeus gregorius die achsten die Absolueerde hem. ende die coninck kaerl maecten van vlaenderen een graefscap. Ende maecte dese boudewijn graue van vlaenderen ende hi ontfenct vanden coninc te leen ende hi sterf int jaer viij^c lxxix. ende leyt tot sinte bertijns ende hij regnierde xvij jaer Hi vatte die berch te brugghe eerst aen ende began daer een stadt of te maken ende hi liet enen soen after hiet boudewijn.

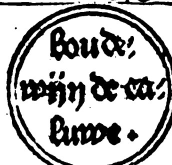
Die stadt van brug

Boudewijn die caluwe boudewijns soen die regnierde xv jaer eñ hij was seer stout ende wederstont hem vyanden seer vromelike ende hi leyt tot sinte peters cloester te ghent dat hi selue stichte ende hi had Estruden coninck edelphidus dochter van engelant hi beueste brug alre eerst seer vast Hij liet enen soen after ende hiet aernout.

Boudewijn mitten schonen haerde graue Aernouts soen was graue xlvij jaer hi had te wijf Ogine grae ue ghijsberts dochter van lutselenborch daer van hi enen soen hi ende hiet boudewijn van rysel Ende hij leyt tot sinte peters tot ghent begrauen.

viij^c lxxix

xv jaer

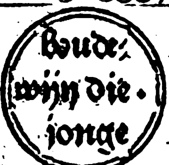
viij^c xciiij

xxxviij jaer

ix^c xxxij

iij jaer

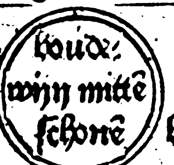
ix^c xxxv

xxi jaer

ix^c lvi

haerde

xlvij jaer

Arnout die grote boudewijns soen greue regnierde xxxviij jaer hi stichtede xij prue vā canoniken tot sinte donaes te bruggh Eñ gaff die tienden daer toe hi was god vruchtich hij sterff int jaer ix^c eñ lxiij op ten xviij dach in meert Ende leyt tot sinte peters tot ghent Ende hi hadde Alijt des greuen dohter van ůmendoes daer had hi enen soen bi eñ hiet boudewijn.

Boudewijn die ionghe greue. Aernouts soen was greue iij jaer Ende hi had mechtelt des hertogen hymans dochter van sassen Ende hij leyt tot sinte peters tot ghēt Hij verbeterde dat lant seer hi liet enen soen hiet Aernout.

Aernout die ionge was greue xxi. jaer ende hij hielt dat lant in dwanghe ende in goeden rechten. Hij had een wijf hiet susanna des coninckx berengijs dochter van italiē hij sterff int jaer. ix^c. ende lxxxviij opten xxix dach in meert hij liet enen soen hiet boudewijn.

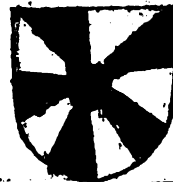
Boudewijn van risel greue lodewijchs soen was greue van vlaenderen xxxvij
jaer hi stichtede die stede van rysel. ende hi dede die kerck van sinte peters tot rysel
maken dese creech die iiij ambochten aen vlaenderen dese had twee sonē boudewijn
eñ robbrecht eñ oeck enen dochter die trouwede hertoech
willam van normandiē dien bastaert die na engelant
wan ende coninc wert Ende dese greue leyt sinte peters
tot risel Ende had twee wiue Aliji des conincs dochter
van vrancrijck hij wan dat greefscep vanden lande van
aelst om welke die keyser heinrick neder quam op vlaē
deren Mer die pays wert ghemaect Eñ die greue ont
fing vanden keyser te len.

Rysell

Die twee sonen
volghen ī die krō
nie der greuen

mandien

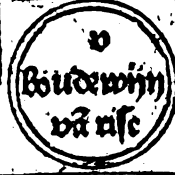

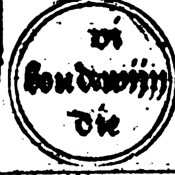
Anno dm̄ — ixᶜ lxxviij — M xx — M xxiij — M xxxviij

Greuē van vlaenderen

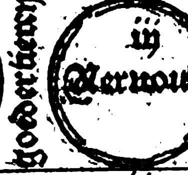

goedertieren

Regnierden — xxxviij jaer — iij jaer — xi jaer — xviij jaer

Boudewijn die seste
van dien naem ende hiet oeck die goedertieren. gre
ue boudewijns soen was greue drie iaer hi hadde
des greuen dochter van he
negouwē die rychild hiet
hi had daer twee sonen bij
als Aernout ende bouden
Hij was ontsien om sijn
duechdē ende om sijn goe
de leuen ende hi leyt tot ha
uoen begrauen.

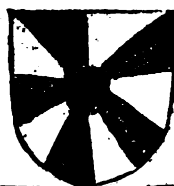
Aernout
die iij bou
dewijns.
soen daer boudewijn vā rysel ondua
der off was dese was greue xi. jaer.
ende leyt sinte bertijns ende hi en liet
gheen kinder Dese Aernout wert
verslaghen van robbrecht sinen oem
in een stryt.

Robbrecht
die vriese bou
dewijns soen
vā risel was
greue xviij.
jaer hij stich
te sinte peters
kerck tot cas
sel opten ber
ch Ende hi
prouende daer xx canoniken Hi was mit hertoch gode
uaert van belyoen ouer meer daer hi veel vromicheden
dede hij leyt sinte peters tot cassel hi had een wijf hiet gheertruyt des hertogen doch
ter van sassen greue florens weduwe van hollant daer wan hi een soen hi hiet rob
brecht eñ ij. dochteren die een was coninghinne van denmercken Die ander hiet
gheertruyt ende was hertoghinne van elsaten.

Robbrecht die ander also ghenoemt robbrechts vriesen soen was greue van vlaenderen xvij jaer hij was oeck ouer meer mit hertoch godeuaert van bolyoen hi gaff den seghel van vlaenderen den proest van sinte donaes tot brugghe sinen neue eñ erff cancelier te wesen wie dat proest waer Eñ gaf hem macht alle die offitien die tot sinen houe behoerde te gheuen elck na sinen staet eñ te settē als cancellier hi leyt tot sinte vedast tot atrecht hi had hertoch willems dochter van normandien.

Kaerl die eerste was greue van vlaenderen vij jaer dese was der coninghinnen soen van denmercken die robbrecht des vriesen docht̄ was Ende om sijn grote gerechticheyt so wert hij vermoert in een cappel tot sinte donaes te brugghe daer hi lach ende hoerde misse Ende hi wert daer begrauen int jaer M C xxviij ij daghen in meert ende en liet gheen kind achter.

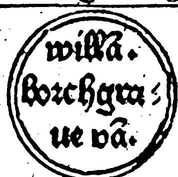
M C iiij — M C xij — M C xx — M C xxviij

yperen.

xvij jaer — vij jaer — vij jaer — ix weken

Boudewijn hapkijn die anderde greue robbrechts soen was greue vā vlaenderen vij jaer lanck Ende hij dede seer scerp recht alt lant door ouer alle die misdaden hadden off die des heren off der steden off des lants profijt onredelick genoten hadden ende qualick ghe regiert hadden hi wert besmet mit enen euel Eñ gaff sijn graefscap ouer kaerl sinen neue die robbrechts vriesen docht̄ soen was Eñ die moed was conighinne van deenmercken ende hi wert een swert monick Ende leyt sinte bertijns begrauen Hi had een wijff hiet margriet des greuen dochter van bolonghē mer hi en liet gheen kinder ende dat graefscap quā op kaerl sijnre moeyen soen van deenmercken.

Willam borchgraue van yperen taste die graefscap van vlaenderē aen wāt hi had greef kaerls nicht Mer hi en regierde niet dan ix weken lang.

Willam van normandien die recht swagher was van greue kaerl quam in be sitting vanden lande van vlaenderen bij hulp van coninc lodewijch en stac willem van yperen daer wt die clemens des greuen kaerls groot vrouwe nicht had te wiue Ende doe dese greeff willem in die besitting was begonste hi die rechten en costumen vanden lande te verminderen doe ontboden die van vlaenderē dirck des hertoghen soē van elsaten die hi had bij ghecrtuypt greue kaerls moey. Als dirck ghecomen was in vlaenderen soe jaghede hem greue willem i Aelst mer daer wert greue willē gheschoten so dat hi daer af sterffende leyt sinte bertijns tot sinte thomas Willem regnierde xv. maenden.

Dirck des hertoghen dircs soen van elsaten was greue xlij jaer en hi was ouer meer op die heyden mit coninck lodewijch van vranckrijck Ende hij had sibilla des conincs dochter van sicillien ende hij leyt te watene hij brocht van ouer zee ons heren bloet sinte basilius te brugghe hij had een soen hiet philips ende een dochter hiet margriet die had greue boudewijn van henegouwen.

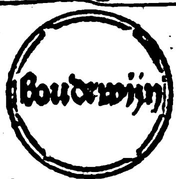
Anno dm	M C xxviij	M C xxx	M C lxviij
Greuē van vlaenderen	willē. vā normā dien.	Dirck	Philips.
Regnierden	xv maenden	xlij jaer	xvi jaer

Philips die eerst greue dircs soen was greue xvi jaer hi ordinierde veel goeder statuten Hi was op een tijt mit heylighe kerc ouer meer ghetoghen benaert mit veel volcs ende had salue conduyt Ende bevielt dat so quam eens heydens heren bastaert soen ghewapent ende wonde desen greue philips vanghen ende verslaē Dese greue die niet ghewapent en was mit harnesse die settede hem te weer mit sinen volck ende god versacht dat hi desen bastaert mit alle sijn volck verslouch En dese bastaert had dese wapen in sinen schilt enen schilt van keel mit een quartierkijn van goude ende in dat gout enen leewe van sabel Ende greeff philips nam dese schild mede ende quam veylich wt den lande Ende achter die tijt voert so voerde dese greue pihlips die wapen enen gulden schilt mit een leewe van sabel en liet sijns selfs wapen varen Mer hi en liet gheen kinder achter Aldus en erfde hij dese wapen niement Mer margriet die greuinne van henegouwen sijn suster nam dese wapen mede aen al was [si] daer niet aff gheboren ende liet haers vaders wapen varen en boudewijn hoer soen en johanna ende margriet boudewijns dochteren die namen oeck dese wapenen aen en lieten die wapen van henegouwen en van vlaenderen varen dese greeff philips lach mitten koesten prin-

Boudewijn greue van henegouwen die te wijf had margriet greue dircs dochter van vlaenderen ende greue philips suster die was greue vā vlaenderen iiij jaer ende regierde eerbaerlick ende vredelick mit margrieten sinen wiue Ende hi had ij sonen die eerste hiet boudewijn ende was greue van henegouwen ende van vlaenderen ende wert na keyser van constantinopel ghecoren Die ander hiet philips eñ was greue van namen Ende hi had twee dochteren die een hiet ysabeel ende was hertoghinne van brabant Die ander hiet oeck ysabeel ende was keyserinne van constantinopel.

Boudewijn greeff boudewijns soen van henegouwen ende margrieten soen van vlaenderen die was greue van henegouwen ende van vlaenderen xi. iaer lanck van sinen wiue die hi hadde Daer waer veel off te scriuen mer dat laet ic staen Mer hi creech twee dochteren die een hiet iohanna die ander hiet Margriet Ende iohanna sijn eerste dochter gaff hij te man Ferrant des conincs soen van poertegael Ende margriet die ander dochter die gaff hi te man bossaert des heren soen van auennis wt britaengen ghebored eñ vanden bloede van Enghelant ende alsmen screeff dusent twee^c ende. v. so toech

M C xciij — M C xcvi

iij jaer — xi jaer

dese graeff boudewijn mit veel korsten princen ouer meer in een cruus vaert ende daer dede hi so vromelic dat die korsten princen die korē desen graue boudewijn tot enen keyser van constantinopel Mer corts daer na soe lach hi voer een stadt hiet andernobel ende daer wert hi belopen ende verwonnē van sinen vyanden datmen niet en wist waer hi bleeff Ende langhe tijt daer na so quam dese keyser boudewijn heymelick ende ellendelick wt heydenisse daer hi in ellendicheyt die ploech had moeten treckē ende groten arbeyt ghedaen hadde Ende hi quam te rysel in eens kanonikē huus die sijn dienre gheweest hadde ende hem wel kende Ende hi ontboet sijn twee dochteren dat si bi hem quamen Ende alst gheruft quam dat keyser boudewijn int lant ghecomen was so wert enē raet ghevonden alsmen seyt so dattet keyser boudewijn niet en was mer het was een man die hem wel gheleeck eñ hiet bertram ende was van riemen ghebored ende had te compingen ghewoent Ende dese dochteren deden hem hanghen des morghens vroe eñ seyde dattet een boeue eñ bedriegher was.

Heen voer alters daer hi ghevanghen wert ende sterff daer inder vanghenisse int iaer M C xc ende wert begrauen tot cluuaes int cloester.

Johanna keyser boudewijns dochter die was grauinne van henegouwẽ ende van vlaenderẽ ende regierde mit ferrant des conincs soen van Poertegael haren man xxi jaer lanck Ferrant wert ghe: uanghen van coninc philips van vranc rijck Ende hi sterf int jaer ons heren M ij^{c} ende xx Eñ leyt tot merket int cloes: ter begrauen.

Jôhanna voerscreuen had na fer: rants doot enen anderen man die tho: mas hiet ende was des greuen soen vã sauoyen ende regierde iiij. jaer lanck Ende dese grauinne vrouwe Johanna die sterf int jaer ons heren dusent ii^{c}. xxiiij. op sinte nycolaes auont ende wert te marcket begrauen in onser vrouwen cloester Ende dat greeffscap van henegouwen ende van vlaenderen dat quam op margriet hoer suster.

Anno dñi	M ij^{c}	M ij^{c} xx	M ij^{c} xxiiij
Greuẽ van vlaenderen	Johanna	Johanna	margriet.
Regnierden	xxi jaer	iiij jaer	xxxiiij jaer

Margriet keyser boudewijns van constantinopel ander dochter ende vrou iohannen suster dese was grauinne van henegouwen eñ van vlaenderen xxxiiij jaer lanck dese margriet had ij.mannen ghe hadt eer si grauinne wert Ende bi elc so had si kinder die eerste man hiet bossaert des heren soen van auennis ende was van britaengen gheboren.ende oeck vanden bloede van enghelant Ende bi desen man had si twee sonen die ouste soen hiet iohã van auennis ende die hilicte si aen greue florens dochter van hollant die conincs willems des roemschen coninc suster was Ende si gaf hem die greefscap van hene gouwen te regieren van hoerre wegen.ende die ander soen hiet boudewijn van auẽ nis ende sterff langhe tijt voer sijn moeder.

Haer anderde man die si buten hoerre vrienden raet ghenomen had van liefden die hiet willem van dampier Mer hi en ghelect hoer nijt. ende daer wan si oeck ij sonen bi die eerste soen hiet ghye van dampier.ende die ander soen hiet willem vã dampier Ende dese leste man willem van dampier die regierde dat greeffscap van vlaenderen een wijl mit margrieten sinen wiue ende doe sterf hij Eñ dese margriet was een alte houeerdigen strenghen wijff ende was seer quaet eñ hart van sinnen

Ende hielt groten houeerdighen staet off si een coninghinne ghewe est hadde.

Ende si hadde dese kijnder vaden lesten man lieuer dan den anderen Mer noch=
tan soe verwernde ghye van dampier sijn moeder Want hi nam bi hem seluen een
slecht wijff fogaerts dochter van betunen.

Hier om was sijn moeder margriet soe toernicht dat si desen ghyen horen soen
dreychde van quaetheyden dat si hem bastaert woude maken ende enē vader gheuē
woude na den recht van vranckrijck ende hem onteruen woude.

Ende si nam willam van dampier horen joncsten soen ende liet die vlaenderen
mit hoer regieren.

Dit verdocht iohan van auennis hoer ouste soen die henegouwen regierden ende
die creech so grote onminne mit sijn moeder dat si so quaet ende toernich op hem wert
dat si hem oeck bastaert maken woude ende woude hem oeck onteruen.

Mer gwido off ghye die bij hem seluen fogaerts dochter van betunen ghetru=
wet had creech weder vrienscap mit sinen moeder Mer johan en mocht tot gheen=
re gratien comen.

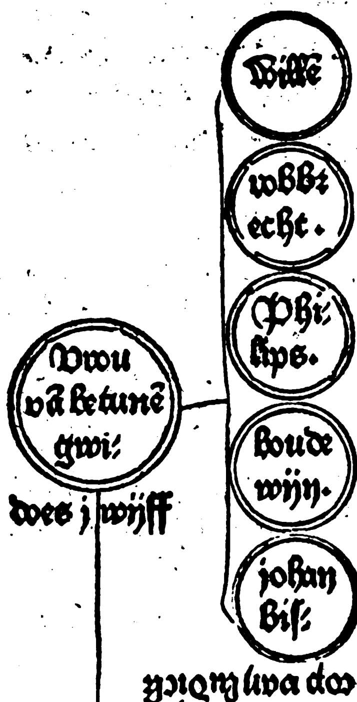
Ende coninck willam die roemsche coninck troech hem dit aen soe datter wert
groot oerloghe tusschen den coninck ende margrieten der grauinnen Mer int leste
so werttet gemaect mit vrientscappen ende oeck mitten perlement van vranckrijck
Als dat johan van auennis margrieten ouste soen soude hebben ende behouden erff
lieck die greeffscap van henegouwen Ende ghye van dampier hoer ander soen sou=
de na sijnre moeder doot hebben die greeffscap van vlaenderen.

Dese grauinne van vlaenderen Margriet sterff int jaer dusent twee hondert
acht ende tseštich op onser lieuer vrouwen dach purificacio Ende wert begrauen
te salinis.

Gwido off ghye margrieten ander de soen was greue van vlaenderen xxvi jaer.

Dese gwido had twee wiuē dat eerste wijf was des heren dochter van betunen daer had hij enen soē hi hiet wbbrecht ende een hiet willem ende een hiet philips ende een hiet boudewijn ende een hiet iohan biscop van ludick Eñ die greue florens wijff van hollant ende die hertoghinne van brabant die gre:uinne van gulick ende een hiet philippa.

Ende dat ander wijff was des greuen dochter van lutselenborch daer wan hij bi iohan greue van namen Philips greue van creten Willem heer van melle Ende die greuinne van ghelre.

Anno dm̄ | M ijc lxviij

Greuē van vlaenderen

Regnierden | xxvi jaer

Dese gwido hielt vlaenderen in eren ende hiet een vanden vier beste ridders vander werlt Hij was die eerste greue van vlaenderen die een vanden xij ghenoten vān vranckrijck ghemaect wert Want die coninc sinte lodewijch die maecten die xij geno ten vi. gheestelic ende vi. weerlick om dat si raet vā der cronen wesen soude Mer daer nae had hij groot oerloghe teghen vranckrijck die coninck philips van vranckrijck die schoen veng desen greue ende hi en conste wt der vangenisse niet comē hi en most louen dat hi noch sijn volck hem nymmer meer te: ghen die cronen van vranckrijck versetten soude hij en soude verwaten sijn ende sijn volck vanden stoel van romen Ende hier na sette hi hem weder teghen die croen van vranckrijck Ende die coninck wan hem of die stede van rysel duwaye orchiens Ende daer nae stelde hem alt lant van vlaenderen in des conincs handen Ende die greue trech tot parijs tot des conincs will Ende greeff gwido sterff in des co nincs ghevangeinsse int xxxvi jaer vā sijnre greeff scap ende leyt tot salinis.

johan greue vā name

Phi lips. greue va creten

Wille heer. vā melle

greui ne vā ghelre

greui: vā lutselē borch. gwidoes ij. wijff

Robbrecht van betunen greue ghyen soen was greue van vlaenderen ende heer van betunen vā denremonde ende voecht van Atrecht xxviij jaer hij had twee wiuen dat eerste wijff was coninck kaerls dochter van siallen ende hiet blanche ende daer had hi een soen bi ende hiet karlemeyn ende die brochte een gheel cruus tusschē sijn scouderen ende hij sterff jonck ende si sterff oeck.

Daer na nam hi een ander wijff ende was joncfrou van ryters ende greuinne van nyuers daer van hi twee sonen bij Als lodewijch van nyuers eñ robbrecht van cassele Ende iiij dochteren Als die greuinne van belois Die vrouwe van cō thi Die vrouwe van Adinghen Ende die vrouwe van leeynen.

Blanche coninc kaerls

dochter vā siali en greue robbre chts eerste wijf

karle meyn

M ij^c xciiij

Robbrecht vā betu:

xxviij jaer

Lodewijch van nyuers

robbrecht. van cassele

greuine vā belois.

vrou. van. conthi.

joffer. vā ryters ende greuinne vā nyuers

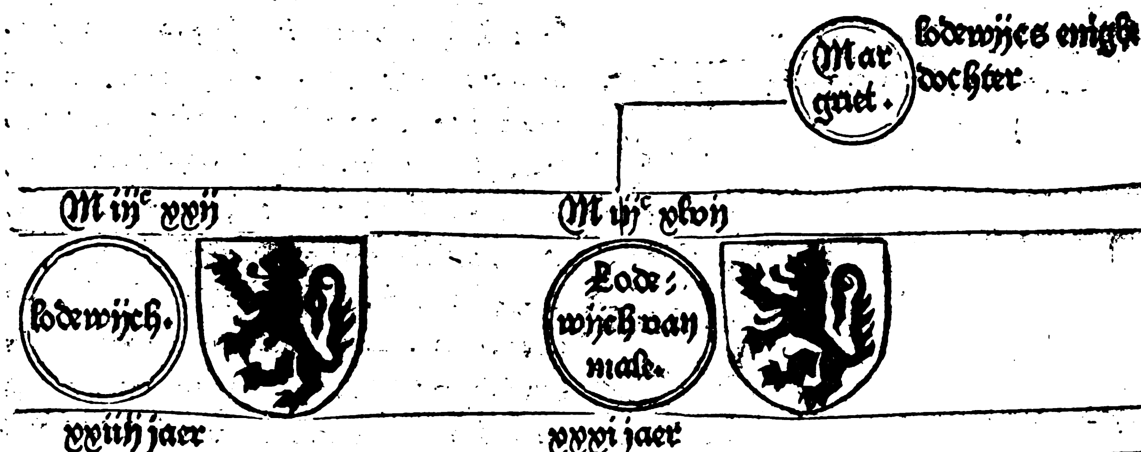
vrou. vā A dinghen

vrou. vā le: leeynen

In deses greue Robbrechts tijdē bereyde hem coninck philips die schone van vrancrijc om een cruus vaert te doē ouer meer doe ontboet hi die greue Robbrecht dat hi hem seynden vi^c. lude van wapenen Ende om dat dit die greue weder seyde so seynde die coninc van vlaenderen sijn ij sonen mit groter cracht. mer si keerden weder yet te doen Daer nae so quelste die coninc hem in een jaecht aen enen boem daer hi teghen reet so dat hi d off sterf. Daer nae coninc philips die langhe die gaff margrieten sijn dochter te huwelick lodewijch greue van nyuers daer greef robbrecht oudeuader off was Ende daer mede wert pays gemaect tusschen vrancrijck ende vlaenderē Eñ dese lodewijch wert erfghenaem ghemaect vā vlaenderē bi den vader eñ bij robbrecht consent dese lodewijchs oem die recht erfghenaem soude geweest hebben wāt lodewijch desen jonghen lodewijchs vad was doot eer greue robbrecht sijn vader Dese greef robbrecht sterf int jaer M ccc ende xxij eñ wert begrauē tot sinte martijns tot yperē eñ dese greue sloech sijn laeste wijf doot mit enen breydel vā enen peerde.

Lodewijch greue van nyuers des iongen lodewijchs soe daer greue robbrecht oude vader off was die was greue van vlaenderen xxiiij jaer Ende hij had veel wederstoets Want Robbrecht van cassel sijn oem was recht oer van vlaenderen Mer het wort so ghemaect mit hylick ende mitten pays van vrancrijck alst voerscreuē is dat dese lodewijch greef wesen soude Hi had te wiue margriet des conics philips dochter van vrancrijck Ende hi had enen soen hiet lodewijch. ende dese greeff sterff ~~te kricky~~ int jaer M iijc xlvi Ende leyt toe brugghe tot sinte donaes

Den strijt van cr…

Lodewijch van male greeff lodewijchs soen was greue van vlaenderen. van Artoys. van nyuers. van ryteers. ende heer van salinis ende van mechelen Dese regnierde xxxi jaer Hi en had gheen sonē Mer hi had een dochter ende hiet margriet die had hi bi des hertoghen dochter van brabant dese dochter margriet gaff hij te huwelick enen hertoech van burgoengen. ende die hertoch sterff cortes sonder kinder Eñ dat hertochdom van burgoengen dat besterf te houe aen coninck kaerl van vrancrijck. ende coninck kaerl gaft philips de herdyn sinen ioncsten broeder. ende maecten hem hertoech van burgoengen Ende doe gaff greue lodewijch van vlaenderen margrieten sijnre dochteren desen hertoech philips van burgoengen coninck ianss soen van vrancrijck Ende coninck kaerl vā vrancrijck des hertoghen broeder van burgoengen die gaff vlaenderen weder die stede van rysele duwaye outhies ende dat daer toe behoert welcke steden die coninck van vrancrijck ghehouden hadde sint ter tijt van greue ghye. eñ hi sterf tot sinte thomas Ende leyt toe sinte peters tot rysele.

Philips hertoch van burgoengen des conincs jans soen van vrancrijck die margrieten had greue lodewijchs dochter welcke margriete grauinne van vlaendren van Artoys van nyuers van rytters ende vrouwe van salinis ende van mechelen.

Dese hertoch philips was nu dubbelt genoet van vrancrijck Ende dedien vā den twaliff ghenoten Ende heer van allen desen landen voersz.

Dese philips had bi sinen wiue Margariete drie sonen ende drie dochteren.

Die eerste soen hiet ian eñ was hertoch van burgoengen ende greue van vlaenderen ende van Artoys na hem.

Die ander soen hiet Anthonius ende wert hertoch van brabant.

Die derde soen hiet philips ende wert greue van nyuers.

Die ouste dochter was hertoghinne van oestenrijck.

Die ander dochter was grauinne van sauoyen.

Die derde dochter had hertoch willem van hollant.

M iij^c lxxxviij

xxxij jaer

Dese hertoch philips goede ende ordinierde sijn drie sonen by sinen leuen wat elck hebben soude als hi storue Ende maecte dat vast bi consent van vrouwe johā na van brabant sijns wijfs moeye. Item den ousten soen johan maecte hi hertoch van burgoengen ende greue van vlaenderen ende van Artoys Den anderen soen Anthonis die maecte hi te wesen hertoch van brabant van lotrijck van limborch ende na vrou iohannen doot van brabant. Den derden soen philips den ioncsten maecte hi te wesen greue van nyuers mit sulker vorwaerden ende ordinancien so hi minste gheghoet was so maecte hi so wie dat storue van hertoch ian off van hertoch Anthonis die twee ouste broeders sonder wittachtighe gheboert achter te laten so soude alle dier goede ende heerlicheiden comen op desen ioncsten broeder philips greue van nyuers off op sinen rechten eruen Ende dit gheschiede bi ordinancie ende goet duncken van vrouwe iohanna van brabāt die brabant doe toe behoerde op die tijt dese hertoch philips sterf tot onser vrouwē te halle int jaer M iiij^c ende iiij ende leyt tsertwesen begrauē buten dygon dat hij selue stichte Ende hi regneerde xxxij jaer.

Jan van dygon hertoch philips soen was hertoch ende greef van Burgoengē ende greef van vlaenderen van Artoys heer van salinis ende van mechelen hi had te wijff hertoch aelbrechts dochter vā hollant daer van hi enen soen bi die philips hiet ende na hem hertoech wert Ende sess dochteren.

Die eerste dochter hiet margriet ende was eerst dolphijninne van vranckrijck ende na greuinne van ricsmont.

Die ander dochter hiet katherina ende sterff jonc tot ghent.

Die derde dochter hiet maria ende wert hertoghinne van cleue.

Die vierde dochter was greuinne van poyntiers

Die vijfte dochter hiet Anna hertoghinne van betfoert.

Die seste dochter hiet Annees van ghent hertoghinne van burgoengen.

Dese hertoech jan regnierden xv. jaer Ende hij wert verradelick verslaghen in vranckrijck daer veel quaets off quam in vranckrijck int jaer M iiijc xix op sint seruaes dach Ende wert begrauen te monstroil Mer sint wert sijn lichaem ver draghen van daer tot dygon bi sijn vader.

Anno dm̄	M iiijc iiij
Greuē van vlaenderen	
Regnierden	xv jaer

Hertoech Anthonis van brabant die liet twee sonen die een hiet johan ende wert hertoch van brabant ende sterff sonder kinder.

Die ander soen hiet philips greue van sinpol ēn was na hertoch van brabant ende sterff oeck sonder kinder. ende hertoch philips van burgoengen hertoch janss soen creech brabant.

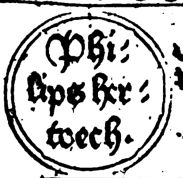
Philips greue van nyuers hertoech philips jonckste soen liet twee sonen die ouste was greue van nyuers ende sterff sonder kinder.

Die ander was greue van stamphus ende na sijns broeders doot greue van nyuers Ende dese had een dochter die had hertoch jan van cleue.

Philips hertoch ianss soen van burgoengen wert hertoch ende greue van bur goengen ende greue van vlaenderen van Artoys ende heer van salinis ende van mechelen int iaer M. iiij^c. xix. Ende daer nae int iaer M iiij^c ende xxx sterf hertoch philips van brabant Ende margriet hertoech willams wijff van hollant die hertoech ianss suster van burgoengen was die meende brabant te hebben wāt si dat naeste lijff ende een moey was van hertoech philips van brabant Die greue van nyuers meende oeck brabant te hebben ouermits goet betoen en bewijs dat hi hem vermat so alst hertoech philips van burgoengen alsoo ghemaect had sijn ouervader soe wie ghen gheboert after en liet van vlaenderen off van brabant dattet comen soude op den greue van nyuers off op sinē rechten eruen Nu quam hertoech philips van burgoengen greue van vlaenderen hertoch ianss soen ende vermat hē hertoech van brabant te wesen Want hi die naeste man persoen was ende vanden ouste broeder ghecomē tot hertoch philips van brabant Ende die brabanders heb ben hem ontfanghen voer enē hertoch van brabant van lotrijck en van limborch int iaer van xxx.

M iiij^c xix

lxxxvij

Int iaer M iiij^c xxviij so gaff vrou iacob hertoch willems enige erff dochter van hollant ouer dese hertoch philips van burgoengen horen neue dat hi ruwaert soude wesen van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant ende vā alle hoer landen Ende dede hem hulden Als ruwaert ende oer deser landen.

Daer na int iaer van xxxvi sterff vrou iacob Ende hertoech philips wert heer van allen desen landen.

Int iaer M iiij^c xxviij wert hi greue van namen. ende aldus sijn alle dese lā den aen desen edelen prince ghecomen die hi vromelick ende wijsselic mit groter vre den ende mit groten ontsicht ghercgiert heeft. Dese edel hertoch philips had drie wiuen dat eerste wijff was des conincs dochter van vranckrijck ende daer en had hi gheen kinder bi Dat ander wijff was des greuen dochter van oe greuinne van nyuers Dat derde wijff nam hi int iaer M iiij^c ende xxix ende hiet ysabeel ende was des conincs dochter van portegael Ende daer wan hi drie sonen bi die eerste hiet Anthonius ende sterff ionck etc. Siet ende leest die cronijck van vranckrijck ij^c en xvi Ende inder cronijcke van brabant ij^c ende xxxviij.

Karel hertoch van burgoengen hertoch philips soen wert graue van vlaende ren int jaer M iiij^c lxvij Ende wert oeck heer van allen den landen die sijn vader philips hadde. Hij had drie wiuen alst bescreuen staet in die cronijke van vranck rijck ij^c ende xvi Ende in die cronijck van brabant ij^c xxxviij.

Dese maria is hertoch kaerls dochter van burgoengen Ende heeft te man des keysers frederics soen van romen gheheten maximilianus ende daer heeft si bi enen soe hiet philips hertoch in oestenrijc graue van sarlops ende van vlaenderen Ende heefter oeck een dochter die hiet

Phi lips.

hertoch in oestenrijck graue va sar lops en van vlaen deren.

Maria.

M iiij^c lxxvij

Anno dni

Graue van vlaenderen

Regnierden

M iiij^c lxvij

Karolus.

x jaer

Maximilia nus

Maximilianus des keysers frederics soen vander ghenaden gods hertoch van oestenrijck van burgoenge. lotrijck. bra bant. steyr. kerton. kraen limburch. lutzenburch. ghelre

Graue van vlaenderen. hasburch. Tyrol. phiert. kiburch. burgoengen. artoys

Paltsgraue van henegouwen. hollant. zeelant. Namen. zutphen.

Marcgraue des heylighen romschen rijcks. Burgau.

Landgraue in Elsass.

Heer van vrieslant. windisthenmarch. poertenau. salins en mechelen.

Dese Maximilianus heeft te wijff hertoch kaerls dochter van burgoengen en die maria hiet Ende daer heeft hij een soen bij hiet philips hertoch in oestenrijck graue van sarlops ende van vlaenderen. Ende oeck een dochter die hiet

v Anden beghinne ende begrip van hollant hoe dat lant eerst bewoent ende begrepen wert vijntmen veel bescheyts of int beghinsel vander cronijcke van enghelant int CC eñ xviij blat Eñ oeck mede int beghin d' cronijck van vtrecht int CC eñ xliij blat. Ende hier selmen horen hoe dat lant namaels beheert wert vanden edelen vromen prince graue dirck den eersten greue vā hollant eñ voert van allen greuen eñ greuinnen van hollant van coninghen eñ coninghinnen eñ hertoghen eñ hertoghinnen greuen eñ greuinnen die besitters des lants ghe weest hebben.

Hollant alsmen vijnt bescreuen in een boeck datmen hiet de proprietatibus rerum inden xv boeck is een cleyn prouincie gheleghen bi den rijn daer die rijn in die zee gaet Ende strect zuytwert aen brabant Eñ oestwert aen vrieslant Noertwert aen die britaensche zee Ende weestwert aen die neder gallen eñ aen vlaenderen. eñ is een broeck lant eñ waterich alsins mitten armen der zee eñ des rijns om vloyt ghelijck een eylande Ende heeft binnen walen eñ meeren eñ sonderlinghe goet weylant waer om daer veel beesten in sijn Eñ die eerde is tot sommighe steden seer herde vruchtbaer Oeck sijn daer bosschen in te veel steden daer wilde beesten in voeden waer bi datter goede jacht is Ende tot veel steden ist morich daermen een materie off maect die orbaerlick is te bernen eñ is een rijcklant als vanden goede dat bider zee eñ bi den riuieren vaert van welcken lande die hoef stadt gheheten is traiectum inferius off vtrecht in duytsche wantet aen duytslant behoert nad' gheleghentheyt naden seden eñ nader heerlicheyt eñ nader talen Eñ dat volck is groot vā lichaem starck van crachten. stout van herten. schoen van aensicht. eersaem van seden. god ontsiende. eñ min beghere te rouen dan and' duytschen. ghetrouwe eñ vreedsam &c.

Int jaer viij^c eñ lxiij Als coninck kaerl verhoerde dat die denen ende noerweghers hollant seer verdoruen hadden. so sat dese coninck op een tijt in brabant in een dorp dat bladel hiet Ende daer was bi hem een edel graue die haghen hiet Eñ twee ander jonghe princen Die een hiet walgerus ende die ander hiet dirck Dese graue haghe was oem ouer dese twee want het waren sijnre suster kinder eñ coninck lodewijcks wijff van aelmaengen graue haghens suster was daer moey off. Ende dese greeff haghen badt coninck kaerl seer vriendelicken voer sinen joncxsten neve dirck dat hi hem gheuen woude die prouintie van hollant mit een deel van vrieslant want hi doch gheboren ende ghesproten was vanden edelen bloede van vranckrijck Die coninck was seer wel gheneycht tot des greuen haghens bede eñ consentierdent Ende gaff desen dirck die prouincie van hollant mit horen toebehoren ⊕

ende een deel van vrieslant Ende maecten van hollant een vorstelike en̄ princelike greefscap Ende ontfeng dirck tot sinen ghetruwen raet en̄ man Ende die coninck gaff dirck hier of bescreuen preuilegien en̄ hantuesten bezeghelt mit des conincks gulden vingherlijn daer sijn beelde in ghegroeft was sprekende aldus.

Inden naem der heyligher drieuoudicheyt kaerl bi der ghenade gods coninck van vrancrijck wantet onser cronen toebehoert dat wi onse lieue ende ghetruwe eere. en̄ weerdighen sellen mit gauen en̄ mit loen van horen dienst So doen wi verstaen allen ghelouighen kersten luden die nv sijn off namaels wesen sellen die desen brieff sellen sien off horen lesen dat quam in onse teghenwoerdicheyt haghe die edel graue en̄ bat ons dat wi gheuen wouden enen edelen prince ghehieten dirck des princen walgerus broeder die prouintie van hollant mit datter toe behoert dat is van swijnhaerdus haghe voert tot voertrappen en̄ knichen toe en̄ mit der kerck van egmonde Tot wies bede wi gheneycht sijn en̄ weerdelick ontfaen hebben als recht is ende gheuen onsen lieuen ghetrouwen man dirck voerscreuen alle dit voerscreuen lant mitten dienstluden die daer nv in sijn off namaels in woenen sellen mit bossche mit marsche en̄ water en̄ alle datter toe behoert en̄ ghebieden dat hem nyement hinder in en doe Ende want wi willen dat dese ghifft vast en̄ ghestade bliue en̄ ghehouden worden totten ewighen daghen toe so hebben wi desen brieff bezeghelt mit onsen gulden vingherlijn Ghegheuen tot bladele int jaer ons heren viijc ende lxiij opten xvi dach inder maent van junius int xviij jaer onser regnacien ons rijcks.

Anno dm

Grauen van hollant

Regnierden

Daer na so gaff coninck lodewijck van almaengen desen greeff dirck dat lant van wasda dat aen die greefscap vā hollant lach dat was vrieslant totter louwers toe om bede will hemme sijnre coninghinne die graue dircks moey was Ende gaff hem daer bescreuen en̄ bezeghelde hantuesten op sprekende aldus.

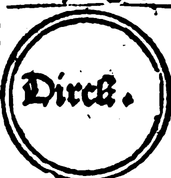
In die eer ende naem der heyligher drieuoudicheyt lodewijck bider ghenaden gods coninck van almaengen wi doen verstaen onsen ghetruwen die nv sijn off namaels comen sellen dat hemme onse wijff die coninghinne ons bat off wi gheuen woude onsen lieue en̄ ghetruwe graue dirck van hollant een foreest dat wasda hiet en̄ aen sijn greefscap ghelegghen is Ende dat water dat daer doer gaet in wert ende wt wert. weylant en̄ onlant. bossche en̄ heyde dat dien foreest toe behoert Ende wi ymmer gheneycht sijn onser ghesellinnen bede vol te doen ende niet te weygheren so hebben wi ghegheuen onsen lieuen graue dirck voerscreuen dat foreest mit alle sijn toe behoren also alst voerseyt is vrilicke te ghebruken hem ende sijn nacomelinghen vrilick te besitten of te vercopen of e wech te gheuen Ende om dat wi willen dat dese ghifte ten ewighen daghe ghehouden werde so hebben wi desen brief bezeghelt mit onsen vingherlijn van goude Ghegheuen int jaer ons heren viijc en̄ lxviij opten derden dach in aprill.

Dirck die eerste also ghenoemt des princen sygisbertus soen vā aquitanien was die eerste greeff van hollant eñ zeelant ende heer van vrieslant totter houwers toe xxxviij jaer lanck Ende hi was een stout onveruert prince Hi keerde die denen eñ heyden stoutelick wt sinen lande Dese greeff dirck had een hoech gheboren wiff ende hiet gena eñ was coninck pupijns dochter van ytalien Ende coninck kaerl die groot was vader van desen coninck pupijn eñ hi was oude vader van gena Ende bi desen wiue creech greue dirck enen soen die oeck dirck hiet eñ die na hem greue wert.

Dese greeff dirck als hi out wert so dede hi tymmeren van groter deuocien ende stichtede tot egmont een cloester van houte daer hi in settede nonnen van sinte bene dictus oerden die hi eerlike goeden gaff van sinen eyghen goede daer si eerliken op mochten leuen Ende in desen seluen cloester so wert eenre nonnen in gheseynt van god dat si den prince greue dirck ūmanen soude dat hi soude op doen sinte aelbrechts graft eñ dat heylighe ghebeente doen brenghen in dat voerseyde nonne cloester Eñ die greue vergaderde veel priesteren eñ prelaten Ende als die priesters dat grafft op deden so vantmen dat heylighe lichaem van sinte aelbrecht eñ dat cleet daer des heylighen vaders lichaem in ghewonden was al heel ende onverteert Ende oeck wert daer ghevonden een gulden cruys op sijn borst dat medicijn ende salicheyt was teghen menigher hande siecten Eñ ondͤ sijn grafft ontspranck een fonteyn die noch hudens daghes veel wa ters wt gheefft.

viijc lxiij

xxxviij jaer

Int jaer ons heren ixc ende een op die ander nonas van october doe starff die edel vorst greeff dirck die eerste greue van hollant eñ wert begrauen tot egmont int cloester dat hi seluer ghesticht hadde.

Int jaer ixc ende twee op die ydus van januarius so starff die edel vorstinne gena sijn wijff eñ wert begrauen tot egmonde īnt cloester bi horen man.

Dirck die anderde also ghenoemt greue dircks soen was die anderde greue vā hollant eñ zeelant eñ heer vā vrieslant lxxxvij jaer lanck Dese greeff dirck had een wijff hiet hildegondis ende was coninck lodewijcks dochter van vranckrijck die derde also ghenoemt Eñ bi deser dochter van vrancrijck so wan greue dirck twee sonen eñ een dochter Die eerste soen hiet aernolt eñ wert greue na sinen vader Eñ die ander soen hiet egbertus eñ was eertsbiscop van trier Eñ die dochter hiet aerlinda eñ wert abdysse vā reynsborch Dese greeff dirck na sijns vaders doot so settede hem die vriesen teghen greeff dirck in rebellicheyt Die edel prince greeff dirck toech mit groter macht in vrieslant eñ verdestrueerde veel van vrieslant eñ street teghen hem eñ versloech hem groot volck off eñ bedwancse tot onderdanicheyt dat si onlanghe hielden want een jaer daer na quamen die vriesen mit groter macht eñ verbranden alcmaer haerlem eñ dat cloester tot egmonde eñ quamen soe neder tot bi leyden Als greue dirck dit vernam so nam hi sinen castelleyn te baten van leyden mit al dat hi mitter haest crighen mocht eñ al dat lant als si dat vernamen soe quamen si horen prince te baten Ende greeff dirck bestreet die vriesen eñ verwanse eñ versloech hem alte groten volck off Ende dese strijt ghescchiede op die seluer stede daer nv dat cloester van reynsborch staet ende was int jaer ix^c eñ lxxij eñ die vriesen worden hem ondDanich

Anno dm̄ ix^c.j.

Grauen van hollant

Regnierden lxxxvij jaer

Int jaer ons heren ix^c eñ lxxv stichtede greue dirck eñ dede maken dat cloester tot reynsborch eñ settede daer in gheestelike monicken vā sinte benedictus oerde. eñ daer na versettede hi die nonnen van egmont tot reynsborch eñ settede die monicken vā reynsborch weder tot egmonde op dat si bet mochten beschermen hoer cloester teghens die vriesen dan die nonnen Ende dede dat cloester van egmont costelic eñ starck maken van steen dat voermaels van hout ghemaect was Eñ dese greeff dirck gaf der kercke eñ cloester tot egmonde grote goede te besitten Ende oeck gaf hi den cloester een boeck dat hiet hystoria tripertita eñ den text vanden vier ewangelisten dat buten mit duerbaer ghesteente ghedect was.

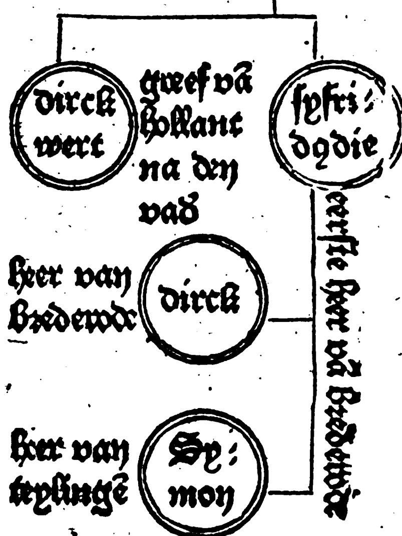
Int jaer ons heren ix^c lxxxiij op die and nonas van mey starff greue dirck eñ wert begrauen tot egmonde bi sinen vader int cloester Dese greue dirck eñ sijn vader regnierde ind graefscap van hollant C eñ xxv jaer eerlick Ende verdrauen die wrede denen crachtelick van horen lande Ende die grauinne sijn wijff rustede in gode op die derde ydus van aprill int jaer ix^c lxxxix eñ wert begrauen int seluer cloester bi horen man.

Aernulphus die eerste also ghenoemt was greue diercks soen ende hi was die derde greue van hollant zeelant en van vrieslant vijff jaer lanck Dese greue nam te wiue lutgaert des keysers dochter van griecken die stephanius hiet ende was der keyserinnen suster van romen keyser otten wijff des anderden Ende si was vander moed weghen van edelen gheslacht vā romen vanden clommennieren gheslacht En bi desen keysers dochter daer wan dese greue aernout bi twee sonen Die eerste soen hiet dirck die na hem greef wert en die and soen hiet syfridus die borchgreue was vā kermarlant en van vrieslant Dese syfridus greue aernouts soen was die eerste heer vā brederode en voerde die wapen vā hollant mit drie baren stelen ghebroken van lazuer ghelijck een outste broed naest den outsten plach te voren En dese syfridus die borchgreue die verliefde op een schoen joffer die tetburga hiet en was een potestaets dochter vā hoech vrieslant die goldebant hiet en was gecomen vā coninc goldebloets gheslacht vā vrieslant En dese joffer truwede hi bi hem seluen daer greue dirck sijn oude vad die doe noch leuede en greeff aernout sijn vad seer toernich om waren En bi dese joffer die vriesinne daer creech syfridus ij sonen bi die outste soen hiet dirck en wert heer vā brederode. en die and hiet symon en wert heer van teylingen. en die and soen die heer vā teylingen was die brack sijn wapen vanden heer van brederode sinen outsten broed en voerde in sijn wapen drie barenstelen vā siluer En vanden heer vā brederode quam noch na een heer vand lecke die den witten scilt mitten swarten lewe voerde. en men sel weten waer om dat ic dit scriue dat is want ic hier voermaels tot som tijden den sommighen heb horen spreken wt haet en nijt en wt parthyen opten heer van brederode als dat si ghecomen souden wesen vā bastardyen van hollant vanden eersten greef willem dat alte qualick ghesproken is wantet versierde loghentael is alsmen ind waerheyt vinden sel want ic dat ondsocht hebbe mit ganser herten so vinde ic in ouden scriften en in veel ond bezegheld brieuen die oud sijn veel jaren dan die eerste greef willem die ic selue ghelesen ghesien en in mijn hant ghehat hebbe die die heren vā brederoden vā outs bezeghelt hebben mit groten wthanghenden zeghellen vā witten was in sittende te peerde ghelijck der princen zeghel vā hollant en hadden die wapen van hollant inden zeghel mit drie barenstelen ghebroken. en dier brieuen sijn noch veel in hollant etc.

ix c lxxxiiij

vijff jaer

Dese greue arnulphus was een rechtueerdich goet heer van goeden leuen ende deuoet die god seer ontsach. Hi had veel onleden tegens die oestvriesen en west vriesen. Op een tijt int jaer ons heren ix^c en xciij so toech dese greef mit grot macht in vrieslant Ende als sijn volck ghebreck had van dranck en van dorst op een tijt wantet water sout was so viel die greue in sijn ghebede ende bi godlike in vloyen so wijsde hi den volck een stede daer si grauen souden om varsch water En als si groe uen so vloydē daer ouervloedich goet varsch water wt. en corts hier na so quamen die vriesen mit groter macht teghen die greue arnulphus en vergaderde op enen slechten velde in vrieslant in een dorp dat wijnckelmade hiet en daer wert alte seer ghestreden en ghevochten en die vriesen creghen die ouerhant so dat die edel greue wert verslagen inden strijde mit veel volcks Ende dit ghescchiede int seluē jaer ix^c en xciij op die xiiij kalende van october Ende des greuen lichaem wert ghevoert tot egmont int cloester en daer wert mit rouwen sijn wtuaert ghedaen en begrauē Ende die greuinne des keysers dochter starff int ander jaer daer na op die anderde ydus in mey en wert bi horen man int seluer cloester begrauen.

Op een tijt langhe jaren hier na op een witten don=redach als tot egmont veel volcs gecomen was om offelaet soe schoerde die sarck steen die op des greuen arnulphus graft lach Ende wt den graue quam soe soeten roeck dat alle die kercke daer mede veruullet wert.

Anno dm̄ ix^c xciij

Grauen van hollant

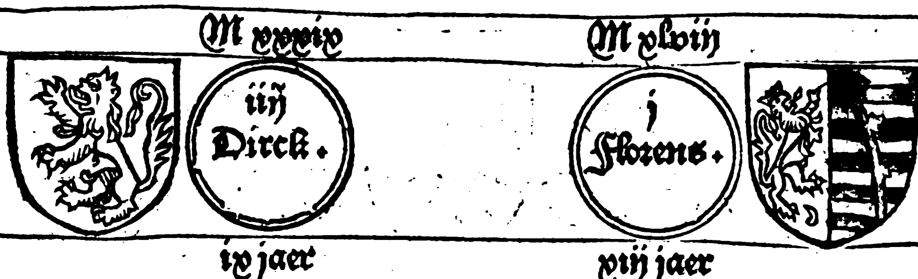
iij Dirck.

Regnierden xlvi jaer

Dirck die derde also ghenoemt greue arnulphus outste soen was die iij greue van hollant xlvi jaer lanck Ende hi had te wijff vtilhades hertoch otten dochter vā sassen die keyser van romen was die anderde otto also ghenoemt ende was keyser otten den derden sijn suster Nochtant waren keyser otte die derde sijn moeder en gre ue dircks moeder twee ghesusteren ende waren des keysers dochteren van griecken Mer keyser ott die and die had na een dochter van oestenrijck En daer had hi dese vtilhilda die greuinne bi Ende bi deser greuinne so creech greeff dirck twee sonen Die eerste soen hiet dirck die naden vader greue wert Ende die ander soen hiet flo rens en was greue in oestvrieslant en na oeck greue van hollant Dese greef dirck starff int jaer M xxxix op die vi kalende van januarius en wert begrauen tot eg mont int cloester.

Dirck die vierde also ghenoemt greue dircks outste soen was die vijfte greue van hollant van zeelant ende heer van vrieslant ix jaer Dese greue en hadde noch wijff noch kijnt En dese greeff dirck was eens tot ludyck in een steeck spul daer hi in dat steeckspul doot stack des biscops broeder van colen en van ludyck. daer wielen hem die heren ouer den hals en wouden hem ouervallen hebben Mer hi ontweet hem vter stadt haestelick. en hem worden twee bastaert broeders of gheslaghen Ende doe greeff dirck in hollant quam so dede hi te dordrecht alle die ouerlantsche schepen ver branden die van colen off van ludyck waren En alle die coepmannen worden ghevanghen.

Dese greef dirck soude tot dordrecht doer een cleyn straetgen gaen dat men noch des greuen straetken hiet daer wert hi mit een venijnden strael gheschoten doer sijn oghe van sijn vyanden van colen en van ludyck en hi starff in tween daghen daer na op die ydus va mey int jaer ons heren M en xlviij Ende hi wert tot egmont ghevoert int cloester en wert daer begrauen mit wenender rouwe.

Florens die eerste also ghenoemt greue dircks broeder was die seste greue van hollant van zeelant en heer van vrieslant viij jaer lanck Dese had te wiue des hertoghen heymans dochter van sassen Ende daer wan hi twee sonen bi Die eerste soen hiet dirck ende wert greue na den vader Ende die ander soen hiet florens prince Ende een dochter hiet mechtelt en nam coninck philips van vrancrijck te man na hoers vaders doot Ende dese greue florens was eerst greue van oestvrieslant xxij jaer lanck.

Op een tijt dat greue florens sijn vyanden had verwonnen so bleeff hi legghen in een dorp hiet hemaert en sloech hem daer neder mit een deel van sinen volck om hem te rusten opten middach so quam joncheer alaert des hertoghen broeder va brabant en sloech in greue florens vermoyde heer en daer wert greue florens verslaghen mit veel edelen mannen en wel xvi^c mannen int jaer M ende lxi op die xiiij kalende van julius ende greue florens wert ghevoert tot egmont int cloester ende wert daer begrauen mit groter drofheyt.

Gheertruyt die grauinne graef florens wijff van hollant na graef florens hoers manss doot so berich te si hollant van hoer kinds weghen twee jaer lanck Ende doe nam si te man robbert van vlaenderen gre ue lodewijcks soen.

Robbert vā vlaenderen die ghetrouwet heeft gheertruyt van sassen greue florens wedue die is gemaect voecht vanden jon ghen joncheer dirck van hollant bi den rid derscap eñ steden vā hollant eñ van zeelant eñ vrieslant eñ regierde tlant van hollant rustelick eñ vredelick viij jaer lanck.

Int jaer ons heren M eñ lxvi quam hertoch godeuaert vā lothrijck eñ biscop willam vā vtrecht mit alten groten heer van volck in hollant bi leyden Ende daer teghens quam greue robbert joncheer dircks stiefvader voecht van hollant ende daer wert alte seer gheuochten Mer int lest most greue robbert wijcken eñ verloes den strijt eñ wert verdreuen mit sijn wijff ende mit sijn stieffkinder wt hollant ende toech te ghent.

Anno dm̄	M lxvi		M lxvij		M lxxvi	
Grauen van hollant	geertruyt		Robbert vā vlaenderen		Godeuaert mitt bulc.	
Regniarden	ij jaer		viij jaer		v jaer	

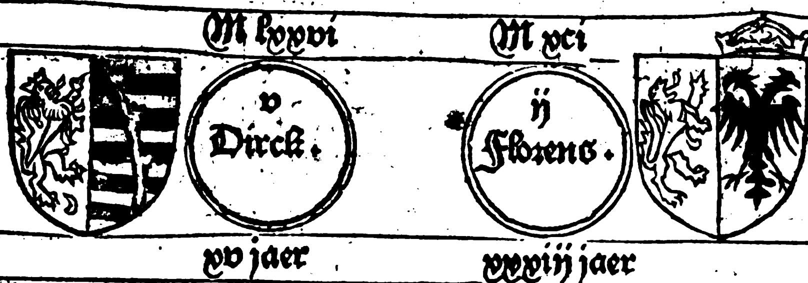
Godeuaert hertoch van lothrijck mitter bulc was greue vā hollant mit crachte vijff jaer lanck Ende hi wert in allen steden ghehult bi groot bedwanc voer een recht lants heer Dese hertoch godeuaert stichtede die stede van delft Ende hi dede der een schoen casteel bi maken daer hi sijn woenstat in hielt langhe tijt.

Int jaer M lxxij toech dese hertoch godeuaert mit groter macht op die west vriesen mit hulpe van biscop willams van vtrecht daer hi teghen street eñ want hem off eñ brocht groten roeff binnē alcmaer Mer doe dat die oestvriesen vernamen quamen si mit groter macht eñ belaghen alcmaer in we ken lanck Daer quam biscop willam eñ onsettede den hertoch eñ daer wert seer ge streden eñ daer bleuen wel viij^m vriesen doot verslaghen eñ veel werter ghevangen eñ veel onthoeft Aldus wert hertoch godeuaert gheweldich heer beyde van oest vrieslant eñ van westvrieslant.

Dirck die vijfte alſo ghenoemt greue florens ſoen was die vij greue vã hollant zeelant eñ heer van vrieſlant xv jaer lanck Hi nam een wijff eñ hiet witilhildis des moghenden hertochs frederici dochter van ſaſſen daer hi bi wan florens die na hem greue wert Ende een ſchoen dochter hiet mechtelt ende was hertoghinne van oerliens Ende als greue dirck lanck hollant mit vrede beſeten had ſo weder ſeyden hem die vrieſen ſijn renten eñ ſijn heerſcappie ende wouden keyſer vry ſitten. Daer toech greue dirck mit een alten moghenden heer van volck eñ ſtreet teghen die vrieſen in enen harden winter eñ wan hem twee ſtaende ſtrijden off opten yſe Ende inden eerſten ſtrijt worden wel xl^m vrieſen verſlaghen Ende inden anderen ſtrijde wel lxi^m vrieſen ſo wijff ſo man want greue dirck dede wijff eñ kijnt doot ſlaen eñ deſtrueerde vrieſlant alte ſeer.

Int jaer M ende xci op die vijfte kalende van decẽber ſtarff deſe edel prince greue dirck eñ wert tot egmont begrauen int cloeſter Ende ſijn wijff die greuinne ſtarff op die xiiij kalende van decẽber ende is begrauen bi horen man int cloeſter voerſcreuen.

Florens die anderde alſo ghenoemt greue dircks ſoen was die viij greue van hollant eñ van zeelant heer vã vrieſlant xxiiij jaer lanck Hi nam een wijff hiet petronilla ende was des keyſers lotharius ſuſter daer hi bi wan drie ſonen eñ een dochter Die eerſte ſoen hiet dirck ende was greue na den vader Die ander ſoen hiet florens Ende die derde ſoen hiet ſymeon Eñ die dochter hiet hadewijck ende was een ſchoen joffer Deſe greue was gheheten florens die vette eñ was alte ſchoen van liue. vreedſam van herten. milde van aelmiſſen te gheuen Ende hi had meer duechden eñ zeecheden dan enich van ſinen voervaders.

Int jaer M C xxiiij ſtarff deſe edel vorſt greue florens op die vi nonas van meert eñ wert begrauen mit groter triuaert bi ſijn ouders tot egmont int cloeſter Ende petronella die greuinne gaff veel aelmiſſen voer hoer manſſ ziel ende ſi dede veel goets eñ veel fundieren eñ tymmeren aen dat cloeſter van rijnſborch Ende ſi ſtarff op die x kalendas van junius eñ wert tot rijnſborch begrauen int cloeſter.

Dirck die seste also ghenoemt greue florens soen was die ix greue van hollant van zeelant eñ heer van vrieslant xxxix jaer lanck Ende hi nam een wijff eñ hiet sophia eñ was otten des palsgreuen dochter daer hi bi wan florens die na hem greue wert van hollant eñ ott die greue wert van benthem eñ baldewijn die bisscop vā vtrecht wert eñ pelgrum borchgreue van zeelant ende dit was die eerste heer van voern eñ liet een enighe dochter die nam den greue van seyn Ende hier off quamen voert die heren van voern Ende noch had greue dirck drie dochteren Als sophia abdysse van reynsberch eñ petronelle een schoen joffer.

Die keyser lotharius die oem was van greue dirck die gaff desen greeff dirck die greefscap van oestberghen eñ van westberghen in oestvrieslant.

Int jaer M c eñ xxviii so toech dese greeff dirck van hollant tot iherusalem eñ des anderen jaers quam hi weder in ytalien eñ versocht den paeus innocencius te romen die hem mit groter weerdicheyt ontfinck Ende die paeus innocencius om bede wil des edelen greue dircks so gaff hi dat cloester tot egmonde ende tot reynsborch mit al hoer besittinghe die si nv hebben of namaels hebben moghen dat die selben staen sonder middel onder den stoel van romen Ende die paeus gaff oeck meer ander schoen vryheyt ende priuilegien desen twee cloesteren om bede wil greue dircks van hollant voerscreuen.

Anno dm̃ M C xxiiii

Grauen van hollant

Regnierden xxxix jaer

Int jaer ons heren M C lxiii doe starff dese edel vorst greue dirck op die nonas van augustus eñ wert begrauen tot egmont int cloester Ende sophia die greuinne bleeff na hoer manss doot in vasten eñ in bedinghen eñ in aelmissen te gheuen sonder oflaten Ende si was sonder twiuel een heylich wijff want god doer hoer mirakel dede bi horen leuen wāt op een tijt was dese heylighe vrouwe beuaert ghegaen tot sinte jacob in galissen eñ si quam bi ongheualle onder moerdenaers diese pijnde doot te slaen eñ hoer clenoede te nemen Mer die moerdenaers bleuen staen eñ en mochten hem niet roeren noch hoer arch of quaet doen doer die verdient van sinte jacob Ende als die moerdenaers dit saghen versuchten si hem eñ baden hoer ghenade Ende si bat god om sijn ontfermherticheyt dat hijt hem vergaue.

Dese salighe vrouwe die god lieff had. had twee werff te iherusalem ten heylighen graue gheweest eñ is nv derde werff ten heylighe graue ghetoghen eñ is daer ghestoruen op die vi kalende van october eñ leyt daer begrauen inder duytscher hospitael.

Florens die derde also ghenoemt greue dircx soen was die x greue van hollant xxxvij jaer lanck Hi nam een wijff en hiet ada coninck heynrics dochter van scott: lant daer hi bi wan dirck die na hem greue wert. ende willem greue van oestvries lant. en florens die domproest tutrecht was. en robbrecht prince in keermerlant. en joncfrou beatris Elyzabeth Adelheydis en margriet greuinne va cleue wert.

Dese edel greue florens toech tot iherusalem ende versoch vrouwe sophien sijnre moeder graft Ende als hi weder quam so wert sijn broeder biscop tot vtrecht die hi veel hulpen en bistants dede tot des ghestichts behoeff.

Int jaer ons heren M C lxxxviij was dese greue florens ghereyst ouer meer om mitten keyser en mit veel edel heren dat heylighe lant helpen in te winnen En na veel en grote victorie so verdrencte die keyser in een riuier als hem van een cluse: naer prophetiert was en wert mit groten rouwen begrauen tot anthiochien in sinte peters kerck int jaer M C en xc. Ende inden seluen jaer starff greef florens va hollant tot anthiochien op die kalende van augusto Ende hi wert begrauen inder seluer stadt in sinte peters kerck bi des keysers tomme Ende willem greue va oes: vrieslant greue florens joncste soen die daer oec mede was mit sinen vader versel: lede hem na sijns vaders doot

M C lxij

xxxvij jaer

M C xc

xiij jaer

mit hertoch vrederijck va swa uen en bleeff bi hem vijff jaer lanck na sijns vaders doot en streden veel striden teges die heyden Ende ouermits sijn be hendicheyt so seytme dat die korsten damyaniten wonne i egypte dat alte starck was

Ende ada die edel vrouwe eens coninckx dochter greue florens wijff starff op die iij ydus va januarius en wert begraue int cloester te middel borch in die abdye.

Dirck die vij also ghenoemt greef florens soen was die xi greue va hollant xiij jaer lanck Ende hi had een wijf en hiet adelheydis en was des edelen greeff dircks dochter van cleue daer hi twee schoen dochteren bi wan Die een hiet adelheydis en die ander hiet ada Adelheydis wert ghegheuen joncheer heynrick van ghelre Ende ada nam den greue van loen teghen alle der luden will van hollant bi hoerre moeder raet.

Inden jaer ons heren M cc en iij so wert greef dirck siecx tot dordrecht totter doot toe Ende hi starff op die ander nonas van nouember en wert begrauen tot egmonde int cloester in sinte steuens capelle.

Ada greeff dircs enighe dochter als greue dirck doot was so ghinc adelheyd dis die grauinne ē ontboet heymelick greue lodewijck van loen dat hi sond vertoeuen quame tot hoer opt huus tot haltenae ē van daer tot dordrecht Ē als hi quam tot dordrecht so wert die grauinne mit desen greue lodewijck van loen eens Ende si gaff ada hoer dochter te man desen greue lodewijck van loen Ende dit dede si al heymelick buten wil ē weten ē consent greue willems des oems ē der ganser landen van hollant ē van zeelant Ende men hielt te hants mede die feest vander brulost Aldus wert greue dirck die rouwe von sijnre doot verwandelt in brulofften ē blijscappen Ē die rouaert wert afterwert ghe set then die brulost ouer was.

Willem greue vā oestvrieslant als hi vernam dat die greue vā hollant sijn broeder doot was Ende ada sijn nicht den greue vā loen had so was hi seer rouwich om sinen broeder Ende toernde hem seer vanden hilick dat sijn nicht bi hoer seluen ghedaen had ē bi hoer moeder rade.

Greeff willem is op een tijt ghecomen bi rade der heren wt zeelant mit een groot machtich heer van volck wt zeelant ē wt hollant Ende sette sijn tenten ē pauwelioenen tot rijswijck ē meynde des anderen dages teghen greue lodewijck te strijden Greef lodewijck seynde hertoch willem vā lymborch die doe bi hem was tot greue willem om ofmen yet goets hadde mogen dedinghen ē den strijt te benemen Mer die selue hertoch quam weder sond soen off vrede ende mochter niet off maken ē seyde greue lodewijck wat hi ghesien had ē wat hem gheantwoert was Ē hertoch willem toech van daer wt hollant ē greue lodewijck brack op ē liet sijn tenten staen ē toech tot leyden wert ē voert tot vtrecht wert mit groter haest Greue willem is na ghevolcht mit sinen volck ē hebbender veel verslaghen ē ghevanghen Ende veel vā veel lopens ē groter moedicheyt doot ghebleuen Ē som worpen hoer helmen hoer pansiers hoer schilden van hem om die lichticheyt ende worden nochtant som doot gheslaghen ē som ghevanghen Ende aldus is greue lodewijck van loen wt hollant verdreuen Ende als greue lodewijck tutrecht quam so gaf hi den biscop die ridders die hi ghevanghen had voer sijn soudye Ende als dit aldus vergaen is so is greef willem verhoecht mit groter eeren in sijns vaders lant ende is ghemaect die xij greue van hollant ē zeelant Ende onlanghe tijt daer na besat greue willem van hollant mit sijn ridderscap volpaerts ē florens hoer castelen van asperen ē hoer vesten ē wanse Ende het wert na ghededinct.

Anno dm̄ M ij^{c} iij

Grauen van hollant

Regnierden

Willem die eerste also ghenoemt greef florens soen en̄ greue dircks broed' was greue van hollant en̄ van zeelant en̄ van oestvrieslant xix jaer Ende hi was recht oer en̄ erfghenaem der croen van scotlant Ende hi had een wijf en̄ hiet adelheydis en̄ was des greuen dochter van ghelre daer hi bi wan drie sonen en̄ twee dochteren Die eerste soen hiet florens die na hem greef wert Die ander soen hiet otto en̄ wert biscop vā utrecht Die derde soen hiet willem die prince Die eerste dochter hiet ada en̄ wert abdysse tot reynsberch Ende die and' dochter hiet rychaerda en̄ wert nonne tot reynsborch Ende also als ada greue willems nicht doot was so ontfinc greue willam die greefscap van hollant en̄ van zeelant en̄ van vrienlant te leen vanden keyser.

Int jaer ons heren M cc xviij so starff adelheydis die grauinne greef willems wijff op die ander ydus van februarius En̄ si wert begrauen mit groter eeren tot reynsborch int cloester.

Greue willem nam daer na een ander wijff die hiet maria ende was des hertoghen dochter van lancaster Mer hi en hadder gheen kind' bi en̄ als si starff so wert si oeck tot reynsborch begrauen.

Int jaer ons heren M cc xvij was inder april die meeste eclipsis solis daermen ye of hoerde seggen sint dat god ghecruyst wert.

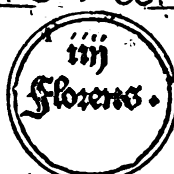
M ij^c iij

xix jaer

M ij^c xxij

xij jaer

Int jaer M cc xxij starff dese edel vorst greue willem op die and' nonas in februario en̄ hi wert mit groter wtuaert begrauen tot reynsborch int cloester.

Florens die vierde also genoemt greef willems soen was die xiij greue vā hollant xij jaer lanck Ende hi nam te wiue mechtelt hertoch heynricks dochter van brabant die een moey was van sinte Elyzabeth des conincks dochter van vngherien Welcke heylighe sinte elyzabeth een beelt van maria der moeder gods in hoer camer had daer si hoer ghebet plach voer te lesen. Ende doe si steruen soude doe dede si dat beelt seynden hoerre moyen d' grauinne van hollant En̄ vrouwe mechtelt die grauinne die brocht dat beelt tot des grauen sande ī die kercke daert noch is en̄ doet grote miraculen.

Greeff florens die had bi deser grauinne ij sonen ende ij dochteren Die eerst soen hiet willem en̄ wert greue na den vader en̄ na roemsche coninck Die and' soen hiet florens prince en̄ drossaert Die eerste dochter hiet adelheyt en̄ was grauinne van henegouwen Ende die ander dochter hiet mechtelt en̄ was grauinne van hennenberch Dese mechtelt grauinne van hennenberch die had bi d' gracien gods vier

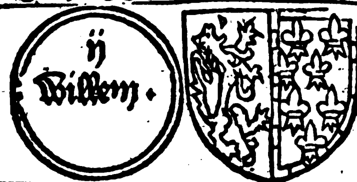
dalff hondert kinder ende xiiij tot eenre dracht Ende biscop otte van utrecht hoer oem die dede se alle kersten Ende dese kinderkijns worden alle ghedoep in beckenen Ende also vroech als si ghekorstent waren so storuen si alle gader Ende dese kind kijns had si om dat si sach een arm wijfkijn die ij kinder kijns had tot eenre dracht Doe seyde die vrouwe dattet niet wesen en mocht dat een wijff bi enen man tot eenre dracht twee kind soude ter werlt brenghen daer dit arm wijfkijn seer drouich om was Ende si bat god oft moghelick mocht wesen dat hi der grauinne wilde verlenen also veel kinder als daghe int jaer comen en dat ghescHiede.

Dese vrome graue florens die in allen tornoyen die prijs plach te hebben wert doot gheslaghen vanden graue va clermont daer hi hem niet en huede waer om die graue van cleue staech rechteuoert den graue van clermont mitter hant doot op die seluer baen Dit ghescHiede te corby op die xiiij kalende van augusto Sijn lichaem wert ghebalsemt en ghebrocht in hollant daert mit groten rouwen begrauen wert tot reynsborch int cloester. Ende mechteld die edel grauinne sijn wijff starf daer na int jaer M cc lxxij en wert begrauen tot loesdunen int cloester dat si seluer ghesticht hadde. Ende die grauinne va hennenberch die alle die kind had die starff

Anno dm	daer na M cc lxxvij en si leyt	M ij^c xxxiiij

oeck tot loesdunen begrauen.

Grauen van hollant

Regnierden		xxi jaer

Willem die anderde also ghenoemt graue florens soen was die xiiij graue van hollan van zeelant en heer van vrieslant xxi jaer Ende hi nam te wiue een schoen maghet die elyzabeth hiet en was des hertoghen dochter van bruynswijck Ende daer wan hi enen soen bi en hiet florens die na hem graue wert Ende ands en had hi gheen edel kinder Mer hi had bastaerden.

Dese graue willem en was niet veel out bouen vij jaer doe sijn vader doot bleeff Ende biscop otte va utrecht sijn oem die nam dese jonghe greeff willem en florens sijn broeder in sijn bewaerniss en bescHermesse en regierde hollant mede bi consent der landen seer eerlick en wel.

Als dese jonghe jonckeer willem tot sinen jaren ghecomen was En die lantgraue van doringhen sinte Elyzabeths soen ghehieten heynrick die vij jaer keyser ende romisch coninck gheweest had en ghestoruen was so seynde die paeus bi ghemenen rade der cardinalen enen cardinael die petrus hiet van capadocien ten gulden seyl en was dyaken cardinael van sinte georgius Ende desen seynde die paeus in germanien ende vermaende die koervorsten dat si van nywes koren enen romschen coninck.

Die coer vorsten versamede in een stadt te woringhen Ende koren eendrachte:
lick joncheer willam van hollant tot enen roemschen coninck Ende tughden dat hi
die machtichste prince was inden lande vā germanien Eñ hoe dese koer meer opē
baer wert hoe datter meer blijscappen was onder die ridderscap . want dese willam
was van xx jaren eñ was schoen van liue sonder baert wit van verwen mit swart
haer Ende hi minde meer die wapen dan gout off siluer .

Ende want dese nywe ghecoren coninck noch gheen ridder en was daer om be:
reydemen haestelick alle dinck die daer toe behoeflick waren op dat na die manier
die keyser ridder waer eer hi tot Aken die crown des rijcks ontfinghe Ende want
veel ridders nv ter tijt hem dien cost ontsien so laten si off die feest eñ ontfaen die
weerdicheyt der ridderscap mit enen halslaghe. eñ daer om sijn veel ridders die den
reghel der ridderscap off der ridderliker oerde nijt en weten eñ daer om en konnen
si rechte ridderscap nijt hantieren want alle weerdicheyt of digniteyt die indˀ wer
relt is gheestelick off weerlick daer een toe ghecoren off ghe roepen off gheordineert
wert weet hi dan nijt hoe hi dat ghebruken off regieren sal off weet hijt wel ende hi
daer nochtan nijt na en doet so en is hi nijt nut off weerdich daer toe .

Ende om dat een ygheliko ridder off andˀ scilt boertighe mannen weten moghen
die desen cronijcken lesen wat ridder oerde is eñ wat si sculdich sijn te houden ende
wat last dat si aen nemen so sal ic hier scriuen hoe dat dese edel coninck willem rid:
der wert . eñ wat dat die ridder oerde in heeft ende hoe hi als een korsien prince mit
groter hogher feesten aen ghenomen heeft eñ beloeff heeft te houden die eerlike ridder
oerde .

Ende als alle ding aldus bereyt was na dattet ewangelium vander hoechmis
se ghesonghen was so is dese voerscreuen coninc ghebrocht voer den cardinael ou:
mits den coninck van bemen Ende die coninck van bemen sprack aldus Heylighe
vader in uwer weerdicheyt so brenghen wi desen wtghecoren wapenture eñ bidden
v innichlick dat uwe weerdicheyt ontfaen wil sijn heylighe professie op dat hi in
onse ridderlike gheselscap weerdelicke mach ontfanghen eñ in ghescreuen werden
Die cardinael die daer stont in sijn ornamenten eñ pontificael als hem toe behoer:
de die sprack aldus desen jonghen toe Nader ghedenckt misse des namen miles so be
duyt miles een ridder dat soude wesen dat een ridder soude wesen onder dusent an:
der mannen die vroemste die duerchdelicste eñ die rechtueerdichste .

Soe behoert toe ten eersten elcken man die ridder werden wil dat hi si vā edelen
blode gheboren als van ridders aert off meere off dat hijt also vromelick ē stoute
lick ghedaen heeft voer die heylighe kerck off voer den heylighen kersten ghelove off
voer die rechtueerdicheyt Ten anderen mael so moet hi wesen stout ē coen vā
moede in manlijcken daden Ten derden goetmoedich teghen dat hem mit onrechte
wed staet Ten vierden eerbaer ē milt van gauen ter eeren Ten vijften sedich
ē wijselick van ghelaet ende van regiment Ten sesten dat hi also veel goets sel
hebben eerst daer hi na sinen staet eerbaerlick op leuē mach Ende doe dit ghesevt
was sprack die cardinael totten coninck God die di den wil heeft hier toe ghege:
uen die verleen di die wercken also te beleuen Ē die raet in di alle duechde te vol
brenghen Amen.

Doe sprack die cardinael totten coninck Hoech moghende prince dit is die re
ghel d' ridderliker oerde hier na volghende. Inden eersten alle daghe sellen si mit
innicheyden ouerdencken dat liden ē die passie ons liefs heren ihesu cristi Ten
anderen mael sellen si alle daghe miss horen als sijt enich sins te passe moghen bren:
gen Ten derden dat hi voer dat heylighe kersten ghelove sijn lichaem ē sijn leuen
Anno dm̄ knechtelick mit vryen wille sel setten Ten vierden dat hi die heylighe kerck mit
alle horen dienres dat sijn alle gheestelike personen beschermen sal na sinen vermo:
Grauen ghen mit alle sijnre macht voer alle ghewelt ouerloep ē onrecht Ten vijften dat
van hollant hi weduen ē wesen in hoerre noot sel beschermen voer ouerlast onrecht ē ghewelt
Ten sesten dat hi ongherechtighe striden ē oerloghen sal vlyen ē scuwen ende
Regnierden daer gheen soudye off nemen Ten seuenden dat hi om den onnoselle ē onsculdi
ghe te verlossen gheern teghen wien dattet is een camp om te nemen ē te vechten

Ten achten dat hi tornieren ē steken salmerghent om anders dan om eerbaer:
heyt ende ridderlike oefeninghe Ten neghenden dat hi den keyser off sinen lants
heer mit allen dat hi vermach ī tuych ē in auentuerien bi staen ē onderdanich we
sen sal Ten tienden dat hi den ghemenen oirbaer des lants ende des volcks tot ho
ren vordel ē ī horen rechten sel bliuen te helpen ē stercken ē nijt helpen vercorten

Ten elften dat hi sijn leen goet dat hi vanden leen heer hout off heeft ontfanghen
nijt en sel veruremden Mer hem goet ē ghetrouwe wesen Ten xij dat die rid:
ders malcanderen eeren sellen. Ten xiij dat die ridders van malcanderen gheen
quaet segghen en sellen Ten xiiij dat elck ridder scuwen sel vreemde ghiften te ne
men om dinghen doer te helpen dringhen. Ten xv dat hi leuen sal ymmer sonder
ouerspul off ander dinghen daer sijn eer mede ghekranct ē berispt soude werden.

Ende wat ridder nae deser reghel leefft die sal hoff hebben op der eerden ende nae desen leuen besitten dat ewighe leuen.

Ende als dit aldus ghedaen was soe nam die cardinael des conincs handen die hi te samen leyde int missael opt ewangelie dat daer ghelesen was ende sprack aldus Wiltu ridderlike oerde ontfaen mit begheerten inden naem ons heren ihesu xpristi ende die reghel die hier voer ghesproke̅ is na dijnre macht vol te doen Die coninck sprack. ja ick. Die cardinael gaff desen coninck doe dese beloft bescreuen die die coninck seluer las in houdende aldus Jck willem van hollant een prince d' ridderscap ende een vry man des heylighen keyserrijcks belye mit minen ede in te-ghenwoerdicheyt mijns heren sinte peters ten gulden seyl d'paken cardinael ende legaet des stoels van romen te houden dese ridderlike oerde ende reghel bi desen hey-ligen ewa̅gelium dat ick tast mit mijnre hant.

Die Cardinael sprack tot den coninck dese heylighe beloefte si di een waer off-laet al dijnre sonden Ende als dit ghesëyt was doe gaff die coninc van bemen den jonghen nywen coninck enen groeten slach mit enen gulden sweert in sinen hals ende sprack aldus Ter eren des almachtighen gods so ordiniere ick di ridder ende ontfanghe di danckelick in onsen ghesel scap En̄ dencke dat die verlosser alle der werlt voer Annas den biscop om dinen wil wort in sijn hals gheslaghen ende be-spot voer den rechter pylatus ende mit ghesselen gheslaghen en̄ mit doern ghecroent Ende voer den coninck herodes ghecleet mit een mantel ende soe bespot Ende daer na naect voer alden volck aenden cruce ghehanghen Welcke cruce ick di rade ende vermaen di aen te nemen ende te wreken.

Ende als alle dese sake̅ so feestelick ghedaen waren ende dese nywe ridder misse had ghehoert soe dede hi sijn trompen ende sijn tambueren slaen en̄ stack mit speren drie werff teghens des conincs soen van bemen Ende daer nae sloeghen si toernoy mit blancken sweerden Ende hielt hoff drie daghen lanck in groten eer samen coste ende beghifte alle die princen mit milden gauen in eersaemheyden.

Die Cardinael screeff den paeus enen brieff alle dinck alsoe als daer ghe schiet was ende seynde hem die mit enen snellen bode Ende die paeus die hier in verblijt was dat hij dese maer vernomen had ende was seer wel te vreden dat dese jonghe prince ghecoren was tot enen romschen coninck.

Ende als dese ghecoren coninck drie daghe lanck hoff ende feest ghehouden had Ende opten vierden dach soe toech dese nywe Coninck voer die stadt van Aken ende beleyde die all om ende verwachte den tijt off hem yement had willen bestrij-den om die keyserlike Croen hem off te winnen Ende als die tijt om ghecomen was die een keyser voer. Aken pleecht te beligghen nader ouder ordinancien

ende hi van niemant bestraeft en wort so heeft hi die van Aken doen vraghen off si hem die poerten op doen wouden ende in laten wille mit lieue off anders. En die van Aken hebben hoer poerten op ghedaen ende hebben den coninck in ghelaten en hebben hem ontfanghen voer hoer heer op alre heylighen Auont Ende des anderē daghes op alre heylighen dach doe versamede alle die prelaten ende princen ende leyden desen ghecoren coninck tot onser lieuer vrouwen kerck op dat hi daer hoechlic die benedixie ontfenghe nader manieren der ouder ghewoenten.

Die biscop van munster ende die biscop van mynden die ordinierde in die sacristie ende deden hem ornamenten aen ouer sijn harness als een dyaken die biscop van ludick ende die biscop van utrecht die leyde hem al so voert voer den coninclicken stoel tusschen hem tween.

Daer was die eertsche biscop van colen canselier van ytalien ende die settende hē toe inden stoel der moghentheyt ende sprack aldus Die almachtighe god weerdighe di te heylighen in een roemsche coninck ghelijck dat hi dauid dede saluen bij des propheten samuels handen te wesen coninck ouer all dat hebreeusche volck Ende sittet glorioselic opten stroem des rijcks te doen rechtueerdelick recht ouer alle landen der werlt.

Anno dñi

Graue van hollant

Regnierden

Die eertsche biscop van mens cancellier van germanie die neemt des conincs rechterhant ende saluet die mitten heylighen olye ende seyt aldus die almachtighe god die weerdighe di ghecon sacriert te wesen een coninck des volcs die dauid dede saluen tot enen coninck van iherusalem bi des propheten samuels handen.

Die eertsche biscop van trier cancellier van gallen die leyde sijn hande op des conincs hoeft ende seyt aldus die heylighe gheest moet in di comē der wijsheyt der verstandenisse der kunst der goedertierenheyt des raets ende der sterckheyt ende der vrese gods die moeten begauen ende veruullen di.

Die marcgraue van brandenborch des keysers Camerling die gheeft den coninck een vingherkijn aen den hant ende seyt aldus Neemt aen dat teyken des ghemeen rijcks dattu allen die ouerste heer biste inder werlt ende datstu dat roemsche rijck in sijnre macht behoudeste ende voer aenuechtinghe der berberen ende ander vyande beschermste.

Die hertoech van sassen des keysers richter die gaff den coninck een sweert en seyde aldus Neemt hier dat sweert der beschermenisse alsoe die enghel brocht dat sweert den ridder machabeus daer du die rebelle en onghehoersaminghe mede castien ende dwinghen sulste op datstu die goede ende goetwillighe sulstu bewaren en beschermen.

Die hertoch van beyeren palensgraue opten Rijn des keysers hoeff meister van sinen pallaels die gaff den coninck in sijn hant enen ronden gulden cloet Eñ sprac aldus Neemt dese ronde cloet in die hant op datstu alle die werlt landen moghes onderdanich maken den roemschen rijck op datstu Augustus moghes gheheten werden vanden volck.

Die coninc van beem des keysers schenker die settede hem op sijn hoeft een gul- den croen ende seyt aldus Ontfaet dese blenckede croen des rijcks op datstu in vromicheden der duechden also moghes blencken ende schinen in die werlt dattu ver- dienes die ewighe croen inden hemel Ende hier na die princen die daer bi waren neghen des conincs mogenheyt ende riepen hem salicheyt loff ende eer Ende alle die vorsten ghinghen elck bi sonder ende beloueden den coninck rechte man trouwe. eñ dit ghesciede inden jaer ons heren M ijc xlviij Ende als dese hoechtijt gheeyndt was so hielt die coninck hoghen hoff een vol weke lanc mit groter heerlicheyt.

Daer na teghen die hoechtijt van dertiendach so toech die coninc tot colen tot- ten heylighen drie coninghen te versoecken mit sijn offerhande.

In dien tijden so was een meister tot colen ende hiet aelbertus van tanenberch ende was een biscop inder prediker oerde. ende was een groot meister inder nigro- mancien Mer meere in philosophien Ende alre meest in theologien die badt den coninck oetmoedelic dat hi mit hem eten woude opten hogen dertiendach die coninc was in hopen dat hi wat wonderlics van hem sien soude ende woudet gheern doen.

Ende als die homisse wt was so ghing die biscop wt sijn studoer camer eñ ontfenck den coninck mit al sijn ghesinne seer vriendelike. Ende hi leyde den coninck wt eenre salen in een hoff off bogaert daer die bomen stonden van wonderlike scoēheyt ende daer waren dienres. ende daer was alle ding bereyt dat totter werscap behoeff was Ende in dien tijden so was een harde winter eñ die eerde was op die tijt alle bedect mit snee. ende des conincs ghesinne spraken onderlinghe. sall die co- ninck hier eten in desen couden hoff. ende als die coninck was ghesetten ende die biscoppen ende die ander princen eñ huusghesins des conincs elck na sinre weer- den ende verbeyden die spise. te hant ghinc wech dat yse eñ die snee ende daer quā een somers hette ende die sonne scheen harde warm ende wt der eerden wies groen gras ende alle die bloemen bloyede in wonderlijcke schoenheyt wt elcken bomen wiessen telghen ende groen bladen ende rijp vruchten diemen rechteuoert eten mocht Ende die wijngaerde bloeyden eñ gauen soeten reck ende hadden som rijpe druuen eñ die vogelen songen blijdelick vā velle sange si alle v̄blyden die d̄ saten eñ het was daer so warm dat sommige deden hoer dubbelde cleder wt eñ som ghin- gen ondr den scheē vāden bomē die dienres brochtē tē tafelē menichrehāde eñ veelheit

der ſpijſen Die coninck verblide hem ende alle die daer aten inden houe die dat wo
der ſaghen Ende ten laetſten als die weerſcap ghedaen was ende men op ſtont vã
der tafel ſo verbloes men alle die dienres ende der voghelen ſanck der bomen vruch
ten ende gras bloeyende cruyt wt der eerden ende vrwes weder als te voren dede eñ
elck haeſtede hem te vuer wert.

Daer na ſo bad biſcop aelbrecht den coninc dat hi den predicaten ſijn broeders
woude vercrighen een hoeft ſtede binnen vtrecht een cloeſter op te tymmeren van:
der prediker oerden eñ dat hi daer ſijn aelmiſſen toe gheuen woude die coninck die
conſentierde ſijn bede.

Die coninck toech daer na nederwert tot vtrecht daer hem die biſcop olte ſijn
oem van hollant mittē prelaten ende borgheren ſeer vriendelick ende hoechlick ont
fenghen Eñ hi is gheworden borgher tot vtrecht. ende doe cofte hi enen bredē ſtech
ten campe daer niement teghen en ſeyde ende gaff die den broederen in rechter ael:
miſſen een cloeſter op te tymmeren ende daer toe een ſomme gouts mede te tymme
ren.

Die coninck gaff oeck op die tijt der kercken vriheyt ende preuilegien Eñ oec
Anno dm̄ gaff hi der ſtadt van vtrecht vriheyt ende preuilegien Alſt beſcreuen ſtaet Inder
cronijcken van vtrecht int ij^c ende xiij blat.

Greue van Daer na toech die coninck in ſijn graefſcap in hollant daer hi mit groter eren
hollant ende weerdicheyt ontfanghen wert Eñ hi dede inden haghe tymmeren een coninc:
lick pallaes daer hi van hoghen ſaken des rijcks te recht ſat die ſtadt lude ende die
Regnierden borchſaten die gauen goet willichlick den coninck tinſ ende brochten in des key
ſers camer ſo dat ſijn camer ouervloedich rijck wert ende groot van ſchat wert.

In deſen tijden ſo vernam greue johan van henegouwen die coninck willems
ſuſter te wiue had dat ſijn ſwagher roemſ coninc ghecoren was ſo toech hi mit ſijn
wijff conincs willems ſuſter in hollant totten coninck ende was daer een wijl bi in
groter vrientſcappē Als dit greue gwido van vlaenderen ende margriet ſijn moe:
der die greuinne vernam ſo toech greue gwido of ghye mit veel volcs in henegou
wen ende wan henegouwen alte ſamen ſloete ende caſteelen meeſte deel Ende meen
de greue johan van henegouwen ſinen ouſten broeder alſo wt henegouwen te hou:
den.

Greue johan van henegouwen die claechde, die coninck willem ſinen ſwagher
Ende coninc willem heeft haeſtelick een groot moghende heer verſamet. ende toech
daer mede in henegouwen ende heeft daer greue gwido wt verdreuen ende broch:
ter ſijn ſwagher ende ſijn ſuſter weder in. waſt den vleminghen lieff off leet.

Margriet die graunne van vlaenderen greue ghyen moeder die dit seer toern de ende meende si voude coninc willem zeelant of lopen daer dese edel coninc cleyn sorghe off had Ende als die greue van henegouwe weder in sijn lant was so toech dese edel coninck in brabant tot hertoch heinrick sinen oem.

Margriet die graunne ontboet tybout den greue van ghysen en wolfaert den greue van bronio ende veel ander heren ende gaf hem groot soudie dat si walcheré ende voert zeelant soude helpen winné ende seynden ghye ende johan van dampier hoer soen mit desen heren ende mit alden volck te schepe om zeelant te winnen ende eerst walcheren.

Coninc willem seynde daer teghens florens sinen broeder mit groter heeruaert in zeelant op dat hij margrieten hoer smadelike houerdye weder staen mocht die hertoch van brabant als hi dit vernam arbeyde hi seer om dese onurede tot rusten te brenghen ende maecten enen dach tot antwerpen om den strijt te benemen Ende alsi onderlinghe aldus sprake hielden tot antwerpen drie daghen lanc soe ontboet margriet all heymelick hoer capiteyns van horen heeruaert ende meende scalclick dat si sonder merren varen souden in walcheren dier willen datmen dedinghede En si toghen darwaert mit so veel volcks dat si florens des conincs broeder ghetwest waren ende si quamen aent lant aen een stedekijn dat westcappel hiet daer si opt lant traden onuersaghet.

Florens des conincs broeder die lach mit groten volck wt hollant ende wt zee lant aen die dunen bi westcappel. ende als hi die vleminghe vernam soe toech hij mit enen stouten moede mit sijn volck teghens die vleminghen in horen hoep daer hi enen ouer moeden seghe vacht crachtelick teghens sijn vyanden daer alte vreselick seer gheuochten wert ende die vlaminghen worden veruaert so seer ende liepen onsedelick te sceep datter bi vijftich dusent verdrencte Ende daer wertter also veel doot gheslaghen dat si ten enckel toe int bloet stonden ende vochten so datter wel. l dusent wert doot gheslaghen alsomen ouer meinde Ende daer wertter bi vijchtich dusent gheuanghen alsomen ouer sloech. ende greue ghye wert daer gheuanghen en hi was gheschoten in sijn dye daer hi nye aen en ghenas Dit gheschiede int jaer ons heren M ijc liij op sinte martijns dach translatio En oeck wert daer gheuan ghen willem van dampier margrieten joncxsten soen ende die greue van ghysen ende die greue van brenio ende dese gheuanghen worden all ghesejnt in hollant en si worden all naect ontcleet sonder die heerscappen Ende coninck willem quam in zeelant ende was seer verblijt vanden groten seghe en hi dede al dat ghemeen volc vanden vlaminghen al naect ouer seyden in vlaenderen Ende elck nam groen aer weten off groen rijse daer si hoer scamelheyt mede bedecten ende toghen all naect in vlaenderen ende si seyden dat si daer gheweest hadden.

Dese paeus innocentius verblide hem seer in des conincs voerspoedicheyt Eñ hij begheerde dat hij comen woude te romen ende versuecken die heylighe apostolen ende den stoel van romen ende ontfanghen die overste benedixcie eñ die keyserlic=ke crown. Die coninck reet heymelick mit vij peerden te romen als een pelgrum ende vernam herde wijselick die staet van ytalien ende quam als heymelick bij den paeus inder stadt van veneetgen daer hem die paeus mit groter hertelicker vrient=scap ontfenc ende hielten bi hem een tijt mit vriendeliker gheselscap Eñ die paeus gaff om des conincs bede wil den abten van egmonde te draghen ornamenten als een biscop mit meer ander previlegien.

Daer na overdrouch den coninck mitten paeus dat hi weder in neder lant trec=ken soude ende bestellen sijn landen ende sijn dinghen ende comen dan mit groter sol=lempnyteyt te romen ende ontfanghen die benedixcie ende die keyserlike crown. eñ nam mit vrientscap oerloff aenden paeus eñ toech heymelick wt ytalien dattet die lombaerden niet en wisten ende quam int hoghe almaengen daer hi mit alte groot eer ende weerdicheyt ontfanghen wert van allen princen ende steden Eñ al wert tet hem gheopent ende over ghelevert mit alle clenoden die een keyser toe behoren ende reliquien ende heylichdom.

Anno dm̄

Breuē van hollant

Regnierden

Ende als die coninck in almaengen alle dinck had wel besiet ende hi hem berey de weder te trecken in ytalien ende voert te romen om die benedixcie eñ die keyser like crown te ontfanghen so begonnen die vriesen te verwoeden ende te vechten nae hoer oude ghewoent Die coninck die niet en woude enighe strijt of weringhe ach ter rugghe laten. ende woude die onghehoersam vriesen eerst bedwingen eer hij op tot ytalien toech ende quam haestelick tot utrecht.

Corts daer na so toech die coninck mit heercracht in vrieslant eñ verwan die vriesen die hem altoes ongheboersam waren Eñ dede tymmeren een casteel bi alc=maer dat tormborch hiet tot horen ewighen toern.

Corts daer na inden wijnter so begonden hem die vriesen weder te verheffen te ghen hollant Ende die coninck toech weder op mit alte groten heervaert weder op die vriesen Als alle die wateren bevroren waren ende datmē over al over reysen mocht ende haestede hem om dattet ijs vast lach om den seghe te crighen als hi voer ghehadt had Mer die leste sake en ghesciede niet als die eerste Want willem heer van brederode die een hoeftman ghemaect was vander eenre betaelgyen die vacht teghens die drechters die hi verwan Die coninck sat op sijn peert ende berichte seluer die ander betaelgie ende socht enen sekeren wech tot hoech houtwoude. ende alsdie coninck voert reet mit een deel eer dat grootste deel vanden volck aen quā Ende sijn peert brack int ijs ende die coninck stortede mitten peerde Ende die vrie

sen laghen ghescholen mit laghen in riet bosschen ende quamen wt mit groten volck ende sloeghen den coninck dat hi versmoerde in sinen hellem ende versloeghen al des conincs volck dat hi bi hem had eer sijn meeste volck te helpen comen mocht Ende die vriesen creghen die moet en vochten so vreselick tegens dat hollantssche volck want hem die hollanders te mael seer weerde Mer die vriesen creghen die ouerhant Dit ghesciede int jaer M ij^c lv opten vijften kalende van februarius.

Dese edel coninck was xxi. jaer greue van hollant Ende in die xxi jaren was hi omtrent viij jaer roemsconinck Ende doe wert volbracht die prophecie die sibilla langhe tijt te voren had ghesept dat willem een roemss coninck soude vanden vriesen doot gheslaghen werden.

Inden seluen jaer M ij^c lv joncfrou rijchaerd des voerscreuen conincs suster stichtede een nonnen cloester in hollant in aflaet haers broeders ziele in haers vaders wt hoff Ende dede daer setten nonnen vander premonstrept dat conincs velt hiet Ende mede tot haers selfs ghedenckenisse dat si oeck goede ende volbracht int jaer M ij^c lvi. sterff die hoechweerdighe vrou Elizabet die roemsche coninghinne Ende wert begrauen tot middelborch int cloester van premonstrept.

M ij^c lv

xlij jaer

Florens die vijfte also ghenoemt coninck willems soen was die xv greue van hollant xlij jaer hij had te wiue beatrix greue ghyen dochter van vlaenderen daer hi bi wan dirck florens willem ot ende johan die na hem greue wert Ende drie dochteren als beatrix mechtelt ende margriet coninghinne van enghelant Ende als die gloriose coninck willem verslaghen wert was dese florens sijn kijnt mer een half jaer out Ende florens die drossaet coninc willems broeder ende des kijnts oem die nam dit kijnt in sijnre hoeden ende wert voecht ghemaect bi den gansen lande Ende hij berechte die greefscap van hollant ende van zeelant seer wijselick ende eerbaerlick drie jaer lanck mit groten vrede en hi gaff den zeelanders bescreuen koren daer si noch zeelant mede berechten.

Daer na wert hi gequest tot Antwerpen in een tornoy so dat hi daer na sterf Ende wert gheuoert tot middelborch ende wert daer int cloester begrauen.

Die hertoch van brabant die nam doe dat kijnt in sijnre hoeden ende in voechdien want hi des kijnts out oem was en berechte die greefscap een wijl tijts Mer om ouerdaet sijnre dienres wert hi wt hollant verdreuen.

Daer na coren die hollanders greue ott van ghelre die een out oems soen was va⁻ den jongheŋ kijnde van hollant dat hi voecht soude wesen vanden kijnde. Daer te gens coren die zeelanders Adilheydis greuinne van henegouwen dat hoer man des kijnts voecht soude wesen Ende van deser tweedracht gheschiede enen groten strijt daer van beyden siden veel luden doot bleuen Mer die hollanders mitten gre ue van ghelre wonne⁻ den strijt en̄ die greue van ghelre bleef mit cracht des kijnts voecht.

Ende als dese jonghe greeff tot sinen jaren ghecomen was so regierde hi duech delick ende wel Ende int jaer ons heren M ij^c. lxvij soe gheboet joncheer florens grote heeruaert ende versamede een machtich heer van volck ende toech heŋ tot westvrieslant wert. om dat hij sijns vaders gheheent mit cracht halen woude wt westvrieslant ende brenghet weder in hollant.

Daer teghens quamen die vriesen ende slegen der hollanders doot vijf honderc ghewapent inden strijde daer mede doot bleuen heer wermbout vten haghe ende ael brecht sijn soen heer dirck van raephorst ende heer gherijt sijn broeder heer gherijt van haerlem heer jacob van wassenaer bernt vten haghe ende heer wouter die vrie se helyuwe van kermerlant Ende als die hollanders so veel wapenturen verloren hadden so weken si achterwert ende toghen tot heylo toe op dien slechten ackeren daer si doe anderwerff streden ende daer bleuen doot ouer vij^c vriesen

Anno dm̄ Graue van hollant Regnierden

Daer nae inden jaer ons heren M ij^c lxxxij soe toech greue florens noch mit groter macht in vrieslant tot hoechtwoude daer hij teghens die vriesen street ende hi wan den strijt Ende daer worden meer dan vi^c vriesen verslaghen ende veel ghe uangen Ende inden seluen strijt wert een out vriese gheuangen ende die melde en̄ wijsde waer coninck willem begrauen was Ende greue florens dede daer soecken ende vant also ende dede doe sijns vaders gheheent op graue⁻ ende dedet seden was schen ende dedet legghen in een nywe kist ende voerdet tot vtrecht daerme⁻ dede seer costelick ende statelick des conincs wtuaert Ende als dit ghedaen was so voer hi van daer mit groter costelicheyt en̄ brocht sijns vaders gheheent in walcheren tot middelborch daer sijn wtuaert oec seer statelick ghedaen wert alst betaemde Mer eer greeff florens wt vrieslant toech so dede hi fundieren en̄ tymmeren een casteel tot widenesse teghen die vriesen.

Inden jaer ons heren M ij^c ende lxxxij opten viij dach in decembrer so was al te groten storm van wijnde ende daer of quam alte groten vloet van water daer in verdrencten veel menschen ende beesten ende was een alte yammerlike plaghe.

Doe toech heer dirck van brederode bi goet duncken des greuen florens ende hi versamede veel scepen ende voyede in vrieslant ende verghiselde al tlant Want niement den anderen te hulpe comē mocht ouermits den water ende wan also dat allinghe lant sonder striden ende toech weder tot greue florens.

Ende als die wateren weder cleyn worden so dede greue florens makē vier castelen voer die vriesen die sterck waren Als middenblick Emughinnenborch middelborch ende nywerborch.

In deser tijt openbaerde in Miten een man gheleert inder swerter kunst en̄ seyde dat hi was keyser vrederic die veel mannen had die keyser fredericx dienstmannen hadden gheweest ende veel heymeliker dinghen openbaerde hi daer hi veel princen des rijcks mede verleyde mit menigherhande litteykē die vriesen quamen voer desen keyser ende claechde dat hem greue florens groot gewelt ende moynisse had ghedaen Daer ghing dese bedriegher sitten te recht in keyserlijcke ghewade en̄ ghe boet den greue florens dat hi voer hem quaem te recht teghens die vriesen en̄ toende sijn preuilegien die hi had ouer die vriesen Ende ghebotet den biscop van vtrecht dat hi greue florens dagheu soude te comen in nussen voer den keyser binnen xlii dagheu na dat hi die weet creech. ende als greue florens dit verhoerde so screeff hi desen bedriegher aldus En weetstu nijt dat die keyser frederic in voer tyden versmoert bleeff bij sinen huusghesinne Ende du en biste nijt die grootmoedighe keyser vrederijck du en biste oec nijt enighe prince in Miten daer om en houde ic nijt van dijnre bedriechnisse. en̄ dese meister wert int laetst ghevanghen vanden biscop van colen ende daer liet hi al sijn bedriechnisse ende hi wert daer ghebrant.

In desen tijden so had biscop johan van nassouwē elect van vtrecht dat slot vā vredelant verset aen ghijsbert heer van Aemstel om een somme van penninghen Ende dat slot van montfoerde aen hermen heer van woerden. ende na desen biscop johan van nassouwen so quam een ander biscop ende hiet biscop johan van zirick ende die woude mit des ghestichts hulpe beyde die sloten lossen ende boet den heer vā aemstel ende den heer van woerden elck hoer ghelt weder mer si en woudens nijt ontfanghen ende wouden die twee sloten mit machten houden teghens des biscops danc daer die biscop om oerloechde Ende die biscop en̄ dat ghesticht baden greue florens om hulpe ende bijstant Ende greue florens die quam en̄ beleyde vredelant ende heer costen van renesse die quam daer mit die zeelanders ende street teghens ghijsbert van aemstel van greue florens wegen ende wan den strijt ende ghijsbert wert ghevanghen ende aernout ghijsberts broeder gaff dat slot te vredelant op in greue florens handen Ende greue florens toech voert voer montfoerde ende wan dat oeck hermen van woerden off. ende hermen en dorst in sijn lant nijt bliuen en̄ toech wech.

Daer na een wijl tijts so wert een soen ghededingt ende ghemaect tusschen den greue florens mitten biscop ende ghijsbert van aemstel ende hermen van woerden dat greue florens namaels jammerlick becoft mit sinen liue van dese twee verra: ders ghijsbert en hermen Want die soen wert ghemaect in deser manieren Als dat ghijsbert en hermen voerscreuē beloefde truwelic te houden daer si ond' te pāē setten al hoer goet dat si teghens den biscop van utrecht noch teghens die greue van hol-lant hem nymmermeer versetten en souden mit rade noch mit dade. ende si souden greue florens sweren voer sinen cost hude ende trouwe Ende die biscop soude sijn castelen weder hebben ende behouden in sijnre macht. ende dit segghen wert vast ge-maect mit instrumenten ende si hebbent ghesworen ende beloeft te houden ende bese: ghelt dat si namaels qualick hielden ende hier mede was alle ding ghesoent.

Die greue florens settede wt sijnre herten alle nijt en toern want hi nam ghijs: bert van aemstel ende herman van woerden ende maectese sijn ouerste ende heyme: lieste rade Mer ghijsbert ende hermen die horen haet en nijt niet verghaten en cons: ten die verbonden hem heymelick mit een ende mit ghijsbert van velsen tegens gre ue florens horen prince ende horen leen heer ende die si sijn ghesworē raet waren en hoer broet heer was En si hebben ghernt van velsen ghesent tot Camerijck daer was des coninc raet van enghelant die biscop van durnens. ende die heer van kuuck van des hertoghen weghen van brabant Ende twee rade van des greuen raet van vlaenderen daer si ouer droeghen mit ghemenen rade en int heymelick slo: ten datmen den greue florens leuende vanghen soude ende seynden den coninck van enghelant die hem in euigher vanghenisse soude houden wāt si d' off ghequelt waren ende datmē johan sijn soen soude maken greue van hollant die des coninc dochter had te wijff.

Anno dm

Graue van hollant

Regnierden

Die edel greue florens die van deser verradenisse nijt en wiste die onlanges te voeren een eerlike woeninghe ende pallaes maken dede in haerlemer hout dat der voghelen sanck hiet Ende inden haghe daer hi mit joncheeren ende mit jofferen ind' wildernisse des stadelhicken te jaghen plach ende ridderlick spul te hantieren plach

Ende hier om inden jaer ons heren dusent twee hondert ende sess ende tneghen tich doe reet greue florens tot utrecht om dat hij versoenen woude een tweedracht tusschen den ridders van sulen en die van aemstel en van woerden die des greuen raet waren Ende die greue ghinc inden doem te kercken en nam mit hem een deel ridders ende daer quam een wiuekijn also dat god heer in seynde ende gaf graef flo rens enen brieff in die hant die hij sinen secretarius dede lesen daer in ghescreuen stont Al dus coninc kint edel prince ghedenct dat die ghenē die die psalm maecte die pphetierde en seyde al dus Die mā mijns vreden d' ic in hoepte die mijn spijse at

[illegible]heuet grote vertredinghe ghemaect op my Mer greue florens die groot moedich
was en achte op dat veers nijt ende hielt hoghe feest mitten prelaten eñ mitten bor:
gheren ter maeltijt. ende naden eten ghing hi leggen slapen. ende naden slaep meen
de hi den dach in blider ghselscap voert te eynden. Ende als hi een corte wijll
gheslapen hadde so quam ghijsbert van aemstel ende weckede hem wt den slape ende
dat hi mitten valckenaers wt der stadt rede want daer veel wilde voghels inden
velde saten Die greue die ghenuecht hadde inden bederspul om voghel te vanghen
haestede hem ende nam een schoen sperwer op die hant eñ reet mit luttel ghesins spe
len mitten voghelen wt der stadt eñ wert aldus mit heymelick verraet wt der stadt
omtrent een halff mile ghelept daer lach hermen van woerden mit veel ghewapent
ende brack op ende om singhelden den greue al om Ende gherije van velsen die tas
te den greue eerst aen Ende daer teghens die greeff als een onuersaecht man werp
den sperwer off ende toech sijn sweert ende meende hem te verweeren ende had lieuē
te steruen dan hem den verraders gheuanghen te gheuen Mer dat en halp hem nijt
veel Want die verraders die hem nijt en scaemden eñ hadden nochtan des voerscre
uen greuen cleder aen horen hals ende hadden des seluen daghes binnen vtrecht sijn
spise gegheten sloeghen hoer handen aen den greue ende vinghen desen hoghen prince
mit aldus groten verraet die si all heymelic voerde inder nacht opt casteel te Mu:
den. Ende binnen desen quam dat rumoer van deser haestelijcker boetscap die
menicht menschen herten verueerde ende bedroefden. ende dat ghemeen volck van
kārmerlant van vrieslant ende van waterlant quamē ouer ropen tot muden om
den greue te verlossen. eñ als dit die moerdenaers vernamen vloghen si haestelijc
ken mitten gheuanghen greue ouer sloten ouer velt ende ouer onweghen Eñ daer
teghens quamen die van neerden ghelopen mit groten hope om horen heer te verlos:
sen Waer om die vluchtighe in anxt waren want die kermers volghede mit gro:
ten volck ende die dorp lude die daer omtrent woenden Ende dat peert daer si den
greue op ghebonden hadden was cleyn ende mocht den sloet nijt ouer lopen eñ viel
mitten greue int water dien doe gherijt van velsen nijt wt getrecken en conde ouer
mits vanden groten volck waer om dese gherijt die een fel hert hadde stack den sel:
uen greue mit sinen sweerde xxi. wonden daer hij aen sterff ende ruumde mit enen
snellen peerde achter wert op dat casteel te cranenborch Hermen vā woerden reet
haestelick buten lants ende lach hier ende daer ende sterf in ellenden ende in armoe
den Ende ghijsbert van Aemstel reet oeck haestelick ende heymelick wt den lande
ende had armoede ende had vrienden buten lants die hem teten gauen Eñ all hoer
goet wert hem beyde ghenomen. eñ binnen desen so quamen die kermers ende von
den den greue noch halff leuende ende sinen Adem treckende ende sprack noch een
luttel Ende si venghen een der moerdenaer knechten die si mit aen sien des steruen
de greue dode mit menigerhande pinen Mer die greeff sloech sijn oghen op inden he:

mek eñ gaff sinen gheest op ende uitstede in goede op die vijfte kalende van junius Ende wi hopen dat hi ghecroent was inden hemel om sijn bitter martelie Eñ sijn lichaem wert ghevoert tot reynsborch int cloester eñ wert daer bi beatrix sijn wijf mit groten rouwen begrauen.

Ende als dit behoerlick ghedaen was die greue van cleue die greue florens ne ve was versamede een machtich heer wt hollant ende besette cranenborch all om mit een swaer besitte ende wan dat casteel ende vent daer op heer gherijt van velsẽ Ende dese moerdenaer die lide doe ende seyde open baerlick voer allen den volck die verradenisse. ende dese heer gherijt wert die alre swaerste pijn aen ghedaen diemen enighen mensche doen mocht eñ word op een rat ghesét. ende al dat Aemstel woerden ende velsen toe behoerde off aen ghinc tot inden neghenden grade totten tienden grade toe die worden ghedoot of ewelick verdreuen. ende cranenborch wert neder ghewórpen totter eerden toe. eñ men toech voer dat casteel te muden mer men van ter nyement op ende dat beualmen dirck van haerlem te bewaren.

Anno dñi

Greue van hollant

Ende die greue van cleue nam doe voert hollant in sijn bewaernisse ende daer teghen ghye van henegouwen treserier van ludick die nam suut hollant in sijn be waernisse eñ bleeff woennẽ tot sinte ghertruden berghe eñ van deser tweedrachte wert grote onruste.

Regnierden

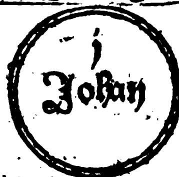
Daer na worden die heren van hollant ende zeelant te rade dat si om horen jonghen greue johan seynden wouden die was bi den coninck van enghelant om dat si hem int lant hebben woude die greue florens soen was.

Die regael abt van Egmonde heer florens ende heer dirck heer van brederode ende heer heinrick van leyden castelleyn eñ heer willem van Egmonde ridders die voeren ouer die zee in enghelant ende baden den coninck dat mit sijnre gunst moch te joncheer johan mit hem ouervarẽ want dat lant van hollant sijns nijt onbeerẽ en mochte Coninck eduwaert die ontfenck dese boden seer vriendelick ende deden bestellen scepen mit alre groten cierheyt daer hi joncheer johan ende sijn dochter mede ouer seynde in hollant Mer want hem die wijnt nijt wel mede en was so quam hi in zeelant aent lant Ende bleeff bi heer wolfaert vander veer.

Johan die eerst al so ghenoemt greue florens soen was die xvi greue van hol-lant iiij jaer ende hi had te wiue Elizabeth coninc edwaerd dochter vā enghelant Mer hi en creech daer gheen kinder bi Ende doe hi eerst int lant quam wt enghe-lant doe was hi langhe bi heer wolfaert den heer vander veer ende die regierde de-sen jonghen greue ende settede die hollantsche heren meest van hem.

Inden jaer ons heren M ij^{c} xcvij doe woude greue johan dwinghen die vriesen ende quam mit groter heer cracht binnen alcmaer Ende daer teghens quamen die vriesen herde manlick ende hadden te samen ghetoghen alle die macht van vries-lant om enen swaren strijt te vechten Ende als beyde parthien te samen ghecomen waren so wertter alte seer ghevochten want die hollanders en zeelanders bevoch-ten die vriesen aen twee bedaelgen ende versloeghen ouer vier dusent vriesen ende die ander ontliepen hem En van den hollantschen heer bleeff doot die heer van ar-kel ende johan vander doertoghen en mit hem twee ander goeder mannen van wa-pen Ende als die biscop van vtrecht dit vernam dat die vriesen den strijt verlorē hadden so voer hi ouer in vrieslant ende predicte daer des paeus aflaet teghens dat hollantsche volck die vriese beloueden den biscop te helpen Ende quamē haestelick ghereyt mit veel schepen tot monikē dam Die poerters van haerlem ende die ker-mers mitte waterlanders quamē daer teghens mit groter heervaert ende bestre-den stoutelick dat vriesche volck Mer cort keerden hem die vriesen vanden strijde ende pijnden hem te scepe te comen ende weyden wech Mer int veruolgen wartter alte veel doot gheslaghen Ende als die biscop desen strijt verloren hadde liet hi sijn groot scip daer bliuen ende reede mit een cleyn boetkijn ouer ysel.

M ij^{c} xcv

iiij jaer

Inden jaer ons heren M ij^{c} xcix op die iiij kalende van nouember so sterf gre-ue johan van hollant tot haerlem Ende dese greue johan die was alleen onder all den princen van hollant die sonder ridders naem sterff ende sonder kijnder ende hi wert eerlick begrauen tot rijnsborch int cloester Ende Elizabeth die greuine sijn wijff die voer weder in enghelant ende nam den greue van erffoerd daer nae tot enen man.

Johan greue van henegouwen ende was adilhey den coninc willems suster soe die was die xviij greue van hollant van zeelant ende heer van vrieslant vijff jaer lanck Hi had een wijff hiet philippa ende was des greuen dochter van lutselleborch broeder tot bemen daer hi bi wan willem die na hem greue wert ende johan van beemont ende heinrick canonick tot camerijck en margriet greuinne van amien Adelheida greuinne van clermont Maria greuinne van barbanoys Mechtelt vrouwe van nyele.

Dese greue johan inden eersten beghinne van sijnre heerlicheyt so toech hi in zeelant mit heercracht daer hi teghens die onghehoersaemheyt here johans van renesse seghe vercreech mit groten loue Als heer johan van renesse aldus verwonnen was inden eersten strijde soe toech hi tot coninck aelbrecht den roemschen coninck om hulp ende seyde hem dat die greefscap van hollant aenden roemschen rijck ghecomen waer nae greue johans doot van hollant Ende hier om quam dese coninck aelbrecht al heymeliken neder ende seynden aldusdanigen brieuen door al dat lant in hollant Het sullen weten alle luden dat aelbrecht die onuerwonnen roemsche coninck mit cracht will vereninghen aent roemsche rijck die greefscap van hollat

Anno dm	wantet si sonder oer is. die coninck kaerl	M ijc xcix
Greue van hollant	wilen eer greff dirck in leen gaff Ende inden jaer M iijc so quam dese coninck Aelbrecht tot nymweghen om die greefscap van hollant te bedwinghen En brocht mit	
Regnierden	hem den eertschen biscop van trier ende va	v jaer

colen mit veel princen ende vorsten des rijcks Ende daer teghen quam greue johan tot buutsweerde beneden nyemweghen daer hi sijn tente op rechte mit groter heercracht opten ou vanden wael En dede besoeken tot veel stede inden wael waer hi best mocht ouer dat water come mit sinen volck om des conincs heer te bestrijde Mer die coninck die vanden toernen tot nymwegen neder sach van verren ende sach die veelheyt der bannieren ende des volcs ende meende dat heer johan van renesse hem bedrogen hadde ende toech achterwert tot crunenborch op dat hi des anderen daghes wech toghe weder in oestenrijck.

Die eertsche biscop va colen om des conincs eer te bewaren dedinghede daer tusschen ene vrede en seyde daer een seggen vast voer willkoert in deser maniere Als dat greef jan die soude den conic ene man eet doe en hem trouwe te wese en die conic ulyede he die greefscap. en doe dit gedaen was doe keerde die vorste wed totte haren

Ende die zeelanders die te lant quamen in des conincs hulp mit heer jan van Re: nesse lieten hoer scepen staen bi huesden ende vloghen te voet in vlaenderen ende be: woefde daghelicx die naeste dorpen in zeelant Eñ greue johan veruolchde dese voer: vluchtighe als hi snelste mocht ende vant die scepen die si begheuen hadden. Ende verboet heer johan van renesse sijn lant eñ sijn goet deylde hi onder den ghenen die hem gheholpen hadden.

In desen greue johans tijden so ghescheide in hollant een wonderlick teyken dat een voerteyken was der toecomender droefheyt. Daer openbaerde een man op een peert die vermaende alt volck dat sij hem wapenen soude ende lopen haestelick opten oeuer vander zee ende keren die vyanden Ende hier om liep al dat ghemee volck totter zee om die vyanden te beuechten ende saghen dat water veruult mit ontallijcken scepen Mer die scepen bleuen all verloren. ende die man mitten peerde verdwesmen oft een drom off droch gheweest hadde dat niement en wist waert all bleeff.

Int jaer ons heren M iiij^c ende ij opte elfften dach in julio was eē groot strijt in cortrijck tusschen coninck philips van vranckrijck den vetten ende greue rob: brecht van vlaenderen daer die vlaminghe den seghe wonnen daer bleuē doot jonc heer johan van hollant greue iohans ouste soen van henegouwen ende van hollant des goeden greue willems broeder.

Daer na inden jaer M iiij^c ende iij versamede greue ghye van vlaenderen veel vercoren ridderscap op dat hij mit ghewapender cracht walcheren mochte be: uechten Eñ daer teghen quam joncheer willem greue johans ouste soen herde vro: melick ende sloech hem veel vlaminghen off doot ende vencker veel ende voer ouer in casant daer hi veel vlaminghen doot sloech Ende keerde weder mit groter eren eñ mit seghe ende sonder merren versamede greue ghye anderwerff groot volck op dat hi dat zeelansche volck verslaen mocht daer mede ende wan middelborch.

Daer teghens quam anderweerff joncheer willem van hollant mit een groot heer ende street twee strijden op enen dach die een voer der veer ende die and̃ voer aernemuden die hi beyde verloes ouer mits verraet Ende jonc heer willem toech wech ende quam binnen zyricxzee om ander volc Eñ greue ghye volchde hem na sonder merren eñ beleyde die stede van zyricxzee seff weken lanck die hi seer moy: de mit scutte ende mit slinghen Ende ten lesten dede joncheer willem der stede poer te al heymelick op ende dede groten schade int heer datter voer lach Ende versloech hem off xv hondert vlaminghen.

Ende doe besette joncheer willem die stadt ende voer in hollant daer hi ee groot moeghende heer vergaderde om zyriczee te onsetten · ende quam mit biscop ghyen van utrecht sinen oem mit veel volcs ende quam an duuelant aen ende meynden des anderen daghes te varen tot zyriczee Mer des nachtes worden si oueruallen vanden vlaminghen bi opset heer jan van renesse ende quamen inder nacht ende bestreden joncheer willems heer eñ des biscops ghyen eñ daer wert alte seer gevochten als dat die een vrient den anderen sloech want si malkanderen nijt en kenden om die donckerheyt vander nacht Eñ daer bleeff doot heer willem vā hoorn domproest tutrecht ende heer Claes persijn ridder heer willem van haerlem ridder heer dirck van sulen ridder heer zweer van beuerweerd ridder ende veel ander goeder mannen · ende biscop ghye wert ghevangen ende veel goeder ridderscaps ende borghers wt hollant ende wt dat sticht van utrecht eñ werden in vlaenderen ghesceynt mit biscop ghyen ende in vaster hoeden gheset Ende joncheer willem van hollant quam heymelick van zyriczee ende is nauwe mitten liue ontgaen ende hij toech in henegouwen tot greue johan sinen vader ende claechde hem sijn misuall.

Anno dm̄

Greue van hollant

Regnierden

Ende doe greue ghye vernam dat joncheer willem in henegouwē was so toech hi bi heer janss ride van renesse mit veel schepen ouer die mase in noert hollant eñ alle die steden ende dorpen ghinghen in sijn ghenade sonder haerlem allen

Die hertoch johan van brabant die creech in sijnre machten al zwt hollant mit sinte gheertruiden berghe behaluen dordrecht en creech hij nijt · Mer hij toech voer dordrecht ende lach daer x daghen voer Ende ten laetsten schoet hi dat vuer in dordrecht ende verbrande die een helft vander stede ·

Daer nae toghen die van dordrecht wt mitter macht ende veriaechden den hertoch van brabant wt zuut hollant ende sloeghen hem veel volcs off ende volchgeden all tot des hertoghen bossche toe ende daer schoten si dat vuer in ende deden groten schade ende dreuen groten roue wt brabant Mer die meeste deel vander ridderscap wt zuut hollant die waren all bi die van dordrecht Ende daer na streden die van dordrecht tot yselmonde ende versloeghen omtrent twee dusent vlaminghen Ende die greue hadder daer quaet ghenoch dat hi ontquam ·

Ende als die greue ende heer jan van renesse vernamen dattet binnen utrecht soe qualick stont onderlinghen soe is hij binnen utrecht ghecomen ende creech utrecht in ende sette daer schout ende schepen van sijnre weghen ende bade der ecclesie neersteliick datmen biscop ghye dat bisdom naem ende datmen willem van gulick koer tot enen biscop Mer die ecclesie namen hoer beraet

Slanghe ghenoech Heer witte vā haemstede die greue florens bastaert soen was die lach in syriczee so toech hi wt syriczee mit een hoghe boet eñ seylde buten om eñ quā tot santvoert eñ is voert ghecomen tot haerlem daer hi sijn bannier ondede vā jonker willems weghen Ende als die kermars eñ westvriesen eñ oestvriesen dit vernamen so sijn si al bi hem ghevallen eñ riepen god si ghelovest dat ons dat bloet vā hollant toe ghesepnt is.

Ende heer witt die toech rechteuoert wt om die vlaminghen te weder staen eñ doe si quamen tot hygedom beneden haerlem daer ghemoete hem een groot heer van vlaminghen die si alte mael versloeghen. daer toghen hem die vriesen al hoer harnesse wt eñ cleder eñ worpen al hoer doden op enen hoep eñ seyden dat sal een teyken wesen dat den vlaminghen den wech wisen sal op een and' tijt als si weder comen daer hietet noch manpat.

Doe die maer doer dat lant van hollant ghinck dat heer witt mitten kermers eñ vriesen die vlaminghen verslaghen hadden Ende men dat tot delfft vernam doe was daer een die ockenberch hiet die nam die bannier ind' hant eñ riep dat gheroep hollant hollant Daer jaechden die van delft alle die vlaminghen wt der stadt ende sloeghender veel doot Daer na quam heer witt van haemsteden tot leyden daer hi veel vlaminghen versloech eñ vinck eñ sommighe quamen wt leyden eñ quamen te delft eñ waenden daer vry te wesen daer volchde hem heer witt mitten vriesen eñ beliep die vlaminghen tot delft opter straten eñ sloecher meer dan vijff hondert doot eñ die straet hiet noch die vlaming straet eñ veel waender ouer die vest te swinmen die daer verdrencten.

Ende als greue ghye dit vernam so scheyde hi confuys vā utrecht eñ toech hey melick eñ quam in zeelant eñ vergaderde veel volcks op en nywe ende beleyde die stede van syriczee noch weder mit swaren besitt.

Joncheer willem van hollant die was in henegouwen eñ screeff aenden coninc philips van vrancrijck diemen die vett hiet sinen swagher dat hi hem te hulpe quame in sijnre noot teghen die vlaminghen Die coninck seynde in joncheer willems sijns swaghers hulp drie hondert eñ vijftich groter sceep mit top castelen ende mit maersen vol volcks vā wapenen Ende vijff groter ghaleyen mit volck wel toe ghemaect om te vechten Ende die coninck screeff op wat tijt dat hi die scepen wachten mocht Doe quam joncheer willem in hollant eñ versamede alle die scepen die hi mochte Ende heer witt van haemsteden quam mitten vriesen eñ kermarlanders eñ waterlanders eñ vielen al bi joncheer willem mit horen scepen eñ wouden bi hem leuen eñ steruen eñ quamen geuaren doer noertgouwe op sinte laurentius dach daer saghen si dat fransche heer comen daer si seer in verblijt waren.

Mer doe die vlaminghen saghen dat joncheer willem quam mit soe groten heer van volck en van schepen doe was die wijnt zuyt west Ende doe maecten die vla-minghen een groot scip toe dat si specten mit strow mit pecke mit olye mit terre en mit sulphur en ontstakent en meenden also joncheer willems heer te scheynden son der weer Mer god die alle herten kent en laet gheen recht int eynde verloren Ende als des volck en joncheer willems schepe bi een quamen op sinte louwerens dach so ontstaken die vlaminghen hoer scip en lietent mitten strom en mitten wijnde dri-uen tot joncheer willems schepen wert Ende alst wel begonde te bernen so ginc die wijnt om int noert oest en dat bernende scip dreef teghen die vlamingen danck on der hoer selfs schepen daer si alte groten schade off hadden soe dat si nerghent dueren en mochten en sprongen ouer boert en verdrencten menich hondert Ende mit deser wonderliker auentuer so creghen die hollanders mitten franssoysen so groten moet te vechten en toghen tot hem in Ende daer wesse een grote veruerlike strijt ende die vlamingen weerden hem alte vromeliken enen haluen dach en enen helen nacht En dat gheruft was so groot vanden vechten datment bescheydelick hoerde ouer drie mi len.

Anno dm

Grauen van hollant Regnierden

Ende ten lesten worden die vlaminghen so seer vermoyt dat si den strijt verloren ende joncheer willem van hollant die veng int lest vanden strijde greeff ghye van vlaenderen en gaff hem den ammyrael van vrancrijck voer sijn schade die hi ghe-leden hadde Mer die ammyrael die gaffen weder den eersamen vader biscop ghy van vtrecht die in vlaenderen gheuanghen lach en dat was den enen ghyde om den anderen Ende in desen strijde bleuen doot x dusent vlaminghen en ontallicke veel hondert werter gheuanghen en dusent en hondert schepen en xc pauwelyoenen lie-ten si daer Ende dit ghescheide int jaer ons heren M ccc en iiij op sinte louwerens dach.

Ende men sach tot egmonde inder lucht een groot wetachtich cruys op die sel-ue tijt datmen aldus street.

Ende heer johan van renesse die quam vten strijde heymelick e wech ende quam binnen vtrecht daer hem die hollanders na volchden en bernden die molen tutrecht voer die poert en meenden dat heer jan van renesse wt comen soude Mer heer jan die wech heymelick mitten sinen vter stadt en van anxt van sinen vyanden so sou-de hi ouer die lecke haestelick varen en was in een cleyn scheepkijn en hoerre wasser te veel en dat scheepken ghinck te gronde ende heer jan van renesse mitten sinen ver drencten en wert na gheuist en begrauen.

Ende greue johan van henegouwen en van hollant die verblide hem seer inden seghe die joncheer willem sijn soen teghen die vlaminghen ghehat hadde En hi starff int selue jaer M ccc en iiij op die vijffte ydus van decembr ende wert eerliken begrauen in die stadt van valencijn.

Ende philippa die greuinne starff op die viij ydus van aprill daer na en wert begrauen bi hoer man.

Willem die derde also ghenoemt greue johans soen was die xviij greue van henegouwen van hollant van zeelant en heer van vrieslant xxxiij jaer Ende hi had te wiue johanna van valoyse des coninckx philips suster van vranckrijck daer hi bi wan jan en margriet hertochinne van beyeren en keyserinne van romen Ende johanna greuinne van gulick Ende philippa coninghinne van enghelant Ende willem die na hem greue wert En lodewijck die starff jonck En joncfrou elyzabeth.

M iijc iiij

xxxiij jaer

Dese greff willem als hi eerst greue ghewordē was so dede hi bewepen een hof tot haerlem daer waren x grauen hondert baenredsen en dusent ridderen en riddscaps ende edele lude sonder ghetal Ende dit hoff hieltmen feestelick een vol weke lanck.

Dese edel greff willem was vanden koervorsten vicarius ghemaect vāden keyserrijck Ende hi was in sinen tijden vermaert voer die vromste en liefталste vorst diemen wist Ende hi wan mit cracht twee alde vaste castelen inden sticht vā colen als den bruyl en volmesteyn.

Dese edel greff willem woude vermeeren den dienst gods en stichte in middelborch een nywe collegium vā canoniken tot sijnre ewiger memorien int jaer ons heren M ccc en xi.

Inden jaer M ccc en xv doe quam coninck lodewijck vā vranckrijck in vlaenderen mit groter crachten bi doernick op die riuier der lijke Ende greff willem quā in sijn hulpe en sette sijn pauwelyoenen bi der riuier der scelt Mer die coninck moste van daen rumen ouermits des quaden weders van reghen en van wijnde en liet die vlaminghen onghemoyt.

Greue willem van hollant als hi dit voer waer hoerde dat die coninck pā daer ghetoghen was so verbrande hi alle die dorpen die bi der riuier stonden en̄ twech weder in hollant onghescheypt.

Greeff willem als biscop ghye sijn oem doot was soe nam hi in sijnre machten die heerlicheyt van woerden en̄ van aemstel en̄ dwancse aen hollant en̄ sette daer sijn baeljuwen en̄ sijn scouten en̄ seyde dat die twee heerlicheyden den biscop sinen oem ghegheuen waren voer sijns vaders erue en̄ dat si nijt recht van die vervaders van aemstel en̄ van woerden aen hollant ghecomen waren.

Int jaer M ccc xxviij quam coninck philips van vrancrijck mit groter heercracht neder in die greeffscap van vlaenderen Ende in sijn hulpe quam dese greeff willem van hollant die sijn tenten ghebot te setten bi casselberghe Ende off hi van daer tusschen dedinghen mocht na sijnre ghewoenten aen beyden parthyen vrede off soen.

Die vlaminghen haesten hem seer vanden berghe neder te comen en̄ meende den coninck onuerhoets in sijn tente doot te slaen Ende als greue willem dat vernam

Anno dm̄

so haeste hi hem om dit verwoede volck mit strijden te ghemoeten en̄ sonder merren Ende die coninck mitten sinen ende greeff willem mitten sinen quamen ghelijck aen en̄ daer wert anxtelick seer ghevochten Ende greeff willem wert van sinen peerde

Grauen van hollant

gheslaghen daer hem sijn heren truwelick bi stonden en̄ beschudden sijn lijff manlick Als heer dirck heer van brederode. heer jan heer van arckel. heer alaert heer van egmonde. heer philips heer vā wassenaer. heer jan heer vā haemsteden. heer aernt heer

Regnierden

van cruninghen. heer jan heer van pallanen. en̄ heer willem van duuoerde en̄ meer ander die om hem en̄ bi hem waren Ende die vlaminghen verloren den strijt Ende daer bleuen meer dan vi^m vlaminghen doot en̄ veel gheuanghen die nijt e wech en conden comen En̄ joncheer willem van hollant greeff willems soen wert daer van den coninck ridder gheslaghen.

Int jaer ons heren M ccc xxxvi op die vij ydus van junius starff dese edel vorst greue willem en̄ wert mit groter triuaert begrauen tot valencijn in henegouwen Ende vrouwe johanna sijn wijff die begaf die werlt daer na en̄ ghinck in een gheestelick nonne cloester van sinte bernaerdus oerde ghehieten fontanellis Ende si starff daer int jaer M ccc xlij en̄ wert daer eersamelick begrauen.

Willem die vierde also ghenoemt greue willems soen was greue van henegou-
wen van hollant van zeelant en heer van vrieslant viij jaer lanck En hi had te wi
ue iohanna des hertoghen dochter van brabant Mer hi en creech gheen kinder daer
bi Dese greeff willem heeft alle sijn leuen die wapen ghehantiert .

Dese greef willem is ghetoghen mitten coninck van spaengen en mitten coninck
van granaten in heydenisse ende hadden menighen strijt teghen die heyden die si veel
verslooghen en sijn mit vechtender hant ghecomen tot iherusalem ten heylighen gra-
ue daer si hoer offerhanden deden en sijn ghesont weder thuus ghecomen Ende als hi
thuus gecomen was so heeft hi alte costeliken hof beroepen inden haghe daer menich
groot heer was en menich edel man .

Ende daer na is greeff willem ghereden in een tornoy tot benay I normandyen
en daer wert ghesept van allen heren van vrienden en van vyanden dat dese greeff
willem was die beste en die vroemste greue van al kerstenrijck .

Daer na is greeff willem ander werff ghetoghen mit groter macht in heydenisse
mitten duytschen heren va prusen en heerde en brande en wan veel steden en dorpen
in heydenscap mitten hoghen meyster van prusen en toech voert en versocht dat hey
lighe graft noch anderwerff Ende eer hi op

M iij^c xxxvij

die reyse toech so ontboet die keyser lodewijck
dese greeff willem sinen swagher dat hi hem her
toch van hollant maken soude als hi bi hem
quaem want hi die hoechste ende vorstelicste
greue was van al neder lant Mer greeff wil

viij jaer

lem die woude eerst sijn reyse op die heyden noch eens doen .

Daer na wert keyser lodewijck inden ban ghedaen vanden paeus iohannes die
xxij En die koervorsten deden desen greeff willem aen soeken om hem keyser te ma-
ken want die paeus hadde keyser lodewijck ghepriuiert vanden rijcke Mer greue
willem en wouder niet aen want keyser lodewijck die leefde noch en die had greeff
willems suster .

Inden jaer ons heren M ccc xlij soe ghescheide in die stede van amsterdam een
groot mirakel vanden heylighen sacrament dat een sieck mensche ontfanghen hadde
en ouer gaff en int vuer ghegoten wert .

In desen seluen jaer soe was des anderen daghes in januarius een groot eertbe-
uinghe in hollant en in anderen landen .

In desen tijt so was een camp ghevochten van enen smit teghen een jode die on-
ser lieuer vrouwen beelt smadenisse ghedaen hadde .

Inden jaer ons heren M ccc xlv als greef willem van allen sinen groten reysen weder thuus ghecomen was so versamede hi een groot heer van volck daer hi die oestvriesen mede bestrijden woude Eñ als die greue alle dinck bereyt hadde die tot deser heruaert behoeflick waren so ontseyde hi die stadt van vtrecht eñ beleyde die stadt alst bescreuen staet in die cronijcken van vtrecht int CC eñ lxv blat.

Eñ als greeff willem vander stadt van vtrecht ghetoghen was so en liet hi nijt off van sinen begonnen wercken Ende hi vergaderde teghen den herst weder een nyewe groot heer van volck eñ toech inder maent van september op die oestvriesen te scepe ouer die zee Mer des greuen heer voer onsedelick ouer die zee aen dat onbekende lant waer om dat ghemeen volck onuersiens quam in groot ongheualle.

Heer johan vã henegouwen heer vã bemont des greuen oem die quam mit veel scepen aen die zuyt syde van sinte odulphus op een velt hiet dat zuder veen eñ sette daer sijn tenten bi den oeuer vander zee ende een deel der hollanders liepen opt lant sonder merren eñ en verbeyden dat grootste heer nijt eñ liepen som bi staueren eñ in sinte odulphus cloester onsedelick eñ ginghen stoutelick teghens die vyanden Eñ die vriesen quamen stoutelick eñ wredelick eñ vochten teghen hem ende creghen die ouerhant eñ versloeghen meest alle dien hoep.

Anno dñi

Grauen van hollant

Regnierden

Greeff willem die van desen ongheualle nijt en wist die voer aen die noortsyde van sinte odulphus eñ ginck daer opt lant stoutelick wt sinen scepen mit vijff honderd goeder mannen die bi hem waren Ende en verbeyde die ander scepe mitten groten heer nijt eñ dede dat naeste dorp verbernen Die vriesen die hier starck op wachten quamen wt hoer laghen eñ bestreden den greue eñ die greue mitten sinen verweerden hem alte stoutelick ter doot toe Mer die vriesen creghen die ouerhant ende sloeghen den greue doot eñ veel ander dat sijs nijt en kende Ende die ander scepen quamen oeck aen tlant om dat vorsie heer te ontsetten Mer die vriesen hebben so vreselick daer teghen ghevochten eñ versloeghen alte veel vanden hollantschen volck eñ verdroncken daer veel int wt ende in gaen vanden scepen Ende dese bloedighe strijt ghesciede int jaer ons heren M ccc eñ xlv op die seste kalende van october eñ ghescheide op die stede daer die greuen van hollant te recht plaghen te sitten als greuen van oestvrieslant.

Ende greue reynolt van ghelre mitten bruinen hoefde die voerseyde dit dede hi greue willem wt der vonten hieff Als dat dese jonghe greeff soude noch vanden vriesen verslaghen worden.

Ende in deser heruaert bleuen doot die heer vā hoern die heer vā waelhoert die heer van lingn die heer van many die heer van aentonghen die heer van haemsteden die heer vander merwen haenwedsen Ende heer gherijt mitten baerde heer willem van naelwijck heer symon eñ heer dirck broeders tot teylinghen heer gwido broeder tot asperen heer jan heer reynaer eñ heer willem broeders tot montfoerde heer dirck van santhorst heer dirck eñ heer hermen van sweten heer florens broeder tot merwen heer ogier van spaengen heer gherijt euer heer alfaert vand horst heer willem van donghen heer dirck vā waelhoert heer wolfaert vā reymerswael heer gherijt van florevijl heer claes oem eñ heer hammuchouwer ridders ende noch wel xv ridders daer toe eñ veel schiltboertigher mannen eñ borghers eñ vrowen wapentuers daer toe die god ghenadich wil sijn.

Ende des tienden daghes daer na so voer ouer in vrieslant heer martijn die commendeur van haerlem van sinte johans oerden Ende hi vant onder allen den doden luden des edelen greeff willems lichaem bi kenlicke teykenen Ende daer toe viij heren eñ ridders vanden voerscreuen heren Ende greeff willem wert sijn lichaem ghevoert eñ begrauen in een cloester vā sinte bernaerdus oerde ghehetẽ florie campe eñ die ander viij heren voerscreuen worden daer mede begrauen.

Ende als die keyser lodewijck die greef willems suster te wiue had vernam dat die edel prince greeff willem van hollant sijn swagher doot ghebleuen was op die vriesen eñ gheen kinder after ghelaten en had so meende hi dat die greefscap van hollant aen den roemschen rijck bestoruen was Mer dat en mocht niet wesen want si erfft altoes op dat naeste lijff leuende aenghesien datter veel greuen eñ oeck greuinnen van hollant ghestoruen sijn sonder kinder Ende is altoes gheerfft op dat naeste lijff eñ die outste Ende alsoe als margriet keyser lodewijcks wijff van beyeren greue willems outste suster was so bestarff henegouwen hollant zeelant ende vrieslant op margrieten der keyserinnen Ende also als die keyser hoer man eñ voecht was so gonde hi eñ consentierde sijnre keyserinnen dat si hoers vaderlike erue seluebesitten ende regieren mocht Ende vrouwe johanna greeff willems wijff die noch na hertoch wenselijn van lutzenborch te man nam die leefde lxi jaer na greue willems doot.

Margriet keyserinne van romen greeff willems outste suster van hollant die was grauinne van henegouwen van hollant van zeelant en̄ vrouwe van vrieslant vijff jaer en̄ ix maenden Ende daer na was si iiij jaer en̄ ij maenden grauinne vā henegouwen alleen Ende si had bi den keyser lodewijck drie sonen Die eerste soen hiet hertoch willem Die an̄d soen hiet hertoch aelbrecht Die derde soen hiet hertoch lodewijck coninck van cracauwen en̄ ott marckgraue van brandenborch en̄ elyzabeth coninghinne van vngherien.

Dese keyserinne quam neder in hollant mit groter cierheyt daer si hoechlick ontfanghen wert van allen heren en̄ ridderen en̄ steden en̄ vriendelick ontfanghen en̄ ghehult wert van allen landen van henegouwen van hollant van zeelant Ende si beloefde den landen en̄ een yghelick in sinen rechten en̄ vryheyt te laten en̄ een yghelick recht en̄ vonnisse te doen ende si gaff horen landen en̄ luden milde gauen en̄ dede hem gratie en̄ gaff hem meere vryheyt en̄ beter priuilegien dan si voer hadden En̄ si maecte vrede mitten ghesticht van utrecht en̄ mitten biscop van sinte margrieten daghe int jaer van xlvi durende tot twee jaer na dien daghe tot sinte margrieten daghe toe anno xlviij.

Anno dm̄ — M iij^{c} xlv

Grauen van hollant

Regnierden — vijff jaer

Daer na die keyserinne die beual hoer ampten en̄ officien en̄ besette hoer landen en̄ toech weder in beyeren en̄ bi den keyser En̄ daer na so quam si weder in hollant en̄ in henegouwen mit hertoch willem horen outsten soen Ende si beual hertoch willem horen soen bi consent der ridderscap en̄ der steden dat lant van hollant en̄ van zeelant en̄ van vrieslant te regieren van hoerre weghen als ruwaert vanden lande Ende hi soude der keyserinne jaerlicx vry wt gheuen x^{m} oude schilden Ende si behielt henegouwen en̄ daer ghinck si legghen wāt die keyser was doe recht te voren ghestoruen Ende waert dat hertoch willem dese ghelden niet en betaelden so souden alle die voerwaerden doot en̄ te niet wesen en̄ hier worden zeghel en̄ brieuen of ghegheuen.

Daer na inden jaer M ccc en̄ xlix so toech hertoch willem in henegouwen totter keyserinne sijnre moeder en̄ scout hoer quijt van allen beueel en̄ ruwaertscap van hollant en̄ zeelant en̄ hi en gaff hoer hoer ghelt niet dat hoer verschenen was Ende hi toech van daer in beyeren.

Inden jaer ons heren M ccc en̄ .l. als hertoch willem aldus in beyeren was en̄ die keyserinne bleeff in henegouwen so resen twee parthyen in hollant onder den heren daer den ghemenen luden groot ongheual off ghecomen is Die een parthye die hiet die cabbelyaus daer die ouerste off waren die heer van arckel die heer van egmonde en̄ heer gherijt van heemskerck en̄ meer ander ridder en̄ knechten Die andere parthye hietmen die hoecks daer die ouerste off waren die heer van brederoden die heer vander leck die heer van binchorst en̄ veel ander ridderen ende knechten Dese parthyen die stichten in hollant woff en̄ brant en̄ venghen en̄ sloeghen elck den anderen dat daer te voren in hollant nye ghesien en was.

Die cabbelyaus parthye die ontboden en̄ screuen al heymelick aen hertoch willem dat hi quaem en̄ naem hollant weder in sinen handen al had hijt sijnre moeder die ruwaertscap quijt ghescouden si soudent hem mit machten wel helpen houden alsо dat si so menighe bode seynde als dat hi al heymelick tot gorkom is gecomen.

Daer toghen die van delft en̄ ander steden wt en̄ haelden hertoch willem in daer die sommighe hoer wil seer mede dreuen en̄ daer wert hi ontfanghen en̄ ghehult in allen steden van hollant zeelant en̄ vrieslant bouen der huldinghe diemen der keyserinnen ghedaen hadde en̄ si noch leefde.

Ende als die hoecks parthye dit saghen so toghen si totter keyserinnen in henegouwen en̄ claechden horen noot Doe ouerdweghen die cabbelyaus mitten steden som in hollant en̄ besetten der hoeckssen castelen en̄ worpense al neder want si hadden den heer tot horen wille.

Die keyserinne die dit seer toernde die ontboet hertoch willem horen soen horen oueslen moet waer om hi hem onderwant hoer heerlicheyt Hertoch willem ontboet hoer weder dat die heerlicheyt en̄ landen sijn waren ende street hoer aen dat sise hem ouer ghegheuen hadde mit zeghel en̄ brieuen.

Daer quamt so verre dat die moeder en̄ dat kijnt leyden malcanderen dach om te strijden om die heerlicheyt vā hollant Die keyserinne brocht mit hoer ī hoer hulpe veel groter heren en̄ goeder lude wt henegouwen en̄ wt enghelant die hoer suster die coninghinne vā enghelant haer ghesеynt hadde Ende si quam mit al dit volck te scepe om in hollant te wesen en̄ quam indē masen tusschen den briel en̄ des grauen sande Daer teghen quam hertoch willem teghen sijn moeder mitten noerthollanders kermarlanders westvriesen en̄ waterlanders en̄ wt zeelant vrouwe mechtelt van voern mit hoer hulpers Ende daer wert een strijt so groot en̄ so swaer en̄ bitter dattet langhe in die waech scale hinck om die ouerhant te crighen so dattet int leste verloes die keyserinne den strijt Ende daer bleeffer so veel verslaghen en̄ verdruncken dat twee gheтijden lanc die mase root was vanden bloede Ende die keyserinne die dede hoer seyl op trecken en̄ voer in enghelant Ende in desen strijde soe bleuen veel edelre mannen en̄ goeder lude doot meest wt enghelant en̄ oeck wt henegouwen ⊕

Ende wt zeelant bleeff doot heer costen van rnesse ende heer florens van haemstede mit veel goeder mannen Ende die heer vā brederode die wert daer ghevanghen mit veel goeder ridder mannen dien si veel off scatten Ende desen yammerliken strijt tusschen die moed eñ dat kijnt ghescⱨiede op die mase bi den swarten wael int jaer ons heren M ccc li op sinte martijns dach translacio Ende daer na wert dat oer= loghe ghesoent Ende die keyserinne behielt henegouwen hoer leuen lanck Ende her toch willem bleeff greue van hollant zeelant eñ van vrieslant.

Int jaer M ccc lv op die ander kalende van october starff die keyserinne in henegouwen eñ si wert begrauen tot valencijn eñ regnierde in henegouwen x jaer eñ in hollant mer vijff jaer eñ ix maent.

Int jaer M ccc li so sach broeder symon eñ johan andries soen die pelsmakers knecht tot delft daer si quamen gaen ouer die plaetze een schoen kerck driuen ī die lucht eñ bleeff hanghen op die stede daer thants die nywe kerck staet eñ dat sach= men alle jaer omtrent onser vrouwe lichtmissen dach durende bi xxx jaren tot dat men screeff M ccc lxxxi doe wert daer een houten kerck gheset ende die moed gods daer in die bi mirakel gheuonden wert.

Anno dm	M iij^c l.
Grauen van hollant	
Regnierden	vij jaer

Willem hertoch in beyeren der keyserinnen outste soen was greue van hollant van zeelant eñ heer van vrieslant vij jaer eñ van henegouwen nader keyserinnen doot drie jaer Eñ hi had te wiue mechtelt des hertoghen heynricks dochter van lan caster wt enghelant Mer hi en creech daer gheen kinder bi Ende dese hertoch was seer ontsien van sinen vyanden. ende hi had oerloghe teghen dat sticht van vtrecht eñ teghen biscop jan van arckel Ende hi toech int sticht eñ lach voer dat huus te nyenvelt dat hem op ghegheuen wort eñ dat oerloghe wert ghesoent tusschen sticht eñ hollant Ende dese hertoch willem creech dat lant van huesden aen hollant want dat lant van huesden ende meer ander landen daer omtrent dat had van ouden tij= den den cleefschen heren toe behoert. Ende die heren van huesden waren ghesproten van broeder scheydinghe wt den huse van cleue ende worden aen dat lant ghegoet Ende men hieltet van cleue te leen tot dattet die greue van cleeff dat leen den heer van huesden quijt schout ende beliefde dat den greue van hollant datment van hol= lant voert te leen houden soude Daer na soe was een heer van huesden ende hiet jo= han ende die en had gheen sonen mer hi had een enighe dochter die had te man greeff johan van saffenberch ende huesden bestarff op die dochter Ende greeff johan van

Scaffenberch die vercoft dit lant van huesden den hertochinne van brabant vrouwe johanna Ende hertoch willem en wonde dat nijt henghen dattet aen brabant bliuen soude want et hijn leen was Ende het wert daer na mit contracten ghemaect dat vrouwe johanna haer ghelden ende oncosten weder had ende huesden bleeff aen hollant.

Int jaer ons heren M ccc lviij georgij so wert dese hertoch willem greue van hollant sinre sinnen bijster ende berooft so datmen settede in sekeren hoeden daer hi in bleeff xxx jaer tot dat hi starff.

Die cabbelyaus parthye wouden die vrouwe hertoch willems wijff hebben tot ruwaert des lants Die hoecks parthye en wouden die vrouwe nijt hebben want si gheen kinder en had bi hertoch willem daer die heerlicheyt van hollant op comen mocht Mer si ontboden hertoch aelbrecht wt beyeren die des voerscreuen hertoch willems broeder was dat hi quaem in hollant ende berechte sijns broeders heerlicheyt Ende als hertoch aelbrecht quam in hollant so wert ouerdraghen mitten ghemenen lande als dat hi ruwaert soude wesen van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant ende hi soude sijns broeders wijff der hertochinne gheuen alle jaer tot horen liue xiiᵐ oudeschilde ende daer mede souden die parthyen beyde hoecks ende cabbelyaus mede versoent wesen ende te vreden wesen dat si onlanghe hielden.

Hertoch aelbrecht die sette heer jan van bloemensteyn vander baelyuscap van vrieslant ende bevalse reynolt des heren soen van brederoden Dit bolghen hem die cabbelyaus ende si leyden laghen op castricommer sant inden dunen om den heer van brederoden ende sinen soen doot te slaen Die heer van brederoden die hier nijt off en wist seynde sinen soen reynolt mit een deel lude om die baelyuscap te ontfaen ende si quamen op castricommer sant doe braken die cabbelyaus wt horen dunen ende runden tot joncheer reynolt Ende als hi sach dat si hem meenden so runde hi mitten sinen tot castricom inder kercken mer si beliepen daer in vanden altersten die si doot sloeghen Die luden vanden dorp quamen tot ontset desen joncheer reynolt ende den sinen so datter nijt meer off en quam op die tijt Doe dat ghescheit was een deel van die dat ghedaen hadden reden opt huus tot heemskerck dat heer wouters was van heemskerck ende een ander deel reden binnen delft.

Daer na omtrent sinte martijns dach inden wijnter soe toch hertoch aelbrecht voer dat huus tot heemskerck om dat heer wouter dese ondadige lude op dat huus onthouden hadde Ende van desen heer was hoeftman ende maerscalck heer dirck van pallanen die na heer van asperen wert die daer voer lach vi weken lanck Ende heer wouter gaff dat huus op in des hertoghen handen ende voer in zeelant te ghysel tot des hertoghen segghen.

Ende binnen deser tijt alsmen noch voer heemskerck lach soe quamen binnen
delft heer ghijsbert van nywenrode heer jan van beraue naem heynrick vand woert
gherijt wijssen en ander veel lude tot viij^c man toe en toghen mit die poerters van
delft inden haghe en sloeghen op des hertoghen vanghenisse ende namen daer wt die
gheuanghen en brochtense binnen delft.

Hertoch aelbrecht was op dese tijt in zeelant en als hi dit vernam datmen al
dusdanighe foerberdye bedreuen had so toech hi inden haghe en ontboet alle sijn rid
deren en knapen en lant en steden van beyden parthyen wt hollant ende wt zeelant
en vrieslant dat si bi hem quamen inder heeruaert en hi toech daer mede voer delft
des manendaghes te midvasten int jaer ons heren M ccc en lix en lach daer voer
x weken lanck en ij daghen Heynrick vander woert en gherijt wijssen soen deden
menighe auentuerlike schermutsinghe int heer binnen deser tijt. Die hertoch dede
daer op slaen die grote wercken daer hi die stadt mede stormē woude Die gemeente
had gheern ghededinct en deden heer walrauen heer vā valckenborch die doe int heer
tot hertoch aelbrecht ghecomen was heymelick bidden off hijt tot engher dedinghe
brenghen mocht Ende dese heer van valckenborch die maecte een dedinghe tusschen
Anno dñi hertoch aelbrecht en die stede van delft in deser manieren als dat si die stede souden
op gheuen behoudelick hoer lijff en goet en voer hoer misdaet souden si gheuen lx^m
Grauen ouder schilde en die mueren soudemen neder werpen en graften vullen en in honderd
van hollant jaren die mueren nijt weder op maken.

Des quam hertoch aelbrecht in die stede des dijnsdaghes in die pijnster heylich
Regnierden daghe en alle die vremde gasten die bleuen buten der soen en quamen wt der stede
so si best mochten en behielden hoer lijff sonder heynrick vander woert die wort ghe
creghen vanden kerck toern en wert onthoeft Ende heer ghijsbert van nywenrode
en heer jan van cattena mit een van horen ghesellen en toghen opt huus te huesden
daer si op beleghen worden Mer hoe si dedinghede mitten hertoch en weet ic nijt ende
elck vanden steden die mosten een deel vanden mueren van delft neffens der eerden
tee off breken.

Inden jaer ons heren M ccc lxvi wert ghesticht die canosye tot leyden vā xiiij
canoniken.

Inden seluen jaer M ccc lxvi soe dede hertoch aelbrecht den heer van adinghen
onthoefden in henegouwen ende seyde dat hi instrumenten had op sijn hoff off in sijn
huus daer hi des hertoghen sloten mede of woude winnen daer veel onrusten of quā
in henegouwen want die heer van adinghen liet na hem seuen broeders diet den her
toch also na brochten dat hi daer soen voer moste doen.

Inden jaer M ccc lxviij so stichte hertoch aelbrecht tot sijnre ewigher memo-
rien een canonesye inden haghe opt hoff inder capellen daer in geprouent sijn xiij ca
noniken en mede voer des heren siel van adinghen.

Int jaer M ccc lxxij starff vrouwe mechtelt va voern Ende daer te voren int
jaer M ccc xlvi bleeff in een strijt voer ludyck die heer va valckenborch heer wal
rauen vrouwe mechtelden man van voern.

Int jaer M ccc lxxi starff vrouwe margriet van brie hertoch aelbrechts eerste
wijff.

Int jaer M ccc xciiij so nam hertoch aelbrecht margriet van cleeff sijn leste
wijff.

Inden jaer M ccc lxxxvij so began dat oerloghe tusschen arckel ende vyanen
dat langhe duerde.

Int seluer jaer verbernde gorkom alte mael.

Int jaer ons heren M ccc lxxxviij so starff hertoch willem d keyserinnen soen
tot kennout in henegouwen opten vijften dach va aprille en hi wert begrauen tot
valencijn.

M iiij^c lxxxviij

xvi jaer

Aelbrecht hertoch in beyeren ende palsgreeff opten rijn keyser lodewijcks ander
soen en hertoch willems broeder was greue van henegouwen van hollant van zee
lant ende heer van vrieslant xvi jaer lanck Ende te voren had hi bi sijns broeders
tijden ruwaert van allen den landen geweest xxx jaer dat is te samen xlvi jaer Hi
had te wiue des hertoghen dochter van bryde daer hi bi wan katherine hertochinne
van ghelre willem greue van oesteruant en hertoch in beyeren johanna coninghin-
ne van beem aelbrecht hertoch in beyeren johan bisscop tot ludyck margriet herto-
ghinne van bourgoengen en johanna hertochinne van oestenrijck En hi had noch
na een ander wijff hiet oeck margriet en was een dochter van cleue hertoch adolfs
suster mer daer en had hi gheen kinder bi.

Hertoch aelbrecht die had een ioffer lieff en hiet ioffer alijt van poelgheest die
had groot ghehoer bi hertoch aelbrecht En greue willem van oesteruant en mocht
dit niet wel liden dat hertoch aelbrecht sijn vader aldus verlieft was op dese ioffer
alijt Ende int iaer M ccc xcij des swoendaghes snachts na sinte matheus dach
doe wert dese ioffer alijt van poelgheest en willem kuser doot gheslagen inden haghe
en die den ondaet deden die toghen opt huus te altina bi wouderchem Ende hr ⊕

Ertoch willem graue van oesteruant die ruymde sijns vaders hoff ende toech tot des hertoghen bossche.

Hertoch aelbrecht die toernde dit seer ende ghebot heervaert ende toech legghen voer dat huus tot altena dat hem op ghegheuen wert behoudelick hoers lijfs. mer die handadighe waren voer e wech ende en dorsten hem niet verwachten Ende dit was int jaer M ccc ende xciij in julio.

Hertoch willem graue van oesteruant die toech bi den coninck van vranckrijck int jaer van xciiij die hem veel eeren ende vrientscappen dede want die coninck gaff hem sijn dochter te wiue ende ouermits desen hilick ende vriendelick onderwijs van den coninck soe creech hertoch willem die vrientscap mit sinen vader hertoch aelbrecht ende hi quam weder te houe.

Int jaer ons heren M ccc xcvi so versamede hertoch aelbrecht so veel volcks wt vranckrijck wt enghelant wt henegouwen wt hollant ende wt zeelant dattet ontallike te segghen was ende toech mit sinen soen hertoch willem ende mit allen dien volck in oestvrieslant ja al had hi niet dan drie man wt elck scip ghenomen daer so

Anno dm. had volcks ghenoech gheweest vrieslant mede te winnen alsoe veel schepen waren daer Ende als hertoch aelbrecht in vrieslant quam so streden die vriesen teghens

Grauen hem ende die vriesen verlorent Ende hertoch aelbrecht bleeff daer x daghen int lant

van hollant ende verwachte al dat hem comen mocht ende verdestrueerde al dat lant ende versloech al te groten volck ende hi toech in sinte odulphus cloester daer hi dede den edelen graue

Regnierden willem van hollant sijn oem opgrauen die daer begrauen was ende brochten inden haghe ende dede hem daer begrauen inder capelle int hoeff mit eerliker wtuaert. Ende hertoch aelbrecht quam weder in hollant mit groten seghe.

Int jaer M ccc xcviij so toech hertoch willem graue van oesteruant mit alten groten swaren heer van volck weder in oestvrieslant ende belach stauerem mit machten ende si gauen hem op ende hi wan voert al vrieslant ende besettet mit sijn ampt luden Ende oeck maecte hi daer som vanden vriesen ridders die hem onderdanich waren.

Int jaer M cccc ende een des daghes voer sinte bartholomeus auont doe ontsey de heer jan heer van arckel sinen lants heer hertoch aelbrecht van beyeren graue van hollant ende maecte een reyse op oudewater ende meendet ghewonnen te hebben Mer het miste hem Ende doe toech hi voert in alblas ende bernde daer ende veng daer veel arme lude ende toech weder thuus mit seghe.

In dit seluer jaer quam hertoch aelbrecht van hollant die dit seer toernde desen homoet die die heer van arckel hem dede daer hi sijn ondersaet was sijn tresenier gheweest hadde langhe tijt sijn raet ende sijn leen man was.

Item die heer van arckel had langhe tresorier van hollant gheweest en had her: toch aelbrecht alte mael regiert Ende hi en had i menighen tijden hertoch aelbrecht gheen rekenscap ghedaen Ten lesten woude hertoch aelbrecht rekenscap hebben en die heer van arckel en woude gheen rekenscap doen also langhe als daer sommighe in hertoch aelbrechts raet waren die hi daer wt hebben woude Doe liet hertoch ael: brecht alle des heren goede van arckel waer mense wist toe slaen. Doe ghinck die heer van arckel en droech die heerlicheyt van arckel op den abt van sinte marien weerde en meende hi wout van hem te leen houden daer die heer van arckel qualic op besonnen was want gorkom en dat lant van arckel hollants bodem was ende hollants leen was en hollant toe behoert hadde eert ye heer van arckel ereech want het had den greue van benthen toe ghehoert diet mit hilick van hollant creghen ende daer costet die heer van arckel teghen.

Int seluer jaer corts daer na dat die heer van arckel ontseyt hadde quam her: toch aelbrecht ende hertoch willem sijn soen greue van oesteruant doe dat koern op sijn schoenste stont en versochten den heer van arckel mit roue en mit brande ende verderfden dat schoenste koern en verderfden dat lant van arckel alte seer.

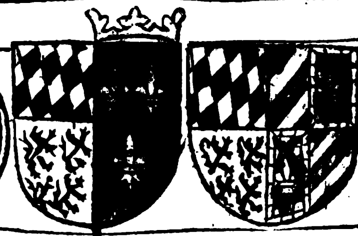
Int jaer M cccc en twee vergaderden die grote vorsten hertoch aelbrecht van beyeren en hertoch willem sijn soen en greue Adolff van cleue en vander marck mit veel ridderen en knechten en steden wt hollant. zeelant. mitter stadt van vtrecht. en toghen omtrent sinte janss dach mid zomer voer gorkom ende belaghen dat huus en stede daer die heer van arckel seluer binnen was daer seer vreselick aen beyden syden ghestreden wert en dat huus wert seer verderfft mit schieten dat nochtan die schoenste en starcste borch was diemen seyt dat beneden colen stont.

Ende die van binnen gorkom quamen bi wijlen wt der stede en op een tijt ven: ghen si die joncheer van brederode die die van dordrecht te baten quam doe hise in last sach Ende op een ander reyse venghen si heer florens van borselen en veel and goeder lude Dit beleggshe duerde xviij weken lanck Ende hertoch jan van beyeren elect tot ludyck die dedinghet ende hertoch aelbrechts bannier stack op thuus wt wantet hem op ghegheuen was Mer die van arckel soude daer op bliuen.

Int jaer M cccc iiij op sinte lucien dach starff die moghende prince hertoch ael brecht van beyeren greue van hollant. zeelant. henegouwen. en heer van vrieslant en leyt inden haghe begrauen inder capelle opt hoff Ende hi regnierde so ruwaert so recht heer xlvi jaer Ende vrou margriet van brye sijn eerste wijff leyt oeck inder sel: uer capelle begrauen Ende vrou margriet sijn and wijff leyt ten jacopinen int cloes ter inden haghe begrauen.

Willem hertoch aelbrechts soen was hertoch in beyeren greue van henegouwen van hollant van zeelant en heer van vrieslant En hi had eerst te wiue des conincs dochter van vranckrijck en starf jonck en hi en had daer gheen kinder bi Daer na had hi te wiue vrou margriet hertoch philips dochter van bourgoengen daer wan hi een dochter bi die jacoba hiet.

Int jaer M cccc en vijf toech heer willem van ysendoern wt gorkom en wan wouderchem onversien bouen den vrede en bestant die die elect van ludyck ghedingt had en roefden en namen daer wt al dat si nemen mochten en voerdent tot gorkom want si en dorsten off en conden woudechem nijt houden want dat lant van altena dat lant van huesden dat lant van dronghellen en heel zuytholland vlus hem opten hals souden ghecomen hebben Dese homoet verdroet hertoch willem en toech leggen voer haghestein Ende die biscop va utrecht voer euersteyn en laghen daer voer xvij weken en beyde wert op ghegheuen op sinte thomas dach En beyde die sloten en oeck die steden worden totten gronde toe neder ghebroken int jaer M cccc en vijff.

Anno dni	M iiii^c iiii	Die heer van arckel had enen soen hiet willem die hi had bi hertoech reynolts suster van ghelre Dese wast seer leet dat sijn vad' hem aldus sette teghen
Grauen van hollant	 	so groten vorst om sijn ewighe verderffnisse Ende hoe qualick dattet hem ginc
Regnierden	xij jaer	hi bleeff altijt in sijn quade herdichept

en joncheer willem van arckel maecte vrienscap en verbant hem mitten besten en rijcsten va gorkom teghen den vader om tot enicheyden te comen mitten hertoch va hollant Dit vernam die heer van arckel ende toech tot gorkom mer men wouts daer nijt in laten Dit beklaechde hem qualick en reet weder om en maecten vrienden wt om mit sinen soen te verenighen ende si worden verenicht Doe die van gorkom vernamen dat hoer joncheer ouerdraghen was mit sinen vad' bouen dat hi hem ghe loefft hadde nijt mitten vader te dedinghen si en souden daer bi wesen en mede in be dedinct wesen dat also nijt en ghescheide Doe waren si seer begaen want si en mochten nerghent hoeft wt steken om dat si teghen hadden hertoch willem den biscop va utrecht den heer van vyanen Ende oeck hadden si teghen hoer selfs heer en joncheer daerse hoer joncheer in ghebrocht hadde en lietse inden last Mer si hadden den borch en die stede in horen handen.

Die van gorkom deden versoeken Aen hertoch reynolt van ghelre des ionche ren oem; off hise mit gunste mochte verlicken mit horen heer ende ioncheer En die hertoech reynolt en wouts hem niet bewinden Doe si ghenen troest nerghent en vonden so worden sijs te rade dat si aen hertoch willem van hollant wou den doen v soeken en onder tasten off si tot enigher ghenaden mit hē comen mochten het waer mit soen off mit dedinghe. Hertoech willem die dit gheern hoerde wert mit die va gorkom eens dat si hem in laten souden ende si souden hem ouer leueren dat slot ende die stede van gorkom ende dat huus ende die stede van lerdam Ende hertoch wille gheloefden him in brieuen te ontheffen vanden heer van arckel en vanden ionchere sinen soen ende van allen last die hem off horen vrienden in enigher wijs daer of co men mocht off van enighen heren die hem des bewinden mochten . ende wes last hem daer of quaem daer soude hertoch willem hoer hoefft off wesen ende dat eynde mit hem bedraghen Aldus wert die heer van arckel verdreuen eerst van sinen soen Ende sijn soen wert daer na verdreuen van sijn ghemeent van gorkom ende va leerdam Ende hertoech willem van beyeren ende van hollant wert ontfanghen ende gehult voer enen lantsheer tot gorkom ende tot leerdam int jaer van M iiij^c ende seuen tareS na paesschen .

Inz jaer M iiij^c vij so wert hertoch ian hertoch willems broed die elect was van ludick verdreuen wt ludick om dat hi gheen priester werden en woude . ende die luikenaers koren enen anderen biscop ende was des heren soen van perwijss . en hertoch jan van beyeren toech binnen maestricht daer hi xix weken binnen bele ghen was vanden ludikers Daer screeff hi brieuen aen hertoch willem sinen broe der dat hi hem ontset dede . ende doe dis hertoch willem verhoerde so bade hi hertoch ian van burgoengen sinē swagher dat hi mit hem woude trecken ende helpen sinē broeder ontsetten .

Hertoch jan van burgoengen woude gheern mit hem trecken . Mer off hi ghe uanghen worde soe woude hi dat hertoch willem hem weder lossen soude . ende daer sette hem hertoch willem henegouwen voer te pande .

Inden jaer ons heren dusent vierhondert ende viij . soe toech die edel vorst her toech willem mit hertoech iohan van burgoengen sinen swagher ende mit veel edel re goeder heren ridderen ende knechten om heer iohan van beyeren den Elect van ludick te ontsetten Ende daer teghen quam die heer van perwijss mitten ludikers buten heyden tongheren inden velde Ende daer quamen beyde dese heren teghen een Ende daer quamt tot enen groten swaren strijde soe datmen daer street anderhalff ure lanck . Mer int leste verloren die ludikers . Ende die heer van perwijss die wort verslaghen mit vijff en xxx dusent mannen ende acht hondert mannen wāt

die greeff van namen quam na van besijden int bidicste heer riden daer hi seer mede scheynde Dese bloedighe strijt geschiede op enen sonnendach op sinte teclen dach sess daghen voer sinte michiels dach.

Int iaer M iiij^c ende vij op des heylighen cruus auont inden herfst soe becram die ioncheer van arckel gorchem ende wan die stede Mer dat huus niet. hertoech willem reet mit groter haest doe hijt vernam ende sloech hem neder voer gorchem bi der borch die hi noch in hadde ende sijn ridderscap en steden van hollant die heer van vyanen ende die stadt van vtrecht quamen bi hem legghen.

Doe hertoech reynold van ghelre vernam dat die ioncheer van arckel gorchem in had Ende hertoech willem voer gorchem lach wert hi hertoech willems vyant ende toech mit veel volcs tot gorchem wert om gorchem te ontsetten ende hi was ghecomen tot spijck op enen cleyn halfmile na gorchem Mer hertoch willem hielt hem noch stille mit sinen volck ende wachte op hem off hi yet naere ghecomen soude hebben Mer hertoch reynolt toefde wat tot spijck ende toech sonder langhe toeuen opten seuen dach weder om thuus wert. Ende doe hertoech willem dat slot wel beset ende bewaert had toech hi oeck weder in hollant Ende die heer van arckel ende die ionckher sijn soen dweghen op ende gauen ouer in handen hertoch reynolt die stede van gorchem mitten landen van arckel en vander leede. En hertoch reynolt dede die stede van gorchem besetten ende daer wert een oerloch tusschen hollant ende ghelre ende hollant had dat slot in. ende die ghelres die stede die seer teghen een schoten ende veel leets malcanderen deden Ende dit oerloch stont lanck. ende d' wert seer tusschen ghesproken om ter soen te comen Mer hertoch willem en mocht nyement onderwijsen ende had so begrepen hi woude gorchem weder hebben en heer van arckel bliuen oeck wat hi daer om liden soude.

Anno dm̄

Greue van hollant

Regnier den

Ten lesten wertet so verre ondsproken aen beyde den vorsten dat sijt beyde eens worden in deser manieren Als dat hertoech reynolt van ghelre soude ouer gheuen hertoech willem van beyeren die stede van gorchem mit alle dat daer toe behoerde En hertoch reynolt soude die ioncheer van arckel sine neve al so goet hebben dat hi quijt schelden soude ende ouergheuen alle aenspraeck recht ende toe segghen dat hi had aen dier heerscappie van arckel ende vanden lande vander lede ende van alle besterften die hem vanden heer van arckel sinen vader daer of besteruen of aen comen mocht Ende hertoch willem soude hertoch reynolt dan verseckeren als dat ghesciet waer weder te geuen tot redeliken tijden te betalen hondert dusent vrancrijcse cronen ende daer mede souden beyde vorsten ende die ioncheer van arckel mit horen hulperen aen beyden sijden ghesoent wesen sonder die heer van arckel soude daer

buten bliuen Ende dit word aldus alst voerscreuen is tot wijck wt ghesproken ende voldaen aen beyden siden. ende die joncheer van arckel scout quijt ende gaff ouer alst voerscreuen is ende hertoch reynolt die ontfenc die ghelden. Ende hier mede wast gheheel al ghesoent. en dit gesciede int jaer M iiij^c en vij opten xxviij dach in julio Mer die heer van arckel bleeff onghesoent en hertoech willem wort ghehult to gorkom ende te lederdam tot enen rechten ewighen erff heer.

Ende doe hertoech reynolt in die lande van ghelre quam ouerdroech hi mitten heer van arckel ende mitten joncheer sinen soen van dat hi gorkom ouer ghegheuē hadde ende gaff den heer van arckel dat huus tot open mit datter toe behoert ende daer seff ten haluen dusent rijnssche guldens wt ter tollen tot lobeeck jaerlicx te bueren Ende hertoch reynolt gaf den joncheer van arckel sinen neue die heerscappie van horne mitten lande ende heerlicheyt die daer toebehoerde. ende hier voer soude hertoch reynolt die hondert dusent cronen behouden.

Daer na dede hertoch willem dat huus te gorkom off breken ende begreep binnen der stede een horn vanden stede op die merwē ende maecte daer een huus daer hi altijt te water wt ende ī mocht ende daer bi die stede altijt mede machtich was

Int iaer M iiij^c ende xv wert die heer van arckel ghevanghen in brabant en wert tot seuenberghe ghebrocht ende voert in hollant die hertoch willem veel bescheyts seyde van een opset datter ghemaect was om hertoch willem heymelick te vanghen ende hertoch reynolt te steuern doe si beyde vyanden waren Ende dat selue seyde hertoch reynolt hertoch willem toe. doe si bi een waren inder veluwe en versoent waren.

Int jaer M iiij^c ende xvi leyde hertoch willem den heer van egmont enē dach van recht vā liue ende van goede Ende die heer van egmonde en quam niet Ende hertoech willem veruolchde hem voert ende verwan hem van liue ende van goede Ende hertoech willem seynde voer yselsteyn ende dede dat eyschen die stede mitter borch dat hem gheweyghert wert.

Inden seluen jaer omtrent sinte marie magdalenen dach seynde hertoech Willem een deel van sijn volck voer yselsteyn ende die hertoech bleeff tot schoenhouen ende woude voert mitter macht voer yselsteyn. Die jonckheer van gaesbeeck die heer van cuilenborch ende heer iohan broeder tot vyanen des heren naeste maghen van egmonde die arbeyde seer om dedinghe ende het wert ghedinghet Als dat die heer van Egmonde ende heer willem sinen broeder souden riden wt yselsteyn behouden hoer rede haue die si daer binnen hadden ende bliuen wt den lande van hollant ende wt den lande van zeelant ende en souden daer niet weder in comen ten waer bi hertoech Willems consent en goetduncken Ende die heer van egmonde

soude quijt schelden ende ouer gheuen alle recht ende toe segghen dat hi had aen den huse ende stede ende heerlicheyt van yselsteyn tot hertoch willems behoef Ende hertoech willem soude den heren vā egmont jaerlicx doen wt reyken tot euighen dagē hem ende den sinē te betalen twee dusent oude schilde ende heer willem sijn broeder sess hondert cronen iaerlicx ende der vrouwe van egmonde hoerre tweer moeder viij^{c} cronen tot horen lijftocht Ende dit wert aen beyden bebrieft ende ghesegghelt ende het gheschiede. ende hertoech willem nam die borch ende die stede in ende wert daer ghehult.

Daer na ontboet hertoech willem al sijn heren ende sijn ridderscap ende alle sijn steden bi een ende gaff hem te kennen also als hi ouer vijftich jaer out was ende hi niet dan eē enige dochter en had die hi ghehilict had aen des conincs soen vā vranc rijck ende si noch ionc was ende een vrouwe persoen was off sijns gheslachts dat si sijn dochter hielden voer hoer rechte lants vrouwe ende hoer hulpe ende bijstant dede also verre als hij gheen wittachtighe manlick ghebort achter en liet ende dat si niement inden lande off heerlicheyt en lieten comen off ontfanghen dan sijn enige erff dochter die dan hoer rechte ghebooren erff lantsvrouwe was ende haer deden als si schuldich waer te doen ende dat si hem dat louen ende bezeghelen woude daer die ridderscap mitten steden hem op beraden ende gauent duechdelick ende vriendelick ouer ende woudent seer gheern doen ende belofden ende bezeghelden dat twiuwelic ende wel te houden.

Anno dñi

Greue van Hollant

Regnierden

Int jaer ons heren M iiij^{c} ende xvij dijnsdaghes in die heylich weke wert die hertoch van toreynē ende dolphijn van vrancrijck was die hertoch willems dochter had verghevē mit enen nywen panser dat hi aen toech dˀ hi riden soude in vrancrijc om die croen aen te nemen want die coninck seer cranck lach ende hi ontboden was ende bleff doot tot parijs daer hi begrauen wert.

Int seluer jaer van xvij wert hertoch willem sieck aen sijn been dat hem swellende wert eñ hi liet et snyden ende dat been arghede alle daghe dat die hertoghe hem dede bewachten mit goeden voersien ende sterff opten laetsten dach van mey int jaer van xvij ende wert begrauen in henegouwen tot keenhout Ende hi regnierde xij. jaer ende vi maenden in groter eren ende moghentheyt.

Jacoba hertoch willems enighe dochter wert hertoghinne in beyeren graeuinne van henegouwen van hollant van zeelant ende vrouwe van vrieslant mit groter tribulacien xix jaer lanck si had eerst te man des conincs soen van vranckrijck die kaerl hiet ende was hertoch van toraynen ende na dolphijn van vranckrijck ende daer en had si gheen kijnder bi daer nae had si hertoch jan van brabant te man en daer en had si oeck gheen kijnder bi Ende daer na had si den hertoch van cloucester des conincs broeder van enghelant ende daer en had si oeck gheen kijnder bi.

Opten xi dach na dat hertoch willem sterf en was opten heylighen sacramentes dach so quam heer willem van egmonde des heren broeder van egmonde en creech heymelic die stede van yselsteyn in ende die borch mede Dit vernam die joncheer van bredervode ende die joncheer van montfoerde ende die stadt van vtrecht ende van Amersfoerd ende toghen mitter haest voer yselsteyn ende die steden van hollant quamen corts alle Ende heer johan van beyeren die elect van ludick hertoch willems broeder die quam oeck voer yselsteyn legghen bi sijnre nichten vrienden En het wert ghedinghet dat heer willem van egmonde mit sine vreemden gaste wt toech so si in ghecomen waren ende dat slot ende die stede op gaff inder vrouwen handen van hollant Ende die van yselsteyn die ghingen in mijnre vrouwen genaden van hollant Ende die

M iiii^c xvii jaer

van vtrecht ende van Amersfoerde die wert ghegunt ende ghegheuen dat slot die poerten ende mueren vander stede horen wil mede te doen Ende doe braken die van vtrecht ende van amersfoerde dat slot poerten ende mueren neder ende branden alle die stede sonder die kerck ende dat cloester Ende dit ghesciede int jaer M iiii^c en xvii omtrent sinte peters ende sinte pauwels dach.

Doe yselsteyn op ghegheuen was corts daer na soe quam die hertoch ghinne vrou iacob mit hoer moeder wt henegouwen in hollant daer si eerlick ontfanghen wert ende wert in allen steden ontfanghen en ghehult voer een recht lantsvrouwe sonder te dordrecht alleen.

Int jaer ons heren dusent vierhondert ende seuentien des derdedaghes na sinte elizabetten dach quamen binnen gorkom die heer van egmonde mit veel va des joncheren vrienden van Arckel daer hi hulpe toe hadde van binnen van die goet arckels waren en der vorstinnen vrienden van hallant mosten wiken opt slot doe die joncheer va arckel vnam dat die heer van egmonde binne gorkom was dede hi bidden inden lande van gelre ende houen inden lande ende inden sticht va ludick

om volck ende hulpe om bi hem tot gorchem te comen eñ hi toech binnē gorchem
Die vorstinne vrou iacob die verdroet dit seer van die van arckel eñ van egmō-
de ende woude hoer vrienden die opt slot laghen ontsetten ende vergaderde groot
volck wt hollant ende wt zeelant Ende die stadt van vtrecht ende van Amers-
foerde die dienden hoer mede. ende mit allen desen heren ende ridderscap ende volc
dat sij doe vergadert had so toech si seluer mede voer gorchem om hoer vrienden te
ontsetten ende quam op dat slot mit horen ridderscap doer die water poert die aent
slot stont aen die merwen side

Die stadt van vtrecht ende vā amersfoerde die noch inden scepen waren braké
die water poert op groter ende wijder dan si was ende braken noch een gat inder
mueren daer si ruum mitten volck doer mochten eñ quamen also binnē dat noch-
tan wonder was Want die joncheer vā arckel had doe wel binnen gorchem xxxv
hondert goeder ghewapent Ende die joncheer van arckel had een graft doen gra-
uen inder stede tusschen dat slot ende der stede om dat si hem vanden slot nijt lichte-
lick ouervallen en souden.

Mer der vorstinnen volck mitter stadt van vtrecht eñ van amersfoerde traden
Anno dm̄ vlusscher vaden slot ende ouer die graue mit ontwonden bannieren ende wouden
ter stede wert in aen die luden stoutelick Die joncheer van arckel stont mit sinen
Graue van hoep in een straet tegens dat huus mit ontwonden bannieren eñ saghen dat volck
hollant ouer die grauen comen ende der vorstinnen volck tradt stoutelick aen totten ludē
Als die joncheer van arckel dat sach tradt hi stoutelick mit sinen volck aen hē
Regnierden teghen eñ wert manlick ende stoutelick aen beyden siden ghestreden dat seer swaer
was ende daer wert seer ghedronghen ten laetsten dat som van des jonckeren volc
die achter waren begonden te wijken ende veel ghinc daer lopen Ende der vorstin-
nen vrienden wonnen den strijt Eñ daer bleef doot aen die arckelsche side die jonc
heer van arckel die doe ridder gheslaghen was die ioncheer van petersom ioncheer
ott van bueren ende menich edel ende onedel man Ende daer worden ghevanghen
die greue van verrenborch ioncheer Alaert van bueren die heer van egmonde die
heer van milendonc die greue vā vborghen. die heer van poytw[illegible]. heer heinrick vā
homoet. die voecht van waelsdorp. heer dirck vā kenden. heer willē vā gsendoern
heer aernt van oerdinghen ende heer raes sijn broeder. heer aernt van treenheyt.
heer dirck van hemmen. heer aernt van caler. die ioncker vā batenborch die ionc-
ker van aerslet ot van bueren Aernt van egmonde. iohan van heteren. iohan van
eyn. ende daer toe menich edel eñ onedel man die hier nijt all ghenoemt en sijn tot
dusent toe. ende oeck bleef daer aen die arckelsche side ouer dusent doot Ende vā
der vorstinnen side bleef doot ioncker walrauen van brederode die doe ridder ghe-
slaghen was daer die vorstinne veel aen verloes ende dat ghescihede bi versumenis-
se van sijn selfs knechten Eñ dese strijt ghescihede int jaer ons heren M iiijc. ende

xviij opten eersten dach van decembet.

Hertoch jan van beyeren die elect van ludick was die gaff dat bisdom val lu=
dick ouer en̄ nam een wijf des hertoghen dochter van lutselenborch hertoch antho
nig weduwe van brabant Ende hi woude mit hulpe van die van dordrecht hollāt
ende zeelant sijnre nichte ontweldighen ende hi toech in dordrecht.

Corts nae den strijt van gorkom wert wersproken datmen die voerstinne een
man gheuen soude die hoer ende hoer landen beschermen mocht ende wert ghesloten
op hertoch johan van brabant die hoers oems soen was also verre als die paeus
consentierde Ende dit hilick wert ghesloten bi consent hertoch ians van burgoē=
gen hoer oem ende der ouder vrouwe van hollant hoer moeder Mer hertoch iohan
van beyeren hoer oem had lieuer ghehadt dat si sonder man gebleuen had so had hi
die landen moghen houden Ende aldus wert hertoch iohan van brabant van sijns
wijff weghen greue van henegouwen van hollant van zeelant ende heer van vries=
lant.

Inden seluen jaer van xviij lach hertoech ian van beyeren in dordrecht. en̄ die
van dordrecht hadden hem in ghehaelt ende ghehult ende ontfangen voer enē lant=
heer bouen dat si den hertoch beloeft ende bezeghelt hadden dat si bi sijn dochter bli=
uen ende leuen ende steruen soude als sijns ghebraeke Ende die van dordrecht mit
hertoch ianss volc die deden vast groten scade opt water den coopludē dat hertoch
iohan verdroet van brabant van sijns wijfs oem Ende hi dede versoeken aen her=
toech iohan van beyeren dat hi wt sinen lande toghe ende liet sijn ondersaten ende
ander coepluden mit vreden ende ongheschadicht ende ongemoyt dat hertoech ian
van beyeren niet doen en woude en̄ screeff hem seluen voert aen dat hi voer die tijt
nye ghedaen en hadde ende screeff hem greue van henegouwen van hollant van zee
lant ende heer van vrieslant Ende vermat hem die heerlicheyden der landen voer=
screuen sijn te wesen en̄ screeff aen sommighe steden van hollant te dordrecht bi hem
te comen ende hem daer rekeninghe te doen van des der greeflicheyt toe behoerde en̄
die van dordrecht ende die gasten die daer in laghen die toghen vast wt ende in en̄
namen al dat si crighen conden te water ende te lande alle die hertoch ian niet obe=
dieren en wouden.

Dit verdroet hertoch ian van brabant ende dede maken twee blochusen een be
neden dordrecht ende een in papendrecht ende hertoch ian van brabant die quam
mit veel volcs wt brabant en̄ mit een deel steden wt hollant en̄ beleyden dordrecht
mer si en conden hem niet ghedoen En̄ hertoch ian van beyeren was al binnen dor=
drecht Ende die brabanders ende die steden van hollant die toghen weder van dor
drecht ende besetten die blochusen mit veel volcs Ende als die steden van hollant

ende die brabanders wech waren so wonnen si beyde die blochusen dat een sonder arbeyt ende dat ander in papendrecht stormender hant daer veel volcs doot bleef van beyden siden Ende jonchter Adriaen die bastaert van hollant die wert daer op verslaghen mit al sijn volck dat hi daer op hadde En inden seluen jaer va xviij op sinte victoers dach so creech hertoch ian van beyeren die stede van rotterdam in daer hi seer mede ghesterct was Want hi had nv dordrecht rotterdam en den briell in daer hi hollant ende zeelant seer mede bedwanc.

Inden jaer ons here M iiij^c en xix omtrent jaers dach soe quam i hollant philips die moghende prince hertoech iohanss enighe soen van burgoengen om wat goets te dedinghen tusschen desen tween hertoghen ende dat oorloghe ende twist neder te legghen Ende daer wert een dachuaert ghemaect tot wouderchem omtrent vastelauont ende het wert versoent mit gunsten ende mit minnen ende wtghesproken in deser manieren Als dat hertoech ian van beyeren soude hebben meer dan he sijn vader sijn heer ghegheuen had die stede van dordrecht mitter baelyuscap ende dijckgreefscap van zuthollant ende die stede van rotterdam En die stede van gorkom mitten lande van arckel ende lederdam mitten lande van lede mit allen horen toebehoren als die heer van arckel te hebbē plach Ende alle dit soude hi te leen houden vander greefliche yt van hollant als hi sijn and' goedē te leen hielt Voert wert hertoch ian van beyeren noch toe ghesteyt dat regiment van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant ghemeen te hebben mittē hertoch van brabant vijff jaer lanck ende souden die raden ende weten ende tresorier ghesamelick setten Ende die stadt van vtrecht ende van amersfoerde worden mede inden soen ghesept Ende vrou iacob toech mit hertoch iohan horen man in brabant.

Anno dm

Greuē van hollant

Regnierden

Bouen deser soenen wert die van Vtrecht ende van amersfoerde noch groten scade ghedaen daer si om veruolchden aenden hertoch van brabant en aen hertoch ian van beyeren ende si en creghen gheen rechtinghe Ende die stede vā leyden wert oeck seer ghescadicht ende veel ander ridderscap die vander hoecss parthien hieten worden seer verdruct vanden heer van egmonde en van heer gherijt van hemskerc ende ander Also dat int jaer M iiij^c ende xx opten xviij dach in Aprille ontseyde biscop frederick van blanckenhem ionckher willem van brederode die borchgreue van leyden die heer van montfoerde heer ian van heemstede mitter stadt van vtrecht ende stede vā leyden ende stede van amersfoord ende meer ander ridderen en knechten ende goeder lude Ende worden vyant des heren vā egmonde heer gerijts van heemskerck ende der ballinghen die wt leyden verdreuen waren ende allen den ghenen die dese strijde of stercken of holpen En die biscop mitter stadt van vtrecht seynden v^c ghewapent binnen leyden.

Hertoch johan van beyeren die wert ghehult tot veel steden in hollant in zeelant ende in vrieslant als ruwaert des lants. ende het begonde alte quaet te werden tuschen den sticht van vtrecht ende hollant Ende int jaer M iiij^c ende xx inden somer so vergaderde hertoch ian van beyeren veel volcs ende ridderscap ende steden ende belegde die stede van leyden ix weken lanck daer grote scade ghesciede aen beyden siden Mer het wert ghededingt dat alle die vreemde gasten wt souden trecken so sij ingecomen waren Ende die borchgraue mitten ghemeent hulden hertoch ian van beyeren.

Int seluer jaer van xx so lach heer dirck vanden merwen opt slot tot sinte gheertruden berghe mit hondert ghesellen ende hielden dat slot xxiiij weken. ende binnen deser tijt scoten die wt der stede seer op dat slot Ende heer dirck seyde hem wouden si hoer scieten niet laten hi soude dat vuer inder stadt schieten. si en lietens niet Ende heer dirck scoet dat vuer inder stede op sinte lambrechts auont daer die stede ende die kerck meest al mede verbrande Ende het wort ghededingt dat heer dirck mit sijn ghesellen vanden sloten toech ende die steden toghen weder thuus.

Inden jaer M iiij^c xxi op sinte Elizabetten nacht soe was alte groten storm ende alte groten vloede van water Als dat die zee dijck van zuthollant in brack daer veel volcs verdrencte. ende dat alte scoen rijcken lant was daer alte groten schade ghesciede Want in dat lant woenden alte veel goeder treflijcker ridderscap Ende veel schilt boertigher lude die all verderft ontgoet ende verarmt worden ende mosten van armoede vten lande rumen ende mosten trecken dienen ende veel moster broot bidden dat grote rijcke lude gheweest hadden want dat lant bleeff voert ridende ende onghedijckt ende kercke slote ende husen ende menich schoen ridder woeninghe die verghinghen te niet mitten water.

Inden jaer van xxi als hertoch ian van beyeren vijf jaer ten eynden begonnen te comen so quam hertoch ian van beyeren ende hertoch ian van brabant heymelic bi een Ende die hertoch van brabant verlenghede hertoch jan van beyeren noch vij jaer dat regiment van henegouwen van hollant van zeelant etc ende gaf hem mede die stede van Antwerpen mitter mercgreefscap te regieren ende herentals mede Vrouwe iacob die hertochinne die dit seer verdroet datmen hoer vaderlicke erue aldus wech zeghelde ende si daer wt ghewesen were vanden ghenen diet hoer souden hebben helpen houden was seer qualick te vreden Ende toech wech vanden hertoch van brabant ende si en meende niet meer bi hem te comen want hoer wert ghesecht ende bij ghebrocht dat si mit gode den hertoech van brabant niet hebben en mocht want hi hoer oems soen was. si vant dat die paeus niet ghedispensiert en hadde bi aenbrenghen van sulcker naerre maesscap ende protesteerde dat. dat si daer om

bi den hertoch van brabant niet sculdich en was te bliuen en om meer ander pun
ten wil Die hertoch van brabant dede hier op appelleren Mer het wort versuimt
dat hi die appellacie niet na recht veruolcht en had Ende aldus scheyde vrou jacob
vanden hertoch van brabant.
Die brabanders en wouden dit niet ghehengen dat hertoch ian van beyeren in
brabant enich regiment soude hebben Ende hi maeckē den greue van simpol des her
toghen broedor van brabant ruwaerd van brabant En het verdroet hem dat sijn
nicht vrou jacob aldus lelick ende ongodlick wt den horen ghewijst wort ende soe
onredelick mit sijnen broeder om ghegaen wort ende hi wert hertoch ians vyant
van beyeren.
Inden jaer M iiij^{c} ende xxij so wert vrou iacob gheraden dat si enē anderen mā
nemen soude Ende daer wert ghesprokē tusschen den hertoch van cloucester des co:
nincs broeder van enghelant ende vrou iacob. ende dat hilick wert ghesloten alsoe
verre als die paeus dat dispensierde vanden hertoch van brabant Ende oec so wa:
ren si eerst lie maech. Die coninck van enghelant seynde te comen grote heren die
dat volbrochten ende die dispensacie creghen ende dat hylick ghinc voe Ende die
Anno dm̄ coninck van enghelant beloefde vrou iacob dat hi haer in hollant ende in hoer and
landen helpen soude dat sise vrilick weder besitten soude Ende aldus nam si den her
Greue van hollant toch van cloucester.
Die hertoch van cloucester des conincs broeder van enghelant die meende Hij
was nv heer van henegouwen van hollant van zeelant ende van vrieslant Ende
Regnierden hi toech mit vrou jacob die hertoghinne in henegouwen. ende aldaer wert die her:
toch van cloucester ghehult ende ontfanghen. ende doe wert grote oerloghe tusschen
brabant en henegouwen Mer die brabanders creghen henegouwen weder. en die
hertoch van cloucester die toech weder in enghelant om hem te stercken.

Ende als die hertoch van cloucester in enghelant was so bleeff vrou jacob in he
negouwen. en het ghinc hoer al contrari in henegouwen alse dat si tot ghent toech
leggen. ende die van ghent gauen hoer een goet vry vast gheley. ende beloefden hoer
vry te veylighen altijt tot wat plaetsen dat si wesen woude En als si van berghen
in henegouwen scheyde om tot ghent te comen doe was op hoer ghelaecht om hoer
te vanghen Mer onder weghen so quam onuersiens riden die prince van arrengē
mit vijff hondert peerden ende die, werts ontwaer ende hi brochtse veylich binnen
ghent.

Int jaer ons heren M iiij^{c} ende xxv optien dertiendachs auont so sterf hertoch
jan van beyeren die menich verdriet den landen ghedaen had ende bi hem ghescihet
was Ende hi leyt begrauen te iacopinen inden haghe.

Hertoch johans vrienden diet in hollant ende in zeelant mit hem begrepen hadden teghen hoer rechte lantsurowe die waren bedweft en beducht dat die hertoch van cloucester mitter vrouwe van hollant mit macht in hollant ende in zeelant comen soude ende sochten twest aen den hertoch van brabant en brochtent daer toe dat si den hertoch van brabant in hollant en zeelant brochten hoe sterk dat hi was ende wert ghehult ende tot enen heer ontfanghen tot haerlem tot leyden tot delfft tot amsterdam ende tot anderen steden Ende hij beual den ioncheer van gaesbeck dat lant te bewaren ende ruwaert daer of te wesen. ende heer willem van egmonde maecte hi tresorier Ende hi toeck voert in zeelant ende daer wert hi oeck ghehult sonder tziericzee die wouden hem beraden Ende die ridderscap van hollant en van zeelant die vander cabbelyauscher perthye waren die hulden hem mitten stede.

Die Ridderscap vander hoecscher parthye die wt hollant en wt zelant verdreuen waren die waren in henegouwen bi vrou iacob En ouer dweghe so dat si scoenhouen begrepen dat doe der ouder vrouwe va hollant toe behoerde in duwarie Ende tot schoenhouen wert ghesepnt florens van kijfhoeck mit een deel goeder mannen ende daer quamen vlussche veel ridderen en knechten en cloecker mannen in scoenhouen ende si belaghen dat slot ende wonnen opten eersten nacht tvoerborcht van den slote Ende opt slot was castelepn willem van collster ende bi hem aernt beyline mit meer ander. Ende si gauent slot op behoudelic hoer lijf en goet sonder aelbert beyline die wert leuendich begrauen buten scoenhouen op enen molen werff.

Ende int selue iaer van xxv so wert scoenhouen beleghen in die vasten. en daer laghen voer die ghemeen stede van hollant zeelant ende vrieslant mitten ioncheer van gaesbeck als een ruwaert der landen voerscreuen sonder tziericzee der goude oudewater ende den briel dese saten stil: ende en onderwonden hem niet ende dit belegh duerde xviii weken lanck binnen welcke beleggthe die in scoenhouen laghen mit die in woennende poerteren menighe stoute reysen deden hoe wel dat si beleghen waren Ende toghen voer rotterdam ende namen daer scepe wt der hauen en voerdense die leck op ende vochten hem daer over. ende die van rotterdam verloren hoer bannier daer. ende hoer scout diese dweeh wert ghevanghen Ende ten laetsten soe quam hertoch adolph van cleue en dedinghede een bestant tusschen beyden sess weken duerende Also toghen die steden weder thuus van scoenhouen.

Int seluer jaer so versamade hertoch philips va burgoengen ende hertoch jan van brabant te berghen in henegouwen ende ouerdweghen mit malcanderen dat hertoch philips soude wesen ruwaert van hollant van zeelant ende van vrieslant Ende hertoch jan van brabant soude henegouwen houden En vrou iacob en wert

nijt toe ghescict Ende men deylde aldus hoer vaderlike erue ende men gaf hoer nijt ende si lach tot ghent . ende doe wert heymelick ouer draghen datmense van ghent ontbieden soude te rijsel te comen ende si wert ontboden Ende si wert heymelick ghewaert . quaem si te rijsel datmense opt casteel legghen soude daer si al hoer leuē bliuen soude . si liet luden dat si te rijsel wert woude trecken tot hoer neve van Burgoengen ende si nam cort beraet mit horen vrienden ende dede een gherufte sprenghen int hoff daer si lach dat si des tsauonts baden woude ende bleef so heymelick in hoer camer mit die si hebben woude . ende clede hoer mit manss cleder die snode waren . eñ quam van dien auont also onbekent buten ghent daer twee luden hielden te peerde ende hadden noch een ledich peert daer si op sat ende reden also voert haestelick alle den nacht ende quamen des morghens vroech voer antwerpen opt veer ende scepten daer ouer ende hadden daer een wagen wel ghespannen daer si op saten eñ reden so haestelick ende quamen des tsauonts tot wouderchem ende doe voert tot heeslelem ende so voert ende quamen des morghens te iy vren tot vyanen . eñ toech voert tot scoenhouen bi horen vrienden diet soe ioncker lick ghehouden hadden die se seer vriendelick ontfenghen ende huldense Ende van daer tot oudewater diese oeck hulden Ende van daer ter goude diese eerlick ontfenghen eñ huldense oeck .

Anno dm̄

Cortes daer na so quam die moghende vorst hertoch philips van Burgoengen in hollant tot rotterdam eñ liet hem hulden tot dordrecht tot haerlem tot leyden tot delft tot Amsterdam ende tot meer ander steden als ruwaert der landen daer noch tan hoer rechte vrouwe hertoch willems enighe dochter noch leuede Ende selue in den landen was . ende daer was een groot oerloghe tusschen vrou jacob mit scoenhouen ende der goude eñ oudewater vyanen montfoerde eñ mitten sticht van vtrecht aen die een side Ende die hollantsche eñ zeelansche stede aen die ander side mit horen hulperen .

Greue van hollant

Regnierden

Int jaer M iiij^c xxvi so quam die heer van falbat mit veel engelschen mit veel scepen in scouwen in zeelant ende meende zeelant te winnen : alsoe alst die hertoch van cloucester beholict had mit vrouwe jacob Ende daer teghen quam hertoch philips van Burgoengen mit sommighe vanden steden wt hollant ende street teghens den enghelschen bi Brouwershauen op sinte ponciaēs auont Eñ die heer vā haemsteden mit sinen vrienden die waren mitten enghelschen Mer die hertoch van Burgoengen wan den strijt ende daer worden verslaghen heer coste van haemstede heer jan van renesse . heer ian van hoenpijl heer andries van walims jacob van borsele heer claes soen ende menich ander edel ende onedel Eñ daer wert ghevanghen die heer van haemsteden mit menighen anderen .

Inden seluen iaer van xxvi opten vierden dach in Aprill soe toech vrou iacob van hollant mit schoenhouen der goude oudewater ende mit die kermelanders ende mit een deel vten sticht van vtrecht voer haerlem daer si voer laghen vier weken Ende binnen haerlem lach als cappyteyn heer Roelant van wtkercken Ende die voer haerlem laghen die branden meeste deel al die molen ende husen off. die buten der poerten van haerlem stonden Ende hier teghens bereyde hem heer ian van wtkercken mit pickaerden ende vlaminghen ende oeck mede veel hollanders ende zee: [illegible] ende sijn ghecomen tot leyden ende meenden vrou iacob van haerlem te ver [illegible] er doe dit vrou iacob mitten horen vnam so toghen si haestelick van haerlem en [illegible] uen tot alphijn opten rijn bi leyden ende daer ghemoete hem dat volck dat bin[illegible] leyden vergadert was ende daer wes enen groten strijt en vrou iacob was seluer [illegible] den velde Ende daer waren ridder gheslagen van vrou iacobs side heer ian van wassenaer heer ian van langheraeck heer heinric van cranenborch heer Euert die bastaert van hollant heer dirck van d' merwijn heer gherijt van poelgeest heer aernt va ghent En daer worden omtrent v^c mannē vslaghen en lxxxv poerters van leyden En dese strijt gheschiede op mey auont des morghens vroech En vrou iacob toech mit seghe inder goude.

Inden seluen iaer waren vergadert die van haerlem mit hoer banniren ende daer quamen hoer teghens enighe heren die binnē der goude laghen mit vrou iacob ende si vochten teghens die voerscreuen steden bi alphen ende wonnen den stede hoer banniere aff ende sloeghen ende vinghen veel volcs Ende daer waren vi off vij riker mannen van amsterdam ghevanghen die hoer sekerheyt lieten varen ende en quamen nye in.

Inden iaer M iiij^c xxvij so quam hertoch philips van burgoengen en beleyde seuenberghe in enen herden winter xiiij weken lanck En die ghemeent van seuenberch wert tweedrachtich teghen den heer van seuenberghe En daer om most die heer van seuenberge een dedinghe aen gaen dat hem van ghenen noot gheweest hadde des si eendrachtich gheweest hadden van binnen Ende die ghemeent ontfengen den hertoch van burgoengen voer enen heer behoudelick hoer lijffs ende goets en hoer rechten Ende die heer van seuenberghe mit sinen vrienden ende vremden gasten toghen wt so si in ghecomen waren Mer op wat vorwaerde dat die heer van seuenberghe sijn stede ende slot ouer gaff dat laet ic staē Mer die heer van seuenberghe beclaechde hem seer datmen sijn vorwaerden niet en hielt ende most dolen ende sterff in armoeden.

Int iaer M iiij^c xxvij in die heylich weke sterf hertoch ian vā brabant daer na int selue iaer wert hertoch philips van burgoengen ghehult in hollant ende in zeelant als ruwaert ende recht oer der landen sonder die van scoenhouē der goude ende oudewater die bleuen bi vrouwe iacob hoer rechte lantsvrouwe.

Inden seluen jaer so wert vyant die hertoech van burgoengen des ghestichts van utrecht ende die hertoch van burgoengen dede een alte groten scip maken toe amsterdam datmen die katte hiet oft een blochuus gheweest hadde Ende dat dede hi sette voer die Eme dat hi dat sticht daer mede dwinghen soude ende dit was in enen herden wijnter . ende daer lach dat sticht mit een groot heer van volck op die eme voer die katte so dat si die een side vander kat seer scepiden mit scieten vā bus-sen Mer doet begonde te dopen so dreyde die kat om mitten yse ganck ende die an-der side quam voerstaen. ende die op die kat laghen ende wisten anders niet dan [illegible] ghedreent soude hebben. ende die stichtse sagen dat die kat also dreyde [illegible] si datse also ghemaect was datmense alse dreyen mocht Ende doe brak [illegible] toghen thuus . ende in desen tyden sterff die hertoch van cloucester.

Inden jaer ons heren M iiij^c xxviij opten iiij dach in meye soe worden versoent die hertoch van burgoengen ende vrou iacob van hollant Ende is mitten hertoch van burgoengen hoeren neue ghetoghen in henegouwen in hollant in zeelant in vrieslant Eñ heeft den hertoch van burgoengen doen hulden ouer al als ruwaert ende recht oer der landen. ende cort daer na int selue jaer so wert oeck ghesoent tus-schen den hertoch van burgoengen ende den sticht van utrecht.

Anno dm̄

Graue van hollant

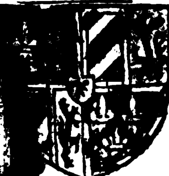
Regnierden

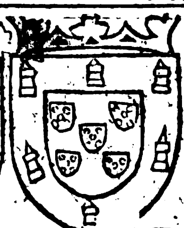
Int jaer M iiij^c xxviij so verliefde vrou iacob op enen ridder int zeelant ghe-boren ende hiet heer vranck van borselen Ende desen ridder trouwede si heymelick tot enen man Als dit wtbrack so dede hertoch philips van burgoengen inden sel-uer jaer inder maent van julio desen heer vranck van borselen vanghen inden hage ende deden voerē opt slot tot repelmonde Eñ die sprake ghinc dat hi hem sijn hoeft off woude doen slaen Vrou iacob dede seer neruolghen om heer vranck van borsele te liue te houden ende wt der vanghenisse te crighen Des so quam die graue van ny-uers biden hertoch van burgoengen ende heeftet ghededingt Als dat vrou iacob van hollant gaf den hertoech philips van burgoengen ouer henegouwen hollant zeelant ende vrieslant Ende des soude heer vranck van borsele wt der ghevangh-nisse comen ende hi soude mit vrou iacob hebben dat lant van voern sijn leuen lanc Ende daer toe der vrouwen leuen lanck suutbeuelant ende dat lant vander tollen Ende alle die tollē van hollant ende van zeelant. ende hertoch philips die gaf heer vranck van borselen die greefscip van oesteruant tot sinen liue. ende heer vranck quam wt der vanghenisse ende behielt vrou iacob te wiue Ende hertoech philips wert ghehult in henegouwen in hollant in zeelant ende in vrieslant als recht erff heer der landen voerscreuen.

Int jaer ons heren M iiij^c xxxvi op sinte dyonisius auont soe sterff die edel vorstinne vrou jacob van hollant ende en liet gheen kijnder Ende wert begrauen inden haghe in die cappelle opt hoff Ende si had xix jaer na haers vaders hertoech willems doot in groten druck ende tribulacien gheleeft.

M iiij^c xxxiij

xxxiiij jaer

Philips hertoech van burgoengen. van brabant. van lotrijck. van limborch ende greeff van vlaenderen. van burgoengen. van artoys. ende van namē Merc: greue des heylighen rijcks Heer van salinis ende van mechelen hertoch janss soen van burgoengen Ende was vrou jacob van hollant hoers oems soen ende hoerre moyen soen Dese was greue van henegouwen van hollant ende van zeelant ende heer van vrieslant xxxiiij jaer lanck.

Dese philips had drie wijuen dat eerste wijff was des conincs dochter van vranckrijck ende sterf ionc sonder kijnder Dat ander wijff was des greuen doch ter van oe greuinne van nyuers ende daer en had hi oec gheen kijnder bi Dat der de wijff hiet ysabeel ende was coninck janss dochter van poertegael En die nam hi int jaer M iiij^c xxix Ende daer wan hi drie sonen bi Die eerste soen hiet An thonius ende sterff ionck Die ander soen hiet ioest ende sterff oeck ionck Die der de soen hiet kaerl ende was greue van sarloys ende naden vader hertoch ende gre ue Dese hertoech philips regierde sijn landen langhe jaren in rusten ende in vreden sonder veel oerloghes ende inghewen ontfich.

Kaerl hertoch philips soen die eerst greue van sarloys was Ende na sijns va-
ders doot was hi hertoch van burgoengen van lotrijck van brabant vā limborch
van lutzenborch Ende greue van vlaenderen van artoys van burgoengen van he-
negouwen van hollant van zeelant ende van namen ende heer van vrieslant Eñ
meregreue des heylighen rijcks ende heer van salinis ende van mechelen ꝛc. Hi
had drie wijue dat eerste wijf was des conincs dochter van vrancrijck ende sterf
ione sonder kijnder Dat ander wijff was des hertoghen dochter van borboen en[illegible]
hiet Anna ende daer had hi een dochter bi hiet maria die nae hoer vad[illegible]
liete aen des keysers fredericx soen die maximilianus hiet Ende int ja[illegible]
lxviij na sijns vaders doot nam hi sijn derde wijff die margriet hiet [illegible]
toch ritsaerts docht van jorcke coninc eduwaerdus suster van engh[illegible].

Dese hertoch kaerl regierde tien jaer Ende int jaer M iiij^c lxxvij [illegible]
dach. Bleeff hi voer nansy.

Van deses kaerls werken leset die cronijck van brabant int [illegible] lxxvij. [illegible]
ten eynden toe wt.

Anno dñi	M iiij^c lxvij	M iiij^c lxxvij
Greue van hollant	Karolus.	Maximilianus
Regnierden	x jaer	

Maximilianus des keysers fredericx s[oen]
vander ghenade gods hertoch van oesten-
rijck van burgoengen van lotrijck van
brabant van steyr van kerwonden van kraijn van limborch van lutzenborch van
ghelre ꝛc. Greue van vlaenderen van habspurg van Tyrol van phiert van kibi
burch vā burgoendien van Artoys ꝛc.
Palsgraue van henegouwen van hollant van zelant van namen van zutphen
Marcgraue des heylighen roemschen rijcks ende van burgou ꝛc.
Landtgraue in elsaff.
Heer van vrieslant van windisthenmarch van poertenau van salinis ende vā
mechelen ꝛc.
Dese maximilianus heeft te wijff hertoch kaerls dochter van burgoengen ꝛc.
die maria hiet Ende daer heeft hi eenen soen bi ende hiet philips hertoch in oesten-
rijck eñ greue van sarloys Ende oeck een dochter die hiet

Dit is dat beghinne ende oerspronck des lants van ghelre Ende cronijcken vanden princen van ghelre.

i Nden tijden alsmen screeff viij^{c} ē lxxviij Ē kaerl die calue keyser van romen was Ende kaerl die groue sijn neve na hem keyser was In desen seluen tijden doe was int crisdom van colen een groot velt off pleyn ende was daer nv ghelre staet ē was ghelegen bider heerscappie van pont Ende in dit velt off pleyn so was een alten veruaerliken fellen ende venijnden vreselijcken dier dat veel quaet dede want et versleen menschen ende beesten daert bi comen conde te passe Ende dit fel dier riep dicke ē menich werff mit groten gheruft ghelre ghelre ghelre Ende het hadde grote bernende oghen diemen des snachts alst duyster was bescheydelick sien mocht.

Ende die luden die daer omtrent woenden die ruymde som van daer ē wouden oeck ghemeenlick al van daen rumen mochten si van desen dier niet verlost werden Ende die heer van pont die daer bi ghesetten was die leet veel scaden van desen dier Ende dese heer vā pont had twee sonen dat alte heerlike stoute jonghe mannen waren Die een hiet wijchaerdus ē die ander hiet lupoldus. ē bi rade van horen vader so begrepen si dat si dit dier bestrijden wouden ē ginghen stoutelick inden nacht ē hadden hem wel daer toe ghemaect ē quamen daer si meende dat dit dier was ē saghent bi den lichtinghe van sinen oghen. ende si ghinghen hem aen inden naem gods ē verwonnen ē versloeghen dit dier. ende als si dit verslaghen hadden soe was alle dat volck dat daer omtrent woenden seer verblijt dat si vā desen quaden venijnden dier verlost waren.

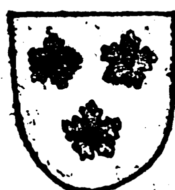
Ende alle dat volck dat daer omtrent woenden die gauen hem onder dese twee broeders ende coren dese twee edel jonghelinghen tot horen princen ende voechden ende ouerste van horen lande te wesen Ende dese twee broeders mit den heer van pont horen vader die begrepen ē maecten op die stede daer si dat dier versloeghen een begrip ende een vest ende noemden dat ghelre als dat dier voer screuen plach te wesen ē dat is nv die stadt van ghelre Ende van welcker stadt off vest eerst dat heel lant van ghelre sinen naem off ghenomen heeft Ende een deel jaren daer na soe starff lupoldus die joncste broeder ende wijchaerdus bleeff alleen voecht van ghelre Ende daer na soe starff die heer van pont Ende wijchaerdus wert heer van pont.

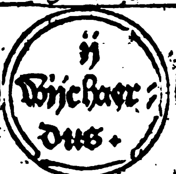
Die stede van ghelre daer al dat lant sijn naem off voert.

Wijchaerdus des heren soen van pont die was voecht van ghelre ende heer van pont xxvij jaer Hi had des greuen dochter van zutphen· sommighe segghen dattet een erff dochter was van zutphen Mer dat en is niet want daer waren veel greuen vā zutphen daer nae langhe jaren Dese wij: chaerdus van ghelre eñ van pont die voerden in sijn wapen enen scilt van goude mit drie mispel bloemen van keel·

Wikingus was voecht van ghelre eñ heer vā pont xviiij jaer· wat wijff dat hi had en vijnt men niet Mer hi had twee sonen Die eerste hiet wijchaerdus eñ wert heer naden vader Die ander soen hiet wilhelmus ende wert biscop van utrecht·

Anno dñi	viij^{c} lxxxviij	ix^{c} x	ix^{c} xxxviij	ix^{c} lviij	ix^{c} lxxiij	M xi
Voechden van ghelre						
Regierden	xxvij jaer	xxvij jaer	xxi jaer	xv jaer	xxxviij jaer	xviiij jaer

Gheerlacus wijchaerd9 soen die was voecht van ghelre eñ heer van pont xxvij jaer wat wijff hi had en vijnt men niet·

Godfrid9 was voecht vā ghelre eñ heer vā pont xxi jaer Eñ wat wijff hi had en vijnt men niet·

Wijchaerd9 was voecht vā ghelre eñ heer vā pont xv jaer wat wijff hi had en vijnt men niet·

Mengos9 was voecht van ghelre eñ heer van pont xxxviij jaer Dese was een heylich deuoet man hi had een wijff eñ hiet gheerbergis Ende daer had hi een soen bi eñ hiet wikingus Ende een dochter hiet sinte adelheyda abdysse Ende dese mengosus eñ sijn wijff die stichten een nonne cloester teghen bon ouer daer sijn doch: ter abdysse off wert Ende in dat seluer cloester daer wert hi eñ sijn wijff in begrauen·

Wichaerdus die derde also ghenoemt was voecht va ghelre ende heer van pont xxvi jaer wat wijff hi hadde en vijnt men nijt. mer hi had een enighe dochter hiet adelheydis en die dochter gaff hi te man enen edelen prince die seer machtich was i almaengen ende hiet greue ott van nassouwen ende was van des keysers bloede van romen ende vanden bloede van oesten: rijck en van swauen gheboren seer edel van gheslacht.

Ott greue van nassouwen was die eerste greue va ghelre Hi had adelheydis te wiue wichaerdus voecht van ghelre en heer van pont sijn enighe dochter Dese greeff ott die werff aenden keyser heynrick den oden also ghenoemt als dat die keyser maecte van die voechdye van ghelre ende vand heerscappie van pont een greefscap en hiet voert die greefscap van ghelre Ende die keyser gaff desen ott die greefscap va ghelre hem en sijn nacomelinghen te houden te leen vaden romischen rijcke En sint so is aen dese greefscap van ghelre ghewonnen en ghecreghen veel perselen va landen Ende is te samen off ghemaect een coninclijck vorstelick lant.

M xxxv

xxvi jaer

dese ott was die eerste greue van ghelre.

M lxi

xlvi jaer

Dese greue ott had bi adelheydis die greuinne een soen en hiet gherardus En dat dese greefscap van ghelre vanden keyser een greefscap gemaect was dat was int jaer M en lxxix Ende inden jaer ons heren M en lxxxvi so starff adelheydis die eerste greuinne van ghelre Ende greeff ott mit gherijt sinen soen die seer jonck was die bleeff greeff van ghelre.

Inden jaer ons heren M en lxxxvi so was een greue van zutphen en hiet gheerlacus en was ghecomen in biscop coenraets hulpe van utrecht teghen greue dirck den vij greue van hollant Ende in hollant bi dat casteel tot yselmonde daer wert dese greue gheerlacus van zutphen verslaghen in enen strijde en hi wert tot zutphen ghevoert en wert daer begrauen en hi en liet gheen kind Mer hi liet een enighe broeder en hiet wichmannus en die wert greue va zutphen En dese greeff wichman had een enich dochter hiet sophie. en greeff ott va ghelre voerscreue als sijn greuinne ghestorue was so docht hi mocht hi die dochter va zutphen crighen so quaem ghelre en zutphen beyde op sijn kind want sijn soen was noch te jonck aen dese joncfrou va zutphen te hilicken Also nam dese greeff ott dese joffer va zutphen selue te wiue

eñ bi dese joncfrou van zutphen greue wichmans enighe dochter so creech greue ott een soen eñ hiet gheerlacus Daer na so starff greeff wichman van zutphen eñ liet niet dan dese enighe dochter Eñ greeff ott die wert greeff van zutphen vā sijns wijffs weghen Aldus was greeff ott greue van ghelre eñ van zutphen beyde van sijnre twee kinder weghen voerscreuen.

Daer na so starff die grauinne van zutphen Ende dat graefscap van zutphen quam op gheerloff horen soen die si bi greue ott hadde die noch seer jonck was Eñ greeff ott die bleeff greue van zutphen van sijn soens weghen.

Daer na so starff dese jonghe greeff gheerloff van zutphen Eñ greeff ott behielt die greefscap van zutphen tot sijn soen greue gherijts van ghelre behoef al eñ was hi van zutphen niet gheboren Mer om dat die jonghe greeff gheerlof vā zutphen greue gherijts vā ghelre half broeder was so meende hi. hi was die naest eñ behielt die greefscap vā zutphen teghen alle die hem daer rechts aen vermaten eñ aldus quam zutphen aen ghelre Eñ als dese lantscappen aen een ghecomen waren so hilicte greue ott greeff gherijt vā ghelre sinen enighen soen aen een hoech gheboren wijf als aen greue florens dochter vā hollant daer die keyser vā romen lotharius oem off was.

Anno dm̄ — Int jaer ōs heren M C eñ vij opten xv kalende van april so starf dese edel prince greue ott voerscreuen eñ wert begrauen tot zutphen.

Grauen van ghelre

Regnierden

	M C vij	M C xxxi
	 	
	xxiiij jaer	xxxi jaer

Gherardus die eerst also ghenoemt greef otten soen was die ander de greef vā ghelre eñ van zutphen xxiiij jaer Hi had te wijff hadewijch des edelen greue florens dochter vā hollant eñ daer had hi enen soen bi eñ hiet heynrick die na hem greue wert Ende dese greeff gherijt starff int jaer M C eñ xxxi eñ wert begrauen tot zutphen.

Heynricus die eerste also ghenoemt greue gherijts soen was die derde greeff van ghelre xxxi jaer lanck Hi had te wiue hertoch godeuaerts dochter van brabant eñ daer wan hi twee sonen bi Die eerste soen hiet gherijt Ende die andˀ soen hiet ott Ende dese greeff heynric was een rijs vroem prince eñ hi creech die velue eerst aen tlant vā ghelre vanden hertoch van brabant Ende die hertoch van brabant die hielt die velue vanden sticht vā utrecht te leen Ende die greue van ghelre hieltse voert van brabant te leen Ende dese greeff heynrick starf int jaer ons heren M C eñ lxij eñ hi wert begrauen in dat cloester te campe.

Gherardus die anderde al so ghenoemt greeff heynricks soen was die iij greef vā ghelre xviij jaer lanck Hi had te wijff margriet des greuē dochter van spaengen Mer hi en had daer gheen kinder bi Eñ dese greeff gheraert starff int jaer M c lxxx eñ wert begrauen tot zutphen eñ hi en liet gheen kinder.

Gherardus die iij also ghenoemt greeff otten soen was die vi greue vā ghelre eñ van zutphen xxxvij jaer lanck Hi had te wijff richaerdus dochter vā nassouwen daer wan hi bi ott die na hem greue wert eñ heynrick biscop van ludyck Dese greeff gherijt eñ richaerdus sijn vrouwe die stichtede een minrebroed cloester in remunde van hoers selfs casteel Ende si stichten oeck aldaer een nonnen cloester vā sinte bernaerts oerde daer die greuinne na hoers manss doot die eerste abdysse ī was si starff int jaer M cc xxxi mathei Dese greeff die werff aenden keyser frederick die anderde die oeck coninck van ytalien was als dat hi creech die tolle te lobeke lechte eñ dat hebben heynrick die seste eñ willem die eerste na confirmiert.

Int jaer M cc xxix op die xi kalende van nouember starff dese greff gheraert eñ wert begrauen te remunde int nonnē cloester dat hi eñ sijn wijff ghesticht hadden.

M c lxij	M c lxxx	M ijc ij

xviij jaer	xxij jaer	xxxvij jaer

Otto die anderde also ghenoemt greeff heynrick soen eñ greue gheraerts broeder was die vijfte greeff van ghelre xxij jaer lanck Hi had te wijff richaerdis des greuen dochter vā gulick Ende daer wan hi bi heynrick die jonck starff eñ otto biscop tot vtrecht eñ gheraert die na hem greue wert eñ adelheydis greuinne van hollant eñ margareta greuinne vanden berghe.

In desen greeff otten tijden so was een grote cruus vaert ouer meer want keyser vrederick die eerste also ghenoemt eñ coninck philips vā vrancrijck Coninck ritsaert van enghelant Hertoch coenraert van oestenrijck Hertoch vrederick vā swauen Die hertoch van beyeren Die hertoch van sassen Hertoch heynrick vā brabant Greeff philips van vlaenderen Greeff florens van hollant Greeff willem vā oestvrieslant sijn soen Greeff ott van ghelre Greeff dirck van cleue Eñ veel ander princen die toghen ouer meer mitten keyser eñ wonnen alt heylighe lant eñ dat heylich graff mitter stadt van iherusalem.

Dese greue otto die starf int jaer ons heren M cc ende ij eñ wert begrauen bi sinen vader te campe int cloester.

Otto die derde alsoe ghenoemt greue gherijts soen was die vij greue van ghelre eñ van zutphen xlij jaer lanck Hi had te wijff margariet des greuen dircks doch ter den xxij greue van cleeff Mer si starff sonder kinder Eñ dese grauinne margriet die stichtede dat cloester te nyencloester bi goch int jaer M cc eñ .l. Ende si starff int jaer daer na eñ wert int selue cloester begrauen Ende na der grauinnen margrieten doot so nam greeff otto een ander wijff eñ hiet philippa ende was des greuen dochter van simpol eñ daer wan hi bi reynolt die na hem greue wert eñ armgaert die greeff dirck den xxv greue van cleeff te man hadde.

Dese greeff otto die werff aen coninck willem van hollant den roemschen coninc sinen neve als dat greeff ott die soude besitten die borch vā nymweghen mitter stadt eñ mit al der heerscappie die daer toe behoerde die den roemschen rijck toe behoert in allen manieren alse die greuen van cleeff van ouden tijden langhe jaren beseten hadden vā weghen des roemischen rijcks Des so lende greue ott den coninc willem daer op xxi dusent mercke puers fijns conincks siluer Eñ tot allen tijden als een keyser off roemsch coninck dese voerscreuen somme vanden voerscreuen siluer den greuen vā ghelre off sinen nacomelinghen weder gheeft so mach die keyser off roemsch

Anno dm̄ — coninc die borch vā nymweghen mitter stadt — M ijc xxix

eñ allen horen toe behoren weder na hem nemen aenden roemischen rijck Ende dit ghescie de dat die borch vā nymweghen mitter stadt eñ alle hoer toe behoren aent lant van ghelre

Grauen van ghelre

Regnierden — aldus quam dat was int jaer ons heren M — xlij jaer

cc eñ xlviij Ende coninck rodolphus die roemische coninck die heeft dit gheconfirmiert eñ heeft oeck ghegheuen waert saeck dat een keyser off roemsche coninck in de tijt nymweghen losede als dat nymweghen dan sal bliuen i des keysers off roemschen conincks handen Ende datmens aen ghenen heren versetten sal een greue van ghelre eñ sal die voer koer daer off hebben.

Int jaer ons heren M cc eñ lxvi so starff philippa van simpol die grauinne eñ wert begrauen ten nyencloester bi vrouwe margriet vā cleeff greef otten eerste wijf

Int jaer M cc lxxvij wert greeff willem van gulick ende willem sijn soen doot gheslaghen binnen aken mit veel goeder mannen.

Int jaer M cc eñ lxxi op die vierde ydus vā januarius so starff die edel prince greeff ott van ghelre eñ wert begrauen int cloester tot des greuen dael dat hi eerst stichte.

Reynoldus die eerste alsoe ghenoemt greeff otten soen was die viij greue van ghelre en van zutphen lv jaer lanck Hi had twee wijfs Dat eerste wijff hiet armgaert en was des hertoghen walrauens dochter van limborch ende si starff sonder kinder int jaer M cc en xc op die iiij ydus van junius en wert begrauen tot des greuen dael.

Ende sijn ander wijff hiet margrit en was des greuen ghyen dochter van vlaenderen Ende daer wan hi bi drie sonen en een dochter Die eerste soen hiet reynolt en wert greue na den vader en wert die eerste hertoch van ghelre ghemaect Die ander soen hiet gwido Die derde soen hiet philipps Ende die dochter hiet ysabeel en was een nonne tot sinte claren tot colen.

M ijc lxxi

lv jaer

Dese greue reynolt die creech van rodolphus den roemschen coninck dat hi munte mocht slaen in sinen lande van ghelre tot drien plaetzen Als tot aernhem tot remunde en tot herderwijck Ende dit gaff ende confirmierde coninck rodolphus int jaer ons heren M cc en xc.

Dese greue reynolt die wert ghevanghen van reynolt sinen soen en wert in seckeren hoeden ghehouden een wijl tijts Ende dit ghescGiede int jaer M ccc en xx.

Int jaer ons heren M ccc xxi starff margriet van vlaenderen greuinne va ghelre en wert begrauen tot des greuen dael int cloester Ende dese margriet die stichte der predicaren oerden cloester in zutphen.

Int jaer ons heren M ccc xxvi op sinte dyonisius dach starff greeff reynolt van ghelre en wert begrauen tot des greuen dael int cloester reynden den voet van sijns vaders graft.

Reynolt die anderde also ghenoemt greue reynolts soen was die ix greue van ghelre en van zutphen Ende was die eerste hertoch van ghelre en hi regierde soe greue so hertoch xvij jaer lanck Dese greue was inden eersten alte costelick va groten onkosten en maecten hem seluen arm en seer tafteren als dat syn slote en tollen en ander goeden seer verset waren en beswaert waren.

Dese greeff reynolt nam te wijff sophia bertolts heer des lants va mechelen syn enighe dochter daer hi alte grote goede mede nam aen ghelden en aen ander goeden Als dat greue reynolt die losseede al datter verset was en betaelde al syn scult ende wort een ryck machtich prince En in desen hilick vorwaerde so wert ghemaect als dattet lant va ghelre op nyemant eruen en soude dan op die kind die van dese dochter van mechelen comen souden also verre als si kinder creghe En dit hebben die ridderscap en steden mit horen prince mede bezeghelt.

Ende bi dese dochter van mechelen so creech greeff reynolt iiij dochteren Die eerste dochter hiet margriet en die gaff hi te man joncheer dirck greue johans enighe soen van cleue Mer hi starff sond kinder eer greeff johan starff Ende die margriet die wedue van jaoncheer dirck van cleue die nam noch na den greue van valoys

Anno dni	ende dese vrou margriet		M ij^c xxvi
Hertoghen van ghelre	van cleue ende van valoys die starff int jaer M ccc en lxxxiij.	Die eerste Hertoch van ghelre	ij Reynolt.
Regnierden			xvij jaer

Die ander dochter hiet maria en die had te man greue willem va gulick die na hertoch van gulick wert Ende maria die vrouwe va gulick die starff int jaer M ccc xcvij Ende bi desen willem van gulick so creech dese dochter van ghelre twee sonen Die outste soen hiet hertoch willem van gulick en die ander soen hiet hertoch reynolt Ende die dochter hiet johanna en had heer johan heer van arckel te man en die heer van arckel wan bi dese dochter van gulick enen soen ende een dochter Die soen hiet joncheer willem en wert verslaghen binnen gorkom in een strijt Ende die dochter had den heer van egmonde en daer wan hi bi aernolt die hertoch van ghelre wert en willem die heer van egmonde van ysselsteyn en van baer wert.

Die derde dochter hiet mechtelt en starff sonder man int jaer M ccc xliiij.

Die vierde dochter hiet ysabel en was abdysse te nyenclooster Ende starff int jaer M ccc lxxvi.

Inden jaer ons heren M ccc xxxvi starff sophia van mechelen die greuinne va ghelre en wert begrauen in des greuen dael int clooster.

Int jaer ons heren M ccc xxxv creech greeff reynolt die stadt van tiel.

Ende als die grauinne sophia doot was soe nam greue reynolt een ander wijff eñ hiet alienora eñ was coninck eduwaerts vā enghelant den ouden also ghenoemt sijn dochter Ende hoer moeder die coninghinne die was greeff willems dochter vā hollant Ende als hi dese dochter van enghelant hadde so quam op een tijt die keyser lodewijck vā beyeren hertoch aelbrechts vad van hollant die quam tot vranckeuoert Ende coninck eduwaert van enghelant die dede den keyser lodewijck bidden dat hi greue reynolt van ghelre sinen swagher hertoch maken woude.

Ende die keyser lodewijck die ontboet greue willem van hollant sinen swagher der keyserinnen broeder eñ greue reynolt van ghelre eñ greue willem van gulick te vranckeuoert bi hem te comen eñ dat hise alle drie hertoghen maken woude Greue willem vā hollant die had twee reysen mit machten op die heyden gheweest strijden Eñ hi was nv al bereyt derde werff op die heyden te trecken om te strijden mit den duytschen heren vā prusen teghen die heyden Ende hi was op die reyse als hem dese tidinghe quā Mer hi en woude sijn goede opset niet after laten eñ toech voert op die heyden daer hi veel eeren behaelde op godes vyanden eñ toech voert ten heylighen graue.

Ende greeff reynolt van ghelre eñ greue willem vā gulick die toghen tot vranckeuoert bi den keyser lodewijck Eñ die maecte daer van gulick eñ van ghelre elck een hertochdom Ende aldus so wert die greue reynolt ghemaect die eerste hertoch van ghelre int jaer M ccc xxxix.

Ende dese hertoch reynolt die creech bi alienora van enghelant sijnre hertochinne twee sonen Die outste hiet reynolt eñ die ander hiet eduwaert.

Ende dese hertoch reynolt fundierde ende stichte een carthuser cloester bi aernhem dat monichusen hiet Ende alienora die hertochinne die stichte eñ fundierde te deuenter een minrebroeder cloester.

Dese hertoch reynolt die edel prince starff int jaer M ccc xliij op die iiij ydus van october eñ wert begrauen int cloester tot des grauen dael Ende alienora die hertochinne die starff daer na int jaer ons heren M ccc lv op sinte georgius auont eñ wert begrauen bi horen man.

l'ominde . . . die . . . vadlerin . . . dochter

Reynaldus die derde also ghenoemt hertoch reynolts soen was die ander hertoch van ghelre en greue van zutphen xviij jaer lanck Hi had te wiue hertoch johans dochter van brabant mer hi en creech daer gheen kinder bi Ende dese reynolt was die eerste gheboren hertoch van ghelre Deser hertoch reynolt en joncheer eduwaert sijn broeder die en quijten hem nijt alte wel in die edel vorstinne Alienora hoer moeder in hoerre duwarien en ander goeden die hoer toe behoerden.

Int jaer M ccc xlvij wert hertoch reynolt ridder bi den hertoch van brabant en mit hem worden xxvij ridders Ende dit gheschiede in een strijt teghen die van lendyck Ende daer bleuen doot heer hubrecht van culenborch heer robbrecht van arckel heer van asperen joncheer baldewijn van batenborch die heer van op ende sijn broeder.

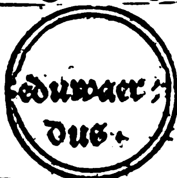
Anno dñi	M iijc xlij
Hertoghen van ghelre	
Regnierden	xviij jaer

Inden jaer ons heren M ccc en lvi so resen twee parthyen int lant van ghelre want joncheer eduwaert die wert seer qualick eens mit hertoch reynolt sijn broeder En daer off wies parthye inden lande want die een parthye die hieten die heckers parthye en die hieldent mit hertoch reynolt horen heer Ende die andere parthye die hieten die bronchorst en die hielden mit joncheer eduwaert des hertoghen broeder Dese twee parthyen van dese twee broeders mit datter aen beyde side aen cleefde die wert so fel dat si oerlochden en wefden en branden op malcanderen en venghen malcanderen en henghen malcanderen ja som voer hoers selfs door in spijt En dat lant van ghelre stont x jaer in groten onvreden en onrusten.

Inden jaer ons heren M ccc lxi so toech hertoch reynolt mit sijn vrienden voer die stadt van tiel ende sette daer sijn tenten want die van tiel hielden mit joncheer eduwaert en hi was binnen tiel Ende als joncheer eduwaert dat vernam mit sijn vrienden binnen tiel so toech hi wt tiel en street teghens den hertoch sinen broeder en wan den strijt En daer bleuen doot heer vrederick van wlst heer adolf van zutphen heer berte van hemmen en ander veel goeder luden edel en onedel Ende daer wert ghevanghen hertoch reynolt van ghelre die heer van arckel die heer va kenden heer gherijt van rijn heer vrederick vander ese en ander veel goeder edelre ende onedelre mannen Ende dese strijt ghescihede int jaer voerscreuen op sinte vrbanus dach in die meye.

Joncheer eduwaert die settede reynolt sinen broeder i ghevanghenissen daer hi x jaer in was Ende joncheer eduwaert die berichte dat lant als hertoch van ghelre Ende maria van brabant die hertoch reynolts wijff was die starff int jaer ons heren M ccc en   en leyt begrauen tot bruesel totten carmeliten int choer.

M iii^c lxi

x jaer

Eduwaerdus hertoch reynolts ander soen en hertoch reynolts broeder was die iii hertoch va ghelre en greeff van zutphen x jaer lanck Hi had te wiue katherina hertoch aelbrechts dochter van beyeren en van hollant. mer si was seer jonck dat hi daer noch nijt bi en sliep aldus en had hi gheen edel kinder.

Dese hertoch eduwaert verhatede al die quaet deden so hertelijken dat ghelrelant nye so veylich en was doer te trecken alst was in desen eduwaerdus tijden.

Inden jaer ons heren M ccc lxxi so was grote oerloghe tusschen brabant ende ghelre en hertoch wenselijn va lutzenborch en van brabant En hertoch eduwaert van ghelre die streden teghen malcanderen seer vromelick Ende hertoch eduwaert die wan den strijt en die hertoch van brabant die bleeff ghevanghen en die greue van sinpol die bleeff daer doot Ende als den strijt ghewonnen was soe sloech hertoch eduwaert dat versich van sinen helm op om hem te vercoelen En hi wert ghescoten voer in sijn hoeft mit enen pijl datmen nijt en wist off dat vyanden off vrienden deden en hertoch eduwaert bleeff corts daer na doot vanden schot vanden pijl Ende dese strijt ghescihede int jaer ons heren M ccc lxxi op die octaue van on

ser vrouwen dach assumpcio Ende hertoch eduwaert wert ghevoert eñ begrauen int cloester tot des greuen dael bi sinen vader Ende hertoch reynolt die wert vter vanghenisse ghelaten eñ wert noch heer vanden landen van ghelre ende regierde omtrent drie maenden eñ twee weken Ende hi starff int seluer jaer op sinte berbaren dach eñ wert begrauen int cloester tot des greuen dael bi sinen vader.

Ende als hertoch reynolt doot was so viel dat lant van ghelre weder i twee parthyen want die heeckers parthye die coren vrou margriet van ghelre eñ van cleue die joncheer dirck greeff johans enighe soen van cleue te man ghehat hadde Mer hi starff sonder kinder Ende dese margriet die was hertoch reynolts eñ hertoch eduwaerts outste suster van sijns vaders weghen eñ quam vander dochter van mechelen daert lant van ghelre nader hillicx vorwaerdt voer screuen weer op ghecomen soude hebben.

Die bronchorst parthye die coren willem des hertoghen outsten soen van gulick want sijn moeder was hertoch reynolts eñ hertoch eduwaerts joncste halff suster van hoerre vader weghen eñ oeck ghecomen vander dochter van mechelen voerscre-

Anno dm̄ uen.

Hertoghen van ghelre

Regnierden

Margriet die weduwe van cleeff die meende haers vaderlike erue dat hoer mit gods recht toe behoerde te behouden Ende si nam te man greeff johan vā valoys die seer machtich was gheboren vander croen van vranckrijck eñ vanden huse van hollant Dese greue van valoys die quam int lant van ghelre bi sinen wiue eñ brocht veel heren eñ ridderscap mit hem eñ quam voer groensuoerde datmen hem op gaff eñ quam tot aernhem eñ die ontfenghen hem ende hulden hem vander vrouwen weghen eñ hi beleyde ghelre xvi weken lanck mer hi en wane nijt Hi wan waghening-hen eñ kronenborch Eñ dit oerloghe stont omtrent twee jaer tusschen willem van gulick eñ margriet die greuinne van valoys sijn moye.

Ende die bronchorst parthye beclommen aernhem bi nacht ende wonnent ende daer na wonnen si tiel Ende hertoch willem van gulick die had nv meest alt lant van ghelre in eñ hielter sijn moye van valoys wt eñ wert gheweldich heer vanden lande Ende daer na starff vrou margriet greuinne van valoys die recht hertoghinne van ghelre was int jaer M ccc lxxviij.

Int jaer ons heren M ccc eñ xcvij starff maria hertoghinne vā gulick hertoch reynolts anderde dochter.

Wilhelmus die eerste also ghenoemt hertoch willems soen vā gulick die sijn moed' was hertoch reynolts vā gelre sijn jonceste dochter eñ was hertoch reynolts eñ hertoch eduwaerts half suster eñ was des greuine vā valoys voerscreuē heel suster.

Dese willem was die ander hertoch van gulick eñ die iiij hertoch van ghelre eñ greue van zutphen xxxi jaer lanck Hi had te wijff katherina hertoch aelbrechts dochter van beyeren eñ van hollant die weduwe was van hertoch eduwaert sinen oem eñ maecht want hi en hadse nijt beslapen.

Dese hertoch willem die brocht die parthyen seer of in sinen lande want hi sette de vā beyden parthyen in sinen raet eñ in sijn ampten eñ offiaien eñ dede beyde essen lieff eñ wie verboerde die nam hijt off also wel die een als die ander Ende hi wert een machtich ontsiende prince sijn leuen lanck.

Int jaer ons heren M ccc lxxxviij wert hertoch willem van ghelre vyant des conincks van vranckrijck Eñ die coninck quam mit groter macht int lant van gulick Mer het wert ghededinght inden velde.

Int jaer ons heren M cccc eñ ij op sinte julianens dach d' heylighe ioffer starff dese edel prince hertoch willem eñ hi en liet gheen kinder after Eñ hi wert begrauē int cloester tot monichusen dat sijn oude vad' stichte.

Int iaer ons heren M cccc starf katherina die hertochinne op sinte martijns dach ende si wert int seluer cloester begrauen bi hoer man.

M iijc lxxi — M iiijc ij

xxxi jaer — xxi jaer

Reynoldus die iiij also ghenoemt hertoch willems broeder was die iij hertoch vā gulick eñ die vijfte hertoch vā ghelre eñ greue vā zutphen xxi iaer. Hi had te wijff maria des greuen dochter vā artoys mer hi en creech daer gheen kind' bi.

Dese hertoch reynolt had een suster eñ hiet iohanna Eñ die had heer iohan heer van arckel te man eñ daer wan si bi een soen eñ een dochter Die soen hiet ioncheer willem van arckel eñ die wert binnen gorkom verslaghen ī een strijt int iaer ons heren M cccc eñ xvij Ende die dochter had te man den heer van egmonde Ende bi den heer van egmonde so creech si twee sonen Die eerste soen hiet aernout eñ wert hertoch van ghelre na hertoch reynolt sinen oem Ende die ander soen hiet willem eñ was heer van egmonde van yselsteyn eñ van baer.

Dese hertoch reynolt starff int iaer ons heren M cccc eñ xxiij des anderen daghes na sinte ians dach baptisten te midzomer Ende hi wert begrauen int cloester tot monichusen bi aernhem bi hertoch willem sinen broeder eñ hi en liet gheen kinder Ende maria die hertochinne die nam daer na des hertoghen soen vā den berghe Ende si starff int iaer M cccc eñ xxxi.

Aernoldus die eerste also ghenoemt des heren outsten soen van egmonde Ende daer hertoch reynolt out oem off was. was die seste hertoch van ghelre eñ hertoch van gulick eñ greue van zutphen.

Mer dat hertochdom van gulick en besatt hi niet want die hertoch vanden berghe die besatt dat lant van gulick eñ vermat hem dat hi recht hertoch van gulick was.

Dese hertoch aernt was mer xvij jaer out als hi hertoch wert Hi nam te wijff katherina hertoch adolphus dochter van cleue daer hertoch philips vā bourgoengen oem off was Ende daer creech hi twee sonen bi ende drie dochteren Die eerste soen hiet adolff die na hem hertoch wert Die ander soen hiet willem eñ starff jonck Ende die eerste dochter hiet maria eñ was coninghinne vā scotlant Die anđ dochter hiet margriet eñ was hertochinne in beyeren Die derde dochter hiet katherina

Int jaer M cccc xxxiiij lach hertoch aernt voer bueren Eñ int jaer vā xxxv opten eersten woensdach in die vasten wert bueren op ghegheuen.

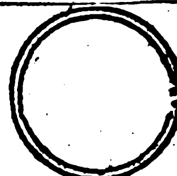
Anno dm̄ M iiij^c xxiij

Hertoghen van ghelre

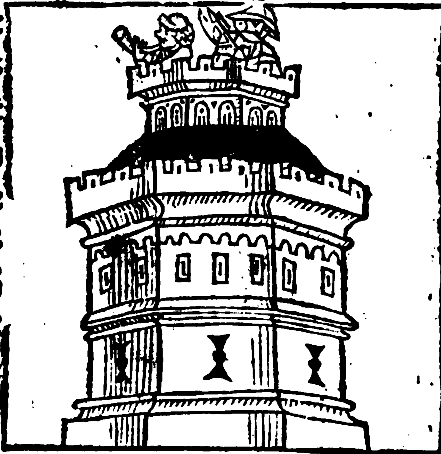
Regnierden

Adulphus die eerste also ghenoemt hertoch aernouts soen was die vij hertoch van ghelre van gulick eñ greue van zutphen.

Dese adulphus was die anderde die gheboren hertoch te ghelre was Hi hadde wiue katherina des hertoghen dochter van bourboen.

Dit is dat beghinne ende oerspronck des lants van Cleue Ende cronijcken vanden Edelen princen van Cleue.

Inden jaer ons heren vij^c en xi Als justinianus keyser was die anderde also ghenoemt En hildebertus coninck van vranckrijck was En pup pijn van haerstel hertoch va brabant was doe was een enighe dochter va dirck des heren van cleue een schoen joffrou en hiet beatrix en hoer vad die was ghestoruen En si was vrouwe va cleue en van veel landen daer omtrent En die borch va nymweghen mit horen toe behoren die behoerde tot horen lande va cleue in beuelinghe vanden keyserrijck En dese joncfrouwen ouders va cleue die waren ghecome vanden edelen gheslacht ten va romen vanden vr sinen ghestacht En si tym merden daer een casteel en noemden dat cleue Ende daer hiet dat lant voert na.

dat casteel cleeff

Dese voerscreuen joncfrou van cleue die had veel aenstoets van sommighen die hoer i hoer landen en heerlicheyden vertorten wouden na dat hoer vader ghestoruen was Ende op een tijt so sat dese edel joncfrouwe va cleue op die borch tot nymwe ghen en het was schoen claer weder en si sach inden rijn en sach daer een wonderlic dinck want si sach daer comen driuen enen witten swaen en had een gulden keten om den hals daer aen ghehecht was een scepkijn dat hi voert toech En in dat scep kijn daer sat een schoen man en had een verguld sweert in die hant ende enen jache hoern aen hem hanghen en enen costelijcken vreemden rinck aen sijn hant Ende had enen schilt voer hem staen die was van keel ghevervet mit enen inschilt va siluer mit acht gulden coninckx sceptrum en midden een gulden span en daer in staende enen schonen steen van synober verwe.

Dese voerscreuen swaen die dreeff mitten sceepkijn te nymweghen aenden borch en die jongheling die in dat sceepkijn sat die tradt wt den sceepkijn aent lant ende begheerde die edel joncfrouwe te spreken Die joncfrouwe clam off vaden borch en ghinck tot desen jongheling en sprack hem vriendelicke toe Ende leyde hem op die borch Hi had veel woerden mit hoer en hi behaechde hoer seer wel hi seyde hoer dat hi daer ghecomen was om hoer lant te beschermen en hoer vyanden te verdriuen en te verwinnen Ende dese joncfrouwe die was dick i horen drom gheopenbaert dat si alsulcdanighen man hebben soude Dese jongheling behaechde hoer so wel dat si hem lieff begonde te crighen Die jongheling seyde hoer dat hi hoer man wesen soude en daer om was hi van gods henghenisse en van ghelucke der auentueren daer ghe

comen Ende dat ghslacht dat van hem beyden comen soude dat soude victorie ende auentuer hebben eñ verheuen ende gheeert werden Mer hi seyde hoer dat si ommer nijt en vraechden van sijn ghslacht off na sijn haer comen waen dat hi ghboren off ghecomen was want hi seyde wanneer dat ghi daer na vraecht so sal ghi mi quijt werden eñ en salt mi nijt meer sien Ende hi seyde hoer dat hi helyas hiet eñ dat hi ridder was Dese joncfrouwe voerscreuen die creech desen ridder helyas seer lieff eñ nam hem tot enen man.

Ende dese ridder helyas was die scoenste man diemen sien mocht Ende hi was seer scoen eñ groet van liue bi na oft een gygant gheweest hadde eñ stout vā moede eñ seer vroem ter hant Hi street eñ verwan alle die ghene mit groter victorien die teghen hem off teghen sinen lande setten eñ behielt die ouerhant Sommighe croniken seggen dat dese ridder helyas quam wt dat grael dat een eenrehande paradijs hiet op eertrijcke Mer ten is dat heylighe paradijs nijt Mer het is een sonderlinghe plaetze eñ hiet grael daermen mit groter auentueren i coemt eñ mit groter auentueren eñ ghelucke weder wt coemt daer veel off te scriuen waer.

Anno dñi

Grauen van cleue

Dese voerscreuen ridder helyas dede veel groter vromicheden tot allen plaetzen eñ wert seer vermaert eñ wel ghesien bi allen princen als dat hem die keyser theodosius maecte greue eñ maecte van cleue een greefscap eñ ontfeng die vanden keyser te leen hi ende sijn nacomelinghen te houden Ende aldus so was dese helyas die

Regnierden

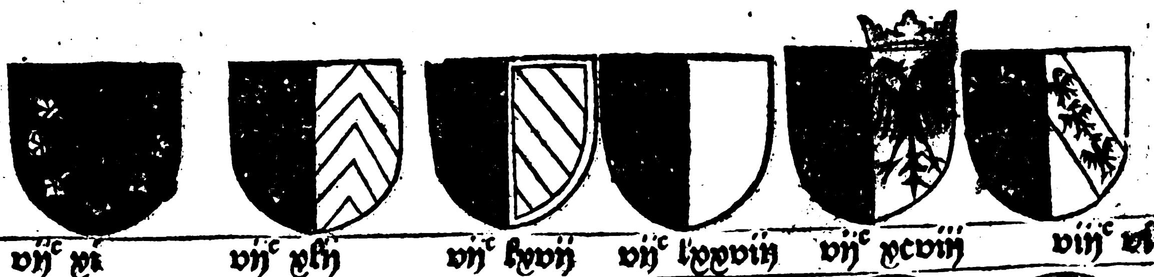
eerste greue van cleeff eñ was so heer so greue te samen xxi jaer lanck.

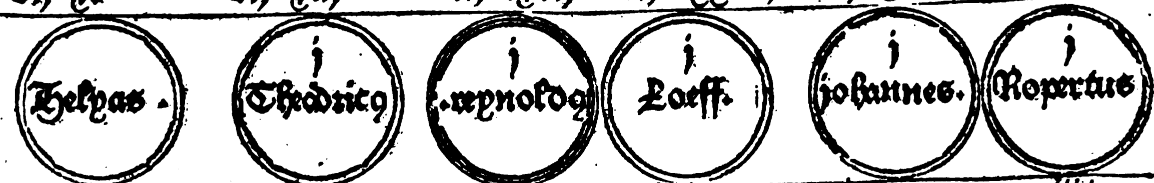
Dese greue helyas die creech bi die grauinne beatrix drie sonen Die eerste soen hiet theodricus Die anderde soen hiet godfridus Ende die derde soen hiet coenraerdus.

Dese greue helyas die ordinierde bi sinen leuen alle sijn drie sonen tot wat staet dat si wesen souden Sinen outsten soen dirck die gaff hi sinen schilt mitter wapen eñ sijn gulden sweert eñ seyde hem dat hi na hem greue van cleue wesen soude ende hilicte hem aen eens greuen dochter van henegouwen Ende den anderden soen godfridus die gaff hi sinen hoern eñ werff hem mit hilick eñ mit hulpe van princen als dat hi greue van loen wert Ende den derden soen coenraert die gaff hi sinen rinck ende werff hem mit hilict ende mit hulp van princen als dat hi lantgreue van hessen wert Eñ dese drie sonen en mosten hem oeck nijt vraghen van sijn haer coemste gheliick hi der moeder verboden had.

Daer na so sach dese greue helyas op een tijt swaens bij sijn vrouwe ende spraec te Ende die greuinne vraechde onuerhoets ende seyde heer en soude ghi uwen kinderen niet willen seggen van waer dat ghi ghecomen sijt Ende mit dien so wert si den greue quijt ende en sachs niet meer Ende si was seer drouich ende sterf binnen den seluen jaer.

Theodricus die eerste also ghenoemt greue helyas soen was die anderde greue van cleue xxv jaer lanck. hi had te wijff des greuen dochter van henegouwen.

xvi jaer | xxv jaer | xi jaer | xx jaer | viij jaer | viij jaer.

Reynoldus die eerste also ghenoemt greue diercks soen was die derde greue van cleue xi jaer lanck hi had te wiue des greue dochter van ardennen.

Loef die eerste alsoe ghenoemt greue reynolts soen was die iiij greue van cleue xx jaer lanc hij had te wiue eens hertoghen dochter van Aquitanien die vander seluer stamme was daer die princen van hollant off ghesproten sijn int eerste.

Johannes die eerste also genoemt greue loeffs soen diewas die v greue van cleue viij. jaer lanck hi had te wijue des keysers michiels suster van romen die die leste keyser was eer dat romsche rijck aen vranckrijck quam.

Robertus die eerste also ghenoemt greue johans soen was die vi greue van cleue. viij. iaer lanck hi had te wiue des hertoghen dochter van loeringhe.

Baldewijnus die eerste also ghenoemt greue Robbrechts soen was die seuende greue van cleue xvi jaer lanck hi had te wijff des princen lodewijchs dochter van provincien die van enen broeder van vranckrijck was want dese lodewijchs vad hiet dirck ende was coninck kaerls vierde soen die hij bi hildegaert sinen eersten wiue hadde Ende die keyser van vranckrijck die was oem van desen en̄ out oem van dese greuinne van cleue. Dese greue baldewijn creech bi dese greuinne drie so nen Die eerste soen hiet lodewijch ende wert greue naden vader Ende die ander soē hiet euerart ende wert oeck greff nae lodewijch sinen broeder Die derde soen hiet Robbrecht ende was greue van teysterbant Ende dese greefscap vā Teysterbant was dat nv Tyelrewerd ende boemmelrewerd hiet ende dat lant vā huesden en̄ van altenae Ende die greue van Teysterbant die brack sijn wapen van sinē broe der van cleue ende voerde enen schilt van lazuer mit viij gulden septrum Ende die eerste heer van huesden was een broeder van teysterbant en̄ wert ghedeylt aen een casteel ende dorp dat huesden hiet mit meer dorpen en̄ lants ende dat hiet voert die heerscappie van huesden.

Anno dm̄

...euen van ...ue

viij^c viij — j Baldewijnus — xvi jaer

viij^c xxx — Ludowijcus — iiij jaer

viij^c xxxiij — Euerardus. — ix jaer

Die eerste heer van altena was oec een broeder van Teysterbant ende wert ghedeylt aen een casteell dat altena hiet mit een deel dorpen Ende dit hiet die heerscappie van altena.

Ende een heer van baern die quam oec noch vanden greue van Teysterbant ende alle dese voerscreuen heren plaghen hoer heerlicheyden te leen te houden vanden greue van cleue Ende die greuen van cleue die hielde dit voert te leen vanden biscop vander kercke van vtrecht. ende dit was meer dan .ij^c jaer eer die eerste greue van ghelre was Ende dese greefscap van Teysterbant ghinc te niet alsmen screeff .ix^c. en̄ xciiij wāt anfridus die xviij biscop vā vtrecht was eerst greue vā teysterbant en̄ gaf sijn goede j deel d kerc vā vtrecht en̄ stichte cloesterē en̄ sijn goedē wordē ghesplit in veel delen. dese greef baldewijn stichte aldeseel dat in twent gelegen is.

Ludowijcus greue baldewijnus soen was die viij greue van cleue iiij jaer lanck hi en had wijff noch kijnd.

Euerardus die eerste also genoemt greue baldewijnus ander soen en̄ greue lodewijchs broeder was die ix greef vā cleue ix jaer lanc hi had ij sonen die een hiet luthaerdus en̄ wert greue naden vader En̄ die andr soen berengarius en̄ was biscop tullen.

Luthaerdus die eerste also ghenoemt greue euemaerts soen was die x greue vã cleue xliij jaer lanck Hi had te wijf berta keyser aernouts dochter van vrancrijck gheboren want lodewijch van vranckrijck coninck van germanien die was oude vader vã dese keyser aernout Eñ keyser kaerl die derde was sijn oem Ende bij dit wijff so creech greue luthaert twee sonẽ Die eerste soen hiet baldewinus eñ was greue na den vader Die ander soen hiet rijcsfridus eñ dese rijcsfridus die was biscop baldricus vad van cleue den xv biscop van vtrecht.

Dese greue luthaert die stichte mit vrou berta sinen wiue twee collegien een te wesel van canoniken inden lande van cleue Ende noch een collegium van canonissen te nuys int jaer ons heren viij^{c} ende xxxviij Eñ nuys hoerden doe den hertoch van Cleue.

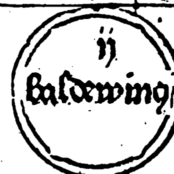

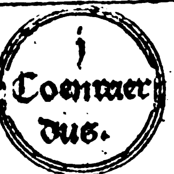

viij^{c} xliij · viij lxxxvi · ix^{c} xxiij · ix^{c} lxviij · M iiij · M xlv

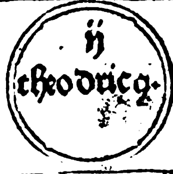

xliij jaer · xxxvij jaer · xlv jaer · xxxvi jaer · xli jaer · xliij jaer

Baldewinus die ander also ghenoemt greef luthaerts soen was die xi greue van cleue xxxvij jaer lanck hij had te wijff des hertoghen dochter van sassen.

Aernoldus die j also ghenoemt greue baldewijns soen was die xij greue vã cleef xlv jaer lanck hi had te wijf greue Wijchmanss dochter van zutphen.

wijchmannus die j also ghenoemt greue Aernts soen was die xiij greue van cleue xxxvi jaer lanc hi had te wijff des lant grauen dochtẽ vã doringen.

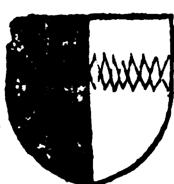
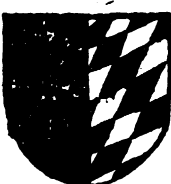
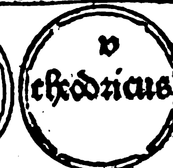
Coenraerdus die j also ghenoemt greue wijchmans soen was die xiiij greef vã cleue xli jaer hi had te wijf des Greuen dochter van der seyn.

Theodricus die ander also genoemt greue coenraerts soen was die xv greef vã cleue xliij jaer lanc hi had te wijff des greuẽ dochter vã scouwenberch.

Theodricus die derde also genoemt greef dirc eerste soen was die xvi. greue van cleue xxix jaer lanck hij had te wiue des greuen dochter van hennenberch.

Theodricus die vierde also ghenoemt greue aernolts soen was die xviij greue van cleue xxxix jaer lanc hi had te wijf des hertoghen dochter vā beyeren.

Theodricus die vijfte also ghenoemt greue aernolts soen was die xxi greue vā cleue xi jaer lanck dese greue dirc creech dit lant vā dijnslakē aent lant vā cleue hi had te wijf des heren enigen dochtē vā dijnslakē.

						
Anno dñi	M lxxxviij	M C xvij	M C lxiiij	M ij^c iij	M ij^c xiij	M ij^c xxvi
Greuē van Cleue						
Regnierden	xxix jaer	xlvij iaer	xxxix jaer	x jaer	xiij jaer	xi jaer

Aernoldus die anderde also genoemt greef dircks ander soen die greue dircs broeder was die was die xvij greue vā cleue xlvij jaer lanck Hi had te wijff des hertoghen dochter van swauen.

Aernoldus die iij also ghenoemt greue dircs soē was die xix greef van cleue x jaer lanc hi had te wijf greue florens dochter van hollant

Aernoldus die vierde also ghenoemt greue aernolts soē diemen den jongen greue aernolt hiet die was die xx greef van cleue xiij jaer lanc hi had te wiue des hertoghen heinrics dochter van brabant.

Theodricus of dirc die vi. also ghenoemt greue dircks soen was die xxij greue van cleue xviij jaer lanck Hij had te wiue des greuen adolphs dochter vanden berghe den vi greue vanden berghe.

Theodricus die seuende alsoe ghenoemt greue dircs soen was die xxiij greue va cleue xvi jaer lanc hi had te wijf Eergaerdim greue otte dachter den vij greue van ghelre. en daer had hij bij dirck die na hem greue wert En elizabet greue gherits wijf van ghulick daer si voert bi wan greue willem van gulick en walrauen biscop van colen.

Theodricus die viij also ghenoemt greue dircs soen die was die xxiiij greue van cleue xv jaer lanck hi had te wiue des greuen dochter van lutselenborch.

M ijc xxxvij M ijc lv M ijc lxxi M ijc lxxxvi M iijc ix

xviij jaer xvi jaer xv jaer xxiij jaer xvi jaer

Theodricus die ix also ghenoemt greue dircs soen was die xxv greef van cleue xxiij jaer lanck hi had te wijff des hertoghen dochter van oestenrijck Ende daer wan hij bij drie sonen en een dochter Die eerste soen hiet otto ende was greue nader vader Die anderde soen hiet dirck ende was oeck greue na otte sine broeder Die derde hiet johan ende was oeck greue na dirck sinen broeder Ende een dochter hiet elizabet ende had den heer van perwijs Ende daer quamen off die heren van parwijss en meer ander groter heren die voert van hem ghecomen sijn.

Otto die eerste also genoemt greue dircs ouste soe was die xxvi greue van cleue xvi jaer lanc hi had te wijf Adelheit greue engberts dochter den viij greue vand mercke En daer wan hi bi j enige docht die te man had heer ian heer van arckel En daer wan si bi heer ott van arckel en die vrou vander Eme ende meer ander dochteren daer niet aff en bleff Van heer ott van arckel quam heer iohan die laetste heer van arckel En van heer ian quam joncheer willem van arckel die inden strijt toe gorkō bleef En die vrou van egmonde En vand vrouwe van egmonde so quam hertoch

Merne van gelre ende heer willem van egmonde Ende vander vrouwe vander Eme so quamen die heren vā ghennepe die heren van heylsberch die heren van biere rode. die heren vander veer die van cruninghen die van drongheleu die vander merwen die vanden vliet van oestende van harwinen ende meer ander ridderscaps want si veel dochteren hadden. ende als greue ot van cleue sterff so liet hi een enighe dochter die vrou van arckel was. ende een suster die vrouwe van perwiss was en twee broeders dirck ende ian.

Ende also als dat greefscap van cleue eens keysers leen is ende niet so vry ghegheuen en was vanden keyser dattet op enighe dochter off op enighe wiuen erueu mocht ten most comen op een soen off op broeders of het besterff aen den romischē rijck Aldus en quamt op die vrouwe van arckel niet Mer het quam op dirc greue otten broeder.

Theodricus die tiende also ghenoemt greue otten broeder. was die xxvij greue van cleue xviij jaer lanck Hi had te wiff maria greue reynolts dochter van ghelre des eersten hertoghen suster van ghelre Ende daer wan hij bij een enighe dochter die te man had greue Adolph den ix greue vander mercke daer si bi wan drie sonē

nno dm̄

reuē van
leue

egnierden

Als engbert greue vander	M iiij^{c} xxx	M iiij^{c} xliij

xviij jaer

Als engbert greue vander mercke, ende adolph Elect van colen ende van munst die greue van cleue wert en jonckeer dirc vander mercke die heer van dinslaken wert Ende van greue engbert en bleuen gheen edel kinder Noch van jonckeer dirck oec mer van Adolph quamen veel kinder alsmen nae horen sal Ende als greue dirck van cleue sterf so en liet hi niet dan een enighe dochter die grauinne vander mercke Mer dat greefscap van cleue en mocht op hoer niet comē als voerscreuen staet wantet op gheen wijf en besterft En dat greefscap van cleue quam op iohan greue dircks joncste broeder.

Johannes die anderde also ghenoemt greue dircs broeder was die xxviij greue van cleue.

Hij had te wiue margreta dē eersten hertoch Reynolts oudste dochter van Ghelre Mer hij en creech daer gheen kinder bi. ende als greue ian van cleue ghestoruen was sond sonen of broeders so besterf dat greefscap van cleue aen den roemschen rijcke Mer die heer van perwiss meende hoe wel dat sijn moeder doot was hij was gṙue jans van cleue sijnre suster soen hij meende greue van cleue te wesen Ende hi creech heymelick cranenborch ende orsoy ende som sloten in.

Greue egbert vander mercke die meende hi soude greue van cleue wesen want sijn moeder leuede noch en was greue dircx enighe dochter van cleue daer greue iohan oem of was ende was een broeders dochter van greue ian en daer was hi een soen off en meende des broeders kinder souden gaen in den keyser recht voer der suster kinder ende hi had veel vrienden te cleue En heer Adolph sijn broeder elect van colen die quam int lant van cleue vluschte en hi wert te cleue in ghelaten ende creech dat casteel ende die stadt in.

Heer ott van arckel meende hi soude greue va cleue wesen want sijn moeder al was si doot si was greue otten sijn enighe dochter van cleeff daer greef ian oec oem of was en greef ot was een oud broeder dan greef dirc was mer sijn moeder was doot

Die van cleef mitten meesten deel vanden ridderscap en steden die en wouden die van perwijss niet hebben noch oeck die van arckel en si en hadden oeck greue engbert niet alte gheern ghehadt. mer si hadden hem lieuer dan perwijss of arckel Mer si begheerden te hebben ende te houden heer Adolph den elect van colen en van munster want hi noch niet ghewijdt en was en een seer lief ghetal en ghemint man was also verre als hi sijn bisdom ouer gheuen wilde.

Ende als greue engbert vander mercke ende heer ot van arckel dit vernamen dat si niet hebben en souden so vielen si beyde mit heer Adolph den elect toe tegen perwijss Ende heer adolph creech dat heel lant van cleue sloten ende steden in. sonder dat perwijs in hadde En heer adolph gaf sijn electie vanden bisdom van colen ende va munster ouer bi des paeus consent en des gestichts en resingnierdet ouer heer engbert vander mercke sinen oem die biscop tot ludick was En heer ian va arckel biscop tot vtrecht heer otten half broeder van arckel die wert biscop van ludick.

Ende heer adolph als hi sijn electie vanden bisdom beyde ouer ghegheuen hadde so seynde hi ter stont aen den keyser kaerl van bemen ende liet hem geuen ende verleden dat greeffscap van cleue tot enen gheden leen onuersterfflick Ende doe wert hi ghehult ende ontfanghen gheweldich heer ende greue van cleue Ende heer ot va arckel die had een somme van penninghen voer dat hi quijt scout sijn toe segghen vanden lande van cleue Ende vrouwe iohanna van brabant die dedinghede daer na tusschen desen greue adolph van cleue en den heer van perwijs Als dat die heer van perwijs die had oeck een somme van penninghen en hi gaff ouer cranenborch ende all dat hi in hadde int lant van cleue Ende hi gaff mede ouer alle recht en toe segghen dat hi totten lande van cleue mochte hebben En aldus wert greue adolph greue van cleue ende daer na sterff greue engbert vander mercke sijn broeder sonder kijnder Ende greue Adolph wert mede greue vander mercke.

Adulphus die eerste also ghenoemt greue adolphus soen vander marcke en greue dircks dochter soen van cleue was die xxix greue van cleue xxxvij jaer lanc hi had te wiue margriet hertoch willems dochter vanden berghe En daer wā hi bi vij sonen ende ix dochteren.

Die eerste soen hiet Adulphus ende wert greue naden vader.

Die ander soen hiet

Die derde soen hiet ghemert en was greue vand marcke En dan noch iiij sonē

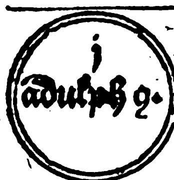
Die eerste dochter hiet margriet die had hertoch aelbrecht van beyeren ende vā hollant des keysers lodewijchs soen.

Die ander dochter had des keysers kaerls soen van bemen.

Die derde dochter hiet beatrix ende had den greue van nyuers.

Die vierde dochter hiet katherina ende was joncfrou van moenreberch.

Ende dan noch vijf ander dochteren.

Anno dm̄		
Die kaetste ... vā cleue	 j adulphꝰ 	Die eerste Hertoch vā cleue. ij adulphꝰ
Regnierden	xxxvij jaer	liiij jaer

Adulphus die anderde also ghenoemt greue adolphꝰ soen was die xxx greue van cleue. ende greue vander marcke die vij. liiij jaer lanc.

Int jaer ōs heren M iiijᶜ. xvij soe wert dese edel greue Adolphꝰ hertoch ghemaect int heylich consilium te constans vanden keyser seghemont in teghenwoerdicheyt van veel groter princen Ende van die greefscap van cleue wert ghemaect een hertochdom Ende aldꝰ was dese hertoch adolphꝰ die eerste hertoch van cleue. Dese eerste hertoch had twee wiuen dat eerste wijff hiet Agneta en was des paelsgreuen hertoch robbrecht van beyeren die roemsconinck was sijn dochter mer hi en had daer gheen kinder bi Dat ander wijff hiet maria ende was hertoch ians dochter van burgoengen ende daer van hi bi drie sonen ende vij dochteren. Die eerste soen hiet iohan ende was hertoch naden vader Die ander soen hiet adolph en was heer van rauesteyn en die had te wijff des coninces broeder dochter van poertegael daer had hi bi een soen ende een dochter. Hertoch adolphs derde soen hiet Engbertus ende sterff jonck.

Hertoch adolphs eerste dochter hiet margriet ende had te man hertoch willem van beyeren ende daer na had si den heer van weertenberch.
Die ander dochter hiet katherina ende had te man hertoch aernt van ghelre.
Die derde dochter hiet Elizabet ende had den greue van swartborch.
Die vierde dochter hiet Agnes ende had den jonghen coninc van naueren.
Die vijfste dochter hiet helena ende had den hertoch van brunswijck.
Die seste dochter had den hertoch van oerliens.
Die seuende dochter sterff binnen hoer eerste jaer.

Dese hertoch adolph die street int jaer ons heren M iiij^c en xvvij teghen den hertoch van berghe sinē oem Ende dese hertoch wan den strijt daer hi veel heren venc ende groot goet off scattede.

Int jaer ons heren M iiij^c xliiij so quam die stadt vā soest aen cleue en̄ ghinc van colen.

Anno domini

Hertoghen van cleue

Regnierden

Johannes die derde also ghenoemt hertoch adolphs soen was die anderde hertoch van cleue ende greue vander mercke.
Hij hadt te wijff des greuen jans dochter van nyuers ende van stamphs ende van rytters Ende daer had hi vijff sonen bi ende een dochter

Hoe Agrippina eerst begrepen wort dat nv colen hiet
Eñ alle die biscoppē van colen die daer geweest hebben.

In des keysers octauianus Augustꝰ tijden was een edel senatoer van romē ende was vanden edelen tribunen van romen ende die had des keysers octauianꝰ dochter ende dese man hiet Agrippa Dese begreep een stadt eñ fundierde die bi den rijn. ende noemde die stadt Agrippina dat nv colen hiet.

Daer na doe die keyser Troyanus keyser was die was van bi Agrippina ghe boren Ende dese keyser verbeterde dese stadt agrippina seer. Want si doe woest ende meest auer stont sonder veel volcs so dede hi volck comen van romen ende wt an deren steden mannen ende vrouwen om die stadt te bewoenen ende dat lant te bou wen. ende die stadt hiet menich jaer Agrippina ende daer nā wert si ghehetē colen als si noch hudens des daghes hiet Eñ hier na so staen bescreuē alle die biscop pen van colen Hoe dat si hieten elck naden anderen volchghende.

Sinte maternꝰ cōfessoer
sinte seuerinꝰ confessoer
Sīte euūsigus confessoer
Adrianus
Symeneus
Remedius
Sinte cunibertus van lot ringhe confessoer
Gacaldus
Stephanus
Adewinus
Giso
Anno
Pharamundus
Sinte agillolphꝰ mr̄
Rangefredus
Bertholomeus
Ripolphus
Sinte hildeboldꝰ confessꝰ
Hathaboldus
Guntharius
Willibertus
Hermannus pius
Wigfridus
Sinte bruno cōfessoer was des eersten keyser otto broeder
Volcmarus
Sinte gero
Warinꝰ scotus
Euergus
sinte heribertꝰ confessꝰ
Pelegrinus
Hermannus nobilis
Sīte Anno confessꝰ
Hildolphus
Sigewinus
Hermannꝰ diues
Fredericus
Bruno
Hugo
Aernoldus
Aernoldus
fredericꝰ van dassele
Sinte engbert vanden berch martelaer
heinric vā mulnaerkē
Conraert vā hoystadē
Engelbertꝰ vā packēborch
Syfridus vā westerburch
Wichboldus van holte
Heinric van vertienborch
Walranus de julia
Wilhelmus de ghennepe
Adulph vander mercke
Engebertꝰ vand' mercke
Cuno van valckensteyn
Frederic van sarwaerden
Thedricus van muerss
Robbertus van beyeren

Dit sijn die bisscoppen van ludick die ghewest sijn eerst tot heynden tongheren. Ende daer na tot Maestricht. daer na tot ludick veruolghende die een naden anderen.

Sinte Materni⁹ cõfessoer
Sinte Mamita mr̃
sinte marcell⁹ mr̃
sinte metropol⁹ martelaer
sinte seuerin⁹ martelaer
sinte florenti⁹ martelaer
sinte martinus martelaer
sinte maximin⁹ martelaer
sinte valentin⁹ martelaer

Dese na beschreuẽ warẽ bisscoppẽ tot maestricht
Sinte seruaes cõfessoer vã armenien
sinte agricol⁹ cõfessoer
sinte vrsicin⁹ confessoer
sinte designat⁹ confessoer
sinte Resignat⁹ cõfessoer
sinte supplici⁹ cõfessoer
sinte quirill⁹ confessoer
sinte eucherius confessoer
sinte falco confessoer
sinte eucharius confessoer
sinte domitian⁹ confessoer
sinte monulph⁹ cõfessoer was heer van dynant
sinte ghundulph⁹ cõfess van boxynen
sinte perpetuus confessoer
sinte Eugisus confessoer van tongheren
sinte Jan confessoer van ludick

Sinte Amand⁹ confessoer vã Aquitaniẽ
sinte theodardus mr̃
Sinte lambert mr̃

Dese na beschreuẽ waren bisscoppẽ tot ludic

Sinte hubert confessoer eñ hertoch vã ardẽ
sinte floribert⁹ cõ: nẽ fess sinte huberts soen
Fulcarius
Aghilfridus
geerbaldus
Wastandus van Ardenen.
Gherardus
hircharius
Franco
Stephanus
Rycharius
hugo
Farobertus
Ratherius
Baldric⁹ vã henegouwen
Eracli⁹ van sassen
Nothger⁹ vã switse
Baldric⁹ vã loen
sinte walbod⁹ confessoer vã vlaenderen
Durandus

Reginaldus van colen
Nicharedus
Waso
Theoduin⁹ van beyeren
heinricus des greuen tullen
Obertus broeder
sinte frederick
Aelbertus van beyeren
Alexander
Aelbertus
heinricus van lays
Alexander
Rodolphus
sinte aelbert van brabant
Aelbertus van kuuck
hugo van petrapont
Johan de Apia
Willem van vlaenderen
Robert⁹ de lingonia
heinricus van ghelre
Johannes de aginnis
Johannes van vlaenderen
hugo de cambolomer
Adulphus van waeldech
Theobald⁹ van bare
Adulphus vand mercke
Engbert⁹ vand mercke
Johannes van Arckel.
Arnoldus van hoern
Jan vã beyerẽ eñ vã hollãt
Jan van wadenrode vand duutscher heren oerde
Jan van heynsberch
Lodowicus van bourbon

Dit sijn die cronijcken vanden beghinnen vanden edelen greue vand mercke Ende vanden edelen greue vanden berghe die namaels hertoghen worden.

Inden jaer ons heren M C xxii doe keyser heinrick die eerste alsoe ghenoemt regnierde doe waren twee ghebroeders Die ouste hiet Adulphus Ende die ander hiet Euerart dus ende waren gheboren vanden edelen gheslachte van romen als vā der vrsinen gheslachte Ende ouermits gunst eñ lieffte die den keyser heinrick tot hē drouch so heeft se die keyser versien ende ghegheuen sonderlinghe plaetzen ghelegen in westphalen die si te voeren wel besien hadden om woeninghe daer te stichten eñ hebben bequaem plaetzen daer ghevonden Adulphus die ouste die heeft ghefundiert ende ghetymmert een casteel in volmers hegghe dat doe so ghemeenlic hiet. eñ was bi den kant vander greefscap van aernsberch Ende als die greue van aernsberch dat vernam datmen daer sulcken casteel maecten inden berch so heeft hi hem doen vermanen eñ segghen dat si dat nyt voert tymmeren en souden Want tet sijn re heerlicheyt al te na stont ende daer om wert dit casteel gheheten vanden tymmerluden altenae.

Daer na heeft die greue van Aernsberch gearbeyt om dese broeders te verdriuen ende heefft dat casteel beleghen Mer ouermits die sterchept des casteels soe en heeft hi daer nyt op ghewonnen Ende die twee broeders ouermits victorie ende rijchept so hebben si dit casteel seer vermeert. Ende die ander broeder Euerardus die tymmerde een casteel gheheten Aldenberghe int lant dat nv dat lant van den berghe hiet Ende dese twee ghebroeders Adulphus eñ euerardus sijn machtich ende rijck ghewordē. ende die keyser die heeftse ghemaect greuē ende heeft ghemaect twee greefscappen Die een hiet die greefscap van Altenae dat nv die greefscap vander mercke hiet eñ daer was Adulphus voerscreuen die eerste greue of Ende die ander greefscap hiet die greefscap vanden berge ende daer was euerardus voerscreuen die eerste greue off.

Daer na een deel jaren so heeft euerardus die eerste greue vanden bergh achter ghelaten sijn heerlicheyt. ende is ghegaen heymelick in een cloester gheheten Morimundi vander oerde van cistercienfis ende hielt hem daer seer cleyn eñ oetmoedich ende hi en had gheen kinder. ende Adulphus sijn broeder nam sijn heerlichept

Daer na quamē ij ridders wt sinen lande bi dat cloester eñ dese greue euerardus ghinc oetmoedelick eñ hoede des cloesters vercke Ende dese twee ridders die vraechden hem nae den wech ende si worden hem kennende dat hij die greue was bi litteyken die si aen hem kenden in sijn aensicht Ende si seydent greue Adulphus sinen broeder horen heer als si thuus quamen.

Ende greue Adulphus als hi dit vernam so trech hi en̄ visitierde sinen broed̄ ende had hem gheern weder wt den cloester ghehadt Mer hi woude daer monic bli‑uen ende god dienen Mer hi badt sinen broeder greue Adulph dat hij van sinen casteel van aldenberghe een cloester woude maken En̄ die broeder dede dat gheern Ende dit casteel lach bi een water ende hiet die dune.

Ende daer na so is die greue Adulph van altenae ende vanden berghe oec een monick ghewoorden in dat seluer cloester int jaer M C L. ende gaff sijn heerlicheyt ouer Adulphus sinen soen Ende daer na is Euerwerdus in dat cloester Abt ghe‑worden.

Dit sijn nv die greuen vander mercke hier na bescreuen hoe si hieten.

Adulphus was die eerste greue van altenae Ende hi was oeck mede die and̄ greue vanden berghe na Euerwert sinen broeder.

Adulph greue adulphs soen was die anderde greue van altenae ende die der‑de greue vanden berghe Hi had twee sonen die outste soen hiet euerwerdus en̄ wert greue van altenae Ende die jnocste hiet Engbertus ende wert greue vanden ber‑ghe.

Euerwerdus greue Adulphs outste soen was die derde greue van altenae.

Fredericus greue euerwerts soen was die vierde greue van altena.

Adulph greue frederix soen was die vijfte greue van altena En̄ hij was die eerste die greue vander merck hiet Want die greefscap van altena wert voert ghe‑heten die greefscap vander mercke.

Engbertus greue Adulphs soen was die vi greue vander mercke.

Euerwerdus greue engberts soen was die vij greue vander mercke.

Engbertus greue euerwerts soen was die viij greue vander mercke.

Adulphus greue engberts soen was die ix greue vander mercke.

Engbertus greue Adulphs soen was die x greue vander mercke.

Thedricus greue van cleue greue engberts suster soen was die xi greue vand̄ mercke.

Adulph van cleue greue dircs broeder was die xij greue vander mercke.

Adulphus greue adulphs soen die eerste hertoch vā cleue was die xiij greue vander mercke.

Johannes hertoch Adulphs soen die anderde hertoch van cleue was die xiiij. greue vander mercke.

Dit sijn die Greue vanden berghe.

Euerardus was die eerste greue vanden berghe hi sterff sonder kijnder.

Adulphus greue van altena greue euerarts ouste broeder was die anderde greue vanden berghe.

Adulphus greue adulphs soen greue van altena was die derde greue vandē berghe dese had twee sonē Die ouste soen hiet euerart ende wert greue van altena Ende die joncste soen hiet engbertus ende wert greue vanden berghe.

Engbertus greue adulphs soen was die vierde greue vanden berghe.

Adulphus greue engberts soen was die vijfte greue vanden berghe.

Adulphus greue adulphs soē was die seste greue vanden berghe.

Engbertus greue Adulphs broeder was die seuende greue vanden berghe.

Adulphus greue engberts soen was die viij greue vanden berghe.

Gherardus van gulick greue Adulphs susters soen was die.ix.greue vanden berghe.

Wilhelmus greue gherardus soen was die x greue vanden berghe Ende wert die eerste hertoch vanden berghe.

Adulphus hertoch willems soen was die anderde hertoch vanden berghe.

Gherardus hertoch willem anderde soen ende hertoch Adulphs broeder was die derde hertoch vanden berghe.

Hier Eyndet dat boeck datmen hiet fasciculus temporum in houdende die Cronijcken van ouden tijden Als van dat die werlt eerst ghescapen is Ende van dat Adam ende Eua eerst ghemaect worden totter gheboert xpristi toe Ende voert vā allen Paeusen ende Keyseren die nader gheboert xpristi gheweest hebben tot noch toe Ende daer nae Corttelick besluytende mit die Cronijcken der coninghen van vranckrijck . van Enghelant Ende van die hertoghen van brabant . Ende van die Biscoppen van Vtrecht Eñ van die Greuen van vlaenderen . van hollant . vā zeelant . van henegouwen . van Ghelre . van Cleue . tot huden op den dach toe By my volmaect jan veldenar woennende tutrecht opten dam Int jaer ons heren M CCCC lxxx op sinte valentijns dach op die vastelauont ꝛc̄ .

Weet gheender waerom

2 Heyst daerom

Konincxe

Ter ⊕ weet

[illegible] sterck tuendere wint

In desen vier reghelen staet syn [illegible]

Ic bevinden hem sot syn del gheleert

Ter ⊕ weet ick eenen vrient

In desen ~~vier~~ dri reghelen is syn verstant

Niemandt heeft sot syn vol gheleert

Ter ⊕ weet ick slichs vrint

In desen 3 reghelen is syn verclicht

Niemandt hem soo syn wel ghelaert

assē, hoc patriæ manu's monumentum artificiosissimum.
L. M. Q. D. D. Lucas Vorsterman excud. Cum privil:

Onderschift der etsing van L. Vorsterman (vader)
naar de Schilderij van den ouden Breughel

